Digitized by Google

BIBLIOTECA VITT. EMANUELE
FONDO
32
6 A
6

Digitized by Google

Digitized by Google

A

Digitized by Google

Digitized by Google

SANCTORVM

AVGVSTINI ET THOMÆ.

VERA ET VNA MENS,
de Libertate humanâ, & gratiâ diuinâ,
explicatur, & Scholæ Thomiſticæ
aſſeritur.

Aduerſus duos THEOPHILI RAYNAVDI *libros,*
altoſque huius ætatis melioris Notæ Theologos.

AD MORALEM THEOLOGIAM
MANVDVCTIO DOGMATICA.

Tertia Pars

Auth. R.P. VINCENTIO BARONIO *Ord. Præd.*
ex Familia Toloſana Diui Thomæ.

PARISIIS,
Sumptibus SIMEONIS PIGET, viâ Iacobæâ,
ſub ſigno Prudentiæ.
M. DC. LXVI.
CVM PRIVILEGIO REGIS ET APPROBATIONE.

6-A-6

SERENISSIMO REGIÆ STIRPIS PRINCIPI

ARMANDO BORBONIO

PRINCIPI DE CONTY,

PARI FRANCIÆ OCCITANIÆ PROREGI.

HACTENVS *tuis*, PRINCEPS SERENISSIME, *auſpiciis & exemplis, non meis viribus & Argumentis, pro lege moribuſque, fœliciter primâ & alterâ Manuductionis ad Theologiam Moralem parte pugnaui: nunc tertiâ ad Dogmaticam, magis arduum & periculoſius cum Aduerſariis eruditionis famâ, & gradu eminentibus, ineo certamen, detrectandum & timendum, me etiam validioribus; quodque tentaſſe in perniciem & æternum dedecus foret, niſi eò me cogeret, non tam Familiæ noſtræ dogmatum*

& gloria, quam eius fidei & ſalutis in vltimum vacatæ vitæ diſcrimen, ne dum iuſta, ſed prorſus neceſſaria defenſio: cuius ſi non parem, quia plurimum variat pugnæ, & pugnantium conditio; certe non omnino diſſimilem illi, qui noſtra Ethicæ vindiciis ſuprà vota fœlix contigit, exitum, non deſperem. ſi quod pro Summâ & Regiæ ſtirpis Principis condignâ humanitate impertitus es, grauius laboranti, iuſtiuſque decertanti, patrocinium non negaris.

Non minus incerta eſt diſputationum, quam bellorum alea: nec vices rerum magis timendæ, quam cum procul abigitur, & nulla ſubeſt in pejus mutationis formido. Hanc mihi ex Propheta Regis conſilio firmamentum poſui, & nullâ mei, totâ in Te poſt Deum, & cauſæ æquitatem collocatâ fiduciâ, rem viribus imparem ſuſcipio: ratus vbi paucis ad te relatam Controuerſiam, omnium oculis ſubjecero; quemcumque tandem meus hic conatus ſucceſſum habuerit, Scholæ & Familiæ noſtræ vindicandæ conſilium, Tuo & ſubinde publico iudicio probatum iri.

Vix vllum eſt ex totius Eccleſiæ cœtu Inſtitutum, quod noſtro grauiores ferat, minuſque commeruerit, vbique terrarum inſectationes: quia nullum extitit, quod propiùs à bene merendi ſtudio, vel longiùs ab animo aliis quicquam faceſcendi negotij abfuerit: vix tamen ſic nobis comparatis licuit vnquam, in auitâ traditione conquieſcere; & illa à Chriſto parta pace frui: niſi in perpetua quæ pios ſequitur malorum tolerantia reponamus. Quicquid ex ampla Maiorum noſtrorum hæreditate, temporum & morum iniuria, reliqui nobis factum

eſt; ſi præter aliquot pietatis inſtituta, aut iura, & officia, à quingentis fere annis ſumma in Eccleſiam fide ſeruata, quæ ſingulis diebus laceſſuntur (quorum forte vindicationem à nobis extorquebit Æmulorum importunitas:) cætera duabus his partibus morum regulis, & fidei, ac Theologiæ dogmatibus continentur.

Quid vero horum, ab accuſationibus & calumniis, intactum fuit? Vt non immeritò mihi nuper ab vno inter Eccleſiæ proceres, ſapientia & eruditione celeberrimo, dictum ſit; breui actum fore de noſtræ Scholæ placitis, niſi quamprimùm valide propugnentur: hoc vno tantum deceptus; quod id opera à me nauari oportere, aliis recuſantibus, vellet, & auctor eſſet, vt id laboris ſuſciperem. Quot Ethicæ noſtræ ſordes iniectæ. quot illata vulnera grauiſſima ſint, recentior eſt Amadæi Guimenij liber infamis, quàm vt pluribus commemorem. Nec à parte Dogmatica temperatum eſt; quin hæc grauius & periculoſius impetita eſt: quod qui Ethicam laceſſiuerunt, nos ad ſuarum opinionum conſortium alliciant, multis encomiis & verborum lenociniis, eoque etiam reluctantes, obtorto collo trahant: adeoque à cenſuris in nos ferendis abſunt, vt quas ipſi timent, aut quam patiuntur, relaxatæ Euangelij diſciplinæ notam; moliantur depellere & delere, noſtrorum Theologorum ſuffragiis: quaſi quicquid hominum affectibus liberiore Ethica indulgent, à nobis exceperint, quæ præ noſtri reuerentia, maluerint ſequi, quàm damnare. An non in illos cadat? Peſſimum genus inimicorum laudantes.

Sed illis ſatis ſuperque reſponſum eſt: nec puto

apud cordatos viros ſupereſſe, vel minimum ſuſpicionis, à D. Thoma eiuſque Diſcipulis legitimis, de Ethicæ Chriſtianæ rigore quicquam detractum, aut eius ſanctitati, aut dignitati minùs conſultum fuiſſe. Sed apertius in Schola noſtra partem Dogmaticam, multoque periculoſius ſuſceptum eſt bellum: quod Tuo, PRINCEPS SERENISSIME *præſidio, mihi ſuſtinendum incumbit. Neque enim hîc, vt olim in ſubſidium, vocamur, ſed deſignamur in excidium: nec noſtrarum opinionum ambitur ſocietas, ſed in heterodoxorum partes relegamur.*

Quàm varia ſunt rerum vices! quàm mira & ſtupenda noſtrarum incuſationum commutatio! quis crederet Dominicanos tot malis vexandos, tot criminationibus grauandos, vt qui ſemel ad relaxatæ Ethicæ Chriſtianæ inuidiam à ſe depellendam, nos ſibi loco clypei eſſe volebant, Dogmaticæ hereſis ſuſpectæ damnationem in nos pronuncient; vt quaſi licentioris vitæ, & doctrinæ hæreticæ Magiſtri audiamus? Et hoc admirationem auget, quod adeò diuerſæ & diſſidentes incuſationes videantur ab eadem officina prodire: & qui nos Magiſtros volunt & gloriantur de Moribus; de Dogmatibus hæreticorum diſcipulos eſſe aut ſocios penè vociferentur. Infracti animi eſſe oportet, quem impauidum tot ruinæ feriant: & inuicti ac ferrei pectoris, qui tot obſtrepentibus clamoribus intercedat.

Sed præter conſcientiæ teſtimonia, præter cauſæ æquitatem apertam, id nos ſolatur maximè; quod probi fere omnes magis offendantur, quam fidem habeant his criminationibus. Verum ſi ſa-

pientum animos minime peruadant; certe non nihil infigunt ſiniſtri, quod de nobis credere nolint, ſuſpicari tamen non vereantur, magis exactæ probitatis, quàm reconditæ eruditionis homines, nos ab heterodoxorum partibus propiùs abeſſe: & qui ſe magis in nos beneuolos, aut minus infenſos reputant; vix poſſunt hęc à ſe omninò præiudicia abjicere, nos multa euulgare nomine S. Doctoris, ab eius mente aliena: aut ſi quas ex illo docemus & defendimus opiniones, ad eius ſenſum accedant, leuibus muniri Argumentis, nec admodùm cum Traditione Eccleſiæ, ac Patrum ſententiis conuenire, magiſque Philoſophiam humanam, ac Peripateticorum ſpatia, quàm Salomonis Porticum, quàm Pauli Theologiam reſipere.

His itaque capitibus quatuor, tota accuſationum in nos ſumma continetur; nempe nimia indulgentia diſſolutæ Euangelij diſciplinæ, corruptorum erroribus dogmatum: & qui has duas grauiſſimas cenſuras, quaſi inſontibus remittunt, fere nauſe abundi res noſtras attingunt, & vix nobis condonare poſſunt culpam, magis excultæ Philoſophiæ Ariſtotelicæ, quam Eccleſiaſticæ Traditionis; atque hinc male feriatæ doctrinæ, quæ ſin errores, certe non amodum ſolida & efficacia habeat, quibus ſe Sapientibus approbet. Poſſem horum criteriorum pleraque, & fere omnia nihil morari, & ſpernere; quod adeò aperte falſa, & præpoſtera ſint, vt ſuos auctores magis traducant, quàm S. Doctori vllam notam, & labem aſpergant. Ad multa etiam horum conuitiorum patientia & ſilentium, qualibet ſcriptione opor-

ã iiij

tunior, & hominibus religioſis eſt digna defenſio: ſed quem toties improperant cum Caluiniſtis, conſenſus, & Libro, cui reſpondemus, frequentius, quàm vnquam, & à Theologo grauiſſimo, quanta valet eloquentia, eruditione, atque auctoritate confirmatus; eius ſane generis eſt, vt ſi ad iſta taceamus, quo grauamur, Caluiniſmi, ipſo noſtro ſilentio, apertius rei, quàm vllorum vociferationibus ſimus peragendi; & ipſamet tolerantia muta, pondus ſit habitura vocis, quâ nos hæreſeos iuſte damnari, aut accuſari profiteamur.

Atque ad huius falſæ & præpoſteræ patientiæ eiurationem coëgit, quod ex Aſcetica Eremi Patrum obſeruaui exemplum, & animo infixum perpetuò hæſit. Cùm vni ex his ſanctiſſimis Cœnobitis, hanc Deus cogitationem immiſiſſet, vt exploraret quid in ferendis æquo & læto animo contumeliis poſſet, ex Eremitis vnum rogauit, ſe probaret omni genere conuitiorum, nec ab vllo quamlibet aſpero abſtineret. Non putauit Sanctus Cœnobita recuſandam hanc gratiam, vel re ac voto tantæ ſanctitatis fraudandum Eremitam. Itaque virum ad virtutis exercitationem aggreſſus, à minoribus conuitiis ad majora proceſſit: & exhauſtis omnium vitiorum nominibus, tandem hæreticum pleno ore vocauit. Exultabat vir ſanctus ad reliqua conuitia, & Apoſtolos imitatus triumphabat, ſe dignum habitum, qui pro Chriſti nomine calumnias pateretur: ſed vbi hæreſis crimen audiuit ſibi impoſitum: excanduit, nec potuit ſe continere; atque ita animi mutationem excuſauit: cæterorum peccatorum, inquit, me reum

agnoſco, & haberi lætor: at hæreſis accuſari non feram, non patiar, non ſinam. Nam licet omnium criminum genere grauarer, præſto eſſet remedium à fide: at ſi ab illa deficerem, nulla ſalutis ſpes ſupereſſet.

Æquo feram animo nos imperitos, barbaros, Theologiæ, & Traditionis rudes, nos omni vitiorum genere corruptos traduci: nec ſi ad iſta obmuteſcamus, aliqua ex ſilentio patientiæ laude, ac mercede, apud ſapientes fraudaremur; nec hæreſis accuſationi, neceſſario publica ſcriptione intercedendum putarem, ſi ab aliquo nullius, aut mali nominis detractorum teſtimonio in nos inſtauraretur. At publicam Caluiniſmi hæreſeos nobis ſcriptam dicam à viro grauiſſimo, cum aliquâ commiſerationis & modeſtiæ ſignificatione, quo ſemoto in ſpeciem omni ſtudio partium, Lectorum animis cenſura, ſe his verborum lenociniis inſinuet, & irrepat; quis non videat inde præſentiſſimam nobis damnationem intentari? Eóque diligentiùs Antidotum parandum, & omnino indictam vindicationis neceſſitatem; quam non liceat eluctari, niſi cum aperta maximi criminis confeſſione, & infamiâ? Atque hinc nedum excuſabunt, ſed laudabunt etiam æqui Lectores, ignotum hominem, auſum in eam hominam eruditorum celebritatem prodire, & Scriptori tot nominibus commendato reſpondere: nec attendiſſe, quàm diſpari ſeſe pugnæ committat.

Nihil horum clàm me fuit: plura etiam, iſta cogitanti obuerſata ſunt animo, quàm quæ obiiciuntur. Sed apud me vna accuſationis Caluiniſmi atrocitas, per ſe maxima, eorum à quibus

vrgetur auctoritate in infinitum aucta; prorſus eleuauit omnium, quæ congeruntur, & deterrere poterant rationum momenta; eoque iuſtior magiſque ineluctabilis defenſio viſa fuit, quo plus ponderis & probabilitatis ex Auctorum fama habebat accuſatio. Atque hinc apud me, iſta ſerio reputantem inualuit cogitatio, quod Scriptorem, cui reſpondeo, facile pro ingenita humanitate, crediderim ſummæ gloriæ ſibi imputaturum, imitationem modeſtiæ Tuæ, PRINCEPS SERENISSIME, *quam inter colloquendum de rebus pietatis, & eruditionis, (neque enim de aliis tibi ſermo eſt:) ſæpius obſeruare licuit; vt minus natalium, quam ingenij, doctrinæ, judicijque acerrimi luce, ac dotibus, ſuprà cæteros hominum prouectus, nedum patiaris, (quod ſingulariſſimæ laudis eſſet) ſed velis ac pene cogas nos homunciones libere à Te diſſentire; & interdum etiam boni conſulas Tuis dictis obſiſtere: & quod Alexandrum referunt grauiter conqueſtum ſibi exercitatione luctæ corpus ad belli labores aptanti, & duranti, palæſtritam cum quo congrediebatur, virium remiſſione peperciſſe: idem, alio animo, modeſtiæ, & humilitatis Chriſtianæ ſtudio, obſeruaui à Te factitatum; vt ſepoſito perſonæ reſpectu, vnam velis omnibus curam eſſe veritatis, vt ſola vincat. Hanc æquitatem à Principe ſummo loco nato religioſiſſime ſeruatam, quis Religioſorum aut Theologorum auſit lædere? Vel conqueratur, aut vltam velit, quâ ſecum agetur, libertatem quam ipſe expetas, nec patiaris à Tuis colloquiis arceri? Eóſque maximè tuâ beneuolentiâ, ac familiaritate digneris, qui inter diſputandum propius à*

prærupta audacia abſunt, quam à deformi obſequio.

Sed pręter hoc ingens bonum, & inſigne documentum, quod Tuæ humanitati acceptum refero, & quo me ſatis munitum ſentio, aduersùs tacitas moroſiorum ſuggillationes, quibus diſplicitura forte eſt mea diſputandi ratio, citra tamen vllam verborum acerbitatem; longe plura ac majora capto: nec me conſecuturum diffido noſtræ diſputationis ad Tuum ſubſellium prouocatione. Quamvis enim Tui Auguſtiſſimi nominis clientela eò mihi ſit ardentius expetenda, quo omnibus ex me præſidiis deficior; occultâ tamen neſcio qua æquitatis, quam propugno, cauſæ conſcientiâ, malim ad Te quaſi iudicem & teſtem appellare, quam in patrocinium aſciſcere, ſi defenſoris perſonam induere nequeas niſi iudicis & teſtis munere abdicato.

Accuſationum quæ in nos vrgentur hæc ſumma eſt: id primum inquiritur, an quam Familia & Schola noſtra ex ſuo Præceptore, ſe hauſiſſe gloriatur, doctrina, eius menti ac principiis conſentiat. Hâc vna controuerſiâ ſemel conſtitutâ, duæ emergunt grauiſſimæ, Te teſte, & indice dirimendæ, de parte Dogmatica (nam de Ethica, an corruptis hominum affectibus nimiùm indulgeamus, nihil attinet iterum rem ad incudem reuocare:) id vnum modò agitur, an Scholæ noſtræ dogmata, tum vniuerſim, tum de libertate humana, & ſcientia diuina nominatim, heterodoxorum erroribus conſentiant, & Eccleſiaſticæ Traditioni aduerſentur. Sunt enim innumeri, qui hæc in nos mala importent, & Theologiæ,

ac Traditionis fidei iure ſuo quaſi nobis erepta ſibi prçſidia vindicent, & præſumant.

Sed non arbitror adeò ſua cauſæ affectu, ac prçiudiciis excçcatos, quin patiantur, à ſuo noſtroque ſubſellio, (quoniam vtrinque ſuſpicione ſtudij partium laboramus:) ad alienum deduci: nec Tuo, poſt ſupremum Eccleſiæ, cui à Chriſto aſſerta eſt ab omni ſubreptione immunitas, credant poſſe minus ſuſpectum, aut æquius iuſtiuſque conſtitui. Et ſi cui contendentium, ex metu prçiudiciorum, aliqua repulſæ, aut aliò appellationis cogitatio poſſet obrepere; nos illi opportuniores eſſemus; cauſati Te aduerſis noſtræ Scholæ opinionibus imbutum, & ex illa prima inſtitutione forte adhçreſcere animo aliquid, ex diſſenſu, ac pene odio noſtrorum dogmatum, cui videare ab infantia innutritus. Sed hanc omnino ſuſpicionem auerſamur: licet enim ſummæ temeritatis foret Apoſtoli verba Tibi inſcribere, quando eram paruulus, &c. *Certi tamen ſumus, eorum quibus ad ſapientiam peruenitur graduum, primum ab alieno labore, Te iamdiu emenſum, ſecundo inſtitiſſe, ideſt, propriâ induſtriâ & operâ ad culmen ſcientiarum conſcendiſſe: nec iam per alios, ſed poſt Deum temetipſo ſapere; & relictis Recentiorum Scriptorum riuulis ad totius Apoſtolicæ Traditionis fontem anhelare, & inde limpidiſſimas aquas largiſſimè epotare: & niſi conditio ſanctiſſimi coniugij, à docentis in Eccleſia munere religioſiſſimum animum abſterreret, nullus huic officio ſanctiſſime obeundo Eccleſiæ, par Tibi ſæculo noſtro contingeret.*

Quid ergo ad cauſæ noſtræ examen & iudicium

in Te moroſiſſimi deſiderent, cùm ſummæ integritati, rerum Theologicarum, & Traditionis Eccleſiaſticæ peritiæ, ingenio omni genere ſcientiarum exculto; acceſſerit rerum omnium beatiſſima copia, & memoria, iudicij, & recti tenor indeflexus, & animus omni humano affectu intactus, aut maior, qui SS. Patrum dicta & ſenſa in numerato habeas, qui præ cæteris Auguſtinum vti Tertullianum Cyprianus, quotidie Magiſtrum petas & legas, nec ſolum ſua lingua audias, ſed noſtra etiam elegantiſsime loquentem inducas: qui veluti promus-condus venerandæ Antiquitatis ex illius Theſauro inexhauſto noua proferas & vetera, cui notior ſit & familiarior antiqua, quàm hodierna Eccleſia, vt ad illius mores, quaſi ad certam regulam Tuos componas? Prophetæ denique ſecutus conſilium, ſeminaſti Tibi ad iuſtitiam, meſſuiſti ſpem vitæ; vt Tibi lumen ſcientiæ illuminares, id-eſt, ex Bernardo, vltimam poſuiſti ſcientiam tanquam picturam, quæ ſtatum habere nequeat ſuper inane: & ideo Charitatem præmiſiſti ſcientiæ, tanquam ſolidum aliquid picturæ ſubtraturus.

Sed Tuis auribus parcendum eſt, PRINCEPS SERENISSIME, *hæc etiam pauca à me inuito dicta ſunt, certò ſummè tibi diſplicitura; ſed maxima cauſa, aut potius illi indiuiduæ veritatis, Tibi ſuprà vitam antiquioris, quam Tui rationem hîc habere: maximè cùm compertum mihi ſit, quæ ſcripſi nihil Tibi præter moleſtiam, ex meritorum commemoratione, plurimum Antiquæ Patrum doctrinæ præſidij, & ornamenti eſſe allatura.*

Ego planè ſic comparatus ſum, vt nihil timeam, gaudeam etiam, & glorier, à tanta æquitatis &

ſapientiæ Principe iudicari; etiam ſi damnari contingeret. Eodem enim animo Tua, quo Dei ſoleo, aut certe debeo, lata in me decreta excipiam, & vna obſequij gloria contentus, omne expoſtulandi, aut alio appellandi, ius mihi velim abrogatum.

Sed ne id infortunij ab æquiſſimo Iudice, & ſapientiſſimo, ac doctiſſimo Principe accideret, cauit ſanctiſſimus Præceptor, ſingulari diſcrimine, quod ſe inter, & Theologorum plurimos interpoſuit. Hoc enim differt maxime, quod illi prima, ac pene vna cura fuit inquirere, ac certo noſſe quid Scriptura, quid conſenſus omnium Patrum de quaque re doceret; vt eo conſtituto tanquam immoto fundamento, totam illi Theologiam aſtrueret. Hinc Doctoris communis nomen aſſecutus eſt; quia viam tritam Patrum calcauit ſemper, & fugit diuerticula. Singulariſſimus quidem eſt Doctor, & multa recondita & ignota ſuperioribus ſeculis, & doctoribus occulta inuenit: ſed hoc Doctoris communis Titulo nulla ratione aduerſatur.

Duo enim in quolibet Doctore diſtinguenda ſunt, nempe ſententia & Argumenta, quibus propugnatur. Communiſſimus eſt Thomas ſententiis: quia via regia incedit, duce Verbo Dei, veſtigia Patrum ſecutus. Singulariſſimus eſt inuentione Argumentorum, à quibus nihil eſt periculi, ſi deficeret; plurimum eſt laudis, ſi efficacia ſint. Totum imminet malum à ſententiis, ſi à communi viâ aberrent. Et cum ſuas Sanctiſſimus Doctor communes Patribus, & Eccleſiæ delegerit; hoc delectu, ſibi, ſuiſque diſcipulis, quam oblatrant multi, ab erroribus, à periculo aut metu cenſurarum, immuni-

tatem comparauit, & proprium fecit veluti ſuæ Scholæ characterem.

Antequàm bos ille mutus loqueretur, adiuit & conſuluit oracula Scripturæ, quibus exceptis, mugire cœpit, habenas ingenio ſuo laxauit, ſine lapſus aut erroris periculo; quia ſecurus erat viæ, qui incedebat, tritæ Patrum, à quâ ne latum quidem vnguem permiſit ſibi recedere. Si vellem ad huius rei fidem faciendam, quæ ſuppetunt, experimenta proferre, decurrendæ mihi eſſent omnes Theologiæ partes; quia vbique eandem methodum ſeruauit. Præuium ſemper anteceſſit Verbum Dei, & Traditio: deinde ſecutæ ſunt rationes à Theologia, à Philoſophia petitæ.

Plures diuerſam ab illa viam inierunt, & alium omninò ordinem ſequuti ſunt; Philoſophos in Theologia egerunt. Cum enim Deus innoteſcat verbo, & creaturis; & Theologi ſit à verbo ad creaturas progredi, Philoſophi vero ab operibus ad Deum conſcendere: nonnulli inducta in Theologiam, Philoſophica methodo, prius opera, quam Dei Verbum ſcrutati ſunt, ordine certè præpoſtero. Cùm enim ſuprà rationem ſint, quæcumque docet fides, & à Dei arbitrio pendeant; nihil eorum poteſt eſſe compertum, niſi Verbo Dei interprete eius voluntatis, & rerum quæ in diuinitate lateant. Si turpe ſit Ireconſulto ſine lege loqui, turpius fuerit Theologo ſine Dei Verbo quicquam ſtatuere.

Hæc Tibi comperta, PRINCEPS SERENISSIME, *poteram omnino tacere, aut breuius perſtringere, cùm in hoc obſeruato diſcrimine Thomam, inter & Theologorum plurimos, poſitum ſit totius cauſæ momentum. Licet enim diuerſis opinionibus iunior*

tinctus & imbutus fueris, poſteriores tamen cogitationes & curæ Te D. Auguſt. & Thomæ adiunxerunt. & cum tantam non poſſem ad noſtram cauſam gloriæ & roboris acceſſionem tacere; aperienda mihi fuit huius mutationis ratio, non aliunde ſine dubio repetita, quam à ſingulari dote doctrinæ Angelicæ, à perpetua cum Auguſtino (quem ipſemet Caluinus certiſsimum nouit Traditionis Eccleſiaſticæ teſtem) ſumma conſenſione. Iamdiu enim vna Tuo animo inſedit ſententia, vt rerum fidei aut pietatis nihil probes; ſi vel minimum ab antiqua Traditione diſſentiat, aut eius ſuffragio deſtituatur. Et cùm eo ſemper præſidio munitum agnoueris Diuum Thomam; hinc Tibi cum Auguſtino in Præceptorem delectus, hoc vno præiudicio, quod Traditioni ſit addictiſsimus, & illi rationem adiungat, ad famulatum tantùm vt pediſequam.

Faceſcant ergo voces & calumniæ, inexploratam D. Thomæ, & incognitam Traditionem, damnatæ Tuo grauiſſimo iudicio, cuius auctoritas emineat, & ſplendeat apud omnes, multos fugiant rationum momenta. Harum aliquot (neque enim omnes aut abſtruſiores à me capi præſumo.) hac diſſertatione tardioribus explicandas ſuſcepi: idque a me præſtitum credo inuictis Argumentis.

Delectæ ſunt duæ omnium grauiſſimæ controuerſiæ, de libertate humana, & ſcientia diuina, quæ cæterarum ſint origo, ſumma, & complexio: quibus criminantur Aduerſarij nos longius à fide & Traditione, vel à ratione naturali receſſiſſe. At contrà demonſtratum eſt, vtramque à nobis ſtare: & ne quis hæc vana putet, aut ad faciendam

dictorum

dictorum fidem, velim Lectores totum volumen euoluere: duo tantum, rogo, attendant, quibus de cæteris ſtatuere poſſint; eo Recentiorum, quibus cum diſputamus, rem deductam, vt eluctari nequeant à Traditione Argumentum, niſi hoc vno de libertate reſponſo, Auguſtinum, alioſque SS. Patres, dum in Pelagium vrgent Chriſti verba, vere liberi eritis, ſi vos filius liberauerit, *& inde demonſtrant libertati nihil gratiam repugnare; de libertate Metaphoricâ eſſe interpretandos; cui accenſenda ſit libertas à gratiâ, & à peccato.*

Nec fœlicius de ſcientiâ diuinâ diſputant; dum omnes cum Pelagianis & Semipelagianis, Catholicorum Duce Auguſtino controuerſias, ad vnam gratiæ communis neceſſitatem, ſemotâ efficaciâ; fuiſſe reuocatas contendunt. Quiſquis iis ſe præſidiis, aut perfugiis tegit; non poteſt altius, aut apertius teſtari, ſibi nihil commune eſſe, cum conſenſu Patrum, & Traditione Eccleſiæ, cujus, nobis conſtet Auguſtini teſtimonio, quod etiam Caluino ſanctum eſt.

Nec minus demonſtrationum, quàm teſtimoniorum præſidio vincere, hoc vno eiuſdem vis & euidentiæ præiudicio intelliget eruditus Lector; ſi attenderit, defenſorum ſcientiæ mediæ deductam cauſam, ad duorum verborum diſcrimen, vt vnius eſſet *veritas, præeat, & prælnceat alterius* erit *veritati: & illud prius ſcitum à Deo, viam illi ad alterum ſternat, & muniat. Quid potuit latere Myſterij, aut adeò ingens ſubeſſe his verbulis diſcrimen, vt inde ſuſpendenda ſit tota res Chriſtiana, & ſeries prouidentiæ diuinæ. Nec quicquam ſolidius habet, illa ſupercomprehenſionis à com-*

prehenſione cauſarum ſecundarum, nullo Argumento, ſolo Molinæ arbitrio conſtituta differentia.

Banneſio noſtro, poſt Diuos Thomam & Auguſtinum, Præſcientiæ diuinæ cum noſtrâ libertate concordiam repetenti; ex ipſamet gratiæ omnipotentiſſimâ vi, quæ nedum ad actus ſubſtantiam, ſed etiam ad libertatis modum pertineat, & reponentibus Aduerſariis ſe hanc concordiæ rationem non capere, non impune excidit hæc vox, ſi non intelligant, credant*: ſed miris excepta eſt cauillis, & expoſtulationibus, quaſi ius Dei ſibi arrogaret Banneſius, in mentes humanas dictorum ſuorum fidei ſubigendas: imo aliquid vltra Deum ſibi aſſumeret, indictâ eorum fide, quæ incredibilia aperte inter ſe pugnarent. Certe non melius credulitati humanæ conſultum eſt, diſtinctione ſupercomprehenſionis à comprehenſione, vel anteceſſione, ſubiunctiui eſſet, ad futurum erit, quæ ſuffecta volunt efficaciæ omnipotentiſſimæ virtutis, quam plura poſſe ſuprà noſtrum captum, conciliare quæ minùs ſociabilia reputamus, ſibi perſuaſerit, quiſquis attendet hanc concordiæ rationem, à SS. Patribus initam, ſcientiarum omnium inconcuſſis principiis muniri; quibus præſidiis noua hæc à Recentioribus tentata, nuda ſit conciliatio.*

Sane ſi ad has anguſtias res noſtræ eſſent deductæ, nunquam, Serenissime Princeps *ad D. Thomam acceſſiſſes: neque ipſe pro ingenitâ mihi ſimplicitate diſſimularem, peſſime nobiſcum agi: & tum aſſentirer noſtris accuſatoribus, quam D. Thomæ nomine de libertate humana & ſcien-*

tiâ divinâ propugnamus doctrinam, perinde rationum momentis, ac Traditionis teſtimonio deſtitutam, ſuſpectam haberi. Paterer & ad heterodoxas relegari: ſed plane in contrarium verſam eſſe ſententiam demonſtrant, quæ ex hiſtoriâ Traditionis Eccleſiaſticæ, quæ ex ſcientiarum indubitatis fundamentis, vtrâque Diſputatoine explanata ſunt: quibus ad innocentiam noſtram, & ab erroribus immunitatem aſſerendam, nihil ſupererit quod deſideremus, ſi Tuum, PRINCEPS SERENISSIME, *iudicium acceſſerit.*

FINIS.

APPROBATIO DOCTORVM.

DVAS de Libertatè humana, & Scientiâ mediâ Diſputationes præambulas ad integram Thomiſticæ Theologiæ opus legimus, Authore R. P. VINCENTIO BARONIO Ordinis FF. Præd. quibus validè & inculpatè ſuam Scholam defendit, multiſquè euincit, illius hac de re ſenſa, conſentanea eſſe traditioni fidei, & inter Sanctorum Auguſtini & Thomæ à Summo Pontifice laudata dogmata tanquam inconcuſſa eſſe accenſenda. Quare dignas indicamus quæ edantur, ſanioris Theologiæ & Sanctorum Auguſtini & Thomæ ſtudioſis vtiles futuræ. Datum Pariſiis die 30. Octobris anni 1665.

LVDOVICVS FREMONT.

NICOLAVS PETITPIED.

TErtia pars Manuductionis ad vtramq; Theologiam Dogmatica, ſeu vera SS. Auguſtini, & Thomæ explicata mens, & Scholæ Thomiſticæ aſſerta, Authore R. P. BARONIO, ſatis amplam commendationem habet, quod cæteris ab eodem Authore editis, & quæ ſumma litteratorum omnium gratulatione exceptæ ſunt, ſimillima ſit. Nihil illi quod ad opus numeris omnibus abſolutum deſiderari poſſit, deeſt: quodque in elucubrationibus Scholaſticis ſperari non ſolet, adeo difficile eſt; ſtyli elegantia cum ſoliditate doctrinæ, & vi argumentorum, vbique certat: & quod in hâc diſſertatione, tantâ ingeniorũ contentione agitatâ, quâ D. Thomæ patrocinium ab omnibus quæritur, præcipuum eſt; vbique germanam Angeli, doctoris mentē aſſequitur, & Scholæ Thomiſticæ cauſam agit. Sed cæteras dotes ſumma animi moderatio vincit: vt minor futura ſit commendatio, quam eruditione meretur; eâ quâ digniſſimum tantâ moderatione animi æqui judices exiſtimabunt. Datum Pariſ. 24. Octob. 1665.

Fr. BERNARDVS LAPALISSE, *Prior Nouitiatus Generalis Pariſienſis, & Doctor Theologiæ.*

Fr. ANTONINVS MASSOVLIE', *Lector Theologiæ.*

INDEX DISPVTATIONVM.

DIPSPVTATIO PRIMA.

DE Vera ratione Libertatis. pagina 1.
SECTIO PRIMA.
Explicatur vera notio Libertatis, tum vniuerſim, tum ſigillatim, create, & increata. 5
ARTICVLVS PRIMVS.
Examen prioris libri, cui Titulus, Religio beſtiarum. 7
ART. II. *Ex Caluino refellitur Caluiniſmi calumnia.* 10
ART. III. *Illuſtratur mens Thomiſtarum de Libertate, tripliei collatione cum Hereticis, aliiſque Catholicis.* 12
PARAGRAPHVS PRIMVS.
Recenſentur tres de libertate ſententiæ. 13
§. II. *Summa Caluiniſmi, & quibus differat à Catholicis.* 17
§. III. *Collatio noſtra ſententiæ cum altera Ianſenij ſententia.* 18
ART. VLT. *Origo libertatis confirmatur teſtimoniis & Argumentis D. Thoma.* 22

§. I. *Probatur prima radix, & cauſa libertatis, interpretatione Articuli primi ex quæſtione 23. de Veritate.* 22

§. II. *Altera libertatis radix, ex iudicio indifferenti, explicatur interpretatione aliquot locorum D. Thomæ.* 26

§. III. *Tertia radix libertatis explicatur ab appetitu vniuerſalis boni.* 30

SECTIO SECVNDA.

Notio libertatis explicata defenditur: aduersùs Theophilum & Eugenium Philadelphum. 34

ART. I. *Huius Reſponſionis cauſæ tres.* ibidem.

ART. II. *Summa eorum quæ obijciuntur ab vtroque Authore contra explicatam notionem libertatis.* 39

ART. III. *Ratio libertatis explicata triplici obſeruatione munitur, & inde reſpondetur generatim ad ſuperiores obiectiones.* 41

§. I. *Prima obſeruatio ex comparatione libertatis cum ratione, & tres inter illas differentiæ.* 42

§. II. *Alia comparationis partes rationis cum libertate.* 47

§. III. *Altera obſeruatio de duplici libertate.* 50.

§. V. *Obſeruatio vltima.* 54

ART. IV. *Reſpondetur ad primam partem Theophili de libertate.* 56

§. I. *Ex ſuperioribus obſeruationibus refellitur caput ſecundum.* ibid.

§. II. *Refellitur tertium caput.* 59

§. III. *Radix Libertatis propugnata aduerſus quartum & quintum caput.* 62

§. IV. *Vendicatur noſtra ſententia ab erroris no-*

Google

ta aut temeritatis contra Caput 5. 6. & 7. Theophili. 66

§. IV. *Suſpecta vindicantur & pugnantia conciliantur ab Eugenio obiecta.* 71

§. VI. *Superiorum proſequutio.* 74

ART. V. *Defenſio rationum pro noſtra ſententia, aduerſus Caput. 7. & 4. ſequentia Theophili, & aduerſus Caput 3. exercitationis Eugenij.* 78.

§. I. *Explicatio libertatis conſtituta, Scriptura & Patribus conſentanea.* ibid.

§. II. *Libertatem à neceſſitate, à peccato, à miſeriâ, triplicem eſſe veræ libertatis ſpeciem probatur.* 79

§. III. *Duplex SS. Patrum interpretatio refellitur & tertia ſtatuitur.* 81

ART. VLT. *Defenditur Platoniſmus Auctoris & aliqua explicantur Platonicè dicta.* 83

§. I. *Platonis cum Ariſtotele & Socrate Collatio.* 84.

§. II. *Quæ ex Platone afferuntur, Scripturæ & Patribus conſentanea eſſe.* 86

SECTIO TERTIA.

Reſponſio ad alteram operis Theophili partem, & ad reliquas Philadelphi cenſuras. 89

ART. I. *De libertate Chriſti.* 90

§. I. *De conſiliis Chriſto datis à Patre æterno.* 91

§. II. *Opinio Theophili de impeccabilitate Chriſti reijcitur.* 96

Parag. III. *Refelluntur variæ Theophili ſolutiones.* 98

§. IV. *Enodatio difficultatis ex vera ſententia.* 100.

ART. II. *De libertate increata.* 103
§. I. *Refelluntur Theophili aliaque diuerſorum opiniones.* 105
§. II. *Ratio libertatis diuinæ explicata ab independentia.* 107
§. III. *Reſoluuntur aliæ difficultates de libertate diuina ex eodem principio independentiæ.* 110
§. IV. *Solutiones Argumentorum Aureoli ex Capreolo.* 115
ART. III. *De libertate creata vt ſubeſt Dei præſcientiæ & motioni.* 117
Parag. I. *Singularis opinio Ludouici à Dola.* 118
§. II. *Singularis opinio Theophili de ſcientia media refellitur.* 122
§. III. *Vera explicatio concordiæ noſtræ.* 124
ART. VLT. *Aliquot ex Eugenio ſuſpecta purgantur, & pugnantia conciliantur.* 129
Parag. I. *Diſtinctione duplicis impotentiæ peccandi plura explicantur.* 130
§. II. *Duplex difficultas reſoluitur.* 133

DISPVTATIO II.

D*E ſcientia media.* 135
SECT. I. *An argumenta, quæ peti poſſunt in hac controuerſia à priori, mediam ſcientiam confirment, an euertant?* 138
ART. I. *Primum Argumentum à priori pro cognitione futurorum conditionatorum in decreto contrà ſcientiam mediam, repetitum ex primo & immediato principio cognitionis Diuinæ de rebus creatis.* ibid.

Parag. I. *Argumentum primum ex D. Thoma deſumptum, à cognitione creaturarum in eſſentia diuina, vt in cauſa.* 139

§. II. *Defenditur demonſtratio ſuperior contra Vaſquem alioſque recentiores.* 141

§. III. *Defenditur primum Argumentum contra nouam opinionem Ripaldæ, Oruiedo,* &c. 148.

§. IV. *Defenditur idem Argumentum contra opinionem Suarez.* 150

Art. II. *Secunda claſſis Argumentorum à priori ex principiis proximis cognitionis futurorum conditionatorum, ſeu de veritate illorum.* 153

Parag. I. *Inſtruitur Principium ſecundum.* ibid.

§. II. *Refellitur ſententia Molinæ, & ex illa Recentiorum noua opinio.* 155

§. III. *Confirmatio eiuſdem Argumenti differentia futuri contingentis, à præteritis, præſentibus, aut neceſſariis.* 156

§. IV. *Confirmantur & vrgentur Argumenta ſuperioris Paragraphi contra duas Reſponſiones.* 161

§. V. *Refutantur aliæ duæ reſponſiones ad idem Argumentum.* 165

§. VI. *Confirmatio ſuperiorum, nihil agnoſci certo futurum, inconſulta voluntate diuina.* 169

§. VII. *Confirmantur ex dictis rationes aliquot Anonymi.* 173

§. VIII. *Solutiones aliquot reijciuntur.* 177

Art. III. *Aliud genus Argumentorum à priori contra ſcientiam mediam, ex legibus propoſitionum hypotheticarum.* 179

§. I. *Proponitur & expenditur argumentum quo oſtenditur ſcientiam mediam inutilem eſſe.* ibid.

§. II. *Eiuſdem Argumenti vis magis expenditur.* 182

ART. IV. *Ex dictis manifeſtatur mens Thomiſtarum de hac controuerſia, vindicatur Ioannes à S. Thoma à cenſura, & refelluntur Reſponſiones ad Argumentum.* 184
Parag. I. *Defenditur Ioannes à S. Thoma. & reſponſiones ad eius Argumenta refelluntur.* ibid.
§. II. *Referuntur tres reſponſiones ad tertium noſtrum Argumentum, & refellitur prima de decretis poſſibilibus.* 188
§ III. *Probatur eſſe in Deo decreta conditionata ex voluntate Dei Antecedente.* 190
ART. IV. *Vaſquis Reſponſio præcipuè ex D. Auguſtino impugnatur.* 192
§. V. *Alterum Argumentum pro decretis conditionatis, quòd Scripturæ conſentanea ſint, nec repugnent.* 195
§. VI. *Plura Aduerſariorum Argumenta ex vna agentis vniuerſaliſſimi notione profligantur.* 197
§. VII. *Confirmantur ſuperiora, breui Argumentorum complexione, & noua adduntur contra decreta indifferentia.* 201
§. VIII. *Plura ſuperioribus adduntur.* 205
§. IX. *Repugnat ſcientia media tribus Logicæ regulis.* 211
§. X. *Ex dictis defenduntur primò Argumenta à priori Ioannis à S. Thoma contra ſcientiam mediam.* 215
§. XI. *Defenditur alterum Argumentum à priori repetitum ab obiecto ſcientiæ mediæ.* 218
Parag. vlt. *Breuis ſuperiorum Collectio.* 226
ART. IV. *An ex influxu ſcientiæ Dei in res creatas, ſcientia media fulciatur, aut euertatur.* 228
Parag. I. *Scientiam Dei cauſam eſſe rerum certò*

directiuam, & veriùs etiam efficientem. 228
§. II. *Scientia diuina non diſtinguitur à potentia ad extra operatiua.* 232
§. III. *Argumentum Faſoli, prius rem habere in ſe veritatem, quam ſit à Deo intelligibilis, ab Arcturo refellitur, cui plura adduntur.* 235
SECT. II. *Examen ſcientiæ mediæ ex Patrum, & Scripturæ teſtimoniis.* 241
ART. I. *Quid ex Scriptura Sacra colligi poſſit de ſcientia media.* 243
Parag. I. *An ex Scriptura Sacra neceſſariò, habeatur futuris quæ à Deo ſ iuntur ſub conditione reuelata, certam ineſſe veritatem à Deo ſcitam.* 244
§. II. *An Scriptura faueat ſcientiæ mediæ.* 251
Parag. III. *Solutio Argumenti ex comparatione Iudæorum cum Tyriis.* 253
§. IV. *Altera einſdem Argumenti ſolutio.* 256
§. V. *Confirmatio Superiorum.* 257
ART. II. *An ſcientia media ſit conſentanea principiis D. Auguſt. & D. Thomæ.* 262
Parag. *I. Non ſolum vſus ſcientiæ mediæ, ſed ipſa ſcientia media à mente Diui Auguſtini & Diui Thomæ aliena.* ibid.
Parag. *II. Operoſius probatur ſcientiam mediam principiis D. Thomæ repugnare.* 265
Parag. *III. Præſcientia decreto innixa, & ex eo certa mens D. Thomæ.* 268
Parag. *IV. Duplex difficultas de mente D. Thomæ breuiter expeditur.* 272
Parag. *V. Præſcientiam niti decreto illuſtri loco D. Thomæ probatur.* 273
ART. *III. Exactiùs inquiritur mens D. Auguſt. de ſcientia media.* 275

Parag. I. *De progreſſu, & ſerie controuerſiarum D. Auguſt. contra Pelagianos, eorumque reliquias: demonſtratur in rebus ad ſalutem pertinentibus, nunquam adhibitam à D. Auguſtino ſcientiam mediam.* 276

Parag. II. *Explicatio triplicis gratiæ ex Pelagianis à Chriſto hominibus collatæ.* 282

Parag. III. *Interpretatio adiutorij poſſibilitatis ſecundùm mentem Pelagianorum.* 285

§. IV. *Quo conuincitur inter D. Auguſt. & Pelagianos pugnatum de gratia efficaci.* 287

Parag. V. *Secundum Argumentum ab auxiliis quinque, quæ Pelagiani admiſerint.* 291

§. VI. *Gratia habitualis admiſſa eſt à Pelagio.* 294

§. VII. *Soluuntur Argumenta Suaris, quibus contendit gratiam habitualem negatam fuiſſe à Pelagianis.* 300

§. VIII. *Vltimum auxilij genus à Pelagio admiſſum.* 302

Parag. IX. *Quartus Pelagianiſmi ſtatus de gratia ad perfectionem neceſſaria.* 305

Art. IV. *Pelagianiſmus cum Semipelagianiſmo collatus.* 311

Parag. I. *Semipelagiani quatuor differunt à Pelagianis.* ibid.

Parag. II. *Prima conuenientia quoad initium piæ voluntatis & ſalutis.* 313

Parag. III. *Duplex eſt inter Pelagianos & Semipelagianos diſcrimen, quoad meritum, & retributionem.* 318

Parag. IV. *Vtriuſque hæreſis collatio, & conuenientia, de Prædeſtinatione.* 323

Parag. V. *Tertia conuenientia de odio gratiæ effica-*

cis, & vocationis ſecundum propoſitum. 328

Parag. vlt. *Quarta Collatio, & conuenientia Pelagianorum cum Semipelagianis, quoad vſum ſcientiæ mediæ.* 333

Art. V. *Auguſtinus aſſeritur Scholæ Thomiſticæ quoad doctrinam gratiæ, & prædeſtinationis, ſecluſa ſcientia media.* 335

Parag. *I. Vindicantur teſtimonia ex D. Aug. contra ſcientiam mediam à Salmanticenſibus, & Ioanne à S. Thoma deprompta.* 337

Parag. *II. Difficiliorum Argumentorum ſolutio quibus ſuperiora impugnantur.* 343

Parag. *III. Defenditur ſecundum genus teſtimoniorum ex* D. *Auguſtino.* 350

Parag. *IV. Refelluntur reſponſiones ad teſtimonia D. Auguſtini.* 360

Parag. *V. Teſtimonia D. Aug. à Salmanticenſibus & Ioanne à S. Thoma explicata defenduntur.* 363

Art. *VI. Reſponſio ad Caput* 4. *Diſputationi* 3. *quo expenduntur alia Auguſt. Teſtimonia.* 369

Parag. *I. Examen primæ Propoſitionis.* ibid.

Parag. *II. Expenditur ſecunda Propoſitio.* 372

Par. *III. Referuntur tres poſtremæ propoſitiones.* 380

Parag. *IV. Refellitur quarta Propoſitio.* 385

Parag. *V. Reſponſio ad Argumenta pro quinta Propoſitione.* 389

Parag. *VI. Reſponſio ad Caput quintum Diſputationis tertiæ & primum Diſput. quartæ.* 393

Parag. *VII. De Iudicio triginta Cenſorum Romanorum, aduerſam Auguſtino ſcientiam mediam damnatium.* 398

Parag. *VIII Reſponſio ad ſingulas hallucinationes.* 403.

Parag. *IX. Defenduntur tria Argumenta Ioan. à S. Thoma de mente Auguſtini.* 413

Parag. *X. Defenditur Argumentum Ioannis à S. Thoma de Dono Perſeuerantiæ.* 418

Parag. vlt. *Refelluntur obiectiones ad ſuperius Argumentum.* 424

Art. vlt. *Vindicatur Schola noſtra Auguſtinus aduerſus Ianſenium.* 428

Parag. *I. Ex ſuperioribus euincitur Concordia D. Aug. & D. Thomæ, de ſcientia media excluſa à gratia primi hominis, & Angelorum.* 430

Parag. *II. Ex aliis SS. Thomæ & Auguſt. principiis demonſtratur illorum concordia de gratia primi hominis & Angelorum.* 434

Parag. *III. Ex ſuperioribus refelluntur præcipua Ianſenij obiectiones.* 439

Parag. *IV. Operoſius inquiritur mens D. Auguſtini.* 444

Parag. *V, Expenditur locus ſingularis D. Auguſtini.* 447

Parag. vlt. *Duplex difficultas reſoluitur.* 451

Sect. *III. Argumenta à Poſteriori, quibus Duæ Scholæ Thomiſtarum, & Recentiorum ſuam muniunt de ſcientia media opinionem.* 452

Art. *I. Refellitur Calumnia & ſuſpicio Caluiniſmi ab Auctoritate.* 454

Parag. *I. Reſponſio ad teſtimonia Caluiniſtarum generatim.* 454

Parag. *II. Reſponſio ad primam Claſſem Argumentorum.* 457

Parag. *III. Caluiniſmi Anatomia, ſeu Synopſis.* 458

Parag. *IV. Expenduntur ſigillatim alia teſtimonia Hæreticorum.* 462

§. vlt. *Reſponſio ad 8. Teſtimonia ex Catholicis.* 466
ART. II. *Depelluntur Argumenta ex. collatione principiorum Caluini cum noſtris.* 471
§. I. *Obſeruationes quibus ad omnia Argumenta generatim reſpondetur.* 472
§. II. *Reſponſio ad Argumenta de Libertate, quoad actus bonos.* 474
§. III. *De libertate quoad actus malos.* 479
§. IV. *Ex mutua dependentia Concurſus Dei, & noſtri Conſenſus Argumentum de primo peccato Angeli, & de auxilio ſufficienti & efficaci ſoluit Ioannes à Sancto Thoma.* 486
§. V. *Ex Valentia depellitur accuſatio Caluiniſmi à concurſu ad peccatum.* 495

PARÆNETICA.

Ad nouum quadruplicis Theologiæ Scholaſticæ, Controuerſæ, Ethicæ, & Scripturarum ſtudium & vſum D. Thoma Magiſtro. 502
Partes legitimi Theologi. 504
Theologiæ Scholaſticæ Summa & Analyſis. 509
Theologiæ Controuerſæ Compendium Analyticum. 514.
Synopſis & breuis Deductio Hæreſum huius ſæculi. 515.
De ſenſu Ianſenij quæſtio facti & Iuni explicata 521
Theologiæ Moralis multiplex pars & ſumma. 528
De Theologia Caſuum Conſcientiæ. 535
De Theologiâ Poſitiuâ, & Scripturæ interpretatione. 537
Apologia D. Tho. aduersùs quatuor Scriptores. 539

FINIS.

Errata grauiora annotare ſolum viſum eſt: leuiora enim facile Lector ipſe & deprehendes & corriges.

PAgina 41. l. 3. *lege* diſputationem. p. 45. l. 32. *leg.* libertatem. p. 86. l. 4. *leg.* grandiloquentia. p. 127. l. vlt. *leg.* non per. p. 128. l. vlt. *del.* mens. p. 174. l. 31. *del.* illis. p. 179. l. 13. illam conuenientiam. p. 183. l. 40. *leg.* vobis. p. 239. l. 9. *leg.* facultatibus. p. 273. l. 18. *del.* mali. p. 280. l. 34. *leg.* lator. p. 302. l. 25. *leg.* reſipere. p. 384. l. 33. *leg.* negarent. p. 466. l. 25. *leg.* Perronius. p. 484. l. 34. *leg.* niſi. p. 488. l. 6. *leg.* iungere poteſt. p. 504. l. 26. *leg.* vigorem.

Mendis accenſe clauſulas p. 13. & 15. &c. alienâ manu vt fidem facit autographum, inſertas, quibus videtur reuerentia in Pontificias conſtitutiones aduerſus Ianſenium lædi. Eas vero deletas volo, vt à meâ mente alienas, & pag. 521. reſciſſas leges.

THEOLOGIÆ

Google

THEOLOGIÆ DOGMATICÆ DE LIBERTATIS HVMAMÆ, & ſcientiæ Dei principiis.

TERTIA PARS

DISPVTATIO PRIMA.

De Vera ratione Libertatis.

SVPERIORIBVS Diſputationibus de lege, & regulis morum, duas de libertate, & ſcientiâ Dei adiungimus multis de cauſis; tum maxime, vt vno volumine, vtriuſque Theologiæ Moralis & Dogmaticæ baſim & fundamenta ponam, & longioris, quam à multis annis meditor & apparo, dem guſtum & ſpecimen: vt ſi tibi, erudite Lector, harum Diſputationum methodum ſenſero non diſplicere, nec fore inutilem, reliquæ, quas iſtis aſtruo, quamprimùm in lucem prodeant.

Fateor me Caramuelis Apologemate, & ſtudio deffenſionis D. Fagnani, aut potius legis diuinæ prouocatum, iſta euulgaſſe: ſed ita Dei conſilio factum interpretor,

quo locus eſſet tentandi tui iudicij, vt experimento agnoſcam, quæ ſors maneat, ea quæ in vtramque Theologiam parata iamdiu habeo. Nam memini ſapientiſſime à Tullio dictum, *mandare quemquam litteris ſuas cogitationes, qui eas nec diſponere, nec illuſtrare poſſit, nec delectatione aliquâ Lectorem afficere, hominis eſſe intemperanter abutentis, & otio & litteris.* Et ſi illorum numero eſſem accenſendus, longe mihi grauior eſſet, modò allata Ciceronis, quam Saluſtij cenſura, in eos, *qui vitam ſilentio tranſigant*, nullo operæ pretio edito, *quorum vitam mortemque*, inquit, *iuxta æſtimo, quia de vtrâque ſiletur.* Sed longe præſtat ſilere & ſileri omninò, quam male audire, & intemperanter ſuo, aliorumque otio abuti, & certas: ac bonas horas perdere in exſcribendis & legendis, quæ vulgatiſſima extant apud omnes. Quamvis forte ſi quæ ederemus occupata ab aliis; veniâ & excuſatione non carerent; ea enim eſt in laceſſendâ noſtrâ Familiâ & Scholâ, æmulorum importunitas, ea accuſationum & calumniarum, quæ hinc & inde in D. Thomæ diſcipulos importantur, grauitas & multitudo; vt quamvis criminationibus millies repetitis nihil noui occurrat quod reſpondeamus, ignauiæ & imperitiæ adſcriberetur, quod pro ingenitâ modeſtiâ & prudentiâ ſeruaretur ſilentium.

Sed ne cauſæ omnino deeſſe videar, & quod ex crambe recoctâ, ſeu ex rebus pluries iteratis naſci ſolet faſtidium leuem; nouam ad minus methodum, & dicendi rationem inibo ad cauſæ noſtræ deffenſionem, & à nullo quod ſciam noſtrorum Theologorum tentatam. Pauciſſimi profundiſſimam S. Doctoris mentem capiunt. Plurimi eius Sententias nullis aut leuibus argumentis nixas putant: nempe quod prima & altiſſima, vnde eruuntur principia, non libeat, aut non detur ſcrutari. Hic locum habet quod iam monui ex Seneca. Leuium metallorum fructus in ſummo eſt: illa opulentiſſima ſunt, quorum in alto latet vena, aſſidue plenius reſponſura fodienti. Hæ quibus delectatur vulgus opiniones, tenuem & perfuſoriam habent ſpeciem veri, & quodcumque plauſibile eſt, fundamento caret. Quæ ex D. Thoma de regulis morum deprompſimus; quæ dicturi ſumus de libertate & ſcientiâ Dei, ſolida ſunt, & quæ plus pateant

introrſum. Et ne vana cauſeris Lector erudite, quæ dico, quaſi cœco amore mearum opinionum, aut Magiſtri quem ſequor captus, attendas velim, quam immanè diſtent à S. Doctore extranei, iis duabus controuerſiis ex Dogmaticâ & Morali Theologiâ, de legitimo opinionum vſu, & de præſcientiâ futurorum.

Aduerſatij vtramque difficultatem, quam tota antiquitas inſuperabilem experta fuit, putant duabus definitionibus, ſe ita profligaſſe; vt tarditatis arguant, ac pene inſaniæ, ſi qui apertæ veritati non acquieſcant. Quid eſt inquiunt probabile? Id cui prudenter aſſentimur. Quid eſt futurum? Quod aliquando erit, etiamſi nulla cauſæ determinatio, ad futuræ rei productionem anteceſſerit. Mirum eſt, quot & quanta, iis duabus definitionibus, quaſi principiis immotis, & per ſe notis, dirimantur & ſtatuantur; quæ inde reſponſa, quaſi oracula depromantur. Si probabile eſt, ergo prudens iudicium; ſi hoc, ergo honeſtum & tutum. Quid ergo mali, quid peccati & damnationis timeas, ab opinione probabili, id eſt, prudenti & tutâ, etiam ab vno Doctore inductâ, cæteris tacentibus, aut etiam reclamantibus?

Eâdem facilitate, & vt putant felicitate, ſecant omnes diuinæ ſcientiæ, & prouidentiæ nodos. Quid eſt futurum? Quod aliquando erit. Ergo ſi contingat rem aliquando eſſe, hoc ipſo erit ab æterno futura, nulla præuiâ cauſâ æternâ, aut temporariâ determinatione: ergo erit vera, ergo ſcibilis, ergo ſcita à Deo. Quid ergo fruſtra ſe torquent Theologi? Cur anxie & infeliciter quærunt per ambages, in decretis, in coexiſtentiâ æternitatis, veritatem quæ ſe omnium oculis ingerit, & conſpicuam præbet? *Bona verba.* Hâc controuerſiâ præiudiciis agam certiſſimis, ſi ſuperiorem dem tibi prudens Lector in obſidem ſequentis, & ſi à te exigam, vt definitionem futuri, & ſubinde ſcibilis, & ſciti à Deo, metiaris definitione probabilis opinionis, id eſt, prudentis & vnius Doctoris authoritate inductæ. Nihil vtrâque definitione frequentius in ore omnium, nihil in ſpeciem facilius. Sed ſi veris agere liceat, nihil huiuſmodi definitionibus (quibus tota cauſa & vis aduerſariorum continetur) minus ſolidum, & à vero magis alienum. Primæ definitionis probabilitatis, pericula & vitia demonſtrauimus innumera: nihilo

minoribus aut minus grauibus altera laborat. Huius rei in anteceſſum fidem faciet hæc obſeruatio mea. Qui prouidentiam diuinam, & futurorum contingentium aut liberorum certam veritatem, & notitiam negant, Epicurus, Democritus, & Athei omnes, iidem in totum tollunt cauſam finalem, omneſque ex illâ demonſtrationes diuinitatis rident, illudque veriſſimum effatum *opus naturæ eſſe opus intelligentiæ.* Quî enim fieri poteſt, inquiunt. finem primam cauſarum & altiſſimam eſſe, quæ nullibi, quæ nihil ſit, quæ precario, & tota ſuſpenſa pendeat ex futuro? Iis difficultatibus Philoſophia Peripatetica, & Chriſtiana ſuccumberet, niſi finem aliquâ ratione præſentem, & extantem diceret, cum primam cauſarum iubet nos credere. Nec alia ratione impiorum, nedum cachinnos, ſed neque vim argumentorum licet effugere. Inſtarent enim inuincibiliter: ſi nihil in ſe finis ſit, nec vllibi extet, quâ vi efficientem cauſam impellit, & immotus omnia mouet? Has ſalebras euadendi, & hos nodos ſecandi, vna ratio ſupereſt, à præſentiâ & exiſtentiâ finis in agente, aut alios dirigente intelligentiâ, vnde imperium ſibi comparet, & exerat in omnes cauſas. Si hanc finis extantiam vt ſic loquar, & præſentiam in alio, cum in ſe nihil eſt, ſummoueas, quid de fine veri ſtatues?

Quod de efficientiâ & ordine finis valet, vrgentius eſt argumentum, de futurorum contingentium & liberorum certâ veritate, & notitiâ. Cui illam fundamento aſtruemus, ſi nihil ſubſternas præſens quo nitatur, dum nunc & ab æterno prænuntiatur certo futurum? Nec minus frigidum & dilutum eſt, ſi ex tuâ definitione reſpondeas, illud futurum eſſe quod erit aliquando, ordine omninò præpoſtero; ſi quidquid æternum & præſens magis à futuro, quam iſtud à præſenti pendere velis. Hoc enim perinde eſt (vt in eodem exemplo hæreamus) ac ſi dicas finem cauſarum nobiliſſimam, totum à futuro nullâ ſui parte, aut ratione exſtare, etiam dum cauſæ munus obit. Sane ſi quibus ita philoſophari viſum eſt, ſibi placeant, ægrè aliis & ſapientibus ſatisfacient. Sed iſtud quaſi velitando dictum ſit, operoſius tota Diſputatione ſecunda diſcutiendum.

SECTIO PRIMA.

Explicatur vera notio Libertatis, tum vniuerſim, tum ſigillatim, creata, & increata.

REM aggredimur obſcuriſſimam, in quâ præcipuum ſuæ cauſæ robur ponunt, qui Scholæ noſtræ litem mouent Recentiores. In hâc enim parte Dogmaticâ, ſicut in morali, variæ ſunt vices contendentium, & diuerſi bellorum exitus. Vti enim ſupra diſtinximus axiomata duo, totius Theologiæ Moralis fundamenta, vnum de potiori jure poſſidentis, quod Probabiliſtæ vſurpant, & ſibi aſſumunt, atque eo vno putant ſe aduerſariis ſuperiores; alterum de tutiore parte in dubiis eligendâ, quo veluti telo ineluctabili pugnamus, & victoriam ſperamus: non diſſimilis eſt controuerſiarum ex Dogmaticâ Theologiâ apparatus,& euentus. Quæcumque in nos intorquent argumenta Aduerſarij, à libertate depromunt, quibus nos refellendis, & diſſoluendis inſudamus. At contrà, Dei ſcientia tota ſtat pro nobis: vt meritò dixeris Thomiſticæ Scholæ armamentarium, & ſatis feliciter ſecum agi putant Recentiores, ſi quæ deſuminus inde argumenta, vtcumque eleuent, ſolutionibus repetitis à definitione futuri quod erit aliquando, quæ nulli, nec æterno, nec præſenti fundamento nitatur; ac proinde merè ſit voluntaria & commentitia, nihilo ſeciùs, quam ſi finis cauſalitatem conſtituas, etiamſi nec in ſe, nec in alio quoquam ſubſiſtat. Itaque cum in libertate humanâ, Aduerſarij totum ſuæ cauſæ & Theologiæ fundamentum ſtatuant, nos in ſcientiâ diuina ponamus; ex hâc duplici Diſputatione, licebit æquo Lectori de vtrâque Theologia iudicare. Siquid enim habent veri, aut certi, debent acceptum referre alterutri horum principiorum.

Hoc etiam habemus commodi, quòd ſuperior de probabilitate Diſputatio, iſti omninò præluceat de libertate, ex perpetuâ, quam inituri ſumus comparatione voluntatis ad intellectum, & libertatis ad rationem, non toto ſuo ambitu, nec quatenùs conſpicuam per ſe habet

veritatem intellectus, & inde euidentes elicit Concluſiones, quibus neceſſariò aſſentiatur; ſed quatenùs ex principiis probabilibus, veriſimiles infert aſſertiones, quibus vel nullum, vel opinatiuum, & probabilem præbet aſſenſum. Quidquid ergo de vario ſtatu mentis probabiliter opinantis dictum eſt, mirum quantam lucem afferat controuerſiæ de libertate: hoc enim primò conueniunt, quod vtramque à nobis extorſerit vna iuſtæ defenſionis neceſſitas aduerſus Theophilum Raynaudum.

Monuimus tres ab illo authore in noſtram Familiam, & Scholam exaratos ſtylo ferreo libros: primum de immunitate Cyriacorum, cui duabus Apologiis reſponſum eſt: alterum de Epiſtolari confeſſione, ſeu abſolutione moribundi, quem prima Diſputatione diſcuſſimus: ſupereſt tertius quem primum in nos edidit hoc titulo *Caluiniſmus religio beſtiarum.*

Cùm nemo (vt habet adagium) repentè fiat ſummus; ſed perindè mali ac boni progreſſus variis conſtet gradibus, quibus excreſcat in maius, & ad ſummum perueniat; mirum eſt primos huius hominis morſus adeò acres fuiſſe, & odium in Dominicanos ita primo impetu exarſiſſe, vt librorum in nos primùm edito, hæreticis & beſtiis accenſuerit. Trigeſimus ferè effluxerat annus à ſcriptione adeo atroci, Dominicanorum ſilentij, quo potuiſſet manſueſcere, & mitigari quamlibet exaſperatus in illos animus: ſed nec ab iſtâ modeſtiâ & patientiâ, neque ab ipſo tempore, quo nihil deliniendis animis, & doloribus efficacius, flagrans illud odium quicquam remiſit: ſed quaſi ipſis remediis recruduiſſet; longè atrociorem libellum edidit, poſt tantum temporis interuallum, in eos qui vnam modeſtiam, qui ſilentium primo oppoſuerant. Sed vt ad iſtum veniamus de Religione beſtiarum, & Caluiniſmo, quo nos arguit, & reos peragit extinctæ libertatis prædefinitionibus æternis, & temporariis præmotionibus. Hanc calumniam validè depellemus reſponſionibus ad duos huius Authoris libellos, quibus de libertate agit: adiungam etiam ſolutiones aliquot argumentorum Philadelphi Romani.

Articvlvs Primvs.

Examen prioris libri, cui Titulus, Religio beſtiarum.

Cvm omnia ſuo bono conſtent, vt inquit Seneca; vitem fertilitas commendet, equum robur & velocitas ad curſum, & in quoque optimum ſit cui naſcitur, quo cenſetur: cum quilibet noſtrum duas quaſi perſonas induamus, hominis vnam, Chriſtiani alteram, quid in vtraque optimum? In homine quidem ratio, quâ antecedit animantia, Deum ſequitur: hoc proprium homini bonum, cætera cum animalibus ſatiſque communia ſunt. Quid verò in Chriſtiano præſtat? Fides quæ per dilectionem operatur. Hinc agnoſces, erudite Lector, quo in nos fuerit animo Theophilus, qui nec Catholicos eſſe velit, neque homines, fidem nobis adimat & rationem. Vtramque vindicabimus aduerſus apertas, & atroces calumnias.

Vt ſummam libri complectar, & refellam, ſemotis nugis & conuitiis propè infinitis: beſtiis nos & Caluiniſtis annumerat; illorum nos ſæuitiæ, ſeruitutis, ferociæ omnium denique vitiorum participes, horum impietatis & errorum nos reos facit, ob extinctam, vt putat humanam libertatem: ſed nos ab vtrâque calumniâ vindicabo apertè, conſtitutâ noſtrâ de libertate ſententiâ, & ad tuum, erudite Lector, iudicium totâ controuerſiâ appello.

Ad perfectam libertatis notionem, & notitiam, tria tuis oculis ſubijcio, nempe illius originem, eſſentiam, & proprietatem. Si originem libertatis requiras, à triplici vniuerſalitate naturæ intelligenti eximiâ cum D. Tho. variis locis repeto. Certum eſt quæcumque materiæ immerſa ſunt, præter alia vitia, ad determinatam perfectionis, aut boni ſpeciem arctari. At natura intelligens omnis materiæ expers, latiſſimè patet, & nullo cohibetur termino, ſeu eſſentiam eius, ſeu iudicium, ſeu appetitum ſpectes. Vniuerſali infinitate gaudet, quâ poteſt fieri omnia, illa ad examen vocare, illa vt lubet, aut conuenit appetere: vnde infiniti boni capax eſt, & compos eſſe

poteſt, illo vno ſatiari: cætera illi indifferentia ſunt: vnde naſcitur libertas, cuius iam originem indicauimus, & indè eſſentiam, & proprietates inueſtigabimus.

Eius prima & immediata radix, eſt illa vel capacitas, vel plenitudo, quâ omnes perfectiones continet, vel actualiſſimè, vt Deus, vel potentiâ, vt anima rationalis infuſa corpori, vel medio modo, vt Angelus, à Deo primo creationis inſtanti ſpeciebus inſtructus, omnia eſt partim actu, partim potentiâ. Ex hâc vniuerſalitate eſſendi, emergit ſecunda, quâ poteſt infinita intelligibilia decurrere, examinare, expendere ſingula, & in omnem faciem vertere.

Hinc tertia naſcitur appetitus, & voluntatis vaſta illa intercapedo, mundi ſpatiis, & ambitu longè maior, quæ infinitum bonum capiat, illo vno ſatiari poſſit, atque inde, limitata, & creata bona omnia, infra illam iacent. Ab his exiſtit independentia & dominium in media, quibus ſe, ſuaque ad vltimum finem referat. Inde tandem conſequitur proprietas indifferentiæ, non effrænis & abſolutæ, ſed temperatæ ordine finis.

Breuiſſimè libertatis progreſſum, radicem, & partes diſtinximus: & licet argumenta non deſint, quibus probare poſſem, quæcumque à me dicta ſunt, & demonſtrare eum fuiſſe omnium ſapientum conſenſum; ipſamet nuda relatio vim habet apertiſſimæ demonſtrationis. Viderer bruta, Theophile imitari, ſi dubitarem hanc libertatis notionem habere quidquam cum beſtiis comune, ac proind, per ſummam iniuriam, nobis religionis beſtiarum nomen & notam imponis.

Quid quæſo à beſtiarum genio alienum magis, naturâ omnium perfectionum capaci? Iudicio rerum omnium arbitro? Appetitu ad bonum infinitum nato, & prono? Quid illa independentia à bonis priuatis? Quid indifferentia ad media, ſeu abſolutam velis, ſeu temperatam ordine finis? Quid horum ineſt nobis commune cum brutis? An omnia eſſe; omnia iudicare, omnia poſſunt appetere? An eminent rebus? An vtuntur illis cum indifferentiâ? An eligunt iuxta finis exigentiam? Quid ergo nobis brutorum nomen, & conſortium obijcis? Si hanc obloquendi licentiam tibi arrogas, quid ſaluum, & tutum erit, à tui calami, & tuæ linguæ licentiâ? At tu, inquis, magni-

ficentiſſimè de libertate loqueris, ſed abiectiſſimè ſentis: ſubijcis illam neceſſitati, implicas compedibus prædefinitionum, & prædeterminationum ineluctabilibus. Sed cuinam ſubijcio hanc libertatem? An fato, ſeu cauſarum ſecundarum diſpoſitioni? An aſtrorum diffluuio? Deo, iuquis, quod perindè eſt, ac ſi ſubijceres alicui creatæ & finitæ virtuti: neque enim aliâ ratione primæ, quam ſecundæ cauſæ vis, determinare poteſt citra perniciem libertatis. *Cui ſimilem facitis Deum?* Non credebam cauſam vniuerſaliſſimam omnis gradus entis, libertatis, & contingentiæ, ac neceſſitatis, iuxta cuiuſque naturæ ius, iniuriam fore libertati. Non exiſtimabam, eum in cuius perinde manu ſunt voluntates noſtræ, ac penès nos ipſos, qui ita liberum actum efficit, ac ſi nos ab illo independenter ageremus, nos ad brutorum detrudere conditionem.

Certè ſapientum omnium ſenſus, ad noſtrum accedit, à tuo, Theophile, remotiſſimus. Vnus omnium nomine loquatur Seneca. *In regno nati ſumus, Deo parere libertas eſt.* Audi eumdem; *vis tibi omnia ſubijcere, ſubijce te rationi.* Audi Auguſtinum de Tullio dicentem, quæ etiam de te dici poſſint: ſcilicet quod vt homines faceret liberos, facit ſacrilegos, dum eos ſubtrahit vnius libertatis ſtudio, à diuinâ prouidentiâ, & verâ dependentiâ. Ergo aliena ab omnium ſapientum mente loqueris, cum obijcis nos libertatis hoſtes eſſe, quod illam Deo ſubijciamus, vel quaſi eius vicariæ rationi, & ſapientiæ. Si ethnicos ſpernas in hâc re, vel ſuſpectos habeas, quos ſcio aliàs te adorare; audi Auguſtinum, *voluntas eò ſanior, quo liberior, & eò liberior, quo diuina gratia ſubiectior.* Audi D. Thomam, & ſi eius authoritatem ſpernis, pondera rationem. Voluntatis diuinæ in eo elucet omnipotentiſſima virtus & efficacia, quod res fiant, quas vult, & eodem modo quo ſtatuit: ac proinde ſi prædefiniat, aut prædeterminet actus liberos, eius efficacia porriget ſe, & ad ſubſtantiam & ad modum, & ineuitabiliter liberè fient, cum potentiâ

ARTICVLVS SECVNDVS.

Ex Caluino refellitur Caluiniſmi calumnia.

QVID à me expectas Theophile? Totam controuerſiam ad illius ſubſellium reuoco, cuius vnicum contra nos, & Bannem, iudicium vrges. Vis nos omninò causâ cadere iudice Caluino, cuius aſſeris nos principiis aſſentiri, ac proinde debere conſecutiones admittere. Hæc eſt vnica vis tui libelli, ab exordio ad tertiam Diatribam, ſeu pag. 46. à Diatriba ſexta vſque ad calcem, id eſt à pag. 146. vſque ad 180. nugaris, vel paſſim & indiſcriminatim mordes nos cum Caluiniſtis. Tota vis, aut verius totum venenum eſt à Diatriba tertia vſque ad ſextam per 100. paginas, quibus veluti Syſiſus eumdem lapidem moues. Conſentit, inquis, Bannes principis Caluini, ergo non debet conſecutiones negare, quibus tollitur liberum arbitrium. Poſſem Theophile, ad hæc reſpondere validiſſimè, & totum tuum libellum vno verbo euertere. Omnes fere hæreſes natæ ſunt, non ex diſſenſu principiorum, ſed à concluſionum deductione: quod poſſem demonſtrare omnium hæreſum exemplo. Inſtar ſit omnium Arianiſmus. Nonne cum Catholicis, Arius contra Sabellium agnoſcit emanationem Verbi à Patre, & Spiritus ſancti ab vtroque? Quid inde infert? Diſtinctionem naturarum. Debentne Arianiſmi accuſari Athanaſius, alijque Catholici, quod principio conueniant cum Arrio, quaſi non poſſint concluſione diſſentire? Ita ad rem noſtram: plura principia, fateor Scholæ noſtræ, & ſectæ Caluinianæ communia: agnoſcimus efficaciam diuinorum decretorum & auxiliorum. Ille vult eſſe libertatis noſtræ ruinam, & id præ ſe fert; nos conſtantiſſimè negamus: & tu vis nos, quaſi obtorto collo ad partes Caluinianas trahere? Sed id tibi prius accuratè inſpiciendum erat; qui nam noſtrûm magis conſequenter ad ſua principia ſentiant: & hoc mox examinabimus.

Conaris totis his tribus Diatribis multis nodis nos implicare, ex hoc vno capite petitis, quod cum Caluino conueniamus. Nolo anxiè hos nodos ſoluere, validius

omnes vno ictu præſcindam; idque iudicio Caluini ad quem vnum appellas. Refers ex ipſo apertiſſima loca, ex libro primo Inſtitutionum cap. 15. num. 8. Idque habes tui libelli pag. 41. Adamum ante prolapſionem libero arbitrio fuiſſe prædītum,& voluntatem eius in vtramque partem fuiſſe flexibilem. Hoc vnicum verbum, omnes tuas machinas; & calumnias contra nos inſtructas diſſoluit, ſi aliud addas non minus certum, eo ſtatu innocentiæ, quo libertas ex Caluino vigebat, non fuiſſe immunem à prædefinitionibus diuinis, ſed nec à ſubordinatione illius *vigilis, efficacis, & operoſæ prouidentiæ*; quæ in actu continuo verſatur, cui nihil fortuitum, quæ præfixit naturæ ordinem: hæc enim omnia, & ferè reliqua, quæ vrges ex Caluino, non ſunt nata ex corruptione peccati, ſed ex lege ſtatutâ diuinæ prouidentiæ. Atqui Caluinus cenſet, cum huiuſmodi prædefinitionibus æternis, cum illâ efficaciâ diuinæ prouidentiæ, libertatem humanæ voluntatis futuram intactam, & inuiolatam: Ergo Caluinus ipſe, cuius iudicio nos vis damnari, abſoluit nos à ſui erroris conſortio. Nam ſi qua ratione vis inuitos in illius ſocietatem nos trahere, non potes, niſi aſſenſu principiorum, quibus dicis, nos cum illo conuenire. Admitto quod aſſeris: ſed memineris, nihil nos cum illo habere concordiæ, aut conuenientiæ, niſi in illâ ſubordinatione cauſarum ſecundarum ad prouidentiam diuinam, quam agnoſcit in ſtatu innocentiæ, ac prinde nullâ ratione lædere ex ſe libertatem cenſet. Vide quò abierit illa tuorum argumentorum moles? Vnico verbo centum paginis tui libri ſpongiam induxi vnicâ reſponſione.

Potes profligatum prælium inſtaurare, ſi dicas Caluinum non ſibi conſtare, & vno loco euertere quod aliò aſtruxit; bene eſt: cur ergò vrges nos dictis Caluini, quaſi conſequenter loquentis, cùm fatearis ſibi apertè contradicere? Quamvis hoc duplici reſponſo, ſatis ſuperque vnum *Religionis beſtiarum* conuitium omninò deleuerim, tamen ne videar vllam ſubtergere difficultatem, ſingula accuratius examinabo. His omnibus præſidiis munitos,& à tuis calumniis immunes, adhuc beſtiis & Caluiniſtis accenſes. *Nihil hactenùs*, inquit, *dixiſti quod Caluinus neget.* Putabam diceres, quò bruta non perue-

niant. De brutis iam lis confecta eſt, ipſorum ſtuporem tibi improperarem, ſi ignorare te putarem, nullam brutis competere ex ſex dotibus, quibus monſtrauimus libertatis progreſſum conſtitui.

De Caluiniſtis nunc paulò accuratius. Quid apud Caluinum legiſti; quod accedat ad libertatem, quam ſtatuimus? Inquiſiuit-ne originem illius in illâ vniuerſalitate naturæ, & adhæſione ad ſummum bonum? Attigit ne independentiam à bonis finitis, aut in illa imperium? Diſtinxit ne indifferentiam abſolutam, & temperatam? Nihil horum nequidem per ſomnium venit illi in mentem. Quâ ergo ratione dicis, nobis cum illo communem eſſe de libertate ſententiam? Addo quæ magis vrgeant, aut minus cauillari poſſis. Admiſit ne Caluinus legitimam ſenſus compoſiti & diuiſi diſtinctionem, quâ vnâ SS.PP. & Theologi vſi ſunt ad conciliandam libertatem, & contingentiam rerum cum præſcientia Dei? Voluit-ne, aut potuit capere ſenſum compoſitum, iungere actum actui, diuiſum autem potentiæ ad oppoſitum? Nonne dixit in Antido. ſuper 4. Cano. Seſſ. 6. hanc interpretationem eſſe Sophiſtarum inuentum? Cenſuit ne cauſæ vninerſaliſſimæ & infinitæ efficaciam, ad omnes gradus & ad libertatem ipſam pertinere? Addo etiam quod iam indicaui, ipſum Caluinum cenſere, ſubordinationem noſtræ voluntatis ad primam, in ſtatu innocentiæ futuram citrà vllam liberatis jacturam: Ergo non minus iniuſtè nos Caluiniſtis, quam beſtiis annumeraſti. Et ſi nihil aliud opponerem tuis accuſationibus, poſſem hanc exercitationem concludere, quia iam ſatis ſuperque demonſtraui meras eſſe nugas aut calumnias.

ARTICVLVS TERTIVS.

Illuſtratur mens Thomiſtarum de Libertate, triplici collatione cum Hæreticis, aliiſque Catholicis.

SED placet rem operoſius tractare. In primis ex conſtitutâ à nobis libertate, facilè cognoſci poteſt, quis ſit cuiuſque Scholæ de illâ ſenſus, quidnam diſcriminis

interſit ſententiam noſtram inter, & reliquas non ſolùm Caluiniſtarum, ſed etiam recentiorum omnium. Medij ſumus inter duas extremas Molinæ, & eam quæ Ianſenio tribuitur, & hi omnes à Caluino differunt. Aliam enim cum Hæreticis, & Catholicis diſputandi rationem ſequor à tuâ diuerſiſſimam. Plurimos video, qui malunt Hæreticorum audaciam confirmare, & vires augere, quàm de contentione, & de nimio contra Catholicos ardore, quicquam remittere. Nihil penſi habent, Hæreticorum res promouere, dummodò ipſorum ſocietatem ſuis inimicis obijciant. At ego contra, nollem certam victoriam de Catholicis referre, cum aliquo Hæreticorum commodo, & gaudio: & hoc etiam illis emolumentum, & ſuperbiendi cauſam eripiam, quod Catholicorum nonnulli largiſſimè ſuppeditant, dum totis viribus nituntur, in illorum gregem propellere, non contemnandam Eccleſiæ portionem, eorum qui vim, & nomen pietatis ſeruant.

PARAGRAPHS PRIMVS.

Recenſentur tres de libertate ſententie.

TRIPLEX eſt hâc de re ſententia, duæ ſunt extremæ, tertia media. Prima eſt Ianſenio, ſecundam tuetur Molina, tertiam Thomiſtæ.

Ianſenius docuit neceſſitatem cum libertate ſtare; ac proinde amorem increatum, quo Deus ſuam bonitatem proſequitur, vel creatum, quo Beati & cælites eidem bonitati adhærent, liberrimum eſſe: quòd liberum ſit, non quodcumque voluntarium, quod ineſt etiam brutorum actibus, vel noſtris indeliberatis, ſed cum perfecta adeſt cognitio objecti, perpenſis eius obiecti meritis, & eo quo dignum eſt affectu proſequimur; neceſſariò, ſi ſummè & infinitè bonum ſit, indifferenti, & contingenti, ſi limitatæ & finitæ, ſit bonitatis. Huic primæ opinioni ſecunda extremè oppoſita eſt Molinæ, & aſſeclarum, qui libertatem in indifferentiâ abſolutâ ponunt, rem quamcumque amandi, vel non amandi, aut etiam odio habendi, nullâ limitatione receptâ etiam à fine, qui hoc ipſo libertatem tollit, quod de indifferentiâ aliquid auferat,

quam vnicam eſſe contendunt libertatis eſſentiam.

Nulli harum ſententiarum Schola noſtra adhæret: quia prior nimis reſtringit libertatem, imò reipsâ tollit; altera nimis laxat, & dilatat. Vnionem ad ſummum bonum per amorem beatificum, negamus formaliter liberam eſſe, ſed conſtituimus eſſe fundamentum libertatis: ab alterâ opinione duplici capite differimus; in primis indifferentiam facimus proprietatem, non eſſentiam; deinde nihil repugnare dicimus libertati, ſeu indifferentiæ, ſubordinationem ad finem, quâ temperetur, non minuatur vera indifferentia, quæ ad libertatem pertinet. Idem enim eſt progreſſus, & ordo intellectus diſcurſiui, & liberæ voluntatis: nam ſicut ratio diſcurrit à principiis ad concluſiones; ita voluntas à fine ad media progreditur; hoc diſcrimine, quod principiis concluſiones ſint vt plurimum neceſſario connexæ; ſecùs media finibus, quibus vt plurimùm contingenter appendent, ſicut concluſiones probabiles ſuis præmiſſis. Sed omiſſis aliis huius comparationis egregiæ partibus, quâ mire hæc materia illuſtratur; hanc tantùm conuenientiam, rationem inter & liberum arbitrium vrgeo: quod ſicuti ad rationis vim, nulla ratione pertinet, malè ex principiis concluſiones inferre; ita nec eſſentia, neque pars, neque extenſio, ſed potiùs defectus quàm acceſſio eſt libertatis, ex fine conſtituto malè media eligere: proinde electio ordine finis prætermiſſo, vitium eſt libertatis, non natura.

Quid ergo eſſentiam libertatis conſtituet, cuius radicem & fundamentum poſuimus in vnione neceſſaria ad finem, & proprietatem in indifferentiâ temperatâ à fine? Iam diximus libertatis naturam eſſe in independentiâ, & eminentia ſupra bona finita, & vi illa regendi. Nam ſicut bello victoria comparari poteſt, aut fortitudine, aut prudentiâ militari, aut Marte, aut arte, ita etiam libertas eſt quædam vis inuicti animi; *victrix malorum, rectrix bonorum*, quæ neque vt dicebat Epictetus, violentiam pati, & vix etiam reſiſtentiam poteſt; quæ ſupra omnia eminet, vnico ſoli bono infinito ſubdita: à cæteris independens eſt, aut illorum domina; idque duplici via, quâ victoriæ comparantur; videlicet virtute, quia capax Dei, & boni infiniti, repellere poteſt ad arbitrium, quidquid illo minus eſt. Virtuti aſtutiam ad-

iungit, beneficio intellectus, & iudicio vniuerſali, quo poteſt bona quæque creata, notare aliquo defectu, ac proinde cum indifferentiâ amanda proponere.

His ita conſtitutis euidens, eſt inter extremas ſententias nos medios, ab eâquam tribuunt nonnulli Ianſenio primùm, & multò longius à Caluino differre, qui omninò inter ſe non conueniunt: nam Caluinus vult actus etiam indeliberatos eſſe liberos, eâ libertate quæ ſufficiat ad malitiam peccati, quod nunquam Ianſenius ſomniauit, cùm ad libertatem exigat perfectam rei notitiam & ponderationem: Ergo ſaltem hoc diſcrimen intercedit præter cætera quæ ſubiungam.

Nos vero ad libertatem exercitij, indifferentiam obiectiuam intellectus, & formalem voluntatis requirimus, (vt incipiam primam Petri calumniam amoliri) quæ naſcatur vel ab obiecti finiti, vel ab ipſius principij defectu. Voluntas capax infiniti boni, ſolo increato clarè cognito ſatiari, ſubijci, vel neceſſitari poteſt; cæteris finitis ſuperior eſt, niſi per ignauiam ſe deijciat. Imo quando ſuo infortunio, libertatem in bonum infinitum exercet, & Deum obſcurè cognitum poteſt non amare; ex infirmitate, aut ignorantiâ potius eſt, quam ex vllâ libertatis perfectione: quia dimidiatam, & tertiatam, ac penè nullam bonitatis infinitæ notitiam habet, & per effuſas caligines libertate aliquâ ex parte infelici, amorem infiniti boni, malo ſuo, vel ſuſpendit, vel in faſtidium mutat. Adeò verum eſt, libertati locum non eſſe, niſi obiecto vel principio defectus inſit, & bonum quod ſubjicitur amandum, finitum ſit, vel cum aliquo defectu mixtum, vel ſi infinitum ſit, obuoluatur tenebris, & appetentem lateat.

Hinc ergo naſcitur indifferentia obiecti, & intellectus, quæ vbique adeſt (ſi viſionem beatam, aut actus indeliberatos excipias) quia nihil in obiecto eſt, quod rapere neceſſariò poſſit affectum. Hinc obuia eſt reſponſio ad primam Theophili calumniam contra Bannem. Affingit illi, & aliis eiuſdem inſtituti Theologis, libertatem ponere in indifferentiâ intellectus. Ne id quidem per ſomnium cogitauimus: ſed omnium noſtrum ſenſus eſt, voluntatem cæcam ſequi iudicium intellectus, quod cum indifferentiâ proponit proſequenda eſſe omnia finita bo-

na, imò & infinitum obſcurè cognitum. Et ſi deliberatè agat; nullam illi poſſe neceſſitatem inijci, niſi à Deo reuelatâ facie viſo, vt rationem bonitatis infinitæ habet. Semoue hoc obiectum, voluntas eſt expers neceſſitatis, & libertatis compos, quæ per abſolutam potentiam amoueri nequeat, ſtante iudicij indifferentiâ, non quod illa ſit ipſamet libertas, ſed illius radix, ad quem libertas neceſſariò conſequitur, nullâ vi ſemouenda.

Hoc fateor, malè vos habet, quia ægrè fertis opponi vobis præſidium iſtud hactenùs veſtris argumentis inuictum. Nam quâ ratione illud impugnas? Fraude & calumnia. Ais primò, nos loco libertatis ſufficere iudicij indifferentiam. Mera eſt impoſtura; aliud eſt libertatem naſci, & eſſe inſeparabilem ab indifferentiâ iudicij, aliud eſſe omninò idem. Primum admittimus, ſecundum pernegamus. Quid mirum, ſi poſitâ indifferentiâ iudicij, non poſſit tolli indifferentia, ſeu libertas voluntatis? Nonne communis eſt etiam apud vos ſententia, ita cæcam voluntatem, & ſubinde adeo connexam eſſe intellectui, vt nullâ ratione voluntas queat quidquam appetere, niſi præeat cognitio, quæ non ſolùm appetenda oſtendat, ſed etiam præſcribat, quâ ratione ſint proſequenda? Quâ ergo neceſſitate voluntatem antecedit intellectus, eadem huius indifferentiam obiectiuam, voluntatis libertas, & indifferentia conſequetur.

At, inquies, Caluinus admittit indifferentiam iudicij, & negat voluntatis. Quid tum? Ergo debemus ſequi Caluinum errantem? Ille gratiam efficacem cenſet repugnare libertati: proptereàne cum Pelagio gratiam efficacem negabimus, vt in tuto ſit libertas, vel libertatem negabimus, vt ſalua ſit efficacia gratiæ? Addo, Caluinum hanc quæſtionem non attigiſſe. Saltem Theophilus nullum ex illo affert locum, quo id ſignificet, imo lib. 2. Inſtitutionum cap. 3. indicat neceſſitatem peccandi in nobis illi ſimilem, quæ viget in dæmonibus, vel in Deo ſe amante. At certum eſt, neque in Deo iudicij indifferentiam præire ſuæ bonitatis amori, nec in dæmone antecedere odium Dei ſe torquentis: Ergo etiam in viatore indifferentiam iudicij tollit, neque aliam iudicandi de proſequendis rationem admittit ab eâ quæ inſit brutis ad mali fugam, vel boni proſecutionem. Ex quo ergo capite conſtat,

conſtat, Caluinum libertatem euertere ſeruatâ iudicij indifferentiâ, cum ab exemplis, quæ adhibet Dei neceſſariò boni, aut dæmonis neceſſariò mali, abſit cum libertate iudicij indifferentia?

Ergo fruſtrà tertia Diatriba vrges conuenientiam Bannes cum Caluino; quandoquidem hoc latiſſimo diſcrimine diſtant iudicij neceſſarij & indifferentis, vnde in voluntate naſcatur par indifferentia, aut neceſſitas affectus; falſiſſimum enim eſt, quod obtrudis, ſecundùm Bannem, etiamſi ereptum ſit dominium actionis, tamen iudicij indifferentiam ſaluam eſſe, imò hâc ſeruatâ nunquam perit actionis dominium.

Quod Diatribâ quartâ latè vrges vno verbo euerſum eſt. *Caluinus*, inquis, *vult efficaciam prouidentiæ inſenſam eſſe libertati: at tu admittis eamdem efficaciam cum illo, vterque ergo libertatem tollitis.* Sed iam reſponſum eſt: Caluinus à te relatus pag. 42. & iterum pag. 58. admittit efficaciam gratiæ ſtare cum libertate in primâ inſtitutione innocentis hominis, ergo ex naturâ ſuâ non excludit libertatem. Falſa eſt etiam ſecunda propoſitio. Fruſtrà ergo laboras in vrgendâ conuenientiâ Bannes cum Caluino, quando quidem etſi conueniant in efficaciâ ſecundum ſtatum innocentiæ, neuter tollit libertatem. Si tuorum argumentorum tantùm rationem haberemus, nihil à me dictis addendum eſſet: quia adeo apertè & validè ſoluta ſunt, vt nihil ſuperſit difficultatis ex illâ quartâ Diatribâ; verùm vt mentem huius hæreſiarchæ aperiamus paucis notam, & tibi ſaltem penitùs incognitam, & ſubindè pateat, Thomiſtas & Catholicos omnes à Caluino diſtare.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Summa Caluiniſmi, & quibus differat à Catholicis.

ID ex eius doctrinâ aſſumo tanquam certiſſimum, nempe fidei iuſtificanti, quâ vnâ putat conſtare ſalutem noſtram, quatuor dotes aſſerere. Primò vult ſolis electis eximiam: ſecundò ſemel illis datam nunquam perire

& corrumpi: Tertiò ſuæ incorruptionis afferre certam electo notitiam: quartò non aliâ ratione vult fidem ſaluare iuſtos, quam perſuaſione certiſſimâ, ſibi adeſſe has tres gratias, prædeſtinationem præteritam, iuſtitiam præſentem, & perſeuerantiam futuram. Quis ignorat fidem his quatuor dotibus inſtructam, apud Caluinum eſſe proram & puppim? Nec alia habet principia, vnde deducit quæcumque de neceſſitate, aut libertate excluſâ à negotio ſalutis aſſerit. Inde enim euidenter infert primò, peccata electorum omnium eſſe venialia: quia quamlibet grauiſſima ſint, nunquam gratiam, aut fidem incorruptam tollunt: Ergo ſunt venialia ex euentu. Ea enim venialia dicunt Catholici, quæ gratiæ non repugnant, & ſecum illam patiuntur. Vide Belarminum controuerſiâ de fide iuſtificante.

Inde inferunt ſecundò; nulla peccata poſſe ſalutis periculum creare fideli, quia nulla auferunt fidem iuſtificantem. Inde deducunt tertiò, Sacramenta à ſolis electis recipi, quia ſunt ſigna certiſſima triplicis priuilegij, iam explicati, & ſunt teſſera quâ obſignat Deus ſuis electis prædeſtinationis, iuſtificationis, & perſeuerantiæ dona. Vide Belarminum 1. lib. de Sacramentis. Hinc inferunt quartò nullum reprobum vocari ſeriò à Deo, vel recipere gratiam, aut ad illam diſponi. Ratio euidens eſt ex primo principio; quia gratia iuxta Caluinum, nihil eſt, niſi fides iuſtificans propria electo, certiſſimum faciens de ſuâ prædeſtinatione, &c. Atqui reprobus, non poteſt ſibi certâ, & verâ fide perſuadere ſe eſſe electum; neque Deus dat gratiam, vt ingerat errorem, Ergo reprobus nullam à Deo gratiam ſeriò recipit, & repugnat etiam illi in ſenſu diuiſo ſaluari, quia non poteſt illi obuenire ſalus, niſi perſuaſione verâ ſuæ prædeſtinationis: Atqui illa eſt omninò impoſſibilis; Ergo reprobo nulla ſupereſt via ſalutis.

Inde deducunt Chriſtum mortuum eſſe pro ſolis electis: pro his enim mortem ſubijt, qui ſunt capaces veræ fidei iuſtificantis: Atqui ſolis electis competit huiuſmodi fides, cum nihil aliud ſit quam perſuaſio vera prædeſtinationis. Hinc tandem & vltimò, inferunt, ſicut neceſſariò damnantur reprobi, quia ſunt incapaces fidei etiam in ſenſu diuiſo; ita neceſſariò ſaluantur electi,

quia habent in ſe certiſſima ſigna, quibus conuincuntur, ſe eſſe electos, ſe non poſſe perire, etiamſi maximè vellent. Hæc eſt propria Caluini de noſtra ſalute, de gratia, ac de libertate ſententia.

Quæro à te, Raynaude, quis Catholicorum, quis Theologorum aſſentitur huic Caluini Theologiæ principio, & concluſionibus quæ inde deducit? Negas-ne eſſe vera quæ ex illo retulimus? Conſule Belarminum, lege ipſoſmet Caluiniſtas, & videbis & agnoſces, me nihil illis imponere, ſed te ſycophantam agere, ſi nobis illius peſtilentiſſimæ doctrinæ conſortium improperes, & hæc ſufficient ad tui libelli damnationem.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Collatio noſtræ ſententiæ cum altera Ianſenij doctrina.

NON dubito quin ægerrimè feras, hâc Thomiſtarum cum Caluiniſtis collatione, ereptam tibi in poſterum facultatem obtrudendi nobis nomen, & errorem Caluiniſtarum. Credo etiam tibi moleſtiſſimum fore, quod ſim oſtenſurus, nos adhuc à Ianſenio diſtare, vt ſtatim oſtendam, dum ad tua, tuorumque argumenta reſpondero. Hinc enim apud ſapientes conſtabit, vos immeritò & ignoranter aſſerere Thomiſtas, in omnibus idem penitùs cum Ianſenio ſentire. Verùm vt tua ignorantia omnibus pateat alteram inſtituo collationem Ianſenij, & noſtræ, ac tuæ doctrinæ, quâ validiſſimè depellam, quam ſingulis Diatribis, ac penè paginis obijcis, omnimodam cum Ianſenio cognationem doctrinæ. Hanc etiam tibi obijcio, & quâ ratione meæ reſpondebis accuſationi, tuam viciſſim refellam. Niſi Ianſenium dimidiatum agnoſcas; aut ſi totum decurriſti à capite ad calcem, non potes ignorare, illum ſuam ex noſtrâ, ac veſtra, doctrinam conflaſſe, hoc diſcrimine, vel ordine; quòd in ſtatu innocentiæ, totus eſt pro Molina, neque vllam Adamo datam, aut paratam gratiam in ſtatu innocentiæ præter ſufficientem, & euentu & ex voluntatis determinatione efficacem: in ſtatu naturæ corruptæ ad

Thomiſtas accedit, & vnam gratiam naturâ efficacem admittit, & prædicat.

Vtrique Scholæ, his diuerſis ſenſibus ſe adiungit, principiis concors, ſed concluſionibus imprimis à tuis longiſſime abeſt. Quidquid Molina dicit de gratia Chriſti meritis comparata, transfert Ianſenius in gratiam primo homini, & Angelo datam, & admittit liberrimè, quæcumque ex veſtrâ ſententiâ deducimus, & vos negatis. Hæc enim eſt ſumma Argumentorum noſtrorum, quibus veſtram gratiam impugnamus. Niſi detur alia, quam generalis & ſufficiens, quæ det poſſe, & non velle, quæ determinationem noſtræ voluntatis expectet, & ab illâ fiat efficax, & à potentiâ deducatur ad operationem, ſequitur primò, gratiam ſufficientem ab efficaci ex ſolo euentu diſtingui: ſequitur ſecundò, quemlibet noſtrum ſe diſcernere, & habere quo glorietur, contra illud Apoſtoli. *Quis eſt qui te diſcernit?* Et *quid habes, quod non accepiſti?* Sequitur tertiò, prædeſtinationem non eſſe electionem gratuitam ad gloriam, ante præuiſa merita, aut non eſſe certam, niſi ex præſcientiâ; Atqui hæc ferè omnia ſunt falſa & erronea, etiam apud vos.

Quid ad hæc recentiores? quid Ianſenius? licet enim principio conueniant, tamen diuerſiſſimi ſunt conſequentiis. Vnde Molina, & aſſeclæ, negant maiorem, nempè hæc tria ſequi ex veſtrâ gratiâ, & conceditis minorem, ſcilicet hæc ferè omnia falſa, & erronea eſſe. Ianſenius verò apertè admittit maiorem, & negat minorem. Concedit, inquam, hæc omnia neceſſariò, & euidenter conſequi in ſtatu naturæ integræ: ſed negat pro eo ſtatu falſa eſſe, aut periculoſa; imo contendit eſſe ipſiſſimam S. Auguſtini doctrinam. Hinc Angelos docet prædeſtinatos ex præuiſis meritis, præuentos ſolâ gratiâ ſufficienti, quam ipſi efficacem fecerunt, ſe ipſos diſcreuiſſe, habuiſſe quo gloriarentur; nec putat vllum, huiuſmodi conſecutionibus ex gratia ſufficienti, ſubeſſe periculum erroris: quia quæcumque ex Paulo, & ex SS. Patribus, afferri ſolent de gratuita prædeſtinatione, de differentia gratiæ efficacis & ſufficientis, non habent locum, niſi in natura corrupta & redempta: Ergo veſtris principiis conſentit, & diſtat conſequentiis.

Eamdem concordiæ aut diſcordiæ nobiſcum viam init;

probat fuſiſſimè multis, non ſolùm argumentis, ſed etiam libris, neceſſitatem gratiæ natura ſua efficacis, quam nos ex Auguſtino admittimus. Sed ſi proponas argumenta, quæ nobis obijciuntur, diuerſiſſimè, & præſertim ſecundum quod à pleriſque exponitur reſpondet: quod negamus concedit; negat, quæ concedimus. Sic eadem contra vtroſque ſoluam argumenta, quæ congeritis. Si gratia efficax natura ſua, ſit ad quodlibet opus bonum neceſſaria; Ergo nulla datur gratia ſufficiens, Ergo determinatur voluntas neceſſariò, nec habet potentiam expeditam ad oppoſitum; Ergo ad libertatem non requiritur neceſſariò indifferentia, Ergo voluntas neceſſitatem pati poteſt cum libertate: Atqui hæc omnia falſa ſunt.

Quid ad hæc Thomiſtæ? Concedunt gratiam natura ſua efficacem neceſſariam eſſe ad actualiter bene operandum, ſed negant inde tolli gratiam ſufficientem, quæ dat poſſe benè operari, negant à gratia natura ſua efficaci voluntatem neceſſariò determinari, & non habere potentiam expeditam ad oppoſitum: negant pariter, ad libertatem non requiri neceſſariò indifferentiam, quamvis indifferentia à gratia ex natura ſua efficaci, liberè, & infallibiliter reducatur ad actum, non neceſſitando voluntatem, ſed efficiendo in ipſa libertatem, non minùs quam ipſa voluntas creata: non enim Deus lædit, ſed producit libertatem in voluntate creata. Quid ad hæc Ianſenius? Concedit, in ſtatu naturæ corruptæ, eſſe neceſſariam gratiam natura ſua efficacem, ad quodlibet opus bonum: & admittit ea omnia quæ deducta ſunt, ſcilicet, tolli gratiam ſufficientem, à gratia efficaci voluntatem neceſſariò determinari, & non habere potentiam expeditam ad oppoſitum, & credit cum neceſſitate ſtare poſſe libertatem, quæ tamen omnia Thomiſtæ negant.

Obijciesne nobis in poſterum, Theophile, cum Ianſenio conſenſum, demonſtrato euidenter diſcrimine, quo perinde ab illo ſecundùm ſenſum à nobis relatum, & ipſi à multis attributum, in ſtatu naturæ corruptæ, ac tui, in ſtatu innocentiæ diſtamus. Quamvis non deſint, qui eum hâc parte benignè ſenſu Thomiſtico exponant. Sed quæ hîc paucis perſtrinximus, fuſiùs tota Diſputatione propugnabimus.

BIBLIOTECA NAZ. VITTORIO EMANUELE ROMA

ARTICVLVS VLTIMVS.

Origo libertatis confirmatur teſtimoniis & Argumentis D. Thomæ.

NE fruſtra videar Diſputationis titulo pollicitus, me D. Thomæ mentem de libertate humana explicaturum, & defenſurum; placet nedum expreſſis ex illo verbis, ſed Argumentis etiam profundiſſimis, quæ hactenus diximus de cauſis, & genuina ratione libertatis, confirmare & locupletare.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Probatur prima radix, & cauſa libertatis, interpretatione Articuli primi ex quæſtio 23. de Veritate.

QVAMVIS S. Doctor variis locis de hoc argumento diſputet; nuuquam tamen fuſius & elegantius id proſecutus eſt, quàm laudata quæſtione 23. & 24. & prioris articulo 1º. vbi naturam intelligentem tribus donat, & ornat, ex immunitate à materia repetitis dotibus, ſeu amplitudinum ſpeciebus: quarum prima euadere poſſit intellectus in omnia, ſpecierum quas recipit de rebus beneficio; vnde exurgit altera iudicij, & cognitionis, quâ de omnibus quorum ſpeciem, ſeu rationem præhabet, ſtatuit & decernit: Inde exiſtit tertia, appetitus cuiuſcumque boni fruendi, aut vtendi capax, & idoneus. Ex his tribus amplitudinum ſpeciebus, ſeu iunctim, ſeu ſeorſim ſumptis, elicit S. Doctor, & demonſtrat arbitrij libertatem. Primam proſequitur quæſtionis 23. art. 1. alteram iudicij, quæſtionis ſequentis art. 1. 2. & 3. poſtremam vero voluntatis capacitatem quæſtionis ſuperioris art. 4.

Primi loci quem modò interpretandum ſuſcipimus, hæc ſumma eſt. Cognoſcentium natura hoc differt à cæteris; quod iſtæ vni formæ inditæ addicantur, eâque conſtent; illa vero ex immunitate à materia, ad omnia latiſſime pa-

teat, omnium formis afficiatur, duplici facultate, intelle-ctu nempe, & voluntate: quæ hoc maxime diſtant, quod cum vtraque in eadem ſubſtantia ſpirituali, vt loquitur D. Thomas, radicetur; (quo nomine, Brutum quoque aliquo modo comprehendit,) diuerſa tamen ſit illarum ad res comparatio. Cognitio quidem ad illas refertur, vt in cognoſcente, voluntas verò vt in ſeipſis exiſtunt. Prior habitudo ſpiritualis ſubſtantiæ eſt ad res quas penès ſe habet, non quidem ſecundum eſſe proprium, vt quidam antiquorum ſomniabant, qui terram, aquam, nonniſi iiſdem Elementis percipi poſſe fingebant: ſed præhabet ſecundum ſpeciem, ſeu rationem abſtractam à conditionibus, quibuſcum extra intellectum reperiuntur. Ea verò comparatio cognitionem conſtituit, in hoc poſitam, vt cognitum ſecundum ſuam rationem ſit in cognoſcente eius ſpecie & ſimilitudine, informato.

Sed cum ratio rei abſoluta ab omni concretione materiæ ineſſe poſſit vni ſubſtantiæ immateriali; ideo cognitio illi ſoli aſſerenda eſt, aliiſque corporeis ſubſtantiis neganda: nam gradus cognitionis, ſeu actiuæ, ſeu paſſiuæ, id eſt, ſeu vim cognoſcitiuam, ſeu intelligibile obiectum attendamus, metienda eſt ex immaterialitate: vt quò ſubſtantia longius à materia receſſerit, eò ſit aptior recipiendis, & efficacior percipiendis rerum ſpeciebus, & opportunior etiam vt plenius intelligatur.

Vnde duo manifeſte eliciuntur; cum res eſt eiuſmodi, vt nihil habeat niſi plane immerſum materiæ, ſicuti lapis, qui forma conſtat omnino materiæ aſtricta, & illigata, expers eſt omnis cognitionis, tum actiuæ, tum paſſiuæ: nec ad iſtam poteſt aſſurgere, ſeu intelligibilis fieri actu, niſi craſſitie materiæ deterſa, ſpiritualis euadat, & in cognoſcente recipiatur: non prout jacet in vniuerſo, & natura rerum: ſed ſecundum ſuam rationem abſolute ſumptam: ac proinde tanto nobiliori modo, quam in ſe, quanto magis abſtracto, menti inexiſtet. Sed cum aliarum rerum cognitio metienda ſit ex ſui prima cognitione, per propriam ſubſtantiam quæ naturalis, & maxime accommodati obiecti vim & locum habeat: hoc ſingulare ſibi Deus vindicat, ſicut innuit S. Doctor, vt ſubſtantia diuina ſit nedum primum: ſed etiam totum, & par diuinæ ſcientiæ obiectum, quo cætera contineantur. Hinc

ſolo diuinæ eſſentiæ intuitu, omnia cognoſcit Deus, & comprehendit.

Explicatâ naturæ intelligentis primâ ad res vt in ipſa exiſtunt, relatione; ad alteram progreditur, qua res vt ſunt in ſeipſis attingit: vnde variæ eliciuntur appetitus, tum naturalis, tum animalis, tum intelligibilis ſpecies. Cum enim naturam oporteat ad alia comparari, iuxta formas ſibi inditas, aut apprehenſas; inde appetitus diuerſi gradus exiſtunt, quibus ad res ordinatione neceſſariâ, aut libera referantur. Hinc primus gradus appetitus naturalis oritur omninò à libertate ſeiunctus. Nam cum ſit materiæ illigatus, nihil ſublime & excelſum reſipit; nec liberam habere poteſt ordinationem ad alia: ſed conſequentem ex neceſſitate diſpoſitionem naturalem: cuius cum non ſit ſibi cauſa, quaſi ipſe ſe ordinet & aptet in id, ad quod ordinatur; inde determinatur vnde naturalem diſpoſitionem accepit: vt videre eſt in lapide ad centrum comparato: quod illi naturam dedit generans, cauſam eſſe oportet motus, quo deorſum tendit: & ideo inquit D. Thomas, competit rebus inanimatis ſolus naturalis appetitus, omnino neceſſitati addictus.

Hinc S. Doctor gradum ſibi facit ad altiorem appetitum, cuius varios diſtinguit ordines, animalis, & intelligentis: quia ſubſtantia ſenſibilis aliqua gaudet, non omnimoda immunitate à materia: vnde fit vt aliquod reſipiat libertatis ſpecimen, & inchoamentum. Sic enim ſupernatat & eminet materiæ, vt tamen eius fœces non abſtergat omnino, nec corporis pondus euincat, & excutiat: quia, inquit S. Doctor, ſubſtantia ſenſitiua licet formas rerum recipiat, ſine materia, non tamen omnino immaterialiter, nec abſque conditionibus materiæ: cum organi corporei temperamento, & opera egeat ad ſuas operationes eliciendas. Inde conſequitur appetitus, ſpontaneus, quidem, & voluntarius, non tamen omnino liber; quamvis aliquam libertatis ſimilitudinem præferat: ne tamen vim obtineat, & ne omnino aſſequatur, impedimento eſt addictio ad organum corporeum, & ad inſtinctum, ſeu iudicium æſtimatiuæ determinatum, quo ad res fugiendas, aut proſequendas, neceſſariò impellitur, nulla optione relicta, & ſublata electione, ſpontanee quidem non liberè, & quaſi ſui potens & compos fertur.

Sed quod in naturâ ſenſibili, organo corporeo addictâ deſideratur, abunde ſuppetit intelligenti, ex longiori à materia receſſu. Quare facultatibus inſtructa eſt, non modo incorporeis, quæ ad proprias operationes eliciendas, nedum principiis corporeis, ſed nec etiam organis coagentibus egeat, quæ proinde materiæ determinationis ad vnum, primæ radicis carcere, & vinculis exolutæ, libertatem ſpirent: & nedum ſpontanee agant, ſed appetitu ſui domino, quem voluntatem vocamus, latiſſimè ad omne genus boni apertam, & pronam. Vti enim ad formam inditam, naturalis conſequitur appetitus; ita ad formam ſenſu apprehenſam, appetitus elicitus, ad formam intelligibilem, voluntas ſeu appetitus rationalis exiſtit. Iis ita explicatis, & conſtitutis, ne quid intactum, & inexplicatum relinquat S. Doctor, ex eâdem radice immaterialitatis, varios diſtinguit gradus libertatis. Quantò enim immaterialior eſt ſubſtantia, tantò perfectior exurgit ratio voluntatis, & liberi. Quare cum Deus ſupremum immaterialitatis apicem teneat; illi præ cæteris ſubſtantiis ſpiritualibus pleniſſime conuenit voluntas cum libertate.

Sic explicatam aſſertionem, quatuor Argumentis Articuli corpori præfixis illuſtrat S. Doctor. Primum ex Scriptura depromitur, *omnia quæcumque voluit fecit.* Alterum ex beatitudinis conditione, quam certum eſt Deo conuenire: beatum verò definit D. Auguſtinus, eum qui habet quidquid vult, & nihil mali vult. Vberius & elegantius eſt tertium à voluntatis conditionibus, quarum nulla in Deo deſideretur. Habet enim indiſtantiam voluntatis à ſubiecto: quia eſſentia Dei eſt ſua voluntas: ab obiecto & fine, quia eſt ſua bonitas: ab actu, quia operatio voluntatis eſt ſua eſſentia. Addit ſuis Argumentis, ſolutionem vndecim obiectionum, quas ferè omnes diſſoluit diſtinctione duplicis voliti, primi vt finis, ſecundi vt medij ad finem. Ad prius obiectum comparatur voluntas vt ad ſui cauſam, ſi ab illo diſtinguatur, ſicut voluntati creatæ contingit: ſecus eſt de diuinâ voluntate, quæ ſolâ ratione differt à bonitate increata, creaturas verò reſpicit vt effectus, & media, in quibus elucet bonitas diuina, vt cum per eſſentiam vna multiplicari non poſſit, ſaltem ſimilitudinis participatione in plures diffundatur.

Ex prima huius diuiſionis parte, voluntatis nempe ad primum volitum, ſeu ad bonitatem, vt finem à ſe indiſtinctam, Reſpondet ad 3. ad 6. ad 10. & 11. Argumentum. Ex altera diuiſionis parte, quæ ſuperſunt, diſſoluit. Hinc enim ad 10. & 11. dicit Deum non perfici ſua bonitate: ſecundum rem, ſed tantum ſecundum ſignificandi modum. Sicut enim volitum perfectio eſt voluntatis, ita intelligibile intellectus: in Deo autem idem eſt primum intelligibile, & primum volitum; vtrumque vero à Deo realiter indiſtinctum cum ſit, perficit voluntatem ſecundum ſignificandi modum, quo ſenſu explicat Platonem, cum ait, primum mouens ſe ipſum intelligit & amat. Obſeruatione digna eſt obiectio ſexta ex lib. de Regulis, de fide. Duplex eſt Dei voluntas, affectionis quoad internos, & effectionis quoad externos actus; quarum prima inchoat meritum, altera abſoluit: Deo autem meritum repugnat: Ergo etiam male illi conuenit voluntas. Reſpondet vtramque voluntatem affectionis, & effectionis, Deo competere: quia vult ſe velle, & vult ſe agere quod agit; quorum vtrumque, licet in nobis adiunctum habeat meritum, à Deo tamen, ſalua vtrâque voluntate, meritum ſemouetur: quod naturæ tantum conuenit ad perfectionem enitenti. Et inde etiam ait reſponſione ad 7. nomen appetitus minus quam voluntatis, Deum decere: quia appetitus ſignificat voluntatem priuatam bono, cuius deſiderio moueatur: quod Deo repugnat, ſumma quiete & felicitate fruenti. Sed hæc facilia ſunt, ad grauiora progrediamur.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Altera libertatis radix, ex iudicio indifferenti, explicatur interpretatione aliquot locorum D. Thomæ.

PROPIVS ad libertatem voluntatis accedit iudicium rationis, quam amplitudo naturæ intelligentis, ex immaterialitate, de quâ Paragrapho ſuperiori. Inde vero elicit S. Doctor, hanc voluntatis dotem, quam late proſequitur quæſtione citatâ tribus prioribus Articulis, egre-

gio diſcurſu, cuius hîc ſummam damus. Cùm liberum ſit, quod eſt ſui cauſa, ſeu ex proprio principio & motu; ad libertatem indagandam, expendenda ſunt motus & actionum principia, quæ in quatuor veluti claſſes diuidit S. Doctor. Ad primam refert, quæ ſola vi extrinſeca mouentur, & nihil habent quod libertati non aduerſetur. Ad ſecundam claſſem reuocat motus grauium & leuium, quæ cùm partibus careant, quales videmus habere viuentia, quarum vna impellit alteram; abſunt à ſe mouentium gradu: quamvis illorum motus conſequantur ex forma ſibi indita à generante, à quo dicuntur moueri per ſe 8. Phys, & per accidens, à remouente impedimentum motus, quo ad ſuum locum feruntur. Ea tamen, inquit S. Doctor, ſeipſis potius, quam à ſe ipſis mouentur. Quare nullum in his extat veſtigium libertatis: quia non ſunt ſibi ipſis cauſa agendi & mouendi, ſed ad id aſtringuntur diſpoſitione naturali, à generante recepta.

Tertio genere locantur animantia, quæ reuera à ſe ipſis mouentur, iudicio naturali, & ad vnum determinato, non iudicio rationis, quale contingit homini, ex collatione agendorum. Hanc iudicij determinationem libertati noxiam explicat S. Doctor, animantium exemplis: quia videmus, quæ ſunt eiuſdem ſpeciei, vnum in agendo tenorem ſeruare: atque ita hirundines eadem forma nidificare; vni addici operi, vt apes, quæ tantum induſtriam habent ad fauos mellis conficiendos: quod argumento eſt, eorum operationes, peinde ex iudicio de agendis determinato, vt inanimatorum corporum motus ex forma indita proficiſci. Quare, ſicut grauia & leuia non ita ſeipſa mouent, vt pleno iure dicantur ſui motus cauſæ; ita nec bruta de ſuo iudicio iudicant: ſed inditum ſibi à Deo motum, aut iudicium æſtimatiuæ determinatum ſequuntur: atque ita nec ſui cauſa agunt, nec arbitrij obtinent libertatem.

Ad quartum tandem ordinem prouehitur homo, & natura intelligens, rationis beneficio, de agendis ſtatuens, & de ſuo arbitrio iudicans: quatenus exactè cognoſcit finis rationes, expendit media ad finem, & conuenientiora eligit. Et ideo non ſolum in mouendo ſui cauſa eſt, ſed etiam in iudicando: atque ex illo de agendis omnia

ponderante iudicio, vera actionum humanarum libertas exiſtit.

Sed multo profundius eiuſdem quæſtionis Att. 2. in libertatis notionem inquirit S. Doctor. Tria ait concurrere ad illius vſum, nempe cognitionem, appetitum, & operationem: ſed omnia ex cognitione metienda ſunt. Quia cum voluntas ſit impetus in bonum, ſibi cognitione ſubjectum; eam ſequatur neceſſe eſt: & ſi quando videatur ab illa recedere, & diſſentire; hoc inde contingit, quod aliò appetitus, aliò iudicium ſeu cognitio referatur. Voluntas enim quod inſtat opus agendum, vnum ſpectat & vrget; & quandoque iudicium adhæret, & attendit rei, ſemotis conditionibus vniuerſim ſumptæ; quam ea abſtractione probat, licet minus placeat; vt voluntati concupiſcentia accenſæ aduletur: atque ita ſæpe fit vt meliora vniuerſim, & particulatim deteriora ſequamur. Ita Mœchus, qui adulterium certa fide ſcit peccatum eſſe graue, iudicio rationis vniuerſali vno, altero in gratiam concupiſcentiæ pronunciat, quid bonum eſſe ſic affecto, & ex libidine accenſo, aut corrupto appetitu, quem iudicio vltimo determinatum, neceſſario conſequitur mala operatio.

Iudicium ergo non eſt penès ſuum auctorem, nec ſubinde liberum, aut verius libertatis radix; niſi quatenus de illo ſtatuere poteſt, & ſi viſum fuerit immutare: quod iuris ſoli rationi competit. Quatenus cognitione reflexa poteſt ad ſuum actum attendere, illum ponderare, & rerum conuenientiam, aut diſſentionem expendere: quod omnino ad ſubſellium rationis ſpectat, vnde repetenda eſt radix & vis libertatis. Rationis vero vſus, cum plenè ſuppetat homini; nullus brutis, vel admodum diminutus inſit: hinc aſſerenda eſt homini, neganda libertas brutis. Præferunt quidem aliquam rationis ſimilitudinem, ex communi lege, quâ ſtatutum eſt, vt eorum quæ ad ſuperiorem ordinem pertinent, aliqua in inferiorem illi proxime iunctum participatio deriuetur: atque ita præferunt nonnullam bruta prudentiæ naturalis ſimilitudinem, iudicio de re aliqua ordinato, quod æſtimatiuæ inſertum, non aliqua rationis collatione comparatum eſſe, ex hoc ait D. Thomas innoteſcere, quod facti rationem ignorent: & inde illis negata eſt facultas, ſuos ſenſus locutione explicandi.

Si dicas id gratis aſſeri à D.Thoma,non probari verum, in graue ſubijcit Argumentum, quod iudicium,ſi quod habeant bruta, vnum quid, vti naturæ moris eſt, ſpectent, certis mètis cohibeantur: nec ad plura, multo minus ad omnia, vti ratio ſolet, ſeſe extendant? Poſſumus D. Thomæ Aſſertum &, Argumentum illuſtrare accommodato, vt mihi videtur, exemplo. Muſicis modis canentium, non vna eſt conditio, aut ſolertia: quibuſdam compoſitæ modulationis ratio conſtat; & ſi inquiratur, promptum eſt illis explicare: alios omnino latet: quod inde euidentiſſimum, quod ſi eos perconteris, cur huiuſmodi tenorem ſeruent, muti omnino fient, perinde ac lucinia, eâdem de cauſa, quod longe diuerſa ſint melodiæ leges canendo ſeruare, & callere rationem, quam poſſis te poſcentibus explicare. Hinc puto negatam brutis ſua ſenſa verbis interpretandi facultatem, homini conceſſam: quod nobis iudicij ratio conſtet, quæ bruta omnino effugiat, cuius declarandæ causâ locutio inſtituta eſt.

Confirmat S. Doctor aſſertionem D. Auguſtini & D. Damaſceni teſtimoniis, qui bruta aiunt moueri viſis,quæ ſibi occurrunt, aut paſſionibus inſurgentibus: atque ita non poſſe ouem, viſo lupo, timorem & fugam cohibere, nec canem ira accenſum non latrare, & mordere. Id vero maxime obſeruandum eſt, S. Doctorem nouem, quæ objicit, Argumentorum ſolutionem, ex eâdem radice nempe à determinatione iudicij repetere. Quare cum Philoſophus brutis voluntarium attribuit, id interpretatur S. Doctor vt violento aduerſatur, non vt conuenit cum voluntate; & licet potentia brutorum ſecundum ſe attenta, videatur aliquod habere genus indifferentiæ, ad quodlibet oppoſitorum, tamen nullam habent: ſi iudicium quo applicantur, accedat. Et inde etiam 3. ſoluit Argumentum, Eſto inſit aliquid libertatis, & iudicij, tamen longe abſunt à libertate iudicij: cum illud quo agunt, naturaliter determinatum ſit ad vnum. Et ideò ſolutione 5. concedit potentiam ad vnum determinatam non eſſe; ſed iudicium de agendis. Certum igitur eſto apud S. Doctorem, libertatem naturæ intelligenti eximiam eſſe, quod immaterialis ſit primùm, deinde iudicij à materia, & organo corporeo abſtracti, & ad omne genus entis extenſi, & porrecti.

His addendum eſt iudicium rationis, duplici acceptione, quâ differat à brutorum inſtinctu, liberum appellari; nempe, quod ſit fundamentum, vel exercitium libertatis. Primum inde habet, quod non ſit arctatum, ad rem vt ſenſibus obijcitur, ſed ad vniuerſalem vſque rationem boni pertingat: eamque vltimo fini, aliiſque boni ſpeciebus conferat, & varias hinc inde habitudines expendat. Præter hanc acceptationem libertatis, quaſi in radice, alteram attribuit S. Doctor iudicio quæſt. 24. de veritate art. 6. ad 3. Quamuis iudicium ſit rationis, iudicandi tamen libertatem habet immediatè à voluntate, quatenus ad minus includit acceptationem quandam tacitam voluntatis, ſinentis ſe ab vna parte rationum impelli, & renuentis moueri ab altera. Et quamuis iudicium dici poſſit liberum, vtroque ſenſu; libertas tamen appetitus repetitur à iudicio; ſecundum priorem acceptionem libero: quod egregia hypotheſi explicat S. Doctor, priore Art. cuius ſummam dedimus.

Si arca inquit, quæ eſt in mente artificis, eſſet forma materialis ad vnum modum determinata, qualis eſt forma nidi, impreſſa æſtimatiuæ hirundinis; non inclinaret ad opus, niſi ſecundum modum quem præhabet determinatum: nec penès artificem eſſet domum ædificare, aut ab illâ abſtinere, vel eius formam variare. Verùm quia forma domus in causâ intelligente abſoluta eſt, nec ex ſe determinata vt opus exeat certa forma; hinc conſequitur inclinatio libera domus ædificandæ, & facultas variandi formam, quæ omnia diximus brutis deeſſe, quod minus à materia recedant, & ſenſibus ſint addicti.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Tertia radix libertatis explicatur ab appetitu vniuerſalis boni.

EXPLICATA prima radice libertatis ab immaterialitate, & altera à iudicio vniuerſali, accedimus tandem ad vltimam, & proximam, à D. Thoma altiſſimè repetitam à boni vniuerſalis appetitu, quam explicat quæſtionis 25. art. 4. cuius hæc ſumma eſt. Diuina & generatim quæ-

cumque voluntas, ad tria comparari poteſt; ad ſubiectum ſeu principium, ad actum, ad obiectum, idque duplex primum, & ſecundarium. Licet creata voluntas ad hæc omnia libera eſſe poſſit; certum tamen, libertatem diuinam exerceri tantum, circa poſtremi capitis gradum alterum, nempe ſecundario volitum obiectum. Nam ſi illam conferamus ad tria priora capita, indubitatum ait D. Thomas, ſummam neceſſitatem illi conuenire: quia indiſtincta omnino eſt, tum à principio, ſeu ſubiecto, tum ab operatione, tum à bonitate increata, quæ eſt illi loco primi boni & finis, quo metienda ſunt media, quaſi ſecundaria bona gratiâ finis volita. Liberum enim quodcumq; vt iam inſinuauimus, defectum aliquem importat; cum eſſe aut non eſſe poſſit. Ille vero, aut in facultatem, aut in obiectum cadit: & cum nulli ſit obnoxia diuina voluntas, omnino repetendus eſt ex obiecto; non quocumque, ſed quod ſecundo loco appetitur. Illud enim tantum oportunum eſt exercitio libertatis, hoc nomine, quod fini neceſſario amando non ſit neceſſario iunctum, ad eius conſecutionem, aut fruitionem. Et inde voluntati capaci aut compoti finis, & ſummi boni, liber eſt & indifferens huiuſmodi bonorum vſus, quæ rationem medij habent ad proſecutionem finis.

Paucis perſtrinximus, quæ fusè & profundè tractat S. Doctor loco citato. Duo ſunt, aut tres voluntatis, & cuiuſque rei gradus, inter ſe ſubordinati: quorum primus & cæterorum fundamentum, eſt natura, alter voluntatis eſſentia, poſtremus eſt ipſum libertatis exercitium, quaſi tertius gradus ex prioribus exiſtens. In voluntate igitur omnes eſſe oportet: quia nec ipſa poteſt effugere naturæ vim, & nomen, cum ſit voluntatis cardo, quo nitatur, & circumagatur vſus libertatis in alterutram partem vertibilis. Nam ea eſt rerum conditio, vt varietas & multitudo ad vnitatem, motus ad immobile, quaſi ad certum principium reuocetur. Vnde vt hæ leges ſeruentur, oportet voluntatem liberam, ad aliquod prius, neceſſaria & naturali ordinatione referri, & quaſi religari. Quid vero illud eſt neceſſario volitum, ſeu expetitum à voluntate?

Ad hoc non vna Reſponſio eſt: ſed pro voluntatis varia ratione, ad minus duplex. Diuinæ quidem voluntatis,

ne dum primum, ſed vnicum etiam eſt obiectum, ſeu volitum formale, bonitas per eſſentiam ſumma & infinita. Creatæ vero eſt bonum vniuerſum, ſeu fœlicitas cum fuga miſeriæ. Hoc enim omnibus prouiſum eſt, & conſtitutum; vt expetant beatitudinem, eodemque impetu miſeriam euadant. Hæc vero proſecutio boni, malique fuga, latè patet ad omnia genera, intra totius entis ambitum, quæ cum primo volito neceſſitudinem, ſeu cognationem habent indiuiduam: ſi quæ vero ſint qualia nobis infinita, Deoque longe plura ſuppetunt, ab hâc neceſſitate ſoluta, quibus ſepoſitis fælicitas immunis à miſeriâ comparari, aut ſeruari poſſit, ea ſunt voluntatis vt liberæ genuina obiecta aut exercitia.

Porro vnum magis Deo, quàm nobis, neceſſarium; & optima pats à nobis eligenda, Deo ſine electione parata eſt, increata bonitas, qua vna fruatur, ſola ſufficientiſſima, ſe & alia volendi ratio, ſeu finis, eodem prorſus ordine, quo ipſamet eſſentia eſt principium, mediumque ſe & alia cognoſcendi. Itaque voluntas diuina ad bonitatem increatam neceſſario fertur, non neceſſitate coactionis, ſed naturalis impetus, & ordinationis; quæ nihil repugnat ex Auguſtino libertati: quin potius illi cardo eſt, quem circa liberrime voluatur, & feratur in bona creata. Quare ſummo bono adhærendi, & fruendi neceſſitas, adeo longe abeſt à pugnâ cum libertate, vel ab ea minuenda; vt nuſquam maior ſit conſenſio, quàm liberæ electionis mediorum, cum neceſſaria adhæſione finis, vt veriſſimè pronunciare liceat, libertatem neceſſitate conſtare, non quaſi parte aut eſſentia (quod multis per errorem obrepſit,) ſed quaſi cardine, fundamento, & origine. Male enim radium ſoli permiſceas, quod ſit illi indiuiduus, & indiuulſus, ſuæque origini adhæreat.

Aſſertum noſtrum demonſtrat S. Doctor hoc Argumento. Finis eſt gratiâ ſui, & vna ratio ſe & alia volendi: quare eadem eſt mediorum ad finem, & voluntatem comparatio, eadem cum vtrâque cognatio. Si quæ igitur ſint, ita arcto cum fine vinculo iuncta, vt citra noxam, & excidium ſeiungi nequeant; nec finis comparari aut ſeruari poſſit, altero ſublato; eâdem neceſſitate vtrumque appetitur: præcipuè inquit D. Thomas, à voluntate quæ ſapientiæ regulas prætergredi non poteſt. Appetenti vitæ incolumitatem,

incolumitatem, eadem neceſſitas incumbit quærendi cibi, quia ſi deſit, illi pereundum eſt.

Sed ab hoc neceſſitatis genere, & vinculo, liberrimus & ſolutiſſimus eſt Deus, quia ſibi vni ſufficit, parem habet ſuo affectui bonitatem: & hinc filium vnicum generat, qui ſuam exæquat potentiam generatiuam. At nulla ne dicam creaturarum paria cum Deo facit, ſed ipſâmet comparatione ad Deum omnes euaneſcunt, in nihilum relabuntur. Vnde, quæcumque creatura quamlibet perfectiſſima, ponatur in theſauro omnipotentiæ inexhauſto, infinitæ latent longe nobiliores, nec vllus ſtatui poteſt huiuſmodi creaturarum poſſibilium ſeſe excedentium, finis aut certus numerus; atque ab illâ, ſuprà creaturas omnes, Dei eminentiſſimâ bonitate, naſcitur ſumma libertas. Neque enim bonorum noſtrorum indiget, neque quidquam illi accedit, aut decreſcit, ſiue plures, ſiue nullas creaturas producat: quia diuina bonitas eſt eius generis finis, à quo omne genus boni in alia, nullum poſſit in illam redundare. Inde Auicenna inter Mahometanos præſtantiſſimus Philoſophus, libertatem & liberalitatem ſoli Deo eximiam facit, quia nullum poteſt illi ex rebus creatis & externis commodum accedere. Vnde tandem concludit S. Doctor, ſi quæ Deo inſit neceſſitas, in ſe amando verſari, liberrimè vero de creaturis ſtatuere.

Profundiſſimum hunc diſcurſum deffendit & illuſtrat octodecim ſolutionibus Argumentorum, quorum partem maximam infringit, vnâ aut alterâ diſtinctione, neceſſarij abſoluti, & ex hypotheſi, & neceſſarij à coactione, & ab immutabilitate. Difficultatem etiam inſuperabilem, actus liberi terminati ad creaturam, habitudine æterna & neceſſariâ, quæ tamen non eſſe potuerit, ſubtiliſſime vrget, eâdem ſubtilitate diſſoluit. Sed de hoc plura huius Diſputationis parte tertiâ. Interim ex relatis D. Thomæ locis, certum eſt, quidquid hactenus de libertate diximus, aut ſcripturi ſumus, eum complexum triplici vniuerſalitate, & amplitudine, ſtatum quoad iudicium, & appetitum naturæ intelligentis. Si has amplitudinum ſpecies cum libertate, aut inter ſe conferamus, certum eſt poſtremam appetitus, ſecunda iudicij, & hanc tertia ſtatus nobis eſſe notiorem: licet origine hæc prima ſit, illi proxima, altera iudicij, poſtrema omnium ſit appetitus. Hâc addi-

tione, aut ſi velis digreſſione, illud ad minus lucri nobis eſt comparatum, ne nouitatis arguamur; quaſi de libertate aliquid alienum, ne dum à mente, ſed nec etiam ab vſu loquendi S. Doctoris inuentum, aut ſcriptum à nobis ſit.

SECTIO SECVNDA.

Notio libertatis explicata defenditur: aduerſus Theophilum & Eugenium Philadelphum.

NON poſſum negare, noſtram de libertate ſententiam, habere plura non diſſimilia, iis quæ doctiſſimus P. Gibiuf Congregationis Oratorij ſcripſit duobus libris de libertate Dei, & creaturæ: immò non diffitebor me multa ab ipſo hauſiſſe; & ne quis credat, me alienis bonis & inuentis velle gloriari, totam ferè de libertate diſſertationem illi poſt D. Thomam acceptam refero, præter ordinem & methodum, quâ meam, & ni fallor, eius mentem, ita aperte & dilucide, quaſi breui tabellâ, omnium oculis ſubieci; vt ſponte cadant ferè omnia, quæ in illum ſcripſerunt Theophilus opere bene longo cui Titulus *noua libertatis explicatio diſcuſſa*, & Eugenius Philadelphus exercitatione Scholaſticâ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Huius Reſponſionis cauſa tres.

LONGIVS quam Apologiæ breuitas patitur, abducerer à meo inſtituto, ſi illius Scriptoris de libertate, exactam defenſionem ſuſciperem aduerſus hos duos authores. Sed vix ingrati animi vitium, aut certe ſuſpicionem effugerem, ſi virum religioſiſſimum de nobis optime meritum, hactenus quod ſciam indefenſum, ipſemet deſererem.

Et quamuis officij ratio, quæ iubet gratum eſſe aduer-

ſus eos, quorum bonis donati ſumus, & fruimur; has à me vindicias minime extorqueret; mihi ipſi debere, quandoquidem in eadem naui ſumus: nec diſſimulare poſſum, vnam mihi cum illo communem eſſe de libertate opinionem: ſeu ipſe ad eius mentem acceſſerim, ſeu ad meam illum ſententiam pertraxerim; & nos ſolâ explicatione differre; vt quas ille ſex libertatis partes, nempè principiorum vnum proximum, duo remota, eſſentiam in vi electiuâ, ſeu rebus eligendis ſuperiori poſitam, & ab indifferentiâ abſolutâ, aut temperata ordine finis, vt à proprietate legitima aut ſpuria diſtinctam, duobus libris, longius & elegantius forte quàm dilucide proſecutus eſt, nos compendio, pari claritate ac breuitate perſtrinximus.

Certè ſi obſeruaſſent illi duo Scriptores, à P. Gibieuf exactè diſtinctam libertatem, ſtatus vnam, alteram exercitij, priorem eſſe poſterioris principium, & hanc vltimam eſſe vim electiuam, in dominio, & independentiâ rerum, & ſubinde actuum poſitam, maximè elucere in delectu mediorum ex finis intentione, mediam eſſe inter amplitudinem, ſeu vniuerſalitatem appetitus boni infiniti; atque indifferentiam hanc, libertatem exercitij, ſeu electionis ad meritum requiri, ſeruari & perfici efficaciâ gratiæ, nullâ ratione minui rectitudine affectus, aut ſubordinatione ad Deum, & ad legem diuinam: à multis obiectionibus abſtinuiſſent, & fortè à toto in hunc librum ſcribendi conſilio: quia pauca ſunt, aut ferè nulla, quæ libertatem ſic explicatam, inter amplitudinem & indifferentiam poſitam, ab illa vt à fundamento, & ab iſta vt à proprietate diſtinctam impugnent: vt breui vtriuſque operis diſcuſſione expendam.

Defenſionem iſtam præter duas cauſas à me dictas, hoc etiam nomine debeo; quod plures viri doctiſſimi & Catholici, non ſolum probarunt opus hoc de libertate, ſed etiam impensè laudarunt. Nec dicas, hos inter eſſe Ianſenium damnatum conſtitutionibus Pontificiis, & Sancyranum Abbatem fidei ſuſpectæ hominem. Nam vltra hos duos, ſuperſunt octo ſapientiſſimi diuerſorum ordinum Doctores Sorbonici, in quos nulla cadit erroris ſuſpicio: nec facile crediderim eſſe blandientium amicorum ſtudia, aut adulationes, potiùs quam iudicum, aut

teſtium iuratorum ſuffragia, quæ ad libri commendationem ſcribunt ſinguli. Nam in primis Epiſcopus Maudaurenſis ex Franciſcanorum familia doctiſſimus, *in opere à ſe, quâ potuit curâ & diligentiâ examinato*, ait, *tantum abeſſe, vt aliquid ab Orthodoxâ fide & bonis moribus alienum repererit; quin potius omnia ſingulari doctrina & pietatis ratione, ſecundum ſcripturas, Orthodoxorum* Patrum *ſenſum, & veterum Scholaſticorum doctrinam, comprobaſſe conſentanea. Ideoque dignum iudicaſſe, quod ad intelligendam tàm ſuauem in nos Dei prouidentiam, viciſſimque noſtra in illum libertatis ordinem & ſubiectionem, in lucem ederetur.*

Reliqui ſeptem, quorum cenſuræ permiſſus eſt liber, Epiſcopo illi accinunt. P. Euſtachius à S. Paulo Fulienſis Religioſus & Doctor Sorbonicus, *præclaram, de libertate doctrinam; eleganti admodum, & non vulgari ſtylo duobus libris conſcriptis editam, aſſerit Cœleſti Doctoris Angelici, doctrinæ penitus conformem. Ac neſcio quid vitæ pietatis, præ cæteris id genus ſcriptis, inſigniter redolentem.* Dom. Chaſtelain Canonicus & Doctor Pariſi. ait, *ſibi perſuaſiſſe materiæ dignitatem, grauitatem ſtyli, rationum authoritatem, & ante omnia cum principiis fidei, & doctrinæ Eccleſiæ conuenientiam, vt eius operis euulgationi ſubſcriberet, & lectionem conſuleret, tam pietatis quam Theologiæ ſtudioſis.*

Dom. le S. Pere Doctor item Pariſienſis, cenſet *Tractatum de libertate propter ſubtilem, piam, & maximè Orthodoxam, tam ſublimis, & reconditi argumenti explicationem, velut ardentem lucernam, quam primum in multorum vtilitatem, publica editione ſupra candelabrum eſſe ponendum.* Dom. Copin Doctor Pariſi. confirmat, *ſe in eo de libertate Tractatu omnia reperiſſe, non minus doctè, quam piè & appoſitè, ad ſummam diuini numinis maieſtatem ſcripta.*

P. Mathæus Doles Fratrum Minorum Guardianus & Doctor Pariſienſis teſtatur, *ſibi diligenter lectos hos duos de libertate Tractatus, ex melioris notæ Patribus excerptos, validiſſimis rationibus confirmatos. In his porrò nihil contra fidem, aut bonos mores offendiſſe: imo vero, multa miræ eruditionis, & profundæ ſapientiæ arcana, digna, quæ*

prælo mandentur ad Dei gloriam, Eccleſiæ decus, & omnium virorum doctorum vtilitatem. His aſſentitur.

Dom. Martineau Canonicus & Doctor Pariſienſis: nec contentus *approbatione*, quæ vt, inquit, *ſolet libris etiam vulgaribus concedi*; *addit nihil eſſe in eo libro mediocre, ſiue materiam operis, ſiue authoris induſtriam ſpectes. Argumentum plane diuinum eſſe, characterem ſublimem, ſcribendi rationem, non ſublimem modo, ſed grauem etiam & eruditam; ſingularem denique eruditioni pietatem accedere, quâ pari gradu Lector vtrâque animi parte, ad diuina rapiatur.*

Si forte iſta non tam de authore iudicia Doctorum, quàm amicorum in illum ſtudia, & encomia contendas eſſe interpretanda; quid dicturus es de ſuffragio Domini Haberti Theologi Pariſienſis, nunc Vabrenſis Epiſcopi, ſemper Molinæ partium ſtudioſiſſimi, ſicut pluribus eruditis ſcriptis teſtatum facit? Vt ille nulli ſuperiorum pietate, doctrinâ, & dignitate, ita nec laudibus in librum & in authorem decedit: ſic enim habet: De *Libertate commentarium perluſtraui: & cum eſſem ferendæ cenſuræ prorſus impar, hoc eidem Elogium debere me ſenſi: partus authori pio & erudito ſimillimus, habet illud Pauli ſacris ſcriptoribus neceſſarium, nempe formam ſcientiæ, & veritatis in lege. Illuſtre ſcribendi genus, ſi orationem; ſublimis idea, ſi rationem & ſenſa ponderes; venerabilem antiquorum* Patrum *referens imaginem, ſubtilitatem Scholæ intactam nullam relinquit: ipſum tamen puluere deterſo ſplendidior, eximius caracter cælitus illuſtrata, & myſteriis innutrita pietatis emiſſiones ſpirat, & pectoribus illabitur, nec ingenia ſolum ſed animos tentat. Inſcribendus quidem æternitati labor, omnibus probandus, omnibus profuturus.*

Adeo tamen in contrariam ab iis Doctoribus mentem, abeunt Theophilus, & Eugenius, vt liber illis viſus ſit nihil habere niſi ſuſpecta, pugnantia, & ſuppoſititia. Quare Doctorum 8. compertæ eruditionis, paris pietatis, minime odij ſuſpectorum, iudicia propugnaturus, videor mihi communem cauſam Doctorum defendere, quibus incumbit cura libros recenſendi. Sanè ſi iſtorum ſuffragia, qui cæteros eruditione, & integritate æquant, vin-

cunt etiam numero, ſuſpecta ſunt adulationis, quaſi authorem non ſolum immeritum laudarint; ſed erroris pene compertum, iubeant vt Orthodoxum excipere; actum eſt de cenſuris omnium authorum. Itaque refert plurimum ad Reipublicæ litterariæ, & Theologiæ decus, ac penè ſalutem, huius libri Approbationes tutari, & reprehenſiones refellere. Nam ſi huic officio deeſſem, deſideraretur aliquid huic noſtræ Apologiæ maxime neceſſarium. Neque conuenit meum de toto genere humano bene merendi ſtudium decedere Theophili maledicentiæ in omnium ordinum homines effuſæ; & ſi ſummorum Pontificum, Congregationum Romanarum, Familiæ Dominicanæ vindicias, ab eius Satyris, paramus; non minus æqua quam neceſſaria eſt defenſio Doctorum, qui libros probant: quos omnes in hoc vno libro acerrime inſectatur.

Neque Philadelphum, licet hac Reſponſione cum Theophilo iungam, parem illi, quis me velle credat. Procul à me hoc de viro ſapientiſſimo, & ab omnibus, de me abſit iudicium adeò iniquum. Scio equidem, aliquibus vt inſtituto, & de libertate ſententiâ conuenire: ſed reliquis omnibus, quam immane diſtant! Id etiam fatendum, hâc ſcriptione Theophilum, non ita fuiſſe grauitatis & modeſtiæ, vt poſterioribus lucubrationibus oblitum; vnde facile agnoſcas, illum quotidie in peius ruere, & florente ætate, minus quàm decrepitâ, furere ſolitum. Quod ad Philadelphum attinet, fateor, illi aliquam à Gibieuf datam occaſionem, ſecum acerbius agendi; quod ipſemet præter morem Scholæ, acrioribus interdum verbis, eos vrgeat & carpat, qui à ſe diſſentiunt. Sed non facile concedam, quod ſcribit Præfatione ad ſecundam ſuæ exercitationis editionem, *decennio antequam prodiret Auguſtinus Ianſenij, crepuſcula quadam apparuiſſe Ianſeniſmi in hoc tractatu de libertate*, quem vult *à Ianſenio & Saneyrano probatum, vt in aliorum lucubrationibus tentarent Lectorum animos, vt experimentum aliquod caperent praguſtati erroris: & ideo in illo opere approbaſſe eliminatam indifferentiam, qua in puram putam libertatem iampridem inducta fuerat.* Addit tamen *ſe hoc teſtimonium debere ſcriptori operis, nempe incautum his retibus implicitum, aliqua cum vtroque familiaritate, &*

priuatorum ſcriptorum communicatione: neque tamen perſeueraſſe illuſionem, ſed renuntiaſſe Sancyrani amicitiæ.

Agnoſco his dictis Eugenij prudentiæ plurimum ineſſe, ad ſuam cauſam, & aliquid etiam charitatis in authorem: ſed prorſus nego, has de libertate cogitationes priores, poſterioribus emendatas aut retractatas. Audiui à viro inter Galliæ proceres togatos celeberrimo, ſapientiâ, integritate, & pietate Chriſtianâ, quâ ſe illi per 27. annos imbuendum tradidit, diuerſiſſimam diſſolutæ cum Sancyrano amicitiæ cauſam, ab illâ quam Eugenius vnice refert, ad diſſentionem opinionum de libertate. Nec verius quod ſcribit, *Authore Sancyrano, Ianſenium refutaſſe ſuo Auguſtino, quod laudauerat opus de libertate.* Neque enim Ianſenio ad hoc opus fuit alieno impulſu aut conſilio: cum de notione libertatis, vt iam dixi ſecundùm ſenſum à multis ipſi attributum in totum diſſentire, à nobis demonſtratum ſit. Vnde nullum nobis periculum à cenſuris, quæ Ianſenium petunt: ſicut inde nulla fuit neceſſitas, ab horum virorum amicitiâ, & conſilio reſiliendi; licet aliunde fortè datam non negem. Sed ad rem accedamus.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Summa eorum quæ obijciuntur ab vtroque authore contra explicatam notionem libertatis.

QVÆ hi duo authores obijciunt, prope innumera ſunt, eaque ſuo quiſque ordine degerit. Eugenius tripartito incedit agmine, & quaſi tricipitem aciem inſtruit, primùm ſuſpectorum ſuprà 36. deinde repugnantium 70. tandem ſuppoſititiorum plurima ſine numero, & fere omnia contendit eſſe, eorum quæ ad hanc ſententiam fulciendam excogitata ſunt. Eadem fere Theophilus habet in duas partes diuiſa, quarum priore, vix vllum opinionum vitium eſt, quo noſtram de libertate ſententiam non contendat laborare. Quare vbi primo capite eius typum expreſſit, cap. 2. & ſequenti, probat rationem libertatis formalem commentitiam eſſe, & voce vniuerſi orbis damnatam: cap. 4. radicem libertatis aggreditur

ſtirpitùs euellendam. Vbi per partes hanc noſtram ſententiam impugnauit, totam vniuerſim cap. 5. erroris, cap. 6. temeritatis arguit, & cap. 7. hos errores natos aſſerit à ſiniſtrâ acceptione libertatis, quaſi eo nomine ſit accenſenda ſola libertas omnis abuſûs expers. Cap. 8. & duobus ſequentibus reſpondet argumentis noſtræ ſententiæ, ab authoritate & ratione repetitis; & tandem poſt Caluiniſmum omnibus paginis improperatum, Platoniſmum obijcit cap. 12. quaſi parum aut nihil ab hæreſi diſtet methodus quam Plato adamauit, quamque in illo antiquitas mirata eſt.

Ex hâc primâ parte, alterâ concludit, & fuſe proſequitur, hanc de libertate opinionem, ab authore excogitatam, ad difficillimam Theologiæ de Gratiæ auxiliis, de concurſu Dei, de merito obedientiæ Chriſti, de ſcientiâ, & prouidentia diuina, eiuſque decretis quæſtiones illuſtrandas, malè eius votis & conſilio reſpondere: neque vllam inde lucem, ſed denſiores tenebras acceſſiſſe, ideoque prolegomeno priori quod præmiſit, multa differit de ſolemni apud antiquos more recepto, ſolem nouum poſt emenſum anni ſpatium conſalutandi fauſta hac apprecatione *ſalue ſponſe, ſalue nouum iubar*. Sed cum diuina & humana libertas, profundiſſimâ caligine obuoluatur, contendit hanc nouam libertatis explicationem, has tenebras auxiſſe. Sed huic accuſationi poſtremæ ſatisfaciam Sect. ſequenti; priori iſta reſponſurus, vbi Theophilum monuero, parum tenacem eſſe propoſiti, quod ad imitationem Auguſtini promiſerat Prolegomeno 2. ſe impleturum.

Hæc enim verba ex illo refert libro 3. capite 1. aduerſus Petilianum, *ego quando cuique, vel dicendo, vel ſcribendo reſpondeo, etiam contumelioſis criminationibus laceſſitus, quantum mihi Dominus donat, frænatis vanæ indignationis aculeis Auditori Lectorique conſulens, non ago vt efficiar homini conuiciando ſuperior: ſed errorem conuincendo ſalubrior.* Vtinam Theophile, vt ſtatueras, id tibi ſanctum fuiſſet; ſin pro maledictis maledicta non poteras nobis rependere, quando quidem à te etiam prouocati, ſilentium 30. & vltra annorum pertinaciſſime ſeruauimus; certe non debebas tacitos ac pene mutos, iterum iterumque *laceſſere criminationibus adeo aculeatis*

vt nihil horribilius; adeo aſperis, vt nihil atrocius; adeo ab omni veritate alienis, vt nihil ad calumnia prodigalitatem (hæc tua ſunt verba) *deſit.* Sed ad diſputantem veniamus.

ARTICVLVS TERTIVS.

Ratio libertatis explicata triplici obſeruatione munitur, & inde reſpondetur generatim ad ſuperiores obiectiones.

AD hæc omnia breui & valide, atque exemplo Auguſtini modeſte, ſemotâ omni verborum acerbitate reſponſurus, hinc initium capio: de libertate, ſicut de qualibet re duplicem eſſe apud Authores differendi rationem, nempe à poſteriori & à proprietatibus, vel ab ipſâmet libertatis naturâ, à ſuis cauſis velut à priori inueſtigandâ. Sed cum à ſenſibus, ſeu à rerum ſenſibilium experimentis, hauriatur qualiſcumque noſtra cognitio; atque libertatis proprietates (qualem diximus præcipuam, ac penè ſolam eſſe indifferentiam) ſenſibus noſtris pateant, occultior vero ſit illius eſſentia; hinc fit plures Philoſophos, & ſcriptores, de libertate diſputaſſe magis, ab eâ quam experimur indifferentiâ abſolutâ, quam à ratione eſſentiali; ad quam non poſſis niſi longâ & operoſâ indagine peruenire. Cum igitur hæc ad libertatis notionem duplex pateat via, vel ab experimentis abſolutæ indifferentiæ, vel ab ipſius cauſis & naturâ; qui primam viam iniuête, minime damnant alteram; ſed aliis terendam relinquunt, eamque nos imus munitum, non pro rei dignitate, ſed quantum requirit neceſſaria defenſio ad repellenda tela, quæ noſtram de libertate ſententiam videntur impetere.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Prima obſeruatio ex comparatione libertatis cum ratione, & tres inter illas differentiæ.

NVLLVS niſi omnino rudis Philoſophiæ, aut ſenſus communis expers, negare poteſt hanc libertatis notionem, ex quâ cætera, quæ noſtræ Diſputationi ſufficiant, ſponte conſequuntur; eam nempe voluntati eodem loco eſſe, quo rationem intellectui & menti. Hanc collationem prope infinitis locis vrget Sanctus Doctor: ſicut enim ratio non eſt in totum ipſemet intellectus: ſed pars ipſius, nec omnia, aut præcipua mentis munera obit, ſed aliqua; nam ſi vim nominis obſeruemus, nihil aliud ratio ſignificat, quàm facultatem cognoſcendi diſcurrentem, quæ proinde longe abſit à Deo, & ab Angelis, & propria ſit homini, concluſiones ex principiorum aſſenſu deducenti: ita plane libertas, aut liberum arbitrium, voluntatis pars eſt, non tota eſſentia: & ſi ſua cuique velis iura ſeruare, eaque partiri, voluntatis eſt finem appetere, & conſequi, & adepto frui, atque adhærere; libertatis eſt, ex finis proconcepti appetitu & intentione, media eligere, & ſe per illa ad finem referre.

Si hæc diuerſa voluntatis, & liberi arbitrij iura, atque officia, ſicut rationis & intellectus exacte diſtinxiſſent Theophilus, & Eugenius, confecta eſſet hæc controuerſia, cuius causâ tot editi ſunt libri, nec finis vllus erit ſcribendi. Id conſtantiſſimum apud omnes, etiam pertinaciſſimos ſit, liberum arbitrium eſſe voluntati, quod menti rationem: eo tamen diſcrimine quod S. Doctor obſeruat 1. p. q. 59. art. 3. ad. 2. rationis & mentis, ſeu intellectus diſtinctionem, & nomina atque officia diuerſa à Deò, & ab Angelis abigenda, apud nos tantum valere; voluntatis autem & liberi arbitrij vocabula, & varia munera, vbique vſurpanda, & perinde Deo, & Angelis, ac nobis conuenire.

Huius diſcriminis cauſam profundiſſime ſcrutatur S. Doctor ex diuerſa harum facultatum operandi ratione,

nam mens & facultas intelligens res ad ſe cognoſcendas trahit; vnde ſi illarum ſpecies præſto ſint, ita comparata eſt, vt quaſcumque veritates, & ex illis conſecutiones, nullo diſcurſus adiumento, vnico intuitu capiat, & hoc ipſi ad maximum defectum imputandum eſſet (quo omnino Deum & Angelos carere neceſſe eſt) ſi opus illi eſſet diſcurſu ad parandam quarumcumque rerum notitiam. Ab illis igitur exulat rationis, id eſt, facultatis diſcurrentis vis, & nomen. Sed quæ illis vitio verteretur, præcipuum eſt notitiæ humanæ præſidium, ratio ab intellectu diuerſa, hoc diſcrimine, quòd intellectus principia per ſe nota attingat, ratio multiplici actu inde deducat concluſiones. Voluntatis autem & liberi arbitrij nominum, & officiorum diſtinctio, licet par illi, quæ rationem inter & mentem intercedit, hoc tamen diſtat, quod ſit omnis defectus expers, neque Angelos, neque Deum dedeceat. Nam appetitus, & voluntatis indoles eſt, affectu ferri in res extra ſe poſitas, quarum vitio, non voluntatis imputatur, ſi ames, vt libuerit, aut etiam odio habeas, quod dignæ non ſint, quæ neceſſario amentur, & interdum etiam odio quàm amore ſint digniores.

Hoc primum diſcrimen naſcitur ex duobus aliis, quæ intercedunt concluſiones inter & media; quód illæ propriam, & inde receptam habeant veritatem, à principiis & cauſis quidem deriuatam, ſed cum illis neceſſario coniunctam: vnde fieri nequit, hanc concluſionum veritatem ignorari, ſi principia capiantur, & comprehendantur cauſæ: mediis verò, quâ formaliſſime media ſunt, iuxta probabiliorem ſententiam, nulla ſubeſt propria & interna bonitas, ſed ſolius ratione finis, & bonitate amantur: eodemque protſus modo ſe habent, quo imagines, quas cultu religioſo, aut ciuili, proſequimur propter prototypi præſtantiam, aut ſanctitatem, à quâ veluti ab extrinſecâ formâ afficiuntur, & dignæ fiunt, quas colamus. Sic amputatio alicuius partis corporis, nihil habet boni quo ametur, ſed plurimum mali; eligitur tamen ad ſalutem totius interdum corporis, quod periclitatur, niſi putridum membrum reſecetur. Hanc opinionem de mediis internæ bonitatis expertibus, acriter propugnat hic author, bono conſilio: nam præter quod probabiliſſima eſt, plus cõfert ad affectuum noſtrórum pu-

ritatem & ſanctimoniam: vt ſicut in mediis nihil præter finem, ita nec in creatis quidquam præter Deum amemus: quod ſummæ perfectionis eſt, ad quam plurimum hæc opinio conducit. Vnde eſt excuſandus author, ſi forte egerit paulo acrius in contrariæ ſententiæ ſectatores.

Et quamuis aliquam mediis bonitatem concedamus cum Thomiſtarum nonnullis; differt tamen 3. diſcrimine à concluſionibus, quod non ſit cum bonitate finis neceſſario coniuncta, ſicut veritas demonſtratur concluſionis cum ſuis principiis; ſed ad ſummum liberam cum fine cognationem habet, non diſſimilem conſecutioni, quâ probabiles opiniones ex locis Topicis, ſeu præmiſſis veriſimilibus Dialectica deducit Huc pertinet diſtinctio mediorum ab Aſturicenſi & Nazario tradita, & ab illis accurate explicata Tractatu de libertate Chriſti, quam mirum in modum illuſtrant. Quædam inquiunt, ſunt media ex rei naturâ ad finem neceſſaria, & vix ab eius conſequutione diſtincta, qualia ſunt erga Deum, & finem vltimum, illi adhærere affectu, obediendi voluntate, adeptione, & voluntate nunquam ab illo ſeiungi per peccatum, aut damnationem: huiuſmodi vnionem & conſenſum, media vocare licet, quod nos Deo vt vltimo fini, quaſi quædam vincula alligent; magis tamen reuera pertinent ad amorem neceſſarium finis, quam ad libertatis exercitium, ſitum in vera electione.

Hæc enim eſt tantum mediorum alterius generis à priore, nempe eorum, quibus cum fine nulla omnino ab eſſentia, & quaſi perpetua connexio intercedit; ſed tantum libera, & ad ſummum accidentaria, & ex aliquâ extrinſecâ poſitione neceſſaria: qualis eſt mors Chriſti in cruce ex præcepto Patris, pretio ſanguinis humanum genus redimentis. Longe enim diuerſa eſt cum fine vltimo, ſeu cum Deo ſumme dilecto, & poſſeſſo, in cruce moriendi, aut parendi præcepto Patris, & nunquam ab eius voluntate diſcedendi neceſſitas Chriſto impoſita: mors Crucis, ſi propria eius merita attendas, purum medium eſt, omnis expers bonitatis internæ, nec per ſe cum ſalute humani generis connexum, conſenſio autem cum diuinâ voluntate, & peccati fuga, res ſunt cum Deo indiuiduæ, & vt ante dictum eſt, magis ad finem pertinent quam ad media, de quibus proprie eſt electio, & liberta-

tis exercitium; Ergo nulla licet Chriſto & Beato adſit indifferentia ad peccandum, aut diſſentiendum Deo, nec dum imperanti, ſed etiam conſulenti, aut ſignificanti, quid ſibi futurum ſit acceptius; libera tamen erit mors crucis Chriſto obeunda ex præcepto.

Sed quî id fieri poteſt, cum mors iuſta obedientiæ ſi obeatur, peccato, ſi recuſetur, ita ſit annexa, vt nulla ratione ſeiungi poſſit? Sed in primis hoc qualecumque vinculum mortis in cruce cum obedientiâ, aut peccato, accidentario aduenit, ac proinde rei naturam non mutat; neque ita obedientiam cum morte permiſcet, quin mors crucis ſemper ſit medium, id eſt, electionis materia: ipſa vero obediendi, aut non peccandi voluntas, magis ad finis partes; quam ad genus mediorum pertineat: Ergo integra ad mortem crucis ſubeundam ſupereſt libertas, nulla ad peccandum, aut Deo iubenti diſſentiendum. Cur ita? Cauſam iam inſinuaui; quod mors medij nullo modo per ſe, ſed ad ſummum accidentario, & præcepti vinculo cum fine connexi rationem habeat, & ſeruet: & ita affectus ſit animus Chriſti, & Beati etiam impeccabilis, vt ſoli fini adhæreat, nullâ vero ratione medio in ſe, & ex ſe: immo paratus ſit illud deſerere, & odiſſe, ſi ratio finis exigat.

At inquies, nulla ad hanc mortem crucis præceptam, reliqua eſt indifferentia: Ergo perit omnino libertas. Diſtinguo Antecedens: nulla ſupereſt indifferentia, abſoluta & effrenis, concedo, nulla temperata ordine finis, nego. Et præter iam dicta & dicenda, quæ hanc ſolutionem confirmant, hoc maxime vrget, quod Chriſtus, aut Beatus, non magis à conſilio Patris, vel minimo nutu, quàm à præcepto poteſt recedere; vnde ipſe clamat *quæ ſunt ei placita facio ſemper.* Quare qui non aliam voluntatem agnoſcunt, præter indifferentiam abſolutam, parum res ſuas promouent; cum præter Sacræ Scripturæ fidem, & contra apertam SS. Patrum mentem, volunt Patrem æternum nihil Filio præcepiſſe, niſi addant, nihil conſuluiſſe: immo ſumma cura illi ſuam voluntatem occultaſſe, ne eius libertatem omnino perimeret; quia nulla maior ſubeſſe poterat in implendis, quæ Pater ſignificaſſet ſibi fore gratiora, quam in iis quæ præcepiſſet. Quare vt noſtro liberatori ſuam vindicemus libertatem, ad-

mittenda eſt omnino diſtinctio mediorum inſinuata, & indifferentiæ abſolutæ ac temperatæ ordine finis.

Neque ea reſponſio ad huiuſmodi argumenta, differt à communi ſolutione Thomiſtarum: nam præter quod, ex Nazario, & Aſturcienſi hauſimus diſtinctionem mediorum, ad propoſitum maxime neceſſariam; cum inſtant aduerſarij nullam ineſſe Chriſto indifferentiam, nec proinde libertatem ad mortem iuſſam crucis ferendam, aut omittendam; diſtinguit Aluares, omiſſionem crucis ſumi poſſe, vt habet rationem priuationis, aut puræ negationis: concedit poſſe omitti præceptum Negatiue, non Priuatiue, id eſt, vt cadit ſub ordine finis, hoc enim ſecundum, idem eſt, quod peccare, & non poſſe peccare. Hæc reſponſio cum noſtra coincidit, ſicut & illa Bannes, & Zumel, qui dicunt Chriſtum poſſe omittere præceptum Materialiter, non Formaliter, id eſt, fuiſſe indifferentem ad rem præceptam ſecundum ſe, non reduplicatiue, vt cadit ſub præcepto.

Poteſt explicari hæc ſolutio, exemplo concluſionis probabilis, quæ à neceſſariâ differt; quod iſti intellectus aſſentiat, tum vt eſt à præmiſſis, tum etiam vt in ſe ipſa, abſolute attenditur. Nam qui demonſtrationem habet, iudicat rem in ſe veram eſſe; concluſioni vero probabili Angelus aſſentitur, vt habet formam propoſitionis modalis, & iudicat rem, aut conſequentiam, eſſe euidenter probabilem; non tamen adhæret concluſioni, aut conſequenti abſolutè, ne ſe periculo falſitatis implicet.

Ita voluntas recta, & impeccabilis, non vult media neceſſariò & abſolute vt in ſe ſunt (quod vocat Bannes, media, aut rem præceptam Materialiter, Aluares Negatiue, nos abſolutè vt in ſe ſumpta.) Sed vult media, ſeu rem præceptam, Formaliter, Priuatiue; & vt ſubſunt ordini finis. Et illa neceſſitas ſi quæ ſit, non eſt niſi accidentaria, niſi ſecundum quid: quæ nihil impedit libertatem. Ex his conſtat, noſtram de libertate ſententiam, nihil differre à communi doctrina Thomiſtarum. Sed de hoc argumento plura ſect. ſequenti.

Paragraphvs Secvndvs.

Aliæ comparationis partes rationis cum libertate.

Vt ad noſtra redeamus vnde paulo longius receſſimus, tres differentias annotauimus inter libertatem, ſeu vim electiuam, & rationem, vt eſt facultas diſcurrens; quod hæc propria ſit homini, illa vero nobis ſit cum Deo, & Angelis communis, vnde oritur 2. & 3. differentia, quod concluſionibus ſua inſit veritas, inquiſitione & cognitione digna; & cum principiis neceſſario coniuncta, quibus comprehenſis nequeat latere: media vero propria bonitate careant, & tantum ratione finis amentur, vel ſi quæ illis concedatur bonitas, non ſit tamen fini neceſſariò coniuncta, alias in finis conditionem & ſortem tranſirent.

Hæc de differentiis liberi arbitrij, & rationis: conuenientiæ plures ſunt, & libertati illuſtrandæ aptiores, quarum prima & reliquarum ea eſt origo, nempe finem, aut finis appetitum id eſſe libertati, quod rationi principia, vel principiorum aſſenſum; ac proinde ſicut præmiſſarum aſſenſus eſt cauſa efficiens Phyſice concluſionis, ad quam, ſi euidens ſit, neceſſario determinat etiam quoad exercitium: ita intentio finis electionem, ne dum moraliter, ſed etiam Phyſicè producit. Ex hâc conuenientia infringuntur plures recentiorum obiectiones contra Scholam noſtram, & ea potiſſimum, quâ contendunt Gonzalem, conſtitutâ Præmotione in actibus indeliberatis, vel in intentione finis, quæ ad ſummum non poteſt eſſe niſi moralis motio, recedere à ſententiâ Præmotionis Phyſicæ apud nos recepta: Patet enim hoc argumentum nullum eſſe, ſicut & illud, quod repetit pluries Eugenius contra Gibieuf, eum poſitâ præmotione in intentione finis, *nihil habere commune cum Scholâ noſtrâ, qua nunquam huiuſmodi Præmotionem admiſit*: id enim falſi conuincitur exemplo Gonzales & plurimum Thomiſtarum Capreoli, Soti, qui diuiſionem gratiæ in operantem & cooperantem, apud diuos Auguſtinum & Thomam frequentem, interpretantur de intentione finis, quæ nos applicat ad perfectam conuerſionem, & electionem; eo prorſus modo, quo

aſſenſus principiorum, intellectum conſtituit aptum, ad inferendam concluſionem. Sed hæc reſponſio illuſtrabitur ſequentibus conuenientiis.

Quarum tertia eſt hæc; finem ſicut & principia ſcientiarum, duobus modis ſumi poſſe, primo abſolute, ſecundo vt continent, aut præhabent concluſionem, & electionem mediorum. Si principia ſumantur priori ſenſu, pertinent ad habitum primorum principiorum; poſteriori vero ſenſu ſpectant ad ſcientiam. Ita finis appeti poteſt vt quid bonum abſolute, nullo reſpectu ad media: vel quatenus de illo conſequendo cogitamus, ex efficaci intentione illius potiundi, nos ad mediorum delectum admouemus. Ex hâc conuenientiâ ſolui poſſunt plura, quæ obijciunt aduerſarij, vt ſuſpecta, aut pugnantia de libertatis notione, quæ totidem modis explicari poteſt, quot actus, vel habitus demonſtrationis. Sicut enim diſcurſum quidam ponunt in præmiſſarum aſſenſu, vt virtute continet concluſionem, alij in deductione concluſionis ex præmiſſis; quidam verò vtrâque parte componunt: ita Author de libertate diſſerit. Vno loco libertatem explicat per amplitudinem ſtatus, altero per exercitium electionis, alibi ex vtrâque, tanquam ex partibus componit, re eadem, verbis diuerſa eſt doctrina.

Quarta conuenientia eſt rationis, & libertatis in fundamento immobili, & actu neceſſario. Hoc fundamentum de libertate, nempe totam niti aliquo actu naturali, & neceſſario, ſicuti ianuæ motum cardine immobili, D. Thomas probat nouem generibus argumentorum, quæ accurate collegit, & acriter impugnauit Aureolus, & valide defendit Capreolus in 4. diſtinct. 49. quæſt. 3. vt ex illâ diſputatione liceat agnoſcere, ad commendationem, & gloriam opus eſſe, acri æmulo aut fido amico: vtrumque ſortitus eſt D. Thomas paſſim in Capreolo & Aureolo, maxime de hâc controuerſiâ, quæ eſt totius libertatis cardo, cumque ponit S. Doctor in aliquo amore naturali, quo deinde nos ipſos mouemus ad exercitium, & vſum libertatis. Hinc apud illum diſtinctio voluntatis, vt induit rationem naturæ ad vnum bonum ſummum & vniuerſale determinatæ, vel vt habet rationem liberi ad multa. Hinc etiam expediuntur plures difficultates, & repugnantiæ obiectæ nobis, quaſi velimus libertatem ſtare cum

ſummâ

ſummâ & abſolutâ neceſſitate. Sed facilis eſt Reſponſio, Aliud de fundamento, aliud de actu libertatis ſentiendum; fundamentum libertatis ſummam exigit neceſſitatem; ſecus eſt de actu & exercitio. Vnde etiam apud Deum, libertas in creaturis producendis, nititur amore neceſſario increatæ bonitatis, cuius communicandæ cauſa fiunt creaturæ.

Hinc etiam exiſtit 5. conuenientia rationis, & libertatis: quod vtriuſque fundamentum ſit à naturâ, ſeu à Deo authore gratiæ & naturæ, qui nos determinat, & agit ad aſſenſum principiorum, & amorem & intentionem vltimi finis, quibus nos ipſos agamus ad reliquos actus vitæ hnmanæ & Chriſtianæ, eodem prorſus ordine, quo ad motum cordis à generante agimur, & conſtituimur noſtri potentes; vt ad reliquos actus & motus vitales nos agamus. Duplex enim à Philoſophis, maxime à Peripateticis, & Thomiſtis, diſtingui ſolet genus actionum vitalium, quibus licet id commune ſit, elici & prodire actiue, à vitali facultate, hoc tamen differunt primi generis actiones, ab aliis ſecundi ordinis, quod ad illas admoueamur, & agamur ab agente immoto, atque ita conſtituti in actu, ad reliquas nos moueamus, & applicemus. Quare ſi priores poſterioribus conferuntur, dicuntur fieri in nobis ſine nobis, aliæ vero nobis iure ſingulari adſcribuntur: quia ad illas nos admouemus cum deliberatione & conſilio. Hinc diſſoluuntur innumeræ obiectiones vtriuſque Authoris contrà noſtram ſententiam, potiſſimum de conuerſione, quæ poteſt attendi, vt gratia operans & cooperans, ſeu vt pura intentio finis, & vt induit rationem electionis: priori acceptione, eſt in nobis, ſine nobis, eſt fundamentum libertatis, ſed caret illius exercitio; quod adiungitur per gratiam cooperantem, per electionem, & per actus, quos elicimus ex intentione finis: ad illos quaſi paſſiue, ad iſtos libere dicimur nos habere: quod ex ſequenti conuenientiâ fiet manifeſtius.

Sexta ergo inter rationem, & libertatem conuenientia eſt quod ad finem vltimum, & ad prima principia, comparemur quaſi ad virtutem ſuperiorem, cui oporteat parere, & ſubiici, & quaſi ab illa pati, magis quam in illam dominari, & agere. Atque ex illâ dependentiâ &

ſubordinatione ad ſummum bonum, naſcitur poteſtas & dominium, & ius imperandi, aut vtendi mediis priuatiſque bonis. Hinc facile eſt defendere multa, quæ reprehenduntur in Authore, qualia ſunt, nos à fine pati, potius quam in illum agere, & dominari; nos ad illum quaſi paſſiue habere; quæ vera ſunt, ſi conferatur ordo ad finem, & ad media: quia illi ſubijci nos oportet, iſtis dominari.

Atque vt primam obſeruationem concludam, & viam parem ad ſecundam; addo hanc ſeptimam conuenientiam, in hoc poſitam; quod ſicut principiis, maxime cum prima ſunt, & immediata, citrà omnem diſcurſum aſſentimur, ex ſolâ terminorum notitiâ, neque de illis vlla dubitatio eſſe poteſt, aut diſceptatio, niſi ex merâ tarditate noſtri ingenij, vel propter ignorantiam, aut proteruiam aliorum, qui certa aut euidentia quæque neſciunt, aut negant: ita de bono, aut fine vltimo vniuerſim, & de ſummo atque increato, nulla deliberatio aut electio, nullus libertatis actus, aut vſus eſſe poteſt, niſi à cœcitate mentis, aut infirmitate animi. Ideo Reſponſione ad priorem librum Theophili obſeruatum eſt, nunquam exerceri libertatem citrà defectum, vel rei quam ſpectat libertas, quæ amore neceſſario adeo non eſt digna, vt prætermitti, aut odio haberi non poſſit, vel ſi obiecto & bono, quod liberum arbitrium exercet, nullus inſit defectus, debet imputari agenti libero, quod interdum ignorantiâ, interdum infirmitate laborat; & ex altero, aut ex vtroque capite, deficit in æſtimando, aut proſequendo, iuxta ſua merita ſummo bono.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Altera obſeruatio de duplici libertate.

HINC ad ſecundam obſeruationem progredimur, quâ Aduerſariorum argumenta infringimus; duplicem eſſe libertatem, aut illius inueſtigandæ duas eſſe methodos, quas hi Authores, quibuſcum diſputamus, cum graui veritatis diſpendio permiſcent; quod nolint aduertere, aut diſſimulent, à nobis inſinuatam libertatis di-

ſtinctionem; quæ cùm nulla eſſe poſſit, niſi aliquis interueniat defectus, vel rei de quâ liber eſt actus, vel principij à quo elicitur; hinc manifeſtum eſt, duplex eſſe genus libertatis, vnum ex meritis obiecti, cui non debetur neceſſarius amor; alterum voluntatis vitio, aut ſi velis infirmitate. Hoc differunt maxime illæ duæ libertatis ſpecies, quod prima, quæ eſt à defectu obiecti, & à voluntatis in illud dominio, ſit perfectio quam vocant Theologi, ex Anſelmo, ſimpliciter ſimplicem, quæ Deo conueniat, quâ denique cuique ſubiecto potiri præſtet, quàm carere; alterius vero ſpeciei libertas, quæ ex ignorantiâ mentis, aut ex infirmitate voluntatis naſcitur, longiſſime abeſt à primi generis libertate. Licet autem huiuſmodi defectus, non tollant funditus libertatis, & meriti aut demeriti vim; mancam tamen efficiunt: neque ad naturam, aut definitionem libertatis pertinent. Dum ſumus in mortali corpore quod animam aggrauat, quamdam in amando ſummo & infinito bono, imperfectam libertatem experimur, quæ non à rei conditione, ſed noſtro vitio naſcitur: quod ſummum & infinitum bonum, aut nullo modo, aut obſcuriſſime cognoſcamus: nec magis vires ad illius amorem, quam ad apertam cognitionem, dum in viâ ſumus, nobis ſufficiant.

Ex hâc libertatis diſtinctione, natâ ab obiecti aut principij defectu, patet deceptio Theophili, qui vnam libertatis rationem conſtituendam vult eſſe à noſtrorum defectuum experimentis. Et quia Author quem defendimus, aliam tentauit viam, & ſemotis, quibus obnoxij ſumus, & libertatem inficimus, vitiis, eius naturam à ſuis principiis, id eſt, à naturæ intelligentis præſtantiâ, & rerum creatarum; aut mediorum nullâ aut infimâ nobilitate, alte petijt, & germanam & genuinam eius imaginem expreſſit, inclamat, ***commentitiam, hæreticorum erroribus corruptam, Platonis inſomnijs conflatam, pigmentis fucatam, denique nihil aliud eſſe, quàm mendacium, & myſterium iniquitatis.*** Sed hâc ſecundâ obſeruatione, & diſtinctione duplicis libertatis veluti ſpongiâ delere facile eſt huiuſmodi conuitia.

Fateor ***non omnibus datum eſſe adire Corinthum***, & rerum cauſas agnoſcere, ſuiſque eas metiri principiis. Sed ſi hanc ad libertatem viam ineamus, & paulatim ab ex-

perimentis, & præiudiciorum præſtigiis ſecedamus, euidentiſſimum erit, quas libertatis dotes aut partes apponit Theophilus, vt *indifferentiam abſolutam ad bonum & malum, libertatem ad finem vltimum*, eſſe defectus, quibus ſemotis, nihil pereat veræ libertati, ſed longe purior & perfectior euadat. Si experimentis locum demus, vix licebit agnoſcere veram libertatis originem & eſſentiam, quæ reuera naſci non poteſt, niſi ex præſtantiâ naturæ intelligentis, ſummi & infiniti boni capacis, ac proinde ſuperioris aliis quibuſcumque bonis, in quæ habeat dominium, quod digna non ſint, quibus ſubijciatur, aut quæ amet neceſſario, ſed libere ſi velit, illis vtatur.

Hæc vera eſt libertatis imago, quæ Deo, Angelis & hominibus conueniat. Quæ vero naſcitur ex altero capite, nempe ex principij liberi impotentiâ, & gnorantiâ; licet nullam, nec auſim, nec velim dicere, certe imperfectiſſima eſt. Ex hoc quaſi bicipiti fonte, haurimus defectum eſſe libertatis, indifferentiam ad ſummi boni amorem, quem longe præſtaret neceſſario amari, & deliberationem de vltimo fine, de quo vt de re omnino certâ & iuſta, ſicut dicebat Sanctus Cyprianus, conueniret nullam eſſe, & fieri conſultationem. Hinc etiam noſtro malo bonum vniuerſale, & infinitum, atque increatum (quod re vnum eſt) nempe Deum Optimum Maximum diuidimus in bonum vniuerſim, & abſtractè, quod ſatiet appetitum, & bonum concretè, nempe Deum. Quod hæc duo re ipsâ vnum, ſic diuidantur, noſtræ ignorantiæ & imbecillitatis eſt, non conditionis, & naturæ ſummi boni. Hinc fit mentem, & ſubinde voluntatem, ſeiuncto bono vniuerſali à diuinitate, poſſe in illud ferri, iſta prætermiſſâ. Hinc aliquam experimur, & ſeruamus libertatem: ſed mancam, ſed periculoſam, quæ noſtro malo prona ſit, & ſufficiat ad peccatum: ſed ſi veris diſputare liceat, felicius nobiſcum ageretur, ſi boni vniuerſim & increati, perinde apud nos, ſicut re ipſa eſt vnitas indiuidua, ita nec vnum ab altero, etiam cogitatione ſeiungeremus.

Sed quam votis concipimus, & quæ reuera noſtræ naturæ conſentanea eſt, boni vniuerſalis, & increati, cognationem, toto ſuo opere, proſequutus eſt Author, quem Theophilus, & Eugenius infinitorum errorum reum peragunt, quod attentâ magis naturâ libertatis

quàm corruptelâ, quod boni vniuerſalis ſpectatâ potius vnitate, quàm diuiſione à nobis ex ignorantia in malum noſtrum confictâ, originem libertatis repetat à capacitate, quâ voluntas ſummi, id eſt, increati boni compos eſſe poteſt; progreſſum ab adhæſione, & adeptione inchoatâ, eiuſdem boni, à qua poſſumus excidere; abſolutam vero perfectionem, à conſecutione quæ eripi nequeat.

Hi duo Authores exiſtimant, inde à nobis negari vllam peccatoribus ineſſe libertatem, dum à Deo recedunt, & ipſum abnegant, vel iuſtis & piis, dum poſtpoſitis creaturis, Deum amant, & conſtituunt ſibi vt ſummum bonum, & vltimum finem. Verum illis prius, vt ſuo, & Lectoris labori, tot argumentis parum neceſſariis ſibi conſcribendis, aliis legendis, nobis vero refellendis parcerent, attendendum fuiſſet, quod nunc monuimus, Deum dupliciter poſſe appeti, nempe ſub ratione boni; abſtracte, aut concretè vniuerſalis; in illum ferri peccatores, & aliquâ ſeruata libertate ſub priori reſpectu; iuſtos ſub poſteriori, maxime qui habent adiunctam impeccabilitatem. Hæc igitur ſit ſumma obſeruationis ſecundæ noſtræ, quâ plures infringuntur obiectiones, duas eſſe libertatis, quaſi ſpecies, & rationes, multis capitibus diſtinctas; quarum vna ſit perfectio ſimpliciter, altera ſecundum quid; illa poſita ſit in dominio ſupra rem, & ex rei defectu; 2. naſcatur ex principio imperfecto, quod ignorantia & infirmitate laborat; illa potentiam peccandi, indifferentiam ad vltimum finem, & de illo deliberationem vix patiatur, certe non contineat; iſta vero admittat: vnde prior Deo competit, & Beatis, poſterior peccatoribus, & imperfectis.

His omnibus duo addo ad ſolutionem plurium argumentorum: nempe hanc ſecundam obſeruationem reuocari poſſe ad ſuperiorem, iuxta ſeptimam conuenientiam, cui eſt addenda octaua inſinuata ſuperius, eo libertatem conuenire cum ratione, quod ſicut iſta nata eſt deducere concluſiones ex principiis ſecundum legitimas regulas, non vero illis prætermiſſis, quod defectui & vitio magis, quàm rationi aſcribitur; ita etiam libertatis eſt eligere iuxta finis ordinem, eiuſque defectus eſt, illum in eligendo ordinem prætergredi. Secundum huic obſer-

uationi addendum eſt, male reprehendi Authorem ab vtroque Scriptore, quod libertatis dominium in res conſtituat, potius quàm in actus noſtros: nam reuera ita eſt. Res appetimus vt fruamur illis, aut vtamur; vnde ratione rerum, dominium in actus noſtros habemus: & hunc ordinem immeritò aduerſarij mutant in præpoſterum. Quare indifferentia in finem vltimum, & quàm experimur in ſummo bono amando, non eſt ex vero dominio in rem, nec pertinet ad primam ſpeciem libertatis, quæ eſt perfectio ſimpliciter: ſed ad alteram, quæ eſt multis defectibus inuoluta; quos ſi ſemoueamus, purior & vegetior euadit libertas.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Obſeruatio vltima.

SED inclamant aduerſarij hanc libertatis notionem nuperam eſſe, ignotam Patribus, & Philoſophis, inuentum vnius hominis, totius orbis voce damnatum. Ego contra, hâc vltima obſeruatione contendo, frequentiſſimam apud omnes, etiam imperitos: & nullum vitæ humanæ aut ſcientiæ genus ſtare poſſe, niſi eâ œconomiâ vtatur, quam de libertate explicuimus. Nam ſibi quælibet ſcientia, aut profeſſio, vnum obiectum & finem conſtituit tanquam immotum cardinem, quod ponatur pro confeſſo & comperto, de quo nefas ſit dubitare an exiſtat, & deliberare an illud obiectum, aut bonum amare aut proſequi opporteat, imò ſummè ametur, nullâ eius affectui aut bonitati præfixâ metâ, niſi quam virium infirmitas appoſuerit: atque vbi huiuſmodi fini, aut ſummo bono illius ordinis te ſubieceris, & adhæſeris, neceſſariâ ad minus dilectione quoad ſpecificationem vt vocant, illius cauſa reliquâ omnia peragas, & illius veluti nomine, tuo imperio ſubijcias. Illa eſt veræ libertatis à nobis explicatæ genuina imago, quam omnes vitæ humanæ profeſſores imitantur.

Res exemplis, quàm oratione fiet apertior. Conſule Medicos, Magiſtratus, Artifices, & quoſcumque denique, aliquod vitæ humanæ, aut ſanctæ genus profeſſos;

& omnes ad vnum teſtabuntur, ſe eam imitari naturæ aut gratiæ œconomiam, quæ libertatis notione à nobis explicatâ continetur. Et ne per plura excurram, exemplum quo vtitur D. Thomas ad rem noſtram ſumamus à ſcientia & arte Medica. Illa ſibi obiectum ponit corpus ſanabile pro comperto & adeo confeſſo, vt ſi quis de illo dubitet, artis medicæ fundamenta conuellat. Sibi etiam pro ſummo bono valetudinem curandam aſſumit, illi ſe ſubijcit, illam vellet immortalem, nulli morbo obnoxiam, ſi vires votis ſufficerent. Illius cauſa reliqua molitur, eius affectui, aut incolumitati nullum niſi ex impotentiâ, cæteris omnibus medicamentis, quæ parat, modum imponit, prout ad ſanitatem ſeruandam aut reſtituendam conducunt. Licet valetudo corporis, ne dum finitis, ſed etiam bonis mediocribus annumeretur; vbi tamen eam ſibi medicus variis remediis curandam conſtituit, vt ſuæ artis finem quaſi vltimum, niſi ab officio recedat, nequidem illi dubitare licet, an cura ſit habenda valetudinis; ſed quid facto opus ſit, illius ſeruandæ causâ: ſanitati adhæret vt bono ſummo, ac neceſſario, cætera libere eligit, ponit, aut ſumit; vnam ſine modo, vnice amat, aliis omnibus modum, ex illa quaſi ex certâ regulâ adhibet. Eodem ordine reliqui homines res ſuas peragunt, ſinguli certum vitæ genus deligunt, finem ſibi in illo ordine conſtituunt, ad quem conſequendum, reliqua omnia admouent, trahunt, ſemouent. Neceſſaria adhæſio ad bonum conſtitutum, eſt veluti ianuæ cardo, quo circumagitur, & ingreſſum permittit, aut prohibet, domum accedentibus.

Quid noui comminiſcimur? Quid monſtri ferunt Scholæ noſtræ, ſi totius vitæ humanæ & Chriſtianæ curſum, ſi libertatem innatam, aut ex gratiâ aſcitam, ad illa exempla familiariſſima exigamus, & componamus? Hoc nobis tanquam aperta hæreſis objicitur, quod non ſolum diſputare, ſed etiam viuere doceamus, quod vitare illorum vitia ſtudeamus, qui vt inquit Seneca ***de parte vitæ deliberant, de tota nunquam***: quod hominis, aut Chriſtiani inſtitutionem, his partibus, nempe finis & medij, ad libertatis exercitium eo ordine neceſſariis, velimus conſtare, quibus profeſſionum nulla carere poteſt, niſi funditus euertatur. Hic enim omnibus communis eſt

finis amor, & ad profeſſionis præſtantiam multum refert, hunc amorem prorſus eſſe neceſſarium, vnde expeditior & liberior exiſtat, reliquorum vel mediorum delectus & vſus. Hunc ordinem præſcribunt homini ſapientes quà ratione regitur, & SS. Patres Chriſtiano, qua Spiritu Dei agitur omnino tenendum, ſi ſtatus libertatis conſentanea iura velit ſeruare.

Quid ergo mali eſt, ſi vtriuſque naturæ & gratiæ ordinis optemus libertatem perfici, dum vitam humanam & chriſtianam inſtituimus, eâdem œconomiâ quam quiſque hominum ſeruat, dum ſuo probe fungitur officio, dum rationi, ſapientiæ, legi æternæ, Deo vt vltimo fini, & ſummo bono adhærere iubemur? Hominem probum & Chriſtianum, ſicut medicum tuendæ ſanitati, ſicut optimum principem tranquillitati publicæ, & ſaluti ſubditorum? Atque ex illa adhæſione ad bonum cuiuſque ſummum, quod maxime amatur & neceſſario, naſcitur libertas & imperium in alia, ſicut pollicetur Seneca his verbis. *Vis tibi omnia ſubijcere, ſubijce te rationi*: & Epicurus *Philoſophia ſeruias oportet, vt tibi vera libertas contingat.*

ARTICVLVS QVARTVS.

Reſpondetur ad primam partem Theophili de libertate.

VIx quidquam occurrit in bene longo Theophili opere, quod his tribus obſeruationibus non diluatur. Sed illarum vim placet experiri hoc Articulo, examine illorum quæ habet totâ Parte priore ſui operis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Ex ſuperioribus obſeruationibus refellitur caput ſeccundum.

VBI Theophilus primo Capite totius libertatis progreſſum iuxta mentem noſtram perſtrinxit, multis

impugnat notionem eius formalem, & nouitatem illi imponit. *Neſcitur,* inquit, *cuius ſit hac libertas.* Sed eius originem à boni vniuerſalis, ſeu abſtractè, ſeu concretè ſumpti capacitate, aut adhæſione repetiuimus; quam ſine dubio oportet apertiſſimam eſſe, quandoquidem eo ingredi, & ſubire poteſt bonum vniuerſale & infinitum; ex cuius deſiderio, aut fruitione, prouenït independentia à bonis finitis, &c. Huic vero libertatis notioni atteſtatur ratio, eamque confirmant & imitantur, omnia vitæ humanæ & Chriſtianæ officia, & inſtituta.

Nec valet, quod obiicit Theophilus, omne infinitum fore liberum; neque enim qualiſcunque capacitas infinita opportuna eſt libertati; ſed ea tantum, quæ eſt comparata ad bonum appetendum, & fruendum, & quæ ſit vis mouendi ad exercitium, qualis ſoli voluntati conuenit; ideo illi eximia eſt libertas.

Sed inquies nulla amplitudo par eſt poteſtati ad agendum, & non agendum, in quâ poſitam volumus libertatem. Bene eſt; ſed omnino manca eſt illa poteſtas, ſi reticeas eius originem à capacitate boni infiniti, vnde independens ſit à mediis, & ad illa indifferens. Sicut reuera ianuæ motum in vtrumque latus diminutè explicares, ſi taceres proficiſci à cardine immoto: ita libertatis ex poteſtate in vtramque partem, tacito fine & bono vniuerſali, dares non minus mancam definitionem, quam diſcurſus, ſi concluſionis deductæ memineris, oblitus præmiſſarum, vnde infertur.

Hinc etiam ſecundum conuellitur Argumentum, quod amplitudo ſit infinitas quædam, & immenſitas ad libertatem inepta. Ita eſt, ſi amplitudinem vage ſumas; ſecùs ſi contrahas ad boni vniuerſalis fruendi appetitum, quo ſimus Dei & noſtri, eiuſque fruitione *intramus in gaudium & in potentias Domini*, qui ſit omnino noſter, & reciproce nos in eius ſortem tranſcribimur: atque ea eſt vis voluntatis & libertatis.

Hinc faceſſit in fumum 3. Argumentum, & noſtram ſententiam corroborat. Diuina libertas noſtræ exemplar eſt, & ex amore Dei neceſſario naſcitur conſummata felicitas, expers omnis indigentiæ, ac ſubinde independentia à quibuſcumque bonis creatis; hinc indifferentia ad ea in lucem proferenda, vel intra poſſibilium ordinem continenda,

Vrget nos Theoph. pagina 50. & quærit, quâ ratione iuxta noſtram ſententiam liberum ſit Deo, ſalvâ immutabilitate, velle, aut nolle mundum condere. Ab illo indiſſolubili nodo me longe facilius, quam ipſe expediam, ex meis principiis, ratione independentiæ ab obiecto, & bono creato, à quo cum nihil, nequidem actus ſpecificationem, ſicut nos ſolemus ab obiectis, Deus deſumat; ſed omnia creaturæ conferat: hinc poteſt immutatus dare eſſe aut negare. Atque ad hanc libertatis independentiam profundiſſimus modernorum Thomiſtarum Ioannes à ſancto Thoma confugit, quaſi ad anchoram, vt è vortice illo emergat, quo omnia ingenia abſorbentur. Neque Theophil. naufragium commune effugiet ſuâ indifferentiâ actiuâ; quia ſimilem concedit voluntati creatæ, quæ tamen immutata, non poteſt idem velle aut nolle. Nos ad independentiam, in quâ volumus, ſitam libertatem, recurrimus; quæ in ſupremo gradu, qualem Dei libertas tenet, eximit à quâcumque obiecti etiam ſpecificantis actum dependentiâ; vnde fit, ratione illius independentiæ, eundem Diuinum actum poſſe immutatum, volitionis, aut nolitionis rationem induere.

Ad infringendum quartum Argumentum annoto, quod ſuperioribus & ſequentibus lucem affert maximam; nempe amplitudinis nomen, rebus omnibus mole & virtute ingentibus commune, voluntati propriiſſime conuenire, quod illa maximè grandeſcat, aut minuatur ex obiecti affectu, quo in eius magnitudinem, vel anguſtias tranſit; & omnes denique illius conditiones induit, iuxta illud Auguſtini. *Si terram aut Deum ames, terra, aut Deus eris.* His addo voluntatem in amplitudine aut capacitate conſtitutam, poſſe ad bonum par ſibi, & ſuperius, vel ad impar & minus ferri: Si ad primum conferas, cui nata eſt, & debet ſuam amplitudinem; illi neceſſariò adhæret: quia eius capacitatem quanta eſt implet; illique deuincitur perpetuo, à quo ceſſare nequeat, niſi deſint vires ad perpetuum conatum, vel ignorantia mentem occupet. Si vero bonum ſit minus voluntatis amplitudine, liberè in illud fertur, & tum datur electioni locus. Ergo conuenientiſſimè origo, & eſſentia libertatis explicatur amplitudine voluntatis, comparatæ ad par ſiue infinitum, vel ad impar, & minus bonum; ſeu libertatem alligationi,

ſeu neceſſitati opponas : vtramque enim amplitudo excludit, alligationem quidem, quatenus fertur in bonum infinitum,cuius amplitudine gaudet ; neceſſitatem autem, vt verſatur circa bona particularia, & ſe minora. Et ad finem quidem vltimum ſemper actiue & vitaliter fertur, ita tamen vt ad amorem eius per ſe neceſſariò determinetur, ad minus quoad ſpecificationem ; ſicut mens ad principiorum aſſenſum, & viuens ad cordis motum; deinde ſe ad media & bona creata moueat, vt mens ad concluſionem.

Hinc euaneſcit Argumentum quartum de amore beatifico, qui meritò dicitur actio Dei, ſicut motus cordis, & aſſenſus principiorum, eſt Dei authoris Naturæ. Ille tamen eſt omninò neceſſarius ; quia comparatur ad bonum par, imo maius voluntatis ſinu quamlibet capaci, & vaſto : nec liberum huiuſmodi actum dicimus, niſi primo ſenſu, vt libertas alligationi opponitur, non neceſſitati, qua ratione generatio Verbi & proceſſio Spiritus Sancti liberæ dicuntur, quia limitationem aut alligationem excludunt, non neceſſitatem. Hâc diſtinctione libertatis, oppoſitæ alligationi ſeu ſeruituti, aut neceſſitati, ſoluuntur innumera, quæ paſſim ab vtroque Authore objiciuntur : quibus refellendis nihil eſt opus immorari.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Refellitur tertium Caput.

NEc minus validè tertium quam ſuperius caput refellitur, explicatâ notione libertatis, & noſtris obſeruationibus munitâ. Nam damnationi noſtræ ſententiæ, tanquam nouæ, ab vno ſingulari authore excogitatæ, quam voce totius vniuerſi in nos pronuntiatam comminatur Theophilus, planè intercedit comparatio libertatis cum ratione diſtinctio duplicis, libertatis, & vſurpatio noſtræ ab omnibus vitæ humanæ inſtitutis, quàm frequentiùs à ſapientibus & imperitis receptam eſſe contendo, illâ quam ponit in æquilibrio, in indifferentia abſolutâ, in poteſtate bene aut male agendi.

Initio noſtrarum obſeruationum monuimus, antiquos

Philoſophos SS. Patres, & Theologos, inacceſſum libertatis arcanum duplici quaſi calle adiuiſſe; nempe à poſteriori & ab experimentis, à priori & à cauſis. Plures vtrumque iter calcarunt; & qui vni illorum tantum inſtiterunt, certum eſt, non damnaſſe illos qui ſecuti ſunt alterum; neque inter ſe diſſenſiſſe, quamuis de libertate diuerſa ſcripſerint. Quare ne videar Sanctos Patres & ſapientes inter ſe ad prælium committere, quaſi de libertate diſſidentes; dico verbis in ſpeciem pugnare, reipſa conuenire: quia pro comperto habebant, libertatis vſum aut exercitium nullum eſſe, niſi aliquis inſit defectus, vel rei de quâ eſt actus liber, vel à quo elicitur principio, quales ſunt omnes qui ex eius ignorantiâ aut infirmitate naſcuntur. Et illius generis ſunt, quæ Theophilus recenſet, quaſi libertati eſſentialia, vt. æquilibrium ad bene vel male agendum, indifferentia ad vltimum finem, &c.

Libertas à dominio in objectum, ex eius defectu orta, eſt vt diximus, perfectio ſimpliciter ſimplex, nota à priori, à nobis explicata per cauſas, & illuſtrata pluribus exemplis. Libertas nata ex agentis defectu, eſt perfectio ſecundum quid: hanc plures Philoſophi & Patres explicarunt per æquilibrium, & potentiam indifferentem ad bonum & malum, ad finem & ad media: quia huiuſmodi experimentis à poſteriori libertatem inueſtigabant (& quod maxime obſeruandum eſt) pugnabant aduerſus Hæreticos, & Ethnicos, qui ſublatâ humanâ libertate, fatum inducebant: & ad conuincendos huiuſmodi impios, efficaciſſimum erat argumentum à poſteriori, ab experimento libertatis ad bonum & malum flexibilis, quam euidenter aduerſus proteruos & contumaces euincebant: ſicut poſſet quis vim diſcurrendi ab erroribus & ſophiſmatis, & vitam à morbis confirmare. Efficaciſſima eſt hæc comprobatio libertatis ab experimento etiam defectuum qui illi annaſcuntur & adhærent, ſicut ægritudines vitæ, & errores menti ad verum natæ & inſtitutæ.

Cæterum ſi antiqui Patres, qui ante Pelagium & D. Auguſtinum ſcripſerunt, hanc à poſteriori viam ſectati ſunt, alteram à priori vix attigerunt, cauſa in promptu eſt: quod ortâ Pelagianorum hæreſi, non eſt vltra dubitatum, quod Manichæi & alii hæretici negabant, an eſſet

vlla libertas; ſed quid eſſet, & quid, gratiæ auxiliis adiuta & deſtituta poſſet. Vnde oportuit mutari de libertate diſſerendi, aut pro libertate pugnandi rationem; & relictis à poſteriori,& ab experimento argumentis,quæ contra hæreticos erant efficaciſſima, & in ſpeciem Pelagianis fauebant; opus fuit altius cauſas libertatis inquirere, & ſeiungere quæ à ſeipſa, ex obiecti meritis exigeret, quæ aliunde vitio principij, & eius ignorantia, atque impotentia accreuerant illi. Nos vtramque methodum iniuimus, & conſtituta diſtinctione duplicis libertatis, à defectibus rei & principij repetita, Patrum Sententias diſſidentes conciliauimus, & cum D. Auguſtino & D. Thoma, hanc controuerſiam (abſit verbo inuidia) profundius & accurratus expendimus.

Quare immerito Theophil. pag. 76. obijcit, *nos audaci immutatione nominum, receſſiſſe à SS. Patrum Regulis, & in eorum lapſos errorem, de quibus S. Hilarius dicit, naturas nominibus adimere, quia nomina non poſſunt auferre naturis.* Dicit *nos oblitos illius quod monet Tertullianus de carne Chriſti cap. 13. omnia periclitabuntur, aliter accipi, quam ſint, ſi aliter quam ſint cognominentur. Fides nominum ſalus eſt proprietatum.* Sed immeritò hæc in nos congerit. Quæ enim mihi verba, aut exempla dabit, ita explicandæ, libertati apta, erudita, & paria iis quæ ex D. Thoma deſumpſimus? Nam æquilibrium, præter quod eſt minus illuſtre exemplum, quam rationis & diſcurſus, quam omnium artium & inſtitutorum vitæ humanæ, quibus libertatis Occonomiam oculis omnium ſubiecimus; minus etiam familiare & commodum eſt, quam portæ circa cardinem immotum ſeſe mouentis exemplum. Æquilibrium magis cauſæ officit quam prodeſt. Quis enim vmquam audiuit, actum ſuæ potentiæ noxam potius aſciſcere, quam ab illâ perfici & abſolui? At ſi velis totam libertatis vim, in abſoluta indiffetentia, in æquilibrio poſitam, non poteſt negari actu huiuſmodi indifferentiam reſolui, & auferri, dum in alteram partem deflectitur voluntas. Non improbo æquilibrij comparationem à multis vſurpatam: ſed aſſero minus noſtris eruditam & accuratam.

At inquies, aliena eſt à SS. Patribus, accedit ad errorem hæreticorum noſtra de libertate notio. Non recuſo,

quamcumque placuerit Theophilo pœnam imponere, ſi explicatam à nobis libertatem, & in amplitudine poſitam, diuiſio ad par & impar bonorum appetitu, cum independentia ab iſto, cum neceſſaria ad illud tendentiâ, aut adhæſione, monſtrauerit ab vllo hæreticorum traditam, & ab Eccleſiâ, vel ab vllo Doctorum damnatam, ſi Patres Societatis excipiar.

Tantum abeſt vt Argumentum ab electione, quod vltimum illo cap. objicit, timeamus; quin illud vrgemus maxime; & volumus liberum arbitrium, aliud nihil eſſe, quam vim eligendi ex ordine finis; ſicut ratio eſt facultas inferendi Concluſionem ex Præmiſſis. Sed negamus electionis libertatem tolli ex ſubordinatione ad finem, niſi illud medium ſit ex natura rei neceſſarium, ſicut prima obſeruatione explicuimus. Cæterum malè nos nouitatis arguunt, cum non minus antiqua, quam arcta, & legitima ſit cognatio libertatis cum ratione, cum fine quo fruimur, & cum imperio in media, quibus vtendum eſt; ab iis enim omnibus exiſtit Notio Libertatis à nobis explicata, quam immeritò dicit à nullo vnquam fuiſſe excogitatam ante Authorem à ſe impugnatum.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Radix Libertatis propugnata aduerſus quartum & quintum cap.

THEOPHILVS ab Auguſtino edoctus *compendium eſſe effodere radicem*; quam de libertate protulimus, *vnaque inde progerminantem formalem libertatem vario argumentorum genere conatur*, vt inquit, *ſtirpitus euellere:* ſed reuera ne quidem minimam eius fibram, aut pilum vellicauit. Nam vt fucum faciat Lectoribus, noſtram Sententiam dimidiatam, & ex parte repræſentat, nempe vt hoſtem feriat quem finxit. Obſeruatione noſtra ſecunda conuellimus, quæcumque verboſiſſimè hoc 4. & 5. cap. ſcribit: ibi enim annotauimus radicem libertatis, vt communis eſt ad omnem naturæ intelligentis ſtatum, non eſſe repoſitam in actuali ſubordinatione, & adhæſione ad Deum; ſed in appetitu & capacitate ſummi Boni,

ſiue abſtractè ſumas, ſiue concretè, vt vni Deo competit, cuius compotes ſimus aut capaces. Si perfecta ſit libertas, eligit & finem proſequitur ex aliqua Dei iam amati, & prægustati dulcedine & adeptione: ſi vero manca ſit, & infirma libertas, eius Radix & Origo eſt à potentia comparata ad ſummi boni fruitionem, quo vno, cum ſatiari poſſit; & illi vni debeat adhærere, quaſi ſui oblita ab illo recedit, ſectatur bona creata, illis capitur, quaſi non eſſet maior, & ad maiora nata.

His quatuor verbis contriuimus, quæ contra libertatis Radicem opponit. Hæc enim eſt ſumma Argumentorum, quæ per 16. aut 20. folia proſequitur. Radix vnica libertatis iuxta noſtram Sententiam eſt adhæſio cum Deo, ſiue Deus ſuper omnia ſummè dilectus, ſiue in via, ſiue in patria. Atqui hoc eſt abſurdum & impium, Ergo, &c. Primam propoſitionem habet pro confeſſa: quare totus eſt in ſecunda propoſitione confirmanda, eamque probat his quatuor Argumentis ab abſurdo. Si Radix libertatis ſit amor Dei ſuper omnia, primò poterit dari Radix libertatis ſine formali libertate, ſi ponamus (quod non poteſt negari) Deum voluntati ſe amanti imponere neceſſitatem, ad res creatas odio vel amore proſequendas. Deinde aliud magis abſurdum inde conſequitur, nempe dari libertatem formalem ante Radicem: quia amor Dei, qualem experimur & elicimus dum ſumus in via, liber eſt & meritorius: Ergo formalis libertas antecedit Radicem. Immo admittenda omninò eſt in peccatoribus, & Damnatis, ſine vlla Radice libertas; nam alterum iſtorum omnino aſſerendum eſt, vel improbos & Damnatos nullius peccati reos eſſe, ſi omnis expertes ſint libertatis; vel dum peccant, amorem Dei ſuper omnia elicere, quem volumus vnicam eſſe Radicem libertatis. His addi poteſt quartum Argumentum ex 5. cap. ſi adhæſio cum Deo per ſummum bonitatis eius amorem, vnica ſit Radix libertatis, nulla dabitur, niſi, vt docet Caluinus à gratia & à charitate profecta, à quâ ſi excidamus, perit omnino liberum arbitrium.

Pertinebat ſanè ad curam & ad prudentiam Theophili, vt ſapientis architecti, firmius fundamentum ſuis Argumentis aſtrueret: omnia enim nituntur prima Propoſitione, nempe vnicam libertatis Radicem eſſe ſubordina-

tionem ad Deum, per amorem ſuper omnia, quam ſibi neceſſario concedendam putat. Sed nos illam pernegamus: iam enim ſecunda obſeruatione diximus, dum in corpore ſumus, nos malo noſtro diuidere ſummum bonum vniuerſim (quod vocant formale) à ſummo bono increato, quod vnicum omnium bonorum genus pleniſſime complectitur; ex ea vero diſtinctione conſequitur, nos ſeruato affectu ſummi boni formalis vniuerſim, deſerere, imo & auerſari vnicum bonum ſimpliciſſimum, cui vni fruendo naſcimur, quo vno poſſumus ſatiari. Si vero ad finem vltimum abſtractè, & bonum increatum concretè proſequendum, adeo lata nobis pateat via, quid mirum ſi experiamur libertatem ad media, nullo ordine ſeruato, & indifferentiam nullo fræno aut limite coercitam? Quæ ſanè non magis ad libertatis eſſentiam pertinent, quam ipſamet indifferentia ad vltimum finem, quo vno affici eoque determinari præſtatet.

Certum ergo ſit adhæſionem ad Deum firmam & ſolidam eſſe Radicem libertatis, ſed non vnicam & ſolam, quod Theophilus aſſumit quaſi à nobis conceſſum: cum tamen Radicem libertatis generatim vt communis eſt ad omnem naturæ intelligentis ſtatum, ſeu gratiæ, ſeu peccati, ſeu fœlicitatis, aut miſeriæ conſummatæ, ponamus appetitum & boni vniuerſim, per modum intentionis finis voluntati impreſſæ ab authore naturæ & gratiæ, eodem modo quo diximus, ab ipſo eſſe aſſenſum principiorum, & motum cordis, vt ex primis operationibus, nos admoueamus ad alias, quæ inde conſequuntur, quales ſunt operationes liberæ, bonæ quidem ex appetitu ſummi boni increati, aut ſaltem boni honeſti; vel malæ ex appetitu boni generatim: vnde prodire poſſunt peccata noſtra, dum ſumus in viâ, & Dæmonum, & Damnatorum.

Euerſo principio, Argumentorũ Theophili, fruſtrà cætera videbimur expendere, nihil enim opus eſt Reſpondere ad id quod primo loco obijcit; poſita adhæſione ad ſummum bonum, poſſe Deum cogere voluntatem, ſeu illi neceſſitatem imponere, & tunc fore Radicem libertatis ſine libertate formali, quod habet pro abſurdo. Imprimis poſſem contendere, an voluntas cogi queat, vel ſit neceſſitatis patiens; id vero quod ſatis ſit ad ſolutionem Argu-

menti,

menti. Reſpondeo repugnare neceſſitatem voluntati,ſtante indifferentiâ iudicij, & facultate eligendi,qualis ſeruatur cum ordo finis,aliquod medium eligi præcipit. Ad aliud abſurdum,nempè libertatē formalem dari ante eius radicem, reſpondeo nullum dari actum liberum, quem non præceſſerit naturalis, & neceſſarius; nequidem in Deo, apud quem omnis libertas eſt ab amore ſui neceſſario: & ideo prius voluntatem agere neceſſe eſt vt naturam, quam vt liberam; nec minus repugnat actum liberum ſine neceſſario dari, quam concluſionis aſſenſum ſine præmiſſis, aut ianuæ motum ſine immoto cardine, vel gratiam cooperantem ſine operante.

Ad 3. Argumentum de peccatoribus, & damnatis iam reſponſum eſt, non carere libertate formali, nec eius radice, nempe appetitu ſummi Boni, & vltimi finis abſtractè, ex quo intento, aut concupito ferri, poteſt in multa illicita ſpecie tenus bona, quæ voluntati deprauatæ lenocinentur. Neque ad huiuſce Argumenti ſolutionem, neceſſe eſt diſputare, an potentia peccandi ſit à Deo, quod cum Vaſque aſſerit & acriter propugnat Theophilus: ſed certè multo longius à Deo crediderim ſemouendam peccati potentiam, quam mortem, cuius ſe authorem negat; & quam alia huiuſmodi mala, vt corruptionem ſublunarium rerum, & ferri rubiginem,quorum omnium originem minimè à Deo, ſed vel à nihilo, vel ab ipſa materiæ indole repetunt SS. Patres; ſed præ omnibus mali culpæ cauſam (quæ nihil niſi nomine differt, à peccandi potentiâ) à ſolâ voluntatis è nihilo eductæ origine ac defectu aſciſcunt. Quâ vero ratione à Deo remoueas culpam, non video, ſi ab illo contendas eſſe formaliter peccandi potentiam, ideſt voluntatem quâ defectibilis eſt.

Sed reuerà ſimile eſt prodigio quod ſubiungit ex Vaſque, *potentiam peccandi à Deo eſſe, ſecùs vero actus liberos, & morales* (addit Theophilus) *quoſcumque actus vitales*, quod inquit, *huiuſmodi actus dicant denominationem à principio intrinſeco, non ab extrinſeco, ſicut potentia peccandi, ex quo eſſe poteſt, nempe à Deo; nulla vero ratione actus liberi & vitales.* Ita Theophilus, ſed haud ſcio an pejor ſit eius aſſertio, vel probatio. Certè nihil potentia

peccandi vel defectibili, eſt in rebus creatis deterius, aut propius peccato, cuius eſt origo, nihil altius & nobilius eſt actu Vitali libero & morali, quo boni ſimus & ſtudioſi. Viderit ergo Theophilus an Gloriæ Dei conſulat, cum in illum refert potentiam, vel potius impotentiam peccandi, quâ carere eſt ſumma fœlicitas & potentia: & ab illo ſubducit, nobiſque in ſolidum aſcribit, actus omnes vitales liberos: quos cum vllâ ratione neget à Deo eſſe, in nos refundit tanquam in originem boni, & Deo mali potentiam imputat.

Vltimus conatus, quo libertatis radicem extirpare aggreditur, eſt damnatos & dæmones, obſeratâ per obſtinationem capacitate ſummi boni, nihil peccaturos: quod falſum eſſe cenſet, & multis probat, ex illo maximè Prophetæ, *ſuperbia eorum qui te oderunt aſcendit ſemper:* imo aſſentitur illis, qui volunt Dæmones poſſe moraliter, & ſtudioſè bene agere. De hâc Quæſtione multa Theologi, Tractatu de Angelis: Nos vtramque partem probabilem eſſe cenſemus, & illam præferimus, quæ noua peccata à Damnatis fieri admittit. Licet enim nihil boni moralis poſſint elicere, neque omninò à peccatis collectiuè ceſſare, tamen liberum illis eſſe poteſt, à quolibet diuiſiuè abſtinere: & hoc ſatis eſt, vt ſinguli actus mali ſint noua peccata; ſicut de venialibus communior eſt ſententia, non poſſe à nobis omnia collectiuè vitari, nec vllum diuiſiuè neceſſariò, ſed liberè admitti.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Vindicatur noſtra ſententia ab erroris nota aut temeritatis contra Caput 5. 6. & 7. Theophili.

MVltis conatur vterque Author, aliquam erroris aut temeritatis ſuſpicionem noſtræ ſententiæ inurere, quæ fere omnia noſtris obſeruationibus diluuntur. Quæ 1. cap. ſuæ exercitationis vt ſuſpecta arguit Eugenius, non ſunt diuerſa ab iis, quæ 3. Capitibus citatis congerit Theophilus: Ideo vtrique breuiter ſatisfiet hoc paragrapho.

Imprimis argumentum quod vltimo loco attigimus quo Caluiniſmus impingitur eâdem obſeruatione diluitur. Caluinus non aliam agnoſcit libertatem quam gratiæ, à quâ vbi excidimus per peccatum, perit liberum arbitrium: Atqui eadem nobis eſt mens cum Caluino; quandoquidem non aliam damus libertatis radicem, quam amorem Dei ſuper omnia ex charitate. Sed vtraque Argumenti propoſitio falſa eſt; nam ex Caluino nunquam fuit ſanior libertas, quam ſtante innocentiâ primi hominis, quam tamen ex Bellarmino Controuerſiâ de ſtatu primi hominis, volebat conſtare integritate naturæ, non donis gratiæ. Sed quidquid ſit de mente Caluini, quam nihil moramur; falſa eſt 2. Propoſitio: nam ex Authoris, & ex noſtrâ ſententiâ, licet adhæſio cum Deo perficiat libertatem, non tamen in eâ ſola ſita eſt: ſed eius origo altiùs repetitur à capacitate ſummi boni & Dei: per gratiam autem ſumus compotes non tantum capaces Dei, donamur Spiritu ſancto, & ſubinde totâ Trinitate fruendâ. Nihil ergo nobis commune cum Caluino.

Non minus eſt aperta ex eâdem 2. obſeruatione, altera calumnia, nempe iuxta noſtram ſententiam, tolli in totum à libertate poteſtatem æquilibrem, & in vtramque partem flexibilem. Aliud enim eſt huiuſmodi potentiam auferri omninò, aliud eſt temperari ex ordine finis, & voluntatis rectitudine, ex quâ ſi contingat aliquod medium non poſſe prætermitti, an pereat omninò libertas, an ſalua ſit, nec poſſit verè illud medium eligi quod aliquam habeat neceſſitatis ſpeciem, quæ minuat indifferentiam in æquilibrio poſitam, primum illorum nullus vnquam noſtrum dixit; alterum vero contendimus, etiam ſi tum abſoluta & effrenis deſit indifferentia, non tamen temperatam deſiderari, quæ ſatis ſit ad libertatem. Et in hoc eſt poſita noſtra controuerſia, de quâ hactenus ne quidem verbum legi apud Theophilum, adeo vbique à noſtra diſputatione aberrat.

Hinc etiam eluitur 3. macula, nempe cohæſio libertatis cum neceſſitate: neq; enim animaduertit, quod pluries dictum eſt, à neceſſitate eſſe libertatem vt à ſuâ origine, ſicut à cardine immoto ianuæ lationem, quâ hinc & inde mouetur. Quis enim neget eo liberiorem eſſe Deum, in-

creaturis amandis aut producendis, quo firmius ſibi adhæret & ſe neceſſariò amat? Ergo non pugnat, ſed optimè conuenit neceſſitas in radice libertatis, cum ipſa libertate, ſicut germen cum ſuo fructu.

Hinc 4. labes abſtergitur, libertati coactionem obeſſe non neceſſitatem: id enim de radice libertatis aſſerimus, non de eius eſſentiâ & actu. A radice coactionem abigimus non neceſſitatem, ab actu vtramque ſemouemus: nam diuinæ etiam libertatis Radix, eſt amor quo ſe neceſſariò amat, ſicut & noſtræ eſt finis intentio, aut ſummi boni concretè vel abſtractè ſumpti neceſſarius affectus, ſaltem quoad ſpecificationem.

5. Huius ſententiæ notam quod peccatores fraudemus libertate dum peccant, deleuimus. Id enim omninò falſum eſt, ſaltem quando ſumus viatores, & apud me etiam peractâ viâ in ſtatu damnatorum.

Poſtrema quinti Cap. Parte à numer. 12. per 10. paginas ad finem vſque, quaſdam labeculas aſpergit, quibus notandis totus ſit labor, quia referre aut indigitare, refellere eſt, & delere. Malè illum habet acumen illud, *omni*, inquit, *piſtillo retuſius*, quo diſtinguimus quaſi diuerſa moueri à ſe ipſo, & ſe mouere, & hoc vltimum Deo competere, cum progreditur ad creaturarum productionem, aut regimen: primum vero illi repugnare, nec cuiquam conuenire à ſe ipſo moueri, & ſe toto, ſeu per ſe 1. quin ab alio moueri oporteat. Et hinc Ariſtoteles conſcendit ad demonſtrandam vnius primi motoris omnino immobilis exiſtentiam, quod ſe moueat, id eſt, ſe toto agat & ſe accingat operi à nullo nequidem à ſeipſo motus; *omnibus enim mobilibus mobilior*, non mutabilior eſt, Sapientiæ 7. Moueri etiam à ſeipſo eſt imperfecti, quod ad actum feratur, quo careat: ergo id quod eſt totum in actu, non poteſt à ſe ipſo moueri, licet dici poſſit mouere ſe. Et hoc vnum vult Auctor, quod eſt veriſſimum: gratis igitur illi litem mouent.

Poteſt etiam hæc calumnia, cum aliis quæ ſequuntur, & paſſim occurrunt apud Eugenium, dilui diſtinctione inſinuatâ actuum vitalium; quorum quidam à nobis fiunt vitaliter agentibus, vt motus cordis, & actus penè indeliberati: alij autem fiunt à nobis nos ipſos mouentibus &

applicantibus, cuius generis ſunt omnes actus liberi, & meritorij, quos tamen neceſſe eſt, prioris ordinis actus antecedant, ſicut præmiſſarum aſſenſus præit illationi concluſionum. Vnde amor Dei vel vltimi finis, & ſummi boni, ſiue abſtracte, ſiue concrete ſumpti, duplex eſt aut in duplici gradu conſtituitur, vel attendi poteſt; primo vt habet rationem primi actus & indeliberati, 2. vt aliquid habet admixtum electionis: poſteriori reſpectu meritorius eſt & liber, ſecus autem, priori, nec propriè eſt actus deliberatus & meritorius, ſed dicitur fieri in nobis. Hanc diſtinctionem actuum, non facile infringet Theophilus, nec falſi, multo minus erroris, aut temeritatis arguere poteſt.

Amorem concupiſcentiæ, quo noſtrum commodum optamus, & proſequimur, vitioſum dicimus, ſi proprium bonum vt finem vltimum poſitiuè quæramus, prætermiſſo aut poſt-poſito Diuino: ſecus ſi ad Dei bonitatem ſaltem negatiuè referamus, id eſt, eo affectu Beatitudinem noſtram concupiſcamus, quo non ſubducatur à relatione in Deum vt finem, quod tum fit, cum nullum bonum creatum ita ardenter quærimus, vt diuino nec affectu, nec effectu anteponatur: atque hoc ſenſu interpretandus eſt affectus concupiſcentiæ, & ſpei Chriſtianæ actus. Sola Chriſti ſanctitate extrinſeca, nos iuſtos fieri, vt ab vnicâ, aut præcipuâ formâ error eſt hæreticorum huius temporis: à Chriſti vero ſanctitate, ad nos vt à capite in membra, aliquid deriuari valoris moralis, quo magis ſimus accepti Deo, & Orationes noſtræ ſint efficaciores, nullus Catholicorum negarit. Et hoc ſolum ſanctificationis genus admiſit Auctor, non excluſo, ſed adiuncto interno, gratiæ ſanctificantis, quæ nobis infuſa adhæreat.

Toto capite 6. quam erroris arguerat Theophilus, temeritatis accuſat ſententiam, iiſdem fere Argumentis: in primis damnat quod ab adhæſione ad Deum, libertatem vt à Radice deſumamus; cum ab indifferentiâ iudicij repetant D.Thomas, Ægidius, & alij. Sed iam calumniam deteximus, nos ab adhæſione cum Deo libertatis perfectionem quidem deſumere; eſſentiam vero aut originem, à capacitate boni increati, aut ſi malueris boni vere

uerſim ſummi & infiniti; vnde conſequitur iudicij indifferentia; quia bona creata aut finita, voluntati ratio proponit tanquam minora ſuo appetitu, quem nequeunt implere & ſatiare: ac proinde præſtet, illo bono carere quam frui, vti vero liceat ſi libuerit. Ergo indifferentia iudicij eſt à ſummi boni capacitate, cui implendo ſunt imparia, quæ proponuntur bona particularia, cum huiuſmodi indifferentiâ. Omnem libertatis ſpeciem, ſeu contrarietatis, ſeu contradictionis admittimus. Ita tamen, vt eam quæ ad malum perinde atque ad bonum prona & comparata eſt, minimè ſit eſſentia, aut pars libertatis, ſicut etiam nec potentia peccandi.

Putat Theophilus cum graui temeritatis nota immutatum libertatis obiectum; quaſi nulla ſit ad finem, ſed ad media. Hoc commodum habet noſtra de libertate Notio, vt omnes aduerſarij calumnias, ſicut ſol tenebras diſpellat. Cum libertas ſit voluntati, quod ratio ſeu facultas diſcurrens menti; certe non minus ad libertatis vſum, & actum præmitti oportet finis intentionem, boni communis appetitum, aut aliquem actum inde liberatum à voluntate vt à natura elicitum, quam ad præmiſſarum concluſiones aſſenſum, ad actus vitales motum cordis. Quid in hâc comparatione poteſt mali, aut temeritatis nomine ſuſpectum eſſe? Verum quidem eſt (vt eidem exemplo hæreamus) poſſe finis intentionem, induere modum electionis quodam voluntatis actu in ipſam reflexo, ſicut ratio interdum de primis principiis diſcurrit: ſed hæc nihil officiunt his propoſitionibus generatim veriſſimis, ad libertatis vſum, finis appetitum, ſicut ad concluſiones præmiſſarum aſſenſum requiri.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Suſpecta vindicantur & pugnantia conciliantur ab Eugenio obiecta.

QVÆ Eugenius primo & ſecundo cap. ſuæ exercitionis obijcit, vt ſuſpecta erroris, vel vt pugnantia inter ſe, coincidunt cum iis, quibus reſpondimus, vel ad controuerſias ſectione tertia tractandas pertinent. Quare paucis decurremus è ſuſpectis 14. 22. è pugnantibus quæ obijciuntur quorũ facilem ſolutionem,& concordiã monſtrabimus ex noſtris obſeruationibus earũmque,proinde confirmandæ veritati,nouum experimentum faciemus.

Imprimis nihil verius, & Catholicum magis, iis quæ primo & ſecundo loco, inter ſuſpecta, & pugnantia apponuntur: nempe intentionem finis, ſeu amorem boni, & increati boni, dici conuerſionem, quæ *fiat in nobis ſine nobis*, & quæ locum habeat Præmotionis, *quod apud Thomiſtas*, inquit, *inauditum eſt:* quia non eſſet præmotio niſi moralis, nec diſtingueretur ab electione & concurſu ſimultaneo.

Hæc omnia ſunt occupata obſeruatione noſtra, primâ maxime conuenientiâ,ſecunda & quarta,Rationis cum libertate;& hic adhibenda eſt diſtinctio actionum vitalium, quæ licet omnes prodeant actiuè, quædam tamen dicantur à nobis fieri ſine nobis, non quidem nullo modo operantibus, ſed nos ipſos applicantibus. Cuius generis diximus eſſe motum cordis, aſſenſum præmiſſarum, & intentionem finis. Harum primi generis operationum vi, & beneficio nos accingimus, & applicamus ad operationes poſterioris generis, quales ſunt deductio concluſionum, electio mediorum, quæ nedum moraliter, ſed etiam Phyſicè procedunt à ſuperioribus; & ideo poſſunt ad iſtas comparari, vt præmotio Phyſica Dei.

Et hoc ſenſu diximus diuiſionis ex D. Aug. & D. Thoma gratiæ in operantem & cooperantem explicari primam partem à Thomiſtis plurimis, de intentione finis, & actibus indeliberatis, quorum beneficio nos ipſos agimus: & conuenientiſſime Præmotio ponitur in

illa intentione finis. Nam cum duæ ſint hæ dotes præcipuæ Præmotionis, quod eximia ſit primæ cauſæ & effectrix libertatis, & ad hoc agat, cum ſumma ſuauitate, & pari efficaciâ; hæ omnes proprietates mire conueniunt intentioni vltimi finis: nam illa eſt radix electionis, ac proinde libertatis. Deinde cum principium eo ſit altius, quo finis quem reſpicit eſt vniuerſalior, & vltimus finis omnium ſit vniuerſaliſſimus, ad primam cauſam pertinet illius vltimi finis intentionem immittere.

Nec obeſt, quod obijcit Eugenius, Præmotionem hoc modo explicatam non fore diſtinctam realiter à concurſu ſimultaneo: nam præter quod multi Thomiſtæ hoc concedunt, nec diſtinguunt hos duos concurſus, ſeu gratiam operantem, & cooperantem, niſi formaliter, eo modo quo creatio & conſeruatio diſtinguuntur: addi poteſt intentionem finis, ſeu conuerſionem, vt eſt in nobis ſine nobis, diſtingui ſaltem modaliter, vt eſt libera electio, & vt nos ſemouet à creaturis, quâ explicatione multa ſuſpecta vindicantur, aut pugnantia conciliantur.

Eadem diſtinctione actuum vitalium, ſubmouetur 5. & 7. ſuſpicio, & repugnantia 13. 21. & 55. Quamuis enim finis intentio cum electione multis conueniat, pluribus tamen differt: & hoc maxime diſcrimine, quo illi quinque nodi diſſoluuntur, nempe quod ſit ab authore naturæ, & gratiæ, & à fine, vt à cauſis ſuperioribus, quibus ſubijci, & ab illis pati oporteat: electio autem ſit à nobis ex imperio in media. Hinc fit, vt ſi intentionem electioni conferas, voluntas magis paſſiuè dicatur ſe habere, quam actiuè ad intentionem: & hoc ſenſu explicamus primam propoſitionem ſuſpectam; voluntas non eſt cauſa libera, imò nec efficiens intentionis; & ſeptima voluntas intentionem non facit, ſed recipit: quia pertinet ad primum genus operationum vitalium, ad quas nos paſſiuè habemus, ſi conferantur ad actiones ſecundi generis, quo ſenſu Ariſtoteles dicit cognitionem per ſenſum, aut per intellectum, comparatam ad actionem appetitus, & potentiæ loco motiuæ, eſſe quoddam pati: quia nihil cognoſci poteſt, niſi receptis ab obiecto cognoſcendo, ſpeciebus.

Eodem ſenſu eſt explicanda propoſitio 17. inter pugnantes. Deus nos ad intentionem mouet, non autem ipſi nos:

quia licet actiuè à nobis prodeat, ſicut motus cordis: non tamen ad illam nos applicamus liberè, aut deliberatè, ſicut ad electionem. Idem eſt ſenſus propoſitionis vigeſimæ primæ, hominem per intentionem finis, mouere ſeipſum vt recipientem: eadem interpretatio poteſt adhiberi aliis propoſitionibus.

Ad eundem ſenſum eſt reuocanda inter ſuſpectas Propoſitio ſexta, hominem mereri, eo actu nempe intentionis, cuius non eſt cauſa libera, & quem recipit tantum; vt habet ſeptima Propoſitio. Conciliari autem poteſt Propoſitio inter pugnantes 12. & 15. Nam intentio finis bifariam ſumi poteſt, ſicut præmiſſæ, vt dictum eſt tertiâ conuenientiâ rationis cum libertate; primo vt eſt purè actus in nobis ſine nobis, ſecundo vt eſt origo libertatis & electionis, ac ſubinde meriti: primo ſenſu non eſt meritorius, ſed ſecundo. Quid magis Catholicum hâc interpretatione, quæ poteſt ad alias propoſitiones adhiberi? Eâdem diſtinctione actuum, adiunctâ alterâ libertatis explicatâ noſtrâ ſecunda obſeruatione, deffendi poſſunt inter ſuſpectas Propoſitiones tertia & quarta, & inter pugnantes multæ conciliari, quibus dominium libertatis dicitur eſſe in actus ratione rerum, non in res ratione actuum.

Hoc enim diximus differre intentionem ab electione, quod illa reſpiciat finem, cui nos ſubijci, non dominari oporteat; iſta vero ſpectet ad media, quibus imperandi, & vtendi ius habeat: vnde dictum eſt illa obſeruatione ſecunda Dominium libertatis in actus, oriri à Dominio in res, in quas propriè exercetur, & inde proficiſcitur ius & poteſtas in actus. Ideo propriiſſime dictum eſt Propoſitione tertia non debere tribui libero arbitrio dominium actuum ſuorum, ſcilicet ratione ſui, ſed ratione obiecti. Et eodem ſenſu dictum eſt Propoſitione quarta, non pertinere ad libertatem ſimpliciter dominium actuum, qui directè in Deum tendunt: aliàs haberetur verum dominium in Deum. Hinc etiam conciliatur Propoſitio inter pugnantes ſeptima, nos non alligari operationibus noſtris, ſed rebus: & octaua hominem non eſſe propriè ſui, ſed aliorum Dominum, nempe quibus vti poteſt & dominari. Vide obſeruationem ſecundam, à quâ hæc omnia lucem maximam accipiunt.

Digitized by Google

PARAGRAPVS SEXTVS.

Superiorum proſequutio.

EADEM comparatione libertatis cum ratione, maximè ſeptimâ conuenientiâ, deffenduntur 8. 9. 10. 11. & 12. Propoſitiones inter ſuſpectas, & inter pugnantes 11. & 12. Eâ enim obſeruatione, & conuenientia annotauimus, quod ſicut de principiis per ſe notis, nulla propriè demonſtratio eſſe poteſt, maxime à priori, ea tamen aliquando nitimur Argumentis confirmare, noſtræ ignorantiæ aut eorum quibuſcum agimus, tarditatis aut proteruiæ cauſa: ita de fine in quocumque ordine vltimus ſit, nulla conſultatio aut deliberatio, nec ſubinde electio, aut libertas; vt eſt perfectio ſimpliciter ſimplex, admitti poteſt niſi per accidens, ex ignorantia & impotentiâ.

Et hoc euidentibus exemplis ex tertia noſtra obſeruatione confirmat Author: neque enim licet Medico dubitare, an ſanitas corporis ſit aliquod genus boni; hoc enim pro confeſſo, & pro comperto ponit: neque etiam illi fas eſt deliberare, an ſit curanda, & quo gradu, aut perfectionis modo ſit expetenda, aut conferenda ægro. Vbi enim iſta in dubitationem & conſultationem reuocat, perſonam exuit Medici, & omninò alienam ab illa aſſumit. Hoc vnum illi licet inquirere & ſtatuere, quibus remediis ſalutem reſtituat, aut quibus præſidiis ſeruet. Non putat Author iuſtius homini, aut Chriſtiano magis conceſſum de vltimo fine, de Deo vt ſummo bono amando & proſequendo, quam medico quatenus eſt medicus, de ſanitate tuendâ dubitare & deliberare: ſed totum conſultationis] & libertatis negotium reuocandum eſſe ad mediorum delectum, quibus Deo obſequamur, potiamur, & placeamus, & ſi quæ ſit de ſummo bono, & vltimo fine, & Deo, cui vtrumque eximium eſt, colendo & adhærendo ſtrictè ſumpta deliberatio, & conſultatio, exuendam hominis aut Chriſtiani perſonam, ſicut Medici, cum amorem ſanitatis inter indifferentia reponit: vel hanc inquiſitionem non habere ſtrictam rationem electionis; neque poſſe excuſari, aut defendi huiuſmodi conſultatio-

nem, vel ab amore ſummi boni ceſſationem, & otium, niſi à noſtrâ ignorantia, & infirmitate; vnde oritur aliqua libertatis ſpecies; quâ melius eſt carere, quam potiri.

Hanc Doctrinam complectuntur quinque Propoſitiones aſſignatæ, quas Eugenius reponit inter ſuſpectas, & repugnantes; at ego nihil illis video magis pium, & Chriſtianum, & ne dicam ſolum ſanctitati, ſed etiam rationi, Philoſophiæ, imò omnium hominum, etiam imperitorum ſenſui conſentaneum. Quare de fine deliberatio & conſultatio eſſe nequit niſi accidentario, ex duplici capite, vnde aliqua poteſt eſſe principiorum concluſionis probatio.

Verum quidem eſt, ſi nec finis ſit vltimus, ſed intermedius, qualis eſt artis medicæ, & cuiuſlibet inſtituti, cuius finis ſubordinatur Deo vt hominis & Chriſtiani vltimo fini; ſicut principia, quæ non ſunt immediata, probari poſſe ex ſuperioribus, à quibus deriuantur: ſi vero ſint prima & per ſe nota, & ſi vltimus ſit finis, tum certè neque probationi, neque conſultationi locus eſt, à rei vt dicitur natura, ſed quid ſimile demonſtrationi, aut conſultationi admitti poteſt, aut tentari, ſi principia immediata, & finis vltimus confuſè cognoſcantur, & ignorantiæ infirmitas accedat, quæ finem vltimum etiam notum prohibet perpetuò proſequi & amare: tum enim ſine dubio ignorantiæ & infirmitatis habenda eſt ratio; & excuſandus eſt ille, qui intermittit finis amorem & proſequutionem. Numquam tamen nobis licet ita præpoſtere agere, vt bonum noſtrum conſtituamus loco vltimi finis poſitiue, & Deum quem eligimus amandum, eo referamus; vt medium aliquod, aut finem, quem vocamus intermedium. Et ille eſt ſenſus 5.& 9. Propoſitionum, quas immerito ſuſpectas habet Eugenius.

Vt plures alias vindicemus à ſuſpicione erroris, vel diſſonantiæ, recolendum eſt ex ſuperioribus, libertatem in amplitudine poſitam, non quâcumque, ſed appetitus eliciti, qui duce cognitione, fertur in bonum iuxta merita ſua proſequendum, & amandum; neceſſario, ſi æquale ſit, aut majus ſinu voluntatis, & illi implendæ par; libere, ſi minus ſit & impar. Reſpectus ad bonum par aut ſuperius, conſtituit ſtatum libertatis oppoſitæ limitationi &

alligationi; cui tamen bene conueniat cum neceſſitate, & immutabilitate: alter reſpectus ad bonum impar, facit libertatem exercitij oppoſitam neceſſitati. Prima libertas ſtatus, radix eſt & fundamentum ſecundæ libertatis exercitij: & quo illa eſt firmior, & magis neceſſaria, eo iſta eſt expeditior, & magis independens.

Ex iis facile eſt in bonum ſenſum trahere, quod inter ſuſpecta ponitur num. 16. Generationem Filij eſſe exemplum, quo monſtrari poſſit, neceſſitatem infallibilitatis aptari ad liberum arbitrium, ſine libertatis diſpendio. Nam libertas exercitij, cuius diſpendium volumus vitare, oritur à neceſſariâ, & immutabili adhæſione, ad ſummum bonum, per cognitionem, quâ Verbum in Diuinis generatur, & per dilectionem, quâ procedit Spiritus Sanctus. Atque hæ proceſſiones dici poſſunt liberæ libertate ſtatus, oppoſitâ limitationi & alligationi: quia vtraque in cognoſcendo & amando, ſummam habet amplitudinem & neceſſitatem; idque ſine diſpendio libertatis exercitij, vt opponitur neceſſitati; quandoquidem eſt illius radix & fundamentum. Hoc ſenſu explicata Propoſitio 16. nihil habet ſuſpecti: ſicut nec ſecunda quâ aſſeritur, cauſæ liberæ creatæ conuenire immobilitatem aliquam, reſpectu boni ſummi & increati, cum quo habet cognationem, vel eius potiundi capacitatem, independenter à Diuinâ motione.

Sed hâc vnâ amplitudinis explicatione conciliantur plures quæ videntur, Eugenio inter ſe pugnare propoſitiones. Et primò quidem ea quæ reponitur tertio loco, amplitudinem libertatis eſſe ex adhæſione ad Deum, & tamen requiri ad malum meritum. Supra enim diſtinximus voluntatem comparatam ad ſummum bonum abſtractè, & concretè, vt ineſt Deo: prima capacitas requiritur, & ſufficit ad peccatum; ſecunda illud excludit.

Hinc etiam expeditur repugnantia ſecundæ Propoſitionis, qua videtur negari, & aſſeri Beatis Libertas; vtrumque enim verum eſt diuerſo ſenſu. Amor beatificus vt fertur in Deum, liber eſt libertate ſtatus, oppoſitâ alligationi; quia tranſit in Dei immenſitatem: vt fertur in creaturas, eſt liber libertate exercitij oppoſita neceſſitati.

Hinc etiam conciliatur ſexta Propoſitio, libertatem eſſe

coniunctam cum immutabili neceſſitate, & eſſe diſtinctam à libertate exercitij, eâque ſuperiorem, quandoquidem eſt illius origo.

Hinc etiam facile eſt defendere nonam Propoſitionem, voluntatem non patere latius quam libertatem, ſi vtramque iungas, nempe exercitij & ſtatus: & quælibet illarum poteſt ſuo modo diuidi, in libertatem contradictionis, quæ tamen magis propria eſt libertatis exercitij, atque hinc habetur concordia 10. Propoſitionis.

Hinc etiam reſoluitur Propoſitio 47. intentio enim finis ſupponit voluntatem capacem boni paris & minoris, & illud amat neceſſariò, ad iſtud vero indifferens eſt, & ſe determinat vt ad medium, per quod finem conſequatur. Quare determinatio non eſt propriè ad media, ſed ad finem per media aſſequendum. Nam licet finis neceſſariò ametur, vt eſt in ſe, libere tamen in illum ferimur, vt eſt per hoc, aut illud medium conſequendus. Et ille eſt ſenſus 47. Propoſitionis, quæ nihil repugnans habet, ſicut nec Propoſitio 59. quâ dicitur liberum opponi alligato, non cuicumque, ſed alligato ad bonum aliquod particulare & limitatum. Nam adhæſio ad finem vltimum, & bonum infinitum, conſtituit illud genus liberi oppoſiti alligato, quia transfert voluntatem in amplitudinem boni infiniti, cui nos alligat & ſubijcit.

Eâdem obſeruatione facilè conciliatur contradictio vltimæ Propoſitionis, quâ Deus dicitur liber in proceſſionibus æterni Filij & Spiritus Sancti, & tamen dici nequit Pater æternus liberè ſe communicare Filio: quia libertas prima parte Propoſitionis opponitur alligato, ſeu limitato, & ſecunda opponitur neceſſario; Proceſſiones autem Diuinæ neceſſariæ ſunt, & tamen non ſunt limitatæ, ſed infinitæ, vndè verum eſt liberas eſſe proceſſiones, nec tamen liberè fieri.

ARTICVLVS QVINTVS.

Defenſio rationum pro noſtra ſententia, aduerſus Caput 7. & 4. ſequentia Theophili, & aduerſus Caput 3. exercitationis Eugenij.

THeophilus latè expendit & refellit à cap. 10. ad 11. vſque primæ partis, & Eugenius cap. 3. ſuæ exercitationis, Argumenta quibus noſtra de libertate ſententia munitur; quæ nos paucis & validè ſumus defenſuri, potiſſimum illa quæ à Scripturâ & SS. Patribus repetuntur.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Explicatio libertatis conſtituta, Scripturæ & Patribus conſentanea.

ET ſane immeritò vterque Scriptor temeritatis, erroris, & omnium male ſanæ doctrinæ vitiorum, accuſat noſtram ſententiam, quæ ad minùs id habet commodi, quod Scripturæ verbis omninò conſentanea ſit, eaq; ad litteram facili, & obuio ſenſu interpretetur, nulla adhibitâ metaphorâ: quo aduerſarij confugiunt ſolo priuatæ ſententiæ præiudicio. Vnde Argumentum aſſumimus ineluctabile pro noſtrâ ſententiâ, quod in illos hâc formâ inſtruo.

Id de libertate ſentiendum eſt, quo ſemel conſtituto, ſalua ſunt, & conſentiunt quæcumque Philoſophi ratione naturali inueſtigarunt, & SS. Patres ex Scripturâ hauſerunt, de naturâ, & proprietatibus libertatis: Atqui notio libertatis à nobis ſubiecta, fidem cum ratione, SS. Patres cum Philoſophis conciliat, ſenſum literalem ſeruat locorum Scripturæ, quæ libertatis nomen præferunt, qualia ſunt 2. Corinth. 3. *Vbi Spiritus, ibi libertas*, & Ioan. 8. *Si vos Filius liberauerit, vere liberi eritis*: Ergo probanda eſt, & ab omnibus admittenda, maxime ab interpretibus Scripturæ ſacræ, quibus ea regula præcipua eſt, vt ſignificationem propriam, & vim verborum ſer-

rent, maximè ſi ita SS. Patres explicauerint, nec aliquod abſurdum inde ſequatur.

Quare controuerſia cum Aduerſariis in hoc poſita eſt, an his locis adhibenda ſit metaphora, vel retinenda proprietas libertatis, cum agitur de libertate gratiæ à peccato, & gloriæ à miſeriâ. Theophilus, & Eugenius contendunt libertatem à peccato, & à miſeriâ, metaphoricam eſſe, nec dari veram, niſi libertatem naturæ à neceſſitate, quam ponunt in indifferentia abſolutè, ſiue ad finem, ſiue ad media, ſiue ad bonum, ſiue ad malum, quæ nequeat tolli, aut minui, citra diſpendium libertatis. Quare hæ tres libertates conueniunt tantum nomine tenus, reipsâ diuerſiſſimæ ſunt, etiam genere. Nos contra aſſerimus differre, vel ſub vno genere, ſicut ſpecies perfectæ ab imperfectis, vt v. g. ſapientia à ſcientiâ, quod illa ſit cognitio rerum per altiſſimas cauſas, iſta vero ſit per quaſcumque etiam infimas: vel diſtinguuntur ſub vnâ ſpecie ſecundum gradus inæquales, & diuerſos perfectionis modos; ſicut homo, dum puer eſt, differt à ſeipſo adoleſcente, & ætatis virilis. Noſtra autem ſententia ſic explicata poteſt validè confirmari ex ſuperioribus; maximè, ex obſeruatione ſecundâ.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Libertatem à neceſſitate, à peccato, à miſeriâ, triplicem eſſe veræ libertatis ſpeciem probatur.

Libertas naturæ ſecundum ſe, eſt initium libertatis ortæ à capacitate ſummi boni, abſtractè vel concretè amati: libertas autem gratiæ à peccato, eſt eiuſdem libertatis progreſſus, ex amore ſummi boni, non abſtractè, ſed concretè ſumpti, vt determinatur ad bonum increatum, cuius amore, & fruitione imperfectâ perficitur, & impletur capacitas voluntatis: per libertatem tandem gloriæ ab omni malo, & miſeriâ, conſummatur & abſoluitur capacitas voluntatis: Atqui huiuſmodi progreſſus & differentiæ pertinent ad eandem notionem libertatis, vel tanquam ſpecies ſub genere, vel tanquam gradus inæquales eiuſdem ſpeciei: Ergo omnes illæ differentiæ

libertatis, propriæ & veræ ſunt, ſine vlla Metaphorâ.

Confirmatur, libertas eadem eſt cum ſolo incremento perfectionis, ſi ex iis quæ illi adueniunt, tranſeat à libertate ſecundum quid, ad libertatem ſimpliciter, id eſt, ſi minuat, aut omninò tollat defectus principij elicientis actus liberos, id eſt, infirmitatem & ignorantiam, & confirmet libertatem, quæ naſcitur ex perfectione voluntatis, ex dominio illius in obiecta poſitam; quibus ſublatis defectibus perficitur vera libertas: Atqui ita ſe habet, quod libertas gratiæ, & gloriæ, addit libertati naturæ: Ergo vtraque pertinet ad idem genus, vel ad eandem ſpeciem veræ libertatis naturalis. Maior euidens eſt, Minor etiam facilè probatur ex eâdem obſeruatione ſecunda: quia gratia & gloria nos intimè vniunt, & alligant Deo vltimo fini & ſummo bono, & ex illâ adhæſione, quo firmior eſt, & magis neceſſaria, exiſtit perfectius dominium, maior independentia: Ergo etiam verior & perfectior eſt libertas circa cætera quæcumque bona.

Hanc demonſtrationem confirmant teſtimonia expreſſa SS. Patrum, præcipuè Auguſtini, Anſelmi, & illorum, qui poſt hæreſim Pelagianam, aut contra illam ſcripſerunt. Multa referri poſſunt ex Auguſtino; ſed apertiora ſunt duo loca, primus Epiſtola 89. vbi aſſerit *voluntatem eſſe liberam, quia ſana; & eo ſaniorem eſſe, quo eſt diuina gratia ſubiectior*. 2. Locus eſt de correptione & gratia cap. 11. vbi gradus libertatis metitur per receſſum à peccato, & primam libertatem ponit poſſe non peccare, quâ fruebatur primus homo, & quâ modo caremus; qui ad minus, non poſſumus peccata venialia vitare: & ideo vocat Author libertatem primi hominis puram, quia erat immunis ab omni neceſſitate peccandi, vel à propenſione ad peccatum: quæ cum nobis inſit poſt naturæ corruptelam, dicimur habere libertatem quodammodo impuram. Quâ explicatione conciliare eſt facile Propoſitiones 33. & 34. inter repugnantes.

Auguſtino adiungere poſſumus Anſelmum, eius imitatorem vbique, & maxime definitione libertatis, quam his verbis ſubiicit cap. 13. Dialogi de libero arbitrio: eſt *poteſtas ſeruandi rectitudinem voluntatis, propter ipſam rectitudinem; & rectam eſſe ait hanc definitionem*, ideſt, vt inquit,

vt inquit, *adæquatam rei definitæ*, ita declarat. Poteſtas eſt genus libertatis, differentia eſt *ſeruandi*, quâ diſtinguitur à poteſtate videndi, & ambulandi, & *rectitudine* diſcernimus libertatem à poteſtate ſeruandi aurum, & quidquid non eſt rectitudo: per additamentum voluntatis ſegregatur à poteſtate ſeruandi rectitudinem aliarum rerum, vt virgæ aut opinionis. Per hoc autem quod additur propter rectitudinem ipſam, diuiditur à poteſtate ſeruandi rectitudinem voluntatis propter pecunias, aut quodlibet aliud, vel ex naturali impetu, vt cum canis amat ſuos catulos, aut dominum qui ſe alit.

Paragraphvs Tertivs.

Duplex SS. Patrum interpretatio refellitur & tertia ſtatuitur.

HIs & ſimilibus Patrum locis tres poſſunt adhiberi interpretationes, duæ extremæ, & paris, vt cenſeo, falſitatis, & forte periculi, poſtrema media, & tuta, cui adhæremus, eaque conciliamus diſſidentes in ſpeciem Patrum de libertate ſententias. Nonnulli ſic explicant D. Auguſtinum, quaſi vnam libertatem agnoſcat à gratiâ, & à rectitudine, à quâ quiſquis exciderit, expers ſit liberi arbitrii. Huic interpretationi videtur Caluinus adhærere, & quod eſt pejus, nonnulli Catholicorum qui hunc ſenſum damnant, cenſent in illum inclinaſſe D. Auguſtinum, quibus Eugenius cap. 3. §. 7. annumerat Caietanum 1. parte quæſt. 70. art. 3. vbi ne verbum quidem de libertate, ſed eo Articulo diſputat D. Thom. an Cœli ſint animati. Vbique Theophilus falsò nobis hunc ſẽſum affingit; quaſi negemus habere peccatores quidquam libertatis, quod iſtâ careant gratiæ: quare ille cenſet illis locis, quibus D. Aug. de viribus liberi arbitrij contra Pelagianos diſputat (& hæc eſt altera explicatio) agere de libertate metaphoricâ, quod nullâ ratione dici poteſt, niſi velit D. Auguſtinum controuerſiam grauiſſimam ad quæſtionem nominum reuocaſſe, & præuaricatum fuiſſe cauſæ Dei & Eccleſiæ, & victoriam vltro hæreticis conceſſiſſe. Vnde hæc reſponſio diſplicet Eugenio.

Quare, ſi de verâ libertate agant illi Patres, neceſſariò admittenda eſt noſtra interpretatio, quâ illos ſic explicamus, vt libertatem gratiæ & gloriæ, ſeu rectitudinis, quæ ex adhæſione ad Deum, vt ſummum bonum, & vltimum finem, inchoata per gratiam, aut conſummata per gloriam exiſtit; præcipuam eſſe, non ſolam ſpeciem libertatis, etiam à neceſſitate, aut perfectiſſimum eius gradum. Quid enim magis libertatem reſipit, aut eius propriam rationem ſeruat, quam id à quo abſoluitur, & in nobiliorem libertatis ſpeciem, aut modum tranſit, nempe in libertatem, quæ ſit perfectio ſimpliciter ſimplex, ſemotis omnibus principiis & defectibus, quæ nihil ad libertatem pertinent? Nam ſicut ſupra pluries dictum eſt, adhæſio ad finem, quo arctior eſt, aut magis neceſſaria, eò liberiorem facit libertatis progreſſum, ſicut ianua faciliori negotio, & minori ſtrepitu, in vtramque partem voluitur circa cardinem immotum, & oleo delibutum.

Atque hâc noſtrâ interpretatione conciliamus Patres qui contra Manichæos, & contra Pelagianos ſcripſerunt; quibus iuxta aduerſariorum mores, & errores, mutandum fuit pugnæ genus. Contra Manichæos qui in totum liberum arbitrium tollebant, vrgent SS. Patres libertatem à poſteriori, ab experimentis indifferentiæ abſolutæ notam, & flexibilis in bonum & malum: contra Pelagianos vero, qui plus æquo liberum arbitrium attollebant, D. Aug. & alij Patres alia argumenta expediunt, repetita à cauſis libertatis, ab adhæſione ad finem per gratiam, & gloriam. Conſentiunt ergo SS. Patres, ſi libertatem Naturæ, gratiæ, & gloriæ gradibus diſtinguamus; ſicut hominem differentijs ætatis.

Quare Theophilus immeritò pag. 187. arguit contra nos nullam fore libertatem naturæ, aut peccatoris, ſi libertas gratiæ, & gloriæ, ſit vera ſpecies, non metaphorica libertatis: neque enim magis valet Argumentatio, quam ſi quis contendat hominem ætate virili, aut adulta, non eſſe niſi metaphoricè hominem, ſi puer, aut adoleſcens ſit verus homo: quaſi ſemotis pueritiæ defectibus pereat natura hominis. Nullum ergo eſt periculum ne pereat libertas; ſi eius defectus quos à ſui principij ignorantiâ, aut infirmitate habet, minuantur, aut omninò ſemoueantur per ſtatum gloriæ.

Non cenſeo terendum tempus; aut defatigandum Lectorem examine noni, & 10. Capitis, quibus fuſe reſpondet Theophilus Argumentis pro noſtra libertate. Quia nihil habet ſingulare, quod noſtris obſeruationibus non infringatur. Deinde ſententiam Auctoris deffendo, quatenus mecum conuenit, non ſingula eius Argumenta; niſi fortè illa, quæ à noſtris parum, aut nihil differunt: quale eſt 2. capitis noni de triplici libertate naturæ, gratiæ, & gloriæ, ſub vno genere, vel ſub vnâ ſpecie gradibus diſtincta.

3. De libertate Beatorum planè ſuccumbit, eiuſque ſolutio plura habet vitia quàm verba. Nam præter quod negat contra mentem D. Auguſtini, libertatem à peccato, & à miſeriâ per gratiam, & gloriam, eſſe veram ſpeciem, aut perfectionem libertatis, quæ eſt principium meriti, ſibi manifeſtè contradicit: admittit libertatem Beatorum verſari tantùm circa ea, de quibus Deus nihil illis præſcribit: & deinde ſubiungit hæc verba; *ea verè eſt magna & ſumma in eis perfectio libertatis, quod ſemper libertas eorum iuxta Diuinas ſanctiones exerceatur, nec vnquam à ſignato diuinitus tramite exorbitet* Quis hæc duo conciliet? nulla ineſt libertas Beatis, niſi circa ea, de quibus nihil illis Deus præſcribit; & ſumma eſt eorum libertas à ſignato tramite diuinitus, nunquam exorbitare. Pluries Theophilus Aduerſario inconſtantiam dictorum, & pugnantiam improperat: ſed qui in alieno oculo feſtucam videt, trabem in ſuo non ſentit, aut diſſimulat. Reliquâ parte eiuſdem Capitis, reſponſione ad 4. & ad 6. rationem, vexat Authorem noſtrum, quod dixerit, nullam eſſe legitimam conſultationem de Deo amando, nec veram libertatem in eo eligendo, aliaque id genus, quæ ex parte defendimus Paragr. ſuperiori, adhibita noſtrâ 3. obſeruatione: aliqua addemus paragr. vltimo.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Defenditur Platoniſmus Auctoris, & aliqua explicantur Platonicè dicta.

PLatoniſmus paſſim Auctori à Theophilo & Eugenio obiicitur, tanquam manifeſta & grauis rerum Theo-

logicarum corruptela; quod non facile conceſſerim, licet ea differendi ratio longe abſit à receptâ in Scholis, quæ Ariſtotelem diſcipulum Platoni Magiſtro anteponunt.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Platonis cum Ariſtotele & Socrate Collatio.

DE vtrâque ſcribendi, & docendi methodo multa egregia habet Picolominæus: & adeo à Platonis imitatione, aut Philoſophandi methodo damnanda abhorret; vt illam ad minus æquet Ariſtotelicæ. Vnde non conſequitur, quod videntur Theophilus, & Eugenius pro confeſſo ponere; ſi quid Platonis ſtylum ex libro Authoris reſipiat, perperam dici, & ſubinde explodendum eſſe, aut ridendum. Durior ſanè eſt hæc cenſura; nec magis æqua, quam ſi quis Barbarus, & antiquæ, & hodiernæ ſimplicitati Scholarum aſſuetus, exquiſitiorem in ipſomet Theophilo, & Eugenio ſermonis quam curant elegantiam damnaret, quaſi rerum Diuinarum ſacrilegam tractationem. Æquitatis ſanè horum cenſorum fuerat, cuiuſque ſcriptoris arbitrio permittere, quem ex Antiquis mallent imitari: & ſummæ moroſitatis eſt, aliis negare, quem tibi vindices ſtylum, quo etiam certus ſum te gloriari: niſi forte velis alios ſitu Scholarum ſordeſcere, te vero illarum ſentes verborum lenociniis, vt ipſe loqueris, amœnare.

Sed quidquid ſit, iniquior eſt Platoniſmi accuſatio; quaſi quoddam ſit piaculum Platonem Chriſtianum facere, ſicut D. Thomas exhibuit nobis Ariſtotelem, vel in ſe ita mutauit, vt vir quidam dignitate illuſtris, & Apoſtolico in concionando munere illuſtrior Thomam baptiſatum Ariſtotelem vocaret. Feliciſſimè nobiſcum ageretur, & Philoſophiæ Chriſtianæ maximum decus adderetur ex illâ Platonis imitatione, quale forſan optare magis liceat quam ſperare. Nam ſi Platoniſmum magis per ſe ſpectemus, quam quod de illo ſtatuitur ex vulgari & falſa modernorum opinione, nihil ſanè ad ſtudium & progreſſum vitæ Chriſtianæ conducibilius excogitari poteſt illâ, res diuinas tractandi à Platone vſurpata methodo:

vt demonſtrare facile eſt ex D. Bonauentura, qui vt alio loco à nobis obſeruatum eſt, docet hominem Deo triplici facultate inſtructum, mente ſcilicet, quæ vni veritati inquirendæ & cognoſcendæ attendat; iraſcibili appetitu, qui impedimenta ad vitam probè inſtituendam virtute perrumpat; concupiſcibili, qui terrenis abdicatis totus diuinis afficiatur & adhæreat. Ariſtoteles cum Peripateticis mentem veritatis inquiſitione excolendam ſuſcepit: Socrates cum Stoïcis, & Cynicis, abiecto ſciendi ſtudio, vnam virtutis moralis, appetitus iraſcibili regendi, & vitæ ſtudioſæ curam habuit: Plato his omnibus multo altius conſcendit, & ad Euangelij conſilium ac finem, propius vni rei nempe diuinorum contemplationi ſe addixit, concupiſcentiæ ſeu voluntatis, Diuini amoris flammæ accendendæ causâ.

Ac ſubinde, vt ex eodem Bonauentura, hoc egregium addam; cum Scrip. Sacræ ſoleant diſtingui tres ſenſus; vnus ad literam, qui res vt ſunt, & ſe habent explanat; alter ad mores formandos, qui agenda & fugienda doceat; & 3.1 Anagogicus, qui affectum accendat, & rapiat ad diuina, & dum in corpore degimus, nos cœlitum ſocietati aſſuefaciat. Certum eſt hanc tripartitam Scripturæ interpretationem inductæ Philoſophorum diuiſioni ſatis appoſitè reſpondere: ſicut interpretatio ad litteram Ariſtotelicæ Philoſophiæ; Moralis Socraticæ, & Stoïcæ conſentit; ità Anagogica quâ præſtant D. Dionyſius, Nazianzenus, Maximus Auguſtinus, & antiqui ac recentes Myſtici cum Platone conueniunt.

Hæc Platoniſmi paucis explicata ratio, ab aliorum Philoſophorum Scholis, & Sententiis apertè ſatis diſtincta, loco eſſe poteſt validæ noſtri Authoris Apologiæ. Nam procul ſemouet iniquum illud quo grauatur præiudicium: habet aliquid Platoni ſimile, Ergo in totum abijciendus eſt; quæ conſecutio? Nolo enarrare quæ in illa accuſandi, aut damnandi ratione, abſurda & impia exiſtant; ea enim per ſe ſatis manifeſta ſunt diſcrimine ſtyli & methodi Platonis à cæterorum Philoſophorum inſtitutione.

Digitized by Google

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Quæ ex Platone afferuntur, Scriptura & Patribus conſentanea eſſe.

NVNC ſemoto hoc præiudicio, aut potius errore, videndum eſt, an à grauitate & mente Platonis recedant, quæ eius more, & ſtylo fucata carpuntur, & quaſi ſine ſenſu, ac mente ſoni grandieloquentiâ traducuntur. Ego contra cenſeo, nihil fuci, nihil vacui ineſſe, imo in receſſu plus habere, quam fronte & ſtylo præferat. Omnia conſentire, ſelecta verba, grandes Sententias, ex Auguſtino, aliiſque Patribus grauioribus & Philoſophis hauſtas? Quid enim illo libertatis noſtræ à Deo ortæ, & in illud redeuntis progreſſu ſcripſit, quod D. Auguſt. & D. Thom. ſecunda ſecundæ quæſt. 81. non ſit complexus etymologia Religionis à religando dictæ? Quod Ioannes 1. c. Euangelij non aſſeruerit, cùm omnes in Deo creaturas extitiſſe, & in eo vitam fuiſſe, ſeu vt alij loquuntur, & ipſe D. Thomas, creatricem eſſentiam? Quod additur viſionem beatam reditum eſſe ad Deum, & quamdam in Diuinam naturam transformationem, vera mens eſt & ſententia Apoſtoli, cum dicit nos progreſſos *à claritate in claritatem, in eamdem transformari imaginem tanquam à* Domini *Spiritu?* Ita enim in diuinam ſortem tranſcripti, *vnus cum Deo Spiritus* euadimus; & in hac plenitudine conſtituti cum Propheta exclamamus, *quid mihi eſt in cœlo & à te*, &c.

Certè nihil in huiuſmodi myſterio libertatis carpit Theophilus, quod ex Scripturâ & SS. PP. hauſtum non ſit. Neque alia ratione refellit, quam quòd Ioannes Gerſon id genus dicta in Rusbochio reprehendat duplici Epiſtola ad Bartholomæum Carthuſianum. Sed ſcire poterat ex Bellarmino de Scriptoribus Eccleſiaſticis, Rusbochium defenſum fuiſſe à Dionyſio Carthuſiano, rerum ſpiritualium peritiſſimo: obſeruare autem debuerat, quod prudentiſſimè addit idem Bellarminus, id ſolitum accidere Scriptoribus de myſtica Theologia, vt eorum dicta obnoxia ſint cenſuræ; ita vt reprehendantur à multis, & à

pluribus vindicentur; quia non eodem ſenſu omnes interpretantur. Neque quod adiungit Theophilus vitio vertendum eſt, pleraque Rusbochij verba vſurpata: nec verius eſt omnibus diſplicuiſſe Rusbochium, eo ſaltem nomine quòd de re, quæ dilucide tradi poterat, adeo implexè, & per ambages diſſeruerit. Quâ enim ratione dici poteſt, omnibus diſplicuiſſe, ſuâ de Theologiâ myſticâ ſcribendi methodo, quam tot viri contemplationis ſtudioſiſſimi ante ipſum & ab eius obitu ſint ſecuti? Quos inter eminet Dionyſius. Et illam ſecuti ſunt D. Bernardus, D. Bonauentura innumeris libris, Albertus Magnus de adhærendo Deo, D. Thereſia, alijque ex eius Schola Theodidacti.

Sed ad quid de re manifeſta per tot ambages loqui? Certè non agis æquum cenſorem dum alios teipſo meliores, putas nihil experiri, quod tibi non ſit obuium, & compertum. Neque altius contemplatione, & propius ad Deum aſſurgere, nec ardentius diuinorum amore flagrare, nec quidquam deguſtare deliciarum cœleſtium tibi inconceſſarum, aut alia loqui poſſe, quam quæ tuis meditationibus ſunt tibi familiaria. Hoc perinde abſurdum quis eſſe non videat, ac ſi rudem rerum naturalium contendas, non minus peritè de rebus Phyſicis, quam Ariſtotelem poſſe diſſerere; aut viatores qui per fidem & in ænigmate peregrinantur à Deo in corpore, poſſe de rebus diuinis beatarum mentium intelligentiam, & eloquentiam adæquare. Sanè ſi Theophilus alijque non illi diſſimiles; qui cum à limine Theologiam Myſticam ſalutarunt, probè ſe noſſent; vltrò faterentur, & præ ſe ferrent, earum rerum ignorantiam, quæ guſtu & ſapida ſapientiâ percipiuntur, & longiſſimè exulant, à perſtreperâ & garrulâ diſputatione: collatione autem eorum quos Deus huiuſmodi donis dignatur, & per varios orationis gradus ad ſe prouehit, reputarent ſe pueros, idiotas, & ab illis maximo diſtare interuallo.

Non reputo me huiuſmodi diuina quæ patiuntur & docentur puriores animæ, altiùs Theophilo penetraſſe. Hoc tantum differimus, quod ignorantiam meam vltrò agnoſcam; ille hoc vitium mecum ſibi commune, altero ſingulari, & grauiori cumulet, nempe nimiâ ſui fiduciâ, & temeritate damnandi, quæ non capiat. Mihi contrà,

ſi quandoque contingat huiuſmodi authores legere, imitor Socratem, qui perlectis Heracliti libris, modeſtiſſimè dixit, *quæ ex illis intellexi, mihi prorſus admiranda videntur: ſed mirabiliora cenſeo quæ non potui capere.* Sed hanc Socratis modeſtiam & prudentiam non eſt quod ſperem, te aut tui ſimiles imitaturos, quæ non ſolum ſuprà veſtrum captum, ſed etiam vobis inexperta, commentitia cenſetis. Exemplo ſit ille qui aſſumptâ perſonâ, & mutuatus nomen Carmelitæ Burdegalenſis Carmelum ipſum, ideſt montem viſionis & contemplationis euertere nititur longo opere contra Theologiam Myſticam ſcripto: ſuppoſititium ratus eſſe & commentitium more Theophili quidquid non capit, aut non eſt expertus, quâ regulâ vix vlla eſſe poteſt, quæ magis à verò abducat.

Exciderat penè memoriâ, vnum quod ad hoc caput de Platoniſmo pertinet, & vterque ſcriptor mirè exagitat dictum de ſapiente, & iuſto, illi Deum quâ finem vltimum ita intimum eſſe, vt cum à Deo in ſe illapſo mouetur, à ſeipſo moueri cenſeatur: nempe vbi Deus ſibi in ſedem & templum delegit ac conſecrauit, vbi ſe illi fruendum dedit, in eumque immiſſus eſt Spiritus Sanctus & illapſa Trinitas, ſic in Dei conſortium tranſit, & à Deo in ſe recepto, vt vltimo fine primoque principio mouetur, vel in ipſum refertur, cenſeatur à ſeipſo moueri, vel ad ſe omnia referre.

Hoc dictum grauiſſimi erroris damnatur; cum tamen à ſenſu, & vſu ſcripturæ non abſit. Quid enim ſibi volunt illa verba Scripturæ? *Omnia propter electos*, & illa Pauli alio loco ad fideles? *Omnia veſtra ſunt, vos autem Chriſti, Chriſtus autem Dei.* Si quid ad electos, vel ad Chriſtum referatur & pertineat, id iuris habent à Deo in ſe præſente. Sed cum non vno gradu Deus inſit rebus, & nobiliori per gratiam illapſu, animas iuſtorum quàm cœlum ipſum inhabitet; rurſus humanitatem Chriſti dignetur per vnionem hypoſtaticam, auguſtiori quam electos præſentiâ; & tandem in ipſâmet Diuinitate altiori & magis incomprehenſa circumceſſione inhabitet; hinc fit vt ad Deum omnia referantur, ſiue noſtra, ſiue Chriſti: eo tamen ordine, quem profundiſſimè deſignat Apoſtolus, quem ſequitur Author, & immerito carpunt Theophilus & Philadelphus, vt inferiora ad electos, iſti ad

Chriſtum, Chriſtus ad Deum referantur. Conſentanea eſt igitur Scripturæ verbis & ſenſui hæc loquendi formula, Deum vt eſt finis & bonum electi, ita intimum electo, vt ipſi accenſeatur, & beneficio Dei in ſe habitantis electus ſit finis omnium, cuius gratia conditus ſit mundus & ſeruetur. Nam vbi Deus ſe primum illi fruendum dedit, ius habet vtendi rebus omnibus, & illas ad ſe vt ad finem referendi.

SETCIO TERTIA.

Reſponſio ad alteram operis Theophili partem, & ad reliquas Philadelphi cenſuras.

SVMMA veri bonique cognatio in eo maxime elucet, quod non minus ſanæ doctrinæ, quam virtutis ratio conuenientiâ conſtet, ideſt partium conſenſione, quæ ad officium & ad rei incolumitatem pertineant. Si quæ earum deſideretur, vel aliis repugnet, argumento eſt, rem boni verique rationem non eſſe conſecutam. Hinc Author & vindex ſententiæ de libertatis naturâ à nobis explicatâ, viſus eſt ſibi illam immoto fundamento ſtabiliiſſe, quod opportuna ſit ac ferè neceſſaria explicandis quæſtionibus difficillimis de libertate Dei & noſtra: vnde Argumentum arripit validiſſimum, ab huiuſmodi conuenientiâ libertatis explicatæ cnm fidei dictatis. Nos inter explicandam libertatis notionem, huiuſmodi harmoniam & conuenientiam attigimus libertatis Chriſti cum ſua ſanctitate, & libertatis increatæ cum attributo immutabilitatis; poſuimus autem principia quibus conciliatur noſtra libertas cum gratiæ efficaciâ, & certâ Dei præſcientiâ. Verum hoc conuenientiæ præſidium & Argumentum, quo inuicta eſt noſtra de libertate ſententia, nihil non moliuntur vterque Author, vt ſibi vindicent, nobiſque eripiant. Contendunt igitur hâc notione libertatis, offundi ac denſari tenebras rebus fidei, & à quæſtionibus Theologicis non depelli. Id nos experiemur de quatuor controuerſiis primùm de libertate Chriſti, deinde de libertate

increatâ, tertio de noſtrâ vt ſubeſt gratiæ & auxilio Dei, & tandem vt ſubeſt præſcientiæ diuinæ.

ARTICVLVS PRIMVS.

De libertate Chriſti.

HANC primo loco apponimus Diſputationem, quod iam ferè profligata ſit ſuperiori Parte? Et deinde viam munio tutiſſimam & certiſſimam ad reliquas, vt ſuperiùs dicta mirè confirmet, & cum dicendis infrà concilict. Quid enim ad hanc concordiam libertatis cum præcepto paterno, ſeu impotentiâ ab illo diſſentiendi & peccandi deſideres, præter ea quæ ſtatuimus ad hunc nodum euincendum de duplici indifferentia abſoluta & temperata ordine finis, & de duplici genere mediorum, quæ libertatem exercent? Hæc vero immota eſſe fundamenta, argumento eſt quod ſecunda Parte cap. 5. vbi Theophilus hanc verſat controuerſiam, nihil afferat contra noſtram concordiam & ſententiam, niſi quæ ſuperiori Parte ſoluta ſunt: vix vllus ſupereſt nodus vindice dignus.

At non ita feliciter agitur cum Theophilo, & iis qui non aliam libertatis rationem agnoſcunt, quam in abſolutâ indifferentiâ conſtitutam, quâ voluntas poſitis omnibus ad agendum neceſſariis poſſit agere & non agere. Et ne vel minimùm huiuſmodi indifferentiam lædat, aut coarctet, & Chriſto ſeruet, vix vlli rei parcit: præcepta tollit à ſubſtantia actus & à circumſtantiis: ita deinde timet libertati filij non ſolum ab imperio, ſed à minimo nutu Patris, vel à viſione beatâ, vt non patiatur quidquam eorum, quæ liberè ac ſubindè meritoriè peragit, ſibi Patrem conſulere, vt quid melius, vel indicare quid ſibi gratius foret, aut ſi quid iuſſerit vel conſuluerit, non aliundè ſeruari libertatem, niſi quod permiſerit ſi vellet gratiam, ſeu exſolutionem conſiliorum, ac præceptorum rogare, pro ſua reuerentia exaudiendus, & ipſe ab huiuſmodi precationibus liberè abſtinuerit.

Paragraphvs Primvs.

De conſiliis Chriſto datis à Patre æterno.

NON dicam, quot & quanta oporteat Theophilum, & recentiores abſurda deuorare, & comminiſci, vt Chriſtum libertate donent, quâ potuit occupare præcepta, & petere vt ſibi imponerentur, vel abſtinere ab illorum diſpenſatione petendâ. Sed vbi eò peruenere, & rem ſuam deduxerunt; quid tandem promouerunt? Seruarunt ne libertatem Chriſto ſuæ libertatis vindici? Imò nouis illum, & grauioribus vinculis, & compedibus implicuerunt.

Hoc enim poſtulato recentiores conuenio, vultis ne Chriſtum ſuo Incarnationis primo inſtanti, nouiſſe quid ſibi facto opus eſſet, & apud ſe ſtatuiſſe, aut à conſiliis & præceptis diſtuliſſe diſpenſationis gratiam petendam cùm vrgerent, & reipſa hoc vltimum elegiſſe, vt totâ vitâ hæſerit, & ad ſingula momenta cum aliquod præceptum & conſilium inſtaret, liberam electionem diſtulerit petendæ aut recuſandæ diſpenſationis? Quid iſtorum cenſes Chriſto conuenientius, & magis placuiſſe? Certè quocumque confugias præcipitia occurrunt. Si velis ignarum, & conſilij inopem hæſiſſe ſuſpenſum; quid poteſt dici alienum magis à Sapientia diuina increata? Si autem velis primo inſtanti, quid ſibi impoſterum per totam vitam, & ſingulis momentis faciendum eſſet ſtatuiſſe, illum libertate donas vnico vitæ ſuæ momento, reliquis omnibus neceſſitati & ſeruituti addis is, tùm maximè, cùm ad mortem quæſitum, vltrò ſe obtulit ſatellitibus, damnatus ad crucem ſententiæ iudicis aſſenſus eſt, in crucem agendus carnificum ſe crudelitati permittit. His vero omnibus meruiſſe noſtram redemptionem, qua ratione defendes, ſi inito conſilio ab inſtanti conceptionis, nullius petendæ diſpenſationis omnem ſibi impoſterum parendi præcepto paterno abſtulerit libertatem, ea tantum potitus, cùm conſilium ſuſcepit de diſpenſatione nulla petenda, quo momento, non morti proximus debuit exclamare, *conſummatum eſt*, ſed cum primum cœpit, &

deſijt vnà cum libertate omne meritum?

Hæc abſurda pleraque alia, vrgent eos, qui totam libertatem volunt in ſolidum indifferentiâ abſolutâ cõſtare, quæ D. Auguſt. diuina & præſaga mente occupauit cap. 15. de præd. Sanctorum. *Nunquid metuendum fuit ne accedente ætate, homo ille peccaret libero arbitrio? An ideò in illo non libera voluntas erat, ac non tantum magis erat, quanto magis peccato ſeruire non poterat?* His verbis parum ſe ſollicitum monſtrat illius indifferentiæ abſolutæ, cuius ſine dubio multùm deperibat Chriſto à ſanctitate increata, & præcepto paterno. Ad eam vero indifferentiam, diſputationibus contra Pelagianos nunquam confugit Auguſtinus, licet eâ ſit vſus contra Manichæos, atque huius altiſſimi conſilij cauſam aperuimus parte ſuperiori lib. primi, quod indifferentia libertatis ſit proprietas eſſentiâ notior noſtris experimentis, & ideò illam vrget aduerſus Manichæos, qui liberum arbitrium funditùs tollebant: vnde à poſteriori concludit, malè negare libertatem cuius proprietatem, ſeu indifferentiam experirentur. At contra Pelagianos, qui plus æquo liberum arbitrium attollebant, & in abſoluta indifferentia ſitum eſſe contendebant, alia expedit arma, & argumenta D. Auguſtinus: & obſeruatum à nonnullis, vt libertatem noſtram cum gratia & præſcientia diuina, & Chriſti libertatem cum præcepto paterno conciliaret, nunquam inieciſſe mentionem huiuſmodi indifferentiæ, quæ recentioribus omnibus in his controuerſiis prora eſt & puppis: adeo diuerſa abeunt via, ab illa quam D. Auguſt. nobis aperuit, & primus calcauit.

Hinc velim in anteceſſum agnoſcat nonnullus Modernus ſe per ſummam imperitiam harum controuerſiarum (ne quid grauius dicam) ſcripſiſſe, nihil nobis ſupereſſe in his Diſputationibus omni genere Argumentorum, & armorum deſtitutis, niſi conuitia quibus pugnemus. Profectò authoritas D. Auguſtini, à veſtro pugnandi genere, & à veſtro ſenſu alieniſſimi, euerſio præceptorum & conſiliorum, ne Chriſti libertas, & ſubinde eius meritum ac noſtra redemptio pereat, nihil conuitij reſipiunt, ſed vim habent Argumentorum ineluctabilium, quæ quiſquis non ſentit, nec capit, neſcio quid ſentiat; qui diſſimulat, ſophiſtam agit, non ſincerum Theologum. Vi-

derit ergo ille ſcriptor, quo loco ſit reponendus, cùm nos his Argumentis, aliiſque propemodum infinitis nihilo debilioribus inſtructos, magnâ ſui fiduciâ aſſerit, ſolis conuitiis nos ſecum agere & pugnare.

Sed ad Theophilum redeamus: tria ex illo totâ hâc Diſputatione de Chriſti libertate obſeruo animaduerſione digna, è tribus difficultatibus quibus hæc controuerſia continetur, vnam fugit de conſiliis, ſeu de perfectione maiori ſectanda, à duabus malè ſe expedit, & Argumenta quibus libertas Chriſti laceſſitur è duobus capitibus repetita, vnde exiſtit impotentia Chriſti ad peccandum, ſeu diſſentiendum Patri conſulenti, aut præcipienti, nempè ab vnione Hypoſtatica, & à viſione & charitate beatifica, quæ nullum vel minimum peccatum, aut defectum patiuntur, nullo modo ſoluit.

De conſiliis, ſeu de maiori perfectione ſectanda, inter recentiores acerrima eſt, & incredibili contentione partium deſperata ferè controuerſia. Nam cum ex Theologis quadruplex perfectionis gradus conſtituatur, primus omnium & infimus communis omnibus iuſtis, & neceſſarius ad ſalutem peccati grauis impatiens, quo charitas pereat; alter ſingularis hominibus ſanctioris vitæ, qui excludit præter graues, leues etiam culpas ſtudio & affectu admiſſas; Tertius Deiparæ eximius, expers omnis peccati venialis ex ſurreptione; quartus denique omnium ſupremus, & beatis mentibus ſingularis, qui ex bonis propoſitis optimo ſemper adhæret: ab iſto gradu recentiores nonnulli, nihil dubitant Chriſtum deijcere, eius libertatis ſeruandæ cauſâ, cui nullum ferè locum relinquerent, ſi aſtringeretur optimo cuique. Fortè huius erat ſententiæ concionator ille mihi non omnino ignotus, cui vt certâ relatione ſcio, die Feſto ſancti Ignatij, abreptus laudandi æſtu, huius generis quem vocat Theophilus *fatuum amorem & blaſphemiarum ſcaturiginem, in D. Thomam*, iſtud excidit, D. Ignatium aſcito, & vſurpato hoc inſigni *Ad majorem Dei gloriam*, & ſuis filiis ac ſocietati relicto, quâdam ratione ſupra Chriſtum aſſurexiſſe: quod Chriſtus plures actus elicuerit temperantiæ, iuſtitiæ & reliquarum virtutum, ſeu moralium, ſeu infuſarum, propriâ cuiuſque honeſtate contentus, at D. Ignatius, quidquid ab illo ſuſcepto conſilio, maioris Dei glo-

riæ vbique proſequendo actionum, honeſtarum produxerit, euexiſſe ad illum ſupremum maioris gloriæ Dei gradum. Deum immortalem! ſi ſciuiſſet Theophilus Dominicanorum aliquem quid ſimile de ſuo Parente, aut Magiſtro dixiſſe, aut cogitaſſe vnquam, quas in nos Tragædias excitaſſet? quas Diatribas ſcripſiſſet?

Sed ad rem: ab hac de conſiliis difficultate abſtinuit conſulto Theophilus, nempè quia ſenſit ſibi inſuperabilem, an ſcilicet Chriſtus meliora aut perfectiora, aut certè gratiora Patri ſemper debuerit ſectari, an prætermittere potuerit. Bernaldes recens & eruditus ex Societate Scriptor, à Prudentio relatus cenſet data Chriſto à Patre conſilia, *permitto tibi qua libuerit eligere, hac indulgentiâ vt quidquid tibi placuerit, etiam minus bonum, ac perfectum gratius mihi futurum ſit:* quia licet vnum opus ſit abſolutè alio melius, ſi tamen Dei conſilium aut beneplacitum accedat, minùs bonum perfectius fit quocumq; alio. Sane qui ita conſulit, facias quod libuerit, quia mihi gratius eſt futurum, ridet & ludit: omne conſilii genus prorſus euertit: quia conſilium ex Ariſtotele 3. ethicorum cap. 2. eſt rei electio perueſtigatæ: vnde repugnat eum dici conſulere & ſuadere, qui in neutram partem inclinat, nihil præſcribit, omnia arbitrio relinquit eorum quos ſuſcepit ſuis conſiliis regendos, & inſtituendos. Sed ad quid Bernaldes hoc commentum finxit? Quia exiſtimauit hâc ſubtilitate ſi euaſurum difficultatem, quibus alios videbat oppreſſos.

Quidam enim vt libertati Chriſti conſulant, eximunt illum à lege ſectandi meliora & gratiora Patris: quod ſane non caret aliquâ ſpecie temeritatis. Nec placet quod alij dicunt, integrum fuiſſe Chriſto, à conſilio & præcepto petere diſpenſationem, vel quod Prudentius putat probabilius, conſilia & præcepta petiiſſe ſibi imponi. Nam contra primum inſtat Bernaldes, non potuit Chriſtus ignorare quid perfectius, & gratius eſſet Patri, an petere diſpenſationem à conſilio, & præcepto, an vtrumque implere. Nam ſi dicas id neſciuiſſe facis ignarum, non cuiuſcumque rei; ſed ſibi neceſſariæ, quæ ad officium pertineat: ſi velis nouiſſe quid eſſet acceptius Patri, nec tamen elegiſſe; facis à Patre diſſentientem: ſi dicas non potuiſſe prætermittere; aufers illi libertatem, alterutrum eligendi, ſi à meliori, ſeu à conſilio non poteſt magis recedere, quàm à præcepto.

At dices, ſi ita ſit, vt Chriſto neceſſitas incumbat æmulandi chariſmata meliora, Ergo ex ſolâ charitate omnia egit: quia illa eſt perfectiſſima virtutum, reliquas vero nec infuſas, nec morales vnquam ad opus adhibuit; quibus omnibus fruſtrà illum Theologi inſtruerent, ſi otioſæ eſſent futuræ. Reſpondet Prudentius Chriſtum omnem iuſtitiam impleuiſſe, ideſt, omnium virtutum etiam naturalium ex proprio cuiuſque motiuo actus exercuiſſe, iiſque noſtram ſalutem comparaſſe. Neque de hoc eſt dubitandum, vt certum ſit quod negabat memoratus concionator, Chriſtum non fuiſſe ſemper ex perfectiori motiuo operatum; quia nunquam inferiorem virtutem admouit ad opus, niſi ex imperio charitatis, eiuſque conſortio ad ſummum perfectionis gradum prouexit. Vnde ſi arguas: Perfectius eſt operari ex motiuo ſupernaturali quàm ex naturali, diſtinguit Prudentius; ſi agas ex motiuo naturali quaſi ſolitariè, concedendum eſt, ſecus verò, ſi ſupernaturale, non cuiuſcumque virtutis, ſed ipſiuſmet charitatis motiuum adiungas.

Sed ſi velimus Chriſtum aſtringi perinde conſiliis, ac præceptis paternis, nec diſpenſationis petendæ demus copiam, quid ſupererit libertatis in illis implendis? Prudentius, vbi acriter variis Argumentis impugnauit, ac penè euertit hoc diſpenſationis perfugium, iſtud ſibi ſeruauit, quod Chriſtus in anteceſſum petierit ſibi huiuſmodi conſilia, & præcepta imponi. Si contra illum inſtes hanc libertatis defendendæ rationem, nulli SS. Patrum veniſſe in mentem, vltrò fatetur nullum id tradidiſſe, ſed neque etiam negaſſe; & hoc poſtremum ſibi ſufficere: ſed mirum eſt tacuiſſe SS. Patres, rem vnde tota ſalutis œconomia pendeat. Vrget autem aliud Argumentum ſuprà inſinuatum, eo tantum momento Chriſtum libertate potitum fuiſſe, quo petiit ſibi huiuſmodi conſilia & præcepta imponi; illa verò impleuiſſe ſummâ neceſſitate, vbi ſemel petiit ſibi huiuſmodi præcepta. Probari poteſt, illo inſtanti caruiſſe libertate: neque enim ignorare poterat quid horum eſſet gratius Patri, & perfectius, vel petere vltrò præcepta, vel expectare ſibi à patre imponi, & cum neceſſario iuxta mentem Prudentii, eligat quod perfectius eſt, eo momento addicet ſe parti perfectiori ſine libertate.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Opinio Theophili de impeccabilitate Chriſti reiicitur.

HAs omnes difficultates grauiſſimas fugit, aut diſſimulat Theophilus, quæ magis vrgent, & quatiunt indifferentiam abſolutam, quam Argumenta à præcepto repetita. Et illud quidem de impeccabilitate ex vnione hypoſtaticâ ferè contemnit: quia ea impeccabilitas non alia, inquit, exigit à Deo auxilia, quam quæ viatoribus conferuntur, vt ex ſcientiâ mediâ congrua ſint & efficacia, auertendæ Chriſti voluntati à peccato, vel defectu per diſſenſum à Patre: & ſi quæ gratia inefficax ad hoc præuideatur, adhibendam aliam efficaciorem & magis congruam.

Mirum eſt profectò auſum Theophilum hæc ſcribere; ſed ſtupendum magis, paſſos libri cenſores hæc edi ſuo ſuffragio confirmata. Quid igitur ſi hanc peccandi potentiam Chriſto contulit tantum ſanctitas increata, & vnio hypoſtatica; nihil vltrà electorum ex Angelis, & hominibus ſortem habuit, quos voluit eximi à peccato hâc gratiarum ex ſcientiâ mediâ, & euentu efficacium adminiſtratione: Ergo ex hoc capite extrinſecam tantum habuit immunitatem à peccato, nullam cum peccato intrinſecam repugnantiam: quod vix ſaluâ fide poteſt dici. Chriſtus ipſemet aſſerit nihil opus valentibus medico, ſed malè habentibus. Quid vero aliud eſt illa ſeries gratiarum efficacium auertendo peccato ex ſcientiâ mediâ quæ incongruis & inefficacibus, vnde infallibiliter ſequi præſcitur peccatum ſufficit oportuniores, tanto malo, quod impendet amoliendo? Quid, inquam, huiuſmodi auxiliorum apparatus, quo perinde Chriſtum ac nos munit Theophilus ne à gratia vnionis hypoſtaticæ excidat; ſicut nec nos à gratia ſanctitatis? Vult ergo Chriſtum habendum eſſe ſicut nos, morbis obnoxium, & niſi remediis fulciat impeccabilitatem ex vnione hypoſtaticâ credit eſſe ruituram.

Multo cautiùs multoque prudentius Suarez, ex illâ

impeccabilitate

impeccabilitate Chriſti, cenſet potentiam Dei nunquam illi adeſſe paratam ad concurrendum cum illâ concurſu indifferenti, cum inſtat præceptùm negatiuum, cuius nequit Chriſtus actum oppoſitum elicere. De præcepto autem poſitiuo cenſet, cùm dupliciter violari poſſit, nempè actu poſitiuo, & pura omiſſione, Chriſto non adfuiſſe omnipotentiæ influxum paratum ad actus oppoſitos præcepto: de omiſſione non vult omnipotentiam illi adfuiſſe; quia illud præceptum impleuit per actum poſitiuum liberum, ergo habuit facultatem, & potentiam antecedentem ad omiſſionem; quia non exigit qualitatem aliquam poſitiuam, ſed potius negationem aut ſuſpenſionem actionis.

Verùm licet hæc Suaris ſententia longè abſit à temeritate Theophili, non tamen iuxtà ſua principia defendit Chriſti libertatem, nec quoad omiſſionem, nec quoad actum poſitiuum. Non quidem quoad omiſſionem, quia non cenſetur fieri liberè, niſi adfuerit Chriſto paratus à Deo concurſus ad vtrumque, nempè ad omiſſionem & actum: Atqui non potuit Deus præbere Chriſto, aut parare concurſum ita indifferentem, ſi actus oppoſitus præcepto ſit peccatum.

Declaratur vis Argumenti. Aliud eſt omiſſio pura, aliud omiſſio libera: primum non petit concurſum ad carentiam actus, ſecundum autem licet non exigat influxum, requirit tamen accinctam, & expeditam ad ponendum ſi velit actum, quod Chriſto deeſt; dùm enim omittit, vel potuit actum poſitiuum elicere, vel non potuit; ſi hoc primum aſſeras, aufers Chriſto libertatem; ſi ſecundum velis, habuit omnipotentiam paratam cum concurſu indifferenti ad bonum & malum. Plura videri poſſunt apud Prudentium de Chriſti libertate contra Suaris & Theoph. ſententiam. Sed quonam operæ pretium refert Theophilus ex illâ primâ reſponſione in ſpeciem impiâ & abſurdâ; cum nihil conferat ad ſolutionem Argumenti ex 2 cap. & alterius generis impeccabilitate à viſione beatâ? Nam ad illam fulciendam nihil poſſunt inſeruire huiuſmodi alexicaca compoſita, ex auxiliis beneficio ſcientiæ mediæ congruis.

Alia autem ratione illud Argumentum excipit: concedit Chriſto impoſita præcepta, quæ citrà culpam non

poterat prætermittere: ſed impeccabilitatem nihil obfuiſſe, quin liberè illa obſeruaret, licet ab illis implendis abſtinere (ſeu quod idem eſt peccare) non poſſet. Sed quid tum, fiet indifferentiæ actiuæ, Chriſto inter peccandi impotentiam & neceſſitatem parendi poſito? Nulla ſupereſt nec ſubindè quidquam libertatis. Sed Chriſto ad has anguſtias redacto triplicem viam aperit ad libertatem. Quamuis enim generatim ad mortem ex præcepto, & ad obedientiam aſtringeretur; tria tamen ſupererant eius arbitrio permiſſa, quorum nihil nec præcepto, nec conſilio denuntiatum eſt. Libera imprimis & indifferens relicta eſt ſubſtantia actus parendi, nullæ illi circumſtantiæ temporis, vel intentionis actus, nec rationes, nec motiua quæ impellerent ad parendum præſcripta ſunt. Et quamuis daremus pondere poteſtatis paternæ cogi voluntatem Chriſti ad obſequium neceſſarium, relicta eſſet libera ad obedientiam vita, nempe à voluntate Chriſti ita affecta & comparata, vt de morte ex præcepto ſubeunda gauderet, eam vltrò electurus, niſi electionem occupaſſet imperium patris, *quod*, inquit, *barbarè dicitur facere de neceſſitate virtutem*, quod eſt velut è ſaxo oleum, & ex ipsâ neceſſitate exprimere, & extundere promptam & liberam voluntatem.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Refelluntur variæ Theophili ſolutiones.

HAc ſolutionum congerie, quas ex diuerſis authoribus aſſumpſit, videtur mihi imitari peritos duces, qui fugato, ac deleto exercitu, quod ſupereſt ab internecione militum ex fugâ, conantur retrahere ad reparandam pugnam. Conſilium, & conatum laudo, quod etiam victus de genu pugnet. Sed ad quid illa inſeruiunt, niſi illuſtrandæ victoriæ, & veritati? Cum videamus aduerſarios vi Argumentorum oppreſſos, nonniſi diuerticula, & effugia quærere. Sanè ſatius fuerat negare cum Lorcâ, vllum Chriſto impoſitum à Patre mortis ſubeundæ præceptum, quam illud admittere, quod nihil de circumſtantiis, de cauſis, aut ipſa ſubſtantiâ actus præſcribat. Cui enim

ſimilem facit Deum Theoph? Hero operas præcipienti ſuis vernis, nihil curanti, quo animo penſum perſoluant, quia ſuum commodum quærit à ſeruis, non virtutis ſtudium. Ita vult Deum ſuis præceptis cum Chriſto, & nobiſcum agere, vt rem fieri præcipiat, quâcumque ratione affecti pareamus.

Nam cum vult Chriſto mortem præceptam ſeu ſemotis circumſtantiis, motiuis, & ſubſtantiâ actus obedientiæ, velim dicat quò huiuſmodi præceptum cadat? In mortem inquies ſubeundam nudè. Ita nè etiam vt quid commune eſt, non ſolum bonis, & improbis hominibus, ſed brutis malum? Qua ratione nihil habet boni, neque honeſti, nec citrà culpam poſſet ab homine obiri nullo appoſito motiuo honeſtatis; à quâ nudam dicit Theophilus præcepto Patris Chriſto impoſitam. Sed mirùm ſanè fuerit Deum curaſſe mortem præſcribi Filio, vt quid commune eſt cum brutis, & neglexiſſe grauiores circumſtantias, qualis eſt ſupplicii loco publico, inter duos latrones ad maiorem infamiam. Sanè illud genus præcepti incredibile eſt, nec Chriſtus nos docuit illud genus obedientiæ ſuo Patri exhibitæ, vel à nobis præſtandæ, cùm dixit, *ſicut præcepit mihi Pater, ſic facio*, & ne credas ſolis præceptis vrgeri, nec conſiliis locum vllum eſſe, alibi dicit, *quæ ſunt ei placita, facio ſemper.*

Sed quam aliena eſt à mente Theophili, illa in horto ad Patrem precatio, à tribus Euangeliſtis diuerſo tenore verborum relata, vt videantur vno conſenſu voluiſſe Theophili exceptiones refellere? Aſſerit circumſtantias temporis, intentionis, nullomodo præſcriptas à Patre, ſed permiſſas Filij arbitrio: at contrà ſic Patrem alloquitur ex Mathæo, *verumtamen non ſicut ego volo, ſed ſicut tu.* Quid illa formula verborum ſignificat, niſi rei præceptæ circumſtantias? Contendit rem volitam, ſeu volendi rationem, & motiua non fuiſſe præſcripta: at contra Chriſtus ex Marco *non quod ego volo, ſed quod tu*; quibus verbis rem ſine dubio volitam, & volendi rationem complexus eſt. Contra tertiam exceptionem quæ ſubſtantiam actus eximit à præcepto: ſic Lucas inducit orantem, *non mea, ſed tua voluntas fiat.* In id vnum conſpirarunt Euangeliſtæ, vt perfectam voluntatis Chriſti cum paternâ conſenſionem quoad res volitas, & rationem volendi

quoad ſubſtantiam actus & circumſtantias referrent: atque hoc abſoluto obedientiæ exemplo nos docerent, quâ ratione diuinis præceptis, & conſiliis parere nos oporteret.

Sed contra Theophilus contendit, nihil horum præcepto, aut conſilio, indictum Chriſto, vt ſalua ſit indifferentia abſoluta. Sed reuera non eſt tanti, vt tot locorum Scripturæ, tot exemplorum diſpendio redimatur: & ſanè mirum fuerit Chriſtum inſpexiſſe decretum Patris; & in eo mortem cum omnibus circumſtantiis ſibi ferendam, nec debuiſſe illi aſſentiri; cum nos diuinæ voluntati ex ſolo euentu notę, oporteat ſubiicere, & quidquid decreuerit, æquo, & forti animo ferre, nè ab eius decretis, vel minimum recedamus.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Enodatio difficultatis ex vera ſententia.

EX his ergo omnibus euidens eſt, vix Chriſto noſtræ libertatis vindici, ſuam conſtare; nec ſubinde obedientiæ meritum, & pretium noſtræ redemptionis, ſi ſententiæ Theophili mordicus adhærere velimus: ergo ineunda eſt nobis via, quam ſuprà aperuimus. At quid, inquit, fiet libertati, ſi indifferentia abſoluta aſtringatur vinculis æneis, & ineluctabilibus neceſſitatis, qualis eſt à præcepto, à viſione beatâ? Quaſi ſublatâ, ac diminutâ illâ indifferentiâ abſolutâ, quę vnicam ad peccandum potentiam continet, omnis pereat indifferentia, & mera ſuperſit neceſſitas: nec præſto ſit vera eſſentia libertatis, in independentiâ à mediis poſitâ, & eligendi facultas media ex fine, & ex illo indifferentia temperata, quæ omnia clarè & fuſè explicuimus.

Ad huius ſolutionis ſenſum traximus reſponſionem Thomiſtarum ad eamdem difficultatem, vt nihil opus ſit eadem repetere. Vnum tantum ſupereſt Argumentum quod ſoluamus. Suppoſitio conſilii, aut præcepti antecedit actum, quo vtrumque impletur, & ex illâ ſuppoſitione conſequitur eâdem neceſſitate, quâ impoſſibile eſt Chriſti voluntatem à paterno conſilio, aut præcepto

diſſentire: Ergo perit omnimoda libertas.

Ad hoc Argumentum, quo tota controuerſia deducitur, Nego eâdem neceſſitate fieri rem præceptam, quâ Chriſtus non poteſt peccare, aut diſſentire à Patre; quia res præcepta, quæ eſt materia libertatis, eſt purum medium, accidentario fini coniunctum, quatenus ad momentum illi inſeruit, ac proinde ſi quam habeat neceſſitatem, eſt ex merâ ſuppoſitione cui ſeruatur dominium, & vſus, imo indifferentia ad illud, cum ſubordinatione ad finem, quæ illam expurgat à fæce peccati, & malæ electionis: Ergo nihil nocet libertati. Et hanc cumulatè habet Chriſtus, etiam ſi præcipiantur actus, aut per viſionem beatam præſciantur. Quid ergo timemus libertati, quaſi excidium illi immineat, ab illo receſſu à peccato?

At inquies eâdem neceſſitate eligitur medium quo euitatur peccatum, & contumacia in præceptum. Nego illud Ant. quia neceſſitas ad rem prçceptam, eſt ſecundum quid ſuppoſitionis, ad fugam verò peccati, eſt neceſſitas ſimpliciter: ratio differentiæ petitur ab illâ diſtinctione duplicis medij; quorum vnum eſt per accidens ad tempus iunctum fini, cuius generis eſt res præcepta, aliud eſt per ſe connexum, aut potius pars finis formalis, qualis eſt fuga à peccato & conſenſio cum Dei voluntate: Ergo ad illud, non iſtud, ſeruatur libertas.

Declarari poteſt hæc ſolutio ſummè obſeruanda, exemplo ſæpiſſimè vſurpato, rationis & libertatis, quas diximus multis conuenire, ſed hoc maximè differre, quod ratio vt plurimum ex præmiſſis inferat concluſiones æternæ veritatis, quibus aſſentiatur neceſſario, idque dupliciter, primo vt ex præmiſſis euidenter deducuntur, deinde vt in ſeipſis veræ ſunt, & æternę veritatis. Libertas vero ex fine eligit media liberè, quia non ſunt neceſſario connexa fini, ſicut concluſiones ex ſuis principiis determinatæ: quare in electione duplex elucet libertas oppoſita duplici neceſſitati, quâ ratio aſſentitur concluſioni, tum vt deductæ, tum abſolutè in ſe conſideratæ. Libertas vero medium eligere poteſt vtroque ſenſu liberè, nec interdum poteſt aut debet amare vllâ ratione neceſſariò: non quidem vnquam abſolute, ſed nec interdum etiam vt fini ſubeſt: ſicut enim ratio (vt idem exemplum ad rem aptiſſimum vrgeam) concluſionem probabilem, cum ex

principiis incertis deducit, nunquam vi illius medij poteſt certo de ſe veram abſolute ſibi perſuadere, ſed dubia ſemper & anceps hæret, & formidoloſum alterutri parti aſſenſum præbet; quia videt illis poſſe ſubeſſe falſum: ſi tamen formet propoſitionem modalem, poteſt certo & euidenter probabilem ſtatuere, licet interdum nec ipſius probabilitatis habeat euidentiam.

Idem de mediorum electione omnino dicendum eſt: poſſe ſicut probabilium aſſenſum in tria diuidi genera; vel enim attenduntur, vt ſubſunt fini, vel vt in ſe habent propriam, & innatam bonitatem. Hac ſecunda acceptione nunquam neceſſario magis amantur à voluntate, quam ratio probabilibus certum præbeat aſſenſum: vt ſubſunt vero fini, tum ſicut de concluſione probabili diximus, interdum cognoſci euidenter probabilitatem, aliquando vero probabilem haberi de ipsâmet probabilitate aſſenſum; ita hæc media amari poſſunt cum omnimodâ indifferentiâ, & nullâ prorſus neceſſitate; interdum poteſt eſſe neceſſitas, ſed tantum ſuppoſitionis, quæ habeat adiunctam libertatem ad ipſa media, vt abſolutè in ſe conſiderantur. Voluntas impeccabilis, ad rem præceptam habet abſolutam libertatem electionis, & amoris medij, adiunctam neceſſitati ſecundum quid, qualem diximus concluſionis probabilis abſolutè conſideratæ, vel vt euidenter eſt probabilis: & hâc libertate potiuntur Chriſtus & Beati, alterâ gaudent viatores, quæ reſpondet aſſenſui opinionis probabilis, cuius nequidem probabilitatis euidentia habetur. Sed de his plura articulo tertio.

Sed vt breuius, & fortè apertius, hæc omnia perſtringamus, diſtinguenda ſunt tria genera concluſionum, & totidem electionum. Primi generis concluſiones demonſtrationibus comparantur, cum earumdem ex præmiſſis neceſſariis deductio euidens eſt, & ſubinde veras in ſeipſis eſſe conſtat, & vtriuſque certum aſſenſum ratio præbet. Secundi generis concluſiones ſunt omnino oppoſitæ ſuperiori, cum nec illarum illatio ex præmiſſis, nec veritas euidens eſt, ſed ad ſummum probabilis cui proinde ratio nequeat certò aſſentiri citrà erroris periculum. Tertij generis concluſiones ſunt mediæ, quarum illatio ex præmiſſis euidenter probabilibus neceſſaria eſt, ſed in ſe ſunt tantum probabiles, ac proinde indubitatum aſſenſum nec re-

quirunt, nec patiuntur citrà temeritatis aut falſi notam.

Electio ſi propriè ſumatur duplex tantum eſt, & reſpondet duobus poſtremis ordinibus concluſionum probabilium, quarum illatio, & veritas inevidens eſt, vel illatio euidentiam habet ex præmiſſis probabilibus, ſed incertæ ſunt veritatis. Electio viatorum de re præcepta à Deo, aut de amore Dei, libertatem habet vtroque modo, de re præceptâ, vt ſubeſt fini, vel in ſe abſolutè conſideratâ, quod aliis verbis explicant Thomiſtæ, eſt libera electio nobis de re præceptâ, ſeu materialiter, ſeu formaliter, ſiue negatiuè, ſiue priuatiuè ſumatur. Electio verò Chriſti, & Beatorum ſimilis eſt concluſioni tertiæ & mediæ, quæ habet rationem propoſitionis modalis, ſeu quæ euidentem habet illationem, ſed veritatem non omnino certam, cui proinde intellectus non præbeat firmum, & certum aſſenſum. Ita Chriſtus & Beati rem præceptam formaliter vt ſubeſt ordini finis eligunt, amant & volunt aliquâ ſpecie neceſſitatis ſecundum quid, ex ſuppoſitione: ipſas verò res in ſe neque amant, neque oderunt neceſſario, ſicut intellectus rei quam videt euidenter probabilem, nec aſſentitur, nec diſſentitur neceſſario, & citrà omne dubium, ne ſe periculo erroris exponat. Quare ſicut concluſio ſecundum illationem probabilis euidenter, incerta magis pertinet ad concluſiones probabiles quam neceſſarias; ita ad libertatem pertinet vtrumque genus electionis explicatæ: & cum Chriſtus & Beati eliciant de re præceptâ aſſenſum, ſimilem illi quem habet ratio de re probabili in ſe, licet illationis ſit euidentis, cui neceſſario adhærere nequeat, ita voluntas etiam impeccabilis, rei præceptæ liberè, non neceſſario adhærebit: & hæc ſatis de Chriſti libertate plura in hanc rem cum de noſtrâ.

Articvlvs Secvndvs.

De Libertate increatâ:

Qvo diuinæ & increatæ voluntatis, quam humanæ Chriſti altior eſt libertas, eo difficilior eſt eius comprehenſio & explicatio. Si quid tamen lucis rei obſcuriſſi-

mæ accedere poteſt, haurienda eſt omnino ex libertatis notione à nobis hactenùs explicata: quæ plura ſine dubio habet, quibus hæc difficultas inſuperabilis vtcumque capi, aut emolliri poſſit. Sicut natura cognitionis ex potentia & obiecto natæ, & ex vtriuſque ſimilitudine profectæ, ad ineffabilem verbi diuini generationem, ex D. Thomæ principiis nos manu ducit, hoc Argumento, vt quo perfectior cognitio ſit, ad nobiliorem aſſurgat obiecti cum facultate ſimilitudinem; & cum verbi diuini à Patre per ſui notitiam generatio, ſupremum intelligentiæ gradum teneat, eo tandem perueniat oportet, vt obiecti ſeu principij generantis, quod ſit obiecto fœcundum, cum verbo ſeu termino intellectionis ſimilitudo ad naturæ & ſubſtantiæ vnitatem deducatur. Ita de libertate diſſerimus, cum vera & germaniſſima oriatur ex duplici capite, ex voluntatis præſtantiâ, & rei quam attingit inferioris & imparis vitio ſeu defectu; quo altioris ordinis eſt voluntas, eo futura eſt libertas magis abſoluta ab obiecto, & amplioris in illud dominij: Ergo immota & inuariabilis quoad velle & nolle, mutare, poteſt ad arbitrium quaſcumque res creatas.

His principiis viam munimus ad arcanum increatæ libertatis, in hoc poſitum, quod Deo nihil internum & vitale adeſſe aut amoueri queat, res tamen ad extra pro ſuo arbitrio ponat & aſſumat, è nihilo extrahat, aut in nihilo detineat. Quî vero id poſſit fieri, rem fateor eſſe ſupra humanæ & creatæ mentis captum. Hic ſolùm controuerſia eſt cum Theophilo; quæ duarum notionum libertatis, an noſtra quam per independentiam voluntatis à rebus explicamus, an indifferentia actiua quam ipſe vnicè vrget, aptior ſit ad explicandum illud ineffabile libertatis increatæ myſterium, quod inuariabilis ad libitum velit aut nolit res ad extra producere.

Paragraphvs Primvs.

Refelluntur Theophili aliæque diuerſorum opiniones.

Imprimis neceſſe eſt conueniat nobiſcum Theophilus, actum liberum Dei non eſſe poſitum, neque in denominatione extrinſeca à productione, aut non productione rei, vt vult Aureolus relatus à Capreolo in 1. diſt. 45. quæſt 2. contra concluſionem ſecundam & tertiam: neque etiam dicit ſolam relationem rationis, ſiue conſequatur ad actum diuinum, vt videntur innuere nonnulli; ſeu reſpectus ille voliti liberè conſequatur ad terminum ad extra productum, quod videtur velle Vaſquez, & eodem modo hunc reſpectum liberè voliti explicare, quo relationem creantis Dei in tempore; vel vniti Verbi cum humanitate, quæ ſine dubio oritur ex ſolâ mutatione creaturæ. Neque explicanda eſt huiuſmodi denominatio liberè volentis, per aliquam denominationem Deo quidem intrinſecam, quâ dicitur liberè velle, & agere ſecundum conſilium voluntatis ſuæ, quæ tamen intrinſeca formalitas poſſit abeſſe à Deo, & ſit deſitioni obnoxia; quod falſo Theologi recentiores aſcribunt Caietano Prima parte quæſt. 19. art. 3. quem vero ſenſu explicant Nazarius, & Ioan. à Sancto Thoma. Huius vero opinionis aut potius erroris eſt Conradus roſtrius Caluiniſta, & ad illum magis quam Cajetanus accedunt Fonzeca & Salas.

Tota ergo veritas Catholica, & incomprehenſa difficultas in hoc eſt poſita, quod libertatis diuinæ ità intrinſeca ſit ratio & denominatio, vt omnino immutata in ſe mutet obiecta, illa velit, nolit, producat, aut non producat. Hanc verò difficultatem Theoph. ſecundæ partis cap. 6. reiecta noſtra ſententia de libertate, ità ex ſua putat ſe profligare. Libertas diuina poſita eſt in indifferentia actiua ſicut noſtra: Atqui noſtra voluntas libera ex vi ſuæ indifferentiæ actiuæ omnino immutata & neceſſaria quoad actum primum, poteſt pro libito terminari ad hunc actum ſecundum, primo elicitum, potius quam ad oppoſitum, ad quem profundendum æquè terminari potuiſſet, ſi li-

buiſſet ex priuilegio cauſæ liberæ: Ergo voluntas diuina ex vi actiuæ indifferentiæ ſine vllâ mutatione ſui, poteſt liberè terminari ad creaturas extra ponendas, aut non ponendas.

Sed hoc, inuoluere eſt potius, & augere, quam expedire difficultatem: nam quamuis demus (quod dubium, fortè falſum eſt) voluntatem creatam ex vi actiuæ indifferentiæ, mutatione & præmotione quoad actum primum, elicere ad libitum actum ſecundum; certum eſt in hoc differre voluntatem noſtram per actum ſecundum complectum, à voluntate diuina liberè attingente creaturas, quod denominatio liberè agentis, exprimat directè actum vt formam conſtituentem & determinantem nos liberos; obliquè vero actum primum, ſeu indifferentiam actiuam: contra verò nequit Deus dici liberè velle, tanquam à ratione formali primo, & expreſſe ſignificatâ à creaturâ ad extrà poſitâ, & à ſuâ voluntate obliquè tantum importatâ, alias vera eſſet ſententia Aureoli, quæ totam Dei libertatem & reſpectum liberi, conſtituit in externâ immutatione creaturæ: contra quam opinionem ita argumentatur Capreolus loco citato concluſione tertia.

Ex Diuo Thoma primi contra gentes cap. 28. potentia quæ ſe habet ad oppoſita, & eſt illis ſuperior, non agit niſi ad vnum determinetur, vel à ſe vel ab aliquâ re extrinſecâ, quaſi à materiâ, & à caſu, vt ſol plures effectus continens interdùm oppoſitos, ratione materiæ ad vnum determinatur: Atqui diuina voluntas indifferens eſt ad oppoſita, nempè ad eſſe rerum, & non eſſe, à quibus tamen independens eſt, quia contentus eſt ſuâ bonitate, & nullâ re extrinſecâ eget, ac proinde omnibus rebus creatis ſuperior ad illas indifferens, ac proinde liber cum ſummâ independentiâ: Ergo non poteſt illas determinatè producere, aut non producere, niſi habeat voluntatem internam, quæ id ſtatuat & diſponat: & cum ſit interna ac proinde à ſubiecto omninò inuariabilis, liberè tamen obiectum, ſibi ſubijciat; hæc duo concilianda ſunt, quæ vix attingit Theophilus ſuâ Argumentatione: Deum non dici liberè velle à creaturâ extrà ſe poſita, ſicuti voluntas noſtra ab actu ſecundo in ſe recepto, quaſi à formâ directè ſignificata per hanc liberè agentis denominationem; ſed à primo actu neceſſario quoad entitatem ratione ſubie-

ctì, qui tamen liber ſit, quoad volitionem & nolitionem rei.

Paragraphvs Secvndvs.

Ratio Libertatis diuinæ explicata ab independentia.

Mvlta habet Ioan. à S. Thoma Diſp. quarta de voluntate, articulo 3. & 4. & 5. vt probet denominationem liberè agentis competere Deo ratione actus ſecundi interni quoad libertatem omnino neceſſarij, qui tamen liberè terminatur ad creaturam. Id vero ex noſtris principiis probamus duobus Argumentis, quorum primum ex ſuperioribus ſic poteſt formari. Libertas poſita in ſolo dominio rerum, non actuum poteſt immutata in ſe, res quarum habet dominium immutare ad arbitrium, ſeu illa velle aut nolle producere: Atqui non repugnat dari voluntatem dominam rerum, non actuum, & id genus libertatis perfectiſſimum, & Deo dignum eſt: Ergo poteſt diuina libertas immutata, exerceri per rerum mutationem. Prima propoſitio euidens eſt, quia tota mutatio voluntatis liberè agentis, debet eſſe à propriis actibus; Ergo ſi domina ſit rerum non actuum, quæcumque interueniet mutatio, rebus inerit, non voluntati. Secunda Propoſitio, ſeu Minor probatur quoad priorem partem, quod ſcilicet huiuſmodi libertas rerum, non actuum domina, non repugnet: quia libertatis dominium per ſe expetitur in res, accidentario tantum in actus; cum illud ſine iſto comparari & exerceri nequit.

Probat ſecundo S. Doctor, primi contra gentes cap. 82. egregio diſcurſu, cuius hæc ſumma eſt. Indifferentia potentiæ ad vtrumlibet ex duplici cap. poteſt oriri, primo ab ipſa potentia, cum non eſt ſuam perfectionem conſecuta, per quam ad vnam determinetur; vel ratione obiecti, cum voluntas eſt indifferens ad vtrumlibet, & à neutro determinatè pendet; ſicut, inquit D. Thomas, cum quis inſtrumentis diuerſis poteſt ex æquo vti ad idem opus perficiendum: hoc autem ad eminentiam potius quam imperfectionem virtutis pertinet, quantum vtrum-

libet oppoſitorum excedit, & ideò ad neutrum determinatur, ſed ad vtrumlibet ex æquo ſe habet. Id autem maxime conuenit diuinæ voluntati reſpectu aliorum à ſe: nam finis eius à nullo externo aut creato dependet, & huic fini quæ eſt ſumma eius bonitas, perfectiſſimè eſt eius voluntas vnita: nulla eſt igitur imperfectio, aut potentialitas in voluntate diuina ratione libertatis, nec vllum in actumdominium, ſed tantum in res volitas.

Et hoc probatur ratione apertiori & euidentiori, dominium voluntatis creatæ in proprios actus, oritur à tribus defectibus ipſi innatis, quorum primus, & origo cæterorum, eſt quod voluntas comparetur ad ſuas operationes, ſicut actus primus ad ſecundum, ſeu vt cauſa efficiens ad ſuos effectus, à quibus diſtingui oportet, quos poſſit ſuſpendere, nec eos elicere valeat, niſi à cauſâ primâ præmoueatur; at diuina voluntas longiſſimè abeſt ab his tribus defectibus. Neque enim comparatur vt potentia ad ſuas operationes, ſed concipienda eſt eius libertas, inſtar actualiſſimæ volitionis, quæ vix ratione diſtinguatur à voluntate, nec ſuſpenſionis patiens eſt, multo minus ſuſpenſionis mediæ inter actionem & facultatem: quid ergo ad exercitium libertatis opus eſt, niſi dominio in rem creatam, in eo ſtatu quo libuerit poſitam? Quare ſicut ad denominationem voluntatis creatæ liberè agentis comparandam, Theophilus nil aliud requirit, præter potentiam & actum liberum elicitum, ita ad libertatem diuinam conſtituendam, ſatis eſt volitio increata cum dominio in res, eius vi & vſu, loco poſſibilium, aut futurarum poſitas.

Sed videmur vrgeri eodem Argumento, quo Theophilum premebamus, à diſcrimine inter exemplum, & rem ſubiectam; quod cum actus noſtri liberi, non ſolum ſint effectus, ſed etiam formæ inhærentes, quibus voluntas perficiatur, ab illis directè oritur denominatio liberè agentis, & oblique tantum à voluntate: ſi ergo illud exemplum Deo conueniat, non erit liber per intrinſecum actum, ſed per productionem, aut mutationem creaturæ; atque ita directè creatura ſignificabitur productione libere volentis, indirectè voluntas & volitio increata, quod planè euertit non ſolum ſententiam D. Thomæ explicatam, ſed etiam doctrinam fidei, & libertatem

diuinam. Si autem velis nomine Dei libere agentis ſignificari actum Dei æternum & neceſſarium, & obliquè tantum creaturam volitam & producendam, inde grauiores emergunt difficultates. Quî enim fieri poſſit, vt actus Dei neceſſarius, quo ſeipſum amat, & ratione ſuæ bonitatis res creatas, ſit liber & indifferens ad volitionem & nolitionem; cum actus voluntatis creatæ, vbi ſemel voluntati inhæſit, totum ſuum effectum formalem ſubiecto communicet, nec vllam habeat indifferentiam ad ſuum obiectum?

Vt paucis ſuperiora & quæ ſuperſunt dicenda, ad hanc vltimam difficultatem euincendam perſtringamus, & ex principiis noſtris repetamus, metienda eſt libertas ab independentiâ, vt quo hæc fuerit maior, eo ſit futura perfectior libertas. Tres autem poſſumus independentiæ gradus diſtinguere: primum communem libertati & voluntati creatæ, independentiæ motus quoad exercitium, ſecundum independentiæ actus improducti, tertium independentiæ quoad ſpecificationem ab obiecto, & terminationem ad ipſum. Singula diuiſionis huius membra ſunt explicanda.

Certum eſt nullam eſſe libertatem, niſi ſit maior & ſuperior obiecto, ac proinde ab illo independens, eo ſenſu quo explicat Ioannes à Sancto Thoma diſp. citatâ, art. 4. num. 5. quod ſcilicet reſpiciat illa obiecta vt imparia ſuæ capacitati, & inferiora ſibi; quare voluntatem allicere ad ſummum poſſunt, non mouere efficaciter, & neceſſariò ad exercitium. Vnde hanc primam perfectionem libertatis, vocamus independentiam motus quoad exercitium, cuius origo eſt ipſamet voluntas vt ſuperior obiecto, à quo licet ſpecificari debeat, & allici poſſit, non tamen ſubigi, nec impelli ad amorem vel odium ipſius, niſi vt libuerit. Atque hinc oritur dominium voluntatis in res, & in actus ſuos, quos poteſt elicere & ſuſpendere. Secundus gradus Libertatis multo altior primo, poſitus eſt in independentiâ, à quacumque cauſa efficiente actum, ſeu intrinſecâ, qualis eſt potentia eliciens actum liberum, aut Deus mouens ad illam: & hic gradus libertatis, ſeu quod idem eſt independentiæ ſoli Deo competit. Tertius denique & ſupremus, multo altior reliquis, etiamſi à ſecundo oriatur, ſitus eſt in independentiâ ab

obiecto, vel alliciente, aut actum ſpecificante.

Vnde fit illum actum liberum, qui his tribus independentiæ generibus gaudet, eſſe indifferentem ad obiecta quæ vult, aut reſpicit producenda, quoad terminationem ſeu volitionis ſeu nolitionis: nam quod actus noſtræ libertatis, ſemel à potentia egreſſus, nullam habeat indifferentiam ad volitionem & nolitionem, ſeu vt obiectum tangat, vel non attingat, oritur ex defectu libertatis ſeu dependentiæ, tùm à potentia eliciente, tùm ab obiecto quod ſupponit non efficit, & à quo ſpeciem aſſumit: à quibus omnibus defectibus immunis eſt liber Dei actus, nec egreditur à potentiâ, nec dependet ab obiecto quoad terminationem vel ſpecificationem, ſed potius totum obiectum eſt ab ipſo, ad quod terminatur, non per dependentiam ſui ab obiecto, ſed obiecti à ſeipſo. Hic omnibus adde, tantam eſſe libertatis increatæ actualitatem, & potentiam in obiecta creata, vt licet habeat indifferentiam actiuam, vt ea conſtituat in ratione obiecti voliti, aut non voliti, & ſub alterutra ratione ſibi ſubiecti; non poſſit tamen manere ſuſpenſa ad alterutram partem, ſed ab æterno debeat ſe ad alteram partem determinare.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Reſoluuntur aliæ difficultates de libertate diuina ex eodem principio independentiæ.

HAc diſtinctione trium graduum libertatis, ſeu independentiæ, continentur quæcumque Ioannes à S. Thoma à numero citato vſque ad Art. ſextum, more ſuo magna ſubtilitate verſat, ſed pluries repetit: omnia autem ipſemet complectitur Articuli quinti Num. 17. cùm reſpondet ad illam interrogationem, quid ſit illa terminatio, ad quam dicimus actum Dei neceſſarium eſſe liberum aut indifferentem, an ſit realis intrinſeca, an extrinſeca Deo? Reſpondet conſentanee ad tertium gradum independentiæ (quo vno reſoluit omnia) eſſe intrinſecam entitatiuè, cum vi & poteſtate ſuper extrinſecâ. Quia hæc terminatio non eſt aliud quam ipſemet actus Dei realis

in tertio independentiæ gradu conſtitutus, ſeu vt ipſe loquitur ipſa ſummè independens actualitas Dei, quâ ſibi ſubiicit hoc obiectum, illudque determinat, vt ſit obiectum ſuum vt futurum vel non futurum, ſicut actio creatiua vt ineſt Deo, eſt eius actualitas attingens creaturam, à quâ nec ſpecificatur, nec vllâ ratione pendet, ſed potius per ſummam illam independentiam ſibi ſubiicit veluti dependentiæ vinculo.

Ita ſe habet volitio diuina ad obiecta libera, quæ per ſummam independentiam conſtituit in eſſe voliti. Nam vt D. Thom. obſeruat quæſt. 23. de veritate art. 4. ad 5. voluntas habet duplicem reſpectum ad ſuum obiectum: primum vt eſt quid volitum; ſecundum vt quid actu producendum: & hic ſecundus reſpectus ſupponit primum. Et inter vtrumque D. Thom. hanc differentiam conſtituit ſummè notandam prima parte, quæſt. 14. art. 15. ad primum, quod primus reſpectus rei volitæ aut cognitæ, ſit æternus & immutabilis, quia habet pro fũdamento, actum cognitionis, aut volitionis diuinæ æternum, quo ſe ad alteram partem determinat ex vi ſummæ actualitatis, quæ ſuſpenſionem non patitur: reſpectus verò producti, à quo Deus denominatur creans & dominus, habet pro fundamento creaturam, quæ eſt terminus productionis diuinæ: & ideo hic reſpectus temporalis eſt, alter æternus.

Hinc etiam reſoluit Ioannes à S. Thoma eodem Articulo Num. 6. quæſtionem illam difficillimam, an Deus poſſit in tempore velle aliquid noui ſicut creare. Suarez non putat illi hoc repugnare ratione phyſicæ immutabilitatis, ſed moralis tantum: quandoquidem determinatio ad alteram partem facta ab æterno, nihil addit Deo, niſi relationem rationis: Ergo ſi fieret in tempore, non accederet maior mutatio, quam reſpectus rationis. Sed hanc quæſtionem occupauimus, cum diximus Deum ratione actualiſſimæ libertatis, non poſſe manere ſuſpenſum; ſed debere ab æterno ſe determinare ad rei volitionem & nolitionem: quâ ſummâ actualitate careret, ſi maneret ſuſpenſus, vel propoſitum mutaret: Ergo non ex ſolâ inconſtantiâ, ſed ex immutabilitate phyſicâ repugnat Deum mutare conſilium in tempore, aut nouum inire. vnde reſpectus ille rationis qui conſequitur creaturam à Deo volitam, & cognitam, aſtruitur vt ſuo fundamento

actioni immanenti Dei & neceſſariæ, non ſolùm vt eſt entitas increata, ſed etiam vt eſt libera, ſeu vt attingit obiecta quæ vult, & amat.

Ex eodem fundamento addit Num. 7. actionem Dei liberam, vt terminatur ad creaturam, menſurari æternitati indiuiſibili: ex quo infert ad exercitium libertatis non requiri duo inſtantia realiter diſtincta, ſed vnum ſufficere, idque multò verius eſt de inſtanti æternitatis indiuiſibili & infinito: ad hoc enim ſatis eſt vt priùs naturâ potuerit Deus terminari per nolitionem, aut volitionem ad idem obiectum.

Ex eodem fundamento Num. 4. ſoluit Argumentum Vaſquez: non videtur poſſe intelligi extremis, & cauſſis inuariatis, ſequi diuerſum effectum: Atqui mutatio nulla eſt in voluntate diuina immutabili, neque in termino ſeu creatura: quia, ſi quæ eſſet, deberet oriri à voluntate diuinâ, quæ tamen ſupponitur immutata: vnde ergo exiſtet ille tranſitus creaturæ à ſtatu poſſibili ad futurum? Vi huius Argumenti penè oppreſſus Vaſquez, putat non poſſe euitari circulum vitioſum, ideo velle Deum rem quia futura eſt, & futuram, quia vult. Ad illud Argumentum reſpondetur ex dictis, illud Axioma extremis immutatis ſemper eumdem ſequi effectum, vel ſtatum rei, id verum eſſe ſi extrema eodem modo ſe habeant, actiuè & paſſiuè, ſecùs verò, ſi actus diuinæ voluntatis in ſe paſſiuè immutatus, alia immutet actiuè; quod poſſe diximus ex eo capite, quod ſit in ſupremo gradu voluntatis liberæ independentis, quæ vt actiuè immutet non eget paſſiuè immutari, & immutat contingenter, ſi extremum in quod agit, quod ſibi ſubiicit, ſit contingens, inadæquatum nec ſibi neceſſarium.

Si autem quæras, qua ratione ille actus indifferens immutet, & tangat obiectum, volitione potius, quam nolitione? Reſpondet ex eodem fundamento Art. 4. Num. 10. & 11. à nullo determinari, ſed à ſeipſo id facere: quia eſt purè, & primum determinans actiuè, & à nullo paſſiuè determinari poteſt; quod illuſtratur egregio loco D. Thom. ex quæſt. 23. de veritate art. 5. ad 1. vbi docet S. Doct. ex voluntate ſequi effectum, eo modo quo voluntas diſponit, non eo modo quo habet eſſe; ſicut accidit cauſis naturalibus, in quibus attenditur ſimilitudo, ſecundùm

ſecundum conditionem cauſæ & effectus; cum tamen in cauſis voluntariis, aſſimilatio conſequatur ſecundum quod in effectu impletur voluntas agentis; vnde fit vt licet actus volitionis & nolitionis ſit neceſſarius, ex eo tamen ſequatur habitudo contingens, ratione limitationis obiecti, quod non eſt adæquatum actui immanenti & neceſſario; qui cum totus ſit actiuus, & nullomodo paſſiuus, poteſt fuudare ex ſeipſo habitudinem volendi, potius quàm nolendi; atque ita dicitur operari Deus ſecundum conſilium voluntatis ſuæ: quia cum conſilium ſit de agendis, nec voluntas diuina determinetur paſſiuè ab obiecto & ab agendis, ipſa eſt primum & ſummum determinans, & ideò ipſa eſt ſibi conſilium.

Ex eodem gradu independentiæ ſoluit Argumentum difficillimum Art.5. à Numero 13. vſque ad finem: & maximè notanda eſt doctrina, Num. 7. tradita, vbi ait, nobis in hâc re imponi ab imaginatione, & ideò ſemouendam, cum agitur de libertate diuinâ, quæ concipienda eſt oppoſito omnino modo ad libertatem creatam. Nam libertas Dei exigit actum omnino neceſſarium, quia non elicitur à voluntate, nec dependet aut ſpecificatur ab obiecto, ſed potius conſtituit obiectum. Si igitur ſit actus purus improductus, ſemper & neceſſario Deo conueniet: ſi non ſpecificetur, nec dependeat ab obiecto libero, ſed potius è contrà obiectum ab ipſo pendeat, quamuis obiectum deficiat, ipſe actus perſeuerabit, nec poterit deficere, ſed tota libertatis ratio in eo ſita erit, vt cùm ſummâ independentiâ ſibi obiectum ſubiiciat, ac proinde obiecto pereunte, nihil deperit actui, aliàs non eſſet ſummè independens & ſummè neceſſarius.

Vnde in rebus creatis, hoc libertatis arcanum nullum habet exemplum quo explicetur: quia omnes formæ creatæ relatiuè habent ſuam entitatem cum dependentiâ à termino extrinſeco, quo ſublato, deficiunt; ſola diuina volitio eſt actus omninò independens ab obiectis, & ideò ſummè in eo liber, & in ſe neceſſarius, qui immutatus in ſe immutat, & conſtituit obiecta vt vult. Neque enim forma volendi in Deo liberè ſe habet, vt actus noſtri, qui cum ab obiecto ſpecificentur, conſtituunt voluntatem liberè volentem, ſine vlla indifferentia: actus autem diuinus licet inſit neceſſariò ſubiecto, ad obiectum

tamen comparatur actiuè, quia illi communicat, vt ſit ſuum obiectum, & transfert à ſtatu poſſibilis ad ſtatum futuri; & ita reddit ſubiectum liberè volens, & operans effectum. Et in eo modo ſe habendi actiuè ad obiectum, conſiſtit libertas, ſeu denominatio liberè volentis, quæ poteſt adeſſe, & abeſſe, non ratione actus, ſed ratione terminationis, & connotati contingentis.

Ex eâdem doctrinâ trahit ad ſuum & verum ſenſum opinionem Caietani prima Parte quæſt. 19. art. 3. vbi diſtinguit duplicem actus liberi perfectionem, intenſiuam vnam à ſubiecto, extenſiuam alteram in ordine ad obiectum: & hæc non addit perfectionem etiam extenſiuè Deo, ſed potius communicat aliis. Atque hæc eſt mens Caietani vt explicat Ioan. à ſancto Thom. Art. 4. Num. 16. & eodem Art. Num. 12. In eumdem ſenſum explicat Suarem, quatenus tamen diſtinguit actum liberum à neceſſario, ex inadæquatâ explicatione eiuſdem actualitatis verſus obiectum: quia non debet ſe neceſſario & adæquatè explicare quoad omnem rationem. Hoc enim eſt mirabile, & eminentiſſimum in Deo; quod cum ſit in ſe immutabilis; & mutet omnia, habeat in ſe actum & operationem actualiſſimam; & tamen non ſequatur effectus neceſſario, ſed contingenter, quia ſe inadæquate explicat: & hæc explicatio vt ſic loquar, non debet intelligi in ordine ad effectum, vt effectus formalis, ſed in ordine ad obiectum, quod cum ſummâ independentiâ immutat, & ſibi ſubiicit.

Ex eodem autem principio eodem Art. Num. 13. & primâ concluſione à Num. 2. probat libertatem Deo maximè intimam, & formalem; quia ſita eſt in ſummâ actualitate & neceſſitate perfectionis intenſiuæ, quæ habet vim immutandi obiectum, non quomodocumque, ſed vt volens: Ergo primo & per ſe dicit actum voluntatis Deo intimum, & connotat rem ad extrà, vi illius voluntatis conſtitutam in ratione obiecti.

Ex quo deducit Num. 14. illam habitudinem, ſeu relationem, quam concipimus in volitione diuinâ ad rem connotatam, non eſſe conſtitutiuam actus, ſed potius quid ad illum conſequens: quia aliàs actus Dei immanens, ſpecificaretur ſicut noſtri ab ipſo obiecto; cum tamen ſummam & abſolutam ab illo independentiam

habeat, & ſibi ſubijciat: & ideo obſeruat Num. 6. melius dici creaturam diuinæ voluntati ſubijci, quam obijci: quia non comparatur ad illam vt obiectum antecedenter mouens, ſed vt effectus conſecutus. Et ſi dicatur obiectum volitum, aut productum, hanc rationem participat ab ipſo actu libero.

Vnde concludit, optimas & à priori eſſe has ex ſcripturâ, & ex Theologis conſecutiones, vt Pſalm. 17. *ſaluum me fecit quoniam voluit me*, & ex Iob primo, *ſicut Domino placuit ita factum eſt*, homo eſt quia Deus vult: nam hæc cauſalis exprimit actum Dei liberum, qui reuera eſt cauſa rerum, ratione ſummæ ſuæ actualitatis intrinſecæ. Quare nullo modo admittendus eſt Vaſquez, qui dicit in hac re, vix poſſe euitari circulum vitioſum: ità eſſet ſi voluntas diuina conſtitueretur liberè volens, per creaturam intrinſecè terminantem eius actum, aut per productionem extrinſecam effectus temporalis. Sed præter quod iam probatum eſt, libertatem Dei poſitam in ſummâ independentiâ cum dominio in res; efficaciter confirmatur noſtra ſententia, & refellitur opinio Aureoli & Vaſquez, ex hoc quod vt ipſe fatetur, vix poſſit euitare circulum vitioſum in eodem genere cauſæ, qui omnino libertatem & efficaciam diuinæ voluntatis euertit. Hoc aduerto ex eodem Art. 5. Num. 1. libertatem diuinam cum omnipotentiâ conuenire, connotatione creaturæ vt obiecti, & effectus, cum hoc diſcrimine, quod omnipotentia reſpiciat creaturas in eſſe poſſibili, quæ eſt denominatio neceſſaria, & ideò omnipotentia non eſt libera reſpectu poſſibilium, licet creatura poſſibilis ſit illi inadæquata: voluntas autem libera eſt in ordine ad ſua obiecta, quia transfert illa ad ſtatum exiſtentium, vel ſtatuit ne producantur.

Paragraphvs Qvartvs.

Solutiones Argumentorum Aureoli ex Capreolo.

Hinc Capreolus loco citato, ſoluit Argumentum difficile Aureoli: omne volitum volitione neceſſaria, & eâdem qua finis neceſſario amatur, non eſt volitum li-

berè ſed neceſſario: Atqui creaturæ ſunt volitæ à Deo eodem actu neceſſario, quo ſuam bonitatem amat: Ergò ſunt neceſſariò volitæ. Ad hoc Argumentum negat maiorem Capreolus, aut diſtinguit, amari neceſſariò, ſi volitio in ſe neceſſaria, habeat etiam neceſſarium tranſitum in rem volitam: at diuinum velle in ſe neceſſarium tranſire contingenter ſupra creaturam.

Sed contrà inſtat Aureolus: Tranſitus diuini velle ſuprà creaturam non eſt contingens à fundamento, quod eſt diuinum velle neceſſarium, neque à termino ſcilicet creatura; quia antequam producatur non eſt, ac proinde non eſt contingens. Ad hoc Negat ſecundam partem Argumenti Capreolus: quia, inquit, futura dicuntur contingentia, licet non ſint, & res ſunt contingentes, non quia habent aliquod eſſe, ſed quia eſſe poſſunt, & non eſſe.

Viſum eſt hæc ex duobus profundiſſimis Thomiſtis colligere, tum ad iſtam difficultatem inexhauſtam vtcumque illuſtrandam: Tùm vt comprobarem, quæ Ioan. à Sancto Thom. ſubtiliſſimè excogitauit, contineri noſtris duabus obſeruationibus, & vix poſſe diuinam libertatem explicari, niſi ad independentiam confugiamus, in quâ libertatis rationem conſtituimus. Atque ex illâ præter relatas differentias inter noſtram & diuinam libertatem, tres alias ſummè notandas deducimus.

Primam alio loco explicuimus, quæ in hoc eſt poſita, quod cum diuina libertas à bonis omnibus creatis ſit ſummè independens, nec ab illis ſpecificari, vel etiam allici poſſit, à ſolâ bonitate increatâ perficiatur: non aſtringi ad meliora, & conuenientiora opera ſectanda, quandoquidem nihil confert ad eius perfectionem, quæcumque bonitas creata maior. Vnde fit quæcumque Deus eligit, & ad ſuam bonitatem refert, eo ipſo euadere optimum.

Hinc oritur ſecundum diſcrimen, quod noſtræ libertatis vera indifferentia, egeat temperamento ex ſubordinatione ad finem aſſequendum & fruendum: quia è multis quæ ratio proponit, quædam iuuant, alia nocent, & ex illis quæ ſunt honeſta & vtilia, vnum præ alio poteſt magis conferre: ſed ad Dei perfectionem aut felicitatem, quæcumque bona creata quamlibet inæqualia, perinde ſe habent ex ſummâ illâ independentiâ, vnde oritur abſo-

luta, & par ad hæc omnia diuinæ voluntatis indifferentia.

Tertium diſcrimen addit Ioan. à Sancto Thoma, art. 5. num. 10. quod cum omnia bona creata ſint indifferentia Deo, non opus habeat ad illorum electionem vnius præ alio, ſicut nos, iudicio practico aut imperio: ſed ſufficiat cognitio per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ, vt inquit Sanctus Doctor quæſt. prima de potentia art. 5. ad vndecimum, omnium quæ Deus poteſt, habet rationes quaſi excogitatas, & motiua præſentia: & vt inquit S. Doctor, eodem Art. ad 14. optima ratio quâ Deus omnia facit, eſt ſua bonitas & ſapientia, quæ manerent etiamſi alio vel alio modo facerent: & ad 15. addit, illud quod facit Deus eſſe optimum per ordinem ad ſuam bonitatem: & ideo quidquid aliud eſt ordinabile ad eius bonitatem, eſt optimum ſecundum ordinem ſuæ ſapientiæ. Et ſi quæras à quo iudicio magis determinetur Deus è pluribus motiuis æqualiter propoſitis; Reſpondet ex merâ ſuâ voluntate, ſeu vt loquitur Apoſtolus, Epheſ. 1. ſecundus conſilium voluntatis ſuæ, quia cum comprehendat omnes rationes, non indiget conſilio repetito à re creatâ eligenda; ſed tota ratio vertitur in voluntatem, quæ omnibus motiuis comprehenſis, ſe ipſam determinat. Et hoc certum cenſet de voluntate diuinâ, quod alibi negat de creatâ, & tenent Recentiores, è duobus bonis æqualibus æqualiter propoſitis, poſſe ſine nouo motiuo, aut iudicio, quod libuerit eligere, idque ratione ſummæ actualitatis, quâ non poteſt ſicut nos debemus ab ipſis obiectis determinari. Hæc ſufficiant de difficultate inſuperabili.

Articvlvs Tertivs.

De Libertate creatâ vt ſubeſt Dei præſcientiæ & motioni.

INvictvm noſtræ ſententiæ de libertatis naturâ præſidium comparauimus à creatâ libertate Chriſti, & increatâ Dei; vnde illi ruinam Theophilus moliebatur. Sed grauius nobis putat impendere periculum à prædefinitio-

nibus æternis, & motionibus externis; quibus dùm voluntatem alligamus, aut ſubijcimus abſque ſcientiæ mediæ beneficio, cenſet nos funditùs libertatem tollere. Atque hoc eſt præcipuum noſtræ diſputationis caput, magis quam duo ſuperiora inter nos controuerſum. De libertate Chriſti & Dei, multis conuenimus: at de noſtra vt præſcientiæ decreto Dei, & motioni ſubeſt, non aliâ re conſentimus, niſi iis quæ ſaluâ fide negari, aut in dubium reuocari nequeunt. Quidquid Deus ab æterno ſtatuerit, aut quacumque ratione noſtras præuiderit operationes, vel ex tempore iuuerit, neceſſe eſt incolumem eſſe voluntatis libertatem, & cum Dei præſcientiâ & concurſu conuenire. Qua vero ratione hæc concordia fiat, inter nos ſumus omnino diſcordes! Thomiſtæ volunt fieri in *ſublimibus*, vi omnipotentiæ diuinæ: Recentiores contendunt omnipotentiſſimam virtutem libertati exitialem, & ſola ſcientiâ mediâ poſſe ſub diuinâ prouidentiâ ſeruari.

Paragraphvs Primvs.

Singularis opinio Ludouici à Dola.

Inter has extremas ſententias, mediam & tertiam ſtatuit Ludouicus à Dola ex Familia Capucinorum Theologus Sequanus, qui libro in hanc rem ſcirpto, damnat prædeterminationē Phyſicam, & ſcientiam mediam; vnde docet noſtram libertatem, & Dei ſanctitatem, non poſſe ſtare niſi cum Durando, & Aureolo, concurſum ſimultaneum Dei in noſtras actiones liberas negemus. Nam vt Theſium de hoc Argumento editarum ſeptima ait, aſſertores ſcientiæ mediæ demonſtrare efficaciter, opinionem aſſerentium Deum Phyſicè determinare voluntatem noſtram, & concurrere cum illâ influxu indiſtincto & ſimultaneo, ad quaſcumque actiones bonas aut malas, plurimùm laborare, in ſaluandâ libertate noſtra & diuina ſanctitate: viciſſim ait Theſi octaua Prædeterminantes bene attendere ſtante principio de concurſu ſimultaneo, quod eſt commune omnium concurrentium, impoſſibile eſſe Deum voluntati cooperaturum explorare, expectare & conſulere voluntatem creatam, & præuidere quid ſit ipſa operatura,

ſi decernat concurrere ad ipſam operationem,eo quod ante decretum concurrendi, voluntas creata non appareat Deo, niſi qualis eſt ex ſe, ſecundum ipſos omnino impotens ad operandum: nec reperire hactenùs potuerunt, quid ſit illud, ad quod attendens Deus, cognoſcat & decernat exhibendum nunc eſſe, nec priùs, neç poſterius, concurſum creatæ voluntati operaturæ, eumque determinatum huius potiuś quam illius ſpeciei; quamuis confugerint alij ad determinationem voluntatis formalem aut virtualem; alij ad ipſius propenſionem,aut ad genericam rationem actionis; alij quid voluntas eſſet operatura, ſi ſe ſola eſſet actiua; alij denique ad alios dicendi modos.

His ex Theſibus delibatis, Theophilus opinionis huius nouenticulæ impugnationem aggreditur cap. 5. graui querimoniâ, & mirari ſe ait, quorſum author ſcripſerit, cardinem controuerſiæ inter Præmotionis & ſcientiæ mediæ aſſertores, in eo verti, vt amoueatur ab vtriſque concurſus ſimultaneus, ad noſtras actiones neceſſarius: quaſi pax inter vtraſque ſit futura, ſi ab illo principio de concurſu Dei, mutuo conſenſu recederenr.

Verum Theoph. non capit mentem illius Theologi; neque reuera carpit quod purgat; quaſi putet noſtræ libertati repugnare concurſum ſimultaneum: neque illud obijcit, ſed aliud inſuperabile Argumentum, non poſſe ſcilicet conſtitui ab aſſertoribus ſcientiæ conditionatæ, medium quo eius certitudo nitatur: & probat euidenter enumeratione, & refutatione nouem diſſidentium opinionum de hac re: & omiſſis pluribus aliis, quæ infrà explicabimus, profecto diſcordes Aduerſariorum ſententiæ, & confuſæ voces, oſtendunt inſuperabilem eſſe difficultatem, in obiecto huius ſcientiæ ſtatuendo. Et ſtupendum mihi videtur, illud quod præ aliis ſuſcepit defendendum Aduerſarius, nempe Deum præſcire futuras ſub conditione operationes, ex inſpectione rei omnino chimericæ, aut repugnantis, quid ſcilicet eâ conditione poſitâ, factura eſſet voluntas, ſi ſola poſſet agere ſine vllâ dependentiâ à Deo coagente. Sanè ſi eò anguſtiarum compellamus Aduerſarios, vt ſcientiæ mediæ aſylum quærant, in eâ conditione conficta, quid factura eſſet creatura ſi nullus Deus adeſſet, qui iuuare poſſet, aut quo ipſa egeret, immeritò

dixit Carterius, nos ad ſcientiam mediam impugnandam, ſolis cont[ra]riis poſſe agere, de quo aliquid mox dicemus.

Sed ad Ludouicum redeamus, cuius opinionem toto illo capite exagitat Theophilus & probat non carere periculo erroris communi ſuffragio Scholaſticorum, quos latè refert à Num. quinto ad vndecimum. Addit loca SS. PP. Sed non illi aſſentior, cùm ait, in eo poſitum eſſe errorem Pelagij, quòd concurſum ſimultaneum negauerit: nam quidquid ſit de illius ſenſu, cum primum à fide defecit, certum eſt progreſſu diſputationum cum D. Auguſtino, agnouiſſe auxilium cooperans, imo & gratiam cooperantem, & totam controuerſiam eò deductam, an eſſet moralis, vel Phyſice mouens. Sed ſuperſedeo ab hac controuerſiâ, quam ipſe proſequitur à Num. 12. ad 16. Affert autem Philoſophorum teſtimonia, inter quos refert Ariſtotelem, quem ex Guillielmo Pariſienſi, & Leſſio, dicit negaſſe concurſum ſimultaneum. Id vero omnino falſum eſt, cum ex præuio deducat nos ad Dei exiſtentiam vt primi efficientis immoti.

A Num. 20. Argumentis agit à ratione repetitis, quorum efficaciſſimum eſt illud ad hominem, neque enim auſus eſt negare concurſum Dei ad omne genus actionum, ſed tantum liberarum: ſed immeritò eas ab huiuſmodi lege eximit, cui ſubijcit neceſſarias: tum quia cauſa huiuſmodi indigentiæ & dependentiæ à Deo influente, eſt ratio entis participati, perinde communis actionibus liberis, ac neceſſariis, aliiſque rebus creatis. Deinde non poteſt voluntati huiuſmodi independentiæ ius conuenire, niſi hoc nomine, quod habeat virtutem integram, plenam, immediatam ad eliciendas ſuas operationes; quæ proinde non egeat ope aliena: Atqui voluntas libera non eſt efficacior ſeipsâ, vt elicit actus neceſſarios & indeliberatos, vel aliis cauſis neceſſariis: Ergo ſi operationes liberæ non egeant concurſu Dei, idem eſt de neceſſariis ſtatuendum. Idque veriſimilius, tùm quia ſublimior eſt operatio libera, quam neceſſaria cognitionis expers: tum quia cauſa neceſſaria eſt propior actioni, ſeu ad illam propenſior & magis determinata, quam ſit libera.

A Num. 26. ad finem vſque, per plures numeros, & paginas, totus eſt in enodandis difficultatibus, quæ vrgent

ſcientiam mediam: quibus eo arctius ſe implicat, quo magis enititur ſe exſoluere; vt planè videatur eſſe mus in pice. Neque euitare poteſt grauiſſimum illud paradoxum, Deum ſi ex ſcientiâ mediâ futurorum exploratrice, res futuras ſtatuat, agere cæco modo; præſertim ſi huiuſmodi ſcientia nitatur inſpectione eorum quæ actura eſſet voluntas, ſi ſe ſolâ ageret independenter à Deo. Et hoc ſenſu explicat alium modum, ſi per Deum non ſtet, vt agat; quod dupliciter poteſt intelligi: primo ſi voluntas nulla re egeat Deo, ſecundo ſi Deus nihil neget influxus, quem debeat conferre. Priori ſenſu hunc modum explicat, qui proinde coincidit cum primo; ſed vterque chimericus eſt, omnino impoſſibilis, & indignus Deo.

Vnde Ludouicus illud Argumentum ex triplici capite vrget; primo quod ſuppoſitio illa non minus repugnet, quam ens creatum, eſſe improductum. Et licet ad diſputationem admittantur ſuppoſitiones impoſſibiles per locum extrinſecum, vt cum ſublatâ riſibilitate ab homine, manet eſſentia, & verè rationalis dicitur: huius generis eſt ſuppoſitio receptiſſima apud Theologos, an proceſſio Spiritus ſancti à Filio ſit ita neceſſaria ad diſtinctionem vtriuſque perſonæ, vt eâ ſublatâ deſinant eſſe duæ. Eſt quidem ſuppoſitio impoſſibilis per locum extrinſecum, nempe à Spiratione actiuâ, quæ eſt proprietas Filii, non forma hypoſtatica, ſeu conſtitutiua perſonæ: ſuppoſitio autem voluntatis creatæ independentis à Deo, & à ſeipsâ operatiuæ; eſt primi generis impoſſibilium per locum intrinſecum.

Deinde eâ admiſsâ, nulli vſui eſſe poteſt, vt præluceat diuinæ voluntati, ad concurrendum cum noſtrâ voluntate, niſi cum ſummâ cæcitate & ignorantiâ. Nam cum Deus inſpicit voluntatem ex ſe quaſi operantem; vel producit, ac præuidet ſub conditione eoſdem numero & ſpecie actus, vel diuerſi generis: primum repugnat, ſecundum inutile eſt ad præſcientiam, & prouidentiam diuinam: Ergo huiuſmodi cognitio (eſto eſſet poſſibilis) eſt omnino indigna Deo.

Ad hoc Argumentum concedit, & negat Aduerſarius vtramque partem, & vult eſſe eiuſdem ſpeciei, aut diuerſi generis. Sed primum apertè repugnat, nam voluntas operatiua ex ſe independenter à Deo, eſſet impeccabilis,

Digitized by Google

infinita: quî ergo fieri poteſt, vt conueniat iiſdem numero & ſpecie actibus, cum voluntate peccabili, & indigâ concurſus Dei? Si vero diuerſi ſint generis, & ordinis operationes, non magis inſeruient ad prouidentiam diuinam, quam ſpeculator, qui referret Duci exercitus, non longè abeſſe agrum carduis & arbuſtis inſtar aciei ordinatis plenum, vt ex illo nuntio paret ſe perinde ad pugnam, ac ſi hoſtis accederet. Quis crediidiſſet eo pruriginem & licentiam ingeniorum deueniſſe, aut eâ vertigine circumagi potuiſſe, vt totum prouidentiæ diuinæ cardinem conſtituant in cognitione, neſcio quâ exploratrice, vel actionis chimericæ eliciendæ à creaturâ; ſi eſſet Deus: aut quod perinde eſt, ſi ſe ſola poſſet agere independens à Deo, ſeu ſi per Deum non ſtet, quod nihil poſſet ad illam operationem conferre: ſeu quod aliud non minus graue abſurdum eſt à Theoph. vorandum, Num. 35. Deum videre operationes futuras ſub conditione, ac proinde omni cauſalitate ad exiſtentiam neceſſariâ iam exercitâ, nullo tamen à ſe concurſu adhibito; ſeu quod non minùs graue eſt, ſcientiam illam conditionatam niti vt medio, intentione virtuali, quæ nec ſit nuda potentia, nec operatio formalis, ſed quid medium ab hoc vtroque extremo diſtinctum?

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Singularis opinio Theophili de ſcientia media refellitur.

E Tribus ſententiis initio huius Paragraphi relatis, duas expendimus, nempe mediam & ſingularem Ludouici, quæ ab actibus noſtris liberis immediatum Dei concurſum ſemouet, & alteram extremam, quæ huiuſmodi concurſum in noſtras operationes ſcientia media fulcit. Vtramque impugnauimus eodem ferè Argumento: quamuis enim in ſpeciem plurimum diſſideant, in idem tamen videntur hoc incommodum delabi, quod ens per participationem eximant à dependentiâ entis per eſſentiam. Id de Ludouici opinione euidentius probatum eſt, quam vt ſit opus repetere: non minus apertum eſt

de ſententiâ Recentiorum, eâ ſaltem ratione quâ defenditur à Theophilo Num. 28. vbi ſtatuit ſuppoſitionem voluntatis præuiſæ ſe ſolâ operantis, ex quâ veritas naſcatur conditionata, quæ Deum latere nequeat, & quæ ſit tanti momenti, vt ex illâ, id eſt, ex præuiſione actus futuri independenter à concurſu Dei, tota dependeat Prouidentiæ diuinæ œconomia, ſeu de rebus naturalis ordinis, ſeu ſupernaturalis ſtatuat.

Et ne imprudenti, aut minus cogitanti credas tam grande abſurdum excidiſſe, illud repetit eodem capite reſponſione ad ſecundum Num. 35. vbi itâ habet, *operatio creatura non antecedit actu, & reipsâ concurſum diuinum, ſed tantum conditionatè, quatenùs antè concurſum Dei exhibitum actu, obiicitur diuino intellectui operatio voluntatis creata, tanquam exoritura ab eâ, ſi ipſa voluntas ſolâ ſe poſſet agere. Ea autem anteceſſio conditionalis, quia non extrahit rem è ſtatu nihili, non exigit concurſum diuinum de facto exhibitum; ſicut nec rei tantum poßibilis conditio appoſita, extrahit reipsâ actionem è ſtatu meræ poßibilitatis. Sed quod ſpectat ad eſſendi actualitatem, actio conditionaliter futura, aquè eſt nihil, ac ea quæ eſt merè poßibilis pro quâ nullus Dei concurſus actualis exigitur.*

His omnibus duo oppono: primo, quod inferebam contra communem ſententiam, eam veritatem, futuri conditionati, à quâ pendet tota prouidentia diuina, abſolutam eſſe, & omninò independentem à quocumque Deì concurſu etiam præuiſo. Nam ſi præuideatur Dei concurſus ſicut cauſæ, non ſupponit voluntas agere ſe ſola. Id verò ſapientes iudicent an excuſari poſſit impietatis, Dei prouidentiam dependere à re omnino à ſe independenti. Aliud apertius abſurdum ex illa Reſponſione eſt inſinuatum inferri, quod nunc vrgeo. Vel vis futurum conditionatum eſſe; & cognoſci tantum intrà ſtatum rerum poſſibilium, & de illis idem ſtatuendum; vel futura huiuſmodi vis cognoſci vt habent plus actualitatis quam poſſibilia? Quodcumque dixeris abſurdum eſt & impium, dati veritatem, cognoſci exiſtentiam quaſi conditionatè exercitam de futuro hypothetico, independenter à cauſâ primâ, & ab eius influxu: Ergo admitti neutra pars huius reſponſionis poteſt. Minor quoad primum ipſamet poſſibilia non habent ſuam poſſibilitatem

independenter ab omnipotentiâ diuina: Ergo nec futura, quâcumque ratione concipiantur, habere poſſint futuritionem independenter à causâ prima, quia ad minus ab illa dependent æque ac poſſibilia.

Deinde immeritò poſſibilibus æquiparantur futura etiam conditionata: quia ſecundum rationem futuri, non videntur in causâ, ſed in ſeipſis ſecundum exiſtentiam abſolutè, aut conditionatè ponendam, & præuidentur terminare actionem omnium cauſarum, quæ ad illorum productionem, & exiſtentiam neceſſariæ ſunt. Neque illam aliud impedit, aut ſuſpendit, quam ſuppoſitio conditionis, quâ ſemel determinatâ, futurum in ſe videtur abſolutè, vt terminus omnium cauſarum à quibus pendet. Vnde inſto: vel inter huiuſmodi cauſas ad futuritionem, ſeu exiſtentiam rei ponendam, & cognoſcendam in ſeipsâ, annumeratur concurſus cauſæ primæ, vel excluditur: ſi primum aſſeras, tecum pugnas, quia vis illud futurum dependere ab influxu Dei, a quo ex tuâ ſuppoſitione erat abſolutum. Si verò tum aſſertum aliud defendas, vide in quod abſurdum & impium delabaris: vis cognoſci futurum in ſeipſo, vt terminum omnium cauſarum, quas ad ſui exiſtentiam & veritatem exigit, exclusâ primâ quæ ad poſſibilitatem rerum neceſſaria ſit. Videat Theophilus quâ ratione poſſit eius influxum ſemouere à rei futuræ exiſtentia, cuius veritas & cognitio vt à Deo independentem facit, eſt totius diuinæ ſcientiæ vnicum fundamentum.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Vera explicatio concordiæ noſtræ.

REFVTATIS ergo duabus opinionibus, ſupereſt tertiæ & noſtræ veritas quâ libertatem operationum humanarum defendimus. Poteſt confirmari Argumento ex totâ hâc Diſputatione repetito, tum à ſufficienti diuiſione: ſi nequit defendi libertas, ſemoto omni influxu Dei, vel adhibitâ præuiâ ſcientiâ mediâ, ne Deus cæco modo agat, ſequitur neceſſario admittendum influxum præuium; neque enim ſupereſt alius modus, conciliandi

iura noſtræ libertatis cum iuribus cauſæ primæ: Ergo hæc noſtra ſententia eſt admittenda.

Probatur 2. Argumento ad hominem ſub hac forma, ſi operatio voluntatis, eſt eo liberior quo plus indifferentiæ habet, minus dubitandum eſt de noſtræ libertate voluntatis, vt ſubeſt prædefinitioni æternæ, & motioni externæ Dei, quam de libertate voluntatis Chriſti impeccabilis, vt res Patris præcepto & conſilio præſcriptas implet: Atqui impotentia peccandi & diſcedendi ab imperio Patris, non abſtulit ab eo libertatem: Ergo multo minus auferet à nobis prædefinitio, & motio diuina, etiam ſi infallibiliter in ſenſu compoſito & neceſſario ſecundum quid ex ſuppoſitione rei effectricis libertatis, inferat actum. Quâ verò id ratione fieri poſſit ſine repugnantiâ cum verâ libertate, dictum eſt ſupra, eodem ſenſu diuerſis verbis explicari à Thomiſtis, Chriſtum liberè elegiſſe mortem ſibi præceptam quatenus indifferens erat ad illam negatiuè, non priuatiuè vt loquitur Aluarez, vel Materialiter non formaliter, vt dicunt Zumel, & Bannes, vel ſecundum nos vt indifferens erat ad amandam & odio habendam rem abſolutè ſecundum ſe, non prætermiſſo, ſed ſeruato ordine finis, quod vnum requirit vera libertas, vt probatum eſt collatione libertatis cum ratione, & illuſtratum exẽplo concluſionum probabilium, & demonſtrationum.

Atque in hoc id obſeruandum eſt ad dictorum lucem: hoc maxime pertinere ad rationis diſcurrentis, & artis ſylogiſticæ officium; vt ſi proba ſit conſequentia, conſequens admittatur vt verum abſolute, & ex aſſenſu illationis ſequatur aſſenſus indubitatus rei aut probabilis, aut neceſſariæ, iuxta vim & conditionem illationis conſecutæ ex neceſſariis, aut probabilibus præmiſſis. Inde eruitur diuiſio inſinuata Concluſionum in tria genera; primi ſunt concluſiones neceſſariæ, & euidentes quoad conſecutionem & conſequens, ſeu ſecundum illationem & rem illatam: quales ſunt veræ demonſtrationes. 2. Et medii generis, ſunt concluſiones neceſſariæ quoad illationem, ex principiis euidenter probabilibus, non tamen quoad rem illatam, cui non poteſt proindè intellectus adhærere neceſſariò, & indubitato aſſenſu, ſed tantum dubio, & ſuſpenſo. Vnde cum lex artis demonſtratiuæ exigat aſſenſum illationis, & rei illatæ

neceſſarium, & hic ſit euidentia deductionis cum inuidentiâ rei deductæ, aſſenſus inde conſecutus magis pertinebit ad probabiles ſecundi generis, quàm ad primi ordinis neceſſarias concluſiones.

Prætereà cum electiones voluntatis reſpondeant ordini concluſionum probabilium; ſicut harum duplex eſt, probabilium quoad illationem & rem illatam, vel probabilium quoad rem illatam, & quæ neceſſariæ tamen ſint quoad euidentem illationem: ita duplex eſt electio conſtituenda, prima voluntatis impeccabilis, de re præceptâ quæ reſpondet aſſenſui quoad modalem propoſitionem, & illationem euidenti, ſed quoad veritatem rei tantum ſuſpenſo & formidoloſo: electio autem voluntatis de re præcepta vt ſubeſt præmotioni diuinæ accedit ad concluſionem probabilem quoad conſecutionem, & rem deductam: & ſicut antiqui de ſapiente dicebant nunquam opinari, ne in erroris periculum incurreret; quia licèt videret interdum rem euidenter probabilem, & huius rei indubitatum aſſenſum præberet, putabat ad prudentiam pertinere, quoad rem illatam iudicium ſuſpendere, quâ ratione puto ſe Angelos habere in huiuſmodi rebus probabilibus. Ita voluntas impeccabilis Chriſti, & Beatorum ſe gerit, & affecta eſt in res ſibi præceptas. Illis neceſſario adhæret vt præceptæ ſunt; quod nihil eſt aliud quam non poſſe peccare: eſto ipſis rebus Materialiter; Abſolutè, Negatiuè ſpectatis, minus adhæreant & afficiantur, quam mens Angeli & ſapientis aſſentiatur abſolutè rebus etiam euidenter probabilibus. Voluntas autem viatorum vtroque capite differt à voluntate Chriſti & Beatorum, eorumque electio reſpondet concluſioni quoad illationem, & rem deductam tantum probabili. Hoc autem differunt, quod viatores minus adhærent rei formaliter vt præceptæ & magis afficiantur rebus abſolute in ſe ſpectatis.

Ex his omnibus elucet veritas vtrique electioni communis, diuerſa tamen multis differentiis ſummè notandis, quibus innumera diluuntur quæ Theophilus Partis ſecundæ cap. 1. & Philadelphus objicit inter ſuſpecta & pugnantia. Hinc enim euidens eſt; primæ electionis neceſſariæ quoad vnionem cum fine vltimo & fugam peccati, indifferentem tamen quoad rem præceptam Nega-

tiuè & in ſe ſpectatam, intenſiuè perfectiorem eſſe libertatem, quia tollit tantum potentiam peccandi, & diſcedendi à fine vltimo: libertatem vero quæ ineſt electioni quoad rem Materialiter & Formaliter præceptam indifferenti, eſſe extenſiue maiorem, etiam ſi attendamus voluntatem vt ſubeſt diuinæ motioni ad actum bonum determinanti: quia ſub hoc ſtatu voluntas viatoris non eſt determinata ad huiuſmodi actum bonum, niſi infallibiliter nulla ratione neceſſaria niſi in ſenſu compoſito, ex ſuppoſitione actus liberi, quam non ponere poterat, poſiti liberè & infallibiliter, cum quo negatio illius repugnat. Et hic eſt verus ſenſus compoſitus, non quem affingit nobis Theophilus cap. citato.

Voluntati autem impeccabili repugnat actus peccati, ſeu quod eſt idem negatio rei præceptæ Priuatiuè, ſeu prætermiſſo ordine finis etiam in ſenſu diuiſo: neque enim vt ſuprà diximus, voluntas Chriſti ex viſione beatâ impeccabilis, poterat in ſenſu diuiſo peccare, vt coactus eſt fateri Theophilus, licet aliter ſenſerit de impeccabilitate eiuſdem voluntatis ex vi vnionis hypoſtaticæ, cui tantum contulit impotentiam peccandi, ex ſolâ congruentiâ auxiliorum quæ ex ſcientiâ mediâ Deus illi ſuppeditabat, ſufficiens congrua his quæ incongrua videbat: quæ impeccabilitas eſt merè extrinſeca, qualis confertur iuſtis & electis: Et hanc concedit tantum Deiparæ Theophilus, quâ in re, ne quid grauius dicam, videtur parum eius honori conſulere. Sed quid mirum cùm aliud ius immunitatis à peccato non afferat ipſi vnioni hypoſtaticæ; quod iunctum ſit cum potentiâ intrinſecâ ad peccandum, & omnipotentiâ Dei illi accincta & parata ad concurrendum influxu ad bonum & malum indifferenti. Certe ſi quid ſimile noſtris Scriptoribus excidiſſet, damnaſſet vt blaſphemos.

Diſtinctio explicata duplicis electionis, coincidit cum illa, quam ex Gibieuf libri primi cap. 22. mirè exagitant Theophilus & Eugenius de Prædeterminatione facultatis & actus. Prima eſt eximia Chriſto, Beatis, & iis omnibus quibus Deus in perpetuum, vel ad tempus aufert potentiam peccandi, & perfectionibus internis ita ſibi annectit & deuincit, vt nullius peccati, vel diſſenſus ab illo ſint capaces, ac proinde habeant felicem peccandi impotentiam, per

ſcientiam mediam, & gratias ex illa congruas. Prædeterminatio vero ad actum ea eſt, cum per gratiam ex ſe, aut ſi velis per ſcientiam mediam efficacem, infallibiliter elicitur bonus actus, cum potentia tamen ad actum oppoſitum, qui voluntati ex vi illius determinationis non repugnat, ſicut ex vi prioris quam facultatis diximus. Ea diſtinctio ſic explicata, vix vllam difficultatem, vel repugnantiam non infringit, aut diſſoluit, earum quas congerunt hi duo Authores: & ideò ab iis referendis, aut refutandis ſuperſedeo.

Ad finem huius Diſputationis, viſum eſt vno verbo reſpondendum Sophiſmati millies repetito vtriuſque authoris, qui vt hæreticum volunt damnari, quidquid hæretici ſcribunt contra illorum mentem, vel eorum reſpondet Argumentis, quaſi nullâ re poſſint cum dogmatibus Catholicis conſentire, & peiores ſint dæmonibus, qui Chriſtum Dei Filium pleno ore clamabant: quaſi ex illâ confeſſione Arriani deſierint eſſe hæretici, & illorum damnatio reciderit in Catholicos.

Deſinant ergo Rhetoricari, & hoc ipſo nos victos, ſe victores habere, quod eadem in ipſos Argumenta cum Ameſio, aliiſque heterodoxis, vel iiſdem reſponſionibus illorum Argumenta excipiamus. Sanè ſi cauſa communis Eccleſiæ antiquior illis eſſet, quam priuata contentio, gauderent aut ad minus boni conſulerent, hæreticos tandem ſenſu & verbis Catholicorum loqui: ſed vix auſim dicere, an malint alienos ſemper eſſes ab Eccleſia, quam illi ſe adiungere, eâ lege vt Thomiſt. ſententiæ aſſentiantur. Certè mihi alia eſt mens, vtinam Ariminiani, ideſt, puri Moliniſtæ, de gratiâ & libero arbitrio ſeruatâ illâ opinione, abdicatis aliis erroribus Eccleſiæ ſe ſubijcerent.

Cæterum Albertus Pighius, Claudius Senteſius, & alij qui diſputatione cum hæreticis de Libero Arbitrio & Gratia D. Auguſtinum penè ſuſpectum, ac nullo loco habent, & patiuntur eum ſibi Caluiniſtas vindicare, infelicitèr fidei cauſam gerunt, nec ipſe Theophilus magis promouet, dum Ameſij ſocietatem nobis obijcit. Præſtaret profectò, ſcripſiſſet pro Bellarmino contra eius eneruatorem, quam venenum aperire, nec aliud apponere antidotum, quam quod multis nobiſcum conueniat. Non eadem mens eſt mihi cum Bellarmino, quæ Theophilo

cognatio

cognatio: ſed ſi æquè longa mihi ac illi vita contingat, ſpero me Bellarmini pro meo in communem cauſam, hoc eſt fidei Catholicæ contra Lutherum cæteroſque Nouatores ſtudio, contra eius eneruatorem vindicias ſcripturum; neque ad hoc quam vnius anni otium optarem.

Non poſſum omittere, quod Partis prioris cap. 11. Num. 18. obſeruat Aduerſarius quemdam Doctorem grauem & eruditum, oppreſſum difficultatibus quas de libertate Dei, Chriſti, & noſtrâ ſenſerat inſuperabiles, conatum lenire nouâ libertatis notione, quam in obiectiuâ indifferentia collocabat. Itaut quæcumque præcederent, comitarentur, aut ſubſequerentur voluntatis actum circà obiectum, cum indifferentiâ ab intellectu exhiberentur, nullâ ratione libertati voluntatis officerent, quandiu indifferens illa exhibitio ſuperſtes eſſet. Laudo obſeruationem ſatis eruditam; ſed nullus eſt, qui vt legitimam probet illius euanidæ ſubtilitatis comparationem cum indifferentiâ voluntatis, quam nos totâ hâc diſputatione defendimus, adiunctâ lege ſeruati ordinis à fine, & independentiâ à rebus à voluntate electis: quibus à libertate ſemotis, demonſtrauimus vix ſaluam eſſe poſſe Chriſti & Dei libertatem.

Articvlvs Vltimvs.

Aliquot ex Eugenio ſuſpecta purgantur, & pugnantia conciliantur.

Hanc Prædeterminationis quoad facultatem & actum diſtinctionem quæ coincidit cum duobus electionum generibus à nobis explicatis, acritèr impugnat Eugenius, & in eâ illi diſplicent, quæ inter ſuſpecta ponit Num. 13. 14. 15. & 17. & 18. & inter pugnantia 24. 25. & 26. & 32. quæ facilè diluentur, ſi repetatur altera diſtinctio inſinuata Theophili, vix alia à noſtrâ, de duplici impotentiâ peccandi & diſſentiendi à Deo.

Digitized by Google

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Diſtinctione duplicis impotentiæ peccandi plura explicantur.

DVPLEX itaque impotentia peccandi ſtatuenda eſt: extrinſeca vna, qualem aſſerit Apoſtolis poſt illapſum Spiritus Sancti, nec aliam Deiparæ concedit, imò & Chriſto ex vi vnionis hypoſtaticæ: altera intrinſeca, qualem non poteſt negare Chriſto, nec ſubinde Beatis ex viſione & fruitione Dei vt ſummi boni.

Hac diſtinctione admiſſa, quam non puto negaturum Philadelphum, quæro an Deipara, & Chriſtus ad rem ſibi à Patre præceptam, moti per gratiam ex ſcientia media congruam, poſſent diſſentire gratiæ, & rei præceptæ, vel non poſſent; non puto conceſſurum hoc, ſecundum, aliàs nec Mater, nec Filius fuiſſent liberi, nec ab intrieſco impeccabiles: Ergo ex vi illius impeccabilitatis, & gratiæ continebantur ſub decreto Concilij Tridentini, *motum à gratia poſſe conſentire & diſſentire*: Atqui nos volumus quoſcumque viatores, quamlibet Sanctos, & ab extrinſeco tantum impeccabiles poſſe diſſentire, licet non ſint diſſenſuri; & hoc vocamus nos Prædeterminationem actus non facultatis; quia hæc ſecunda addit alteri quid maius, nempe impotentiam intrinſecam peccandi, quæ ſi addatur, implicat non ſolum in ſenſu compoſito, ſed etiam in ſenſu diuiſo Chriſtum ſaltem beatum poſſe recedere à Patre, & à re ſibi præceptâ; Ergo ſalua eſt iuxtà noſtram ſententiam definitio Concilij Tridentini, quæ ſine dubio agit tantum de viatoribus, qui habent potentiam intrinſecam peccandi, & impotentiam extrinſecam tantum non peccandi. Cur ergo objicit decretum Tridentinum noſtra diſtinctione duplicis Prædeterminationis & electionis violatum?

Dices nos illud explicare perperam, dum ab eo eximimus quoſdam eximiè ſanctos; & mens tamen ſit Concilij omnes vniuerſim præmotos complecti; & rationem eſſentialem libertatis explicare in eo poſitam, vt quicumque præmotus à Deo etiam Chriſtus & Beatus, poſſit diſſen-

tire, aliàs nullam illi fore libertatem.

Sed hoc gratis dicitur, & falſo etiam aſſeritur hunc eſſe omnium Thomiſtarum ſenſum. Nam quod attinet ad ſenſum Concilij, ſatis eſt ſtatuere in vniuerſum illud tanquam certum, viatorum neminem ità moueri à gratia, quin poſſit diſſentire: cùm de omnibus generatim viatoribus ſit verum, etiam de Deiparâ, ſi ex Theophilo ſit, tantum extrinſecè impeccabilis, ac proinde ex intrinſeco peccare poſſit; imò in hunc ordinem cogit Chriſtum cum ſola vnione hypoſtaticâ ſpectatum. Si vero attendamus Chriſtum vt viatorem ſimul & Beatum, agnoſcit alio genere impeccabilitatis donatum; & cum Dei motione, ſiue præuia & phyſica, ſiue morali, & ſimultanea egeat; quæro an in illum cadat decretum Concilij, poſſe diſſentire à motione, & præcepto Patris? Si potuit in ſenſu diuiſo, non compoſito; Ergo ab intrinſeco erat peccabilis, ſicut puri viatores. Si non potuit diſſentire, etiam in ſenſu diuiſo; Ergo non fuit liber', quoad rem & circumſtantias præcepto præſcriptas. Quid ad iſtud reſponſurus ſit Aduerſarius neſcio, niſi hoc vnum quod illi ſupereſt: Concilium ſtatuiſſe vt rem fide certam, Patrem vel nullum Chriſto præceptum impoſuiſſe, vel abſtinuiſſe à præſcribendis circumſtantiis, quo locus eſſet Libertati, id eſt indifferentiæ abſolutæ.

Sed reuera non erat dignum maieſtate Concilij, ad has minutias Theologiæ deſcendere; & ſatis fuit ad eius mentem, & ad cauſam fidei, ſtatuere gratiam quamcumque, & quomodocumque efficacem, ſiue ex ſe, ſiue ex ſcientiâ mediâ collatam quibuſlibet viatoribus, non auferre libertatem, nec facere impeccabilem, ſaltem ab intrinſeco omni conſumpta impotentiâ ad peccandum: quæ fœlicitas vni Chriſto contigit inter viatores, & forte Beatæ Virgini. Atque hæc duo exempla, decreto de omnibus generatim conſtituto nihil nocent: neque ſi hæc peccandi potentia in totum auferatur, perit libertas iuxta mentem Thomiſtarum; quidquid dicat Eugenius loco 13. inter ſuſpecta. Et ad illud Argumentum *quod aufert potentiam diſſentiendi; aufert libertatem: Sed Prædeterminatio aufert potentiam diſſentiendi:* Ergo aufert libertatem. *Cum vna tantum*, inquit Eugenius, *ſit communis reſponſio Thomiſtarum; conceſſa Maiori; negari Mino-*

norem, circa quam totus ſit impetus diſputationis. Illud Argumentum fieri poteſt de viatoribus contra Prædeterminationem ad actum, vel de Chriſto, & Beatis contra Prædeterminationem facultatis : Si primo ſenſu proponatur, verum eſt concedi Maiorem & negari Minorem, quia libertas viatorum eſt ab intrinſeco peccabilis; & ſi quam habent impeccabilitatem, eſt extrinſeca, ex ſuppoſitione aliquâ, quæ actum bonum liberum inferat, cum potentiâ ad oppoſitum : ſi verò objiciatur illud Argumentum contra Prædeterminationem facultatis de Beatis, & de Chriſto, cui ſupponimus ex veriore ſententiâ, nihil eorum quæ agit & paſſus eſt, non fuiſſe quoad omnes circumſtantias præſcriptum: Diſtinguimus Maiorem, quod aufert potentiam diſſentiendi, aufert libertatem : ſi auferat huiuſmodi potentiam, quoad rem præceptam Materialiter, non Formaliter, & Priuatiue; vel ſi auferat Negatiuè ex adhæſione ad rem præceptam abſolute, & ſecundum ſe ſpectatam, cui ſubijciatur voluntas, eo modo quo appetitus bruti ſubijcitur bono, quo fruitur, Concedo Maiorem : ſi auferat potentiam diſſentiendi à re Formaliter ſumptâ, vt præceptâ reduplicatiue, quod idem eſt cum re Priuatiue ſpectata, Nego Maiorem; ſeu quod in idem coincidit, quod aufert potentiam Diſſentiendi ſeruato ordine finis Concedo Maiorem : illo prætermiſſo, Nego.

Cum enim res cadit ſub præceptum, voluntas impeccabilis ad illam ſe habet, ſicut mens Angeli, & ſapientis, ad rem euidenter probabilem, quæ neceſſario aſſentitur euidentiæ probabilitatis; rei autem in ſe, nec aſſentitur vt veræ, nec diſſentitur vt falſæ, ſed ſeruat iudicium ſuſpenſum, aut indifferens ad vtrumque. Ita ſe habet voluntas impeccabilis, ad rem præceptam : ac proinde veram ſeruat libertatem, ratione illius eminentiæ ſuprà rem illam præceptam, cui minus ſe addicit & ſubijcit, quam Angeli intellectus rei tantum probabili. Hinc ſoluuntur facile, quæ illis locis objicit ex decreto Tridentini & ex D. Thomâ, & ex errore Caluini.

Paragraphvs Secvndvs.

Duplex alia difficultas reſoluitur.

Occupauimus etiam duas difficultates, quibus dicit ſe angi, & opem noſtram implorare, vt illis leueur. Primò quid interſit, inter eandem neceſſitatem, quâ Caluinus libertatem ad bonum nobis adimit, & quam nos cum libertate iungimus: deinde qnos allatret Caluinus, tanquam ſuæ doctrinæ infenſos. Dixi totâ meâ reſponſione ad Theophili librum, & iterum dico, Caluinum eos allatrare, qui negant actus etiam indeliberatos, & quoſcumque neceſſarios, etiam in ſenſu diuiſo, ſufficere ad peccatum morte æterna dignum. Viderit ergo, an Caluinus cum vllo Catholicorum, hâc re conueniat.

Facillima ſunt quæ obiicit Numero 17. libertatem, quam nobis relinquit motio diuina, habere vim & ſpeciem libertatis; quia relinquit libertatem coniunctam cum potentiâ peccandi: non peccandi ex neceſſitate, vt vult Caluinus, ſed cum indifferentiâ ad oppoſitum. Fruſtra ergo Numero 18. obiicit quaſi corollarium ex noſtris principiis, Caluinum nihil peccaſſe, cum negauit liberum arbitrium in operibus gratiæ, niſi quod retinuerit ſpuriam libertatem. Neque enim quæcumque libertas imperfecta peccatorum, eſt ſpuria & impropria, ſed vera cum defectu, qui ſit libertati additus, non eſſentialis: quo ſublato, nihil illi pereat, ſed purior fiat & euadat.

Hinc etiam facilè conciliantur, quæ obiicit vt repugnantia Num. 24. Prædeterminationem facultatis, illi auferre potentiam ſuſpendendi actum, cum peccato, ſeu priuatine & formaliter, vt præceptum, prætermiſſo ordine finis, non verò actum ſuſpendendi Negatiuè, Materialiter, & illæſo ordine finis. Eâdem diſt. conciliatur contradictio 25. 26. & 32. Quod vero cum Theophilo obiicit male Prædeterminationem actus diſtingui à Prædeterminatione facultatis, cum vtraque ſit vera Prædeterminatio facultatis: ita eſt, non vtcumque ſed diuerſo ordine, effectu & reſpectu. Nam Prædeterminatio facultatis, dat intrinſecam

Digitized by Google

impotentiam admittendi quodcumque peccati genus; idque in ſenſu diuiſo: prædeterminatio ad actum, dat tantum potentiam huiuſmodi, extrinſecam in ſenſu compoſito, & in ordine ad vnicum actum. His de cauſis merito dicitur vna Prædeterminatio facultatis, altera actus: ex qua differentiâ inuincibile elicitur Argumentum pro libertate voluntatis ſub Præmotione ad actum; quandoquidem non aufertur per ipſam prædeterminationem facultatis; quamvis videatur inducere maiorem neceſſitatem, ſaltem quoad immobilitatem in bono.

Hanc diſputationem claudo contradictione 38. non eſſe amplectendam opinionem, quæ pro libertate ſtat contra prædeterminationem phyſicam, quia mira ſit eius facilitas. Multis dictum illud impetitur, quaſi nequeat opinio eſſe facilior captu, niſi ſit verior. Id non concederet Ariſtoteles, qui admittit opiniones falſas, veris interdum probabiliores in ſpeciem. Sed quidquid ſit, quam hactenus explicuimus, opinio, id reuera habet, quod ſuæ vindicat Eugenius, miram facilitatem, talem in ſcholæ Paleſtrâ, qualem Aſcetici Patres vindicant orationi mentali ad ſanctitatis ſtudium. Eâ docent nihil ſuauius, nihil ſubinde facilius, quandoquidem omnem ad ſalutem difficultatem demulcendo vincit; difficilè tamen adiri & comparari poteſt: ſed vbi eâ fueris inſtructus, & donatus, vix quidquam tuis votis & conatibus obſiſtet. Ita de explicatâ notione libertatis ſentiendum: neque diſſenties, erudite Lector, ſi hanc Diſputationem attentè peruolueris. Eius namque progreſſu, agnoſces naturam libertatis ex altiſſimo puteo multo labore erui: ſed vbi illam aſſecutus fueris, difficillimas Theologiæ Quæſtiones, ac penè deſperatas, facilè ſolues. Non ità tamen ſum ſuffenus vt meo iudicio fidam, niſi tuum acceſſerit.

DISPVTATIO II.

DE SCIENTIA MEDIA.

VIR quidam eruditus, & pius, ſuæque profeſſionis ſtudioſiſſimus, lectâ Apologiâ editionis Cracouienſis, contra Petrum A valle clauſâ, præter multa, de quibus ſummâ prudentiâ & charitate, pro communi cauſâ monitum voluit authorem; hoc præcipuum fuit, cui me accingo, vt de ſcientiâ mediâ Diſputationem cum Ludouico Carterio initam, & delibatam tantum, augerem Reſponſione ad librum P. Franciſci Annati, qui ex Authoribus Societatis videbatur accuratius hoc argumentum tractaſſe, vno libro quatuor diſputationibus contento, & acrius vrgere contra Scholam noſtram Caluiniſmi calumniam à Theophilo & Carterio millies repetitam, & nulla veriſimili ratione confirmatam. Eo lubentius amici conſilio aſſenſus ſum, quod is quem à me efflagitabat labor, neque eſſet alienus ab inſtituto Apologiæ, quâ Familiæ noſtræ famam, & Scholæ doctrinam pro virili defendo: nec admodum difficilis & arduus videretur, iis ſemel conſtitutis quæ reſponſionibus ad Theophilum, pluribus demonſtraui, quidquid controuerſiarum eſt alicuius momenti, Recentiores inter & Scholam noſtram, ad tres ordines pertinere, non diſſimiles tribus, in quas aer diuidi ſolet, regionibus: nempe ad duas à priori, aſſumptas à principio primo & immediato & proximo probationum, quibus ſcientia media à ſuis aſſertoribus defendi, aut ab Aduerſariis impugnari poſſit: & tertio ad locum à poſteriori, ab abſurdis & incommodis, quæ illam adſtruant, aut euertant. Controuerſiâ in has partes diuiſâ, ſi quartam addamus ab auctoritate ſcripturæ, & Patrum, facile

eſt è longiſſimâ Diſputatione P. Annati, & omnium ſcriptorum Societatis, de hoc argumento ſingula ſecernere, & expendere, & ad has tres aut quatuor ſedes reuocare: quia nihil eſt omninò eorum quæ ingentibus, & infinitis voluminibus continentur, quod ad vnum ex his tribus, aut quatuor locis argumentorum, non referatur: & vbi ſuo quæque loco repoſueris, facile erit agnoſcere, quid quodque horum virium habeat, quid ſcientiæ mediæ obeſſe, aut prodeſſe poſſit. Viſum eſt igitur contra fortiſſimum Athletam experiri, & expendere; quæ ille argumenta primum à priori, ex vtroque principio immediato, & proximo; deinde quæ ex teſtimoniis Scripturæ & Patrum; 3. quæ à poſteriori ex abſurdis, pro ſe contra nos deprompſerit, vel quæ ſoluerit pro noſtrâ ſententiâ, à quatuor Scriptoribus quos refellit allata, vel quæ afferri poſſunt.

Atque hanc methodum & partitionem exactè ſeruabimus, & eo diligenti examine rerum omnium, quæ vltro citroque dicta ſunt, præter lucem quæſtioni grauiſſimæ, & iuxta obſcuriſſimæ, quam ſpero me allaturum, momenta rationum vtriuſque partis æquâ lance librabo. Illud præterea commodum accedet, vt experiamur, vana ne ſit fides illius quod ſcripſi, de noſtrarum controuerſiarum ſtatu, rationes à priori ſtare omnes pro noſtrâ ſententia, ſuppetere tantum à poſteriori tria pro Aduerſariis, inſinuata à Carterio Argumenta læſæ libertatis noſtræ, ſanctitatis Dei, & ſublatæ gratiæ ſufficientis, niſi ad aſylum ſcientiæ mediæ confugiamus.

Certè quantum licuit ex Elencho quatuor Diſputationum, ex variis illarum, hinc inde carptim locis lectis, & ex Epilogo, ac ſumma totius doctrinæ ad calcem diſputationum, appoſita, coniicio meam fidem hac exercitatione liberandam.

Non eſt dubium quin ſi aliqua ſuppeteret demonſtratio à priori, aut etiam probabilis argumentatio pro ſcientiâ mediâ, ex aliquo illorum principio remoto, aut proximo, omiſſum iri ab acerrimo Scriptore, in re quæ illi præ cæteris cordi eſt, in qua ſummam ſibi poſuit. At nullum video ex diſputationum capitibus, aut titulis quo polliceatur, ſe vllo ex illis locis à priori ſententiam ſuam confirmaturum. Sed contra video titulis

Capitulum aut Paragraphorum, & vbique per totum librum argumenta promitti, & vrgeri ab illis tribus, à Carterio indicatis locis, nec aliud extare niſi aliquo libri angulo contineatur, quem nondum ſatis excuſſi, vt poſſem certo aſſerere Argumenta à priori, nec exhibita, nec tentata.

Si dicas librum hunc inſtitutum iuxta reſpondentium leges, quæ arguentium methodum ſequi iubent; & nullum è quatuor, Auctoribus propoſuiſſe aliquod Argumentum, quod non fuerit plane ſolutum. An igitur huiuſmodi Scriptores, demonſtrationes à priori omiſerunt? Aut obiecerunt? Non eſt credibile omiſſas à viris, qui nullum grauius malum timebant, quam ſi cauſæ deeſſent, aut illius prænaricatores audirent. Si obiectæ ſunt, non eſt dubium quin fuerint ſolutæ, ac proinde vincet cauſa ſcientiæ mediæ, nihil læſa argumentis à priori, & multis à poſteriori munita.

Abſit vt credam Argumenta à noſtris propoſita, Scriptorem cui reſpondemus, diſſimulaſſe: ſed cum duplex ſit genus ſolutionum, quas efficaci magis, quam eleganti verbo negatiuas, & poſitiuas poſſumus appellare; negatiuæ vtcumque argumenta ſoluant, & ſaltem oſtendant rem probandam non conficere euidenter & neceſſario; poſitiuæ verò falſi conuincant, ac ſubinde aduerſæ concluſionis euidenter veritatem demonſtrent: ſi quas habuiſſent huius ſecundi generis reſponſiones ad noſtra Argumenta, dignæ ſane erant, quæ alicuius Capitis aut Paragraphi titulo ſignificarentur, nec conueniebat communi & vulgari nomine ſolutionum & reſponſionum negatiuarum contineri, quales adhiberi poſſunt ad Argumenta, quibus Trinitatis & Incarnationis altiſſima myſteria impugnantur. Quare ſcientiæ mediæ ratio erit incomprehenſa, perinde ac ipſa Trinitas, & Incarnatio: ſed negatiuè tantum ſoluentur argumenta, quibus impetitur. Prima ergo huius diſputationis parte expendamus vim argumentorum à priori ex quatuor capitibus.

SECTIO PRIMA.

An argumenta, quæ peti poſſunt in hâc controuerſiâ à priori, mediam ſcientiam conforment, an euertant?

ALIIS locis demonſtratum eſt, quanti ſit momenti ad ſcientiæ mediæ præſidium vel excidium, & ſubinde ad prouidentiæ diuinæ conſtituendam œconomiam, quid ſentias de ratione, quâ creaturas poſſibiles Diuinus intellectus attingat, an ex comprehenſione eſſentiæ diuinæ vt cauſæ rerum, ſicut cenſet S. Doctor poſt Dionyſium, & Auguſtinum, & ſicut ipſum lumen naturale demonſtrat: an vi luminis infiniti intellectus, ſine vllo medio, aut obiecto, præter extrinſecum creatum, vt opinatur Vaſquez; an ex ſuppoſitione poſſibilitatis, ſeu non repugnantiæ creaturarum, vt Ripalda & Oruiedo nuper commenti ſunt; an vt Suarez vult præter omnipotentiæ comprehenſionem, creaturas Deus attingat cognitione habitâ per eſſentiam vt medium incognitum, & vt vices obit ſpeciei creaturarum. Ex his quatuor opinionibus veram paucis demonſtraturi ſumus ſententiam D. Thomæ, ex qua deſumemus primum Argumentum à priori, quo euidenter conſtabit, Deum futura quælibet contingentia cognoſcere in eſſentiâ determinatâ per decretum, ſcientiâ mediâ excluſâ.

ARTICVLVS PRIMVS.

Primum Argumentum à priori pro cognitione futurarum conditionatorum in decreto contrà ſcientiam mediam, repetitum ex primo & immediato principio cognitionis Diuinæ de rebus creatis.

SVARES diſputaturus contra hæreticos de præſentiâ verâ Chriſti ſub ſpeciebus Sacramentalibus, & pro hâc

veritate Catholicâ inducturus Patrum teſtimonia, diſtinguit duo genera locorum; ex illis quædam vocat ſimplicia, quæ præſentiam corporis Chriſti nudis & apertis verbis ſignificant, ſed obnoxia ſunt cauillis hæreticorum, & ea corrumpunt interpretationibus metaphoricis: alia ſunt multo validiora quæ vocat argumentoſa, quibus SS. PP. confirmant præſentiam corporis Chriſti ex omnipotentiâ diuinâ, cui eſt facile, per miraculum panem in Chriſti corpus conuertere; vel à Myſteriis difficilioribus Trinitatis, & Incarnationis Chriſti: hæc poſtrema teſtimonia minus patent calumniis hæreticorum, quàm quæ nudis verbis veritatem fidei efferunt.

Mire placet hæc diſtinctio, & ad rem noſtram eſt accommodanda. Licet quædam haberi poſſint loca ex Diuo Thoma, D. Aug. aliiſque Patribus, quæ in ſpeciem faueant Aduerſariis; verum ſi diligenter inquiramus in principia & fundamenta doctrinæ SS. Patrum, & D. Thomæ, totus contextus apertiſſimè reclamat, & illud teſtimoniorum genus; quod cum Suares voco loca argumentoſa.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Argumentum primum ex D. Thoma deſumptum, à cognitione creaturarum in eſſentia diuina, vt in cauſa.

ARGVMENTVM primum à priori ſub hac forma inſtituo. Ea ſcientiæ futurorum, ſeu abſolutorum, ſeu conditionatorum ratio eſt inſtituenda, quæ nihil repugnet, & conſentanea ſit principiis lumine naturali notis, & apud SS. PP. receptis, de cognitione diuinâ, creaturarum generatim, & maximè vt ſunt in ſtatu poſſibili, & quæ ex illis principiis conſequatur, ſicut extenſio, & acceſſio ſcientiæ ſimplicis intelligentiæ: Atqui cognitio creaturarum, ſiue abſolutè, ſiue conditionatè futurarum, in Decreto ſeclusâ ſcientiâ mediâ quæ præuenit Decreta Dei, ſummè conſentanea & principiis cognitionis creaturarum poſſibilium, imo inde deducitur conſecutione neceſſariâ: Ergo cognitio futurorum in decreto eſt admittenda, ſemota ſcientiâ mediâ. Conſequentia euidens eſt ſi præmiſſæ ſunt

veræ. Et prima quidem in confeſſo eſt apud omnes: vnde tota controuerſia poſita eſt in probandâ Minori, quam ita euinco. Cognitio futurorum diuina in decreto conſentanea eſt cognitioni poſſibilium, & inde deducitur neceſſario, ſi hæc habeatur ex compreheñſione eſſentiæ, in quâ videantur vt in ſui causâ: Atqui nihil verius eſt, & receptius apud SS. Patres, nihil euidentius lumine naturali, quam creaturas ita cognoſci debere & poſſe, ex comprehenſione eſſentiæ, nec aliud genus cognitionis ſupereſſe poſſibilium Deo dignum: Ergo nec alia eſt futurorum cognitio, niſi in decreto, ſeu quod eſt idem in omnipotentiâ Dei determinatâ per decretum.

Minor eſt probanda fuſius. Ea verò ſemel conſtituta & admiſſa, Conſequentia, & prima propoſitio probatur: tum quia ſicut ſe habet eſſentia nuda, & omnipotentia ad creaturas poſſibiles, ita ad futuras eadem eſſentia determinata, & omnipotentia applicata per decretum: tum quia ſicut ab eſſentiâ, vt participabili & imitabili per modum ideæ, creaturæ habent ſuam non repugnantiam, vt ſint entia participatione eſſentiæ, & ab omnipotentiâ ſunt producibiles vt à causâ efficiente, quæ poteſt quidquid non repugnat; ita voluntas determinata per decretum efficax, aut permiſſiuum eſt cauſa tranſitus à poſſibili ad futurum, iuxta illud, *niſi tu voluiſſes, quomodo fuiſſet.* Tum denique, quia fundamentum & radix, cur poſſibilia cognoſci debeant in eſſentiâ vt in causâ, nec aliud medium ſuppetat extra Deum, eſt perfectio abſoluta, & ſumma Dei independentia, quæ non patitur illum ſuæ cognitionis & volitionis ſpecificationem haurire aliunde, quam à propriâ eſſentiâ; neque aliud habere obiectum formale, & immediatum cognitionis poſſibilium, quam eſſentiam nude ſumptam; & futurorum eandem eſſentiam determinatam, ſicut volitionis liberæ bonitas increata eſt obiectum ſpecificum.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Defenditur demonſtratio ſuperior contra Vaſquem alioſque recentiores.

ETSI aliqua ſupereſſet dubitatio, de conſecutione neceſſariâ à creaturis poſſibilibus in ſola eſſentiâ vt causâ cognitis, ad futura abſoluta, vel conditionata in decreto cognoſcenda; eam plane abſtulerunt conſilia Aduerſariorum, & conatus; quia omnia ſuſdeque miſcent, vt noſtri fundamentum Argumenti labefactent. Nihil eſt quod non ſint auſi ſcribere, quod intentatum reliquerint Recentiorum plurimi, quorum Dux eſt Vaſques poſt Nominales. Negant Deum cognoſcere vllam creaturarum ex ſuæ omnipotentiæ comprehenſione; addunt communi conſenſu Amicus, Recupitus, & alij, futiliſſimam rationem, effectum non cognoſci ex causâ niſi referatur relatione tranſcendentali ad illum, qualis repugnat cauſæ increatæ; quaſi cauſa vim habeat ducendi ad cognitionem effectus, ratione huiuſmodi relationis, & non potius ratione continentiæ, & connexionis neceſſariæ, & dependentiæ effectus ab ipſâ, quæ tria eo perfectius adſunt DEO, & cuicumque cauſæ, quò eſt prior & magis independens à ſuo effectu.

Quare Suares & Valentia auctoritate Patrum, & rationum efficaciâ conuicti, admittunt cognitionem Dei in eſſentiâ ex omnipotentiæ comprehenſione; ſed addunt alteram immediatam creaturarum in ſeipſis. Ac proinde conceſſâ prima parte noſtræ Propoſitionis, quæ adſtruxit huiuſmodi cognitionem poſſibilium ex inſpectione omnipotentiæ, negant alteram Propoſitionis partem, quæ hanc vnicam in Deo agnoſcit creaturarum notitiam. Et licet diuerſas ineant vias; eò tamen tendunt, vt ſalua ſit ſcientia conditionatorum independens à ſcientia in decretis.

Quod attinet ad prioris ſolutionis & ſententiæ Auctores, neſcio quid in illis mirer prius, aut certiſſima quæque apud Patres, & omnium ſcientiarum principia inconcuſſa negandi & eleuandi; aut paradoxa, & incredi-

bilia aſſerendi licentiam. Fidem facit Vaſquez iudicio etiam ſuorum:contendit D. Dionyſium D. Auguſt. & D. Thomam, nihil habere quod faueat cognitioni poſſibilium in eſſentiâ vt in cauſâ; cum tamen D. Thomas. Primo contra gentes cap. 49. & alibi ſæpius ex profeſſo probet Deum cognoſcere creaturas in eſſentiâ ſua viſâ; & ad finem illius capitis addat hanc veritatem expreſsè traditam à D. Dionyſio cap. 7. de diuinis nominibus, his verbis, *non ſecundum viſionem ſingulis ſe immittit, ſed ſecundum cauſa continentiam ſcit omnia*, & infrà, *Diuina ſapientia ſeipſam cognoſcens, ſcit omnia* non ſolum ex ſeipſa, vt interpretatur Vaſquez, *ſed in ſe per cauſam rerum omnium*, vt loquitur, *& vno cauſa complexu rerum omnium ſcientiam habet*; aliàs non poſſet concludere Dionyſius; ſi ſua notitia non cognoſceret creaturas, ſeipſam cognoſcendo, omnia noſſe. D. Auguſt. ita expreſſe docet hanc veritatem lib. 22. de Ciuit. 2. cum ait *cognitio creatura in ſeipſa decoloratior eſt, quàm cum in Dei ſapientia vel in arte per quam facta eſt cognoſcitur*, vt illis verbis excludat reſponſionem Vaſquez, quaſi velit D. Auguſt. cognoſci tantum eſſentiam creatricem. Dicit enim *cognoſci creaturam qua facta eſt*. Vnde Suares aſſerit *Vaſquem & alios qui in alium ſenſum trahunt SS. Patres, illos ad arbitrium interpretari*, magis quam ad illorum mentem: & Herice ſe valde *demirari* ait *quanto animi conatu contendat Vaſquez Diſputatione 5. cap. 5 detortorquere D. Thom. in ſuam ſententiam, qui ſane ſi expreſſa eius teſtimonia attendiſſet, omnem animi conatum & ardorem depoſuiſſet.*

Atque vt agnoſcas vno contentionis, non veritatis ſtudio, Vaſquem ſibi aſciſcere D. Thom. in patronum; placet vtriuſque dicta intra huiuſce controuerſiæ ambitum conferre. D. Thomas, vbicumque hâc de re agit, eam ſemper demonſtrationem adhibet, effectus omnes contentos causâ efficiente, in eâ poſſe & ex illâ cognoſci, ſecundum vim & continentiam cauſæ: & inde ſubſumit, Deum vt eſt ens per eſſentiam, eſſe cauſam efficientem omnium rerum vniuerſaliſſimam, quoad omnes differentias, gradus, ac modos; ac proinde in Deo pleniſſimè contineri, & in eo clariſſimè cognoſci.

Si hoc principium neges, vel eludas ſolutione inſinuatâ Recentiorum, cauſam quamlibet perfectam, non eſſe idoneam ad inducendam effectus cognitionem, niſi ratione relationis, quæ Deo deſit; perinde poſſes aſſerere ineptam eſſe ad effectum producendum. Quid enim vetat, cur huiuſcemodi relationi alliges vim potius manifeſtandi, quam producendi effectum: ſane ſicut productionis, ita & cognitionis effectus à causâ eſt, non ratione relationis, & dependentiæ ab ipſo, ſed potius ratione continentiæ & ſummæ independentiæ, quâ cum ſupra omnes cauſas Deus emineat, non poteſt niſi per ſummam proteruiam negari, quin omnipotentia Dei æque ſit efficax ad cognitionem aut manifeſtationem, ac ſit ad productionem.

Nec aduertit Vaſques dum huiuſcemodi voluntariâ ſolutione noſtrum Argumentum eludit, ſuam funditus euertere opinionem. Quod dubitet cognitionem (ſeu, quod idem eſt, ſecundum Vaſquem) verbum mentis, expreſſiorem cum re cognitâ habere ſimilitudinem, quam cauſam cum ſuo effectu, maxime ſi ſit ſuperioris ordinis, & æquiuoca, qualis eſt Deus: quandoquidem cognitio ſit ſimilitudine intellectus cum obiecto cognito? Quæro igitur, an diuina mens & intellectio habeat ſimilitudinem cum creaturis neceſſariam, ad illas diſtinctè cognoſcendas, nec ne? Si dicas hoc ſecundum, incidis in errorem Aureoli negantis Deum noſſe creaturarum ſaltem materialium differentias: ſi primum aſſeras tuum Argumentum euertis. Nam ſi diuina intellectio licet increata, ſatis ſuperque ſimilis eſt rebus creatis, vt illas attingat; quâ ratione negas deeſſe diuinæ naturæ, & omnipotentiæ ſimilitudinem, ſeu continentiam, & connexionem cum rebus creatis, quâ poſſit vt cauſa ducere in illarum diſtinctam cognitionem: minor enim ad hoc cauſæ ſimilitudo, quam intellectus, & intellectionis ad ſuum obiectum percipiendum ſufficit.

Præterea D. Thomas adeo conſtans eſt in aſſerendâ, & vrgendâ illa cognitione creaturarum in eſſentia viſa, vt illi veritati aſtruat maximam Theologiæ partem. Ex infinitis concluſionibus inde deductis, paucas accipe, quibus ex aduerſo habet ſemper Vaſquem ſibi reclamantem. Nam cum D. Auguſtiuo, & Ariſtotele, vbique habet, &

verſat illud principium receptiſſimum, ex obiecto, & potentia gigni notitiam: hinc enim deducit, non poſſe à Deo cognoſci creaturas niſi aliquid ſit iunctum diuino intellectui, quo illas contineat: neceſſe eſt enim rem cognitam vniri intellectui, veluti marem fœminæ, illumque vel ſe ipſa, vel ſpecie ſui vicaria fœcundare, vt ex hoc veluti connubio, naſcatur proles ſimilior patri ſeu obiecto formali, quam matri, id eſt, potentiæ intellectiuæ. Et cum mens noſtra horreat cogitare creaturam, quæ nihil eſt, in Deum agere, vel illi ſuam ſpeciem inferre, tertium ſupereſt, vt eſſentia diuina ad creaturarum cognitionem quatenus illas eminenter contineat, omnino neceſſaria ſit. Quid ad hæc Vaſquez, vt illud ineuitabile telum declinet & effugiat? Negat principium ex Ariſtotele & D. Auguſt. ſumptum, quo ſemel emoto nutant fere omnes Theologiæ partes. Argumento ſint proceſſio Diuina Verbi; & viſio beata quæ principiis explicatis nituntur.

D. Thom. cum S. Auguſtino docet Verbum gigni à Patre ſecundum naturæ ſimilitudinem, & vnitatem ex principio conſtituto; quia intellectus Patris fœcundus propria diuinitate, illam communicat Verbo vt termino productionis eſt eiuſdem naturæ cum principio. Sed propius ad noſtram diſputationem: ex eodem principio quod nunc vrgemus pro cognitione creaturarum poſſibilium in eſſentia, & futurarum in decreto, deducit Verbum produci cognitione creaturarum; quia gignitur à Patre intellectione ſui perfectâ, & neceſſariâ, & comprehenſiuâ naturæ. Nam Filio nihil deeſt rerum, quas nouit Pater, ac ſubinde generatur cognitione creaturarum, quæ comprehensâ naturâ & omnipotentiâ, nequeant non cognoſci: At contra Vaſques ex diuerſo principio, contendit cognitionem creaturarum nullo modo pertinere ad Verbi generationem, quia procedit ex intellectione eſſentiæ, quæ nihil conducit ad cognitionem creaturarum: & vnam alteri iungit accidentario & merâ vt dicitur concomitantiâ.

Sed longe acriores ex eodem diſſidio naſcuntur diſceptationes de Viſione beatâ à capite ad calcem illius Tractatus. Nam cum Viſio beata ſit nobiliſſima intellectio, D Thomas ad illam inſtruit intellectum beati eſſentiâ diuinâ, vt ſpecie

ſpecie, ratione influxus obiecti, & lumine gloriæ, vt vim natiuam roboret, aut potius attollat ſupra ſuam ſortem, & ad operationes diuinas. Hæc duo diſtincta officia Vaſques permiſcet, nec patitur ſpeciem diſtingui à lumine gloriæ, eodem errore, quod obiectum nihil conferat ad ſui intellectionem. Sed cum Viſio beata ſit participatio intellectionis increatæ, ad illius totam ſimilitudinem efformata, iiſdem cum ſuo exemplari nititur principiis; ac proinde, ſicut intellectio increata eſſentiam diuinam habet, vt ſui ſpeciem expreſſam, & obiectum formale adæquatum: atque ex comprehensâ eſſentiâ nude ſumptâ cognoſcit poſſibilia; ex eadem cum decreto cognita inſpicit futura, eodem plane ordine, beatis mentibus eſſentia diuina eſt ſpecies impreſſa & expreſſa, obiectum adæquatum Viſionis beatæ, in quo vt in cauſa creaturas cognoſcat, in decreto futuras, eoque plures, quò clarius eſſentiam videt, vel altius penetrat omnipotentiam. Atque hinc infert S. Doctor, non poſſe creaturas omnes poſſibiles comprehendi à beato, eſſentia incomprehenſa; quandoquidem cognitio, ſeu comprehenſio eſſentiæ futura eſſet ratio creaturarum comprehenſionis.

Hæc omnia negat Vaſques, & impugnat futilibus Argumentis, quale eſt iſtud quod magis ad rem noſtram attinet, non poſſe à beato videri futura in decreto, *Quia*, inquit, *eſt merum ens rationis.* Quid Atheis, & impiis eſſe poteſt acceptius, quam quod obiicit Vaſques, Dei voluntatem, qua omnia conſtitui, & mutari clamant Scripturæ, mero ente rationis conſtare? Tanti eſt apud illos conuellere cognitionem rerum in eſſentiâ vt in causâ, & in decreto, vt ſcientia media his euerſis fundamentis aſtruatur. Si ita liceat arguere, actum eſt de fide & de totâ ſcripturâ, quæ vim prouidentiæ & rerum vniuerſi ſeriem docet pendere à liberis decretis. Quæ ne quidquam conferant cognitioni diuinæ de futuris, placet Vaſques in mera entia rationis reſoluere.

Ex hâc longâ collatione multa ad noſtram ſententiam colligimus commoda. In primis manifeſtum eſt ex perpetuo inter D. Thomam & Vaſquem diſſidio; hanc rerum poſſibilium in eſſentiâ nudâ, futurarum in eſſentiâ determinatâ per decretum cognitionem, eſſe immotum Doctrinæ Angelicæ fundamentum, quod latiſſimè pa-

teat, & ad infinitas pertineat quæſtiones: ac proinde non poſſe in dubium reuocari, quin tota nutet & corruat eius doctrina. Secundo conſtat ſolidiſſimum eſſe principium cui noſtra de cognitione quorumcumque futurorum in decreto ſententia nititur: quod præter argumenta allata, demonſtro collatione doctrinæ D. Thom. hâc de re cum opinione Vaſquez, de qua, ſi compares noſtræ, agnoſces veriſſimum eſſe, quod quidam ferunt iudicium, quam Deo tribuit futurorum conditionatorum notitiam ex ſolo lumine infinito ſine vllo medio, *eſſe imperfectiſſimam, Deo minus dignam, eſſe impoſſibilem ex multis capitibus obſcuriſſimam, & inintelligibilem: & gratis de cognitione creaturarum, eandem inducere difficultatem, quam de actu libero ſupra experti ſumus, quâ ratione ſit actus neceſſarius, & nullam dicat nouam perfectionem.* Contra vero quam ex D. Thoma conſtituimus futurorum notitiam in eſſentiâ determinatâ, vel potentiâ applicatâ per decretum; ſi momenta rationum à priori expendantur, conſentaneam eſſe principiis, de cognitione generatim, & ſpeciatim de diuinâ receptis, perfectiſſimam eſſe, Deo dignam, ſolidis niti fundamentis, & facillimam captu. Licet hæ omnes differentiæ peruiæ ſint doctioribus ex ſupradictis, libet tamen ad confirmandam noſtram demonſtrationem paucis has tres differentias perſtringere.

In primis ex recepta omnium Theologorum & Philoſophorum ſententiâ, intellectio nequit fieri ſine medio, aut incognito, quod vocant ſpeciem intentionalem, aut cognito, qualis eſt cauſa, quæ virtute effectus continet, niſi ipſum obiectum adſit, ſeipſo vnitum intellectui: nullum ex his tribus mediis Vaſques aſſignat intellectioni diuinæ de creaturis: Ergo ex illo capite eſt omnino impoſſibilis, quod nullum illi conſtituat ex his tribus mediis intellectui diuino iunctum. Nos omnium perfectiſſimum damus nempe eſſentiam diuinam vt tribus modis continet omnes creaturas: Primò ſecundum eſſe eminentiſſimum, quo creata omnia contineat, ſicut numeri maiores, infrà ſe minores habent; & per comparationem ad eſſe Dei, vt imitabilis per modum ideæ, & entis per eſſentiam, creaturæ conſtituuntur veræ, & à Deo habent ſuam poſſibilitatem, ſeu non repugnantiam, quâ ſemel con-

ſtitutâ, cadunt ſub omnipotentiam Dei, in qua ſecundo continentur, vt effectus in cauſâ efficiente. Et cum Deus ſit cauſa efficiens intellectualis, ratione ſuæ cognitionis & verbi, præhabet tertiò res omnes, ſicut artifex ſua opera iuxta illud: *qui fecit cœlos in intellectu.*

Hanc ſubtiliſſimam diſtinctionem memini me legere apud Capreolum, quam tamen refert, vt ad primum Authorem, ad Bernardum de Gannaco, qui primus egregie defendit D. Thomam contra Godefredum, & Henricum à Gandauo: ſed nihil Scriptorum eius, nec ferè nomen extat niſi apud Capreolum, qui ſæpius cum laude citat, & egregia ex illo mutuatur, qualis eſt diſtinctio explicata de triplici continentiâ rerum omnium in Deo, quam damus vt medium cognitionis increatæ de creaturis diſtinctiſſime habitæ, ex comprehenſione eſſentiæ. Neque aliud requirit effectuum cognitio in cauſâ, niſi continentiam effectus, connexionem mutuam, per ſolam effectus dependentiam. Neque requiritur relatio, aut ſimilitudo cum obiecto, cauſæ quam vrgent Vaſques, & alij; niſi obiectum ſit formale & ſpecificatiuum intellectionis, cuius generis non ſunt creaturæ, quæ ad intellectum diuinum comparantur, vt obiectum pure materiale. Imo ex hoc capite demonſtratum eſt repugnare opinionem Vaſques de cognitione diuina creaturarum: quia minus habet ſimilitudinis cum creaturis, & plus tamen requirit, quam ſit neceſſe cauſæ, vt effectum producat, aut manifeſtet.

Deinde ſi compares vtramque ſententiam, certum eſt D. Thomam conſtituere cognitionem creaturarum perfectiſſimam, habitam ex comprehenſione omnipotentiæ, & eſſentiæ, vno ſimplici intuitu, ſine diſcurſu etiam virtuali, quo non tam cognoſcit creaturas ex eſſentia, quam in eſſentia diſtinctiſſimè videt. Vaſques autem tres diſtinguit cognitiones diuinas, primam eſſentiæ comprehenſiuam, nulla cognita creatura, niſi forte confuſe; alteram creaturarum abſolute, nullo reſpectu ad aliud; tertiam vtriuſque extremi ſine mutuo reſpectu; quia vix vllum inter illas conſtituit. Quis verò ita de Deo credat, quæ de nobis nullam fidem habeant, comprehendi cauſas, & effectus ſeorſim, vix cognitis, niſi confuſe, creaturis, aut cauſis.

Denique ſi has ſententias comparamus, certum eſt obſcuriſſimam eſſe Vaſques, & noſtram captu facillimam. Ille enim perinde putat, ſe habere ſcientiam creaturarum poſſibilium, ad cognitionem eſſentiæ, ſicut ſcientiam viſionis ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, nullâ additâ, vel conceptâ nouâ perfectione: at non ita eſt; nam per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, iuxta noſtram ſententiam cognoſcit Deus quidquid continet creaturarum, ratione eminentiæ ſui eſſe, vel omnipotentiæ, vel idearum; at iuxta Vaſquem cognita & comprehenſa diuina eſſentia, nullæ cognoſcuntur creaturæ: Ergo cognitio creaturarum, iuxta illius principia, deberet addere aliquam perfectionem cognitioni eſſentiæ; nullam tamen addit.

His denique omnibus adiungo Amicum, Arrrubal: licet enim ſint eiuſdem opinionis cum Vaſquez, agnoſcunt tamen in multis peccare, & vbique petere principium, & difficultati ſuccumbere. Nam ſi quæras à Vaſquez in quonam medio cognoſcat Deus creaturas. Reſpondet cognoſcere in Verbo? Si rurſus quæras quid ſit verbum, dicit eſſe ipſam cognitionem: Ergo Deus cognoſcit rem in ſuâ cognitione; quæ eſt manifeſta petitio principij. Deinde nihil elucet in verbo, ſeu ſpecie expreſsâ, ſeu actu ſecundo, quod actus primus, ſeu ſpecies impreſſa non præcontineat: Atqui iuxta Vaſquem nihil habet Deus in actu primo quod præcontineat ita creaturas, vt ſit ratio illas verbo repræſentandi & cognoſcendi: Ergo ex hoc capite ſibi repugnat Vaſquez, vt obſeruauit Arrubal.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Defenditur primum argumentum contra nouam opinionem Ripaldæ Orviedo, &c.

VISVM eſt ergo aliis recentioribus, Vaſquem non ſatis fœliciter egiſſe cauſam ſcientiæ mediæ, & quæ illi appoſuiſſet fundamenta ruinam minari: ideo Ripalda, Oruiedo, & alij conantur nouis eam præſidiis fulcire. Ne igitur cogantur admittere, quod vnum vrgemus, creaturas cognoſci in eſſentiâ, vt in cauſâ præcontinentur effe-

ctus; commenti ſunt quoddam omnipotentiæ obiectum, quod vocant conditionatum, re ipsâ repugnans vt chymæra, & alter Deus à Deo factibilis, ſi ab illis tollas repugnantiam, ad hoc vt fiant: hanc tamen chymæram, vel diuinitatem nihil opus eſſe contineri in Deo, ſed denominari potentem illam producere, dummodo non repugnet: ſicut inquiunt, poteſtas collata Sacerdoti ad remittenda peccata nulla præcontinet, & tamen eâ poſitâ conditione, quod ſis aliquorum reus & te pœniteat, poteſtas per denominationem extrinſecam, ad illa fertur abolenda. Ita philoſophantur de omnipotentiâ Dei, eiuſque obiecto, quantum capere potui ex Prudentio de Incarnatione, & Arturo de ſcientiâ Dei, qui latè referunt, & refellunt huiuſmodi figmentum. Neque enim licuit, aut viſum eſt tanti apud authores legere: & nunc etiam refero eo tantum conſilio, vt agnoſcat prudens Lector, nihil non moliri, aut non ſibi permittere recentiores ad hæc noſtra concutienda fundamenta, de cognitione creaturarum in omnipotentia continente vt causâ, quæ munit iter ad futurorum cognitionem in decreto. Hæc enim omnia eo animo conficta ſunt: ſed reuera retuliſſe, refutaſſe eſt.

In primis vellem mihi indicarent aliquod ſuæ opinionis, & obiecti conditionati omnipotentiæ veſtigium apud SS. Patres, aut alicuius notæ Scholaſticos: certe nullum vnquam deprehendi. Adde exemplum à poteſtate Sacerdotis collatâ ad remittenda peccata, eâ conditione, quod quis admiſerit, rem ipſam euertere, cui illuſtrandæ inuentum eſt: latum enim eſt diſcrimen, inter conditionem peccati poſſibilis, aut admiſſi, collati ad poteſtatem Sacerdotis illud abſoluendi, & creaturæ poſſibilis ad Dei omnipotentiam comparatæ. Peccatum enim poſſibile, vel admiſſum, tantum abeſt vt pendeat à potentiâ Sacerdotis, quin potius ipſa pendet à peccato admiſſo, vt à conditione præuiâ & neceſſariâ, quam nequit, huiuſmodi facultas ponere. At ſecus eſt de re ſubiectâ: creatura enim poſſibilis, non à ſe ipſa id habet, ſed vt iam monui, ab eſſentia Dei, vt à prima origine. Duplex enim eſt creaturæ ad eſſentiam diuinam reſpectus, vt vera, & bona; qua vera & poſſibilis refertur ad eſſentiam, cuius participatione induit rationem entis poſſibilis, ſeu non repug-

nantis: vt bona pendet ab omnipotentia, quæ adiuncta voluntate ſtatuit, præter veritatem, conferre bonitatem, à ſtatu poſſibilis ad exiſtentium ordinem eductione facta, aut peragenda. Chimeræ ergo ſunt, & mera inſomnia, huiuſmodi conditionata obiecta, quaſi à ſe ipſis, nulla ope omnipotentiæ poſſibilia ſint; neque in illà magis præcontineri oporteat, quam peccata confitentium in Sacerdotis facultate ad remiſſionem peccatorum inſtituta.

Mirum ſane eſt, inquit Arturus, Deum ratione denominationis, à poſſibilitate creaturæ etiam amobili, magis cum illa connecti, quàm ratione continentiæ, & ex illa denominatione, poſſe magis Deum huiuſcemodi creaturam cognoſcere, quam comprehenſione cauſæ quâ diſtictinſſime & pleniſſime contineatur. Plura idem addit Author Argumenta: ſed allata, aut nulla ſufficient ad huiuſmodi figmentum explodendum.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Defenditur idem Argumentum contra opinionem Suarez.

EX infinitis abſurdis quæ voranda ſunt Auctoribus duarum opinionum, quas hactenus refutauimus, plura Suares effugit tertiâ opinione, quæ præter cognitionem diuinam creaturarum in eſſentia, vt in cauſa, addit ſecundam ex eâdem eſſentia, vt ſpecie intelligibili creaturarum: quia, inquit, nihil Deo denegandum eſt, quod ad perfectionem pertineat, quale eſt eſſe ſpeciem creaturarum, & eas continere non ſolum vt cauſam phyſicam, ſed etiam vt imaginem intelligibilem, quæ ducat ad illarum cognitionem in ſe ipſis.

Verum ad hoc magis inuitum, quam ſponte acceſſiſſe Suarem, facile eſt demonſtrare: quia hic dicendi modus, nec D. Thomæ, nec veritati, nec ipſius Suaris principiis conſentaneus eſt. Quod attinet ad D. Thomam, nullus poteſt citari locus, quo aliam cognitionem creaturarum doceat, quam in eſſentia, vt medio cognito: & hoc euidens eſt ex principiis eius: quia nullum intellectus aut voluntatis actum admittit, quin ſit magis Theolo-

gicus, quam charitas, aut viſio beatifica, quæ diuinæ bonitati & eſſentiæ adhærent, vt vnico obiecto ſpecificanti. Et eo etiam vidimus confugiſſe Suarem, dum opprimeretur difficultate inſuperabili actus liberi, quem non putauit ſe poſſe concipere, aut tutari vt neceſſariam actualitatem, cum indifferentia ad volendam aut nolendam creaturam, niſi confugeret ad illud principium; quod actus liber & quilibet increatus, eſſentiam aut bonitatem diuinam reſpiceret vt obiectum formale adæquatum; creaturas verò vt obiectum materiale, à quo non hauriant ſpecificationem. At verò apertè recedit ab illa veritate, ſi aſſerat Deo id genus cognitionis futurorum in ſeipſis, ex eſſentia vt ſpecie, ſeu medio incognito.

Vel ergo deſerenda eſt huiuſmodi ſcientia, vel abijciendum principium, quo diuinam libertatm tutatus eſt: id enim eſt euidentiſſime obiectum intellectionis ſpecificatiuum, ad quod per ſe terminatur, nullo medio prius cognito, & ad cuius notitiam inducit ſpecies impreſſa vt medium incognitum: Atqui Suares vult ita comparari creaturas poſſibiles, aut futuras, ad diuinam cognitionem, media eſſentia, vt ſpecie: à quo abſurdo longe abeſt noſtra ſententia. Nam ſpecies expreſſa diuinæ cognitionis, reſpondet eſſentiæ diuinæ vnitæ per ſummam identitatem, cum intellectu, quâ ratione fungitur perfectiſſime munere duplicis ſpeciei impreſſæ, quorum primo repræſentat immediate & formaliſſimè ſeipſam, & omnia quæ formaliter continet attributa, idque perfectiſſima ſimilitudine, ſeu potius identitate. Præter illud genus muneris & reſpectus, habet aliud comparata ad res creatas, quarum cùm ſit cauſa, eaſque eminenter contineat, repræſentat etiam, ſed mediate, vt obiecta materialia cognoſcenda in cauſa.

Ex quâ declaratione conſtat quod cum tria diſtinxerimus media ad cognitionem, quorum primum eſt res ipſa iuncta intellectui, quam fœcundat, vt cum ipſo pariant verbum ſimile obiecto vt mari & patri in hac generatione; alterum medium ſit res, præhabens obiectum, aut imperfectè vt effectus ſuam cauſam, ſi ſit vniuoca, aut ſuperioris ordinis, aut ipſamet cauſa continens eminenter effectum; tertium denique medium à duobus explicatis diſtinctum, ſit ſpecies intentionalis, vicaria obiecti eius

ſemen, & inſtrumentum, inſtitutum cum hoc eſſe diminuto, vt vices obeat obiecti, vel abſentis, vel minus intelligibilis, & illius ſimilitudinem cognitione, ſicut ſemen generatione naturam propaget; ex tribus his medijs Vaſques nullum admittit ad cognitionem, quâ Deus ſe & creaturas cognoſcat: Suares omnia inducit in Deum, nos tantum primum, & ſecundum aſſerimus neceſſarium; tertium verò excludimus vt imperfectum & Deo repugnans.

Hæc omnia ipſa terminorum, ſeu mediorum interpretatione aperta ſunt. Nam certum eſt Deum ad ſui cognitionem habere eſſentiam vnitam, vt ſpeciem ſui, quia eſt intime præſens, & intelligibilis: ad cognitionem verò creaturarum vnitam habere, vt creaturas eminenter continet, & habet rationem medij cogniti: & ſub hoc duplici reſpectu ſpeciei impreſſæ, reſpondet ſpecies expreſſa, ſeu verbum, quod repræſentat & exprimit immediatè eſſentiam, & mediatè res creatas. Ratio verò ſpeciei vt eſt merè intentionalis, immediatè repræſentans creaturas, habet multos defectus, vt iam inſinuauimus; nec eſſe intelligibile creaturarum, Deo conuenire poteſt, niſi vt habet adiunctam vim efficiendi creaturas, quatenus Deus eſt cauſa intelligens omnium rerum effectiua. Ex hâc diſſertatione agnoſcet eruditus Lector, quam altas radices hæc doctrina D. Thomæ egerit, Patrum traditionem & omnium ſcientiarum principia complexa; & quam vani fuerint hactenus in eâ conuellendâ aduerſariorum conatus.

Hinc etiam in anteceſſum reſponſum eſt ad præcipuam partem Diſputationum Patris Annati, qui ſingulis fere paginis obijcit, ſententiam de futuris in decreto cognitis, eſſe nouum inuentum, commune Thomiſtis cum hæreticis, ignotum antiquis maxime D. Aug. & D. Thomæ. Sed vbi probauerit vlli ex Theologis, aut Patribus ante Fonzecam, & Molinam, ſi Nominales excipiamus, notam aut probatam fuiſſe aliam creaturas quaſcumque, ſeu poſſibiles, ſeu futuras cognoſcendi rationem aſſertam Deo; quam in ſeipſo; tum concedam, nuperam eſſe & periculoſam noſtram ſententiam. Sed mirum eſt, quod cum hæc de cognitione creaturarum in Deo controuerſia, tanti ſit momenti ad conſtituendam aut euertendam ſcientiam

mediam, nullo qui ſaltem occurrerit loco, fuiſſe ab Authore ſatis accurato, nec diſcuſſam, nec inſinuatam. Sed dixi voluiſſe hærere veſtigiis arguentium, qui nullam huius rei mentionem fecerunt, ſuis de ſcientia media Diſputationibus: quamquam ni fallor legerim alias apud Tvviſium obiter tantum viſum aut lectum, opinionem Nominalium ex Gabriele relatam refelli; cui aliquod reponi videbatur fore maxime è re ſcientæ mediæ. Sed ad alia progrediamur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Secunda claſſis Argumentorum à priori ex principiis proximis cognitionis futurorum conditionanatorum, ſeu de veritate illorum.

OMNIA fere Argumenta quæ ad hoc caput pertinent, ſicut ad primum, ſtant pro ſcientiâ futurorum in decreto, contra mediam ſcientiam: & nulla hactenùs legi apud illius Patronos, qui ſatis putant fœliciter ſecum agi, ſi noſtra à priori petita ex vtoque capite, id eſt, à principiis primis, aut proximis ſcientiæ Dei ſolvant negatiuè.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Inſtruitur Principium ſecundum.

PRÆCIPVA paucis perſtrinxi ex hoc capite Argumenta reſponſione noſtra ad Carterium, quæ poſſunt omnia ſub hâc formâ colligi. Scientia media nulla eſt, aut ſi admittatur eſt omnino inutilis ad eos vſus, ad quos eſt inuenta; niſi futura conditionata contingentia & libera ſint vera infallibiliter, ac proinde ſcibilia, & ſcita à Deo, idque habeant non ſolùm ante decretum, ſed etiam prius ordine & natura quam futura contingentia abſoluta: Atqui nec vera ſunt certò & infallibiliter, ac proinde nec ſcita à Deo ante decretum, vel ſi hoc gratis concedatur, non ſunt prius vera & ſcita, quam futura abſoluta:

Ergo ſcientia media nulla eſt, aut eſt inutilis. Conſequentia & prima Propoſitio euidentes ſunt; tota controuerſia eſt in ſecunda Propoſitione confirmanda; quam ſic probo: Vel omnia futura ſunt ante Decretum ſcita à Deo, & vera infallibiliter, vel nulla, vel conditionata, aut abſoluta: primum dici nequit nec vltimum: Ergo ſecundum verum eſt: ac proinde nequeunt ante decretum, nec niſi in decreto cognoſci.

Quod verò omnia futura non ſint certo vera, & ſcita ante decretum; probatur Argumento ad hominem: quia ſi abſoluta ſint æquè ac conditionata certo vera, & ſcita ante decretum nulla ratione pendent à cognitione futurorum conditionatorum: quod tamen negant paſſim Recentiores & potiſſimùm Fonſeca, qui fatetur ad vincendas difficultates, quæ paſſim emergebant de Prædeſtinatione & Prouidentia, ſe excogitaſſe hanc conditionatorum & abſolutorum diſtinctam cognitionem, nempe vt ſcientia conditionatorum præuia eſſet, & exploratrix ad abſolutorum ſcientiam, & hoc etiam ſæpiùs ſuo libro fatetur P. Annatus. Secunda pars Minoris probatur, nempe veritatem certam & ſcitam à Deo ante decretum, non competere vt proprietatem conditionatis. Hanc enim veritatem illis aſſerunt ex triplici cap. 1. Quod ſint propoſitiones contradictoriæ, *hoc erit, vel non erit*, de quolibet contingenti: ea verò lex eſt contradictoriatum communis ad propoſitiones de futuro, aut quolibet alio genere, vt vna determinatè ſit vera, altera determinate falſa. Hoc enim commune eſt, vt propoſitionum proprietas ſit, aut veritas aut falſitas, ſicut quantitatis æqualitas, vel inæqualitas. Denique videtur euincere ratio ipſa futuri, quam ita definiunt, *futurum eſt illud quod aliquando habebit exiſtentiam*, & hoc potiſſimùm fundamento nititur P. Annatus; atque ex hâc definitione quaſi apud omnes recepta, ſoluit præcipua noſtra Argumenta, capite 2. primæ Diſputationis, & capite tertio quartæ. Atqui hæ tres cauſæ, ſeu probationes, pro veritate futurorum conditionatorum, conuincunt communem eſſe futuris abſolutis; quia ex illis formari poſſunt propoſitiones contradictoriæ, quarum cuilibet conueniet determinatiuè, falſitas aut veritas; illis etiam competit definitio futuri; quid ergo impedit, quin iure conditionatorum fruantur;

Google

id eſt, veritas aut falſitas illis inſit determinata, & à Deo ſcita ante decretum, nullo ſcientiæ mediæ auxilio?

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Refellitur ſententia Molinæ, & ex illa Recentiorum nona opinio.

SI dicas cum Molina prius cognoſci conditionata futura in cauſis ſecundis ex illarum ſupercomprehenſione, quæ poteſt in illis indeterminatis certam cognoſcere determinationem ad effectum; quod ius ſupercomprehenſionis cum non habeat in ſuam voluntatem Deus, non poteſt cognoſcere antequam ſe determinet per decretum, in quam partem ſit inclinatura, an conditionem futuri ſit purgatura, nec-ne; quod tamen neceſſe eſſet, vt futurum conditionatum abſolutè cognoſcatur à Deo. Addit etiam aliam rationem, cur Deus nequeat ſuæ voluntatis decretum noſſe pro illo priori, quo poteſt liberè velle, aut nolle creaturam: quia ſi ſuos actus liberos pro illo priori videret, ante actualem determinationem, huiuſcemodi viſio proprij actus libertatem interimeret.

Hæc motiua ſunt opinionis Molinæ, non Argumenta: & monſtrant plurimum referre ad illius cauſam, conditionata priùs eſſe ſcita, quam abſoluta, vt agnoſcit noſter Author pagina 437. ſed vtrique probandum eſt, rem ità ſe habere. Id quidem enititur conficere Molina duplici argumento inſinuato; primò à priori, ex differentiâ comprehenſionis, & ſupercomprehenſionis; ſecundo à poſteriori, & ab excidio libertatis diuinæ, ſi videat ſuos actus liberos pro illo priori, quo ſuſpenſa concipitur voluntas, & indifferens ad velle aut nolle.

Sed facile eſt amoliri omnes illos obices, argumento ad hominem: Omne verum eſt ſcibile à Deo, & reipſa ſcitur: Atqui ex aduerſariis hoc ipſo quod aliquod ſit aliquando futurum, eſt ſcibile à Deo: Ergo reipſa ſcitur. Modò ſubſumitur: Atqui pro illo priori, quo concipimus voluntatem diuinam indifferentem ad velle & nolle quodcumque, vnum illorum eſt non minus futurum, quam quod de voluntate creatâ aſſerunt eſſe futurum:

Ergo non minus eſt ſcitum à Deo.

Rurſus perinde poſſunt formari propoſitiones contradictoriæ de futuris abſolutis, ac de futuris conditionatis, ante omne decretum; & cum non ſint minus contradictoriæ quam conditionatæ, & æquè primo formabiles, imò priùs, cum ſint ſimpliciores priores compoſitis: Ergo pro illo priori, perinde propoſitiones contradictoriæ abſolutæ, erunt determinatè veræ, ac conditionatæ: futuris illis pro priori illo conuenit definitio futuri, quæ eſt vnicum Argumentum à priori aduerſariorum: Ergo ipſiſmet actibus libetis Dei poteſt ſuo modo lex contradictoriarum,, & definitio futuri competere; Ergo ſicut futura conditionata ſcita ſunt à Deo ante decretum, ita abſoluta; ſicut Deus nouit actus liberos cteatæ voluntatis ante vllam determinationem præſentem, & hoc ipſo quod ita erit, ſic cognoſcet actus ſuæ voluntatis: At ſi hæc duo admittantur, tuunt omnia ſcientiæ mediæ fundamenta: Ergo ipſamet aduerſariorum principia euertunt ſcientiam mediam.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Confirmatio eiuſdem Argumenti differentiâ futuri contingentis, à præteritis, præſentibus, aut neceſſariis.

PROBARI poteſt ſecundo noſtra ſententia, nempe futura quæcumque contingentia conditionata, perindè ac abſoluta, nec vera eſſe certò ante decretum diuinæ voluntatis, nec ſciri poſſe ſine illo. Hoc verò euincitur ex ipſa natura futuri; quæ manifeſta fiet collatione cum præſenti, & præterito, cum poſſibili, & cum futuro neceſſario. Si contingens futurum comparemus cum præſenti, & quod perinde eſt, cum prætetito, duobus differunt; quod iſta habeant, vel iam habuerint exiſtentiam, vt ſic loquar exercitam, quæ omnem indifferentiam tollat, & ita ad vnum determinet, vt repugnet rem præteritam non fuiſſe, & præſentem non exiſtere; at futura contingentia ante actualem determinationem, vel cauſarum omnium, vel ſaltem alicuius, cui cæteræ ſubordi-

nentur, nihil habet quod educat ab ordine poſſibilium, & tollat eius indifferentiam ad eſſe & non eſſe. Deinde data determinatione alicuius cauſæ ſecundæ, ea poteſt impediri: Ergo ex primo capite habent quod non ſint determinata futura vera, & ex ſecundo quod non ſint infallibiliter vera.

Vnde Auctor cui reſpondemus laborat apertâ petitione principij paſſim toto opere, maximè Diſputationis primæ capite ſecundo; dum futura præſentibus æquat, quoad determinatum effectum, vel infallibilem veritatem; vt putet eodem prorſus modo ſe habere futuram etiam contingentem cauſam, ac præſentem aut præteritam. Sed præter quod huiuſmodi paralogiſmi ſatis refutantur ex primâ comparatione futuri cum præſenti, & præterito; euidentior erit hallucinatio, ſi comparentur cauſæ liberæ & contingentes cum neceſſariis: iſtæ enim neceſſariam inferunt veritatem effectus futuri conſecuti ex determinatione antecedenti naturali, ex quâ conſtituitur v. g. neceſſitas huius diei ab orbe & ſole condito, ad quem iuxta præſcriptum ipſi à Deo ordinem, conſequuntur dies & temporum vices, quales experimur. At cum futura contingentia & libera non habeant huiuſmodi determinationem antecedentem, & neceſſariam in ſuis cauſis, nullâ ratione poſſunt ex illis ſequi determinate futura.

Vnde eſt merus Paralogiſmus eiuſdem Authoris argumentatio pro veritate conditionatorum ante decretum Dei, ex comparatione cauſæ neceſſariæ ad liberam: quâ ratione, inquit, ſe habet cauſa determinata ad effectum abſolute & conditionate futurum, ità ſe habet cauſa libera vt eſt ſui determinatiua: Atqui ex illa conſequitur effectus determinatus, & hoc certo ſcitur à Deo ante decretum: ità ex cauſa ſui determinatiua conſequitur effectus certo futurus & ſcitus à Deo. Mirum eſt ſanè à duobus extremis adeo remotis, potuiſſe eundem effectum deduci. Si valeat eiuſmodi illatio, verum erit quidlibet ex quolibet fieri: à cauſa neceſſaria deducitur effectus neceſſario futurus, quia non poteſt aliter, nec quidquam aliud agere: cauſa vero ſui determinatiua poteſt vtrumlibet, nec ex Aduerſariis poteſt quidquam certi de illa ſtatui, in quam partem infallibiliter inclinat; donec ſecutus fuerit

dubium tollens ſua præſentia effectus: & hunc (ſi ſuperis placet) æquabimus effectui ex cauſa determinata conſecuto.

Vis noſtrorum Argumentorum augetur tertiâ comparatione futuri contingentis, & liberi cum poſſibili, ad quod maximè accedit, & eſt inferius illo: quia omne futurum eſt poſſibile; non tamen è contra, omne poſſibile eſt futurum, niſi addatur determinatio ad exiſtentiam aut productionem, id vero fit cum cauſa indifferens ad vtrumlibet, ſe determinat: Ergo ante illam cauſæ determinationem futurum non eſt reuera futurum, nec certo quâ tale eſt ſcibile. Et ideo Ariſtoteles negauit de futuris contingentibus certam contradictoriarum legem eſſe, quæ indubitata ſit de præteritis aut præſentibus, nempe alteram eſſe determinatè veram, alteram determinatè falſam. Vnde enim ineſſet huiuſmodi contingentibus? Non ex antecedenti determinatione cauſarum; quia nullam ſupponimus, neque in Deo præcedere, vel vno inſtanti effectus præſentiam: vel inerit certa veritas alteri parti ex conſequenti determinatione effectus; quia hoc ipſo quod nunc actu Petrus conuertatur, aut peccet, aut ſola actuali conuerſione in actu poſitâ, etiamſi nulla ad hoc præceſſerit in Deo, vel voluntate creata determinatio, verum putant fuiſſe ab æterno, hanc conuerſionem futuram infallibiliter, & ita notam à Deo ab æterno, ſicut eâ ſemel poſitâ, verum erit per totam æternitatem fuiſſe peractam huiuſmodi conuerſionem.

Id vero probant ex ſuâ futuri definitione, quod nihil eſt aliud quam aliquando contingere, rem habere ſuam exiſtentiam; etiamſi quaſi contingat caſu, id eſt, nulla quoad hoc præceſſerit determinatio in Deo, ſed tantum præſcientia: & adeo firmam putat hanc doctrinam P. Annatus capite 2. citato, vt nihil poſſimus illi opponere, quantumuis nos excutiamus. Sed iam monuimus hanc futuri definitionem, vnde depromuntur omnia reſponſa & argumenta, eſſe omnino voluntariam, gratis confictam, ignotam Ariſtoteli, dum prænotatam conſtituit differentiam inter propoſitiones contradictorias de futuro contingenti & libero, aut præſenti, aut præterito, quod pars altera iſtarum determinatè ſit vera aut falſa, & certo ſcibilis, ſecùs contingentium: quæ differentia nulla

eſſet, ſi ad notionem futuri nulla habenda eſſet ratio determinationis, aut inclinationis cauſæ ad vnam partem; ſed omnibus per totam æternitatem cauſis, ad vtrumlibet indifferentibus & ſuſpenſis, hoc ipſo eſſet perinde futura ex ſuppoſitione, ſicuti ex euentu præſenti. Id vero longiſſimè abeſt à mente Philoſophi, & ab ipſa etiam veritate; vt ſatis demonſtrat collatio inita futuri contingentis cum præſenti.

Et hanc placet illuſtrare ex Nazario, qui triplicem cauſæ contingentis ſtatum, & ſubinde futurum effectum diſtinguit; vel enim prorſus eſt indifferens ad vtumlibet, vel frequentiùs vnum effectum producit, vel rariùs: verbi gratia, æſtate rariores ſunt pluuiæ, hyeme crebriores. Si cauſa ſit quaſi in æquilibrio; (qualem liberam voluntatem multi conſtituunt;) ex vi illius ſtatus, nulla pars dici poteſt verè futura, niſi ſub diſiunctione: ſicut cùm dicimus alterum oculum eſſe ad viſionem neceſſarium, non tamen dextrum aut ſiniſtrum; quia alteruter illorum ſufficit. Si vero cauſa libera & contingens in vnam partem magis inclinet; tum effectus verè poteſt dici futurus, veritate tamen fallibili: & hoc ſenſu admitti poteſt contradictoriarum de futuro contingenti, alteram eſſe veram, ſed veritate fallibili. Nam ſi certam velis conſtituere; contradictoriæ propoſitiones euadent in contrarias; quarum vtramque falſam eſſe nihil eſt incommodi.

Id vero ità explicat Nazarius. Cum dicis res eſt futura, vel non eſt futura; propoſitionis negatiuæ duplex eſt ſenſus; primus, cum negat aut tollit cauſam, quæ ſtatuat quidquam de re producendâ: ſecundus ſenſus propoſitionis in ſpeciem negatiuæ, eſt reipſa affirmatiuus, & ſignificat cauſam eſſe determinatam ad non futuritionem, id eſt, ad rem non producendam: Et hoc eſt omninò neceſſarium, vt certa ſit propoſitio altera, res eſt non futura, & definit eſſe contradictoria iſtius, res eſt futura, & ſit contraria: quia ſenſus eſt cauſam eſſe determinatam ad non futuritionem: quæ interpretatio propoſitionem reipſa facit affirmatiuam, & ſpecie, ac verbis tenùs negatiuam: ac proindè vt propoſitiones de futuro cõtingenti habeant determinatam veritatem, aut falſitatem erit vel non erit determinate; neceſſe eſt definant eſſe contradictoriæ, & tranſeant in contrariarum leges: & hâc de cauſa Philoſo-

phus eas à contradictoriarum legibus exemit. Si iterùm obtrudas definitionem futuri, id eſſe quod erit aliquando, & de illo ſic definito, perindè verum eſſe erit, aut non erit, ſicut de præſenti aut præterito, eſt, aut non eſt: ſed cum aduerſarij ſic vrgent comparatione futuri cum præſenti, & illius definitione, futurum eſt quod erit; non aduertunt ſe probare idem per idem, & diſſimulant differentias obſeruatas inter futurum & præſens.

Quare ad illorum argumentationem, illud eſt futurum etiam nunc & ab æterno, quod aliquando erit, & ſuam veritatem & exiſtentiam aliquâ differentiâ temporis habebit; Diſtinguendum eſt: ſi habeat aliquando ſuam exiſtentiam aut veritatem, ex vi Determinationis futuri, ſiue abſoluti, ſiue conditionati Concedo: ſi cauſa maneat ſemper ſuſpenſa, & indifferens ad effectum vſque, vel actum, quo illius indifferentia, & ſuſpenſio tollatur, vt à cauſa formali, Nego. Quare pro toto illo nunc æternitatis infinito, vel decurſu temporis, quod antecedit actum liberum, aut effectum contingentem, neutra pars eſt determinatè vera aut falſa; ſi omnes pro tunc cauſæ maneant ſuſpenſæ & indeterminatæ. Licet enim propoſitio futuri, directè ſignificet illius exiſtentiam aliquando ponendam; non poteſt tamen eſſe certa illius futuri veritas & cognitio, nec denominatio legitima, niſi aliquo fundamento præſenti nitatur: nec aliud fingi poteſt, quam cauſæ determinatio.

Et reuera ſi fingeremus res conſtitutas ſecundum Atheorum impietatem, qui cauſam primam tollunt, cui ſubjiciantur ſecundæ, & eius prouidentiam ac virtutem; ita futura ſe haberent, ſicut modò diximus, vt ante actualem deliberationem cauſæ liberæ & contingentis, nulla dici poſſet verè & infallibiliter determinata. Nunc verò rebus præſcientiæ & prouidentiæ diuinæ, (vt fides & ratio docent) ſubordinatis, verum eſt quod docent ex Thomiſtis & Theologis, Curiel, Corneio, Salmanticenſes, & alij, nullum dari inſtans reale, & in quo, vt vocant, tanquam menſuram futurorum contingentium & liberorum, quo non ſint ſecundum alteram partem determinate vera aut falſa, & à Deo ſcita: tamen ſi illud inſtans reale diuidamus in inſtantia rationis naturæ, & à quo, & concipiamus huiuſmodi futura ſecundum illam prioritatem,

tem, quâ intelligimus poſſibilia, indifferentia ad futurum eſſe, & non futurum, & ad alterutrum, ſub diſiunctione tamen, pro illo priori non ſunt determinatè veræ vel falſæ: imo ſi formentur huiuſmodi propoſitiones; non ſunt veræ, nec formales propoſitiones, ſed materiales vt dicunt; quibus nihil pro illo priori reſpondeat.

His omnibus Argumentis, & obſeruationibus, validè confirmata eſt hæc noſtra ſecunda demonſtratio à priori; & occupata ferè ſunt omnia, quæ reſpondet Defenſor ſcientiæ mediæ, variis ſuarum Diſputationum capitibus. Sed ad illuſtrandam veritatem placet experiri, quid virium habeant eius reſponſiones, quas habet primæ Diſputationis capite ſecundo, quartæ capite tertio, ſecundæ capite primo & vltimo, quæ omnia paucis excutiemus.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Confirmantur & vrgentur Argumenta ſuperioris Paragraphi contra duas Reſponſiones.

MIRVM eſt quod cum propugnator ſcientiæ mediæ, quæcumque obuia ſunt Argumenta, ad ſuam cauſam arripiat, nullum tentarit iſtius generis à priori; niſi inter reſpondendum noſtris Argumentis, quaſi neceſſitate potius quam ſponte huiuſmodi arma, aut probationes adhibeat; ratus debiliores eſſe ad faciendam fidem; & ſi quæ ſuppetant, opportunius admiſceri reſponſionibus, vt ad minus videantur adiuuare ſolutiones quas vocaumus negatiuas, vt aliis iunctæ fœliciùs pugnent, quam ſolitariæ. Deindè cum ſcientiæ mediæ Authores, ab ipſa prima origine, licet in eâ aſſerendâ concordes, quoad cætera diſſentiant fere omnes, & quæ Molinæ placuerunt fundamenta & præſidia, (ſi paucos excipias) reliqui eius diſcipuli improbent, & ipſi inter ſe malè conueniant, noua ſingulis diebus addant, & antiqua mutent; ne huius diſſenſionis & inconſtantiæ parum cum veritate (quæ ſemper eadem eſt) conſentaneæ, exempla longiùs repetam, abundè ſuppeditant duo, quibus cum haſtenus pro ſcholâ noſtrâ diſputaui, qui vix ſecum, nec cum aliis vllâ re conueniunt, & in omnium grauiſſima de

ſcientiæ mediæ obiecto conſtitutiuo capitaliter diſſentiunt, vt ſtatim aperiam quoad cætera-ne verbo quidem indicat P. Annatus, fundamenta quibus ſuperiores Societatis ſcriptores Scientiam mediam fulciebant, à differentiâ comprehenſionis & ſupercomprehenſionis, à legibus contradictoriarum, à definitione futuri, iam confuratis répetira; quaſi hæc infitma reputet tantæ moli ſuſtinendæ, illi noua iacit & aſtruit.

Negat conceſſa ferè ab omnibus, qualis eſt inter alia tranſitus obiecti huius ſcientiæ, à poſſibilis ſtatu ad ſtatum futuri: hâc ratione ductus, quod ad verum tranſitum, neceſſe ſit rem aliquod tempus ſub priori ſtatu tranſigere, antequam ad alterum deducatur. Quare ex hoc capite negaret Solem, & Angelum, & quamlibet rem ſubſtantiæ ſtabilis, (vt fieri nihil repugnat) ab æterno creatam, tranſire à non ente & nihilo ad eſſe; cum tamen ad illum tranſitum ſatis ſit ex propriis meritis deberi rei creatæ ſtatum nihili, & potuiſſe per totam æternitatem, vel ad tempus in eo detineri. Quid verò horum deeſt futuris quibuſcumque à Deo præſcitis ab æterno, vt illis non minus tranſitus à poſſibili ad futurum competat, quam vt rebus ab æterno creatis tranſitus à nihilo ad eſſe; cum tenera eadem pars, quæ modo dicitur futura, potuerit eſſe ſub ſtatu rei puro poſſibilis, & illi debeatur.

Non minus ſingularis eſt altera Reſponſio, cùm negatur res conditionatè futuras debere dici vllâ ratione futuras, hoc ſenſu, vt appoſitâ conditione dicas, erunt; ſed potius eſſent; cum tamen reuera huiuſmodi conditionata per ſcientiam mediam à Deo ſcita, eodem iure pertineant ad futurorum ordinem, quo ad liberorum; quando quidem eadem eſt diſtinctio rerum, & ſcientiæ diuinæ, vt poſſibiles & neceſſariæ pertineant ad ſcientiam neceſſariam ſimplicis intelligentiæ; liberæ vero ad ſcientiam liberam futurorum: Et cum huiuſmodi futura conditionata cadant ſub ſcientiâ mediâ, diſtinctâ à ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ, debet res illas liberas inſpicere, vt à ſtatu poſſibilium progreſſæ ſunt ad ſtatum futurorum.

Ad idem caput pertinet, quod tertio loco inter ſingularia reponendum eſt, diuiſionem cognitionis rerum in cauſis, vel in ſe ipſis, quæ hactenùs cenſebatur totum cognitionis genus complecti, & exhaurire, eſſe inadæqua-

tàm, & tertium genus innominatum conſtituendum, quo res neque in ſe, neque in cauſis cognoſcantur. Quidquid ſit de cognoſcendis generatim, vt ſtatum poſſibilium continent, (quorum cognitio ad hanc diuiſionem reuocanda eſt, quacumque tandem ratione fiat) de futuris conditionatis, nullus ſupereſt dubitandi locus, quin vel in cauſa, vel in ſeipſis videantur, ſecundum communem ſenſum Theologorum.

Nam Molina cenſet cognoſci à Deo in cauſis ſecundis per ſupercomprehenſionem, quæ aliquid in ipſis detegat, aut ex earum ſinu eruat, quod neque occultent, neque contineant: ac ſubinde neceſſe eſt illa ſupercomprehenſio cauſas ſupergrediatur, & tranſeat ad actum ipſum in ſe ſpectatum, vt ponendum ſub conditione: ſed ſine vllâ verborum ambage id tradunt alij Doctores: Ergo quacumque ratione explicetur obiectum ſcientiæ mediæ, eo deueniendum eſt, vt actus & effectus in ſe videatur, non abſtractus, & purè poſſibilis, ſed quaſi concretus cum omni genere dependentiæ à ſuis cauſis, cum circumſtantiis loci & temporis; ne dicat aduerſarius cum Suare, abſtrahere à tempore; & vna tantùm deſit applicatio rei cæteris nihil prorſus mutatis.

Hæc futuri conditionati ratio, vt à ſtatu poſſibili exit ad ſtatum futuri, videtur validè confirmari poſſe, diſtinctione recepta apud omnes, actus voluntatis ſuſpenſi ex duplici capite, vel ratione obiecti, cui deeſt aliqua conditio, ne illud efficaciter voluntas appetat & proſequatur; vel eſt ſuſpenſus ratione potentiæ, quæ reuera nullum actum elicit, nec vllus etiam præſcitur in his circumſtantiis elicitus; ſed qui prodiret, ſi conditio, quæ ſuſpenſam tenet voluntatem apponeretur. Fateor, ſi hoc ſecundo ſenſu admittamus actum liberum futurum conditionatum, verius dici, eſſet, quam ſit, quia nullum præſcitur elicere voluntas, & ſuſpenſa manet potentia, cum quâdam ſignificatione meritorum obiecti, quod alliceret ad ſui amorem, ſi adeſſet conditio neceſſaria; nullum tamen reipſa prodire à voluntate actum, nec videri proditurum. Si vero ſuſpenſio ſit ab aliqua obiecti circumſtantia, non ab ipſa voluntate, immeritò timetur hâc verborum formulâ vti, actus erit; nec oportet loco verbi erit eſſet vti: maxime cum omnes cauſæ præuideantur ac-

cinctæ ad operationem, & actum ſecundum, & in illum etiam ſe effudiſſe; itaut magis ex actu potentiæ determinatio, quam è contra actus ex potentiæ determinatione, certo cognoſcatur ſecundum ſcientiæ mediæ Authores. Nam quamdiu actus inſpicitur in cauſa liberâ, velut nutare notitiam volunt, nec firmam eſſe; donec actum ſit intuita, quo viſo nihil ſupereſt dubij, nec periculi, ne mens decipiatur; atque eo volunt deducere ſcientiam mediam: Ergo debet actum in ſe videre, non in cauſa vt futurum: nec quidquam illi ad ſuam exiſtentiam deeſt ex influxu cauſarum, quæ ad eius productionem neceſſariæ ſunt: ſed pendet tantùm ex circumſtantiâ extrinſecâ actui ſecundo, quæ nihil obeſt quin eius veritas nota ſit in ſe, & pertineat ad futurorum ordinem. Sicut enim res poſſibiles cognoſci poſſunt pro illo ſtatu, licet nunquam ſint peruentutæ ad exiſtentium ordinem; ita futurorum conditionatorum veritas conſtat, & ſcitur, licet defectu alicuius conditionis extrinſecæ nunquam ad exiſtentiam deducantur.

His tribus Reſponſionibus ſemotis, liberius progredietur noſtra diſputatio. Accedamus ad primum Argumentum ex Tuiſſio licet hæretico, quod nihil hæreticum reſipiat: neque enim quæcumque improbi agunt, aut pronuntiant, mala ſunt, ſicut nec Prophetiæ pondus, & authoritatem habet, quidquid prodit ex ore Prophetarum. Vim Argumenti & ſolutionis expendamus, ſemoto perſonarum reſpectu, attentâ rei veritate & æquitate. Tuiſſius maximè fidit huic Argumento, quod ad ſecundum noſtrum accedit, ſi ſeruato ſenſu, formam & verba paululùm immutemus. Tota veritas & notitia futurorum, nititur tranſitu illorum à ſtatu poſſibilium ad ordinem futurorum, qui nec fieri nec cognoſci poſſit, niſi detur, & cognoſcatur cauſa externa illius tranſitus: Atqui non poteſt concipi alia illius tranſitus cauſa externa, præter voluntatis diuinæ decretum: Ergo in illa, & vi illius cognoſcentur futura, non per ſcientiam mediam.

Ad hoc reijciuntur omnes partes Argumenti, & Maior, vtiam monui, duplici cauillo impetitur. Negant tranſitum verum rei contingentis, qui non poteſt, inquiunt, conſtare, niſi res futura ſub ſtatu poſſibili aliquod tempus exegerit, & vix à poſſibili ad futurum naturæ in-

ſtans interſit. Deinde conditionato futuro addit rationem futuri, quæ non poſſit exprimi conditione poſita erit; ſed tantum eſſet. Vtramque Reſponſionem refutauimus: & immeritò ſanè refugiunt modum loquendi Scripturæ; vſurpatum eodem loci, vnde ſcientiæ mediæ præſidium aſſumitur. Neque enim quærentibus amicis, quid euenturum eſſet ſuo duci Dauidi, diutius apud Celeitas moranti, reſponſum eſt traderetur; ſed ſi diutius hæreat tradetur.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Refutantur aliæ duæ reſponſiones ad idem Argumentum.

HIs duabus Reſponſionibus diffiſi, duas alias addunt. Negant vllam cauſam externam huiuſmodi veritatis neceſſariæ à decreto Dei repetitam: ſed ſatis eſſe ad huiuſmodi veritatem futuro conditionato aſciſcendam, cauſam futuram, ſeu ponendam poſitâ conditione, vel ſufficere voluntatem creatam ſui determinatiuam: quia cauſa futura perindè ſe habet ad effectum conſtituendum certo futurum, ſicut cauſa præſens ad præſentem. Vnde tarditatis arguitur Tuiſſius, quod rationem adeò perſpicuam, adeò expoſitam aſſequi non poſſit; cum fateatur ipſe in ſententiâ Ieſuiſtarum non deeſſe determinationem, quâ contingentia fiant præſentia, ſed nullam eſſe quâ fiant futura: illi verò contra contendunt, quæ determinatio ſit in præſentibus, eandem eſſe in futuris abſolute, & in futuris conditionatè: idque tanta euidentiâ, vt niſi huiuſcemodi comparationi futuri ad præſens acquieſcamus, ad omnes inclamandum ſit: *ô ſtulti & tardi corde ad credendum.* Et vt iuſtior ſit increpatio incredulitatis, additur alia Reſponſio, ſeu ratio determinationis ad vnam partem contradictorij contingentis, nempe ſuppoſitio voluntatis liberæ determinatiuæ ſui ad alterutram partem, ex quâ alterâ ſequatur determinatè, non minùs quam effectus neceſſarius, à cauſa ad vnum determinata. Nec dubitant quin his Reſponſionibus Tuiſſius animam agat, & excipiendum cenſent vltimum ſenis flatum, illâ

comparatione voluntatis liberæ ſui determinatiuæ ad cauſam neceſſariam.

Sed intempeſtiuior & iniquior videtur hæc obiurgatio; quod huius duplicis comparationis cauſæ futuræ ad præſentem, & liberæ ad neceſſariam, atque inde conſecutionem ad certos vtrobique actus & effectus à Deo ſcitos, nondum capiamus. Nam ſi iuſta ſit hæc tarditatis & incredulitatis increpatio, iure cadet in omnes fere ſcientiæ mediæ defenſores, qui illum præceſſere, quibus poſſet dicere, *modicæ fidei, quare dubitaſtis?* Si res tota confecta eſt hâc duplici comparatione, immeritò Molina confugit ad ſupercomprehenſionem, & eius diſcipuli dictum cenſent de hac ſuâ ſcientiâ, *Mirabilis facta eſt ſcientia tua ex me*: imo nonnulli ſententiam noſtram de futurorum cognitione in decreto, ex hoc capite reijciunt, quod ſemel admiſſa, nihil habeat admirabile & incomprehenſum ſcientia Dei: Immeritò arguimur, quod non ſinamus nos conuinci, paris eſſe rationis, quod à cauſa futura libera ſit certò futurus effectus, & ex illa cognitus, ſicuti ex cauſa præſenti, & præterita effectus eiuſdem ordinis. Sed præterea quæ in anteceſſum contra has duas comparationes, & Reſponſiones obiecimus, ſuperſunt aliqua quæ opponamus. Imprimis vt comparationem futuræ cauſæ cum præſenti capiamus, nec tarditatis arguamur, explicanda erat ratio futuræ cauſæ: quid enim illo nomine intelligitur? Dices rem eſſe apertiorem, quam vt ſit interpretanda, aut definienda, cauſam futuram eam dici, quæ nondum ſit, ſed aliquando erit, vel eſſet appoſitâ conditione, quæ eius exiſtentiam ſuſpendit. Iſta omnia ſynonyma ſunt, & vix poſſunt habere rationem definitionis quam vocant quid nominis: definitionis vero, quid rei, ne vmbram quidem præferunt.

Quare vt illam eliciamus, iterum quæro, an nomine cauſæ futuræ intelligas illam, quæ toto tempore, aut ſi velis, tota æternitate, quâ præceſſit actum & effectum, indifferens fuit ad vtrumvis, neque ſe ad alteram partem determinauit, niſi prius natura ad effectum, aut potius per ipſum effectum ſublatâ eius indifferentia ad oppoſitum, quaſi per formalem ſui cauſam, vt voluntati creatæ accidit: vel nomine cauſæ futuræ, intelligis determinatam in ſe, longe ante effectum, aut ſubordinatam

cauſæ æternæ, tranſitus illius futuri à ſtatu poſſibilis; qui ab æterno certo ſcitur: ſi hoc ſecundum aſſeras, nobiſcum ſentis: ſi verò primum velis, vbique petis principium tuis Reſponſionibus, & grauiores incurris difficultates quarum nonnullas attingam.

Primo quidem verbis diſtinguis cauſam futuram & præſentem, reipsâ eandem ſtatuis. Quid enim eſt cauſa præſens, quam ipſamet ante, vel nulla, vel omnino indifferens; quæ habet potentiam determinatam non ante effectum, ſi ſit libera, ſed per ipſummet actum? Hanc verò vis eſſe cauſam futuram: Ergo nullâ ratione diſtinguuntur, niſi merè materiali, vt ſic loquar, quæ nihil prorſus faciat ad agendi rationem. Sed vt paucis aperiam totius controuerſiæ nodum & cardinem: Aduerſarij contendunt cauſam futuram nihil aliud prorſus eſſe, etiam pro totâ æternitate futura, quam quæ ſit aliquando effectum elicitura. Vnde totam futuri denominationem repetunt ab ipſo euentu, nullâ habitâ ratione diſpoſitionis cauſę, etiamſi toto tempore, aut ſi velis prioritate naturæ, ante actum manſerit ad vtrumlibet indifferens: nam vt denominetur cauſa futura ab æterno, ſatis eſt, quod aliquando ponatur actus, à quo non minus denominabitur quidquid anteceſſit illum, quam quod conſequetur: & hæc eſt vnica probatio & ſolutio Aduerſariorum. Nos verò contrà contendimus ex ſolo hoc capite, ſi cauſæ omnes tum prima, tum ſecunda maneant indifferentes ad vtrumuis, nec vllam habeant determinationem ad alterum, merè eſſe poſſibiles cauſas, nullo modo dici poſſe futuras, niſi per ſummam æquiuocationem, nec habere denominationem futuræ cauſæ ab ipſo actu, ſed ab ipſa determinatione cauſæ in ordine ad actum ponendum: quæ cum duplex eſſe poſſit, vna abſoluta nullius impedimenti patiens, ſeu quod eſt idem, ratione principij, & termini, altera vero ſit abſoluta quidem ratione principij, quia eſt vera & poſitiua determinatio, non ratione obiecti, vel quia obnoxia eſt impedimento, vel non poteſt, aut non vult, nec diſpoſuit, ſicut nec forte conuenit omnes obices amouere.

Hinc naſcitur diſtinctio duplicis cauſæ futuræ, & ſubinde futuri effectus abſoluti quoad principium & terminum, vel abſoluti quoad principium non terminum, qualę eſt futurum quod vocamus conditionatum. Con-

trouerſiâ ſic explicatâ facile concipiemus, quid ſibi veline Thomiſtæ & Recentiores, & quis ſit ſenſus ſolutionum quas expendimus, & noſtrorum Argumentorum, quibus euincam veram eſſe noſtram futuri definitionem, falſam ex Recentioribus allatam. Quod primo demonſtro; quia incredibile eſt quod aſſumunt, præſentiam actus habere eandem vim denominandi, quæ antecedunt, & quæ conſequuntur. Id quidem certum eſt, quod eſt ſeipſo determinatum, id eſſe ſibi & aliis, quæ à ſe pendent, rationem habendi denominationem, à primâ illâ determinatione: Atqui res præſens ſeipſa eſt determinata in ſe, ratione propriæ actualitatis: Ergo poteſt eſſe ſibi ratio huiuſmodi denominationis & determinationis, & aliis etiam quæ illam conſequuntur; qualis eſt tranſitus à præſenti ad præteritum: & ideo par eſt neceſſitas rei præſentis & præteritæ; & repugnat præteritum aut præſens non eſſe aut non fuiſſe.

Quod vero aſſumitur eâdem ratione, & quaſi neceſſitate conſequentiæ dare cauſis quæ ſe antecedunt denominationem cauſæ futuræ, etiam quamdiu manent indifferentes; hoc non ſolum aſſumitur ſine probatione, ſed omnem fidem & intelligentiam ſuperat: cum ex communi hominum ſenſu, quæcumque ab effectu vel actu deducuntur ſpectantia ad cauſam, prout antecedit effectum, accenſeantur probationibus à poſteriori; & prorſus ſit inauditum, rationem eſſe cognoſcendi à priori: Atqui Deus non cognoſcit cauſam ſecundam, ac liberam, acturam à poſteriori, ſed in ſe potius & à priori: Ergo non cognoſcit cauſam futuram ex vi futuri actus. Et ſi eo confugias; manifeſtè petis principium, & in circulum vitioſum incurris.

Hoc Argumentum mihi in mentem reuocat Aduerſariorum defectum, in explicanda natura libertatis, non iſti diſſimilem, quem deprehendimus de ſcientia diuinâ: vt probationem libertatis ab indifferentia afferant quaſi Argumenta à priori, ſicut definitionem futuri, & ſcientiam Dei repetant à ſolo euentu, nullâ cauſæ præuia actuali determinatione: cùm tamen ſi quam vim habeant hęc duo probationum genera, omnino repetere debeat à genere Argumentorum, quæ à poſteriori vocamus.

PARAGRAPVS SEXTVS.

Confirmatio ſuperiorum, nihil agnoſci certo futurum inconſulta voluntate diuina.

CONFIRMATVR primo idem Argumentum. Futurum medium eſt inter præſens & poſſibile; & cùm in ſe vt plurimum nihil ſit, magis metiendum eſt per acceſſum ad poſſibile, quam ad præſens: poſſibilis vero cauſa non dicitur ab effectu poſſibili, nec denominatur, aut probatur niſi à poſteriori, & quaſi à ſigno; à priori autem probatur vel à propria virtute, quam iam præhabet, vel quam poteſt recipere à cauſa ſuperiori, cui ſubordinatur, & in quâ eius virtus, & exiſtentia continetur: neque enim fingi poteſt, cauſam dici poſſibilem ab effectu; ſi ipſa in ſe nihil ſit, nec in aliquâ causâ contineatur: Ergo nec cauſa futura dici poteſt, quæ in ſe, nec eſt determinata, nec in causâ ſuperiori ad vllam partem, ſed ad vtramque eſt indifferens: Atqui hic eſt ſtatus cauſarum, quandiu nec prima ſe determinauit per decretum, nec ſecunda habet ex propriâ virtute determinationem ad vnum: Ergo non poſſunt habere denominationem cauſarum futurarum, quandiu tota cauſarum complexio manet ad alterutram partem indifferens: Atqui authores ſcientiæ mediæ illum cauſarum ſtatum confingunt: Ergo immerito & nullo fundamento dicunt cauſas eſſe futuras, vel futuros effectus à Deo certo cognoſci.

Confirmatur ſecundo à poſteriori & ab inconuenienti. Si futura conditionata cognoſcantur à Deo certo & infallibiliter, inconſulta voluntate, & nulla determinatione præuia cauſarum, hoc ipſo quod aliqua pars contradictoria futura eſt, vel eſſet futura, poſita conditione; ſequitur manifeſtè perinde cognoſci certo à Deo abſoluta futura, voluntate inconſulta, vel in decreto poſſibili, aut futuro, ſicut concedunt Aduerſarij cognoſci futura conditionata, inconſulta voluntate, & in decreto ad ſummum poſſibili: Atqui hoc eſt abſurdiſſimum, & ſcientiam mediam, & conſilia omnia Aduerſariorum euertit: Ergo. Sequela eſt euidens; quia eadem ratio prorſus eſt veritatis

& certitudinis, nempe futuritio, vt ſic loquar, rei quæ ſine dubio erit perinde abſolutæ ac conditionatæ: nam Petrum conuerti aut non conuerti abſolutè, perinde ſub diſiunctione verum eſt, & altera pars erit determinatè, ſicut ſi fingas vel apponas aliquam conditionem. Minor non minus eſt euidens, etiam iuxta mentem Aduerſariorum, qui volunt cognitionem conditionatorum & veritatem, rationem eſſe veritatis & cognitionis abſolutorum, quæ nitatur determinatione voluntatis non futurâ, nec poſſibili, ſed præſenti. Hæc vero omnia prorſus ruunt, ſi admittamus vlla futura cognoſci, inconſultâ voluntare diuinâ, & ſine decreto: quia decretum diuinæ voluntatis non magis eſt neceſſarium ad cognitionem & veritatem abſolutorum, quam ad veritatem conditionatorum: cum vtrolibet eadem ſit ratio; vel eximendi à dependentia decreti, vel illi ſubijciendi futurorum veritatem: Ergo eſt neceſſarium ad omnia, vel ad nullum: non poteſt dici hoc ſecundum; Ergo primum: ac proinde eſt inuicta noſtra ſecunda demonſtratio à priori; non ſtare veritatem, cognitionem certam futurorum quorumcumque niſi in decreto.

Hoc ipſum euincit Argumentum Ioannis à Sancto Thoma cui P. Annatus Reſpondet iiſdem ſolutionibus, aut æquiuocationibus, quas facile eſt ex dictis validè refellere. Sic autem poteſt Argumentum formari, futura traditio Dauidis prænuntiata in Scripturâ; ſi apud Ceilitas moraretur, pertinet ad verum liberum, aut diſtinguitur à poſſibili, ſub quâ ratione à ſtatu poſſibili tranſit ad ſtatum futuri: Atqui traditio ſic explicata, antequam accidat, aut cognoſcatur, requirit neceſſario determinationem cauſæ per decretum. Negant Maiorem & Minorem Aduerſarij.

Probatur prima Propoſitio; quia futura traditio nihil eſt aliud, quam veritas obiectiua futuritionis cognita à Deo: ſed illa pertinet ad ordinem futurorum, vt diſtinguitur à poſſibilibus. Negant Minorem; & dicunt veritatem futuræ traditionis, non eſſe quid diſtinctum, ab ipſâ traditione futura: & ideò implicare, ſuſpenſam eſſe traditionis exiſtentiam, & non eſſe ſuſpenſam illam veritatem.

Quod ſi contendas, inquiunt, veritatis nomine, præter

entitatem rei, ſignificari etiam aliquam non repugnantiam cognitionis circa huiuſmodi rem quæ dici poſſit eius cognoſcibilitas; concedunt ratione huiuſmodi non repugnantiæ dari veritatem futuræ traditionis, nec eſſe ſuſpenſam ex conditione. Sed contra: huiuſmodi non repugnantia non poteſt eſſe ratio & cauſa, cur ſuſpenſa ſit exiſtentia, non cognitio: ſeu, licet non ſint abſolutè extitura, tamen cognoſcantur vt verè futura ſub conditione; in quo diſtinguuntur ab oppoſita parte contradictoria, quæ tantum eſt poſſibilis: Ergo quærendum eſt aliud principium huiuſmodi futuri conditionati, quod conſtituitur medium inter poſſibile, & futurum abſolutum. Probatur Antecedens: id quod eſt commune duobus, aut pluribus, non poteſt eſſe cauſa diſtinctionis illorum: non repugnantia ad cognitionem, communis eſt futuro conditionato cum abſoluto, & cum pure poſſibili: Ergo malè in illam refertur cauſa, cur ſuſpenſa ſit exiſtentia futuri conditionati, non cognitio.

Verum itaque diſcrimen iuxta noſtra principia facile eſt, & in hoc poſitum; quod cum veritas nihil ſit aliud, quam conformitas rei & cognitionis; & aliunde futurum nihil ſit aliud, quam id quod in ſe nondum eſt, ſed eſt determinatum in cauſis, ad exiſtendum, & cum ea determinatio duplex ſit, vt iam diſtinctum eſt; abſoluta, ſeu expers ſuſpenſionis, quoad terminum, & quoad principium; vel abſoluta quoad principium, ſuſpenſa vero, vel impedienda quoad exiſtentiam termini; conformiter ad hanc cauſarum de futuro diſpoſitionem, diſtinguenda eſt duplex futuri cognitio, abſoluta quoad principium & terminum, & abſoluta quoad principium, non quoad terminum.

Hæc doctrina illuſtrabitur ſolutione Argumenti. Veritas futuræ traditionis Dauid, non diſtinguitur ab ipſa traditione: Ergo implicat ſuſpenſam eſſe traditionem, & non veritatem. Diſtinguo Antecedens, ſunt vnum identicè & quaſi materialiter Concedo: ſunt idem formaliter & reduplicatiuè, Nego; ac proinde negatur Conſequentia: omnis enim propriè futuri, vt diſtinguitur à poſſibili, non eſt ſuſpenſa veritas, & cognitio, ſicut eius exiſtentia, ratio verò petenda eſt à natura futuri propriè ſumpti, quod vt diximus, duplex eſt, & ex duplici capite diſtinguitur à pure poſſibili: iſtud enim eſt indetermina-

tum, quoad principium & quoad terminum; futurum autem abſolutum eſt determinatum, quoad principium & quoad terminum; quia illius cauſa, ita propenſa eſt ad eius productionem & exiſtentiam, vt nec debeat, aut poſſit impediri: futurum vero conditionatum eſt medium inter futurum abſolutum & poſſibile, quatenùs continetur in causá determinatâ ad ipſius productionem, ſed quæ ſit ſuſpenſa quoad terminum & exiſtentiam. Iſtud ergo futurum habet ſuo modo veritatem, & cognitio ſit illi conformis: vt ſicut quandam patitur ſuſpenſionem, ita intellectus, quoad hoc illi fiat ſimilis, & accommodetur: ſecus eſt de exiſtentiâ, quæ cum ſuſpenſionis ſit impatiens, non mirum eſt, ſi futuri veritas, & cognitio ſit abſoluta, exiſtentia vero ſit ſuſpenſa. Et vt ſalua ſit hæc differentia, ſufficit diſtinctio rationis inter exiſtentiam futuri, & veritatem. Nam cum inter verum & bonum, non ſit major, quam inter veritatem & exiſtentiam futuri diſtinctio; mirum eſt quam diuerſa ratione terminent actus intellectus & voluntatis; vt hoc exemplo refellatur Argumentum, ab exiſtentiâ futuri conditionati, ad eius veritatem: nam cum ſint exigendæ ad diuerſas regulas, poteſt vna eſſe abſoluta, aut ſuſpenſionem pati, cuius exiſtentia ſit omnino impatiens.

Hæc futuri definitio & diſtinctio, euertit omnes ſolutiones ad Argumentum Ioannis à Sancto Thoma, detecta æquiuocatione, quâ omnes laborant ſub hoc termino futuri. Vnde vno verbo ad omnia Reſpondeo vbique peti principium; dum obtruditur definitio futuri quaſi propria & germana, quod nullâ cauſæ primæ, vel ſecundæ præuiâ determinatione actuali, aliquando erit. Hoc enim æquiuocè dicitur futurum, ad quod cauſæ non magis ſunt comparatæ, quam ad oppoſitum, cum ſupponantur indifferentes ad vtramlibet partem.

Sed dices; ſi ab æterno formata fuiſſet propoſitio hæc, etiam priori naturæ ante determinationem vllius cauſæ, vel voluntatis diuinæ fuiſſet vera, ſi contigiſſet reipſa Deum id decreuiſſe. Reſpondeo, illud Argumentum plus probare quam vellent Aduerſarij; & ſi quid virium habeat, euincere futura abſoluta eſſe vera, & ſciri à Deo ante omne decretum voluntatis: ac proinde eſt negandum vllum verè & propriè futurum, & ſciri etiam poſſe à

Deo, cuius non præceſſerit in cauſâ determinatio, tollens ſuſpenſionem quoad principium & exiſtentiam, vel certè quoad primum.

Reliqua quæ ſuperſunt ex capite tertio toto Paragrapho primo, nihil eſt opus ſigillatim expendere, quia reuera cadunt explanata ratione futuri. Supponit enim futurum eſſe, vel fore id, ad quod nulla præceſſerit cauſarum ſecundarum, vel primæ determinatio; ſed ſatis eſſe indifferentiam cauſæ ad vtrumlibet, quâ ſuppoſitione factâ, putat perinde ſecuturum actum liberum, ſicut ex poſſibilitate ignis, cum prouidentia illius naturæ accommodatâ, futura eſt calefactio. Similia ſunt reliqua quæ adiungit: quæ tantùm abeſt, vt fidem aliquam faciant, quin potius omnem ſuperent. Quid enim incredibilius, hoc quod poſtremo loco ex illo retulimus, perinde ex voluntate ad vtrumuis ſui determinatiuâ, nullâ, nec à ſe, nec à Deo determinatione præuiâ, oriturum, qui certò ſciatur, actum liberum, ſicut ab igne ſtuppæ applicato calefactionem?

PARAGRAPHVS SEPTIMVS.

Confirmantur ex dictis rationes aliquot Anonymi.

EX ijſdem probationibus facile eſt confirmare rationes aliquot, allatas pro noſtrâ ſententiâ capite primo Diſputationis ſecundæ, ex decem, authore Anonymo, qui vt fert communis opinio, eſt P. Typhano è Societate: eas attingam, quæ aliquam lucem ex ſuperioribus recipiunt, vel illis mutuo refundere poſſunt.

Primum Argumentum eſt huiuſmodi; vel illud futurum conditionatum cognoſcitur à Deo in cauſâ, quaſi à priori, vel in ſe ipſo? Reſpondetur neutro modo: & cùm inſtat Anonymus ex D. Thoma Quæſt. 14. diuiſionem rationum cognoſcendi res in cauſâ, vel in ſeipſis eſſe adæquatam; Reſpondent D. Thom. 1. p. quæſt. 14. art. 8. vbi inſinuat hos duos modos cognoſcendi futurum, non oppoſuiſſe particulam excluſiuam tertij modi; & deinde ex Aduerſario nullibi egiſſe de ſcientiâ mediâ; quare nihil mirum, ſi modum huic ſcientiæ ſingularem omiſerit. Sed hoc nomine poteſt ſuſpecta eſſe, & improbari ſcientia

media, quod deffendi nequeat, niſi nouus futuras res cognoſcendi modus excogitetur, cuius nullum extat apud D. Thomam, & alios Authores veſtigium; deinde indicandum erat, quo nomine eſſet appellandus.

Sexta ratio, omiſſis ſuperioribus, habet vires ex noſtris Argumentis; nempe fruſtra conſtitui tertiam ſcientiam: quia ſi futura conditionata ſint extitura cum ſuâ conditione in aliqua differentia temporis, pertinent ad ſcientiam viſionis, quæ eſt abſolutorum futurorum, quibus non cognoſcuntur prius conditionata: Ergo pertinent ad eamdem ſcientiam viſionis. Si vero futura ſint intrà ordinem conditionatorum, numquam habitura exiſtentiam, poſſunt reduci ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, à quâ cognoſcitur propoſitio certiſſime, Petrus conuertetur, ſi det Deus illi efficacem gratiam, secùs, ſi tantùm conferat ſufficientem, quomodocumque explicetur differentia illius gratiæ; quandoquidem inuoluit intelligentia vtriuſque gratiæ, Dei decretum; quod tamen Aduerſarius non concipit, niſi ſub notione poſſibilis: Ergo ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ pertinet huiuſmodi propoſitio.

Ad hoc ſextum Argumentum concedit, ſcientiam mediam futuri conditionati eſſe priorem ſcientiâ abſolutorum, & illi prælucere, ſicut intellectionem volitioni: & illi præire ſicut generationem Verbi proceſſioni Spiritus ſancti. Sed nos id falſum eſſe demonſtrauimus multis Argumentis.

Et inde etiam ſumit vires ſeptima ratio ad propoſitum efficaciſſima, quæ ita habet. Nemo noſtrum ita deſipit, vt hypothetica iudicia ſimul concipiat cum abſolutis, de eâdem re maximè, ſi, vt concedit Aduerſarius, illis iudicium abſolutum & experimentale præcedat hypotheticum, aut cum illo ex æquo concurrat. Quis enim lucentem ſolem videns dixerit, ſi luceret ſol, illum viderem? Aut præ manibus habens, aut legens Breuiarium diceret, ſi haberem Breuiarium, illud legerem? Atqui ſimiles ſunt propoſitiones hypotheticæ, quas ſcientiæ mediæ Authores affingunt Deo, quia vt eſt demonſtratum, iudicium abſolutorum eſt prius, aut certè ſimultaneum, & nullâ ratione poſterius iudicio hypothetico: Ergo non videtur abſurditate carere, admittere in Deo huiuſmodi iu-

dicia hypothetica, quibus ſolis conſtat ſcientia media.

Reſponſione ad decimam rationem, immerito negat de rebus omnibus dari poſſe ſcientiam conditionatam: quia de his poteſt & debet dari, de quibus ſi formentur propoſitiones contradictoriæ, altera debet eſſe vera, altera falſa: Atqui nullum eſt poſſibile, de quo non poſſint formari infinitæ propoſitiones contradictoriæ, quarum ex lege contradictoriarum receptâ ab aduerſariis, altera ſit determinatè vera: Ergo immerito negat de omnibus huiuſmodi ſcientiam talem poſſe dari. Et hoc videtur vltrò concedi eiuſdem Diſputationis capite 5. Numero 70. cum nobis obijciatur tanquam abſurdum ingens, ſi Deus de omnibus his interrogatus, non poſſet reſpondere, quæ duarum contradictoriarum pars eſſe determinatè vera; Ergo de his omnibus eſt admittenda Dei ſcientia aut ignorantia. Hâc propoſitâ quæſtione, cum Typhanius dixiſſet neutrum illius contingentis partem futuram abſolutè, id eſt, nec pugnam, nec victoriam, de quibus percontabatur ipſe; vrget non reſponderi ad quæſitum, an ſcilicet eſſet futura victoria, ſi eſſet pugna: & adiungit, hæc interrogatio expectat reſponſionem, etiamſi auditum ſit, neutram futuram. Hæc interrogatio non ſolum de pugnâ & victoriâ, ſed de omni rerum genere fieri poteſt, non ſolum de coniunctis in ratione cauſæ & effectus, vt ſi Petrus vocetur conuertetur; ſed etiam de diſparatis quibuſcumque, vt ſi Turca dormiat Conſtantinopoli, Petrus vigilabit, aut non vigilabit, debet neceſſario Deus habere paratum reſponſum; quandoquidem, hæc omnia cadunt ſub lege contradictoriarum, quæ alteram determinatè partem præſcribit eſſe veram: Ergo à Deo ſcitam, etiam ſi propoſitiones ſint rerum diſparatarum. Quod tamen negant Aduerſarij.

Vltima ratio monſtrat Auctorem diſſentire omninò à P. Theophilo: quamuis id mirum non ſit, cum vt, mox videbimus, parum videatur ſecum conuenire. Damnat ergo in totum quod ſuprà refutauimus ex Theophilo, obiectum ſcientiæ mediæ conſtitutiuum, conſtare ſuppoſitione impoſſibili, quid è voluntate noſtra eſſet proditurum, ſi ſe ſola ageret, ſine vllo Dei concurſu; nec putauit ſaluam eſſe poſſe ſcientiam mediam, niſi ad illam chimericam ſuppoſitionem confugeret. Hinc videat prudens Lector,

quò ſcientiæ mediæ defenſio compellat ſuos aſſertores, & licet hoc figmentum irrideat P. Annatus; certè non init magis expeditam illius defendendæ viam, cum ſtatuit pendere à concurſu Dei, & decreto poſſibili, de quo plura Articulo ſequenti.

Capite 2. eiuſdem Diſputationis, accuratè vindicat Molinam à cenſuris paulo ſeuerioribus Anonymi. Certe nec Molina, nec vllus alius reprehendi iure poteſt, quod agnoſcat difficillimam eſſe liberi arbitrij cum præſcientia, & diuinis decretis concordiam. Hoc enim agnoſcunt Auguſtinus, & omnes Patres, ac Theologi, ex quibus Caietanum, Sotum, Bannem refert Author. Si quæ in eo culpa fuit, ea eſt maxime, quod cenſuerit Molina huic difficultati omnes qui ſe anteceſſerunt, ſuccubuiſſe, nec poſſe vinci, niſi à ſe inuenta ſcientia media, quam antiqui ignorarunt, vel certe eâ numquam vſi ſunt, ad veritatem Catholicam de arbitrio libero & gratia aduerſus hæreticos propugnandam. Hox maximè vitio verti poteſt Molinæ, quod demiſſiùs de SS. Patribus quam de ſe ſenſerit.

Non diſſimulat etiam aliud eius Apologiſta, quod putet ipſam liberi arbitrij comprehenſionem, eſſe Deo rationem intelligendi futura; cùm conſtet comprehenſionem cauſæ, ſeu ſupercomprehenſionem, quæ non habeat ex ſe determinatam cum altero ex oppoſitis connexionem, non poſſe eſſe rationem intelligendi vnum ex illis determinatè futurum; nec prodeſſe quidquam quod perfectè comprehendatur: cum quo magis comprehenditur, eo magis intelligatur illa non connexio cum vno determinato, ſed indifferenter cum altervtro. Ita ſincerè & egregiè Diſputationis citatæ numero 19. Sed vellem vti candidè aperuit vitium opinionis Molinæ, ita emendaſſet, vel reiecta ſcientia media, vel melioribus fundamentis ſuffulta. At reuera neutrum factum, aut tentatum video: imò aucta eſt ædificij ſcientiæ mediæ ruina, & illius defenſoribus ſubducta ſunt tria commoda, quæ Molina ſibi aſciſcebat ex illa ſua cauſarum ſecundarum ſupercomprehenſione. Nam huiuſmodi verborum nouitate, & ſtrepitu facile imponebat indoctis & incautis. Deinde ſeruabat ſcientiæ mediæ quaſi filiæ chariſſimæ ius primogenituræ ſupra ſcientiam abſolutorum, quæ non poterant

ſciri,

ſciri, donec voluntas diuina in alteram partem actuali decreto inclinaſſet,& dum decretum prodiret; præter quod abſoluta manebant occulta, ignoti etiam erant Deo actus liberi: atque hac ratione conſulebat libertati diuinæ & noſtræ, quia vtrique timebat; diuinæ quidem à præſcientia ſuorum actuum; & noſtræ, à præſcientia abſoluta futurorum, inconſulta ſcientia media.

Ab his bonis, quaſi à paterna hæreditate exciderunt eius diſcipuli, reiecta ſupercomprehenſione: licet totis viribus nitantur illa ſeruare, etiam poſt amiſſum titulum. Nam idem Author eiuſdem capitis 2. Paragrapho 4. vult ſcientiam mediam ſeruare anteceſſionem ad ſcientiam viſionis, ſeu futurorum abſolutorum, non ſolum, qualem habet animalis ratio generica ſuprà ſpeciem hominis, & indiuidualem Petri, qualem vocamus prioritatem ſubſiſtendi conſequentiâ, & manifeſta eſt inter vniuerſale & particulare ſub illo contentum: ſed vult eſſe prioritatis genus longè nobilius, quale eſt, inquit, inter eas res, quarum vna pendet ab altera,& non reciprocè. Sed hanc prioritatem funditùs ſuſtulit, cùm veritatem ex hoc ſolùm capite repetit, quod aliquando futurum ſit, aut non futurum: quod fundamentum ſi ſolidum ſit, valet perinde de abſolutis ac dè conditionatis,& de conditionatis, quibuſcumque etiam diſparatis. Cætera quæ tractantur his Capitibus, ad alia huius diſputationis loca differimus.

PARAGRAPHVS OCTAVVS.

Solutiones aliquot reijciuntur.

SVPEREST vt paucis expendamus primam partem capitis 5. vbi referuntur ſolutiones ad quatuor Argumenta pro ſcientia media: ſed ſi ſuperiora expendantur, & ad rem ſubiectam admoueantur, occupatæ ſunt ferè omnes replicæ. Nam quod dicitur primo Argumento, ad liberi agentis perfectionem, requiri notitiam eorum omnium, quæ conſequi poſſunt negotia quæ aggrediuntur, & quis illorum ſit futurus euentus; vnde addit ſi hoc conficitur coniecturis ab homine, an non debet à Deo certâ comprehenſione teneri, & adiungit ad hoc expectatur diſtincta reſponſio.

Reſpondeo haberi futurorum omnium comprehenſionem, non inconſulta diuina voluntate, nec ſcientia media exploratrice, ſed omnipotentiæ & ſapientiæ infinitæ beneficio, quæ nihil opus habet mendicare quidquam à creatis. Quod verò Argumento ſecundo, & tertio vrget, ſi deſit Deo ſcientia media, ignoraturum quid in variis occaſionibus conſtituta creatura ſit factura. Quid mirum ignorari inconſulta diuina voluntate? Cum nulla veritas, aut certitudo his futuris conſtet, nec ſint ſcibilia: Ergo non debent ſciri. Neque enim ſcire poteſt ante vllam cauſæ determinationem, ad quid ſit ſe determinatura: imo ad hoc S. Doctor duo requirit, nempe determinationem effectus futuri in cauſâ, præſentiam ratione æternitatis, quæ omne tempus ambit. Sanè ſi ad illam certam futuri notitiam ſufficeret duplex illa ratio Authoris, quâ ſoluit noſtra Argamenta, per comparationem cauſæ futuræ ad præſentem, vel liberæ ad neceſſariam: fruſtra D. Thomas confugeret ad coexiſtentiam rerum in æternitate, vnde probat futurorum cognitionem veram & certam, non minùs propriam eſſe Deo, quam cognitionem æternitate menſurari.

Quare quod ex illo Articulo arripit ad ſuam cauſam, illam euertit. Putat enim nobis repugnare S. Doctorem, vt aſſerat ſoli Deo conuenire cognitionem futurorum in ſe ipſis, quatenus coexiſtunt æternitati: Ergo non cognoſcit illa in ſe ipſo, nec in ſuo decreto. Ad hoc Reſpondeo, duas diſtingui à S. Doctore, futura cognoſcendi rationes, vnam ſingularem per coexiſtentiam futurorum in æternitate, alteram communem nobis cum Deo, nempe ex cauſarum diſpoſitione, quâ ratione Aſtrologus cognoſcit ex inſpectione cœli Eclypſim ſolis, mutationem temporum, ſicut medicus morborum progreſſus. Hæc itaque ratio cognoſcendi futura in cauſis, ſi ſpectetur vt eſt nobis cum Deo communis, non eſt infallibilis, niſi vt loquuntur Logici permiſſiuè, quâ diuina eſt, & ex cognitione futurorum in decreto conſequitur altera in æternitate.

Sed neceſſariò concedendum eſt Deo aliquod medium *in quo*, & vi cuius cognoſcat huiuſmodi futura conditionata. Hoc enim eſt immotum apud D. Thomam principium, cognitionem non fieri ex ſolo lumine intellectus

ſemoto obiecto aut medio, quod locum, & vim habeat obiecti, vt pluribus contra Vaſquem demonſtrauimus: Atqui illud medium non poteſt eſſe, niſi eſſentia diuina, aut nudè ſumpta, aut determinata per decretum: in eſſentia vero priori modo ſumptâ non cognoſcit, niſi poſſibilia: Ergo debet cognoſcere futura in eſſentia determinata per decretum. Adde aliud principium apud D. Thomam non minus certum: duo extrema non poſſe ad ſe referri vt ſimilia, niſi vnum alteri imprimat formam, cuius conuenientia fiant ſimilia, vel vtrumque ab vno principio communi recipiat: eſt vero conuenientia & conformitas intellectus diuini cum futuris conditionatis, quæ certo nouit: Atqui illa conuenientia nec ab obiecto, nec ab alio principio poteſt Deus recipere: Ergo ab ipſo prouenit huiuſmodi ſimilitudo per decretum. Vnde competit illis certa veritas, vt ſequenti Articulo nouis Argumentis demonſtrabitur.

ARTICVLVS TERTIVS.

Aliud genus Argumentorum à priori contra ſcientiam mediam, ex legibus propoſitionum hypotheticarum.

HABET aliud Argumentum, quod ſuperiora confirmat Ioannes à S. Thoma, & latè proſequitur Articulo ſecundo: cuius vim ſequenti Paragrapho expendo.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Proponitur & expenditur argumentum quo oſtenditur ſcientiam mediam inutilem eſſe.

HVIVS igitur Argumenti tota vis ſub hâc forma colligi poteſt. Propoſitiones hypotheticæ ſpectari poſſunt ratione formæ, ſeu vi illationis, quæ in hoc ſita eſt, vt poſito Antecedente per bonam illationem ſequatur effectus, nec poſſit ab illo ſeiungi: vel ſpectari poſſunt ratione materiæ, cuius conditionem omnino ſequuntur,

vt hypothetica, & conditionalis ſit infallibilis, ſi materia ſit neceſſaria; dubia vero, aut veriſimilis, ſi incerta ſit & probabilis. Atque ita hæc propoſitio, ſi fœmina parit naturaliter, deſinit eſſe Virgo, eſt neceſſaria & indubitata: hæc probabilis, ſi fœmina habeat Filium, illum diligit: hæc dubia, ſi Petrus ad domum Pontificis accedat, Chriſtum negabit: quia hæc propoſitio eſt de materia contingenti. Et poteſt adhuc diuidi in hypotheticam per concomitantiam, cum illatio ſignificat tantùm duorum coexiſtentiam, quorum neutrum pendet ab altero, vt ſi Turca dormiat, fugiet Imperator: vel exprimit dependentiam, & influxum fallibilem, & qui poſſit impediri, aut ſuſpendi, qualis eſt acceſſus Petri ad domum Pontificis, vnde infertur Chriſti negatio.

Hâc propoſitionum hypotheticarum præmiſſa interpretatione, ſic ad rem ſubiectam progredimur. Scientia media nihil inſeruit ad huiuſmodi conditionata cognoſcenda: Ergo eſt ſuperflua & reijcienda. Probatur Minor: propoſitionum hypotheticarum veritas, aut falſitas cognoſcitur per ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; hypotheticæ vero ratione materiæ contingentis, ſiue dicant meram concomitantiam, ſiue deſignent cauſalitatem liberam, & fallibilem, non poſſunt certo cognoſci inconſultâ voluntate, nec habent veritatem infallibilem ante decretum actu poſitum. Ergo ex vtroque capite inutilis eſt ſcientia media, ſeu veritatem formæ, ſeu materiæ ſpectemus.

Probatur Minor quoad primam partem. De propoſitione hypotheticâ ratione formæ ſpectata; duæ ſunt Dialecticorum regulæ: prima eſt huiuſmodi propoſitionibus nihil aſſeri, ſed poni; quia in expedienda bonitate illationis, non eſt curandum, an Antecedens quod aſſumitur reipſa exiſtat, & efficiat conſequens; ſed an ex illo ſemel poſito rectè, an ſecùs conſequens deducatur. Optima eſt & veriſſima hæc illatio, quamvis de re impoſſibili, ſi homo habeat alas volabit; ſi equus ſit, hinniet: tùm enim optima eſt illatiua propoſitio, cum Antecedente poſito, non poſſit non eſſe conſequens. Vnde ſecunda deducitur regula: huiuſmodi propoſitionum omnium conditionalium eſſe nullam, quæ non ſit neceſſario vera aut falſa, de quâcumque re fiat, quia de re nihil aſſerit, in quo eſt

periculum erroris : ſed attendit & ſignificat, quid fiat vi illationis. Ea igitur ſi recta ſit, propoſitio, ſemper & vbique neceſſario eſt vera, id eſt, bene illatiua, in quo tota eius veritas eſt poſita. Si ab hâc bonitate excidat, id eſt, ſi ſemel ſit malè illatiua, ſemper eſt falſa.

Non eſt dubium, quin Deus huiuſmodi propoſitionum hypotheticarum certius, & euidentius vim capiat, & iudicet benè, an malè ex Antecedenti deducantur: ſed ad huiuſmodi cognitionem nihil eſt opus ſcientia media; quia hoc pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: quia veritas cognoſcenda, ſeu bonitas illationis, & eius defectus, repeti debet ex principiis intrinſecis rei, quæ ſemper & vbique eadem ſit & inuariabilis. Huiuſmodi verò cognitio cum pertineat ad naturas rerum, ſpectat ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ; cuius eſt cognoſcere rerum quidditates, vt abſtrahunt ab exiſtentia, & nulla ratione pendent à libero Dei decreto. Vide Ioannem à S. Thoma initio Articuli ſecundi. Res eſt adeo aperta, ex illis duabus Logicæ regulis, vt non putem negaturos aduerſarios. Et ad id genus propoſitionum pertinet ea cuius ſuprà meminimus: ſi Petrum Deus præueniat gratiâ efficaci conſentiet, ſecùs ſi ſufficienti. Et hæc vi formæ eſt bona; ſi Sol luceat, dies eſt: quia non poteſt ſaluo Antecedente, non poni conſequens. Hæc vero falſa eſt vi formæ, & illationis; ſi Petrus accedat ad domum Pontificis, Chriſtum negabit: quia ſaluo Antecedente, potuit non ſequi negatio Chriſti.

Probatur ſecunda pars minoris primi Argumenti, quâ aſſerebamus, ſcientiam mediam nihil inſeruire ad cognitionem veritatis extremorum, ſeu euentus futuri, poſitâ conditione: quia huiuſmodi propoſitio, vel eſt in materia neceſſaria, & hæc ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ pertinet: vel eſt in materia contingenti, ſiue diſparata ſit, ſiue connexionem ſignificet cauſæ cum effectu liberam & fallibilem: Atqui huiuſmodi propoſitiones ſeu diſparatæ, ſeu ſubordinatæ, non poſſunt certò cognoſci inconſulta voluntate diuina: Ergo non cadunt ſub ſcientia media, quæ ſupponitur eſſe independens à decreto Dei actuali & determinato; & ſi quod inuoluat, eſt poſſibile & indifferens ad concurrendum, vel non concurrendum cum creatura.

Probatur Minor: non poteſt haberi certior cognitio huiuſmodi futurorum, quam firma ſit connexio extremorum, ſeu dependentia Conſequentis ab Antecedente; quandoquidem nulla cauſa aduocata extrinſeca, eſt tota ratio veritatis & infallibilitatis, quæ poteſt ineſſe cognitioni (maxime ſi conditionatæ maneant, nec à futuri ad præſentis ſtatum tranſeant:) Atqui huiuſmodi propoſitionibus hypotheticis de futuro in materiâ contingenti diſparatâ, vel iunctâ connexione fallibili, non ineſt, vt ex ipſis terminis patet, huiuſmodi connexio infallibilis: Ergo eſt impoſſibile certo cognoſci ex vi formæ aut materiæ, niſi cauſa extrinſeca in ſubſidium aduocetur.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Eiuſdem Argumenti vis magis expenditur.

HVIVS Argumenti tanta eſt vis, vt Aduerſarij cogantur fateri, pro cognoſcendis conditionatis diſparatis eſſe neceſſaria decreta abſoluta quoad Deum, & conditionata, quoad obiectum: ita Arrubal & Alarcon, qui addunt, nullum dari decretum illius generis ſine promiſſione, reuelatione, & aliquo effectu temporali, ſicut 4. Regum 13. cum Eliſæus dicit Dei nomine Regi Ioas: *ſi percuſſiſſes quinquies, aut ſexies terram, percuſſiſſes Syriam vſque ad conſummationem.* Volunt itaque actum promiſſionis annexum decreto, ſine quo non potuiſſet eſſe certa cognitio congeminatæ victoriæ iuxta numerum ictuum, quibus terram percuſſiſſet. Sed grauiter conqueritur idem Alarcon, quod plures Societatis admittant in Deo ſcientiam huiuſmodi conditionatorum vi decreti è quorum numero eſt Ruis: quia timet, nec immeritò, ruinam ſcientiæ mediæ; & reuera ſi certa ſit cognitio copulatorum per connexionem cauſæ fallibilis, certa omninò erit per meram præſentiam, & concomitantiam. Ideo enim non poſſunt cognoſci diſparata; quia non habent aptam connexionem ad ſcientiam fulciendam ex ſe, licet ex euentu, ſi ad hoc inſeruire poſſet, reuera haberent, non minus quam connexa conditionata: quia poſito vno extremo, alterum eſt, vel non eſt.

Vnde diſtinguere poſſumus tria genera futurorum, abſoluta, conditionata, diſparata: & inter hæc duo extrema collocare poſſumus conditionata, quæ habent connexionem cauſæ & effectus, ſed fallibilem & liberam. Quæro igitur, an hæc futura omnia à Deo cognoſcantur, inconſultâ ſuâ voluntate, cum poſſibili decreto ad vtrumlibet indifferente, vel nulla, vel quædam, alia minimè. Si primum Reſpondeant Aduerſarij: deſtruunt ſcientiam mediam, cuius in hoc vis eſt poſita, vt cognoſcat futura, voluntate inconſultâ. Si dicant ſecundum: apertè repugnant fidei & rationi, & vix quidquam poteſt cum vtrâque magis pugnare, quàm ſi admittas futurorum nulla, egere voluntate, vt ſint vera & certa, id eſt, eſſe futura determinate, voluntate diuina ad vtrumvis indifferenti. Si vero tertium eligas: tibi aſſignanda ſunt ea futura, quæ certo ſint ſcita ſine decreto Dei, quo tamen alia egeant. Quam enim huius differentiæ rationem dabis? Si dicas habere huiuſmodi futura aliquam connexionem Antecedentis cum conſequenti: Eſto, cum illa ſit fallibilis, quâ ratione poterit eſſe fundamentum certæ & infallibilis cognitionis?

Si recurras ad euentum, quia ita continget: præter quod apertè petis principium; vrget exemplum, aliorum futurorum, quæ ex conceſſis, non poſſunt certò cognoſci, inconſulta voluntate, quamvis ſi euentus futurus poſſet ad illam certitudinem inſeruire, perinde adeſſet illis, atque futuris connexis vinculo cauſalitatis fallibilis.

Præterea difficultas inſuperabilis hic eſt, vnde cognoſcatur ille euentus: & Aduerſarij putant ſe omnino illam profligare, ſi reſpondeant ex illo euentu, cum apertiſſima petitione principij. Nam quod eſt ratio euentum cognoſcendi ex vi cauſæ, debet eſſe quid prius illo; euentus autem non diſtinguitur à ſe ipſo: Ergo aliunde quærenda eſt, & cum non poſſit repeti, neque à re ipſa cognoſcenda, neque à cauſis intrinſecis, omnino eſt recurrendum ad extrinſecam, ad primam, ſeu ad decretum liberum Dei. Et ſi ad inuidiam Aduerſarij dicant, nos confingere prædeſtinationes ad peccata; nos contra reponimus rem non minus inuidioſam: ſi omnia futura ſciantur inconſulta Dei voluntate ex nobis, ita peragentur illâ indifferenter, & ad vtrumlibet comparatâ. Quo quid abſurdius & impium magis dici poſſet?

ARTICVLVS QVARTVS.

Ex dictis manifeſtatur mens Thomiſtarum de hac controuerſiâ, vindicatur Ioannes à S. Thoma à cenſura, & refelluntur Reſponſiones ad Argumentum.

MIRVM eſt, quot & quanta illuſtrentur hâc propoſitionum hypotheticarum interpretatione. Hinc enim eruitur primo concors mens Thomiſtarum in hac controuerſia: quamvis enim Cabrera, Ledeſma, Zumel videantur recedere à communi ſententiâ, & quam Deo omnes concedunt, negare notitiam futurorum conditionatorum certam: tamen ſi inquiramus, quo ſenſu ſint locuti, ab aliis non diſſentiunt. Duo enim tantùm volebant: hanc certam ſcientiam peccati Petri, ſi illum tentet ancilla; aut conuerſionis, ſi reſpiciatur à Chriſto, non haberi, neque ex vi illationis, neque ex connexione Antecedentis cum Conſequenti, ex quâ ad ſummum probabilis poterat colligi: ſed non negabant haberi aliunde poſſe à cauſâ extrinſeca, nempe à decretis conditionatis, quæ non admittebant de omnibus combinationibus poſſibilium futurorum: ſed de his tantùm quorum mentio fit in Scripturâ, vel quæ forent neceſſaria ad huius vniuerſi gubernationem. Addebant prætereà, ſi decreta de his conditionatis conſtituantur, ea non cognoſci conditionatè, ſed abſolutè: quia videntur in decreto præſenti. Cognitio autem metienda eſt ex medio: & cum decretum huius cognitionis ſit præſens, cenſebant huiuſmodi cognitionem habere rationem viſionis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Defenditur Ioannes à S. Thoma & reſponſiones ad eius Argumenta refelluntur.

HAc nuda declaratione refelluntur quæ obijciuntur Ioanni à S. Thoma; illum conqueri immeritò con-

tra Alarcon,& alios, qui gloriabantur Thomiſtas ſuis Argumentis inuitos, & reluctantes, tandem coactos concedere Deo huiuſmodi futurorum conditionatorum certam notitiam: nam præter quod non eſt tanta vis huiuſmodi Argumentorum, vt id conficiant inuincibiliter, nec ſe illis conuictos credant Curiel, & Typhano, qui negant poſſe futura huiuſmodi cognoſci certo; reuera Thomiſtæ, quorum verba referuntur, non alio ſenſu locuti ſunt, quam quo illos ſumus interpretati.

Sed ex iiſdem fundamentis multa poſſunt iuſtius reprehendi, & validius refelli, quæ diuerſis Diſputationum locis traduntur, maximè reſponſiones ad Argumenta Tuiſſij & Ioannis à S. Thoma. Cum enim primum quærit an detur propoſitio hypothetica infaillibiliter nota, & non neceſſario vera, loquitur ad ſenſum omnium Dialecticorum, qui de hypotheticis hanc ſtatuunt regulam, aut neceſſario veras, aut omnino falſas: quia vel habent veritatem, & infallibilitatem ex vi illationis, vel non habent: ſi ſecundum dicas; ſunt neceſſario falſæ, ſicut interpretatione illius regulæ demonſtratum eſt: vel habent huiuſmodi veritatem ex principiis intrinſecis, nullo extrinſeco aduocato, vel recurris ad cauſam extrinſecam, nempe voluntatem diuinam, quæ in ſe infaillibilis, ſeruat tamen rerum contingentiam & libertatem. Si aſſeras primum; concedis connexionem huiuſmodi conditionalium eſſe infallibilem, nec poſſe impediri; ac proinde ex re erit neceſſaria. Si dicas alterum, aſſentiris ſententiæ noſtræ, quam impugnas.

Inde etiam refellitur altera reſponſio ad idem Argumentum Tuiſſij, & apertior ad Ioannem à S. Thoma. Dicit enim huiuſmodi propoſitiones hypotheticas, vi quarum cognoſcitur certo conditionatum futurum, fieri ſupponendo, & nihil aſſerendo; quia non dicit, *erit*, ſed *eſſet* poſito Antecedenti: Atqui hoc pertinet ad propoſitiones hypotheticas veras ratione illationis, iuxta alteram legem Dialecticorum explicatam, quæ reuera non habet locum in hypotheticis liberis. Hæc quidem eſt vera, ſi homo eſſet equus, hinniret; quia nihil aſſerit, ſed ponit Antecedens; quo conſtituto, non poteſt non ſequi Conſequens: at ea regula non poteſt adhiberi conditionatis liberis, ſi Petrus accederet ad domum Pontificis,

Chriſtum negaret: vt enim falſa ſit propoſitio, ſatis eſt acceſſu Petri ad domum Pontificis facto, poſſe Chriſti negationem non ſequi: Ergo ex huiuſmodi conditionatis ita explicatis ab Aduerſario, nulla poteſt haberi cognitio.

Nam ſi quæ ex illâ hypotheticâ hauriatur; ex quo capite prouenit? Non à formâ, & illatione, quæ vim non habet, niſi propoſitiones ſint res neceſſariæ, & quarum ſaluo Antecedente, nequeat ſeparari Conſequens, quæ lex non habet locum in materia contingenti & libera. Neque etiam certa illa veritas & notitia niti poteſt materiâ propoſitioni ſubiecta: ea enim duplex eſt, vel ipſa cauſæ liberæ, & contingentis virtus; ſed illa vt præuenit effectum, in vtramque partem verti poteſt, & ad neutram eſt determinata; Ergo nequit illi inniti veritas, & infallibilis notitia. Vel tandem eſt ipſemet effectus, qui ſe ipſo dicitur cognoſci certo futurus: Atqui non poteſt ſine aperta petitione principij, ipſemet ſtatui ſibi ratio cognoſcendi: quærimus enim medium in quo cognoſcatur, neque aliud aſſignant, quam rem ipſam, de quâ eſt quæſtio. Vt omittam principiis D. Thomæ capitaliter opponi huiuſmodi reſponſionem, cùm vbique doceat medium ad rei cognitionem neceſſarium, debere ipſi cognoſcenti adhærere, ſicut prima demonſtratione probauimus, & futurum quod ſibi ipſi medium conſtituitur ad cognitionem, ſit merè extrinſecum.

Addo reſponſionem ipſam non ſolùm laborare, petitione principij, ſed etiam manifeſta repugnantia. Nam ſi euentus ipſe hoc ipſo quod contingat aliquando ante omnem cauſæ determinationem, quæ nedùm ab æterno, ſed etiam vel minimo inſtanti naturæ præuia ſit, certo cognoſcibilis eſt & verus, inconſulta & indifferente voluntate Dei ad eius futuritionem; cur vis cognitionem conditionatorum prælucere & præire cognoſcendis abſolutis futuris; cùm perinde ſint veræ enuntiationes ac formari poſſint? In illis formandis autem, nulla niſi gratis fingi poſſit prioritas, aut ſubordinatio inter abſoluta futura & conditionata? Si dicas; prius intellectum diuinum ferri in hypothetica, quod non poſſint res exiſtere, niſi conditio antecedat: ſi ita reſpondeas; iterùm & apertius tuam ſententiam euertis, ſi velis præire con-

conditionatorum veritatem & cognitionem, abſolutorum notitiæ, quòd hic ordo neceſſarius ſit progreſſui ad exiſtentiam. Sed ſi attendenda ſit ratio progreſſus huiuſmodi; priùs debet cognoſci determinatio cauſæ primæ & ſecundæ, quam ipſemet euentus & effectus, cum eius productionem & exiſtentiam antecedat, ſaltem prius natura: atque ita prius cognoſcetur effectus in cauſâ, & in decreto æterno, quam in ſe, à quo tamen abhorrent Aduerſarij, quaſi ab excidio ſuæ cauſæ.

Alio etiam Argumento difficillimo, cuius non poteſt expectari ſolutio, niſi cum manifeſta petitione principij, inſto. Si futurum hoc ipſo quod aliquando continget, ante omnem cauſæ determinationem habet certam veritatem cognoſcibilem; cur negas à nobis, aut Angelis, cognoſci? Cum enim futurum illud ſit finitæ veritatis & perfectionis; cur eſt ſuprà omnem captum intelligentiæ creatæ? Si dicas, deeſſe Angelis ſpecies huiuſmodi futurorum contingentium; præter quod illa reſponſio nulla eſt, iuxta Vaſquez ſententiam, qui Angelis negat ſpecies neceſſarias ad quamcumque rerum cognitionem, fruſtrà opponitur Argumento: quia rei poſſibilis, & futuræ eadem eſt ſpecies intelligibilis, quæ Angelo inſeruit ad cognitionem abſtractiuam rei abſentis, & intuitiuam præſentis: & ſi Angelus nouit res vt poſſibiles, cur ignorat vt futuras?

Si dicas, huiuſmodi futurorum cognitionem nulla præuia notitia determinationis cauſæ, eſſe propriam & ſingularem Deo; hoc ego concedo, ſed à te exigo, des mihi aliquod Argumentum, quò rem fide certam, propugnem contrà impios: iuxta principia D. Thomæ, cauſa eſt in promptu; quia futurum liberum cognoſci non poteſt, niſi in decreto æterno, & in coexiſtentia æternitatis, quæ duo eximia ſunt Deo. Sed cùm nihil horum patiaris, & velis futurum in ſe certum eſſe & verum, neque ad illud cognoſcendum requiras cauſæ æternæ inſpectionem, neque in æternitate realem coexiſtentiam, ſed obiectiuam tantùm, quæ rebus poſſibilibus conueniat: cùm aliundè futurum illud ſit limitatæ entitatis; cur ad illius notitiam requiris lumen infinitum? Cur illam negas creatis intelligentiis? Dum reſponderis ad hoc Argumentum, expendam aliàs reſponſiones ad hanc noſtram demonſtrationem.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Referuntur tres reſponſiones ad tertium noſtrum Argumentum, & refellitur prima de decretis poſſibilibus.

HACTENVS proſecuti ſumus Argumentum, quo euincitur à priori, nullam conſtare veritatem certam conditionatis liberis, nec de illis poſſe haberi infallibilem notitiam, niſi actuali decreto Dei nitatur, quo fit tranſitus à poſſibili ad futurum. Ad hoc Argumentum triplex adhiberi poteſt ſolutio. Primam ex Theophilo attigimus, qui nullo vult opus eſſe decreto Dei, ad futurorum huiuſmodi certam veritatem & notitiam: ad eam enim ſatis putat eſſe inſpectione, aut comprehenſione actus, quem elicitura eſſet voluntas creata, ſi fingamus nullo Dei ad agendum concurſu indigere. Ita ex Theophilo retulimus ſuperiori Diſputatione.

Sed dum hanc primam reſponſionem paulo attentiùs perpendo, venit mihi in mentem dictum illius Hiſpani, qui inſpectâ mole, & magnificentiâ templi D. Laurentio Sacri, & Hieronymitarum Monaſterij, quam infinitis ſumptibus extruxit Rex Catholicus Philippus II. voti reus, poſt victoriam ad S. Quintinum die Feſto D. Laurentij de Gallis reportatam, quaſi attonitus exclamauit, horrendum fuiſſe periculum, cuius euadendi causâ, tam grandi Sacramento ſe rex aſtrinxerit. Itâ de hac prima Theophili reſponſione cenſeo: niſi cauſam ſuam grauiſſimè periclitari, ac penè deſperatam ſenſiſſet, numquam inſtar Curtij pro ſalute publicâ ſe in profundam abyſſum præcipitem dediſſet. Nam præter multa quæ obiecimus; quid dicturus eſſet, ſi adhuc viueret Theophilus, ad Argumentum de operationibus ſupernaturalibus? Reſponderet-ne, eas cognoſci certo futuras, etiam ſi fingamus nullo Dei adiumento egere, quaſi ſe ſolâ & vi naturali poſſit voluntas prorumpere in operationes cuiuſcumque ſint generis etiam ſupernaturalis.

Hâc reiecta prima reſponſione, duæ tentantur, & vbique occurrunt communes aliis, ad cognitionem futuro-

rum conditionatorum, nec concurſum Dei, neque decretum vllum actuale requiri; ſed ſufficere ſuſpenſa, ſiue conditionata principio & obiecto, id eſt, quæ actu non ſunt, ſed tantum poſſibilia; ſeu quæ forent ſub appoſita conditione, quæ pendet, ac ſuſpenſa eſt, ac proinde & obiecti exiſtentiam, & decreti omnino ſuſpenſam habet. Vel ſecundo, ſi quod actu decretum inſit Deo, indifferens omninò eſſe, determinandum à creaturâ cui ſe accingit, vel adiungit eo conſilio, vt eat quocumque vocarit, & adſit quocumque vires intenderit. His duabus ſolutionibus de decretis vtrinque ſuſpenſis, vel indifferentibus, excipiunt & putant ſe omnia noſtra Argumenta infringere. Sed primam ſolutionem hoc Paragrapho expendemus.

Quod ad primum caput attinet, multa occupata ſunt ſuperioribus Paragraphis, hic ſolum recolenda. Triplicem diſtinximus decretorum Dei ſtatum de rebus futuris: primus eſt merè poſſibilium, quæ ſuſpenſa manent principio & fine, ſeu obiecto & potentiâ, id eſt, quæ nec actu dantur, nec ſunt de re abſolute futurâ: in altero extremo, vtrinque abſoluta, id eſt, quæ actu inſunt Deo de re, cuius eſt certus euentus: medio ſtatu ſunt abſoluta, quoad potentiam à quâ eliciuntur; ſed ſuſpenſa ſunt ratione rei volitæ, quæ non eſt re ipſa futura, ſed conditionatè, id eſt, eſſet aut erit, niſi deſit conditio, quæ tamen non apponetur. Futurorum veritatem & notitiam, nos volumus decretorum ſtatum ſequi, vt ſi poſſibilis ſit tantùm fututitio, ſimile illi decretum reſpondeat, id eſt, merè poſſibile: ſi vero ſit conditionate, aut abſoluta futura, prærequirat decretum eiuſdem actualitatis, id eſt, vel vndequaque abſolutum principio & fine, vel ſaltem abſolutum quoad potentiam, quod inſit illi, & quo reuera velit rem determinatè futuram ſub conditione.

Quamvis explanatio ipſius controuerſiæ, & collatio decretorum cum rebus conſtituendis, noſtram penè ſententiam euincat, & poſſit eſſe demonſtrationis loco; mirum tamen eſt, quàm alieni ſint ab illâ recentiores, quantum à decretis quoad potentiam abſolutis, & ſuſpenſis quoad obiectum abhorreant. Vaſquez, Molina, illa in totum abjiciunt, & contendunt eſſe à Scripturæ ſenſu, & verbis à Dei prouidentiâ, à mente Patrum omnino aliena, & cum libertate noſtra pugnare.

Paulo moderatius agunt Suares, & Arrubal; agnoſcunt huiuſmodi decreta conditionata in Scriptura extare, ſed ab illis nolunt repeti certam veritatem, & notitiam quorumcumque conditionatorum, niſi ſermo ſit de diſparatis, quale eſt illud 4. Regum capite 13. *ſi percuſſiſſet quinquies* & *ſexies.* Sed iam demonſtrauimus, vel nullius futuri conditionati, vel omnium futurorum, ſiue ſint diſparata, ſiue abſoluta, notitiam & certam veritatem pendere à decretis: & fruſtra Aduerſarios quærere aliquod diſcrimen abſolutorum à conditionatis, & ex iſtis inter diſparata, & connexa illatione cauſalitatis fallibilis: quæ cum nequeat eſſe ratio certæ veritatis, confugiendum eſt illis ad contradictoriarum legem de futuris, quæ requirat alteram determinatè veram: id vero de omnibus futurorum generibus ſine decreto perinde obtinet, vel omnia, vel nulla cognoſci: & cum ſecundum non fuerint hactenùs auſi Recentiores defendere, nempe nulla futura etiam à ſolo Deo implenda, egere Dei decreto actuali, vt vera ſint & ſcita; non video quo fundamento excipiant ab huiuſmodi regulâ, ſeu neceſſitate decreti actualis, veritatem & notitiam futurorum conditionatorum, quæ aliquo nexu probabili tantùm & fallibili, cauſæ & effectus connectuntur.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Probatur eſſe in Deo decreta conditionata ex voluntate Dei Antecedente.

SED hoc argumento communi quaſi grauiſſimo cauſæ præiudicio muniti, rem accuratius expendamus cum Ioanne à S. Thoma hic Articulo 2. & de voluntate Dei Diſputat Articulo 7. vbi profundiſſimè explicat, & validè defendit huiuſmodi decreta conditionata: & totius diſputationis ſummam ad rem noſtram poſſumus adhibere. Vel negas à decretis actu poſitis, & quoad euentum ſuſpenſis, repeti debere certam conditionatorum veritatem & notitiam, quod noua ſint, nec vllo Scripturæ loco extent, quod impoſſibilia, quod otioſa, quod ad gubernationem rerum inutilia, quod noxia libertati: Atqui hæc omnia

ſunt falſa, vt multis probat Ioannes à S. Thoma.

Nam imprimis nihil in Scriptura frequentiùs; illâ Dei voluntate, quam vocant Antecedentem de ſalute omnium hominum, aut pactis, aut promiſſis Dei de rebus ſub conditione futuris, numquam implendis; qualia ſunt propè infinita, vt voluntas Dei conferendi poſteris Adæ iuſtitiam originalem, ſi illorum parens, & caput obediat præcepto diuino: quale fuit etiam pactum cum Dauide initum, ſeruandi perpetuò regnum hæreditarium eius Filiis, ſi Patris pietatem imitarentur: qualis etiam fuit voluntas Patris æterni, mittendi Filio legiones Angelorum, ſi rogaretur. Atqui huiuſmodi pacta, & promiſſiones continent decretum Dei abſolutum, quoad actum ſeu actuale, cum conditione obiecti non apponendâ: Ergo reipſa dantur huiuſmodi decreta, nec fingenda ſunt tantùm poſſibilia. Minor probatur exemplis allatis: nam ex D. Thoma 1. diſtinct. 46. quæſt. 1. art. 1. Certum eſt, voluntatem Antecedentem eſſe conditionatam, nec vllam voluntatis imperfectionem, ſed tantùm rei volitæ inuoluere; quod non ſumatur cum omnibus circunſtantiis neceſſariis ad rectum ordinem in ſalutem. Et præterea voluntas Antecedens diſtinguitur à voluntate ſigni, quod inſit Deo formaliter & propriè, iſta vero ſit metaphorica: at voluntas beneplaciti ex D. Thoma quæſt. 23. de veritat. artic. 3. diuiditur in voluntatem Antecedentem & Conſequentem: Ergo voluntas Antecedens, ſeu conditionata de ſalute omnium hominum futurâ conditionatè, non abſolutè, formaliter ineſt Deo.

Ad confirmationem ex hoc primo exemplo pertinet, quod dicit idem Auctor Articulo 2. ante ſolutionem Argumentorum contra Nauaretam, qui voluntatem Antecedentem, & ex illâ, cognitionem docet virtualiter ineſſe Deo, ſicut cognitionem noſtram diſcurſiuam, & notat huius auctoris æquiuocationem ex eo ortam, quod non diſtinxerit inter cognitionem virtualem quoad cognoſcentem, & quoad obiectum cognitum: priori genere eminentiæ, ineſt Deo formalis noſter diſcurſus, ſecundo verò genere eminentiæ, oportet ineſſe Deo certam cognitionem futurorum, hauſtam ex formali voluntate antecedente: niſi velit Nauareta, cognoſci à Deo

huiuſmodi futura, ante omne decretum Dei formale, quod omninò reſipit ſcientiam mediam recentiorum à noſtrâ doctrinâ alieniſſimam.

Probatur eadem Minor à pactis, & promiſſis diuinis cum primo homine & Dauide. Certum enim eſt illis exprimi voluntatem internam Dei paciſcentis, ſe impleturum quæ promittit, ſi adſit conditio appoſita: & hoc ipſum vrget auctor Articulo ſecundo verbis Chriſti ad Petrum Matthæi 26. Quibus Chriſtus aſſerit exhibiturum Patrem legiones Angelorum, ſi rogetur à Filio. Vnde infert exhibitionem illam, eo momento quo à Chriſto aſſerebatur, non ſolùm fuiſſe præuiſam à Patre; ſed etiam volitam: tum quia dictum illud Filij probatur à Patre de futura exhibitione; Ergo reuera illam volebat. Quid enim eſt velle, quam ſibi reipſa placere? Tum quia ſi poſſibile tantùm eſſet illud decretum de mittendis Angelis, voluntas erat indifferens & ſuſpenſa: quomodo ergo certa & firma fuit exhibitio, & à Chriſto aſſerta vt indubitata? Ad hoc Argumentum pertinet illud, quod fuſiùs proſequitur Diſputat. 5. Artic. 7. Num. 9. ſi nulla inerat Deo voluntas exhibendi legiones Angelorum, vel manebat voluntas diuina omnino ſuſpenſa, vel determinata, quod emiſsâ precatione filij decerneret ſe miſſurum Angelos; ſi dicas ſecundum, jam habemus decretum actuale non poſſibile: ſi vero primum aſſerás, ſicut voluntas manet omnino ſuſpenſa & indeterminata, cur vis effectum magis certo determinatum, quàm ipſammet cauſam? Ergo vel vtrimque eſt ſuſpenſio, & indifferentia, vel reſoluenda eſt voluntas diuina per actuale decretum.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vaſquis Reſponſio præcipuè ex D. Auguſtino impugnatur.

AD hæc omnia reſponderi poteſt cum Vaſque, conuinci decreta Dei de futuris abſoluta quoad actum, ſed non magis conferre ad futurorum cognitionem, quam ad poſſibilium, eſſentiam nudam maximè, cum decretum nihil addat præter relationem rationis, cuius fundamentum

tum ſit ipſamet mutatio creaturæ, citra quam nequeat dari vllum decretum: & hinc probat impoſſibilia eſſe decreta de conditionatis, quia nullam habent mutationem.

Sed contra hanc reſponſionem tria oppono: primo efficaciter refelli primâ demonſtratione, quâ probatum eſt futura non poſſe cognoſci, niſi medio decreto, ſicut nec poſſibilia, niſi cognitâ eſſentiâ vt causâ. Secundo apertè repugnat Auguſtino multis locis, potiſſimùm de Prædeſtinatione Capite decimo nono vbi certam de futuris, & promiſſis, notitiam repetit à prædeſtinatione, & decreto Dei: nam Capite decimo agens de promiſſione facta Abraham, Patrem multarum gentium eſſe conſtituendum, poſt multa, hæc adiungit. *Credidit Abraham, dans gloriam Deo, quoniam quæ promiſit, potens eſt, & facere. Non ait prædicere, non ait præſcire; nam & aliena facta poteſt prædicere atque præſcire. Sed ait potens eſt facere ac per hoc facta non aliena, ſed ſua.* Et ſuprà dixerat: *Non de noſtræ voluntatis poteſtate, ſed de ſuâ prædeſtinatione promiſit.* Et cum hæc promiſſio facta in ſemine Abrahæ, id eſt, Chriſto vt Redemptore, pertineat ad eos omnes quorum eſt Redemptor, nec tamen ſalui fient, hinc concludit Ioannes à S. Thoma, illâ promiſſione voluntates conditionatas ſalutis illorum.

Sed eiuſdem libri 2. Capite multo apertius, & validius confirmat noſtram de veritate futurorum quorumcumque in decreto ſententiam, & expreſſis verbis ſcientiam mediam, quæ ante decretum actuale, quodcumque verè futurum conditionatè cognoſcit, à Maſſilienſibus aſſertam, referentibus Hilario & Proſpero, & ipſiuſmet Auguſtini Epiſtolâ 42. confirmatam euertit. Maſſilienſes enim volebant totam Prædeſtinationis veritatem, niti præſcientiâ diuinâ, quâ Deus cognoſceret ante vllum decretum quidquid futurum eſſet, & vbi Deum certiorem feciſſet, quid futurum eſſet, ſi eo tempore & loco prædicaretur Euangelium, & quinam eſſent crediruri; huic ſcientiæ mediæ adiungebant decretum de prædicando Euangelio, & de gratiâ vocationis conferendâ, iis quos præſciebat ante omne decretum actuale, conſenſuros, de danda gratiâ, ex quâ infallibiliter ſequeretur conſenſus; & huic opinioni in ſpeciem fauebat Auguſtinus illa Epiſtolâ quæſtione ſextâ, cum dixit; *Chriſtum voluiſſe apparere, & præ-*

dicari doctrinam ſuam, quando, & vbi ſciebat eſſe, qui in eum erant credituri.

En expreſſis verbis controuerſiam noſtram de ſcientiâ mediâ, Semipelagianorum nomine, etiam vt fatetur Suarez propoſitam Auguſtino. Quid de illâ cenſet & ſtatuit? Negat omnino vllam præſcientiam futurorum ante decretum, nec præſciri à Deo, niſi in ſuâ Prædeſtinatione, id eſt, Chriſtum hominibus voluiſſe apparere, & apud illos prædicare doctrinam ſuam, quando ſciebat, & vbi ſciebat, qui electi fuerant in ipſo ante mundi conſtitutionem. Si vlla vmquam occaſio oblata fuit, aut potius neceſſitas impoſita Auguſtino agnoſcendi, & approbandi ſcientiam mediam, ſi vllo modo veram & neceſſariam iudicaſſet ad explicanda arcana diuinæ prædeſtinationis, ea ſanè fuit de quâ modo agimus: & tamen ne vel minimo quidem verbo indicauit ſibi probari, imò funditùs euertit, repetitâ veritate & notitiâ quorumcumque futurorum, à Prædeſtinatione & decreto.

Atque ex illo loco explicari poteſt alter eiuſdem Auguſtini lib. 1. de Origine animæ, vbi exagitat Pelagianorum opinionem, aſſerentium animas paruulorum carne alligari, aut ab eâ ſolui in pœnam peccatorum, quæ præſciebantur commiſſuræ, ſi ad vſum rationis perueniſſent. Nam poſt plura Argumenta contra hanc reſponſionem, iſtud tandem adiungit: *Quid quod ipſa exinanitur præſcientia, ſi quod præſcitur non erit: quomodo enim rectè dicitur præſciri futurum, quod non eſt futurum?* Eodem ſpectant verba Proſperi Epiſtola ad Auguſtinum, *præterita quæ non exiſtant, & futura quæ non ſunt futura confingunt, nouoque apud illos abſurditatis genere, & non agenda præſcite ſunt, & præſcita non acta ſunt.*

Ex quibus locis arripit ſolutionem P. Annatus, quaſi ad futurorum conditionatorum veritatem, ſatis ſit decretum merè poſſibile, & determinatio cuiuſcumque cauſæ, quæ eſſent poſitâ conditione, ſed quæ nullo modo ſint. Verum immeritò, ita Auguſtinum ad ſuæ ſententiæ patrocinium aduocat: nam in Semipelagianorum ſententia diſtinguenda ſunt duo: nempe aſſertio ſcientiæ mediæ conditionati futuri ante decretum: ſecundo abuſus illius ſcientiæ, ſeu erroris inde deducti, qualis eſt gratia danda ex meritis, & bonæ voluntatis initium ex nobis, & pœnæ quas vole-

bant dare paruulos ob peccata conditionate futura, quæ tamen non eſſent abſolutè admiſſuri. D. Auguſtinus impugnat vtrumque principium & concluſionem: & ita abhorret à ſcientia media, vt non patiatur ſua verba in ſpeciem illi fauere: & ideo capite illo nono concludit, *cernitis-ne, me ſine præiudicio latentis conſilij Dei, hoc de præſcientiâ dicere voluiſſe, quod conuincendæ Paganorum infidelitati, qui hanc obijcerent quæſtionem, ſufficere videretur.* Ergo non admittit præſcientiam antecedentem decretum, quandoquidem dicit fuiſſe ſine præiudicio latentis conſilij, in quo huiuſmodi cognoſcebantur futura.

Libro autem primo de Animâ, refellit vltimum errorem hoc Argumento: præſcientia peccatorum quæ puniuntur non eſt quæcumque, ſed abſoluta: quia nulla peccata caſtiganda ſunt pœna actuali, niſi quæ reipſa ſunt futura: Ergo exinanitur præſcientia, ſi pœna actu ſit inflicta, de peccato tantùm ſub conditionate futuro. Ex quâ interpretatione D. Auguſtini, non video quid commodi poſſit referre Aduerſarius, pro ſuis decretis poſſibilibus, quæ reipſa non ſunt, ſed forent poſitâ conditione. Nam ſi conditio quæ ſuſpendit exiſtentiam futuri, ſuſpendat etiam actum decreti; inde ſequetur voluntatem ſalutis omnium hominum, promiſſiones Dei, ſeu communes, ſeu priuatas, nullum actum diuinæ voluntatis ponere, ſed omnes ſuſpendere, & eſſe merè poſſibiles, quando quidem ſunt de re conditionatè futurâ numquam implendâ.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Alterum Argumentum pro decretis conditionatis, quod Scripturæ conſentanea ſint, nec repugnent.

ATQVE ex his validum elicimus Argumentum, pro decretis abſolutis in Deo de futuris conditionatis, & quæ ſubinde ſint media ad illa cognoſcenda. Habent enim innumera teſtimonia ex Sacrâ Scripturâ, quæ non poſſumus interpretari ad ſenſum literalem, ſecundum mentem SS. Patrum, niſi de decretis actualibus: Ergo

ſunt omninò admittenda. Conſequentia probatur iuxtà regulam receptam, verba Scripturæ ſenſu proprio eſſe accipienda, ſi nullum ſequatur abſurdum & incommodum: Atqui huiuſmodi decreta pluribus demonſtrauimus eſſe fundamenta veritatis, & media cognitionis certæ futurorum, nec ex vllo capite habent repugnantiam: Ergo. Minor probata eſt quoad primam partem: quoad ſecundam, latè eam proſequitur Ioannes à S. Thoma locis citatis: Nam ſi quæ ſit, repeti debet ab obiecto, vel à prouidentiâ, & perfectione diuinâ, vel à libertate creatâ: Atqui ex omnibus his capitibus conuenientiſſima ſunt decreta, & nihil habent Deo repugnans, aut indecens. Minor quoad primam partem probatur à Ioanne à S. Thoma Articulo 7. Numero 5. & 10. Imprimis obiecta huiuſmodi decretorum honeſta ſunt, qualis eſt (verbi gratiâ) gratia primi hominis communicanda poſteris, & peruentura ad gloriam, niſi ponat obicem.

Nec deeſt obiecto connotatum decreti diuini, & extrà poſitum: nam præter quod Suares docet contra Vaſquem, dari actualia decreta Dei, ſine mutatione phyſica, & ſola morali rei volitæ, vt denominatur ab actu æterno, volita & conditionate futura, quod ſatis eſt ad voluntatem antecedentem, vt diſtinguitur à conſequenter; addimus etiam huiuſmodi voluntatem antecedentem, habere adiunctos effectus, vt voluntas ſalutis omnium hominum conſulit de mediis ſufficientibus, mors volita Ezechiæ appoſuit cauſam ex vi morbi, licet per miraculum ſit impedita. Soluimus etiam cum de libertate Dei Argumentum Vaſquez, illâ diſtinctione notandâ huius propoſitionis, rebus inuariatis nullam ſequi denominationem, ſi inuariatæ maneant, tum actiuè, tum paſſiuè, tum abſolutè, & conditionatè tranſeat: ſi varietur obiectum paſſiuè, & Deus variet actiuè, Nego. At res ità ſe habet, Deus immutatus mutat obiecta, vel abſolutè, ſi efficax ſit, vel conditionatè, ſi ſit ſuſpenſa, & tunc res illa conditionatè futura, non eſt quid bonum actu ſubiectiuè, quaſi iam exiſtens, aut reipſa extitura; ſed eſt obiectiuè bonum ex ſuâ ſpecie, ordinatum ad eſſe vi cauſarum inferiorum, quod ſatis eſt vt ſit actu amabilis.

Neque etiam repugnant huiuſmodi decreta conditionata perfectioni & prouidentiæ diuinæ, vt variis locis

probat illis duobus Articulis Ioannes à S. Thoma. Nam in primis, non eſt imperfectum decretum, quod careat vltimo effectu, dummodò cauſis inferioribus imprimat inclinationem ad illum producendum; nec defectus eſt iudicij, aut decreti practici, carere vltimo effectu, niſi id contingat impotentiâ, aut vitio facultatis dirigentis: quod longe abeſt à causâ vniuerſaliſſimâ, quæ cum cęteras omnes ambiat, interdùm pugnantes inter ſe, fieri nequit, vt omnes ſuum effectum ſortiantur: Ergo tantùm abeſt vt prouidentiæ repugnet, velle multa conditionatè futura, quin potiùs ad ipſam pertineat, cauſas contrarias creare, quæ ſibi ſint impedimento, ex quibus perfectio vniuerſi conſtat. Et hanc Dei ordinationem commendat Eccleſiaſtes capite 33. *Intuere omnia opera Altiſſimi: duo & duo, & vnum contra vnum.* Hoc latè proſequitur Ioannes à S. Thoma Articulo 7. Numero 11. & 12. ex quibus.

Paragraphvs Sextvs.

Plura Aduerſariorum Argumenta ex vna agentis vniuerſaliſſimi notione profligantur.

Solvitvr aliud Argumentum: ſi ſemel dentur decreta conditionata de futuris, concedenda eſſe infinita de omnibus combinationibus poſſibilibus, quod videtur omnino ſuperfluum, & repugnans. Ad hoc Reſpondeo, admittenda eſſe decreta de futuris conditionatis, quæ Scriptura reuelat, vel quæ pertinent ad regimen huius vniuerſi. De cæteris nihil poſſum certò citrà temeritatem aſſerere, quia fortè Deus de cæteris poſſibilibus non futuris ſtatuit nihil decernere; quamvis non careat, vt diximus, temeritate, velle Deum noſtro modulo metiri, & huiuſmodi decreta otioſa reputare. Certum quidem eſt ſuperfluam forte ſollicitudinem noſtram, ſi de regimine Hierarchiæ Cœleſtis, & Eccleſiaſticæ aliquid ſtatuamus: nam quæ ſuprà nos nihil ad nos. At quis neget, de his omnibus Angelos, & Eccleſiæ Paſtores poſſe conſulere & ſtatuere, & interdum etiam debere? Multominus poſſunt iſta ſubduci à curâ Dei, vt Oecumenici rerum om-

nium gubernatoris, *qui operatur omnia ſecundum conſilium voluntatis ſuæ*, & locat res ſub diuerſis ordinibus, quorum vno futuræ ſint ſecundum propenſionem cauſarum inferiorum; aliis impediantur ſecundum vim ſuperiorem.

Atque hinc ſoluitur obiectio communis, ſi Deus decernat rem impediendam, nec fore abſolutè, hoc ipſo excludi ab ordine futurorum, & impoſſibilibus accenſendam; nec minùs otioſum videri, de illis quidquam ſtatuere, quàm de Chimæris. Longè enim diuerſa ratio eſt Chimeræ, & cuiuſuis rei per ſe impoſſibilis, & rei non futuræ, quæ fieri poſſit, & debeat, ex lege vnius ſtatus, nequeat vero ex conditione alterius: hæc enim repugnantia oritur à ſuppoſitione aliquâ liberi decreti Dei; altera vero prouenit à principiis naturæ intrinſecis: quare licet otioſum ſit de iſtis, vtile tamen, & interdum neceſſarium eſt de illis decernere.

Ex eadem notione agentis vniuerſaliſſimi; ſoluitur aliud Argumentum in ſpeciem vrgentius ex Suare Prolegomeno 2. de gratia cap. 8. vana & irriſoria eſt promiſſio, eâ conditione, quæ à nudo ſponſoris arbitrio pendeat, quam nolit apponere; vt ſi quis dicat dabo tibi 100. aureos, ſi voluero, ſi eo die venero, & ſtatuat ſe aut noliturum, aut non venturum: Atqui ſecundum nos ille eſt ſenſus promiſſionum Dei, ſponſor ſum tuæ ſalutis, ſi te prædeſtinâuero, &c. Et decernit ſe non prædeſtinaturum. Difficile in ſpeciem Argumentum; ſed vires tantum habet ab anguſtâ, & demiſſâ cogitatione noſtrâ, quâ Deum vt particulare agens concipimus, more aliorum, quæ nobis ſunt familiaria, & ægrè poſſumus aſſurgere ad vniuerſaliſſimi gubernatoris prouidentiam nullo fine cohibitam, ad quam pertinet non ſolum diuerſa; ſed etiam contraria ordinare. Licet otioſa videatur huiuſmodi promiſſio, & ordinatio, ſi effectum qui decernitur, & promittitur, non futurus eſt, ſpectemus, vtilis tamen & neceſſaria eſt ad alios fines conſequendos; qualis eſt certa veritas futurorum, quæ in Scripturâ reuelantur, manifeſtatio inclinationis cauſarum ſecundarum. Atque eo conſilio decernenda fuit Tyriorum conuerſio, ſi apud illos edita fuiſſent miracula à Iudæis viſa, licet apud ipſos numquam facienda; vt præ

illis agnoſcerentur pejores Iudæi eſſe.

Nec reiici poteſt hæc reſponſio, aduerſariis neceſſaria eorumque principiis non omninò diſſentanea: nam cum vltrò admittant, rerum omnium ordinibus, & ſingularibus, ſuam ineſſe determinatam veritatem, ex ipſâ ratione cauſæ ſecundæ, & voluntatis creatæ, præſcitam à Deo, non decretam ſub conditione; quid repugnantiæ, quid otioſum cauſantur, ſi illud determinationis genus, quod à ſeipſis cauſas inferiores habere volunt, pendeat à voluntate diuinâ, vt à cauſâ vniuerſaliſſimâ ſuprà omnes rerum ordines conſtitutâ, earumque origine, & baſi? Cùm verò ſtatuit, aut promittit Deus, aut paratus eſt dare gratiam, & concurſum vi decreti prædeterminantis, non abſolutè, ſed ſub aliqua conditione; non ſequitur eſſe ponendam conditionem, neque ideo fit otioſam fore promiſſionem, ſiue conditio à ſolo Deo pendeat, ſiue à cauſis ſecundis: quia licèt effectus ſuſpendatur, duo tamen conſequuntur ſummè neceſſaria ad ordinem diuinæ prouidentiæ, nempè determinatio veritatis conditionatæ, & inclinatio cauſarum ſecundarum ad effectum, licèt reipſa non ſit ponendus.

Ex eâdem ratione agentis vniuerſaliſſimi, & efficaciſſimi, ſoluit idem author aliud Argumentum paris in ſpeciem difficultatis; ſi ex decreto quo Deus prædefiniuit rem ſub conditione futuram, deducatur veritas ipſius futuri; neceſſatiò ſaltem neceſſitate infallibilitatis, & immutabilitatis, huius futuri notitiam pertinere ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quæ omnia neceſſaria attingit, non ad ſcientiam liberam, ſeu approbationis, & viſionis. Hoc Argumentum ſoluit tribus locis Diſput. 2. de ſcientia Dei Art. 4. & Art. 5. ad 3. & de voluntate Diſp. 5. Art. 7. eadem vbique reſponſio habetur, & omnium breuis ſumma, hæc eſt: ex decreto prædefinitiuo, ſeu abſolutè, ſeu conditionatè, (eadem eſt vtriuſque ratio) deduci rem futuram, ſeu veritatem rei futuræ conſecutione neceſſariâ conſequente ad decretum vt ſic loquar, exercitum, & actu poſitum: Concedo, neceſſitate antecedente decretum, nec ex illius certa immutabilitate, Nego: vnde nulla eſt quæ additur Conſequentia, pertinere ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ.

Nam vt egregiè S. Doctor quæſt. 3. de veritate Art. 3.

ad 8. Scientia ſimplicis intelligentiæ id nomen inde ſortitur, quod duo excludat, quæ ſunt extra genus notitiæ; nempè exiſtentiam rerum, quam addit ſcientia viſionis, vel ordinem voluntatis ad rem ſcitam, quam affert ſcientia approbationis. Ex hoc vltimo capite ſcientia futurorum conditionata excluditur à ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ; quia addit ordinem voluntatis ad rem producendam, licet non perueniat ad exiſtentiam. Ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ pertinent ea, quæ neceſſariâ connexione Prædicatorum nituntur, quæ præueniat exercitium omne liberi decreti, & ab illo dependentiam: quæ vero nituntur libero decreto, & ex illius ſuppoſitione aut immutabilitate, inferuntur infallibili neceſſitate, pertinent ad ſcientiam viſionis, aut liberam, nec ex illo decreto quod præit, oritur neceſſitas antecedens, ſed conſequens: quia eſt cauſa ponens, non tollens libertatem: quatenùs eminenter continet quidquid eſt in actu libero, & perinde ex ſuppoſitione illius ac ex ſuppoſitione propriæ noſtræ voluntatis, deducitur infallibili, non neceſſaria conſequentia.

Si inſtes Hæc propoſitio: *Si idem auxilium efficax antecedens detur Petro, conuertetur*, conditionalis eſt neceſſaria, quia non poteſt ſaluo Antecedente non dari conſequens: Ergo ex decreto conditionato fiet propoſitio neceſſaria, quæ pertinebit ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: Ad hoc reſpondendum eſt, decretum dupliciter comparari poſſe ad veritatem, & propoſitionem futuri: primò ſi apponatur vt conditio, & Antecedens, propoſitionis hypotheticæ, ſi prædeſtinetur Petrus ſaluus erit, ſi prædeterminetur conuertetur. 2. Si aſſumatur tanquam medium extrinſecum, propoſitionis hypotheticæ poſitum, quod tamen ſit ratio cognoſcendi connexionem antecedentis cum conſequente: *Vt ſi Petrus accedat ad domum Pontificis Chriſtum negabit*: quæ propoſitionis partes ſecundum ſe ad ſummum fallibilem habent connexionem, certò tamen cognoſcantur, vt ſubſunt decreto conditionato, tanquam medio extrinſeco, non Antecedente propoſitionis, cuius vis in hoc ſita eſt vt res fiat infallibiliter, & liberè non neceſſariò: Ergo totum hoc pertinet ad ſcientiam liberam; non ſimplicis intelligentiæ, quia inquit, Ioannes à S. Thoma

fundatur in ipſo decreto libero, tacita, aut omiſſa eius natura, aut connexione, vt ſuo exercitio ducit ad effectus infallibilem notitiam.

Si vero ipſa natura decreti, aut vis illationis, & connexionis cum effectu, attendatur quaſi in actu ſignato, pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, quia ſpectatur ſecundum quidditatem, & vt abſtrahit ab exercitio, & exiſtentia, quâ ratione ſumitur, cum locum habet partis, ſeu Antecedentis in propoſitione hypothetica: tum enim expenditur ſola vis illationis; & ideo pertinet ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ: ſi verò decretum ſumatur vt actu poſitum, vis conſequentiæ nititur exercitio libero: vnde licet dicat ordinem infallibilem ad effectum, & ex illo fiat conſequentia neceſſaria vi illationis, aut conſequentiæ, non vi conſequentis; tamen ad ſcientiam liberam ſpectat: quia nititur decreti exercitio libero, quod etiam vim ſuam in hoc exerit, vt actus ſit proditurus libere & infallibiliter. Hæc in anteceſſum dicta ſint, clarius infrà explicanda, & validius propugnanda.

Paragraphvs Septimvs.

Confirmantur ſuperiora, breui Argumentorum complexione, & noua adduntur contra decreta indifferentia.

Recentiores bonâ fide, & eruditè totam hanc controuerſiam ad hæc 2. Capita reuocant: conditionatorum certa eſt & recepta apud omnes Dei ſcientia, nec poteſt haberi, niſi ex decreto actuali, vel ex ſuppoſitione futuritionis rei ante omnem quamcumque cauſæ primæ, aut ſecundæ determinationem: Atqui non poteſt Deus ſcire huiuſmodi futura in decretis, ***quis enim*** inquiunt, ***has Deo curas impoſuit, volo vt ſi vellem Petrum intereſſe concioni, aut comedia conciperet liberè talem voluntatem bonam aut prauam? Quis Deum cogitauit de nuſquam exiſtentibus ſollicitum, vt pars eius prouidentia illos hominum actus dirigeret, qui nunquam erunt?*** Ex nouitate decretorum inferunt antiquitatem ſcientiæ

mediæ, quæ nihil aliud ſit, quam olim creditum eſſe ſcientiam liberorum actuum conditionatè futurorum, & non eſſe credita decreta, ex quibus illa pendeat; quod probant ſciſcitando, vt aliqua ſibi huiuſmodi veſtigia oſtendantur: ſi nulla enim apparent apud veteres Scriptores, reſtat vt iam mirari meritò poſſint, ſicut ad conſpectum nouorum fructuum.

Atque indè aliud ſibi commodum comparant, cum ſuam opinionem antiquam noſtram velint eſſe nouam, onus probandi detrectant, & nobis imponunt. Cum aliundè ſolâ negatione ſe defendant, non dari conditionata decreta: probationes à nobis expectare debent, quæ nullæ adhuc apparuere ſatis idoneæ.

Tota hæc Argumentatio longioris operis Epilogo præfixa, ſatis demonſtrat, Aduerſarios magis arte quam Marte velle pugnare; & probandi onus recuſare vnâ conſcientia inopiæ Argumentorum ſaltem à priori, quæ hac parte verſamus. Primùm ponunt tanquam certum, conditionata certò ſcibilia & ſcita eſſe à Deo omnium conſenſu, independenter à decretis: quod tamen quoad primam partem, Recentiorum multi negant doctiſſimi, quos inter eminent Curiel, & Thyphanus. Deinde, eſto certa ſit, huiusmodi futurorum Dei notitia; malè inde deducitur excluſis etiam decretis, ſcita eſſe huiuſmodi conditionata, beneficio ſcientiæ mediæ, ex vnâ ſuppoſitione futuritionis illorum, ante quamcumque cauſarum determinationem. Conſtat enim infinitas ex Scripturâ, ex Theologiâ, compertas, & apud omnes receptas aſſertiones, & veritates, licet varij, & incerti ſint modi quibus explicantur. Fide credimus Verbum generari, non Spiritum Sanctum: nec tamen hactenus inuenta eſt certa huius differentiæ cauſa, quæ omnes Theologos exercet. Demus æquè receptam futurorum conditionatorum notitiam ac Filij generationem; malè inde infertur, non minus compertam, communem, & receptam eſſe rationem explicandi hanc ſuam, ex ſuppoſitione futuritionis, ſcientiam mediam, quam futurorum inſinuatam à Scriptura cognitionem quocumque modo explicetur.

Prætereà Argumentum, quo carpuntur decreta conditionata quaſi otioſa, & penè ridicula, non longè abſunt ab iis, quibus Lucretius, aliique antiqui impetunt, &

traducunt Prouidentiam, diuinam; quæ ad ſingularia ac minuta quæque ad muſcas, & atomos deſcendat: & ſi vellem vicem reponere, longè vberiorem ſuppeditarent materiam inexhauſtæ illæ, & pares, aut fortè maiores poſſibilitate rerum futuritiones, ex innatâ vi creaturarum, quæ Deum per totam æternitatem diſtentum tenent, quam aliquot futura, vel decreta conditionata, quæ ex Scripturâ nouimus, vel ad œconomiam vniuerſi neceſſaria ſunt, qualia ſunt quæ ſuperiore Paragrapho collegimus, etiam de futuris diſparatis, vt cum Elizeus ad quinquies terram percuſſam, victorias de hoſtibus referendas numerat. Atque inde ſuſcepto probandi onere, primum pro decretis actu poſitis contra ſcientiam mediam, Argumentum iam inſinuatum aſſumo, quod Epilogo dimidiatum refertur.

E tribus futurorum generibus, nempè abſolutis, conditionatis diſparate, & inter hæc duo extrema quaſi mediis, nempè contingentibus & liberis, fallibili vinculo connexis, in confeſſo eſt apud Aduerſarios, priorum notitiam hauriri ex decretis actualibus. Si ab extremis liceat de mediis ſtatuere, vti neceſſe eſt, immerito nouitatis arguitur noſtra ſententia, quæ idem de futuris conditionatis liberè, & contingenter connexis tradit, & male ſibi antiquitatis auctoritatem vindicant, qui id negant Aduerſarij. Argumentum videtur efficaciſſimum, etiam vniuerſim propoſitum; ſed vis eius eluceſcet ſingularum partium probatione. De diſparatis quidem retulimus ex Arrubal, & Alarcon, non poſſe cognoſci, nec ſubinde reuelari à Deo, vt aliquando contingit, niſi adſit actuale decretum, quo eius partes ligentur, & innoteſcant: & idem de conditionatis liberis, conſecutione euidenti deductum eſt. Nullo loco illud Argumentum obiectum, aut ſolutum ab Aduerſariis lego, & dum ad illud reſponſionem expecto; vrgeo exemplum de abſolutis.

Futura abſoluta non cognoſcuntur niſi decreto præſenti: Ergo neque conditionata futura. Quam vim habeat iſtud Argumentum, quamquam ſit Aduerſariis moleſtum, probat ipſorum diſcordia. Suares, & alij plures eiuſdem Familiæ, negant Antecedens, & contendunt futura abſoluta cognoſci, ſicut conditionata, ex lege contradictoriarum, vi decreti futuri, eo rationis inſtanti, quo conci-

pitur ſcientia media prælucere decretis & præire ſcientiæ viſionis. Nihil enim vetare putant, pro illo priori concipi decretum diuinum vt futurum; quandoquidem plura quæ poſſet habere, poſſibilibus decretis annumerantur.

Sed in Suarem inſurgunt cum noſtris Vaſquez, ac plures alij è Societate; qui negant futura abſoluta cognoſci poſſe, niſi in decretis præſentibus, & negant conſequentiam noſtri Argumenti: Atque hoc diſcrimen afferunt inter conditionata, & abſoluta futura: quòd inquiunt neceſſe ſit, vt omnis voluntas Dei, quæ erit, iam ſit, nec fieri poteſt quin futurum abſolutè, quod neceſſariò poſtulat aliquam Dei voluntatem pro tempore illo quo futurum eſt, eamdem voluntatem ian[illegible] nat præſentem: ſed quia non eſt ſimiliter neceſſari[illegible] vt Deus velit actu, quidquid velle poſſet; ideo que[illegible] equeretur ex illa Dei voluntate quæ poſſet eſſe; non d[illegible] t illam præſentem ſupponere: & fruſtra confingitur d[illegible]retum præſens.

Contrà hanc reſponſionem, qua tota A[illegible]rſariorum defenſio continetur, poſſem inſtaurare Ar[illegible]nentum à futuris diſparatis, ad quorum veritatem req[illegible]unt actuale decretum: ſed omiſſa hac difficultate ſa[illegible] inſinuata, vrget Argumentum ex Suare allatum, pro [illegible]o priori naturæ, quo ſcientia media prælucet diuinæ v[illegible]ntati ſe determinaturæ ſecundo inſtanti; vel futurum abſolutè cognoſcitur; vel adhuc latet, & occultum & ignotum eſt: ſi hoc ſecundum aſſeras, deſtruis fundamentum ſcientiæ mediæ ex lege contradictoriarum, quæ non minus obtinet de abſolutis, quam de conditionatis: ſi priùs dicas, non potes pro illo priori, quo cauſas ſecundas explorat ſcientia media, vt præluceat voluntati, concipi decretum diuinum vt præſens: ad quid enim opus eſſet exploratrice ſcientiâ, & præuiâ illâ luce cum extet decretum; cuius vnius causâ præit, & prælucet? Ergo eſt omninò aſſerendum, futurum non cognoſci pro illo priori naturæ vllo modo: neque in decreto præſenti vt euincit noſtrum Argumentum, neque in futuro vt contra Suarem demonſtrat Vaſques, ſed poſt decretum. Ergo nec futurum conditionatum ſcibile eſt, aut ſcitum, ante decretum actuale.

Atque inde refellitur alia reſponſio eiuſdem Epilogi

Numero 19. proportionem habere exiſtentiam cauſæ, cum exiſtentia effectus; & ſicut neceſſarium eſt, vt effectui qui eſt, aſſignetur cauſa quæ ſit; ita ſufficere ſi effectus qui erit, aſſignetur cauſa quæ erit, quamvis modo non ſit; & effectui qui eſſet, aſſignetur cauſa quæ eſſet: qualis cauſa, & effectus reſpondet ſcientiæ mediæ, cuius obiectum ita explicatur, Deum velle poſſe, vt ſit cauſa talis, cum talibus circumſtantiis, etiam ſi fortè illud nollit, & ſi hoc vellet Deus, cauſa quæ tunc eſſet, foret ratio, cur hoc ſequeretur, & illud.

Præter Argumentum à duobus extremis futuris, quo illud ſcientiæ mediæ ex analogiâ petitum fundamentum euerſum eſt; inſto alio Argumento. Poſſibilia futura ad poſſibilia accedunt magis quam ad præſentia & neceſſaria, Atqui rerum poſſibilitas, nec à ſeipſis eſt, nec in ipſis cognoſcitur, ſed ex cauſis oritur, & innoteſcit: Ergo. Deinde, eo modo futura libera ſunt, quo neceſſaria, cum analogia: Atqui neceſſarij futuri determinatio eſt à cauſis, non à ſeipſis: Ergo. Ex his itaque habetur ſententiam noſtram non poſſe vllius nouitatis ſuſpectam haberi, cuius aduerſam compertam demonſtro hoc Argumento. Cognitio conditionatorum in decretis, conſentanea eſt Scripturæ & Theologiæ principiis certis, ex D. Auguſtino & Dionyſio, de cognitione diuinâ creaturarum in eſſentiâ diuinâ vt in medio & in cauſa: vndè ſicut poſſibilia nequeunt cognoſci, niſi in eſſentiâ diuinâ, ita nec futura niſi in eadem eſſentiâ vt determinatâ per decretum. Noſtra Argumentatio vires acquirit eundo, & ſicut maſſa niuis, dum voluitur progreſſu excreſcit, & confirmatur.

Paragrapvs Octavvs.

Plura ſuperioribus adduntur.

Ex dictis conſtat, in quâlibet ſcientiâ, ſeu diuinâ, ſeu creatâ, duo eſſe obſeruanda; nempè rem ſcitam, & medium ſciendi, quod præter lumen inſitum menti, obiectum contineat, eiuſque obeat vices, vt ex obiecto, & potentiâ prodeat cognitio: malè verò conuenit ſcientia media excogitata à recentioribus, cum ratione ſeu ſcientiæ

generatim, ſeu ſcientiæ diuinæ nominatim: quia medium ad cognoſcenda futura Deo innatum omnino tollit, & ideo potiùs ſine medio quàm media dici deberet. Deinde cum rerum creatarum, quas Deus ſcientiâ ſuâ attingit, quatuor ſint genera, nempè poſſibiles, futuræ abſolutæ, futuræ conditionatæ, diſparatæ, & connexæ vinculo fallibili, ex noſtris principiis huius quarti & vltimi generis eâdem ſecundum analogiam ratione, quâ tres ſuperiores cognoſcit, nempè in eſſentiâ vt in medio cognito; cur igitur aduerſarij nobiſcum conueniunt de tribus prioribus generibus, de quarto ſingularem cognoſcendi comminiſcuntur rationem, quæ ſubinde noua ſit, & parum conſentanea Scripturæ, Theologiæ, & cæterarum omnium ſcientiarum principiis, vt ſtatim dicam, imò vix ſecum ipſi conſentiant.

Hinc refellitur ſolutio Epilogi Numero 12. non negari omnem in Deo voluntatem conditionatam, & obiectam quæſtionem eſſe de prædeſtinationibus conditionatis, eorum quæ homines nec fecerint vnquam, nec faciunt, nec facturi ſunt; ſed quæ facerent, ſi placeret hanc, aut illam conditionem ponere; quarum contendunt nullum in Scripturâ Sacrâ exſtare veſtigium. Nullam autem eſſe conſequentiam à prædefinitionibus neceſſariis, ad otioſas & inutiles. Ita eſt profectò, ſed probandum eſt inutiles eſſe quas Paragraph ſuperiori plures conditionatas ex Scriptura depromſimus. Nec video quid reſponderi poſſit ad diſparatas; qualis eſt iterata percuſſio terræ, ad quam erant numerandæ victoriæ, iuxta Dei promiſſionem; quod vnum exemplum ſufficit refellendæ ſolutioni, quâ contenditur nullum in Sacrâ Scripturâ exſtare veſtigium huiuſmodi decretorum.

Omitto Argumentum à tribus rerum ſcitarum generibus ad iſtud quartum, vndè maximum cauſæ noſtræ, & inuictum comparetur præſidium, quo prorſus Aduerſarij deſtituuntur; quæcumque fides & ratio tradunt, à Deo ſciri, quatuor enumeratis generibus contineri: è quorum tribus inferimus conſentaneam rationem cognoſcendi quartum, cum Aduerſarij contrariam, & diſſimillimam ſtatuant. Quis ergo inde non colligat noſtram ſententiam antiquiſſimam, & ſolidiſſimam, quæ ſicut de virtute dicitur, conuenientiâ conſtat ſine vlla

principiorum diſenſione : & cum diuerſa Philoſophandi ratio placeat Aduerſariis, in illis ſanè deſideratur quam in D. Thoma mirantur omnes, partium & principiorum omnium conſenſio.

Deinde in qualibet ſcientia præter rem ſcitam, attendendum monuimus maxime eſſe modum ſciendi, qui in eo elucet, vt rem ad ſe trahat mens, & medium cognoſcendi habeat intime ſibi iunctum. Hoc communne axioma ex verâ Philoſophiâ confirmatur, & receptum ab omnibus, ſeruamus tenaciſſimè : Aduerſarij fere euertunt, vt conſtat ex Numero 23. vbi nullum aliud medium cognoſcendi futura conditionatè agnoſcitur diſtinctum ab ipſis : Atque hoc ſenſu Deum videre illa in ſeipſis, neque in aliis eorum cauſis, tanquam in medio cognito.

Et ſi inſtes hæc futura in ſeipſis nihil eſſe : reſpondetur non cognoſci quod ſint aliquid ; ſed tantùm quod eſſent, & hoc verum eſt, ſeu affirmabile, & cognoſcibile ab infinita intelligendi virtute. Non immeritò huius diſputationis de ſcientiâ mediâ initium fecimus à quæſtione illa grauiſſimâ, an præter extrinſecam creaturam cognitam, aut cognoſcibilem neceſſarium ſit aliquod medium, iunctum Deo, quod obiectum contineat, vi cuius cognoſcatur ; & an illud medium ſit eſſentia diuina vt cauſa cognita. Vtrumque probauimus contra, Vaſquem, quare quidquid eo Articulo dictum eſt confirmando vtrique medio, valet contra reſponſionem allatam, quæ præter futuritionem rei, quæ futura conditionate ſupponitur, aut fingitur, & quæ merè Deo extrinſeca eſt, nullum Deo datur medium, quo vel in quo huiuſmodi futura cognoſcat.

Hinc refellitur quod eiuſdem Epilogi Numero 21. & 22. dicitur, in ſcientiæ mediæ immeritam commendationem, nec æquiorem ſententiæ noſtræ ſugillationem, ſe longè oculatiorem Deum cogitare quam nos, quorum hac ſententia primò ante actuale, & præſens decretum, Deus nihil videt in hiſce futuris ; poſt decretum vero videt hoc tantum : *Quod prope dicam, videre poſſint & noctuæ : quid enim, quaſo, eſt in noſtra ſcientia quod oculos Dei commendet ? An quod ſibi conſcius ſit ſuæ prædeſtinationis? Quis mortalium non eſt etiam ſuæ ? Ne pueri quidem adeo*

ineptè ludunt, vt ille fortunatus habeatur qui diuinat, id quod ipſe abſconderit: Deus vero quid amplius facit, dum hoc tantum diuinat, quod ipſe prædefiniuit? Vnde concluditur contra quoddam verbum à Ioanne à S. Thoma innoxiè prolatum de difficultate Argumenti, *videat ergo lector an alios dentes habeat quam quibus Aduerſarij mordeantur.*

Sed omiſſâ omni verborum acrimoniâ, ad rem ipſam dico ſcientiam mediam iis commendari, quibus Articulo primo huius diſputationis probatum eſt infici, & euerti: nihil enim magis à ratione alienum, quam ſi admittas actum voluntatis nullâ præuiâ luce intellectus, vel intellectionem nullo concurſu obiecti, ſolâ vi luminis quamlibet infiniti. Nihil vero deterius contingere poteſt Deo, quam ſi à rebus creatis certam notitiam hauriat, quaſi nequeat à ſe ipſo habere: Atqui ex ſcientiæ mediæ principiis, hæc duo pugnantia conſequuntur: quorum primò tollitur in totum intellectio, quæ dari nequit ſine medio intrinſeco, quorum hactenùs nullum aſſignatum lego toto illo opere, nec poteſt aliud præter eſſentiam cognitam, niſi vltrò velis in aliud magis abſurdum incurrere, nempè cognitionem diuinam precario aſſumptam à rebus extrinſecis, quę omninò ſunt nihil; ſed eſſent aliquid, ſi conditio apponeretur.

Quod vero obiicitur: *Scientiam futurorum, vt à nobis explicatam, nihil habere ſingulare quod noctuis, aut pueris ludentibus non conueniat*: Mirùm eſt ſane adeo humili, abiectoque exemplo, deiici rem à nobis ſuprà omnem comparationem poſitam. De præſcientiâ Dei diuinâ futurorum, tria habet S. Doctor ſingularia, quæ ne dicam noctuis aut pueris ludentibus, vel ſuprimis intelligentiis, ſeriò, totiſque viribus conantibus; ſed nec ipſi Deo ex ſcientiâ mediâ creaturarum fibras rimanti conueniant. Nam quanta quanta ſit hęc cognitio, hos tres habet defectus, à quibus longiſſimè abeſt præſcientia in decretis, à nobis conſtituta; iudicium ſit æqui Lectoris, quæ duarum digniorſit Deo. Nos de rebus verè futuris (qualia non ſunt, quæ ex decretis mere poſſibilibus à nullo actuali pendent) nedum vniuerſaliſſimam damus, vt nihil illam ſcibilis, & veri lateat; ſed à ſe ipſâ inſtructam mediis eſſe volumus, vt nihil opus habeat à creaturis quidquam

quidquam mendicare, vnde ſcientia media veritatem quærit. Plenitudini luminis addimus efficaciam, qua eadem ſcientia certam veritatem iungat cum rerum contingentiâ, & libertate. Tertiam tandem adiungimus dotem; infinitam nempè amplitudinem, quâ omne tempus ambiat, omnibus partibus eius coexiſtat, & futura ac præterita illi præſentia ſint. Quid ad hæc ſcientiæ mediæ defenſores? An communia eſſe volunt noctuis, & pueris? imò inconceſſa etiam Deo cauſantur. Sed dum grauant nos, ne à ſeipſis diſſentiant; & hinc criminentur nos infrà noctuarum caliginem & puerorum infantiam deiicere diuinam præſcientiam, inde conquerantur nos illi incredibilia aſcribere. Quî enim fieri poteſt, nos adeò pugnantia docere? Certe vtrique accuſationi veritas conſtare nequit: Ergo alteram neceſſe eſt falſam eſſe, aut verius vtramque.

Paucis itaque comparationem ineamus præſcientiæ Dei à nobis conſtitutæ cum ſcientiâ mediâ. Illa tota diuina eſt, totaque à Deo; hæc ab obiectis tota hauritur, ne dato quidem vel minimo medio intraneo, quo innoteſcant futura. Illa non minus efficax quam lucida: *Facit concordiam in ſublimibus* libertatis, & contingentiæ creatæ, cum prouidentiâ immobili: iſta tota theorica eſt, ne dicam otioſa, & ſedendo ſpectat. Tandem noſtra præſcientia, ne dum obiectiuam ſeu euanidam, qualis non negatur Chimeræ, ſed realem habet cum futuris præſentiam: iſtam verò ſolâ obiectiuâ contentam eſſe oportet. Vnde vires maximas habet alibi inſinuatum Argumentum. Si præſcientia futurorum conditionatorum, qualem Deus nanciſcitur beneficio ſcientiæ mediæ, petenda ſit ex ſuppoſitione, quod res futura ſit, nec aliquid requirat præter præſentiam obiectiuam, niſi alterum duorum, quæ inſinuantur Numero 10. nempè ſuppoſitionem cauſæ actualis, quæ eſſet, ſi apponeretur conditio, vel præſentem ſuppoſitionis cauſæ liberæ poſſibilitatem; Rogo quid horum de futurum ſit, ne dicam Deo; ſed nec etiam cuilibet Angelo? Non obiectiua præſentia, quæ nulli nō adeſt cognitioni; non cognitio poſſibilitatis cauſæ liberæ: nam cum ſit finitæ virtutis, & perfectionis, non poteſt illi, niſi per ſummam peruicaciam concedi attributum incomprehenſibilitatis, & negari ab intellectu crea-

to poſſe adæquari; cum quidquid concipitur de huiuſmodi futuro quacunque conditione, ſit omninò finitum, & limitatum. Quare immeritò horum futurorum ex ſcientia media cognitio vindicabitur Deo.

Si dicas cum Vaſque, hæc obiecta vni Deo eſſe proportionata: audimus reſponſum; ſed vim non capimus, niſi tota repetatur ab ipsâ theſi, apertâ petitione principij: nam ſi poſſibilitas cauſæ liberæ ſit ſufficiens ratio & cauſa futuritionis hypotheticæ illius effectus; quis neget comprehenſâ poſſibilitate, cognoſci huiuſmodi futura quorum determinationis, & veritatis vnicam cauſam eſſe volunt, tum loco mox citato, tum alibi paſſim, maximè Diſputatione primâ toto ferè Cap. 2. Nec minùs euidens, & apertum eſt, hanc poſſibilitatem cauſæ liberæ, & contingentis, ſubiici comprehenſioni mentis creatæ, cuius vis intellectiua, gratis negabitur par dari poſſe paſſiuæ intellectioni huiuſmodi cauſæ poſſibilis.

Sed parum conuenit, hæc reſponſio, iis quæ ex eodem Authore retulimus contra ſententiam Molinæ, tantum abeſſe ex poſſibilitate cauſæ liberæ ſui ipſius determinatiuę, aut ſi velis etiam ſupercomprehenſione, cognoſci determinatè futurum; vt potius, quo exactior, & plenior eſt poſſibilitatis cauſæ ſui determinatiuæ comprehenſio, eo ſit occultior futurorum determinatio: hæc omninò diſſentiunt ab hâc vltimâ reſponſione ad noſtra Argumenta, ex poſſibilitate cauſæ liberæ, vnde aſſeritur non minùs certus cognoſci futurus effectus, quam ex poſſibilitate cauſæ neceſſariæ, quorum extremorum conuenientia, ne dum nobis, ſed ipſis etiam Aduerſariis repugnat. Vnde parum ſolida videtur ſolutio pluries iterata, quæ huic aſtruitur comparationi poſſibilis cauſæ liberæ cum neceſſaria: quia hęc determinata eſt, & nullius patiens ſuſpenſionis, niſi forinſecus adueniat; illa non dicitur determinata; ſed ſui determinatiua.

Paragraphvs Nonvs.

Repugnat ſcientia media tribus Logicæ regulis.

MVlta ex Scripturâ, ex Theologiâ aliiſque ſcientiis principia poſuimus, quæ ſalua eſſe nequeant, ſtante ſcientiâ media; ſed vix illi cum vlla ſcientiarum conuenit, & ne per ſingulas decurram, alio id forte loco facturus, præter exempla Scripturæ, & ſcientiarum, quæ ſupremum locum occupant, adiungam aliud ipſius Logicæ; vt agnoſcamus omnibus perinde infimis, ac ſummis infenſam eſſe: tres habet Logica immotas regulas, quibus cum pugnant ſcientiæ mediæ principia: prima eſt de diſiunctiuis, cum duorum extremorum, quæ medium non admittunt, alterum eſſe oportet ſub diſiunctione, & ad illud fit deſcenſus vt loquuntur Dialectici, confuſus, non determinatus, donec in vltimam ſe ſe determinationem exerat, quam gratis fingunt Aduerſarij ex ſuppoſitione commentitiâ ineſſe futuris, quorum cauſæ omnes in ſuſpenſo ſunt, excluſâ omni determinatione præſenti, quâ ſolet niti futuritio actus liberi, & contingentis, ſicut effectus neceſſarij ab omnimodâ cauſæ determinatione ſeu neceſſitate pendent. Certum quidem eſt duorum extremorum, cuiuſcunque ſint ordinis, quæ nihil medij habent, alterum ſub diſiunctione ſecuturum; atque hoc ſenſu veras admittimus omnes propoſitiones contradictorias de quocumque futuro, ante vllam determinationem cauſarum; atque de abſolutis perinde verum eſt, ac de conditionatis, ad quorum extrema itur ſub diſiunctione, ſeu deſcenſu confuſo, non determinato, ante actualem Dei præſcientiam, vel cauſæ infallibilis determinationem.

Prima regula apud omnes recepta patet luculento exemplo. Certum eſt oculorum alterum neceſſarium eſſe ad videndum, & ad quemlibet recte fieri deſcenſum confuſum, non determinatum, neque enim neceſſarius eſt dexter, aut ſiniſter; quia vterque ſufficit, & quamdiu agitur de vi neceſſariâ ad videndum quæ nondum in vltimum videndi actum ſe exeruit, valet regula de ſenſu diſiunctiuo & de ſenſu confuſo: vbi vero facultas viſiua

in actum prodiit, tunc vera eſt de altero oculorum determinatè. Sic explicata prior Logicæ regula mirè illuſtrat noſtrum doctrinam: quia futura, quamdiu ſuſpenſæ manent cauſæ, & merè poſſibiles ſunt vel actiuæ, omninò pertinent ad diſiunctiuas, quorum veritas determinationem vltimam excludit.

Eodem etiam pertinet 2. regula contradictoriarum de futuris liberis, & contingentibus, ſuperiùs explicata ex Nazario controuerſia 2. de futurorum cognitione: vbi aduertit harum duarum propoſitionum: *Antichriſtus erit, Antichriſtus non erit*, antè decretum diuinæ voluntatis, pro illo priori negatiuam ſemper eſſe veram, qua contradictoria eſt: quia tum hic vnus ſenſus eſt, nulla datur cauſa futuritionis rei pro illo inſtanti, licet poſſit dari pro inſtanti ſequenti, ac perinde poteſt vera dici veritate fallibili, non immotâ: nam propoſitionis negatiuæ, duplex eſt ſenſus; vnus omninò negans denominationem, & fundamentum futuri à quâcunque præſenti determinatione cauſæ: alter licet quoad ſpeciem negans, virtute tamen affirmat, determinatum eſſe, Antichriſtum nunquam futurum, vnde plurimum differunt hæc duo: non conuenit Antichriſto eſſe futurum, & conuenit Antichriſto non eſſe futurum, primum eſt purè negatiuum, & antè cauſæ determinationem vllam, & eſt verum fallibili veritate, id eſt, quamdiu nulla aduenit cauſæ determinatio, quam tamen accedere nihil vetat: Ergo verum eſt, non tamen omninò inuariabili veritate. Alia propoſitio Antichriſto conuenit non eſſe futurum, eſt virtute affirmatiua, & falſa ante omnem cauſæ determinationem de Antichriſto non producendo.

His ita explicatis, mirari licet profundiſſimam Ariſtotelis, & D. Thomæ illius interpretis mentem: nam vt obſeruat Nazarius, harum propoſitionum Antichriſtus erit, & non erit, cùm vna ſit negatiua, & altera, affirmatiua, ſaltem quoad ſpeciem, inter contradictorias reponunt ſaltem verbis tenus, negant tamen earum alteram eſſe determinatè veram, propter implicitam affirmationem in propoſitione negatiuâ, Antichriſtus non erit: vt enim eſſet vera, veritate non quâcumque, ſed infallibili, neceſſe erat inuolui affirmatiuam, conuenit Antichriſto non eſſe futurum, quâ ratione deſinit eſſe contradicto-

ria, & tranſit in contrariam iſti, Antichriſtus eſt determinatè futurus, & nihil vetat vtramque eſſe falſam, vt ſæpè contingit contrariis, contradictoriis vero numquam.

Ex hâc duplici regula Logicæ colligimus duo competere effectis contingentibus, & actibus liberis, quamdiu cauſæ quibus continentur ad illarum ſunt ſuſpenſæ productionem. Certum eſt enim primò, ſub diſiunctione futuros eſſe, aut non futuros, idque neceſſario: quia nullum datur medium, & neceſſe eſt ad alterum illorum deſcendere, confusè non determinatè. Si vero velis vti deſcenſu determinato, addimus aliud ex ſecunda regula, propoſitionem negantem puro ſenſu negatiuo, cum omnis abeſt, aut concipitur abeſſe determinatio cauſæ, veram eſſe veritate tamen non omnino infallibili, & inuariatâ. Si vero ſumas propoſitionem negatiuam, non erit actus, ſenſu virtute affirmatiuò, tum falſum erit vtrumque, effectui competere non eſſe futurum, & eſſe futurum: quia reuera eo inſtanti, aut ſi velis toto ſpatio temporis, quo manent omnes cauſæ ſuſpenſæ, nec futurum eſſe conuenit actui, nec non eſſe futurum poſitiuè, ſed ad ſummum negatiuè, quæ tamen negatio tolli poſſit.

Hinc colligere licet ſecundo, authores ſcientiæ mediæ peccare contra vtramque regulā Logicæ explicatam. Nam cauſis omnibus ſuſpenſis, & indeterminatis, non ſolum diſiunctiue, & deſcenſu confuſo, volunt rem futuram nec-non futuram; ſed omnino determinatè: nec propoſitionem negantem ſublata quacumque determinatione volunt habere vim puræ negationis, quod nos vltro admittimus, ſed etiam vim affirmationis, quâ ratione diximus propoſitionem à contradictoriis ad contrarias tranſire, ac proinde vtramque falſam eſſe: vnde conſtat hos authores male duas has regulas interpretari, & ad ſuam cauſam adhibere.

Nec melius capiunt, aut explicant tertiam regulam de propoſitionibus hypotheticis, quas ſuprà ex Ioanne à S. Thom. notauimus maxime attendi ex bonitate illationis, in hoc poſita; vt ſublato conſequente verum eſſe nequeat Antecedens: Et ſi illo perempto ſaluum ſit, propoſitionem hypotheticam falſam eſſe: vnde inferunt Logici, hanc omninò certam regulam pro hypotheticis propoſitionibus, nullam veram eſſe, niſi eadem ſit neceſſaria. Et cum

hoc proponit quæſitum Tuiſſius, an vlla propoſitio conditionalis ſit vera quæ non ſit neceſſaria, non hæreticum agit, ſed Logicæ peritum.

Nec valet quod illi viciſſim reponitur, an vlla propoſitio abſoluta ſit vera, quæ non ſit neceſſaria, neque enim ab abſolutis bona eſt conſecutio ad conditionatas, cum iſtarum veritas in illatione poſita ſit, quæ non patitur ſaluum Antecedens ſublato Conſequente. Alia vero eſt ratio propoſitionis abſolutæ, quam nihil vetat veram eſſe veritate variabili vt diximus, de quacumque re contingente vere dici non eſſe futurum, quandiu ſuſpenſæ ſunt, aut concipiuntur illius cauſæ. Quare cum Aduerſarij omnes de futuris contingentibus, & liberis propoſitiones conditionatas veras eſſe determinate volunt, vt hanc, ſi Petrus accedat ad domum Pontificis Chriſtum negabit: euertunt regulam mox explicatam, ex quâ falſæ ſunt omnes huiuſmodi propoſitiones, quibus iungitur Antecedens Conſequenti vinculo fallibili, id eſt, quod diſſolui poſſit, ſaluo, & vero Antecedenti: ita vero eſt, cum Petrus potuerit adire domum Pontificis, nec tamen Chriſtum negare.

Sed dices veram eſſe hypotheticam, ſuppoſitione factâ quod Chriſtum ſit negaturus. Sed quæro, vndenam habeas, aut repetas illam ſuppoſitionem negationis futuræ, acceſſu facto ad domum Pontificis, quandiu concipis omnium cauſarum à prima ad vltimam ſuſpenſionem? Reſpondebis ſuppoſitionem illam repeti à ſuſpenſione tollendâ: ſed iterum quæro, vndenam ſupponas ſuſpenſionem tollendam. Nihil aliud ſupereſſe video, quam ſi à ſeipſa dicas: vt apertâ petitione principii, contendas futurum à ſe ipſo futurum, & ex mera ſuppoſitione ſui ipſius: neque enim peti poteſt conſequens negatio ab acceſſu antecedente, vt vera ſit hypothetica, quandoquidem poteſt acceſſus ſtare cum confeſſione, perinde ac cum negatione Chriſti, & ſi velis neceſſarium eſſe ex ſuppoſitione, quia erit, idem probas per idem. Vel enim oritur ex ſuppoſitione antecedentis acceſſus præcisè, vel ex ſuppoſitione negationis adiunctæ, ſi hoc ſecundum aſſeras, affers pro cauſa quæſtionem: ſi primum dicas: Ergo acceſſus ſecundum ſe neceſſario infert actum liberum, & cum careat huiuſmodi Antecedens tribus dotibus,

quas ineſſe dicimus præſcientiæ diuinæ, eamque velis conciliare libertatem, & contingentiam actuum noſtrorum infallibili veritate, huiuſmodi cauſa antecedens omnimodam neceſſitatem inducet. Ex his omnibus patet ſcientiæ mediæ Argumenta omnia à priori, ad vnam tandem ſuppoſitionem futuritionis fictitiam reuocari, quâ tamen ſolidiora omnium fundamenta ſcientiarum conuellantur.

PARAGRAPHVS DECIMVS.

Ex dictis defenduntur primum Argumenta à priori Ioannis à Sancto Thoma contra ſcientiam mediam.

NIHIL verius quam quod aſſerit Ioannes à S. Thoma, nullum dari vere futurum contingens & liberum, etiam conditionatum, quod aliqua ſui parte non ſit abſolutum, & nitatur re aliquâ præſenti, qualis eſt determinatio cauſarum ſecundarum ad effectus futuri productionem: ea vero ſi ſit libera, & contingens, nequit eſſe ſine abſoluto, quoad potentiam, decreto præſenti Dei, in quo cognoſcatur veritas illius futuri. Hoc probat Ioannes à S. Tho. Art. 4. ratione profundiſſimâ à priori, quam vt propugnem, & vrgeam contrâ reſponſiones, quibus infringitur, ad hanc formam reuoco.

Futura conditionata, qualia exſtant in Scripturâ de conuerſione Tyriorum, factis apud ipſos miraculis, quæ edita fuerant apud Iudæos, de proditione Dauidis à Ceiletis faciendâ, ſi apud ipſos moraretur dum Saül acceſſiſſet, & alia id genus futurorum conditionatorum, habent veritatem certam ſcitam à Deo, quæ ad liberorum ordinem pertineat, & diſtinguatur à veritate, quæ ineſt huiuſmodi rebus, vt purè poſſibilibus, aut vt futuris ſub diſiunctione. Hoc multis Argumentis pluries repetitis probat Ioannes à S. Thoma, quia, inquit, proditio à Ceilitis facienda, eſt quædam veritas, quæ potuit non aduenire, & tamen reipſa eſt, cuius oppoſitum falſum eſt: Atqui huiuſmodi veritatis vt liberæ, & diſtinctæ à veritate poſſibilitatis aut futuritionis diſiunctiuæ, nulla poteſt dari vera cauſa, niſi actuale decretum Dei abſolutum, quo ad po-

tentiam, conditionatum quoad obiectum: Ergo illud futurum non poteſt cognoſci vt verum, niſi in decreto actuali, ac proinde eſt excludenda ſcientia media, ad hoc inducta, vt ante decretum actuale cognoſcatur huiuſmodi futurum. Conſequentia eſt euidens.

Tota diſputatio vertitur in minorem propoſitionem probandam, quam ſic confirmo: Cauſa veritatis quæ conditionato ineſt, vt diſtinctæ ab aliis deſignatis, non poteſt eſſe quid commune ad veritatem poſſibilis, vel diſiunctiuè futuri, neque etiam quid poſterius ipſa veritate: Atqui niſi dependeat à decreto actuali explicato, & ad illud confugiamus, quidquid reliquorum affertur ab Aduerſariis, eſt quid commune ad veritatem poſſibilis, & futuri diſiunctiuè: Ergo ſublato actuali decreto, nihil eſt in Deo, à quo huiuſmodi veritas oriri, poſſit, ac proinde eſt veriſſimum, negato decreto actuali à quo dependeat huiuſmodi veritas, naſci illud quod deduxit Ioan. à Sancto Thoma. *Horridum in tota Theologia & Philoſophia, dari aliquem ſtatum in creaturis imparticipabilem à Deo, & ab aliquo eius attributo.* Maior eſt euidens, nam quod eſt multis commune, nequit eſſe cauſa determinationis, qua diuerſa ſunt: multo minus quod eſt poſterius, poteſt eſſe cauſa prioris.

Minor non poteſt euidentiùs probari, quam relatis reſponſionibus ad Argumentum Ioannis à Sancto Thoma, quæ nihil prorsùs ex Deo afferunt excluſo decreto, quod non ſit commune aut poſterius. Primum declaratur optimè Diſputatione quarta, Num. 52. De facto eſt poſſibile Dauidem in Ceila manere, Saülem aduentare, Deum ordinariam habere circa Ceilitarum voluntatem, in illo rerum occurſu prouidentiam. Item de facto eſt impoſſibile, vt ex illâ hypotheſi ſequantur 2. oppoſita contradictoria, cuiuſmodi ſunt traditio Dauidis, & non traditio, neceſſitas autem eſt vt ſequatur alterutrum. Hactenus verba reſponſionis, quæ explicant veritatem poſſibilis traditionis, & futuræ, etiam ſub diſiunctione: ſed vt ſit veritas diſtincta ab iis duabus, res transferenda eſt ad alium ſtatum, & poſtquam ambo ſequi non poſſunt, & alterutrum diſiunctiuè neceſſario ſequitur, ſtatuendum eſt alterum illorum determinatè, nempe traditio aut non traditio; quoad cauſam primam, & propriam huius veri-

tatis, ſeu traditionis futuræ; contendimus Argumento Ioannis à S. Thoma, dari illud horridum in Theologiâ, nempe ſtatum illum futuri determinate diſtinctum à poſſibilis, aut futuri diſiunctiuè ſtatus, cui nihil in Deo reſpondeat, à quo efficiatur aut quod participet.

Quæro enim quid ſit illud: vel eſt decretum Deo poſſibile, quod ſit habiturus, poſitâ tali conditione concurrendi indifferenter, prout creatæ voluntati placuerit; vel eſt decretum actuale ſecutum præuiſum conſenſum creatæ voluntatis. Primum eſt quid commune ad veritatem poſſibilis, & futuri diſiunctiue: Ergo non eſt propria, & prima huius veritatis cauſa. Secundum etiam minus eſt veriſimile; nulla enim ratione poteſt veritas illa participata futuri, determinate in id refundi, quod eſt poſterius: Atqui ex te decretum Dei actuale, eſt poſterius veritate conſenſus cauſæ ſecundæ: Ergo non eſt illius cauſa prima, ac proinde ex his omnibus conſurgit conſecutio quam ſuſceperat probandam Ioannes à S. Thoma, vt immerito dicatur *non videri probabilitatem huius conſequentiæ, nec ſatis digeſtam hanc ratiocinationem, quæ ſi adoleſcat in Argumentum idoneum, facile fore diſtinctæ difficultati diſtinctam adhibere ſolutionem.*

Ne igitur detur locus de nobis expoſtulandi, hâc formâ propono Argumentum. Diſtinctæ veritatis futuri conditionati determinate aſſignanda eſt cauſa prima, & propria ex Deo, quam participet: Atqui huiuſmodi cauſa nequit eſſe decretum poſſibile indifferens, quia eſt cōmune ad veritatem poſſibilis, & futuri diſiunctiuè; neque etiam decretum actuale poſterius, pendens à præuiſione futuri conſenſus cauſæ ſecundæ & voluntatis creatæ: Ergo eſt recurrendum ad actuale decretum prius prædefinitiuum futuri, quod ſit cauſa prima, & propria illius veritatis ac fundamentum & veluti cauſa formalis, & efficiens futuræ rei, eo prorſus modo quo omnipotentia diuina, ſi cum cauſis ſecundis velit concurrere, eſt fundamentum & cauſa efficiens, ac quaſi formalis, demonſtrationis poſſibilitatis rei & futuritionis, etiam ſub diſiunctione, vt eleganter explicant Salmanticenſes Diſput. 7. de Scientia Dei, Num. 6. 26. & Num. 108.

Non expendo ſingulas reſponſionum partes, quia ſatis refelluntur hâc communi ratione, his additis quæ ſuprà

diximus de regulis ex Logica Conſtitutis, maximè de propoſitionibus hypotheticis, ex quibus conſtat veras eſſe huiuſmodi propoſitiones vi illationis, non aſſertionis: quia ſupponunt non aſſerunt, & ſi ſupponant aliquod Antecedens quod verum eſſe poſſit, ſublato Conſequenti, propoſitio eſt falſa.

Vndè patet non ſtare hanc reſponſionem, vt Deus cognoſcat futurum determinate debet illi conſtare de ſuo decreto, *ſupponendo* inquiunt *non aſſerendo.* Si ita ſit, quæro an poſito illo decreto poſſit non eſſe conſequens, vel non poſſit? Si primum dicas aſſentiris nobis, qui volumus ex decreto infallibili conſequi effectum: ſi primum dicas: Ergo falſa erit proproſitio hypothetica, quandoquidem inter falſas reponitur, cuiuſcumque Antecedens verum eſſe poteſt, falſo, & ſublato conſequenti: Atqui poſito decreto indifferenti, & poſſibili, nulla eſt determinatio ad rem futuram potius quam non futuram; Ergo illa propoſitio hypothetica inuolués decretum indifferens, quæ rem futuram aſſerit, eſt falſa, aut ad minus non eſt vera, nec cognoſcibilis ex vi decreti indifferentis, quod antecedit, vel actualis quod ſequitur veritatem futuri.

PARAGRAPHVS VNDECIMVS.

Defenditur alterum Argumentum à priori repetitum ab obiecto ſcientiæ mediæ.

HÆc de primo Argumento, cui lucem, & vires addit ſecundum; id vero ita ſe habet. Cum ſcientia media ſit ſpeculatiua, cui futurum vt proprium obiectum debeat præire, & prælucere; ac proinde illud noſſe oportet, cum omni genere influxus, ſeu cauſæ primæ, & ſecundæ ad eius productionem neceſſarij; & cum omnes huius ſcientiæ defenſores reijciant modum ſingularem Theophili ſuprà refutatum, obiectum huius ſcientiæ cõſtituentis actum voluntatis creatæ, ab illa profluentem quaſi à ſolâ, & nullius concurſus diuini egeat; neceſſariò illud futurum debet aliquod Dei decretum inuoluere, eiuſque concurſum: id vero tribus modis poteſt intelligi, primum ſi cum Suare, & Molina, aſſeramus decretum Dei

poſſibile concipi vt præuium ad actum, indifferens tamen ad illius productionem, aut ſuſpēſionem, determinandum a cauſa ſecunda: ſecundo ſi cum Vaſquez Arrubal, & aliis, concipiamus decretum Dei abſolutum merè concomitans, & conſtitutum, vt iſti auctores volunt, extrinſeca cauſalitate: vel tertio denique, ſi ſtatuamus decretum illud medio modo, præuium, & determinatiuum actus, & modi, ſeu libertatis, & contingentiæ: Atqui decretum ad futurorum cognitionem, & exiſtentiam, non poteſt explicari niſi tertio genere decretorum: Ergo duo priora inutilia ſunt, & inepta ad futurorum cognitionem, ac proinde ex illis non poteſt conſtitui obiectum ſcientiæ conditionatorum.

Huius Argumenti vis maxima eſt, & licet nequeat hic exacte tractari; vrgebo tamen quantum exigit noſtra iſta Diſputatio. Et inprimis, conſtat Recentiores, in hoc conſtituendo obiecto, pluſquam verbis differre; quandoquidem quidam nullum volunt inuolui decretum Dei, aut concurſum, alij exigunt præuium indifferens, alij abſolutum mere concomitans. Sed ſecunda ſententia, & reſponſio vbique noſtro Argumento opponitur. Cum enim obijcit Ioannes à S. Thoma non aliâ ratione produci illud futurum quam per decretum quod placeat, ac proinde, quod actu Deo inſit; diſtinguunt decretum illud; etſi Deo placeat, eſſe tamen poſſibile & indifferens, quia placet complacentiâ nôn liberâ; ſed neceſſariâ, quæ perinde pertineat ad hoc decretum, & ad oppoſitum: placet enim Deo quod hoc poſſit decernere, & contrarium, ſed inde ſequitur euidenter quod inferebamus, *horridum*, dari aliquam veritatem liberam, cuius prima determinatio & participatio repeti nequeat, ab vllâ perfectione increatâ. Neque enim reuocari poteſt ad decretum illud indifferens, & placens neceſſariâ complacentiâ, vt ad primam cauſam: nam liberum creatum debet eiuſdem generis perfectionem increatam habere, quæ illi reſpondeat, qualis eſſe nequit decretum indifferens, placens complacentiâ neceſſariâ.

Dices illi eſſe addendum aliud nempè hypotheſim concurſus indifferenter oblati, quâ datâ, ſequitur futuri veritas ſcibilis, & ſcita à Deo, ſed iterum quæro, quæ ſit prima huius hypotheſis cauſa, concurſus indifferenter oblati? Reſpondent non aliunde quærendam eſſe; ſed illa ſe-

mel datâ conſequi infallibiliter futurum ; ſed contrà hanc ſolutionem inuincibiliter vrget primum Argumentum. Determinatio futuri nequit eſſe à ratione communi ad poſſibile, ad futurum, & non futurum : Atqui oblatio concurſus indifferentis eſt neceſſaria ad hæc omnia , & ſi denegaretur à Deo, futurum illud non eſſet poſſibile, neque futurum : Ergo prima ratio liberi determinatè , à nulla perfectione increatâ repetitur. Deinde ab illo eſt primum actuale liberum , quod determinat indifferentiam cauſarum ad vtrumlibet : Atqui huiuſmodi indifferentia determinatur à causâ 2. quia Deus paratus eſt concurrere, ſi cauſa 2. velit : Ergo.

His omnibus adde, incredibile videri minus actualitatis ineſſe rei participatæ , quam participanti ; nam poſſibilitas creaturarum eſt ab actuali omnipotentiâ Dei : Atqui veritas futuri plus habet actualitatis , quam decretum Dei ; quia illa eſt actu ſcibilis, & ſcita , imò eſt obiectum formale diuinæ cognitionis , quia vt habetur Diſput. 4. Num. 61. nulla eſt ratio ſciendi futurum potiùs quam illud , quia futura libera ſiue abſoluta , ſiue conditionata , nihil habent quod ipſis ſit ratio vt determinatè videantur , ideoque videri dicuntur in illâ ſuâ præſentiâ, quæ eſt in ipſis res cognita , & ratio cognoſcendi : decretum autem eſt tantum mere poſſibile : Ergo plus habet actualitatis veritas futuri conditionati , quod pertinet ad genus liberi , quàm decretum quod manet in genere poſſibilium , ac proinde aperta eſt repugnantia , à decreto poſſibili determinari futurum illud liberum.

Hinc defenditur prima probatio Ioannis à S. Thoma : non poteſt à concurſu Dei cum ſuſpenſione , & indeterminatione explicato cauſa 2. determinari , vt euidens eſt, & concedunt Aduerſarij ; neque etiam poteſt concurſus Dei ita indeterminatus perfici , & determinari à cauſa 2. quia iam non eſſet Deus cauſa vniuerſaliſſima , & prima, deſineret enim eſſe prima in ordine ad illum actum , & gradum, ad quem exſpectaret determinationem, & ad illum vt præuiſum futurum ex vi cauſæ ſecundæ determinantis primam ; ſe haberet vt cauſa cœco modo agens, præter cuius intentionem accideret à caſu effectus , nec illum Deus noſſet niſi ex euentu , imò etiam cum aliquo periculo concurſum ſuum fruſtrandi.

Hæc omnia declarantur, primò exemplo, ſi Deus cognoſcat effectùs futuros conditionatos, vel abſolutos, quatenus eſt paratus cum creatura concurrere concurſu ſimultaneo, indifferenti ad aſſenſum, & diſſenſum; perinde ſe habet, ac ſi quis ſagittam eiaculari, aut machinam bellicam vellet diſplodere per cœcos meatus, dubius quo tendat, quidue eâ viâ attingat, niſi per feneſtram exerto capite id exploret: aut ſimilis eſt, inquiunt Salmaticenſes, illi, qui tibi author eſt vt ſedeas, & vi perſuaſionis in actu primo ſpectatæ, neſcit certo ſeſſionem tuam; ſed illam tantum cognoſcit cum te videt re ipsâ ſedere, ac proinde illam tantum nouit ex euentu: Atqui ſic Deus ita omninò ſe habet: neque enim ſcit conſenſum futurum ex ſuo decreto, quandoquidem eſt indifferens ad aſſenſum, & diſſenſum, vt vult Suares, vel mere concomitans, vt aſſerunt Vaſquez, & alij: Ergo cognoſcit tantum ex ipſo euentu, & conſenſu, qui eſt ſibi ipſi ratio cognoſcendi, & res ipſa cognita; Ergo ex euentu nouit: Ergo præter intentionem accidit Dei, cum ſit indifferens ad aſſenſum & diſſenſum: Ergo cœco modo agit, quia modus agendi Dei præſupponitur ante ſcientiam mediam, cum ſit ſpeculatiua, ac proinde ſupponat ad futuræ rei cognitionem, & productionem, omnes cauſarum influxus ad hoc neceſſarios, qualis eſt cauſæ primæ. Sed ille agendi modus eſt per ignorantiam rei futuræ, & ſingularis, præter intentionem Dei, cum eo non feratur, niſi influxu indifferenti ad aſſenſum, vel diſſenſum.

Confirmant Argumentum Salmaticenſes. Iuxta ſententiam defenſorum ſcientiæ mediæ, id quod ſupponit huiuſmodi ſcientiam, non eſt neceſſariò requiſitum ad exiſtentiam actionis cauſæ ſecundæ; quia hæc ſcientia eſt ſpeculatiua, ac proinde ſupponit ſuum obiectum, & omnes eſſentiales dependentias ad illius exiſtentiam requiſitas: Ergo cum modus volendi, & agendi primæ cauſæ per conſilium, & prudentiam, & intentionem effectus particularis, ſcientiam mediam ſupponat, hic modus concurrendi non eſt neceſſarius ad exiſtentiam huiuſmodi actionum; ac proinde ſunt diſtinguendi illi duo modi concurrendi cauſæ primæ cum ſecundis; vnus à caſu, per ignorantiam ſine conſilio, & neceſſarius omninò: alter cum deliberatione; ſed minime neceſſarius: quo nihil ab-

ſurdius dici poteſt. Ad hæc pleraque Argumenta quæ habent Salmanticenſes illa Diſputatione, hactenus non occurrit locus, vbi illis reſpondeatur; ſicut nec etiam alteri Argumento, quod vrgent validè Diſputatione 7. Num. 26. ex ſententia Aduerſariorum ſequi Deum cognoſcere futura conditionata, quæ libera ſunt, triplici genere cognitionum, quarum vna alteram impediat, vel reddat ſuperfluam.

Declaratur: ſi Deus hoc ipſo cognoſcat futurum conditionatum, quod ex innatâ vi, & libertate cauſarum, concurſu Dei non denegato, eſſet res futura, & cùm certum ſit res plurimas earum quæ futuræ erant conditionatè, tranſiuiſſe in futuras abſolutè: euidens eſt, præter cognitionem conditionatam, terminare alteram abſolutam. Et cum aliunde, eo priori inſtanti, quo per ſcientiam mediam cognoſcebantur, vi decreti poſſibilis eſſent contradictoriæ ſecundum formam abſolutam; non poteſt negari, eo inſtanti priori ante decretum actuale, fuiſſe cognita in decreto futuro, & tandem in decreto præſenti: Ergo eſt admittenda Aduerſariis triplex cognitio huiuſmodi futurorum, quod videtur abſurdum.

Ad hoc etiam Argumentum ex Salmanticenſibus, nondum occurrit reſponſio, ſicut nec ad iſtud quod obiicit Ioannes à S. Thoma, ad finem Art. 4. & ſuperiora confirmat: ita autem habet. Vel Deus cognoſcit ſe cooperaturum voluntati creatæ, præuiſione conſenſus ante oblatum influxum indifferentem, vel non præuiſo conſenſu; ſi primum dicas; incidis in opinionem Theophili, conſtituentis obiectum ſcientiæ mediæ actum cauſæ ſecundæ, perinde ſcitum, ac ſi à ſolâ illâ penderet; atque ita labor eſſet inutilis, in ponendo Dei concurſu, præuiſo ante humani conſenſus præuiſionem, ſi illa reſponſio obtineret, ante præuiſum concurſum ſcitum eſſe conſenſum. Si vero Deus adhibeat concurſum, aut præuideat ſe adhibiturum, ante notitiam conſenſus liberi; temere, & fortuito adiunget ſe humanæ voluntati, ad eliciendum conſenſum, obiiciet enim ſe periculo irritum faciendi ſuum concurſum. Nec iſta poſſunt euitari, niſi ſubiiciat voluntatem ſibi creatam, vt velit, quod ipſe decreuerit: atque ita conſtituetur decretum prædefiniens.

Idque confirmat Axioma apud D. Thomam receptum.

Cum duæ cauſæ liberæ agunt, nec vna ſubiicitur alteri, nec ambæ vni tertiæ, omnes agunt caſu, & fortuito ſe iungunt, cum periculo fruſtrandi conatus. Vltimò confirmatur eadem ratio. Quocunque modo explicetur Antecedens, ſcientiæ mediæ, ſiue per decretum obiectum concurrendi & indifferens, ſiue per decretum abſolutum, & mere concomitans; euertitur obiectum: Ergo & ipſa perit, cum ſtare nequeat euerſo obiecto. Id vero duo requirit: primo certam, & determinatam veritatem, 2. veritatem liberi ordinis, quæ non pertineat ad ſcientiam ſimplicis intelligentiæ, vel ſaltem non tranſeat in propoſitionem identicam, vel circulum vitioſum: Atqui defenſores ſcientiæ mediæ alterutram dotem, aut vtramque tollunt: Ergo euertunt ſcientiam mediam. Probatur Minor. Duobus modis interpretari poſſumus propoſitionis hypotheticæ Antecedens: *Si Deus concurrat, ille conſenſus eſt futurus*; vt intelligatur de voluntate concurrendi indifferenter ad aſſenſum, vel diſſenſum: vel 2. vt intelligatur de decreto, ſeu concurſu, quoad actum ſecundum vt eſt cauſalitas, & dependentia à Deo. Primo ſenſu tollit certam veritatem, 2. tranſit in ſenſum pure neceſſarium, imò identicum, & circulum vitioſum: Ergo, authores mediæ ſcientiæ ſunt ipſius euerſores.

Hæc ſumma eſt, & vis Argumenti Ioannis à S. Tho. *quo*, ait, *acriter morderi Aduerſarios, & inde telorum imbrem ingruere*, & quamvis velim de rebus magis, quam de verbis diſceptare, non video tamen ab illo læſam modeſtiam, aut leges Diſputationis: quia reuera illud Argumentum eſt difficillimum, nec tam Argumentum dici poteſt quam germen inexhauſtum Argumentorum, vt conſtabit breui examine probationum, quas annectit, quibus infringuntur, reſponſiones. Nam ſi primo ſenſu interpretemur concurſum Dei, id eſt, voluntatem indifferentem ad cooperandum cauſis ſecundis, & ab illis determinandam, certum eſt, non poſſe apponi, vt Antecedens propoſitionis hypotheticæ; vndè verum agnoſcatur, vt Conſequens conſenſus futurus; hìc enim habet locum lex Dialecticæ, falſam eſſe hypotheſim, cuius Antecedens poteſt eſſe verum, falſo Conſequente: Atqui ſalua eſſe poteſt voluntas Dei, parata concurrere ad aſſenſum, & diſſenſum, quolibet eorum determinatè ſublato.

Hæc eſt vis primi Argumenti, quod immeritò dicitur difficultatem parere propter ſolam obſcuritatem, & confuſam rerum notionem; cum non minus apertum ſit, quam efficax, quod ſatis patet reſponſione ad illud neceſſario adhibenda. Cum enim inſtamus; voluntas concurrendi indifferenter, non habet connexionem cum conſenſu, magis quam cum diſſenſu, id verum admittitur, ſed quid inde ſequatur, à nobis quæritur. Hoc vnum quod iuxta regulas Logicæ, nulla ſit ineptior propoſitio hypothetica, quam cuius Antecedens non magis connexum eſt cum Conſequente deducto, quam cum oppoſito; vnde cum inſtamus, decretum indifferens non conducit, vt videatur determinatio voluntatis ad conſenſum, magis quam diſſenſum; Diſtinguit, non conducit ſola indifferens voluntas, Eſto: coniuncta cum libertate creaturæ indifferentiæ determinatrice, Negant; ſed hæc reſponſio confirmat primi Paragraphi Argumentum, primam liberæ veritatis creatæ cauſam repetendam eſſe à creaturâ, non ab vlla creatrice perfectione: deinde eluduntur omnes leges dialecticæ, quibus falſæ cenſentur omnes propoſitiones hypotheticæ, quorum Antecedens ſaluum ſit, dempto Conſequente.

Præterea inauditum eſt, Antecedens propoſitionum hypotheticarum, eſſe rem ſcitam, & obiectum materiale, non formale, ſeu rationem ſciendi; niſi hoc ſenſu, ſi ſumatur concurſus in actu primo pro decreto concurrendi, eius ſuppoſitionem eſſe quidem rationem ſine quâ nihil ſciri poteſt conditionate, ac liberè futurum; ſed non eſſe rationem ſciendi magis hoc futurum quam illud: Ergo extra propoſitum, & theſim eſt hæc reſponſio, & Antecedens huius hypotheticæ, ſi Deus paratus ſit concurrere determinate, conſenſus erit futurus, quandoquidem qui ita Reſpondent, vltro agnoſcunt, Antecedens nihil conducere ad controuerſiam noſtram, vnde ſciat Deus conſenſum potiùs quam diſſenſum: hoc enim addunt aliunde ſciri non poſſe, niſi ab ipſomet conſenſu, ac proinde à concurſu, & influxu Dei ſimultaneo, quem diximus eſſe dependentiam illius conſenſus à cauſa prima, quæ ſit cauſalitas ipſius, nec diſtinguatur ſaltem realiter ab ipſo conſenſu.

Ergo ad conſtituendum obiectum ſcientiæ mediæ, confugiendum

fugiendum eſt Aduerſariis ad ſecundam interpretationem, id eſt, ad decretum abſolutum mere concomitans, quod Vaſques, & Arrubal volunt conſtitui per cauſalitatem extrinſecam explicatam: quæ reſponſio tandem neceſſaria vt vltimum perfugium, ſcientiæ mediæ defenſoribus, tot patet & obuia eſt difficultatibus, quæ inde emergunt, vt non immerito dixerit illos morderi, & telorum imbrem pati. Exemplo ſint Vaſquez, & Arrubal, qui pro ſuâ ingenuitate maluerunt difficultati ſuccumbere, quàm diſſimulare, aut fucum facere Lectoribus. Nam cum decretum Dei neceſſariò includi fateantur, obiecto ſcientiæ mediæ, & aliunde illud conſtituant, vel ente rationis, vel cauſalitate extrinſecâ Dei, indiſtinctâ à concurſu ſimultaneo, & ſubinde ab actu cauſæ 2. vltro agnoſcunt euitari non poſſe circulum vitioſum, ac penè nugatorium, rem eſſe futuram, quia Deus vult, & velle quia futura eſt. Et ad has, & alias ſimiles conſecutiones, ac propoſitiones identicas alluſit, vt credo, Ioannes à S. Thoma, cùm in hoc ait ſtare hallucinationem huius ſententiæ, quod cum primâ interpretatione decreti diuini, ſolam curent indifferentiam ad ſeruandam libertatem, interpretatione 2. propoſitionibus identicis continuò ludant.

Vnde facile explicari poſſunt, & defendi Argumenta, quibus Ioannes à Sancto Thoma hanc partem ſententiæ Aduerſariorum impugnat: nec verum eſt ſuo diſcurſu implicare multa Philoſophice dicta; ſed non eſt ſatis obſeruatum ex verâ Philoſophiâ, diſtingui concurſum Dei, vel cauſæ ſecundæ, vt cauſalitatem, non vt cauſam ab effectu: & ſi ita interpretemur verba Ioannis à S. Thoma nihil peccauit contra rigorem Philoſophiæ. Id vero certum eſt, ſcientiam mediam à defenſoribus reſolui in propoſitiones, non ſolum neceſſarias, & cognitas ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ; ſed etiam in identicas, ac pane nugatorias, qualis eſt hæc, volo concurrere, ſi Petrus concurrat, quæ non eſt libera; ſed omnino neceſſaria, eâ neceſſitate, quâ repugnat dari determinationem cauſæ ſecundæ, ſine determinatione cauſæ primæ. Sed de hoc argumento iterum.

Hinc etiam refellitur Argumentum, quod aduerſus Ioannem à Sancto Thoma retorquetur, in idem incom-

modum delabi, quod obiicit patronis ſcientiæ mediæ, nempe reſolutam eſſe in ſcientiam neceſſariam, concurram ſi cauſa ſecunda concurrat, imò in identicam vt ex Vaſque referebamus: Atqui in eandem perlabimur neceſſitatem, quâ conſequitur actus prædefinitus ex prædefinitione antecedenti efficaci, quâ poſitâ repugnat non ſequi effectum. Sed eſt addendum, repugnare non ſequi libere, quia prædefinitio vtrumque inuoluit, & efficit. Nec poteſt quoad hoc caput æquari ſententia Aduerſa cum noſtra: nam præter differentias inter vtramque ſupra allatas, addimus quartam, nempe Aduerſarios implicari propoſitionibus identicis circulo vitioſo, à quibus longiſſimè expediti, ſtatuimus certam veritatem ex prædefinitione, tanquam cauſâ vniuerſaliſſimâ, & efficaciſſimâ, quam nihil ſubterfugiat, neque ſubſtantia actus, nec libertas aliæque proprietates.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Breuis ſuperiorum Collectio.

VT paucis quæ fusè dicta ſunt colligam, hæc omnium ſumma eſto: malè conſuli à ſuis auctoribus, ſcientiæ mediæ, primum quidem graui diſſentione, non modo verborum, vt obtenditur, ſed etiam ſententiarum, ſatis inſinuatâ, ne illorum, noſtraque veſtigia cogar iterum relegere; Adeoque à Logomachiâ abſunt illorum contentiones, vt cum paſſim in rebus grauiſſimis concordes eſſe ſoleant, & hic maxime eſſe oporteret, aliquot ex illis à communi cauſâ & ſententiâ in totum defecerint, quales ſunt Henriques, Azorius, Typhanus aliique nonnulli: reliquorum qui à nobis diſſentiunt, vix duo inter ſe conueniunt.

Huc pertinet quod à viro fide digno accepi, ſe audiuiſſe quemdam eiuſdem familiæ authori intimum, teſtantem, ſibi non placere, quæ in his diſputationibus inita eſt, rationem defendendi ſcientiam mediam, & à ſe inuentam meliorem: vt inde agnoſcas oportere noua quotidie cudi; adeo parum ſatisfaciunt, quæ hactenus ſcripta ſunt, ne quidem ipſiſmet Authoribus qui ea inuenere: nec

occaſione datâ, pro ſummâ ingenuitate teſtari deſinunt, ſcientiam mediam adhuc implicitam difficultatibus, quibus non modo mordeantur, ſed obrui, ac pene ſe abſorberi ſentiant. Argumento ſint quæ à Vaſques, & à Theophilo retulimus dicta fugiendis difficultatibus; neque id magis obſcurè præ ſe fert Suarez 2. Prologomeno, dum conqueritur ſibi à noſtris falsò impoſitum, futuris abſolutis aſſertam veritatem ante actuale decretum, æquè ac conditionatis: neque enim hoc obiectum illi eſt, ſicut obſeruant Salmanticenſes Diſput. 7. Num. 112. quaſi ab ipſo ſponte dictum, ſed quaſi neceſſariò dicendum lege contradictoriarum, à quâ vnâ repetitur veritas conditionatorum ante decretum quodcumque, niſi forte poſſibile, & indifferens; quæ perinde obtineat de abſolutis.

Atque vt cætera taceam, quæ poſſem in eandem rem congerere, non videntur validius cauſam ſcientiæ mediæ fulcire, neque difficultates amoliri, quæ addita ſunt contrà Ioannem à Sancto Thoma. Nam præter quod breuius, & obſcurius huiuſmodi diſſonantiæ difficultates ab illo attinguntur, quæ ideo citra culpam prætermitti potuerunt; ad Theophili opinionem & Molinæ alio loco reiectam, videntur accedere quæ lego eadem Diſput. 4. Cap. & Parag. citato ſciri determinationem ad conſenſum cum indifferentiâ increatæ voluntatis, nec maiore ipſius cum conſenſu quam cum diſſenſu connexione: quid enim hoc aliud ſibi vult, quam quod Theophilus dicit videri actum creatum, ac ſi Dei concurſu non egerent cauſæ ſecundæ; quandoquidem eo ſcito, & poſito, adhuc indeterminata manet voluntas diuina.

Nec magis ſatisfacit, aut ſolidius videtur, quod paſſim omnibus paginis legimus, futurum conditionatum, aut abſolutum videri hoc tantum nomine, quod illud eſſet, & iſtud erit ex ſuppoſitione quod eſſet, aut erit: quâ reſponſione nullâ alia ratione fultâ, aut luce illuſtratâ, quam quæ illi innata creditur, obſcuriſſima, & inſuperabilis quæſtio reſoluitur in veritatem per ſe notam, cui nullo ſit opus medio, neque rei cognoſcendæ, nec cognoſcenti adiuncto: vt fruſtrà videantur hactenus ſe torſiſſe Patres, ac Theologi omnes, in vtroque medio inquirendo, & ſtatuendo, cum nullo opus ſit, ſed duobus verbis tota difficultas profligetur, & ſubiiciatur veritas

per ſe nota, *eſſet*, quo ad conditionata, *erit*, quoad abſoluta.

Sed vt omittam hæc gratis dici nullo fundamento vti nullo medio, nec vlla cauſarum determinatione, niſi ſuppoſito alterutro verborum *eſſet*, aut *erit*, cur illud eſſet præire debet iſti erit, id eſt, conditionatum abſoluto, ſeu ſcientia media ſcientiæ liberæ, cum indicatiuum priùs ſit ſubiunctiuo, & *erit* ſimpliciùs ac breuius quam *eſſet*. Tanti tamen eſt hoc alteri præire, vt ordo nequeat mutari, niſi euerſa prouidentiâ, & ſcientiâ diuinâ. Sed de illis hactenus. Ad vltimum huius primæ claſſis Argumentum progrediamur.

ARTICVLVS QVARTVS.

An ex influxu ſcientiæ Dei in res creatas, ſcientia media fulciatur, aut euertatur.

SINGVLARI methodo, nec ab vllo initâ quod ſciam, hanc de ſcientiâ mediâ Diſputationem aggreſſi, & proſecuti ſumus: excuſſimus loca Argumentorum à priori, quæ illi fauere poſſint, aut nocere: & omnia fere huius generis, atque ex eo capite repetita, huic ſcientiæ aduerſantur. Vnus ſupereſt locus iſtius ordinis, à quo aliquod præſidium ſperant, vnde depromunt hoc Argumentum, res ſciri à Deo, quia futuræ ſunt, tanquam à cauſa & ratione à priori: non ideo futuras, quia ſint à Deo ſcitæ.

Id vero probant triplici genere Argumentorum: primo quod potentia rerum creatarum operatiua diſtincta ſit ab intellectu, & voluntate, vt cenſet Suares, aut ſaltem ab intellectu, cuius ſententiæ eſt Vaſques, vindicata voluntati efficaciâ ad operationes: Ergo res futuræ non ſciuntur à Deo, quaſi ab ipſa ſcientia factæ. Addunt aliud principium quod latiùs pateat: quamcumque ſcientiam etiam increatam, poſteriorem eſſe ſuo obiecto, & ab illo metiendam. Et quamuis admittant Dei ſcientiam eſſe rerum cauſam, id de ſcientia viſionis negant, vt locus ſit huic conſecutioni, res ſciri, & videri à Deo, quia futuræ ſunt, non futuras eſſe quod ſciantur.

& videantur. Fundamentum confirmant, comparatione Dei ad artificem creatum, quem certum eſt aliâ ſcientiâ, aut cognitione artefactum dirigere, alia intueri. His tertium addunt fundamentum, frequentiſſimum apud Patres illud ſuum effatum, res ſciri à Deo quaſi à priori, & à causâ, quod futuræ ſint: idque vſurpatum ab illis, quaſi neceſſarium vindicandæ noſtræ libertati, quæ peritura ſit omnino, ſi hæc cauſalis admittatur, res ideo eſſe futuras, quod ſciantur à Deo, non ſolum vt à causâ directiuâ, ſed etiam efficiente. Hæc ſunt præcipua Argumenta à priori in gratiam ſcientiæ mediæ, quæ tamen conſtant principiis cum D. Auguſtino & D. Thoma, ac penè cum ipſa veritate apertè pugnantibus. Sed primum omnium ſecernere oportet certa à dubiis, & quæ in confeſſo ſunt apud omnes, à controuerſis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Scientiam Dei cauſam eſſe rerum certò directiuam, & veriùs etiam efficientem.

CONVENIVNT nobiſcum Aduerſarij, nec ſalua fide, & reuerentia Scripturarum, negari poteſt, Dei ſcientiam eſſe rerum cauſam, larè ſumpto vtroque vocabulo, tum ſcientiæ, tum cauſæ, id eſt, aliquam Dei cognitionem, ſiue illa viſionis ſit, ſiue ſimplicis intelligentiæ, influere ad rerum productionem, aliquo genere cauſæ, ſiue directiua ſit, ſiue efficiens proximè, aut remotè. Id ad minus euincunt loca Scripturæ & Patrum, Pſalm. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*, Pſalm. 135. *Qui fecit cælos in intellectu*, & D. Auguſtinus 11. de Ciuitate cap. 10. *Occurrit animo quiddam mirum, ſed tamen verum, quod iſte mundus nobis notus eſſe non poſſet, niſi eſſet: Deo autem, nonniſi notus eſſet, eſſe non poſſet.* Plura afferemus expreſſiora Patrum teſtimonia. Multis id rationibus probat S. Doctor 2. contrà Gentes cap. 23. quæ afferam, quia totam diſputationem velut germina continent, & euincunt ſcientiam increatam cauſam eſſe rerum, non quamcumque, & directiuam, vt Aduerſarii concedunt, ſed etiam efficientem.

P iij

Prima ita habet: Cauſæ perfectiſſimæ competit modus agendi eiuſdem perfectionis, qualis eſt agentis intellectualis, ſiue per intellectum & voluntatem; ad quod pertinet dirigere agentia naturalia, & illis vti quaſi inſtrumentis: hinc excluditur exemplum productionis Verbi, per actionem naturalem: neque enim ad hanc controuerſiam pertinet; tum quia, vt inquit Caietanus, hîc agimus de verâ causâ efficiente, & effectu ad finem relato; Verbum non procedit à causâ efficiente, nec eſt ordinatum ad finem, ſed eſt finis omnium: tum etiam quia agens intellectuale, quod omnium perfectiſſimum cenſetur, opponitur agenti per formam naturalem inditam; Verbum autem procedit modo intelligibili, vt diſtinguitur à naturali iam explicato, & à libero, quâ ratione agit Deus ad extrà, & hic modus agendi liberè, inferior eſt modo agendi naturali, & intelligenti, quo Verbum generatur. Eſt vero ſatis ad vim Argumenti, modum operandi ad extrà liberè, nobiliorem eſſe modo agendi quolibet per formam inditam.

Secundo probat S. Doctor, res creatæ eâ ratione producuntur, quâ in Deo continentur: at illas præhabet ſecundum ſuum eſſe, quale eſt intelligere, non ſolum, inquit Caietanus, hac ratione, quod ſit naturæ Dei conſtitutiuum, ſed quod ſit eſſe Dei vt cauſæ; operatur enim vt intelligit & vult, non vt eſt; & præhabet res omnes ſecundum vim intelligentem per Ideas, atque hâc ratione efficiens eſt rerum cauſa.

Probatur denique egregiâ ratione ex quæſtione prima de verit. art. 14. Cum duo conueniunt inter ſe aliquâ ſimilitudine, oportet vnum ab altero, quam habent formam & ſimilitudinem, vel à tertio ſuperiori recipere. Cognitio verò quæcumque ſiue creata, ſiue increata, ſiue humana, ſiue Angelica, aliquâ ſimilitudine cum re cognita conuenit: Ergo ſimilitudo profluere debet, vel ab obiecto in cognitionem, vel à cognitione in res, vel ab aliquo ſuperiori vtrique. Primi generis eſt cognitio humana, quæ à rebus deriuatur in intellectum: ſecundi ordinis eſt increata ſcientia, à quâ res emanant: tertii generis eſt ſcientia Angelica, quæ nec ab rebus eſt vt noſtra, nec res ſunt ab ipsâ, vt à diuinâ, ſed quaſi media inter extrema, deriuatur à Deo, rebus & menti Angelicæ ſuperiori.

His rationibus euincitur, diuinam ſcientiam vt liberam, & viſionis, eſſe cauſam rerum effectiuam, idque per actum Imperii: ac proinde veram eſſe hanc cauſalem ex Diuis Auguſt. Gregorio, & Thoma, res eſſe quod ſciantur, & videantur à Deo; non videri quod ſint. Deus eſt naturæ purè intellectualis, & infinitæ, cui non alia potentia conuenit, præter intellectum & voluntatem, quibus operetur ad extra: Ergo agit ſolo intellectu, & voluntate: & ſicut Pater æternus producit intrà ſe Filium, per ſcientiam viſionis neceſſariam, & vt eſt dictio; ita producit ad extra liberè creaturas, per ſcientiam viſionis liberam, ſeu per Imperium, iuxta illud *ipſe dixit & facta ſunt*.

Sed totis viribus obſiſtunt Recentiores huic veritati, & innumera congerunt impedimenta. Tria potiſſimum annotaui, à communi ratione potentię extra operantis, quam Suares diſtinguit ab intellectu & voluntate, & Vaſquez cum voluntate confundit; à communi notione obiecti, quod præire ſemper contendunt ſcientiæ: & ab authoritate SS. PP. qui illationem omninò oppoſitam relatæ ex Auguſtino habent, res ſciri à Deo quod futuræ ſint. His depulſis fundamentis ſententiæ aduerſæ, & noſtræ impedimentis, certò conſtabit ſcientiæ diuinæ viſionis influxus cauſæ efficientis in res, à quo ita abhorrent Aduerſarii, vt vix vllam aſſignare poſſint ſcientiam diuinam, quæ ſit aliqua ratione, etiam per directionem cauſa rerum, vt probat Gonzales Diſputatione 38. Sect. 5.

Quæ enim tandem futura eſt noſtri conſenſus cauſa? Non ſcientia viſionis, quam merè ſpeculatiuam rei, eaque poſteriorem volunt: non ſcientia ſimplicis intelligentiæ; quia vt inquit S. Doctor, ſcientia non eſt operatiua ad extrà, niſi à voluntate impellatur: neque etiam cauſa eſt rerum, ſcientia per decretum applicata; quia non eſt antecedens & efficax, ſed concomitans, vt docet Vaſquez, vel conditionatum & indifferens vt tradit Suares, quâ ratione decretum illud non habet vim agendi. Quare ad ſummum ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt rerum cauſa, quoad actum primum, ſicut ſcientia artificis, vt præuenit actum voluntatis ſe applicantem, habet omnia ad agendum neceſſaria, ſed otioſa futura eſt, niſi voluntate ad operationem admoueatur. His generatim diſputatis ac-

cedamus ad examen principiorum, quæ noſtræ ſententiæ opponunt Aduerſarij.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Scientia diuina non diſtinguitur à potentia ad extra operatiua.

EST contra Authores citatos, qui præter fundamenta inſinuata, addunt hanc cauſalem veram eſſe, Deum omnia ſcire quod omnipotentiam habeat, quâ continet creaturas: Ergo omnipotentia eſt attributum à ſcientiâ diſtinctum. Vaſquez verò vim efficiendi ad extrà, refert in voluntatem, quia tria, inquit, concurrunt principia ad opus quod efficimus; nempe intellectus vt cauſa remota, voluntas vt proxima, ſed inefficax, quare neceſſaria eſt tertia facultas, quæ in neruis & organis reſidet. Hæc verò ſuperflua eſt Deo, quod eius voluntas, cum ſit efficaciſſima, ſe ſola poteſt quidquid libuerit. Sed mens D. Thomæ, quem omnes Diſcipuli multique extranei ſequuntur, eſt, omnipotentiam Dei non diſtingui ab intellectu, & voluntate, & in vtrâque facultate reſidere, non tamen ex æquo, ſed præcipuè intellectu vt moto à voluntate.

Huius aſſertionis probationem repetit à naturâ diuinâ, quæ cum ſit merè ſpiritualis, & ſimpliciſſima, nullam præter intellectum & voluntatem potentiam exigit; nam facultates actiuæ, ſunt proprietates, & quaſi fœtus, ex genere & differentiâ ſpecificâ procreatæ: quare cum natura diuina, & Angelica prorſus intellectuales ſint, nec naturæ intelligenti aliæ præter intellectum & voluntatem competant facultates, fruſtra tertiam comminiſcitur Suares, ortam à communi ratione entis: quia ab ente, niſi aliquâ differentiâ contrahatur, nullæ profluunt proprietates.

Et hoc confirmat S. Doctor variis locis maximè prima parte quæſt. 54. art. 5. naturæ ſimplici nullæ competunt actiones, præter proprias & congenitas, niſi admiſceatur alteri ſubſtantiæ. Ita, inquit, igni, ſi ab omni corpore ſeiungatur, competit vrere, & ignem generare: vim

ſecandi habere poteſt à ferro cui admiſcetur. Ita nobis præter intellectum & voluntatem aliç conueniunt potentiæ, quod ſimus naturæ compoſitæ, voluntas inefficax ſit, vſus potentiarum ab imperio rationis diſtinctus, cui non parent facultates, niſi organa applicentur. Quid verò horum, quæ in nobis augent numerum facultatum, habent locum apud Deum, cum ſit naturæ ſimpliciſſimæ, nec minus efficacis voluntatis & imperij, & aliunde hoc eius cognitio & volitio differant à noſtrâ, quod rerum bonitatem & veritatem efficiant? Quare ſemotis à Deo quibuſcumque aliis facultatibus, vis operandi vt principio proximo, competere debet intellectui, aut voluntati. Cui vero duarum facultatum ius illud vindicandum eſt? Nempe intellectui: nam præterquod nobilior eſt facultas voluntate, ſingularem habet vim res omnes continendi modo intelligibili per Ideas: nihil autem magis confert ad efficientiam effectuum, illorum continentiâ in principio, vnde emanare oportet.

Hinc patet reſponſio ad fundamentum Suares. Falſum enim eſt omnipotentiam diſtingui ab intellectu, & voluntate, vt diuerſum omnino attributum, quâ ratione intellectus à voluntate ſeiungitur. Differunt ergo ad ſummum muneribus inadæquatis, aut quibuſdam connotationibus, quo genere diſtinctionis, Salmanticenſes diſtinguunt immenſitatem ab omnipotentiâ, vt eſt vis applicans, & locans Deum in creaturis, quas continuo conſeruat.

Atque vt difficultas quâ fieri poteſt exhauriatur, obſeruandus eſt hic diuinorum actuum ordo: primo ſcientia ſimplicis intelligentiæ voluntati obijcit rem faciendam, cuius deinde peragendæ rationem inquirendam intellectui præcipit voluntas, & ad opus admouet, quod vltimo abſoluit intellectus. Atque hinc patet omnipotentiam ab intellectu non diſtingui, niſi vt connotat voluntatem, ſe ad opus mouentem. Quare commune habet omnipotentia cum intellectu obiectum, nempè diuinam eſſentiam, quatenus non ſolum eſt ratio cognoſcendi, ſed etiam volendi, & efficiendi creaturas, quas ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ reſpicit, vt poſſibiles, ſcientiâ viſionis vt productas aut producendas: quare prior ſcientia eſt rerum cauſa actu primo, & ſe habet vt ars opificis, antequam

Hæc eſt vis primi Argumenti, quod immeritò dicitur difficultatem parere propter ſolam obſcuritatem, & confuſam rerum notionem; cum non minus apertum ſit, quam efficax, quod ſatis patet reſponſione ad illud neceſſario adhibenda. Cum enim inſtamus; voluntas concurrendi indifferenter, non habet connexionem cum conſenſu, magis quam cum diſſenſu, id verum admittitur, ſed quid inde ſequatur, à nobis quæritur. Hoc vnum quod iuxta regulas Logicæ, nulla ſit ineptior propoſitio hypothetica, quam cuius Antecedens non magis connexum eſt cum Conſequente deducto, quam cum oppoſito; vnde cum inſtamus, decretum indifferens non conducit, vt videatur determinatio voluntatis ad conſenſum, magis quam diſſenſum; Diſtinguit, non conducit ſola indifferens voluntas, Eſto: coniuncta cum libertate creaturæ indifferentiæ determinatrice, Negant; ſed hæc reſponſio confirmat primi Paragraphi Argumentum, primam liberæ veritatis creatæ cauſam repetendam eſſe à creaturâ, non ab vlla creatrice perfectione: deinde eluduntur omnes leges dialecticæ, quibus falſæ cenſentur omnes propoſitiones hypotheticæ, quorum Antecedens ſaluum ſit, dempto Conſequente.

Præterea inauditum eſt, Antecedens propoſitionum hypotheticarum, eſſe rem ſcitam, & obiectum materiale, non formale, ſeu rationem ſciendi; niſi hoc ſenſu, ſi ſumatur concurſus in actu primo pro decreto concurrendi, eius ſuppoſitionem eſſe quidem rationem ſine quâ nihil ſciri poteſt conditionate, ac liberè futurum; ſed non eſſe rationem ſciendi magis hoc futurum quam illud: Ergo extra propoſitum, & theſim eſt hæc reſponſio, & Antecedens huius hypotheticæ, ſi Deus paratus ſit concurrere determinate, conſenſus erit futurus, quandoquidem qui ita Reſpondent, vltro agnoſcunt, Antecedens nihil conducere ad controuerſiam noſtram, vnde ſciat Deus conſenſum potiùs quam diſſenſum: hoc enim addunt aliunde ſciri non poſſe, niſi ab ipſomet conſenſu, ac proinde à concurſu, & influxu Dei ſimultaneo, quem diximus eſſe dependentiam illius conſenſus à cauſa prima, quæ ſit cauſalitas ipſius, nec diſtinguatur ſaltem realiter ab ipſo conſenſu.

Ergo ad conſtituendum obiectum ſcientiæ mediæ, confugiendum

fugiendum eſt Aduerſariis ad ſecundam interpretationem, id eſt, ad decretum abſolutum mere concomitans, quod Vaſques, & Arrubal volunt conſtitui per cauſalitatem extrinſecam explicatam: quæ reſponſio tandem neceſſaria vt vltimum perfugium, ſcientiæ mediæ defenſoribus, tot patet & obuia eſt difficultatibus, quæ inde emergunt, vt non immerito dixerit illos morderi, & telorum imbrem pati. Exemplo ſint Vaſquez, & Arrubal, qui pro ſuâ ingenuitate maluerunt difficultati ſuccumbere, quàm diſſimulare, aut fucum facere Lectoribus. Nam cum decretum Dei neceſſariò includi fateantur, obiecto ſcientiæ mediæ, & aliunde illud conſtituant, vel ente rationis, vel cauſalitate extrinſecâ Dei, indiſtinctâ à concurſu ſimultaneo, & ſubinde ab actu cauſæ 2. vltro agnoſcunt euitari non poſſe circulum vitioſum, ac penè nugatorium, rem eſſe futuram, quia Deus vult, & velle quia futura eſt. Et ad has, & alias ſimiles conſecutiones, ac propoſitiones identicas alluſit, vt credo, Ioannes à S. Thoma, cùm in hoc ait ſtare hallucinationem huius ſententiæ, quod cum primâ interpretatione decreti diuini, ſolam curent indifferentiam ad ſeruandam libertatem, interpretatione 2 propoſitionibus identicis continuò ludant.

Vnde facile explicari poſſunt, & defendi Argumenta, quibus Ioannes à Sancto Thoma hanc partem ſententiæ Aduerſariorum impugnat: nec verum eſt ſuo diſcurſu implicare multa Philoſophice dicta; ſed non eſt ſatis obſeruatum ex verâ Philoſophiâ, diſtingui concurſum Dei, vel cauſæ ſecundæ, vt cauſalitatem, non vt cauſam ab effectu: & ſi ita interpretemur verba Ioannis à S. Thoma nihil peccauit contra rigorem Philoſophiæ. Id vero certum eſt, ſcientiam mediam à defenſoribus reſolui in propoſitiones, non ſolum neceſſarias, & cognitas ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ; ſed etiam in identicas, ac pane nugatorias, qualis eſt hæc, volo concurrere, ſi Petrus concurrat, quæ non eſt libera; ſed omnino neceſſaria, eâ neceſſitate, quâ repugnat dari determinationem cauſæ ſecundæ, ſine determinatione cauſæ primæ. Sed de hoc argumento iterum.

Hinc etiam refellitur Argumentum, quod aduerſus Ioannem à Sancto Thoma retorquetur, in idem incom-

modum delabi, quod obiicit patronis ſcientiæ mediæ, nempe reſolutam eſſe in ſcientiam neceſſariam, concurram ſi cauſa ſecunda concurrat, imò in identicam vt ex Vaſque referebamus: Atqui in eandẽ perlabimur neceſſitatem, quâ conſequitur actus prædefinitus ex prædefinitione antecedenti efficaci, quâ poſitâ repugnat non ſequi effectum. Sed eſt addendum, repugnare non ſequi libere, quia prædefinitio vtrumque inuoluit, & efficit. Nec poteſt quoad hoc caput æquari ſententia Aduerſa cum noſtra: nam præter differentias inter vtramque ſupra allatas, addimus quartam, nempe Aduerſarios implicari propoſitionibus identicis circulo vitioſo, à quibus longiſſimè expediti, ſtatuimus certam veritatem ex prædefinitione, tanquam cauſâ vniuerſaliſſimâ, & efficaciſſimâ, quam nihil ſubterfugiat, neque ſubſtantia actus, nec libertas aliæque proprietates.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Breuis ſuperiorum Collectio.

VT paucis quæ fusè dicta ſunt colligam, hæc omnium ſumma eſto: malè conſuli à ſuis auctoribus, ſcientiæ mediæ, primum quidem graui diſſentione, non modo verborum, vt obtenditur, ſed etiam ſententiarum, ſatis inſinuatâ, ne illorum, noſtraque veſtigia cogar iterum relegere; Adeoque à Logomachiâ abſunt illorum contentiones, vt cum paſſim in rebus grauiſſimis concordes eſſe ſoleant, & hic maxime eſſe oporteret, aliquot ex illis à communi cauſâ & ſententiâ in totum defecerint, quales ſunt Henriques, Azorius, Typhanus aliique nonnulli: reliquorum qui à nobis diſſentiunt, vix duo inter ſe conueniunt.

Huc pertinet quod à viro fide digno accepi, ſe audiuiſſe quemdam eiuſdem familiæ authori intimum, teſtantem, ſibi non placere, quæ in his diſputationibus inita eſt, rationem defendendi ſcientiam mediam, & à ſe inuentam meliorem: vt inde agnoſcas oportere noua quotidie cudi; adeo parum ſatisfaciunt, quæ hactenus ſcripta ſunt, ne quidem ipſiſmet Authoribus qui ea inuenere: nec

occaſione datâ, pro ſummâ ingenuitate teſtari deſinunt, ſcientiam mediam adhuc implicitam difficultatibus, quibus non modo mordeantur, ſed obrui, ac pene ſe abſorberi ſentiant. Argumento ſint quæ à Vaſques, & à Theophilo retulimus dicta fugiendis difficultatibus; neque id magis obſcurè præ ſe fert Suarez 2. Prologomeno, dum conqueritur ſibi à noſtris falsò impoſitum, futuris abſolutis aſſertam veritatem ante actuale decretum, æquè ac conditionatis: neque enim hoc obiectum illi eſt, ſicut obſeruant Salmanticenſes Diſput. 7. Num. 112. quaſi ab ipſo ſponte dictum, ſed quaſi neceſſariò dicendum lege contradictoriarum, à quâ vnâ repetitur veritas conditionatorum ante decretum quodcumque, niſi forte poſſibile, & indifferens; quæ perinde obtineat de abſolutis.

Atque vt cætera taceam, quæ poſſem in eandem rem congerere, non videntur validius cauſam ſcientiæ mediæ fulcire, neque difficultates amoliri, quæ addita ſunt contrà Ioannem à Sancto Thoma. Nam præter quod breuius, & obſcurius huiuſmodi diſſonantiæ difficultates ab illo attinguntur, quæ ideo citra culpam prætermitti potuerunt; ad Theophili opinionem & Molinæ alio loco reiectam, videntur accedere quæ lego eadem Diſput. 4. Cap. & Parag. citato ſciri determinationem ad conſenſum cum indifferentiâ increatæ voluntatis, nec maiore ipſius cum conſenſu quam cum diſſenſu connexione: quid enim hoc aliud ſibi vult, quam quod Theophilus dicit videri actum creatum, ac ſi Dei concurſu non egerent cauſæ ſecundæ; quandoquidem eo ſcito, & poſito, adhuc indeterminata manet voluntas diuina.

Nec magis ſatisfacit, aut ſolidius videtur, quod paſſim omnibus paginis legimus, futurum conditionatum, aut abſolutum videri hoc tantum nomine, quod illud eſſet, & iſtud erit ex ſuppoſitione quod eſſet, aut erit: quâ reſponſione nullâ alia ratione fultâ, aut luce illuſtratâ, quam quæ illi innata creditur, obſcuriſſima, & inſuperabilis quæſtio reſoluitur in veritatem per ſe notam, cui nullo ſit opus medio, neque rei cognoſcendæ, nec cognoſcenti adiuncto: vt fruſtrà videantur hactenus ſe torſiſſe Patres, ac Theologi omnes, in vtroque medio inquirendo, & ſtatuendo, cum nullo opus ſit, ſed duobus verbis tota difficultas profligetur, & ſubiiciatur veritas

per ſe nota, *eſſet*, quo ad conditionata, *erit*, quoad abſoluta.

Sed vt omittam hæc gratis dici nullo fundamento vti nullo medio, nec vlla cauſarum determinatione, niſi ſuppoſito alterutro verborum *eſſet*, aut *erit*, cur ill d eſſet præire debet iſti erit, id eſt, conditionatum abſolu o, ſeu ſcientia media ſcientiæ liberæ, cum indicatiuum priùs ſit ſubiunctiuo, & *erit* ſimpliciùs ac breuius quam *eſſet*. Tanti tamen eſt hoc alteri præire, vt ordo nequeat mutari, niſi euerſa prouidentiâ, & ſcientiâ diuinâ. Sed de illis hactenus. Ad vltimum huius primæ claſſis Argumentum progrediamur.

ARTICVLVS QVARTVS.

An ex influxu ſcientiæ Dei in res creatas, ſcientia media fulciatur, aut euertatur.

SINGVLARI methodo, nec ab vllo initâ quod ſciam, hanc de ſcientiâ mediâ Diſputationem aggreſſi, & proſecuti ſumus: excuſſimus loca Argumentorum à priori, quæ illi fauere poſſint, aut nocere: & omnia fere huius generis, atque ex eo capite repetita, huic ſcientiæ aduerſantur. Vnus ſupereſt locus iſtius ordinis, à quo aliquod præſidium ſperant, vnde depromunt hoc Argumentum, res ſciri à Deo, quia futuræ ſunt, tanquam à cauſa & ratione à priori: non ideo futuras, quia ſint à Deo ſcitæ.

Id vero probant triplici genere Argumentorum: primo quod potentia rerum creatarum operatiua diſtincta ſit ab intellectu, & voluntate, vt cenſet Suares, aut ſaltem ab intellectu, cuius ſententiæ eſt Vaſques, vindicata voluntati efficaciâ ad operationes: Ergo res futuræ non ſciuntur à Deo, quaſi ab ipſa ſcientia factæ. Addunt aliud principium quod latiùs pateat: quamcumque ſcientiam etiam increatam, poſteriorem eſſe ſuo obiecto, & ab illo metiendam. Et quamuis admittant Dei ſcientiam eſſe rerum cauſam, id de ſcientia viſionis negant, vt locus ſit huic conſecutioni, res ſciri, & videri à Deo, quia futuræ ſunt, non futuras eſſe quod ſciantur.

& videantur. Fundamentum confirmant, comparatione Dei ad artificem creatum, quem certum eſt aliâ ſcientiâ, aut cognitione attefactum dirigere, alia intueri. His tertium addunt fundamentum, frequentiſſimum apud Patres illud ſuum effatum, res ſciri à Deo quaſi à priori, & à causâ, quod futuræ ſint: idque vſurpatum ab illis, quaſi neceſſarium vindicandæ noſtræ libertati, quæ peritura ſit omnino, ſi hæc cauſalis admittatur, res ideo eſſe futuras, quod ſciantur à Deo, non ſolum vt à causâ directiuâ, ſed etiam efficiente. Hæc ſunt præcipua Argumenta à priori in gratiam ſcientiæ mediæ, quæ tamen conſtant principiis cum D. Auguſtino & D. Thoma, ac penè cum ipſa veritate apertè pugnantibus. Sed primum omnium ſecernere oportet certa à dubiis, & quæ in confeſſo ſunt apud omnes, à controuerſis.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Scientiam Dei cauſam eſſe rerum certò directiuam, & veriùs etiam efficientem.

CONVENIVNT nobiſcum Aduerſarij, nec ſalua fide, & reuerentia Scripturarum, negari poteſt, Dei ſcientiam eſſe rerum cauſam, latè ſumpto vtroque vocabulo, tum ſcientiæ, tum cauſæ, id eſt, aliquam Dei cognitionem, ſiue illa viſionis ſit, ſiue ſimplicis intelligentiæ, influere ad rerum productionem, aliquo genere cauſæ, ſiue directiua ſit, ſiue efficiens proximè, aut remotè. Id ad minus euincunt loca Scripturæ & Patrum, Pſalm. 103. *Omnia in ſapientia feciſti*, Pſalm. 135. *Qui fecit cælos in intellectu*, & D. Auguſtinus 11. de Ciuitate cap. 10. *Occurrit animo quiddam mirum, ſed tamen verum, quod iſte mundus nobis notus eſſe non poſſet, niſi eſſet: Deo autem, nonniſi notus eſſet, eſſe non poſſet.* Plura afferemus expreſſiora Patrum teſtimonia. Multis id rationibus probat S. Doctor 2. contrà Gentes cap. 23. quæ afferam, quia totam diſputationem velut germina continent, & euincunt ſcientiam increatam cauſam eſſe rerum, non quamcumque, & directiuam, vt Aduerſarii concedunt, ſed etiam efficientem.

Prima ita habet: Cauſæ perfectiſſimæ competit modus agendi eiuſdem perfectionis, qualis eſt agentis intellectualis, ſiue per intellectum & voluntatem; ad quod pertinet dirigere agentia naturalia, & illis vti quaſi inſtrumentis: hinc excluditur exemplum productionis Verbi, per actionem naturalem: neque enim ad hanc controuerſiam pertinet; tum quia, vt inquit Caietanus, hîc agimus de verâ causâ efficiente, & effectu ad finem relato; Verbum non procedit à causâ efficiente, nec eſt ordinatum ad finem, ſed eſt finis omnium: tum etiam quia agens intellectuale, quod omnium perfectiſſimum cenſetur, opponitur agenti per formam naturalem inditam; Verbum autem procedit modo intelligibili, vt diſtinguitur à naturali iam explicato, & à libero, quâ ratione agit Deus ad extrà, & hic modus agendi liberè, inferior eſt modo agendi naturali, & intelligenti, quo Verbum generatur. Eſt vero ſatis ad vim Argumenti, modum operandi ad extrà liberè, nobiliorem eſſe modo agendi quolibet per formam inditam.

Secundo probat S. Doctor, res creatæ eâ ratione producuntur, quâ in Deo continentur: at illas præhabet ſecundum ſuum eſſe, quale eſt intelligere, non ſolum, inquit Caietanus, hac ratione, quod ſit naturæ Dei conſtitutiuum, ſed quod ſit eſſe Dei vt cauſæ; operatur enim vt intelligit & vult, non vt eſt; & præhabet res omnes ſecundum vim intelligentem per Ideas, atque hâc ratione efficiens eſt rerum cauſa.

Probatur denique egregiâ ratione ex quæſtione prima de verit. art. 14. Cum duo conueniunt inter ſe aliquâ ſimilitudine, oportet vnum ab altero, quam habent formam & ſimilitudinem, vel à tertio ſuperiori recipere. Cognitio verò quæcumque ſiue creata, ſiue increata, ſiue humana, ſiue Angelica, aliquâ ſimilitudine cum re cognita conuenit: Ergo ſimilitudo profluere debet, vel ab obiecto in cognitionem, vel à cognitione in res, vel ab aliquo ſuperiori vtrique. Primi generis eſt cognitio humana, quæ à rebus deriuatur in intellectum: ſecundi ordinis eſt increata ſcientia, à quâ res emanant: tertii generis eſt ſcientia Angelica, quæ nec ab rebus eſt vt noſtra, nec res ſunt ab ipsâ, vt à diuinâ, ſed quaſi media inter extrema, deriuatur à Deo, rebus & menti Angelicæ ſuperiori.

His rationibus euincitur, diuinam ſcientiam vt liberam, & viſionis, eſſe cauſam rerum effectiuam, idque per actum Imperii: ac proinde veram eſſe hanc cauſalem ex Diuis Auguſt. Gregorio, & Thoma, res eſſe quod ſciantur, & videantur à Deo; non videri quod ſint. Deus eſt naturæ purè intellectualis, & infinitæ, cui non alia potentia conuenit, præter intellectum & voluntatem, quibus operetur ad extra: Ergo agit ſolo intellectu, & voluntate: & ſicut Pater æternus producit intrà ſe Filium, per ſcientiam viſionis neceſſariam, & vt eſt dictio; ita producit ad extrà liberè creaturas, per ſcientiam viſionis liberam, ſeu per Imperium, iuxta illud *ipſe dixit & facta ſunt*.

Sed totis viribus obſiſtunt Recentiores huic veritati, & innumera congerunt impedimenta. Tria potiſſimum annotaui, à communi ratione potentię extra operantis, quam Suares diſtinguit ab intellectu & voluntate, & Vaſquez cum voluntate confundit; à communi notione obiecti, quod præire ſemper contendunt ſcientiæ: & ab authoritate S S. PP. qui illationem omninò oppoſitam relatæ ex Auguſtino habent, res ſciri à Deo quod futuræ ſint. His depulſis fundamentis ſententiæ aduerſæ, & noſtræ impedimentis, certò conſtabit ſcientiæ diuinæ viſionis influxus cauſæ efficientis in res, à quo ita abhorrent Aduerſarii, vt vix vllam aſſignare poſſint ſcientiam diuinam, quæ ſit aliqua ratione, etiam per directionem cauſa rerum, vt probat Gonzales Diſputatione 38. Sect. 5.

Quæ enim tandem futura eſt noſtri conſenſus cauſa? Non ſcientia viſionis, quam merè ſpeculatiuam rei, eaque poſteriorem volunt: non ſcientia ſimplicis intelligentiæ; quia vt inquit S. Doctor, ſcientia non eſt operatiua ad extrà, niſi à voluntate impellatur: neque etiam cauſa eſt rerum, ſcientia per decretum applicata; quia non eſt antecedens & efficax, ſed concomitans, vt docet Vaſquez, vel conditionatum & indifferens vt tradit Suares, quâ ratione decretum illud non habet vim agendi. Quare ad ſummum ſcientia ſimplicis intelligentiæ eſt rerum cauſa, quoad actum primum, ſicut ſcientia artificis, vt præuenit actum voluntatis ſe applicantem, habet omnia ad agendum neceſſaria, ſed otioſa futura eſt, niſi voluntate ad operationem admoueatur. His generatim diſputatis ac-

ſecandi habere poteſt à ferro cui admiſcetur. Ita nobis præter intellectum & voluntatem aliæ conueniunt potentiæ, quod ſimus naturæ compoſitæ, voluntas inefficax ſit, vſus potentiarum ab imperio rationis diſtinctus, cui non parent facultates, niſi organa applicentur. Quid verò horum, quæ in nobis augent numerum facultatum, habent locum apud Deum, cum ſit naturæ ſimpliciſſimæ, nec minus efficacis voluntatis & imperij, & aliunde hoc eius cognitio & volitio differant à noſtrâ, quod rerum bonitatem & veritatem efficiant? Quare ſemotis à Deo quibuſcumque aliis facultatibus, vis operandi vt principio proximo, competere debet intellectui, aut voluntati. Cui vero duarum facultatum ius illud vindicandum eſt? Nempe intellectui: nam præterquod nobilior eſt facultas voluntate, ſingularem habet vim res omnes continendi modo intelligibili per Ideas: nihil autem magis confert ad efficientiam effectuum, illorum continentiâ in principio, vnde emanare oportet.

Hinc patet reſponſio ad fundamentum Suares. Falſum enim eſt omnipotentiam diſtingui ab intellectu, & voluntate, vt diuerſum omnino attributum, quâ ratione intellectus à voluntate ſeiungitur. Differunt ergo ad ſummum muneribus inadæquatis, aut quibuſdam connotationibus, quo genere diſtinctionis, Salmanticenſes diſtinguunt immenſitatem ab omnipotentiâ, vt eſt vis applicans, & locans Deum in creaturis, quas continuo conſeruat.

Atque vt difficultas quâ fieri poteſt exhauriatur, obſeruandus eſt hic diuinorum actuum ordo: primo ſcientia ſimplicis intelligentiæ voluntati obijcit rem faciendam, cuius deinde peragendæ rationem inquirendam intellectui præcipit voluntas, & ad opus admouet, quod vltimo abſoluit intellectus. Atque hinc patet omnipotentiam ab intellectu non diſtingui, niſi vt connotat voluntatem, ſe ad opus mouentem. Quare commune habet omnipotentia cum intellectu obiectum, nempè diuinam eſſentiam, quatenus non ſolum eſt ratio cognoſcendi, ſed etiam volendi, & efficieiendi creaturas, quas ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ reſpicit, vt poſſibiles, ſcientiâ viſionis vt productas aut producendas: quare prior ſcientia eſt rerum cauſa actu primo, & ſe habet vt ars opificis, antequam

cedamus ad examen principiorum, quæ noſtræ ſententiæ opponunt Aduerſarij.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Scientia diuina non diſtinguitur à potentia ad extra operatiua.

EST contra Authores citatos, qui præter fundamenta inſinuata, addunt hanc cauſalem veram eſſe, Deum omnia ſcire quod omnipotentiam habeat, quâ continet creaturas: Ergo omnipotentia eſt attributum à ſcientiâ diſtinctum. Vaſquez verò vim efficiendi ad extrà, refert in voluntatem, quia tria, inquit, concurrunt principia ad opus quod efficimus; nempe intellectus vt cauſa remota, voluntas vt proxima, ſed inefficax, quare neceſſaria eſt tertia facultas, quæ in neruis & organis reſidet. Hæc verò ſuperflua eſt Deo, quod eius voluntas, cum ſit efficaciſſima, ſe ſola poteſt quidquid libuerit. Sed mens D. Thomæ, quem omnes Diſcipuli multique extranei ſequuntur, eſt, omnipotentiam Dei non diſtingui ab intellectu, & voluntate, & in vtrâque facultate reſidere, non tamen ex æquo, ſed præcipuè intellectu vt moto à voluntate.

Huius aſſertionis probationem repetit à naturâ diuinâ, quæ cum ſit merè ſpiritualis, & ſimpliciſſima, nullam præter intellectum & voluntatem potentiam exigit; nam facultates actiuæ, ſunt proprietates, & quaſi fœtus, ex genere & differentiâ ſpecificâ procreatæ: quare cum natura diuina, & Angelica prorſus intellectuales ſint, nec naturæ intelligenti aliæ præter intellectum & voluntatem competant facultates, fruſtra tertiam comminiſcitur Suares, ortam à communi ratione entis: quia ab ente, niſi aliquâ differentiâ contrahatur, nullæ profluunt proprietates.

Et hoc confirmat S. Doctor variis locis maximè prima parte quæſt. 54. art. 5. naturæ ſimplici nullæ competunt actiones, præter proprias & congenitas, niſi admiſceatur alteri ſubſtantiæ. Ita, inquit, igni, ſi ab omni corpore ſeiungatur, competit vrere, & ignem generare: vim

ſecandi habere poteſt à ferro cui admiſcetur. Ita nobis præter intellectum & voluntatem aliæ conueniunt potentiæ, quod ſimus naturæ compoſitæ, voluntas inefficax ſit, vſus potentiarum ab imperio rationis diſtinctus, cui non parent facultates, niſi organa applicentur. Quid verò horum, quæ in nobis augent numerum facultatum, habent locum apud Deum, cum ſit naturæ ſimpliciſſimæ, nec minus efficacis voluntatis & imperij, & aliunde hoc eius cognitio & volitio differant à noſtrâ, quod rerum bonitatem & veritatem efficiant? Quare ſemotis à Deo quibuſcumque aliis facultatibus, vis operandi vt principio proximo, competere debet intellectui, aut voluntati. Cui vero duarum facultatum ius illud vindicandum eſt? Nempe intellectui: nam præterquod nobilior eſt facultas voluntate, ſingularem habet vim res omnes continendi modo intelligibili per Ideas: nihil autem magis confert ad efficientiam effectuum, illorum continentiâ in principio, vnde emanare oportet.

Hinc patet reſponſio ad fundamentum Suares. Falſum enim eſt omnipotentiam diſtingui ab intellectu, & voluntate, vt diuerſum omnino attributum, quâ ratione intellectus à voluntate ſeiungitur. Differunt ergo ad ſummum muneribus inadæquatis, aut quibuſdam connotationibus, quo genere diſtinctionis, Salmanticenſes diſtinguunt immenſitatem ab omnipotentiâ, vt eſt vis applicans, & locans Deum in creaturis, quas continuo conſeruat.

Atque vt difficultas quâ fieri poteſt exhauriatur, obſeruandus eſt hic diuinorum actuum ordo: primo ſcientia ſimplicis intelligentiæ voluntati obijcit rem faciendam, cuius deinde peragendæ rationem inquirendam intellectui præcipit voluntas, & ad opus admouet, quod vltimo abſoluit intellectus. Atque hinc patet omnipotentiam ab intellectu non diſtingui, niſi vt connotat voluntatem, te ad opus mouentem. Quare commune habet omnipotentia cum intellectu obiectum, nempè diuinam eſſentiam, quatenus non ſolum eſt ratio cognoſcendi, ſed etiam volendi, & efficiciendi creaturas, quas ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ reſpicit, vt poſſibiles, ſcientiâ viſionis vt productas aut producendas: quare prior ſcientia eſt rerum cauſa actu primo, & ſe habet vt ars opificis, antequam

voluntate ad opus admoueatur; ſcientia vero viſionis, & libera, eſt cauſa rerum actu ſecundo.

Nec ſolum obiecto conueniunt ſcientia & omnipotentia, ſed operationis etiam genere: quia Deus ad extra non agit niſi voluntatis, & intellectus operationibus; quæ formaliter inſint Deo, virtute tranſeant, ſeu vim exerant in res extra ſe poſitas. Atque hoc differt Deus, quâ agens, ab agente creato, quòd iſtud agat actione formaliter tranſeunte in paſſum, & ab eo receptâ; vnde fit, agens creatum, ſi ab æterno exiſteret, & operaretur, habiturum ab æterno effectum, quia operatur actione tranſeunte, quæ ab effectu ſeiungi nequeat multis de cauſis, ſed hoc maximè nomine, quod tota in effectum referatur, & ab eo pendeat, & ſuam inde ſumat ſpeciem: quare concipi nequit actio cauſæ creatæ ab effectu ſeiuncta. At ſecus eſt de Deo, cuius differentiæ ratio eſt, quod potentia comparetur ad actum ſecundum, vt illo perficiatur, ac proinde ſit aliquâ ratione minor: ſi igitur Deus actione tranſeunte operaretur, eſſet quid inferius actu ad quem tendendum illi eſſet, vt quid innatâ ſibi potentiâ actualius. Hoc vero abſurdum vitari nequit, niſi admiſſa differentia, quâ S. Doctor diſtinguit Deum à cauſa creata, quod actione immanenti agat ad extra, ac ſubinde ita ſuprà res emineat, vt licet ab æterno ſit actio, effectus ponatur quo voluerit tempore & modo. Sed de hâc quæſtione obiter ſit dictum, alio loco accuratiùs tractandâ.

Ad hanc diſputationem propiùs pertinent alia duo principia Aduerſariorum; nempè obiectum prius eſſe ſcientia quâcumque & repugnare produci eadem, quâ videtur cognitione. Sed hæc fundamenta apertè pugnant contrà D. Thomam, D. Auguſtinum & D. Gregorium; & validè euertuntur Argumentis, quæ iam præmiſimus, & SS. PP. expreſſis verbis. D. Gregorius lib. 2. cap. 23. *Nam ea quæ ſunt, non ab æternitate eius videntur, quia ſunt, ſed ideo ſunt quia videntur.* Et lib. 22. cap. 6. *Non exiſtentia videndo creat: Exiſtentia videndo continet*, & D. Auguſtini libri 13. Confeſſionum cap. vltimo. *Nos itaque iſta quæ feciſti videmus, quia tua ſunt: tu autem quia vides, ea ſunt, & nos foris videmus, quia ſunt; & intus quia bona ſunt: tu autem vbi vidiſti facta: ibi facienda vidiſti.* Vide plura apud P. Gonet Diſput. 3.

Art. 2. vbi validè refellitur Ruiſij reſponſio.

A D. Thoma, non ſolum ſunt expectanda teſtimonia, ſed demonſtrationes inſinuatæ huius Articuli exordio. Efficaciſſima eſt quæ habetur quæſt. prima de veritate de triplici ſcientiarum genere; & validiſſimè confirmatur exemplo proceſſionis Verbi, quod negare nequeunt Aduerſarii, eâdem cognitione produci, & videri. Quid ergo habet repugnantiæ, viſionem rei viſæ eſſe productiuam, cum id eluceat, in prima omnium cognitionum, & emanationum, cuius nos aliquam aſſequimur ſimilitudinem? Nam præterquam quæ obijciuntur nobis entia rationis, eodem cognoſcimus, quo producimus actu: idem contingit verbo mentis, quod productione cognoſcitur, & cognitione producitur. Quid autem vetat ita fieri, vt oculus, aut mens, vim habeant à Deo, efficiendi lapides, eâdem quâ intuerentur operatione, inſtar productionis Verbi æterni, aut noſtri mentalis.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Argumentum Faſoli, prius rem habere in ſe veritatem, quam ſit à Deo intelligibilis, ab Arcturo refellitur, cui plura adduntur.

PRÆTER communia quæ extant apud omnes interpretes de hâc quæſtione vulgari, accuratiſſimè præ omnibus pro ſcientiâ mediâ à Faſolo, pro noſtrâ ſcholâ ab Acturo (cuius Diſputationes Vlyſſipone legi) tractatur. Faſolus itaque pro ſuâ ſententiâ vnico fundamento ſic pugnat. Prius inquit ratione res habet eſſe in ſe, quam ſit intelligibilis: Ergo prius futurum eſt, quam à Deo ſciatur, & videatur. Antec. probat. Intelligibilitas, & veritas, quâ res fit ſcibilis, eſt paſſio entis: Ergo prius eſt rem eſſe futuram, quam eſſe ſcitam à Deo, quia ſubiectum omne prius eſt ſua paſſione. Vnde infert prius à Deo, & ab eius ſcientiâ rem attingi vt effectum à causâ, quam repræſentetur vi cognitionis.

Reſpondet Acturus, Faſolum hoc Argumento, quod demonſtrationem vocat, non aduertiſſe, toto genere diſtare ſcientiam creatam ſpeculatiuam, à diuinâ practi-

câ rerum effectrice: & quæ aſſumit principia, valere de priori ſcientia, nullum habere locum cum de poſteriori agimus. Quamuis enim ratio entis futuri, aut poſſibilis, ſupponatur ad rationem veri, quod debet attingi ab intellectu creato; tamen ſi comparetur ad mentem, aut ſcientiam diuinam, tantum abeſt paſſionem veri eſſe eius cognitione priorem, quin potiùs ipſa ratio poſſibilis, & futuri, ſit ipſa Dei ſcientiâ poſterior, à quâ metiendum eſt, & hauriendum quidquid habet veri & entis. Malè igitur & ꝓpoſtere omninò deducitur, ſi ratio entis ſupponatur ad rationem veri, debere etiam pręire ſcientiæ diuinæ. Vnde retorquetur Argumentum: non ſolum veritas, & intelligibilitas obiecti metiendę ſunt à ſcientiâ diuinâ, ſed etiam eius entitas, quę eſt ſubiectum veritatis, & à cognitione practicâ pendet quaſi à cauſa formali, & efficiente: implicat igitur, quodcunque ens poſſibile, aut futurum, quâ ens, aut quâ verum, ſcientię diuinæ pręire.

Et cum inſtat Faſolus, priùs eſſe rem futuram, aut poſſibilem, quam cognoſci ab intellectu diuino; negari poteſt: ſed placet Acturo diſtinguere, rem eſſe priùs poſſibilem, aut futuram, quam ſit intelligibilis, id concedendum, ſi ordo prioris attendatur à re poſſibili ad veritatem cuius eſt paſſio: falſum vero eſt, ſi ordo referatur ad ſcientiam diuinam, quæ prior eſt non ſolum veritate, ſed etiam rei entitate.

Inſtat Faſolus: Prius eſt in Deo ratio intelligibilis, quam actualis intellectionis: Ergo priùs eſt, rem creatam eſſe intelligibilem à Deo, quam intellectum. Negari poteſt Antecedens iuxta ſententiam communiorem, quæ naturam Dei ipſa intellectione conſtituit, ac proinde falſum eſt prius eſſe Deum intelligibilem quam intelligi: verum Acturo cui hæc ſcientia diſplicet, alia ſolutio tentanda fuit. Negat itaque conſequentiam, ſi eſſentiam diuinam comparemus ad eius intellectum, ratione diſtinguenda ſunt, eſſe intelligibile, & actu intellectum; & illud eſt prius iſto: at ſecus eſt, inquit, de obiecto creato, cuius tota non ſolum veritas, ſed entitas eſt actu cognoſci, & commenſurari cum intellectione diuinâ: quare ſi res creatas ad intellectum diuinum comparemus, non ſunt prius cognoſcibiles, quam cognitæ vt poſſibiles, cognitione neceſſariâ ſimplicis intelligentiæ: nec vt fu-

turæ,aut exiſtentes, prius ſunt cognoſcibiles ſcientiâ libera, quam actu cognoſcantur, eſto poſſibile præeat ſcientię viſionis, id tamen eſt omnino negandum de veritate futuri.

Hoc egregiè illuſtrat S. Doctor quæſt. prima de veritate Art. 8. Cognitio creata tota eſt in aſſimilatione paſſiuâ, quæ ſupponat obiectum: at ſcientia diuina ſita eſt in aſſimilatione actiuâ,quâ res ad ſe trahit ſibique conformat. Vnde infert Deum habere ſcientiam non exiſtentium; quia poteſt illa aſſimilare ſibi:exiſtentium vero docet cauſam eſſe ſcientiam liberam. Vnde quæſt. 2. de veritas Art. 13. ſcientia Dei ſecundum quod ad opus ordinatur, quod facit voluntas, eſt exiſtentium aliqua differentia temporis, futuri, aut præſentis. Et expreſſius in primo Diſt. 39. Art. 1. ad 5. Deus poteſt non præſcire creaturam ſcientiâ cauſante illam, id eſt, liberâ, quia ſi neceſſaria ſit, non poſſet non præſcire.

Hinc ſoluitur ab Actuto aliud Faſoli Argumentum. Eâ ſcientiâ Deus producit creaturas, quâ conſtituitur actu primo agens, cum eadem virtus quæ actum primum ponit, debeat in 2. prodire: Atqui ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ Deus habet primum actum, ſeu potentiam ad creaturas producendas: Ergo ab illa, non à ſcientiâ viſionis, debet prodire operatio, qua creaturæ fiunt: aliàs inquit, Fazolus, ſicut nos diſtinguimus duplicem ſcientiam, vt rerum cauſam, ita etiam inducenda eſſet omnipotentiæ diſtinctio. Ad hoc Argumentum neganda eſt Maior: & poteſt confirmari exemplo. Si quid valeat Argumentum, efficeret quoad rationem efficiendi creaturas, diſtinguendam voluntatem liberam à neceſſariâ, & productionem creaturarum adſcribendam eſſe, potiùs abſolutæ voluntati quam liberæ. quare ſcientia rerum cauſa, ſaltem quoad actum ſecundum eſt ſcientia libera, quæ addito decreto, à ſcientiâ ſimplicis intelligentiæ, euadit in ſcientiam viſionis, & à priore non diſtinguitur, niſi vt cauſa actu 2. à ſeipsâ in actu primo conſtituta. Et ſi attendamus vim agendi, non ſunt diuerſæ hæ ſcientiæ, niſi vt actus primus, & ſecundus, ſeu vt cauſa eiuſque cauſalitas, aut ſecundum eiuſdem cauſæ ſtatum diuerſum: ſic ergo diſtinguntur qua cauſæ ſunt.

Quà vero cognitiones, expreſſior videtur eſſe diſtin-

ctio. Quare propria nomina exigunt, quia prior ſcientia terminatur ad creaturum poſſibilem, altera ad futuram, aut præſentem. Magis ergo differunt ratione cognitionis, quam effectionis. Hinc etiam fit magis eſſe neceſſariam, aut conuenientem, & idoneam duplicis ſcientiæ, quam omnipotentiæ diſtinctionem: quia omnipotentia reſpicit rem quamque producibilem, & perinde illi eſt, an futura ſit, an poſſibilis tantum: ad cognitionem, autem refert multum rei cognitæ repræſentatio; & cum alia ſit ſcientiæ neceſſariæ, alia liberæ, diſtinguendæ ad minus ſunt ab illâ diuerſâ ratione obiectorum, quamuis ſi principium attendatur, eadem ſit omnino cognitio.

Hinc etiam facile ſoluitur Argumentum à comparatione artificis creati ad Deum rerum creatarum opificem: tribus enim differunt. Primo artificis creati potentia exequens eſt diſtincta ab intellectu, & voluntate: deinde cognitionis agentis creati duratio, nec operis durationi par eſt, aut ſuperior, id eſt, nec illam æquat, aut illam ambit: 3. cognitio operatiua eſt artefacti dum fit tantum, vbi abſolutum eſt, cognitio artificis inutilis eſt, aut ſpeculatiua, nec eâ ceſſante deſinit artefactum. His omnibus differt Deus ab artifice creato, ſolò intellectu admoto à voluntate, ad extra agit cognitione æternâ, quæ proinde ambiat durationem creaturarum quas efficit, aut conſeruat perpetuo: ac proinde poteſt dum fiunt, efficere, & ſeruare quamdiu durant.

Hinc expendere licet, quæ de hâc quæſtione graui habentur Diſput. 2. à Nnmero 22. ad 37. vſque: licet enim hâc Diſputatione plura, & diuerſa attigerimus, omnia tamen continentur primo quod poſuimus fundamento, de cognitione creaturarum, ad quam præter lumen Dei infinitum, & rem extrinſecam ſecundum eſſe obiectiuum, probauimus contra Vaſquez ex communi ratione intellectionis, requiri medium aliquod intellectui intimum quod vim habeat rei intelligibilis, eiuſque vicem ſupleat: quod medium non deſiderari, vbique ſupponitur, nullibi probatur: vel ſi omnino ſuperfluum non cenſetur, certè nullo loco inquiritur, aut ſtatuitur. Quare non poteſt euitari, quin obiectum ſit vera cauſa cognitionis, niſi intelligens à ſe ipſo, huiuſmodi medium præhabeat, quamlibet infinito polleat lumine: ſanè de huiuſmodi

medio non fuit omnino prætermittenda Diſputatio, aut ſaltem commemoratio, vt conſtaret de illo quæ ſententia ſederet, quâ tacitâ, aut omiſsâ, plurium manca eſt omnino hæc Diſputatio, quamuis accurata, & abſoluta aliunde.

Nec verum eſt, quod monetur præ oculis habendum; non magis pertinere ad vim intellectiuam ſuum obiectum efficere, quam ad potentiam effectiuam ſuum opus intelligere. Eſto hoc valeat de huiuſmodi difficultatibus generatim; tamen omnino eſt falſum, ſi eidem facultati conueniat intelligere, & efficere: hoc autem ſingulare eſſe diuino intellectui, mens eſt D. Thomæ, eius Argumentis à nobis confirmata.

Quod tertio loco eodem Paragrapho vrgetur Argumentum ex SS. Patribus, aſſignantibus vt cauſam, res ſciri à Deo, quod futuræ ſint, non futuras eſſe quod ſciantur: aduerſus 4. aut 5. exceptiones Anonymi multis modis ſolui poteſt: nam verum eſt quod dicit 1. Anonymus, multis locis allatis, SS. Patres de futuris per Prophetas prænunciatis magis agere, quam de præſcitis à Deo: & veriſſimum eſſe Prophetias poſteriores eſſe rebus vt futuris, nihilque obeſſe illarum libertati, & contingentiæ. His vero locis quibus expreſsè agunt de præſcientia, defendi poteſt altera expoſitio, quamuis cæteris deterior, ſi dicatur Patres populariter locutos, declarare ſolum velle præſcientiam diuinam nihil noſtram libertatem lædere: duplex enim eſt methodus popularis: vna ad fucum, & fraudem comparata; altera quidem & ſincera, ſed quæ difficultatem rei magis eleuet ad captum, & ſolatium imperitorum, quam exhauriat ad ſenſum, & guſtum peritorum.

Ex triplici vero capite oriri poteſt, præſcientiam diuinam nihil nocere libertati. Primo ſi omnino concedamus, quod Aduerſarij contendunt, ex mente SS. Patrum res creatas prius futuras, quàm à Deo ſciantur: & hac negamus ſolum SS. Patres viâ libertatem noſtram fuiſſe tutatos; ſed alias duas innuiſſe certiores. Primo negarunt rem futuras eſſe, quod ſciantur à Deo quacunque cognitione, maximè neceſſariâ & ſimplicis intelligentiæ, quia inde libertas perimeretur: id vero minime timendum eſt, ſi proficiſcantur à ſcientia diuina libera, vt

cauſa dirigente, quod vltro concedunt Aduerſarij etiam de ſcientia ſimplicis intelligentiæ: cur ergo id negandum eſt de ſcientiâ liberâ viſionis, quæ cum ſit vniuerſaliſſima, & efficaciſſima, infert actum infallibiliter ſuæ cauſæ conuenientem, liberum, & neceſſarium ex ſuppoſitione tantum; qualis neceſſitas competit contingentibus, & liberis, cum exiſtunt.

Hinc fit, D. Thomam ſæpius hanc difficultatem de concordia liberorum cum præſcientiâ diuinâ, illuſtrare exemplo rerum præſentium; tum quod non aliam inferat neceſſitatem efficientia diuinæ ſcientiæ: tum quod ſuâ duratione æterna ambiat differentias temporis, quibus exituræ ſunt res ſcitæ. Adde S. Doctorem non admittere hanc conſecutionem, res futuras eſſe, quod fore ſciantur à Deo; niſi interpretemur de ſcientia liberâ, vt habet adiunctum decretum; à quo fit ſcientia approbationis, & ideam propriam obiecti futuri. Hinc negat illam conſecutionem: peccata futura, quod ſciantur à Deo, quia deeſt vtraque conditio ad bonitatem huius illationis neceſſaria.

Hinc etiam conſtat, conuenienter D. Thomam, & SS. PP. ad explicandam & ſeruandam libertatem, negaſſe aliquando, res futuras eſſe ex Dei ſcientia, nempe neceſſaria; & adhibuiſſe exempla rerum præſentium, quod non alia neceſſitate, niſi infallibilitatis, qualem nanciſcuntur ex ſui præſentia, res liberæ à Deo proficiſcantur. Quare licet illud exemplum cum re ſubiecta non pugnet omnino, non tamen ſatis habet ſimilitudinis, vt poſſint res præſentes ad hanc controuerſiam adhiberi niſi quâdam methodo, vt dicebat Anonymus populari, non exacta, quæ omnem difficultatem tollat; ſed hac ſaltem parte exemplum conuenit cum re ſubiecta, quod quæcumque neceſſitas, ſi quæ ſit, ſiue à præſentia, ſiue à præſcientia, ſit ſuppoſitionis. Eâ de cauſa, citrà fraudem liberum fuit SS. PP. eâ comparatione vti: maxime ſi his addas; res futuras Dei ſcientiæ præſentes eſſe, & huius exiſtentiæ beneficio poſſe conciliari; non tamen eo ſenſu, quo Aduerſarij volunt, Deum ex euentu ſolo addiſcere rem futuram, quod ſcire non poſſet à ſe ipſo, nec in cauſis, tum enim reuera Deum nobis ſimilem faceremus, quaſi ab euentu penderet.

Hæc

Hæc in anteceſſum dicta ſint de mente SS. PP. in hac controuerſia quam expendendam ſuſcepimus ſecunda Parte huius Diſputationis, vbi fuſius reſpondebimus ad interpretationem D. Auguſtini, D. Gregorij, & D. Thomæ. Nam præter quod, ex loco quaſi argumentoſo neceſſario deducitur; D. Auguſtinum & D. Thomam, non poſſe aliam futura cognoſcendi rationem admittere, quam quæ ex decreto habetur; quod vnum agnoſcant creaturas cognoſcendi medium in eſſentia cognita: quis non videat primo interpretationem verborum D. Gregorij minus ſolidam eſſe, quæ habetur Numero 30. quaſi eâdem ſcientia viſionis nequeat videndo creare non exiſtentia, ſicut exiſtentia videndo continere? Non quidem vt in nihilo ſunt, ſed eo momento quo extrahuntur è nihilo. Quod ad D. Thomam pertinet tot & tanta nedum teſtimonia, ſed etiam Argumenta ex illo collegimus, quibus perpetua, & indubitata eius mens, hac de re conſtat, vt non poſſint eleuari, iis quæ ex illo afferuntur, de futurorum certâ cognitione ex præſentia æternitatis, cuius ſenſum iam præmiſimus, ne hic diutius hæreremus, quaſi D. Thomas à ſe ipſo diſſentiret.

Vnum tantum addo ad ſuperiorum confirmandam fidem, D. Thomam ita velle ſcientiæ diuinæ veritatem abſolutam eſſe à rebus creatis; vt quæſtionis 14. art. 15. diſtinguat reſpectus rationis Dei volentis, & ſcientis, à relatione dominii: vt iſtarum dicat repeti fundamentum à mutatione creaturæ, illas vero relationes nulla ratione à creatura pendere. Quid de ipſa Dei ſcientia credendus eſt ſentire, qui ipſas relationes rationis inde conſecutas abſoluit à creaturarum dependentia?

SECTIO SECVNDA.

Examen ſcientiæ mediæ ex Patrum, & Scripturæ teſtimoniis.

HÆc eſt altera noſtræ Diſputationis pars ſuperiore ſin breuior, certe clarior futura. Id enim compendij reportamus, ex longiore principiorum ſcientiæ mediæ

diſcuſſione : vt citrà vllum diſpendium, omnino prætermitti, aut certè perſtringi poſſint, reliquæ quæ ſuperſunt probationes, ab auctoritate, tum ſacrâ tum humanâ, & ab Argumentis à poſteriori. Diuerſam enim methodum, ab eâ quam ſecuti ſunt Aduerſarii iniuimus. Illi quidem principiis ſcienriæ mediæ tradendis, iaciendiſque fundamentis, breuiſſimi ſunt, ac penè nulli : in conſectariis, aut teſtimoniis prolixiſſimi. Prudenter quidem,& more ab omnibus recepto : nam toti ſumus in oſtentandis, quæ præſidio, & ornamento, aut occultandis quæ dedecori, aut noxæ eſſe poſſent. At ſcientiæ mediæ à principiis communibus plus periculi imminet, quam ſit ſpes adiumenti : ideo ſumma arte tacentur omninò, aut breui, & obiter attinguntur, quaſi ad rem nihil pertineant.

Theologi etiam noſtri eorum conſiliis, minus quam par ſit obſiſtunt ; & quaſi quæ illis comperta ſunt, alii negare, aut diſſimulare nequeanr, principia communia ſcientiæ diuinæ, ſtare contra ſcientiam mediam ; contenti alio loco huiuſmodi fundamenta poſuiſſe, vix attingunt, aut certè non ſatis vrgent, cum peruentum eſt ad controuerſiam. Cantiùs hac in re actum eſt à Salmanticenſibus, qui totâ Diſputatione 12. ſcientiam mediam impugnant variis rationibus, quas ſtrictim attingunt notatis locis, quibus principia ſtatuerunt, vnde eruuntur Argumenta,quibus nihil vidi reſponſum : nec tamen erat diſſimulandum:ſed ne huiuſmodi ſilentio,aut vlli dubitationi locus ſit, quidquid ad ſcientiæ mediæ defenſionem, aut ruinam conferre poteſt, altiùs repetiuimus, fuſiùſque ſumus proſecuti: vndè licebit nobis aliis partibus eſſe breuiores,citra cauſæ noxam. Quod enim ex Scripturâ ; & Patribus afferri ſolet ab Aduerſariis, cui non ſit in promptu reſponſio ? Et quæ Argumenta depromuntur, à noſtris non fuerunt inſinuata ? Paucis tamen omnia decurram, cum ne videar ſilentio difficultates fugere : tum vt ex ſuperioribus adiungam plura, reconditæ eruditionis omiſſa, aut breuiùs explicata.

Articvlvs Primvs.

Quid ex Scripturâ Sacrâ colligi poſſit de ſcientia media.

Cvm vna Scripturæ authoritate omnes Theologiæ controuerſiæ contineantur, & ditimendæ ſint; nihil mirum ſi in hâc diſputatione grauiſſimâ, in eo ſibi vindicando patrocinio, totis viribus contendentium quique hinc & indè nitantur. Hoc præmittendum cenſeo, duo diſputari, primùm an detur vlla futuri cuiuſque conditionati, certa notitia: deinde an illa habeatur ante omne decretum, ex aliqua ſuppoſitione futuræ determinationis cauſarum, pro ſibi ingenitâ libertate, concurſu Dei non denegato. Vtriuſque diſputationis cauſam præbent, quæ in Scripturâ leguntur à Deo factæ reuelationes de futuris, appoſita aliqua conditione, quæ cum defutura ſit, nunquam exiſtent. Inde duplex naſcitur controuerſia: prima, an ex huiuſmodi reuelationibus, euincatur certam fuiſſe, certóque ſcitam à Deo huiuſmodi rerum, quæ reuelantur futuræ, veritatem: deinde ſi hoc primum admittamus, quod nonnulli negant, grauior indè emergit diſputatio, vndénam adueniat futuris liberis, huiuſmodi determinata veritas; cum à ſeipſis minimè habere videantur.

Vt paucis de vtroque capite ſenſum meum aperiam, fuſius toto Articulo confirmandum; dico verbis expreſſis nihil horum Scripturam ſtatuere, ſed tantum conſecutionibus ex illa hactenus fuiſſe rem agitatam. Quo verò ſucceſſu? Eo ſanè, vt ſaluâ fide Curiel, Typhanus, & alij negent, certam huiuſmodi futuris conſtare veritatem; licet ſic probabilius ſentiam cum Thomiſtis & recentioribus. Quod ad aliud caput ſpectat, vndè huiuſmodi repetenda ſit veritas, dico id ex Scripturæ Sacræ verbis expreſſis non eſſe compertum: ſi tamen Argumentis ex tenore verborum deductis diſputemus, nullâ veriſimili ratione, huiuſmodi futuris aſtrui veritatem certam, ſemoto decreto actuali. Paucis vtrumque experiamur.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

An ex Scriptura Sacra neceſſario, habeatur futuris quæ à Deo ſciuntur ſub conditione reuelata, certam ineſſe veritatem à Deo ſcitam.

NON diſſentimus ab Aduerſariis hâc in re: conuenimus veritatem certam ineſſe huiuſmodi futuris, quæ extant Scripturæ verbis reuelata: tantum diſcordes eſſe poſſumus, hâc re, quo gradu vera ſit aſſertio: ſi eâdem fide veritatem illis velint ineſſe, quâ certum eſt aliquam huiuſmodi reuelationem factam. Nam vt aduertit Anonymus, ſeu Typhanus ex Societate Theologus, latum eſt diſcrimen, inter diuinam ſcientiam, & reuelationem externam: id enim verum eſt, dum Deus nobiſcum hypotheticè loquitur, dum reuelat, non tamen hypotheticè certò rei reuelatæ aſſentiri: nec verum eſt quod Diſput. ſecundæ, cap. 3. additur non ſolum negare Anonymum, hoc ſuo monito, Deum eo modo cognoſcere quo loquitur, ſed rem illam cognoſcere, quam loquitur; quia certiſſime agnoſcit quidquid de illa efferri & ſciri poteſt: videt autem ſemoto decreto, rem in cauſis ſecundis probabiliter futuram in ſe nullam, & nihil eſſe; & ex illa probabilitate, quam Deus certo, non probabili aſſenſu conſequitur, vt ſæpiùs explicatum eſt Diſput. ſecunda & tertia, poteſt denuntiari periculum, ex cauſis ſecundis imminens iis quos monet, & qui ex ſe ſciſcitantur, quid facto opus ſit.

Atque vt paucis plurima quæ eodem capite objiciuntur, validè refellamus; duo diligenter annotanda ſunt: primò, ſicut omnipotentiæ nihil detrahitur, cum negas à Deo effici poſſe, quod fieri repugnat; ita ſcientiæ diuinæ nulla fit iniuria, aut imminutio, ſi dicas, id non attingere, cui certa veritas deſit. At vero multis probatum eſt, futuris conditionatis, non magis ante decretum ſibi conueniens; quam futuris abſolutis ante ſimile decretum, certo ſcibilem aut ſcitam à Deo, competere veritatem: quare quidquid ante decreta actualia de huiuſmodi futuris

ſingamus, vel nihil certi habent, vel ſi quod illis conueniat, à ſcientia ſimplicis intelligentiæ attingitur.

Huic obſeruationi alteram ex Diſputationibus citatis repeto ſummè neceſſariam. Cum propoſitionum hypotheticarum, & argumentationum vnus ſit ſcopus, vt bonitate illationis deducatur mens ad rei illatæ aſſenſum: hinc conſequitur tres, aut quatuor cognitionum gradus diſtinguendos, pro vario aſſenſu illationis, & rei illatæ. Si contingat euidenter bonitatem illationis, & rei deductæ veritatem attingi, aſſenſus præſtitus eſt neceſſarius ac ſcientificus. Ab hoc ſupremo gradu cognitionis ſummè diſtat ſecundus, quo illatio, & res illata probabiliter agnoſcitur, & de vtroque iudicium prodit formidoloſum. Inter hos duos gradus extremos, duo medij ſunt conſtituendi, quorum vno ſit aſſenſus certus, & euidens probabilitatis illationis, & rei deductæ formidoloſus, vel nullus; quia cohibetur à re probabili aſſenſus metu erroris: atque huius poſtremi gradus, aut generis iudicium de rebus liberis, & contingentibus demonſtratum eſt eo loci, Deo conuenire. Hoc enim aliud nihil eſt, quam noſſe euidenter vim rebus inſitam, quâ propellant ad ſui aſſenſum errori obnoxium, quæ in Deum non poſſit agere. Sed quid prohibet ex illa certiſſima notitia probabilitatis, reuelare huiuſmodi probabilia hominibus, in quorum mentes vim ſuam poſſint exercere, ingenerare opiniones, quibus ducantur, & ſibi à periculis caueant?

His duabus obſeruationibus munitis, facile eſt iudicare de his quæ toto capite traduntur: & ſi quid ſententiæ quam propugnamus obſit, ſoluere & refellere. Primum quod refertur ex Iulio Pacio, propoſitiones hypotheticas, non conficere ſyllogiſmos; veriſſimum eſt ſi interpretemur de quarto gradu à nobis conſtituto, cum cognitâ euidenter probabilitate illationis, aſſenſus cohibetur à re illatâ, quod non ſit compertæ, & euidentis veritatis, ac ſubinde aſſenſus nequeat præberi citrà periculum erroris, qui omnino Deo repugnat.

Hinc facile eſt interpretari omnia Scripturæ loca, quibus Deus homines monet de rebus conditionatè futuris, non certò, & infallibiliter, ſed probabiliùs inſpectâ cauſarum propenſione. Licet enim Deo repugnet, co-

gnita euidenter, probabilitate illationis, rei illatæ aſſentiri; quid vetat illa reuelare hominibus in periculo conſtitutis, imò illos ad opinionem, & metum malorum quæ imminent inducere, vt ſibi caueant, & conſulant? Et hæc ſolutio ſatisfacit omnibus fere locis ex Scripturâ pro ſcientiâ mediâ.

Poteſt alia ſingularis reſponſio deſumi ex tertio gradu, ad locum Matthæi 11. de Tyriorum conuerſione, hæc dicta à Chriſto, quâ homine, ex cognitione euidenti illationis probabilis, & illatæ conuerſionis morali, & probabili; quæ licet Chriſto quâ Deo omninò repugnet, non videtur quâ hominem dedecere: & ex illâ fuiſſe locutum.

Hæc omnia confirmat egregiè S. Doctor 2.2. quæſt. 71. art. 6. ad 2. vbi ait, diuinam præſcientiam futurorum, illa reſpicere, primò, vt in ſeipſis ſunt præſentia æternitati: deinde vt referuntur ad exiſtentiam, ſecundum ordinem cauſarum. Primo reſpectu determinata ſunt, non altero: ſed vtrumque præſcientia diuina coniungit, quam tamen Prophetia non aſſequitur: quia inquit, S. Doctor, impreſſio agentis non adæquat eius virtutem; vnde fit vt interdum Prophetia, quæ eſt impreſſio diuinæ ſcientiæ, illam imitetur vt reſpicit futura in ſeipſis, atque ita certò eueniunt quæ reuelat, vt illud Eſaiæ 7. *Ecce Virgo concipiet*: aliquando Prophetia eſt impreſſio diuinæ ſcientiæ, vt reſpicit inclinationem cauſarum ſecundarum ad effectum, & tum poteſt aliud euenire, quam quod reuelatum eſt, licet non ſubſit falſum Prophetiæ, quia ſenſus eſt, quod ea ſit inferiorum cauſarum ſiue naturalium ſiue liberarum diſpoſitio: atque ita interpretari oportet illud Eſaiæ ad Ezechiam, *Morieris tu, & non viues*. Atque hoc ſenſu explicare licet omnia futura conditionata, quæ à Scripturâ prædicuntur, non certitudine Metaphyſicâ, ſed morali, conſentaneâ cauſarum inclinationi; quæ cum effectu futuro connexionem habent, non tamen infallibilem: & ideo particula, forte interdum apponitur, quaſi innuens rem non omninò certam.

Ex his facilè eſt occurrere Argumentis, quæ aliquâ ratione huic aſſertioni aduerſantur, quale eſt illud Numero 49. ex reuelatione colligi neceſſariò ſcientiam rei quæ reuelatur, quia reuelans non neſcit quid dicat. Sed iam ex D. Thomâ inſinuatum eſt, reuelationem interdum ſigni-

ficare cauſarum ſecundarum inclinationem ad futurum effectum, non ipſius coexiſtentiam in æternitate: vnde ſumenda eſt omninò infallibilis veritas. Adde ad reuelationem ſatis eſſe euidentem notitiam probabilitatis, ſeu rei probabilis, cuius opinationis aſſenſus repugnet Deo reuelanti, non illi, cui fit reuelatio.

Quod additur Num. 50. propoſitiones de futuro contingenti eſſe conformes rei, ac proinde veras: reſponſum eſt ex Nazario, habere conformitatem, & veritatem fallibilem. Aliud enim eſt, non competere rei contingenti, & liberæ, eſſe futuram, aliud competere non eſſe futuram, quod à decreto habet: illud vero eſt negatiuum, iſtud affirmatiuum, & neceſſarium ad infallibilem cognitionem, & veritatem, quod cum deſit omnibus contingentibus, & liberis, ante decretum Dei, aut illorum præſentiam in æternitate, hinc fit non poſſe certo ſciri à Deo, nec reuelationes quæ exſtant in Scriptura, ſignificare huiuſmodi infallibilem veritatem, ſed tantum cauſarum inferiorum, ad ponenda huiuſmodi futura propenſionem: vnde ſoluuntur quæ Numero 50. 51. & 52. habent aliquid difficultatis.

Vno verbo ad totum Caput Reſpondeo in gratiam Tiphanij illum non negare in totum ſcientiam quamcunque conditionatam, ſed quæ anteceſſerit rerum abſolutè futurarum præſcientiam, quaſi has ſcire non potuerit, niſi priùs exploraſſet, quid futurum eſſet hypothetice: quod iam monui, & pluries inculcandum eſt, vt agnoſcamus totum ex ſcientia media Eccleſiæ comparatum præſidium, hoc ordine contineri; vt priùs ſit verum & ſcitum à Deo; hypotheticum eſſet, quàm ſimplex erit, nec iſtud ſcibile à Deo niſi illud ante conſuluerit. Hinc etiam conſtat expoſtulationem Ioannis à Sancto Thoma, Diſputatione 2. Art. primo, cui reſpondetur Diſput. 3. Cap. 1. æquiſſimam eſſe contra Alarcon, alioſque Authores, quod in vulgus ſcriptis ſuis ſparſerint, Thomiſtas antiquos denegaſſe Deo ſcientiam huiuſmodi futurorum, Recentiores vero vi ſuorum Argumentorum conuictos, illam conceſſiſſe, confugiſſe autem paucis ab hinc annis, ad illud aſylum de decretis conditionatis, in quibus Deus futura illa certò attingat, contra quæ addit Ioannes à Sancto Thoma, infœliciter pugnaſſe Suares, Ruiz, alioſque Societatis Au-

thores, anxiè deplorare Alarcon, quod in eandem ſententiam conſpirent nobiſcum, & ſolo loquendi modo diſſentiant. Quare triumphi palmam defert vni Vaſques, qui nullo decreto conditionato actu admiſſo, mediam ſcientiam ſuſtinuit.

Ad hæc Diſputationis 3. Cap. primo, pluribus reſpondetur, ita tamen vt manifeſtum ſit, quod ante nos obſeruatum eſt à nonnullis, Authorem profundæ eſſe calliditatis, & ſæpe argutiis agere, quæ magis reſipiant Sophiſmata, quam legitimas Argumentationes, & huic expoſtulationi Ioannis à Sancto Thoma ita reſpondetur, vt omnia ad cauſæ commodum inuertantur, magis quam aliqua bonæ fidei cura refellantur. Tacetur enim, aut diſſimulatur, omnium ad vnum, tum Recentiorum, tum Antiquorum Thomiſtarum conſenſus, quoad principia communia capitaliter aduerſa ſcientiæ mediæ; nullam à Deo haberi poſſe cuiuſcunque futuri certam cognitionem ante decretum aliquod actuale. Hoc ſolum differre videntur, quod nonnulli decreto addendam putent coexiſtentiam futurorum in æternitate, & huius ſententiæ eſt Capreolus: alij ex Recentioribus, è quorum numero Dominicanum vnum noui Ledeſmam, & Corneio, & Curiel, negant huiuſmodi decreta conditionata, niſi admodum pauca, forte de quibuſdam futuris, quæ reuelantur in Scripturâ. Alij nolunt Deum ſuſpenſum, & ob libertatis actualiſſimæ infinitam perfectionem cenſent de quibuſcumque futurorum combinationibus decreta conditionata habere.

Sed quid iſtæ diſſenſiones minutæ noſtrorum, iuuant cauſam ſcientiæ mediæ, vt admiſsâ conditionatorum ſcientiâ, non ſenſu Molinæ, ſed noſtro, id eſt, fulta decretis, triumphum canant Aduerſarij, rem confectam putent, quod controuerſia ad hoc vnum caput ſit reuocata, an dentur prædefinitiones huiuſmodi futurorum? Vnde colligunt ſine cauſa turbatum eſſe in Hiſpania dum hæc quæſtio moueri cœpit, & Molinam ex hoc capite iniquam vexationem paſſum eſſe, ſi non erat alterius criminis reus, quam quod negaret eſſe prædefinitiones huiuſmodi conditionatorum, quas Thomiſtarum multi negant. Vnde ſubinferunt 2. totâ controuerſiâ, ad huiuſmodi prædefinitiones reuocatâ, ſuis Authoribus incumbere eas proban-

di onus, ſe ſuo ſatisfacere officio, ſi noſtris Argumentis reſpondeant, ſed gratias nobis habendas putant, quod noſtrâ confeſſione eâ ſe laboris parte, quæ ad hoc probandum neceſſaria videbatur, leuatos voluerimus: vnde ſibi ſufficere, ſi noſtras pro huiuſmodi definitionibus Argumentationes ſoluere commode poſſint: quod eſt munus, eorum qui negant in omni Diſputatione.

His duobus conſectariis, eorumque fundamento, alia duo adſtruuntur, quæ ſtare, aut euerti neceſſe eſt pro ſorte ſuperiorum: in hac autem totâ diſſertatione ſinceritatem deſidero; non ſolum quod non bonâ fide relatæ ſint Thomiſtarum ſententiæ; ſed quod vno capite tota controuerſia, quæ latiſſimè patet, contineri velit. Eſto non dentur prædefinitiones, nonne his ſublatis, ſtatuendum eſt aliquod medium cognoſcenti intimum, quo futura poſſint attingi? Illud vero hactenus fruſtra quæſitum ſublatis decretis, totâ ſectione ſuperiore demonſtratum eſt. Id forte ſufficiat ad ſtabiliendam futurorum cognitionem, prædefinitiones ſuſtuliſſe; quibus hoc vnum ſtudium eſt, aliena refutare, & ſua probare nunquam: ſed iis qui de re Chriſtiana benè mereri ſtudent, duplex incumbit labor, nempè refellendi falſi, & veri confirmandi; & neuter eſt diſſimulandus, aut fugiendus, niſi forte iis, qui diffidant, ſe neutrum poſſe conſequi. Hinc factum eſt vt nulla exſtet, aut tentata ſit probatio huius articuli, hypothetica priùs vera eſſe abſolutis, & totam ab illis ad iſta deriuari veritatem; & ante vel ſaltem poſt euerſas prædefinitiones, probanda erant hæc capita, vnde prius neceſſariò eſt explorandum Deo, quid veri habeat eſſet hypotheticum, quam illi conſtare poſſit erit abſolutum.

Miror diſcuſſa adeò diligenter expoſtulatione Ioannis à Sancto Thoma, prætermiſſam, nec vllo verbo excuſatam lamentationem Alarcon, & comparationem ab illo initam Vaſques cum Suare, quoad impugnatas prædefinitiones, quod infauſte Suares, fœlicius ait ſucceſſiſſe Vaſques. Sed quem tandem habuit exitum Diſputatio à Vaſque ſuſcepta? In id omnes eius conatus reciderunt, vt decretum Dei in ens rationis reſoluat; totamque eius cauſalitatem in hunc circulum nugatorium: *Res eſt futura, quia Deus vult: & ita Deo placet, quia futura eſt*: cum eius productione temporaria conſtet præter ens rationis

decretum diuinum. Si ea Vaſques contra nos impugnatio, felicem, Alarcon eius diſcipulo, viſa eſt habere exitum; quod tandem futurum eſt Suaris infortunium, quem præ Vaſque hoc bello infœlicem prædicat? Hinc forte accidit vt horum caſu alij cautiores facti, negent impugnandos Thomiſtas, ſed eorum tantum impetum ſuſtinendum ſibi aſſumant.

Ad reliqua quæ ſuperioribus addduntur, nihil attinet reſpondere: neque enim verum eſt, Molinam ob ſolas prædefinitiones damnatas, fuiſſe accuſatum; ſed quod gloriaretur à ſe inuentam ſcientiam D. Auguſtino, & aliis Patribus ignotam, ex ſupercomprehenſione cauſarum; vel vt alij, ex ſolo euentu, aut lege contradictoriarum: & alia id genus ſingularia, quæ ſublatis prædefinitionibus ſufficiebant Recentiores, & quæ illis probanda erant, ne viderentur Chriſtianam veritatem deſerere, aut præbere ridendam hæreticis, maximè Soncianis omnium peſtilentiſſimis, qui futurorum certam Deo notitiam negant, quod non magis ipſis ſatisfaciat ſupercomprehenſio Molinæ, lex contradictoria Suaris, nec ſatisfactura ſit, hypotheſis futuritionis ex euentu, quam prædefinitiones Thomiſtarum.

Quid ergo fiet Religioni, ſi conuulſis noſtris fundamentis, ſua non probent Aduerſarij, niſi vnâ aſſeueratione, vel ſolutione negatiuâ Argumentorum, vel probationibus in ſpeciem poſitiuis, quæ vna conſtent petitione principij perpetuâ, qualis eſt Molinæ, futura hypothetica cognoſci in cauſis ſecundis, quod illas Deus ſuper comprehendat; quid vero id ſit ſupercomprehenſionis nomen; verè incomprehenſum eſt, nec ab ipſo, aut eius diſcipulorum vllo, hactenus explicatum. Nihilo meliores ſunt eius diſcipulorum probationes, pro opinione communi; niſi quod vitio petitionis principij, addatur aliud fortè grauius; nempe ſcientiæ mediæ ruina: nam cum ad hoc excogitata fuerit, vt conditionatorum notitia præluceret præſcientiæ abſolutorum; id eſt, prius illa, quam iſta vera eſſent, & ſcirentur; tamen adeo infœliciter quæſita eſt conditionatorum veritas, à contradictoriarum de futuris lege, aut à ſuppoſitione euentus futuri ante omnem cauſæ determinationem, vt ſi huiuſmodi principia de conditionatis obtineant, de abſolutis perin-

de valere neceſſe ſit, ac proinde aliquo etiam rationis, aut naturæ instanti, prælucere non poſſe ſcientiam mediam conditionatorum abſolutorum præſcientiæ. Certe qui rem Chriſtianam eo deduxerunt, atque his appenderunt fundamentis;non videntur eius veritati,& auctotitati conſuluiſſe,melius quam ij,qui prædefinitionibus eam fulciunt &ſuſtentant.

Paragraphvs Secvndvs.

An Scriptura faueat ſcientiæ mediæ.

Adversarii totis viribus nituntur ſcientiam mediam ex Scripturâ deducere, quaſi fide diuinâ credendam: ſed multa obſtant illorum conatibus, & conſiliis: neque enim ad fidem pertinent quæcunque ex Sacrâ Scripturâ probantur, niſi vel expreſſis verbis ea tradat, vel illam communis Eccleſiæ traditio, ad eum ſenſum interpretetur. Sed ab vtrâque fidei regulâ longiſſimè abeſt ſcientia media: quo enim loco, etiam nomine tenus,illius Scripturam meminit? Aut quis SS. Patrum, & interpretum, ante hanc exortam controuerſiam, ſuis in Scripturæ, commentariis, vel minimo verbo ſignificauit? Multis ſanè Argumentis longiſſimè repetitis opus eſt, ſcientię huiuſmodi ex Scriptura trahendæ, & extundendæ:quare nihil ad fidem,ſed à ſummum poteſt ad opiniones Theologiæ pertinere.

Scriptura expreſſis verbis reuelationes aliquot de futuris conditionatis refert: ſed ex reuelationibus probatum eſt futurorum certam notitiam deduci non poſſe, maxime cùm obiurgationes ſpectant potius quam futurorum notitiam huiuſmodi reuelationes, & conciones magis quam Prophetias reſipiunt, qualis eſt illa Iudæorum ex comparatione cum Tyriis reprehenſio: neque enim ad maiorem exigenda eſt veri ſermonis rigorem hæc increpatio, quam minæ Regi Ezechiæ denunciatæ ab Iſaiâ, *morieris tu, & non viues*: quas fuiſſe veras ex cauſarum naturalium ſerie, ac propenſione, non ex morte ſecutâ, certiſſimum eſt. Quid vetat, quin qui pœnitentiam Tyriorum, ex eodem capite, id eſt, ex minus pertinaci ad

malum voluntate Tyriorum denunciauerit, non ad euentum certò ſignificandum, ſed ad obiurgandam Iudæorum malitiam? Quare quod inde aſſumunt Aduerſarij ex eo loco, aliiſque ſimilibus, inferri non minùs certam conditionatorum quam abſolutorum notitiam, vel falſum eſt, vel ad ſummum probabile.

Si ex rebus eiuſdem generis, nempe ex futuris, abſolutè aut diſparate conditionatis, liceat de huiuſmodi liberis fallibili vinculo connexis ſtatuere, aut coniicere, causâ cadent ex Scripturæ ſententiâ, defenſores ſcientiæ mediæ, ſuoque iudicio damnabuntur: quandoquidem ad cæterorum omnium certam notitiam, decreta præire volunt ex Scripturæ ſenſu; cur igitur ſingularem de huiuſmodi futuris legem conſtituunt, quâ à decretis eximuntur, qua eſſet, prius quam erit verum, & iſtud ab illo pendere volunt? Et ne dicam neceſſariò, ſed vix vllo veriſimili Argumento nituntur: quin potiùs ſi hæc futura, ad reliqua de quibus Scripturæ agunt, vel omnia ad Scripturæ regulam exigantur, perit omnino ſcientia media.

De illo conditionate futuro, quod ad diſparata pertinet, relato 4. Regum 13. non vna eſt Recentiorum ſententia. Suarez exiſtimat metiendum eſſe regulis aliorum futurorum: id eſt, veram eſſe alteram illius partem determinatam ante decretum vllum. Alarcon, & Arubal contrà, exigunt ad illius veritatem decretum aliquod actuale; quæ opinio defenditur Diſputationis 2. Num. 57. quod ſcilicet eo loco, non tam ſignificetur quid homo ex hypotheſi liberè faceret, quod potiſſimum quæritur, quam quid faceret ipſe Deus: cum ſenſus ſit: *Si percuſſiſſes quinquies terram*, dediſſet tibi Deus vires ad percutiendam Samariam vſque ad conſummationem Sed ſententia Suarez magis conſentanea eſt principiis ſcientiæ mediæ: nam præter quod, ante quodcumque inſtans rationis, verum eſſe oportet, & ſcibile, quidquid futurum, ſeu à Deo ſolo, ſeu à creatura coagente Deo, pendeat: nihil horum deeſt huius generis conditionato diſparato, neque enim quæritur ſolum, quid Deus, ſed etiam quid homo facturus ſit: nempe, ſi percuſſerit ſepties, aut quinquies terram, ſit hoſtes ad internecionem deleturus: Ergo vel illud, vel nullum futurum

conditionatum, ante decretum Dei erit determinatè verum, aut ſcitum.

Hæc dicta ſint vt agnoſcat Lector, quam infirma ſint Aduerſariorum Argumenta, quæ in gratiam ſcientiæ mediæ ex Scriptura depromunt; nam niſi fere gratis illis concedamus, dari certam, & Deo dignam huiuſmodi conditionatorum ſcientiam; vix vllo legitimo Argumento id conficere poſſunt. Hoc tamen partim probato, partim conceſſo, ſic argumentantur. Huiuſmodi futura conditionata nequeunt nota eſſe Deo in decreto efficaci, & prædefiniente: Ergo ſunt vera, & ſcita, ante decretum, vel ex ſupercomprehenſione, vel ex lege, &c. Probant minorem: niſi Deus cognoſceret futuram pœnitentiam Tyriorum, patratis apud ipſos miraculis, quæ apud ſe edita viderant Iudæi; vana fuiſſet increpatio iſtorum, præ Tyriorum malitâ: quia non deerat illis iuſta excuſatio pœnitentiæ dilatæ, aut repulſæ, quod ſcilicet illis deſit efficax decretum omnino neceſſarium ad pœnitentiam agendam.

Confirmatur: comparatiua increpatio iuſta eſſe nequit, niſi ſit æqualitas: aliàs iniuſtè increparetur ſeruus vnus præ alio, qui mille aureis receptis, totidem fuerit lucratus, cum ille centum comparauerit, quia plura non receperat. Maior autem eſt inæqualitas, orta ex efficaci decreto; quam quæ naſci poſſet ex diſpari pecuniarum ſummâ: quia fieri poteſt vt qui centum nummos receperit, ſua induſtria lucretur plura centena; nunquam autem poteſt contingere, imo repugnat, vt cui defuerit efficax prædefinitio ad pœnitentiam, à peccatis reſurgat; ſicuti cui affuerit, non poteſt illum ſuorum peccatorum non pœnitere.

Paragraphvs Tertivs.

Solutio Argumenti ex comparatione Iudæorum cum Tyriis.

Non eſt dubium quin illud Argumentum ſit ex totâ Theologiâ difficillimum: ſed quatuor nobis ſuppetunt grauiſſima, quibus eleuetur, eaque paucis perſtringam; Reſpondeo itaque primo eamdem difficultatem

ſibi obieciſſe D. Paulum ad Roman. 9. & ex illo D. Auguſtinum & D. Proſperum. Nam cum ſtatuiſſet hanc veritatem: *Ergo cuius vult Deus miſeretur, & quem vult, indurat:* ſtatim obijcit ſibi, quod ex Aduerſariis retulimus: *dicis itaque mihi, quid adhuc quæritur?* Et reſpondet *Voluntati enim eius quis reſiſtit? ô homo! tu quis es qui reſpondeas Deo.* Vis obiectionis eadem prorſus eſt, cum relata ex defenſoribus ſcientiæ mediæ, ſed paucioribus verbis comprehenſa. *Itaque dicis mihi quid adhuc quæritur?* Quorum ſenſus eſt, inique arguor quod non reſipuerim, & abiecerim peccatum: hoc enim mihi imputandum non eſt, cui defuit gratia efficax, citrà quam impoſſibile eſt meam vitam corrigam, & in Deum referam.

En tota ratio iniuſtæ querimoniæ; quaſi reprehendi nequeat peccator in malo pertinax, cui denegata ſit gratia naturâ ſuâ efficax: & tùm tantum iuſta ſit expoſtulatio, cum omnibus confertur gratia communis ſufficiens, quam quiſque ex innata libertate reddat efficacem, aut inefficacem. quid vero D. Paulus ad hanc difficultatē? Non dignatus ſoluere, ſic arguentem reprehendit, *ô homo! tu quis es qui reſpondeas Deo?* Quaſi deterreret à tanta profunditate ſcrutanda, quæ tamen modica, ac fere nulla eſſet, ſi reuocari poſſet ad voluntatis humanæ conſenſum præuiſum, aut diſſenſum. Vnde deſumitur grauiſſimum Argumentum contrà ſcientiam mediam: vel latuit Paulum diſcrimen gratiæ faciendum ante omne decretum Dei, ex præuiſione conſenſus; vel illud Myſterium illi innotuit, ſed tacuit ſola admiratione contentus, quaſi impenetrabile, vt inquit D. Proſper 1. de vocatione gentium cap. 25. confeſſus hanc quæſtionem, nec per liberi arbitrij velle, aut nolle ſoluendam: vel reuera ita ſolui poſſe exiſtimauit. Si duo priora velis; ſuſpecta imò damnanda eſt ea Theologia, quam D. Paulus ignorauit: ſi poſtremum aſſeras; reum illum peragis, detentæ & oppreſſæ veritatis, & præuaricationis cauſæ Dei, quam cum vno verbo tutari poſſet aduerſus impios, paſſus eſt in graue ſcandalum incurrere. Eiuſdem criminis conſcios habebit D. Auguſtinum & D. Proſperum, quorum hic primus toto libro de correptione & gratiâ, docet cur corripiendi ſint peccatores, ſi à gratia Dei donari debeat ipſis, vt reſipiſcant.

Huic primæ reſponſioni addo ſecundam: rationem humanam, dum altiora ſe quærit, per prærupta incedere, & in eos ſe induere laqueos, quos aliis inſtruit. Quare hoc Argumentum Aduerſariis omnino ſoluendum eſt. Quamuis enim doceant Iudæos, & Tyrios, pari Phyſicè gratia fuiſſe præuentos, non tamen negant, longè diſpares moraliter, & ratione beneficij: quia Tyriis erat conferenda, conſentanea eorum ingenio, & corporis, atque animi affectibus, vt ex Vaſque, vel ex Suare, ea temporis differentiâ, eoque rerum ordine erat impertienda, vt infallibiliter conſenſus voluntatis ſequeretur. At contrà Iudæis exhibita fuit, nulla temporum, affectuum, habitâ ratione, & iis circumſtantiis, quibus præuidebantur diſſenſuri. Si ergo iniuſtam reputant increpationem vnius præ alio, qui non ſit par auxiliis & beneficiis gratiæ, inique reprehenduntur Iudæi exemplo Tyriorum, cum iſti gratiam congruam, alij incongruam eſſent recepturi.

Si dicas iuſte reprehenſos Iudæos, non ſolùm quod ex maiori malitiâ repulerint gratiam oblatam; ſed quod illis nihil defuerit eorum, quæ neceſſaria erant ad poſſe; nec aliunde Deum debere captare eas tantùm occaſiones, quibus præuidebat conſenſuros, nec in illis collocare vnquam quibus non erant conſenſuri: quia gubernator vniuerſaliſſimus vbi muniuit ſingulos facultate ad agendum neceſſaria, ad arbitrium ipſius pertinet, finis tamen honeſti cauſa, congruas quibuſdam ſeligere occaſiones, vt de iſtis melius mereatur, quam de his quibus auxilia dat ſufficientia quidem, ſed incongrua, id eſt, in actum ſecundum non proditura.

Quod illi ad ſuæ ſententiæ defenſionem, & diuinæ prouidentiæ cauſam afferunt, licet nobis vſurpare: & iiſdem, aut ſimilibus reſponſionibus Argumentum contrà nos inſtructum infringere: & hoc eſt tertium quod promiſi me præſtiturum. Atque ad id ex Salmanticenſibus, & Ioanne à S. Thoma, tria obſeruanda ſunt, primum vt iuſta ſit delinquentis increpatio, tria neceſſaria eſſe: primò vt inſtet aliquod officium, quod debeat, & quod poſſit implere, re tamen non impleat: vnde inferunt ad iuſtam obiurgationem minimè requiri decretum efficax, quod tertiam conditionem tollit ad obiurgationem, & ponit ne-

ceſſariam: quia infert libere, & infallibiliter rem faciendam & implendam. Non poterant ergo Iudæi obtendere iuſtam ſuæ pertinaciæ, & malitiæ excuſationem; cum illis tria ſuppeterent, ad hoc requiſita: nec decretum efficax tollebat potentiam antecedentem, quamuis non poneret conſequentem, id eſt, cum actu coniunctam.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Altera eiuſdem Argumenti ſolutio.

ALTERVM quod ad Argumenti ſolutionem addendum occurrit, maximi momenti eſt, auxilium efficax à ſufficienti diſtingui quidem, non ſicut videntur inſinuare Ioannes à Sancto Thoma, & alij, quod efficax tantùm actum reſpiciat, ſufficiens vero potentiam, id eſt actum primum: licet enim aliquo ſenſu verum ſit, videtur tamen commodius, ſi illorum diſtinctionem, eâdem ratione explicemus, qua animæ rationalis à gradu ſenſitiuæ, & vegetatiuæ; vel numeri ſuperioris ab inferiori; vt non ſe mutuo excludant, ſed comparentur ſicut incluſum ad includens, totum ad partem: quia ſicut anima rationalis exercet munus vegetatiuæ & ſenſitiuæ, additque rationis vſum, & facultatem, ita mihi videtur comparanda gratia efficax cum ſufficienti, vt præter potentiam, iſtius actum ſecundum inferat certo & infallibiliter: quod præter exemplum gratiæ congruæ, & incongruæ Aduerſariorum, poteſt alio explicari aptiore ex D. Thoma deſumpto gratiæ ſanctificantis, quæ vt in animâ per modum habitus reſidet, habet rationem, & vim auxilij ſufficientis, prout actu infunditur, animamque impellit prior ſecundum genus cauſæ efficientis, poſterior ſecundum genus materialis, & diſpoſitiuæ, conſenſu, ſeu actu contritionis quo recipitur, vim habet non ſolum auxilij ſufficientis, ſed etiam efficacis: Ergo vtrumque continet, & à ſufficienti diſtinguendum eſt, vt anima rationalis à ſenſitiuâ.

Quod poteſt alio forte conuenientiori exemplo illuſtrari, iudicij, & imperij, quo poſito ſequitur libere conſenſus voluntatis, nec poteſt non ſequi ſenſu compoſito: illud vero iudicium, & imperium vltimum diſtinguerem

à gene-

à generali, eodem diſcrimine, quod eſt obſeruatum intercedere inter animam rationalem, & ſenſitiuam: & eodem, diuerſo genere comparationis priorem eſſe, aut poſteriorem conſenſu voluntatis, vti diximus habitum charitatis præire conſenſui, quo recipitur, aut illum ſequi.

His tertio eſt addendum ex Ioanne à S. Thoma; peccatorem indignum eſſe gratiâ Dei, illique reſiſtere duplici genere impedimentorum: quam doctrinam profundiſſimam deſumit ex S. Thoma 3. contra Gentes cap. 59. & 60. Primum genus impedimentorum, ſunt peccata quæ præceſſerunt, vel actualia, vel originalia: quorum licet interdum rationem non habeat Deus, ſed ſummâ miſericordiâ ſuperatis obſtaculis, maximam gratiarum copiam effundat in eos qui huiuſmodi malis detinentur; tamen certum eſt occaſione illorum, Deum poſſe, & interdum re ipsâ eſſe parciorem beneficiorum, & auxiliorum, & in illorum pœnam recuſare gratiam, cuius abceſſum alia peccata ſequuntur.

Sed præter illud impedimentum antecedens, quod poteſt multo tempore præire peccato inde ſecuturo; aliud eſt genus impedimenti concomitans, priùs tamen ſecundum genus cauſæ materialis, ad quod ſequatur primum peccatum. Illud vero Ioannes à S. Thoma vocat impedimentum culpæ concomitantis, vel inconſiderationis, quod priùs ſit ſecundum genus cauſæ diſpoſitiuæ, ſeu materialis: denegatio vero auxilij efficacis præerat ſecundum genus cauſæ efficientis, ſicut dictum eſt de gratiâ habituali, & de iudicio vltimo practico; hæc vero diſtinctio, ſeu ordo prioris ſecundum diuerſum genus, receptum in Schola Peripateticâ, & Thomiſticâ, tanti momenti eſſe putat Cardinalis de Lugo Diſput. 8. de pœnitentia, Sect. 7. vt eo conſtituto, dicat Thomiſtas, qui eo confugerint, tutos eſſe ab iſtis Argumentis, contra præmotionem & gratiam efficacem à libertate læsâ repetitis.

Paragraphvs Qvintvs.

Confirmatio Superiorum.

Qvartvm, & vltimum ad illius Argumenti ſolutionem addendum eſt, quaſi interpretatio, vel am-

pliatio primi. Ita enim mordicùs ſuæ ſcientiæ mediæ adhærent Aduerſarij, tantumque præſidij in hoc ſuo Argumento, quo illam ex Scripturâ eruunt, ſibi adeſſe putant; vt vix curent pluribus aliis Scripturæ locis vim inferre: & tanti faciunt querelas peccatorum, vt illis compeſcendis, nihil dubitent totum caput ſalutis reuocare, ſeu diuinæ gratiæ efficacis, & ſufficientis totum diſcrimen trahere, ab innata libertate quâ quiſque ſe diſcernit, quo gloriari poſſit. Conſecutio eſt euidentiſſima hoc Argumento, quod vrgent Salmanticenſes Diſput. 9.

Cum duo partim conueniunt, partim differunt; ratio diſtinctionis non poteſt repeti vt à primo principio, ab iis, quibus inter ſe conueniunt, & pares ſunt: res videtur euidentior, quam vt egeat probatione; nec minus certum eſt ex Aduerſariis communem omnibus hominibus dari gratiam ſufficientem, & interdum maiorem reprobis quam electis, & conuertendis: Ergo, vt inquit D. Auguſtinus de Prædeſt. Sanctorum cap. 5. in ea verba ad Corinthios. *Qui gloriatur, in Domino glorietur: quis enim te diſcernit? Nihil huic ſenſui tam contrarium eſt, quam de ſuis meritis quemquam gloriari, tanquam ſibi ea fecerit, non gratia Dei: ſed gratia qua bonos diſcernit à malis, non qua communis eſt bonis, & malis.* Hoc Argumentum ex loco D. Pauli vrgent Salmanticenſes Dub. 1. quem ſuppreſſis aliis multis ſelegerunt, *quod* inquiunt *Eius veritas non poſſit ita benè ſaluari*, ſi ſemel admittatur ſcientia media. Illorum Argumento reſpondetur accuratè toto Cap. 2. Diſput. 3. ſed quod Salmanticenſes dixerunt pro ſummâ modeſtiâ, non ita benè ſaluum eſſe illum locum admiſsâ ſcientiâ mediâ: non debuit ipſis, nec cauſæ, quam propugnant, fraudi eſſe; quaſi ille locus parum vrgeat contra ſcientiam mediam, quæ in tuto ſit, nec quidquam timere à Scripturâ poſſit, illo loco explicato, qui videtur longè abeſſe ab aſſertione probanda prædefinitionum, & niſi illas verbis quolibet radio ſolari illuſtrioribus, noſtris oculis ſubiiciat legendas, neque hunc, neque vllum ex tota Scriptura locum obiici poſſe, qui vel minimum mediam ſcientiam lædat: quaſi non poſſit impeti ex aliis capitibus à prædefinitionibus diuerſis, quaſi Cap. 9. ad Romanos grauiſſimo ſilentio non videatur prædamnata.

Nam licet Argumenta, à ſilentio, ſeu ab auctoritate ne-

gatiuâ repeta, videantur eſſe debiliora; illud tamen ex Apoſtolo deſumptum, demonſtratiuum dici poteſt, quia ſi vera, aut quod perinde eſt, ſi Apoſtolo nota fuiſſet hæc ſcientiæ mediæ Theologia, & aliunde ſui defenſores neceſſariam omninò putent, & continuò adhibeant ſoluendo, quod ſibi Apoſtolus obiicit, Argumento, repetito ab excuſatione peccatorum, defuiſſe officio, & in peccatum lapſos, quod ſibi defuerit illa voluntas ſaluans, & gratia efficax neceſſaria ad ſalutem, & perſeuerantiam, quæ prædeſtinatorum nulli negetur, concedatur reliquorum hominum nemini; quâ ratione, aut quâ conſcientiâ potuit Paulus graui huic ſcandalo auertendo, prætermittere nedum idoneam, ſed etiam neceſſariam ſcientiam mediam, & totam difficultatem admiratione ſoluere, & ad omnipotentiſſimam voluntatem deducere? Hoc Pauli ſilentium, grauius, & expreſſius cenſeo contra ſcientiam mediam, quâlibet cenſurâ, in illam conceptis verbis latâ.

Nec dicant Aduerſarij, hunc vnum ex Scripturâ locum poſſe in illam proferri: nam plura alia hoc Paragrapho inſinuata ſunt. Theologi ſæpe malè audiunt, nec interdum ſine causâ, quod videatur nonnumquam non omnino agere ſincere, & bonâ fide. Eam autem requiro in reſponſione ad Argumentum Salmanticenſium: vt omittam male vim authoritatis Apoſtoli, vt aduerſetur ſcientiæ mediæ, ad id caput reuocari, vt neceſſe ſit prædefinitiones noſtras, eo loco legi, quæ tamen adeo longe dicuntur inde exulare, *vt is qui ſe ea legere eo loci dicat, quicumque ſit; poſſit etiam facile Hebræa legere ſine punctis.*

Sed ſi Argumentum ex eo loco petitum, nihil habet difficultatis contra ſcientiam mediam; ad quid in eo ſoluendo tot impletæ paginæ, & quatuor pluresque reſponſiones congeſtæ ſunt? Nec tamen propoſitum fuit totâ ſuâ vi, ſed magnâ ex parte eneruatum: nam totum robur Argumentationis duobus verbis nitebatur; ex Auguſtino gratiam communem bonis maliſque, non poſſe inducere illorum diſcrimen ad ſalutem, ex illo axiomate, plurium inter ſe parium conuenientium, partim diſtinctorum, cauſam differentiæ nullâ ratione aſſumi poſſe à communibus notionibus & rebus: à quibus tamen verbis, neſcio an de induſtriâ abſtinuerit Aduerſarius: ſed hoc certum eſt, nullo loco legi; quare reſponſiones nihil eſſet opus

R ij

refellerre; cum prætermiſſa ſit præcipua vis Argumenti.

Sed vltro conceditur quod euincit: nam Numero eiuſdem Cap. 17. ad finem ſic habetur. *Hoc proprium eſt liberorum agentium, vt antecedens eorum æqualitas poſſit eſſe cauſa conſequentis inæqualitatis*, neque aliter ſtat libertas ſeu facultas agendi: Ergo prima cauſa illius exceſſus qui elucet in actu 2. & paſſim vocatur conſequens, eſt ipſa creata libertas, & à Deo tantum eſt materialiter, ac per accidens, ac præter illius intentionem: à quo non videtur abhorrere, quod lego eiuſdem Cap. Numero 14. his verbis. *Atque in eo ni fallor, deceptus eſt Auctor cum quo diſputamus: quia videtur ſentire aſcribendam eſſe Deo diſcretionem hanc formaliter, & quatenus vnus aliquid habet præ alio, non autem materialiter tantum, ita vt ſufficiat id in quo vnus alium excedit*, eſſe à Deo, id eſt, materialiter, nec magis ex mente, & intentione Dei, quam ratio minoris boni eſt aliquid tibi appetibile, aut eligibile præ maiori bono, quod illi ſæpius ante ponis.

Non detrecto eruditi Lectoris iudicium ad quod fit prouocatio: idoneane ſit ad ſaluandam, vt poſtulant Salmanticenſes Apoſtolicæ ſententiæ veritatem, hæc interpretatio: quæ non magis refert in Deum illud Apoſtoli, *Quis eſt, qui te diſcernit?* Quam in voluntatem creatam, minoris boni electionem ſupra magis appetibile: & cum illud Reproborum, ac Electorum diſcrimen, ſit præcipuum ordinis gratiæ ornamentum, à cauſâ vniuerſali præcipue inſpiciendum; non video quâ ratione dici poſſit, à diuinâ prouidentiâ eſſe materialiter præter intentionem, & cœco modo, vt alias inferebamus ex ſcientiæ mediæ principiis, quam reſponſionem videtur ferire illud, *Quis eſt, qui te diſcernit?* Quod plus habet energiæ, quam vt dici poſſit huiuſmodi exceſſum, aut diſcrimen eſſe à Deo materialiter, & quaſi ſpecificatiuè; reduplicatiue vero referri in cauſam ſecundam liberam, vel potius à nullâ eſſe intentum, ſed caſu prouenire.

Non eſt melior reſponſio ad 2. Argumentum ex eodem loco Apoſtoli, quod inuoluit quæſtionem intricatiſſimam, de emanatione actuum ſupernaturalium, à facultatibus nobis congenitis. Et vt rem, cui ſedulo expenpendendæ, opus eſſet multis libris, breui perſtringam, quantum vis Argumenti exigit; ſub hac forma propono.

Quamuis in confeſſo ſit apud omnes, quoſcunque actus vitales actiue à potentiâ prodire, quâ recipiuntur, ſiue Deo auctore gratiæ, ſiue auctore naturæ coagente fiant; ſeu à facultate, habiribus infuſis, vel naturalibus inſtructâ progrediantur; triplex tamen à Theologis inter actus naturales & ſupernaturales diſcrimen conſtituitur: quorum ptimum eſt, facultatem naturalem comparari ad actus ſupernaturales, vt potentiam remotam, ſeu obedientialem, quæ egeat eleuatione; ad actus vero naturales proximam vim habere: vnde ſecundum diſcrimen inferunt, Beatos diſparis intelligentiæ naturalis, quales ſunt homo & Angelus, æquali gloriæ lumine donatos, parem omnino elicere viſionem: vnde tertium, deducunt diſcrimen, vſum donorum gratiæ, effectum eſſe prædeſtinationis, ſicut & ipſa dona. Hic eſt conſenſus Theologorum, de potentiis nobis innatis, ſi comparentur ad actus ſupernaturales, à quo receſſit vnus Molina, his tribus capitibus à nobis notatis; cuius ſingularis opinio, proinde minus tuta, defenditur à Numero 18. nec opus eſt ſingula expendere, quia corruunt explicatione, & deductione triplicis differentiæ, inter actus naturalis & ſupernaturalis ordinis. Quam vero ſolida ſint hæc principia; Argumento eſt, vix vnum Theologorum, excepto Molina, fuiſſe auſum diſſentire: vnde deſerendus eſt potius, quam defendendus, ſi nobis ſit cura veritatis.

Reſponſio ad 3. Argumentum Salmanticenſium Nu-ro 15. ac duobus ſequentibus, nititur differentiâ conditionatorum futurorum, & abſolutorum, quaſi illa prius vera, & ſcita ſint à Deo, & ex illis deriuetur veritas in iſta; atque ex illorum præſcientiâ Deus ſtatuat; ſe in illo rerum ordine conſtituturum hominem in quo præuidit conſenſum gratiæ, prætermiſſis infinitis circunſtantiis, quibus præuidit male reſponſurum gratiæ, & officio, atque hunc delectum occaſionum præcipuum eſſe beneficium gratiæ. Sed quid fiet, ſi *eſſet* conditionatum, nec prius ſit verum, nec ſcitum quam *erit* abſolutum; ac proinde iſtius veritas nullâ ratione ab illo pendeat? Corruent ſine dubio, quæcunque illi prioritati, aut ſubordinationi, veluti caduco fundamento aſtruuntur: vt nihil opus ſit, ſingula refellere pluribus, cum omnia vno verbo conuellantur.

ARTICVLVS SECVNDVS.

An ſcientia media ſit conſentanea principiis D. Auguſtini, & D. Thomæ.

IAM monui id nos ex noſtrâ methodo captare commodi, vt citrà cauſæ diſpendium breuiores eſſe liceat hâc parte controuerſiæ, in cuius examen dimidium fere expenditur operis, cui reſpondemus: nam loca Patrum, menti illorum certius rimandæ, & conſequendæ, opportuna ſunt, quæ argumentoſa cum Suare vocauimus; atque hoc genere locorum ſeu probationum, breui reſoluenda eſt nobis duplex quæſtio, de mente Auguſtini cum Aduerſariis, vbique capitaliter pugnantibus, nempe Molina, & Ianſenio, eorumque ſectatoribus, hic tamen aduerſus nos conſentientibus.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Non ſolum vſus ſcientiæ mediæ, ſed ipſa ſcientia media à mente Diui Auguſtini & D. Thomæ aliena.

DISPVTARI poteſt ex mente D. Auguſtini de ſcientiæ mediæ vſu, & ratiône: primò an detur vlla conditionatorum ſcientia ante decretum, quæ Deo conueniat, vel reuera nullum agnoſcat Deus certo contingens futurum conditionatum, niſi in eſſentiâ, & decreto vt mediis cognitis: vel ſi habere aliquam admittatur, an Electorum ſalus, & prædeſtinatio nitatur huiuſmodi ſcientiâ, eamque adhibeat Deus, ſiue prouidentiæ, & prædeſtinationi hominum ſuſciendæ, ac dirigendæ: vtrumque contendunt Molina, eiuſque ſectatores. Primum admittit Ianſenius, eamque ait eſſe mentem D. Auguſtini, quod ſe probaturum gloriatur, ſi opus ſit locis & argumentis infinitis: ideo ex illâ ſcientiâ mediâ, negotium prædeſtinationis Angelorum, & ſtatus innocentiæ, docet iuxta D. Auguſtini mentem eſſe peractum. Quare ma

nifeſtum eſt illi, nihil repugnans, videri habere hanc conditionata cognoſcendi rationem: ſed eius vſum ſemouet à prouidentiâ hominum ſaluti attentâ, quam niti vult ſolâ omnipotentiæ, & gratiæ vi efficaciſſimâ, ad quam confugit D. Paulus his verbis, *voluntati eius, quis reſiſtit*, id eſt, vt explicat D. Thomas, quin fiat quod Deus vult, & qua ratione fieri voluerit, id eſt, libere & infallibiliter.

Nos contrà vtrumque ſtatuimus, non ſolum vſum ſcientiæ mediæ Deum remouiſſe à negotio ſalutis hominum; ſed in totum hanc ſcientiam à Deo eſſe alienam, quod ex ſuperioribus breuiter & valide ita probo. Nihil apud D. Auguſt. & Thomam, certius his duobus principiis, omnino aduerſis ſcientiæ mediæ, Deum creata omnia noſſe in eſſentia, vt in cauſa & in medio cognito, neque à rebus ſcientiam haurire: ex quo inferunt aliud principium, res eſſe à priori, & vt à cauſa, quod ſciantur à Deo, non autem ſciri à Deo, quia ſint. His duobus principiis, adde tertium nihilo certius: his ſanctiſſimis Doctoribus omnino ignota eſſe principia, quibus ſcientia media fulcitur à ſuis authoribus. Neque enim illis per ſomnium venit in mentem ſupercomprehenſio Molinæ planè incomprehenſa (ne quid grauius dicam:) lex etiam contradictoriarum de futuro contingenti, ex Diuo Thoma Ariſtotelem ſecuto, non obtinet cum de futuris contingentibus & liberis agitur.

Dices tertium ſupereſſe principium, quo nitatur ſcientia media, illud vero eſſe ſuppoſitionem, quâ ante omnem cauſæ determinationem, res futura ſit. Hoc principium quod vnice vrgetur, aliis vel reiectis vel tacitis, differt à 1. Molinæ, quod vt dixi effugiat omnem mentis cogitationem: iſtud vero ſi admittatur, debeat eſſe per ſe notum, ac proinde decepti ſunt, quotquot inſudarunt Theologi, & Philoſophi, huic quæſtioni diſſoluendæ, tanquam omnium obſcuriſſimæ, & inſuperabili; cum deducta tandem ſit ad propoſitionem, non minus per ſe notam, quam ſit hæc, *quidquid eſt, oportet eſſe dum eſt*. Sed hoc mali habet tertium iſtud principium, cum ſecundo; quod ſcientiam mediam, cui ſubſtratum erat quaſi fundamentum, omnino euertat. Neque enim negari poteſt, niſi per ſummam proteruiam, quin *erit* abſolutum, ſit verum

eodem iure ex euentu, ſi *eſſet* habeat eandem veritatem ex euentu certam, ante quodcumque decretum. Quis credat D. Auguſtinum & D. Thomam, totius Prouidentiæ & religionis fundamentum voluiſſe iſtis principiis appendere. Ex his ergo concludo; ſcientiæ mediæ nedum vſum, ſed rationem etiam ignorari, & improbari his Sanctiſſimis Doctoribus; quod peſſime illorum principiis conueniat, nec quibus nititur, conſentanea ſint illorum ſapientiæ.

Scio de mente Diui Thomæ acriter pugnari cum Salmanticenſibus & Ioanne à S. Thoma Diſput. 4. à Num. 27. ad 46. & vt verum fatear ſatis dubio & ancipiti Marte: poteſt enim mens ſancti Doctoris inquiri, vel ex principiis communibus toti eius doctrinæ connexis; quam methodum nos ſecuti ſumus: vel ex quibuſdam locis ſingularibus à contextu doctrinæ Diui Thomæ auulſis: & hanc potiſſimum viam ſequuntur nominati Theologi; ea vero ad vitilitigandum idonea magis eſt quam ad certò aſſequendam mentem Sanctorum Doctorum. Contentionem augent conditiones omnino iniquæ quæ nobis præſcribuntur. Negant ex vllo loco noſtram ſententiam extrahi poſſe niſi expreſſis verbis præferat decretum actuale eſſe vnicam rationem cognoſcendi futura, quia quæſtio, inquiunt, tantùm eſt vtrum Sanctus Thomas admiſerit huiuſmodi decretum circa omnia futura. Sed niſi æquo iure recuſent nobiſcum diſputare, afferenda ſunt illis loca quæ præferant fronti infixam ſcientiam futurorum ex ſupercomprehenſione, &c. & quæ conditionata priora abſolutis ſtatuant. Sed rati nihil illorum apud ipſum nequidem per ſomnium exſtare, excipiunt Numero 27. cum in hac quæſtione partem illam ſequantur, quæ negat poſita eſſe à Diuo Thoma in vniuerſum decreta illa, nihil aliud à ſe expoſtulari poſſe, quam vt oſtendant alium habere ſenſum teſtimonia D. Thomæ quæ produxerimus ad hoc probandum, quod à ſe negatum eſt.

Paragraphvs Secvndvs.

Operoſius probatur ſcientiam mediam principiis D. Thomæ repugnare.

Dvrivs nobiſcum agitur, quàm leges diſputandi patiantur. Immerito huic vni conditioni aſtringimur, vt probemus expreſſis verbis D. Thomæ conſtituta decreta, quaſi vnicam rationem huiuſmodi futura cognoſcendi: quia aliæ ſuppetunt ad id non minus efficaces, qualis eſt hæc, quam ſubijcio, & quâ perſtringam plures hac parte agitatas difficultates.

Non eſt dubium quin ignota aut improbata ſit Sancto Doctori ſcientia media, & ab illius principiis abhorreat; ſi huiuſmodi ſcientiæ obiectum tollat, & quodlibet medium, quo conditionata cognoſcantur, decreto excepto, & inde præſentia ſecuta in æternitate ab Aduerſariorum mente alienis: quia nihil eſt ad conſtituendam ſcientiam, neceſſarium magis, eius obiecti veritate, & quo attingi poſſint medio: Atqui vtrumque tollit Sanctus Doctor. Minor quoad primam partem probatur ex relatis Art. 2. ſuperioris Sectionis: vbi probatum eſt multis teſtimoniis D. Thomæ, contradictoriis de futuro contingenti nullam ineſſe determinatam veritatem, non ſolùm quo ad nos, ſed etiam quo ad ſe. Nam D. Thomas Lectione 13. ſuper cap. 8. libri Perihermenias, negat huiuſmodi contradictoriis veritatem: quia futurum contingens non habet eſſe determinatum in ſuis cauſis liberis, & contingentibus quod ſe habeat ad oppoſita.

Id confirmat prima parte quæſt. 16. art. 7. ad 3. vbi ait, *Illud quod nunc eſt, ex eo futurum fuit antequam eſſet, quia in ſua cauſa erat vt fieret; vnde ſublata cauſa, non eſſet futurum illud fieri: ſola autem prima cauſa eſt æterna: vnde ex hoc non ſequitur, quod ea quæ ſunt, ſemper fuerit verum, ea eſſe futura, niſi quatenus in cauſa ſempiterna fuit vt eſſent futura.* Atqui non fuerunt futura in cauſa ſempiterna nude ſumpta, ſed per decretum determinata: Ergo ante illud decretum D. Thomas nullam agnoſcit veritatem, ac proinde tollit obiectum

ctrinæ de gratia Art. 5. multis S. Doctoris Auguſt. locis, confirmat gratiam habere ſuam efficaciam ab omnipotentia Dei, & dominio, quod ſumma maieſtas diuina habet in voluntates hominum, ſicut in cætera omnia, quæ ſub cœlo ſunt; Atqui illa propoſitio ex D. Auguſtino à Clemente VIII. recepta, multiſque teſtimoniis confirmata, repugnat ſcientiæ mediæ, illique aſſentitur D. Thomas: Ergo principia D. Thomæ repugnant ſcientiæ mediæ. Conſequentia eſt euidens, tota difficultas eſt poſita in probanda minori quoad vtramque partem.

Quo ad primam quidem, conſtat Aduerſariorum confeſſione. Nam cum ſcriptum Clementis fuiſſet traditum examinandum Aduerſariis, vt reſponderent quid ſentirent de his capitibus, Vaſtida qui tertius poſt Valentiam, & Arrubal, in congregationibus 38. & prima defuncto Clemente ſub Paulo V. habita, reſpondit nomine Theologorum Societatis, quos ex toto orbe Chriſtiano conſuluerat, ſe omnibus capitibus aſſentiri, excepto quinto, quod Concilio Tridentino contendebat repugnare. At Thomas de Lemos qui cum his tribus vnus diſputauerat, & ſuperſtes illis per multos annos vixit; ad propoſitum dubium directè & ſtrictè reſpondit, omnia & ſingula quæ illo ſcripto continentur, tùm Capitulorum titulis, tum inductis ex S. Auguſtino teſtimoniis, eſſe ipſiſſimam Sancti Auguſtini doctrinam de gratiâ, vt probauit breui examine ſingulorum teſtimoniorum, quæ expreſſiſſima ſunt ad rem noſtram.

Nam primum teſtimonium inductum ex libro de gratiâ & liberò arbitrio cap. 20. habet *bonas hominum voluntates*, &c. *Ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas quo voluerit faciat inclinare.* Secundo ex 5. capite de correptione & gratia habet: *Deum occultiſſima & potentiſſima medicina ſua poteſtate, perducere quo vult.* Non ſunt minus expreſſa alia vndecim ex Sancto Auguſtino loca. Vnde addit idem P. Lemos, contra id quod Vaſtida aſſeruerat, huius capitis doctrinam eſſe contra Tridentinum ſeſſione 6. Canone 4. *Abſit*, inquit, *vt ex doctrina, non dico S. Auguſtini, ſed ex doctrina Pontificis Summi tradita in iſto capite, & ordinata, contradicatur Concilio Tridentino.* His vtrinque diſputatis, in Congregatione ſequenti, concluſum eſt à Conſultoribus, eam eſſe Auguſtini mentem:

quam Clemens octauus ex multis huius Sancti Doctoris locis propoſuerat.

Hinc facile eſt refellere nonnullos, qui id ſcriptum agnoſcunt eſſe Clementis octaui, cuius apthographum habetur hîc Pariſiis, manu propria Pontificis ſubſcriptum: verum addunt non tam mentem Pontificis continere, quam quæſtionem eius nomine Cenſorum examini ſubiectam. Sed vana & futilis eſt huiuſmodi reſponſio, eleuandæ huius ſcripti authoritati: licet enim non ſit deciſio Iuridica harum controuerſiarum; eſt tamen ad minus ſententia Pontificis doctiſſimi, qui extrema ſenecta totum ſe huic rei addixit, & accuratiſſime Auguſtinum legit, ad cuius vnius authoritatem & mentem, voluit omnes de gratia controuerſius dirimi. Ita enim habet: Sanctum Auguſtinum *omnes difficultates, quæ vel à Pelagianis, & ab eorum ſectatoribus, tum mouebantur, vel poſteà moueri poſſent, penetraſſe, & explicuiſſe; & ita illorum omnia ſophiſmata diſſoluiſſe, vt nihil hâc noſtrâ tempeſtate de gratiâ Dei in controuerſiam vertatur, quod à Sancto Auguſtino non fuerit iam olim copioſè pertractatum.* Ergo quæ collegit ex Auguſtino Sanctiſſimus Pontifex, non putauit eſſe rationes dubitandi, aut res in vtramque partem diſputandas; ſed potius dogmata certo credenda.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Præſcientia decreto innixa, & ex eo certa, mens D. Thomæ.

QVOD vero Diuus Thoma, huic à Vaſtida nomine ſuorum Articulo reiecto, aſſentiatur; argumentis inuictis probati poteſt. Primo Doctor præſcientiam futurorum à decreto vult pendere. Ita enim docet paſſim ſed expreſſius in 1. Diſt. 39. quæſt 1. ad 5. licet, inquit, *eſſe & ſcire Dei ſint idem ſecundum rem, tamen ſcire ſequitur voluntatem, vt imperatum ab ipsâ*, & art. 2. ad 1. *ipſum ſcire in Deo eſt ſubiectum libertati voluntatis.* Hin vero præcluditur via ad ſcientiam mediam: nam ſi præſcientia futurorum nitatur decreto; illud debet eſſe

infallibile, & ab intrinſeco cum illis connexum: ac proinde de ſe efficax, & efficiens liberam determinationem voluntatis.

Deinde quod propius ad rem accedit, Sanctus Doctor prima parte quæſt. 19. art. 8. & 1. contra Gent. cap. 55. concordiam noſtræ libertatis cum diuinis decretis repetit, ſecutus D. Auguſtinum, ab infinita efficacia diuinæ voluntatis, quæ non ſolum ſubſtantiam actus, ſed modum, etiam libertatis efficiat in noſtris operationibus. Et libri primi Perihermenias lect. 14. à voluntate diuina, extrà ordinem entium poſitâ, & causâ totum ens profundente, deducit differentias entis poſſibilis, neceſſarij, contingentis, & liberi.

Expreſſius & profundius quæſt. 6. de verit. art. 3. prædeſtinationem ſtatuit certam, non ſolum certitudine præſcientiæ, qualem illi vindicarit recentiores ex ſcientia media: ſed certitudine ordinis, & cauſalitatis: quos duos gradus ita diſtinguit, vt certitudo cognitionis ea ſit, cum rem adæquat, nec ab eo recedit quod in ipſa eſt, vndecumque proueniat hæc certa, & vera rei æſtimatio, ſiue à cauſa ipſius, ſiue aliunde: & cum præſcientia Dei latius pateat, quam eius efficientia; hinc eſt, inquit, quod in ea attendatur tantum prima ſpecies certitudinis, quam vocat cognitionis: ſed cum prædeſtinatio addat præſcientiæ vim cauſæ, ad ea quæ ſub ipſa cadunt, præter certitudinem cognitionis, aliam exigit, quam vocat S. Doctor ordinis, ſeu cauſalitatis.

Hâc diſtinctione præmiſſa, & explicata, propius ad quæſtionem accedit: & cum prædeſtinatio ſit prouidentiæ pars, exigenda eſt eius certitudo iuxta rationem prouidentiæ, quæ duplex illi ineſſe poteſt: Primo certitudo ſingularis, qualis eſt eorum, quæ à diuinâ prouidentiâ in finem ſic ordinantur, vt ab eo nequeant deficere; cuius generis ſunt motus cœlorum, & quæcumque neceſſario aguntur: ſecundi generis certitudo eſt vniuerſalium, non particularium, qualis eſt corruptibilium, quorum virtus quandoque deficit ab ordine & fine conſtituto; qui tamen defectus non effugit ordinem diuinæ prouidentiæ. Nihil vero poteſt deficere ab vniuerſali fine prouidentiæ; quamuis aliqua interdum à fine particulari recedant.

Sed ordo prædeſtinationis longe certior eſt, nec magis

poteſt à fine particulari, quam vniuerſali aberrare: quia prædeſtinatus ad ſalutem certo illam conſequitur. Non tamen eo genere certitudinis, quam obſeruauimus ex prouidentiâ diuinâ, in iis rebus, quarum cauſæ neceſſario & indefectibiliter agunt. Prædeſtinationis verò, ſiue ſalutis electi, cauſa proxima, eſt libera voluntas, quæ contingenter operatur: hinc naſcitur difficultas concordiæ infallibilis prædeſtinationis cum libertate arbitrij.

Ab hoc nodo putant ſe facile exolui, qui prædeſtinationem certam tantum faciunt primo genere certitudinis, ſeu ex ſola præſcientiâ; vt dicant Deum ordinare prædeſtinatum ad ſalutem, ſicut quemlibet alium reprobum ex gratiâ communi, quâ quiſque ſe diſcernat, vnus ſalutem conſequatur, alius ab ea deficiat. Sed qui ita ſentiunt, prædeſtinatum à non prædeſtinato, nullâ certitudine ordinis ſeu cauſalitatis; ſed ex præſcientia euentus diſtingunt: atque ita præſcientia eſt cauſa prædeſtinationis, nec fit prædeſtinantis electione, quod inquit, S. Doctor, *eſt contra authoritatem Scripturæ & dicta Sanctorum.* Vnde aſſerendum eſt præter certitudinem præſcientiæ, ordinem prædeſtinationis habere certitudinem infallibilem, quamuis libera voluntas, quæ eſt cauſa proxima ſalutis, ad illam contingenter, non neceſſario conferat & ducat.

Quâ vero id ratione fieri poſſit, ſic explicat S. Doct. Ordo, inquit, dupliciter alteri compoſſibilis eſſe poteſt: Primo quatenus cauſa vna ſingularis effectum producit ex ordine prouidentiæ neceſſario. Secundo cum ex concurſu multarum cauſarum contingentium, & defectibilium, vnus exit effectus: quatenus ad illius conſecutionem, Deus ſic cauſas ordinat, vt loco eius quæ deficit, ſufficiat alteram, vel impedit ne deficiat. Sic videmus ſeruari rerum ſpecies, quarum ſingularia corruptibilia ſunt, ſucceſſione continua generationum. Ita etiam prædeſtinatio ordinatur: licet enim liberum arbitrium deficere poſſit à ſalute; tamen Deus prædeſtinatum tot fulcit, & munit adminiculis, tot exhortationibus, & ſuffragiis, tot donis gratiæ roborat, vt vel non cadat omnino; vel ſi cadat, ſtatim aut aliquando tandem reſurgat. Atque ita licet ſalus, cauſæ proximæ comparata, certitudinem non habeat, ſed contingentiam; tamen certa omnino eſt, vt ſubeſt cau-

ſæ primæ directioni, prædeſtinatum variis auxiliis munientis.

Atque hanc ordinis, ſeu cauſalitatis certitudinem, clarius & profundius explicat ſolutione ad quartum, quâ diſcrimen ponit inter cauſam primam vniuerſaliſſimam, & cauſas creatas ſuperioris ordinis, quod eleganter explicatur eâdem diſput. 4. num. 29. Sol qui producit ficum cum ſuppoſitâ ficulneâ, & oliuas ex ſuppoſitione oleæ; neque ficulneam ex aridâ viuacem facit, nec oleam ex oleaſtro: ſed vtramque ſupponit viuentem. Ideo ſuppoſitio Solis, neque ficus, neque oliuas infert, niſi conditionatè; & ex ſuppoſitione, quod tum ficulnea, tum olea habeant virtutem generatiuam bene diſpoſitam: prædeſtinatio autem non pendet à ſimili cognitione; quia ipſa facit in libero arbitrio, id quod requirit & neceſſarium eſt ad ſalutem. Ita egregie ad mentem D. Thomæ.

Sed additur prædeſtinationem de qua loquitur S. Th. eſſe abſolutam: & effectum, qui certo inde dicitur futurus, eſſe abſolutum. Et male (ait) à nobis inferri, ex eo quod liberum arbitrium diuinæ prædeſtinationi actuali & abſolutæ ſubiaceat, in ordine ad effectum, vt infallibiliter & abſolutè futurum; debere pariter ſubeſſe actuali prædefinitioni, in ordine ad effectum conditionatè tantum futurum: quæ conſequentia, inquiunt, eſt longe petita, & quæ in viâ deficiat, antequam perueniat ad iugulum ſcientiæ mediæ, vt inde Ioannes à S. Thoma manifeſtam illius iugulationem repetere poſſit, quia iam ſupra monſtratum eſt, quam ſit diſpar ratio neceſſitatis præſentis & actualis decreti, ad futuritionem abſolutam, & ad futuritionem conditionatam liberi actus creati.

Sed nos contra: futuri conditionati veritas, non minus pendet à decreto actuali, ſibi proportionato, quam abſolutum: Ergo ſi iſtius veritas eximi nequit à decreto actuali, ita nec illius. Deinde hæc reſponſio ſupponit, quod conuictum eſt falſi, & principiis Diui Thomæ repugnans, veritatem conditionatorum priorem eſſe veritate abſolutorum, & illius fundamentum: quo præſidio ſublato, manifeſtè iugulatur ſcientia media hoc loco, & principio D. Thomæ.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Duplex difficultas de mente D. Thomæ breuiter expeditur.

EX eo tamen Articulo obiiciuntur duo pro ſcientia media: Primo præſcientiam latiùs patere, quam prædefinitionem, ergo poſſunt eſſe quædam præſcita à Deo non prædefinita. Reſpondeo D. Thomam agere de certitudine ſcientiæ, & ordinis, vt eſt communis ad creatam, & increatam, qua ratione verum eſt præſcientiam latiùs ſumi prædefinitione, ſed ea comparatio nihil facit ad rem: & ſi de præſcientia diuina agamus præciſe, verum eſt etiam latiorem eſſe vſum præſcientiæ quam prædefinitionis: quia illa ad bonum, & ad malum indiſcriminatim fertur; iſta ad bonum tantum, cum ſit ſcientia approbationis adiuncta idea rei faciendæ, atque hinc ſoluitur idem Argumentum pluribus locis, diuerſis tantum verbis propoſitum.

2. Ex eodem loco obiicitur D. Thomam prædeſtinationem cum libertate prædeſtinati conciliare ex hoc capite quod infallibilitas quam habet, poſita ſit in multitudine concurrentium auxiliorum defectibilium vno defectum alterius ſuppiente, vel impediente ne deficiat. Atque hoc Argumentum mire amplificatur quibuſdam exagitatis ex Ioanne à Sancto Thoma, quę non leguntur, eo quo citantur loco: verum reſponſio facilis eſt D. Thomam agere de perſeuerantia prædeſtinati ad quam ſine dubio opus eſt magna congerie auxiliorum, vt accommodate conferantur prædeſtinato: nonnulla ſufficientia ſunt, alia vt horum vim ſuppleant, vel augeant ſunt, efficacia, non à præuiſo per ſcientiam mediam conſenſu, ſed ab omnipotentia Dei, vt ex D. Auguſtino relatum eſt; eo vero eleganti exemplo D. Thomæ facile intelligi poteſt, quod impoſſibile captu quidam cenſent communibus gratiis prædeſtinato & reprobo, vtrumque poſſe perſeuerare, re tamen nullum perſeueraturum niſi addita gratia ſingulari, vi cuius prædeſtinatio habeat certitudinem præſcientiæ fultam certitudine ordinis.

PARAGR.

Paragraphvs Qvintvs.

Præſcientiam niti decreto illuſtri loco D. Thomæ probatur.

PRobant Ioannes à Sancto Thoma, & Salmanticenſes præſcientiam Dei niti decreto, elegantiſſimo Articulo 10. quæſt. 12. de veritate: vbi profunde S. Doctor diſtinguit triplex genus Prophetiæ; comminationis, præſcientiæ, & prædeſtinationis.

Nam cum Prophetia ſit deriuatum lumen à præſcientiâ; & hæc ſi ſit abſoluta, duo attingat, nempe cauſarum ordinationem, ad effectum producendum, & exitum effectus æternitati coexiſtentis, qui multiplex eſſe poteſt, interdum bonus, interdum malus; & hic rurſus duplex, vel à ſolo Deo, efficiendus, vt Incarnatio, reſurrectio Lazari; vel cauſis duabus concurrentibus: hinc ſumitur multiplex diuiſio Prophetiæ ſecundum diuerſos gradus participationis præſcientiæ.

Nam ſi reuelatio fiat de effectu, vt continetur in præparatione cauſarum, quæ interdum impediuntur; dicitur Prophetia comminationis, ſi pœna prędicatur; aut promiſſionis, ſi aliquid boni vel mali enuncietur. Huius generis infinitæ ſunt Prophetiæ, qualis eſt de morte Ezechię, de ſubuerſione Niniuè, quę directè ordinationem cauſarum, indirectè effectum inde deducendum pro ſtatu illarum cauſarum ſignificar, etiam verbis futuri: vnde S. Doctor non negat id ſignificare, quamuis aſſerat magis eſſe præſentium, quam futurorum: & ideo non deſinunt eſſe verę, quamuis effectus non ſequatur.

Sed ſi participent præſcientiam Dei, vt attingit euentum ęternitati pręſentem; non poſſunt, non impleri, & ſi is euentus fiat à cauſis ſecundis, dicitur eſſe Prophetia ſecundum pręſcientiam. Si à ſolo Deo, ſecundum prędeſtinationem: quod nomen triplex habet ſignificatum: late ſumitur pro quacunque prædefinitione; ſtrictius pro tranſmiſſione creaturę ad gloriam; ſtrictiſſime, pro decreto rei, à ſolo Deo implendę. Atque hoc vltimo ſenſu, eſt interpretandum tertium genus Prophetiæ, vt diſtinguatur à duabus ſuperioribus.

His prænotatis, confirmatur Argumentum Ioannis à Sancto Thoma contra ſcientiam mediam. Nullum datur genus Prophetiæ, quod ordinatione cauſarum non nitatur, tanquam primo præſcientiæ fundamento: ea vero nequit eſſe ſine decreto ordinante huiuſmodi cauſas: Ergo nulla in Deo eſt ſcientia libera ante decretum.

Ad hoc Argumentum reſpondetur à ſcopo aberrare: neque enim quæritur, vtrum Deus aliquâ ſuâ ordinatione reddat cognoſcibilia futura conditionata, quædam, ab ipſius voluntate pendentia, quales ſunt pœnæ: inde vero nullam eſſe conſequentiam ad prædefinitiones rerum quę fiunt cum cauſis ſecundis, & liberis. Sed hæc reſponſio refellitur ex ſuperioribus. Si res futuræ ſunt veræ ante omne decretum, ex ſuppoſitione, quod ſint futuræ; ea ratio eſt communis omnibus futuris, cuiuſcunque generis: Ergo diſtinctio futurorum inſinuata eſt contra fundamentum ſcientiæ mediæ.

Quod obiicitur Numero 34. & 35. occupatum eſt interpretatione Articuli D. Thomæ. Vnde etiam falſum conuincitur quod Numero 36. aſſumitur; verum modum, & Dei proprium præſciendi futura, eſſe independentem à cognitione cauſarum ordinatarum ad illa producenda. Hinc etiam ſoluitur obiectio Num. 3. eodem principio falſo nixa: nec ſolidiora ſunt quæ habentur Numero 38. neque enim negari poteſt eandem eſſe rationem omnium futurorum: vel enim omnia, vel nulla vera ſunt, ex ſuppoſitione futuritionis. Atque hinc etiam ruit quod Numero nono, ſequenti habetur; aliam eſſe rationem futurorum abſolutorum, aliam conditionatorum, niſi forte in ſententiâ Molinæ: quare nihil opus eſt expendere quæ à Numero 41. habentur ad Numerum 45. quia iam alibi refutata ſunt.

Non conueniebat omnino prætermittere Argumentum Salmanticenſium ab auctoritate Curielis: is primum in ſententiam mediam pronior, eam poſt modum retractauit: profeſſus tamen bonâ fide, principiis D. Thomæ eiuſque diſcipulis pugnare: vir eſt ſupra omnem laudem, nulli partium addictus, cui ſubinde maior fides habenda, quam vlli noſtrum, aut ex Societate, quod à partium ſtudio abeſſet. Ille tamen in D. Thoma verſatiſſimus, nulla ſcientiæ mediæ ſemina reperire potuit: non

taciturnus ſine dubio ſi occurriſſent, tum, cum illi ſententiæ fauebat: vt facilè intelligas gratis dictum: *Thomiſtas apud D. Thomam ſcientiam mediam quaſiuiſſe: ſed in modum illius, qui cum breuiarium ſuum perdidiſſet, ita quærebat, vt inueniendum timeret.*

Vt cætera omittam, quibus refelli poſſet coniectura, aut cenſura hæc: illi confutandæ ſufficit exemplum, & iudicium Curielis omni exceptione maius: ille, vt à fide dignis accepi, more Hiſpanorum, qui vni ſcientiæ ſe dedunt, & eâ malunt præſtare, & imbui, quam pluribus intendendo tingi: totum ſeptennium vni impendit Summæ D. Thomæ, cum Caietani commentariis: quaſi non minus illam deperiret, eiuſque, quam Iacob Rachelis, potiundæ ſtudio flagraret: quo vero fructu huic ſtudio incubuerit; Argumento ſunt immortalia, & luculentiſſima in primam ſecundæ commentaria. At ille cum vellet maxime, nihil in D. Thoma reperit, quo ſcientiam mediam fulciret: vt timendum non fuerit Thomiſtis, ne in S. Præceptore, præter illorum votum, & expectationem inueniretur.

Articvlvs Tertivs.

Exactiùs inquiritur mens D. Auguſtini de ſcientiâ mediâ.

QVæ collegi ex D. Auguſtino & Thoma, ſparſim per totam Diſputationem, valide refellunt ſcientiam mediam. Tribus potiſſimum demonſtratum eſt vtrumque conuenire principiis, quæ generatim ſcientiæ mediæ repugnant. Primum eſt gratiam efficacem deſumere vim ſuam ab omnipotentiſſimâ Dei voluntate: ſecundum, dici res futuras, à priori, quod à Deo ſciantur: tertium creaturas cognoſci in eſſentiâ, vt in cauſâ, quæ omnia negant Aduerſarij, quod videant cum nullo illorum fundamentorum ſeorſim, multominus cum his tribus iunctim, ſtare poſſe ſcientiam mediam, cuius veritatem à principiis omnino contrariis deſumunt. Sed placet rem operoſius pertractare: quod mens D. Auguſtini comperta, regula ſit totius Eccleſiæ de doctrinâ gratiæ, & præcipuum Scholæ noſtræ præſidium.

naturæ beneficio non ſuo ſapiens eſt. Et Epiſtola 20. *Hoc cura, hoc opta, omnia vota Deo remiſſurus, vt contentus ſis teipſo, & ex te bonis naſcentibus.* Et Epiſtola 124. *Vnum bonum eſt, quod beata vita eſt firmamentum, ſibi fidere.* Et ex Cicerone libro de naturâ deorum, *Iudicium hoc omnium mortalium eſt, fortunam à Deo petendam, à ſeipſo ſumendam ſapientiam.*

Hanc Pelagianorum cum Ethnicis conſenſionem, notat D. Auguſt. Epiſt. 106. *Quibus vtique, quoniam Chriſtiani appellantur, magis obſeruandum eſt, quam Iudæis, de quibus dixit Apoſtolus, ne offendant in lapidem offenſionis, velut argute defendendo naturam, & liberum arbitrium; quemadmodum Philoſophi huius mundi, qui vehementer egerunt, vt putarentur, vel putarent ſibi vitam beatam virtute proprja voluntatis efficere.*

Quare, totam iuſtitiam repetebant à naturali poſſibilitate, ſeu libertate ad bonum, & malum, iuxta illam vulgatiſſimam vocem ex Auguſtino, Homilia 44. *In poteſtate habeo iuſtum eſſe, & iuſtum non eſſe* : idque fuſiùs explicant ex illorum mente Hieronymus ad Creſiphontem; & Innocentius Epiſt. 91. ad Auguſtinum ita habet. *Et qui nos adiutorio negat indigere diuino, quaſi ex noſtra in totum poſsibilitate perfecti, &c. Id eſt, authoris noſtri obliti, eius potentiam, vt nos oſtendamus liberos, abiuremus: quaſi iam amplius quod poſſit dare, non habeat; qui te, in tuo ortu liberum fecit.*

Non diu in eo errore, ſeu Ethniciſmo, ſine vllo pietatis velo, nude prædicando, perſtiterunt Pelagiani : ſed ſtatim poſt ipſa initia, aliquam gratiæ laruam aſſumere compulſi ſunt, ex Catholicorum offenſione : & naturam ipſam tanquam gratiam prædicare cœperunt, ſecundo ſtatu, quem Semiethniciſmum vocare poſſumus. Ita docet D. Auguſtinus multis locis, maxime Serm. 11. de verbis Apoſtoli Cap. 7. vbi ita habet. *Diſputantes ergo contra gratiam, pro libero arbitrio, cœperunt horreri, & inuenerunt ad releuandam iſtam inuidiam tale commentum. Non*, inquit, *contra gratiam Dei diſputo, quod liberum arbitrium defendo : quia homini liberum arbitrium Deus donauit. Quidquid homo poteſt de libero arbitrio, cuius gratia debetur, niſi eius, qui eum condidit cum libero arbitrio?* Statum

iſtum ex profeſſo defendit Pelagius lib. cui D. Auguſtinus ſuum de naturâ & gratiâ oppoſuit. Hanc vero naturæ, ſeu liberi arbitrij gratiam, omnibus hominibus, piis & impiis communem confitebatur Pelagius; & ideo omnes impios merito iudicandos & damnandos cenſebat: quia cum habeant liberum arbitrium, per quod, tanquam per gratiam primam Dei, ad fidem venire poſſunt, male vtuntur libertate conceſsâ.

Sed cum illa gratiæ confeſſio à Catholicis quaſi fraudulenta damnaretur; excogitarunt aliam, quæ communiter gratia legis, atque doctrinæ dici ſolet, & vocari poteſt Iudaiſmus; cui remiſſionem peccatorum addiderunt, vt habet Auguſtinus de geſtis Pelagianorum cap. 35. *Eam eſſe Dei gratiam dicit hæreſis Pelagiana: quia ſic conditi ſumus, vt hoc voluntate poſſimus; & quod adiutorium legis mandatorumque ſuorum dedit; & quod ad ſe conuerſis, peccata præterita ignoſcit. In his ſolis eſſe Dei gratiam deputandam, non in adiutorio noſtrorum actuum ſingulorum.*

Hæc vero non tam dogmatis capitalis, de naturali poſſibilitate non peccandi, mutatio, quam additio quædam eſt, & palliatio. Idque ex duplici capite: Primo quod quamuis arbitrium per legem adiuuari dicant, ad faciendam iuſtitiam; tantum tamen valere putant, vt etiam per ſe, tametſi difficilius, ad eamdem implendam poſſit ſufficere.

Ita explicat mentem Pelagianorum D. Auguſtinus de gratiâ Chriſti Cap. 41. his verbis. *Quamuis & ipſam viam*, quæ per legem & Euangelium nobis reuelatur: *Contendant etiam ſolâ inueniri poſſe naturâ, ſed facilius ſi adiuuet gratia.* Secundo volebant obtento legis adiutorio, id eſt, habitâ præcepti & iuſtitiæ faciendæ cognitione, non ipſam legem, ſed ſolum arbitrium, ſine vllo alio adiutorio, per ſe ſufficere ſibi ad adipiſcendam iuſtitiæ perfectionem; vt fuſius explicat D. Auguſtinus ibidem, & ſerm. 2. de verbis Apoſtoli, & lib. de hæreſibus, hæreſi 88. eam ex Pelagianis differentiam inſinuat, inter liberi arbitrij, & legis gratiam, quod liberum arbitrium ſit illa gratia, ſine quâ nihil boni poſſumus facere: lex vero atque doctrina, adiuuet quidem hominem, vt diſcamus quæ facere, & quæ ſperare debeamus; ſic tamen, vt ſine illâ per nos ipſos etiam multa, vel omnia ſcire poſſimus, atque

agere. Et ad vtriuſque gratiæ, naturæ inquam & legis confeſſionem, non veritate perſuadente, ſed pudore ſuperbiæ ſunt compulſi: quia inuidiam negatæ gratiæ non ferebant ait Auguſtinus de Spiritu & littera cap. 2. & 19.

Hic vero ſtatus Pelagianiſmi omnium celeberrimus, nihil à Iudaiſmo differt; quia Iudæis proprium eſt in lege gloriari vt habet Auguſt. Epiſt. 186. & 200. Hinc excurrerunt in legis laudes, vires, & effectus, & in illam referebant omnem iuſtitiam, & vitam æternam ad regnum cœlorum vt notat D. Auguſt. lib. 4. ad Bonifacium cap. 9. *Nuſquam*, inquit, *iſti inimici gratiæ, ad eamdem vehementius oppugnandam, occultiores moliuntur inſidias: quam vbi legem laudant, quæ ſine dubio laudanda eſt. Legem quippe diuerſis locutionum modis*, & varietate, verborum, *in omnibus diſputationibus, ſuis volunt gratiam intelligi:* vt ſcilicet à Domino Deo adiutorium cognitionis habeamus: & vt D. Auguſtinus interpretatur eiuſdem libri cap. 11. *Non ad faciendum quod cognouerimus, ſed ad agnoſcendum quid faciamus nos adiuuare credatur.*

Hanc vero legis, ſeu intelligentiæ gratiam, D. Aug. de Gratia Chriſti cap. 7. ex Pelagio ſic explicat, *quam*, inquit, *nos non vt tu putas, in lege tantummodo, ſed in Dei adiutorio eſſe confitemur.* Quod tribus aut quatuor modis amplificat. *Adiuuat enim nos per doctrinam & reuelationem ſuam, dum oculos cordis noſtri aperit, ſecundo dum nobis ne præſentibus occupemur futura demonſtrat, 3. dum Diaboli pandit inſidias, 4 dum nos multiformi, & ineffabili dono gratiæ cœleſtibus illuminat.* Quintum addi poteſt ex cap. 10. *Dum nobis ſuadet omne quod bonum eſt.*

Legi, & doctrinæ ſic explicatæ, tanquam vni ac ſufficienti principio, adſcribit quidquid Scriptura intimæ charitati, & Spiritui ſancto in abditis cordis viſceribus, operanti aſſignat; & in vnam legem refert hos tres gratiæ Chriſti, & Euangelij effectus præcipuos. Primo immunitatem à peccato: ideo Iulianus in libri ſecundi operis imperfecti, folio 278. ait. *Quod infregit peccatum cenſura legis, & infringendo ex multa parte reſtrinxit.* Hinc folio 407. ait, *vſque ad legem regnaſſe peccatum: oſtendens regnum peccati latâ lege cecidiſſe, & ſuſtuliſſe peccatum*

S iiij

mundi, folio 408. *Quod non potuit manere peccatum actionis, non natiuitatis eſſe conuincitur & oſtenditur non eſſe poſt legem*, vt habet folio 278. Nec ſolum in legem referunt magnam liberandi à malis poteſtatem, ſed etiam operandi in nobis voluntatem, atque bonum opus, vt ex Pelagio refert Auguſt. cap. 10. de Gratiâ Chriſti, *dum reuelatione ſapientia ſtupentem ſuſcitat voluntatem, dum ſuadet omne quod bonum eſt.* D. Auguſt. lib. 4. ad Bonifacium cap. 3. Diſſentionem Catholicorum à Pelagio, quoad hos duos effectus ita paucis explicat, *vt legem dicat & peccatum oſtendere, non tamē tollere, & iuſtitiam iubere, non tamen dare: quod contra Apoſtolum negat Pelagius.* Hinc Pelagiani Eccleſiam accuſabant, *quod legem Veteris Teſtamenti negarent, ob hoc datam fuiſſe, vt iuſtificaret obedientes: quia volebat hominem ex lege inſtificari* Tertio denique, vt habet Auguſt. de geſtis Pelagianum cap. 11. volebant legem mittere ad regnum, quemadmodum Euangelium & Regnum cœlorum in veteri Teſtamento promiſſum, & ex lege promiſſionem, & hæreditatem eſſe.

His tribus effectis legi perinde ac gratiæ Chriſti conceſſis, corrumpebant falſis interpretationibus, quæcumque Apoſtolus ſcripſit, ad deprimendam quorumdam glorificationem in lege: quale eſt illud ad Romanos 5. *In quo infirmatur per carnem in illis*, inquit, *hominibus lex infirmabatur non in ſe*, & illud *lex iram operatur, non vitio ſuo*, inquit, Iulianus libro 2. operis imperfecti folio 369. *ſed eorum iniquitate qui peccata virtutibus anteponunt.* Illud autem ad Romanos 6. *Lex ſubintrauit vt abundaret peccatum*; ſic Iulianus libro 2. operis imperfecti folio 436. ad ſuam cauſam, & hæreſim detorquebat, vt diceret *Catholicos conſilio diuino, quo lex data fuerat, iniuriam intuliſſe; tanquam aliud factum ſit quam Deus fuerit opinatus: neque hoc prouenit datâ lege; quod Lector legis intenderat.* Nempe, quia Deus legem dando, expectauerat vt à peccatis ſuis, *illâ gratiâ legis ſanarentur:* ſed vt Iulianus loquitur, *delinquentium prauitas eo ferro quo curari debuit, obſtitit conſilio Dei, vt ex lege periclitaretur, vnde debuerat ſanari.*

Ad eumdem errorem pertinet diuiſio generis humani, ſub naturâ, ſub lege, & ſub gratiâ, à Pelagianis paſſim inducta, & ab Auguſtino refutata, locis multis, ſed breuius, & validius, libro primo ad Bonifacium c.21. *Hoc vos non vultis inimici gratiæ Chriſti, vt eadem gratiâ Ieſu Chriſti ſalui facti credantur Antiqui: ſed diſtribuitis tempora ſecundum* Pelagium, *in cuius libris hoc legitur: & ante legem dicitis ſaluos factos eſſe homines per naturam,* nempe vſque ad tempus datæ legis, quia, vt inquit Diuus Proſper, [*Lex inſita cordibus intus, hoc moneat quod ſcripta foris*] *deinde per legem, poſtremo per Chriſtum ſaluos factos homines: quaſi hominibus duorum ſuperiorum temporum, ante legem ſcilicet, & in lege, Sanguis Chriſti non fuerit neceſſarius.* Datam fuiſſe legem, quaſi ex duobus capitibus neceſſariam aſſerebant: vt ex Pelagio refert Auguſtinus de gratia Chriſti cap. 27. Quod viciatis moribus, *vbi cæpit non ſufficere natura, iam decolor, lex addita eſt: qua veluti limâ fulgori priſtino, detrita rubigine redderetur.* Subiungebat ex alio cap. neceſſariam fuiſſe legem, vt contra *peccati conſuetudinem homo legis exhortatione, & pœna muniretur.* Ita inſinuat Pelagius in 3. caput ad Galatas. *Lex proptereà data eſt, vt nos non tranſgredi, vel cogeret, vel doceret, vſque dum Chriſtus veniret:* quem miſſum dicebant, vt refert ex Pelagio Auguſtinus de gratia Chriſti cap. 26. Vt tanquam *morbo deſperatiſſimo, non per diſcipulos, ſed per ſeipſum, Medicus ipſe ſubueniret; poſtquam nimia peccandi conſuetudo præualuit, cui ſananda lex parum valet.* Vnde tria remedia ex Pelagianis refert D. Auguſtinus de gratia Chriſti capite 39. *Quem ab hoc conſuetudinis malo dicunt liberandum eſſe per Chriſtum, qui credentibus ſibi primo, omnia per baptiſmum peccata dimittit: deinde imitatione ſui ad perfectam incitat ſanctitatem, & vitiorum conſuetudinem, virtutum vincit exemplo.*

PARAGRAPVS SECVNDVS.

Explicatio triplicis gratiæ ex Pelagianis à Chriſto hominibus collata.

DIvvs Auguſtinus de Naturâ, & Gratiâ cap. 18. ſummam colligit gratiarum, quas Pelagiani agnoſcunt à Chriſto profectas; *remiſſionem peccatorum, doctrinam Euangelicam, & virtutum exempla.*

Quod ad primam attinet, Pelagius in caput quartum ad Romanos, primam gratiam remiſſionis peccatorum, tribus temporibus aſſignat, naturæ, & Circumciſionis, & Chriſtianitatis. Videtur in primis nullo temporum diſcrimine, agnoſcere hanc veniam fuiſſe gratuitam: quia vt ex illo refert D. Auguſtinus citato capite 18. *Propter veniam promerendam eſt Deus exorandus: ipſa igitur oratio clariſſima eſt gratiæ teſtificatio*, vt habet D. Auguſt. Epiſtola 95. cur vero venia ſit gratuita, generatim rationem affert, ex illo Auguſtini cap. 18. *Quia id quod factum eſt, facere infectum, multum à Pelagio laudata potentia naturæ, & voluntas hominis non poteſt.*

Præter hanc communem omni ſtatui gratuitæ peccatorum veniæ rationē, duo aut tria addunt, quibus gratuitam à Chriſto collatam peccatorum veniam volunt. Primo quia vt inquit Pelagius in cap. 4. ad Romanos, *non ex lege hæreditas, ſed ex fide: lex enim non condonat peccata, ſed damnat.* Hæc præceptoris verba fuſius explicat Iulianus eius diſcipulus operis imperfecti folio 84. *Quia lex punit ſceleſtos, vt habet illam efficientiam miſericordia, quam baptiſma, in quo confeſſione breui, actuum delicta purgantur, & lex morum vulneribus comminatur: gratia vero efficaciter, & celeriter medetur.*

Quare, prima cauſa cur collata venia Chriſtianis, dicatur gratuita, præ illa quæ ex lege ſperari poteſt; in hoc eſt poſita, *quod Chriſtus ad aſſequendam illam eximat nos ab operibus legis ceremonialis*, non moralis, ſola fide contentus. Ita habet Pelagius in caput tertium ad Romanos, vbi ait *ex operibus legis non iuſtificari omnem carnem, quæ non tam ad iuſtitiam, quam ad carnis lætitiam pertine-*

bant. Et in caput ſecundum ad Galatas, ait *huiuſmodi opera non propter iuſtitiam, ſed ad edomandam populi duritiam fuiſſe mandatam.*

Secundam gratuitæ veniæ cauſam habet, in cap. 4 ad Galatas, *Magna eſt beatitudo, ſine labore legis, & pœnitentia Domini gratiam promereri.* Eo refert dictum Apoſtoli ad Rom. 11. *Sine pœnitentia eſſe dona Dei:* id eſt, *ſine afflictione pœnitentiæ, ſi crediderint ſaluabuntur.* Et in cap. 10. ad Romanos. *Talis eſt*, inquit, *ille qui Chriſtum credidit, die qua credidit; qualis ille qui vniuerſam legem impleuit.*

Tertiam gratuitæ cauſam veræ veniæ repetunt ex dictis ſuprà, de conſuetudine nimia peccandi, quæ ita inualuerat, vt à Iudæis impleri lex non poſſet, niſi præſto fuiſſet Chriſtus, doctrinâ Euangelij, ſuoque exemplo. Hinc arguit Iudæos Pelagius in cap. 10. ad Romanos, *ignorantes, quod Deus ex ſolâ fide iuſtificat: & iuſtos ſe, ex legis operibus, quam non cuſtodierunt, eſſe putantes; noluerunt ſe remiſſioni ſubijcere peccatorum, ne peccatores fuiſſe viderentur.* Subſcribit ſuo Magiſtro Iulianus, ab Auguſt. relatus lib. 6. contra illum cap. 23. in quam ſuperbiam transfert illa verba D. Pauli: *Quis me liberabit? Tanquam illos in ſe transfigurauit Apoſtolus, qui*, inquit, *contemnebant dona Chriſti, veluti ſibi non neceſſaria: quod veniam daret ille peccatis, quæ ipſi legis admonitione vitaſſent.*

Sed tribus modis hoc beneficium Chriſti arctando corrumpebant. Primo ab illo, tanquam non neceſſario, excludebant eos, qui ex naturæ viribus legem ſeruaſſent; quales non dubitabant omnes eſſe poſſe, & plures reipſa exſtitiſſe; deinde vt Auguſtin. obſeruat de Gratiâ, & libero arbitrio cap. 13. *Gratiam Dei, quæ data eſt per fidem Ieſu Chriſti, quæ eſt lex, neque natura, ad hoc tantum valere volebant, vt peccata præterita dimittantur; non vt futura vitentur, aut repugnantia ſuperentur.* Ita vt inquit Iulianus relatus lib. 2. oper. imp. folio 450. Non agnoſcit *gratiam niſi in remiſſione peccatorum; vtiam de cætero per liberum arbitrium, ipſe homo ſeipſum fabricet iuſtum.* Et ideo vox Pelagianorum relata Sermone 2. ex verbis Apoſtolis cap. 6. *Sufficit mihi quod in baptiſmo accepi omnem peccatorum remiſſionem.* Præ-

tereâ, negabant remiſſionem peccatorum eſſe gratuitam, ſenſu Catholico, quod homini Spiritus pœnitentiæ, ſine vllo bonorum operum merito, conferatur.

Huic primo beneficio duo alia addebant, doctrinam, & virtutis exemplum, quæ paſſim ingerebant, & ex illis refert D. Auguſt. de gratiâ cap. 2. cap. 31. & Epiſtol. 143. Quæ tamen omnia non differunt â ſuperiori beneficio legis, vt explicat D. Auguſtinus Epiſtola citata, quod *nobis*, inquit, *in gratiâ, vel adiutorio Dei, dicunt Dominum Chriſtum bene viuendi propoſitum exemplum, ad eamdem doctrinam reuocant*: quia ſcilicet ab eius exemplo diſcimus, quemadmodum viuere debeamus: & hoc Chriſti exemplum ita exaggerant multis locis, vt eo corrumpant, quidquid Scriptura docet de gratiâ Chriſti ſingulariſſima; ad exemplum enim Chriſti referunt, quod Apoſtolus ait ad Corinth. 2. cap. 5. *Qui nos reconciliauit ſibi per Chriſtum*, id eſt, *per Chriſti doctrinam & exemplum*, quo volunt nobis datam victoriam per Chriſtum.

Eo etiam refert illud ad Philippenſes: *Qui cœpit in vobis opus bonum, ipſe perficiet: cœpit*, inquit, *Pelagius doctrinam ſiue gratiam ſcientiæ, largiendo perficiet, perficiendo quod docti fuerint vt doceant.* Iulianus libro 5. de hac gratiâ multa habet: & ait *non potuiſſe dare exemplum naturam diſſimilem*, id eſt, *Chriſtum, niſi aſſumpſiſſet noſtram naturam.* Et libro 2. oper. imperfect. folio 151. *Gratiam Chriſti in exemplo eius eſſe, non in dono, & antiquos dicebat, ſine gratia Chriſti iuſtos fuiſſe, eò quod non habuerint eius exemplum.* Quod fol. 401. *vocat iuſtitia normam maximam, non primam.* Hoc vero exemplum non exit legem, & prædicationem, vt ait D. Auguſt. de Gratiâ Chriſti cap. 41. *Quia illâ nobis via demonſtratur, quâ ambulare debeamus: vt jam viribus liberi arbitrij nullo alterius adiutorio indigentes, ſufficiamus nobis; ne deficiamus in via.*

Eò etiam ſpectant, quæ ex Pelagio retulimus, reuelatione ſapientiæ, oculorum apertio, præmij præmiſſio, inſidiarum detectio, cœleſtis illuminatio, & ſuaſio boni. Hæc enim omnia vt Auguſt. demonſtrat de Gratiâ Chriſti cap. 7. *Ponunt gratiam in lege & doctrina, & quouis modo ſuggeratur, veritatis oritur cognitio, non dilectio.* Quare D.

Auguſt. de gratiâ, & libero arbitrio cap. 23. ait *legis à Deo ſcientiam eſſe fatentur Pelagiani, charitatem ex nobis ipſis volunt.* Quod ſatis indicat Pelagius in caput primum ſecundæ ad Timoth gratias ago Deo quia nos talem in alterutrum docuit fidem: atque hinc corrumpunt Pelagiani Catholicorum doctrinam aſſerentium Dei gratiam, & adiutorium ad ſingulos actus dari. Cum enim à Patribus Paleſtinis obiectum eſſet Pelagio, Cœleſtium ſcripſiſſe *gratiam Dei, & adiutorium ad ſingulos actus non dari; ſed in libero arbitrio eſſe*, vel in lege atque doctrina, vt habet D. Auguſtinus de geſtis Pelagianorum cap. 14. Pelagius negauit hanc doctrinam ſuam eſſe, & vt refert Auguſtinus de Gratiâ Chriſti cap. 2. *Anathematizauit, qui ſentit, vel dicit, gratiam quâ Chriſtus venit in mundum peccatores ſaluare; non ſolum per ſingulas horas, aut etiam per ſingula momenta, ſed etiam per ſingulos actus noſtros, non eſſe neceſſariam: & qui hanc conantur auferre, pœnas ſortiuntur æternas.*

Sed hanc gratiam in hoc ponit, vt *ſemper in memoria retinentes dimiſſa nobis eſſe peccata, non peccemus vlterius, adiuti non aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propria voluntatis, quod ſibi remiſſione peccatorum præſtitum fuerit per ſingulos actus recordanti: & vt in omni conuerſatione noſtra intueamur Dominica conuerſationis exemplum* Hoc idem effugium Pelagius apertiùs explicat eiuſdem libri cap. 31. *Si quæras cur dixerit, ſemper nos adiuuari diuino auxilio? Poterit reſpondere, quia dictum eſt in lege eius meditabitur die ac nocte.* Hinc patet profunda calliditas Pelagianorum, qui Eccleſiæ his encomiis legis illuſerunt, ſed periculoſius aliud genus adiutorij Dei idem prorſus diuerſis verbis obtrudunt, de quo Paragrapho ſequenti.

Paragraphvs Tertivs.

Interpretatio adiutorij poſſibilitatis ſecundum mentem Pelagianorum.

Sensim deduximus Pelagianam hæreſim per tres priores ſtatus, Helleniſmi primum, quo nudam naturam

prædicat : Semihellaniſmi ſecundum quod naturæ gratiam extollit. De tertio quem Iudaiſmum vocauimus multa diximus : plura ſupetſunt dicenda, maxime de adiutorio poſſibilitatis, tum interno, tum externo, quod pleniſſimum admiſiſſe demonſtrabimus Pelagium & totam controuerſiam cum Catholicis, fuiſſe reuocatam ad auxilium voluntatis, & operationis, quod pertinaciſſime negabant contra D. Auguſt. neceſſarium eſſe ad ſingulos actus bonos, imo ex octo capitibus illud acerrime impugnabant, quæ argumenta hodie inſtaurant Recentiores, contra gratiam præmouentem, aut efficacem per ſe, quâ aſſerebant tolli liberum arbitrium, ſiue adſit, ſiue deſit; voluntatem cogi, induci neceſſitatem, & fatum, ſecuritatem ignauam afferri, laudem præmium, & meritum tolli.

Eâdem gratiâ actionis, & voluntatis, ſed diſtinctâ à poſſibilitatis gratiâ, qualem Auguſt. paſſim propugnabat, aliquod ſcandalum paſſi Monachi Adrumetini, non quidem gratiam negabant, ſed cum illa ſtare libertatem : quia cum eſſent Catholici, quidlibet ſibi tolli malebant, quam gratiam Dei. Ex quibus omnibus, ſtatim exactiùs demonſtrandis, meridiana luce clariùs patet, inter Pelagianos & D. Auguſt. nunquam contentionem fuiſſe de adiutorio poſſibilitatis, ſeu interno, ſeu externo, ſeu Morali, ſeu Phyſico, ſeu habituali per gratiam, ad quoſcumque habitus ſtudioſos; ſiue actuali, quod ſemper præſens nutui voluntatis aſſiſteret, vel àb humano penderet arbitrio, & ab illo efficaciam ſumeret, ſiue quod idem eſt, determinationem expectaret. De tali enim adiutorio, Cœleſtius dicit : *Propterea & ipſa gratia in meâ voluntate eſt poſita, ſiue dignus fuerim ſiue indignus. Si enim per gratiam omnia facimus non nos vincimur. Sed de gratia*, quæ voluit nos adiuuare omnimodo, & non potuit.

Neque huiuſmodi gratiam ſuſpenſam, & pendentem à libero arbitrio inferri poſſet, cum Cœleſtio & Hieronymo ad Ctheſiphontem libertatem deſtruere, nec cum Pelagio ex D. Auguſt. de gratiâ Chriſti cap. 7. *Sine voluntate noſtrâ ſanctitatem perficere*, nec cum Monachis Adrumentinis de correptione & gratia *ſic velle, & operari in nobis efficere, vt nos non agamus*, nec cum Iuliano libri primi operis imperfecti, *inuitos cogere ad bo-*

num, impanere neceſſitatem volendi bonum, ipſam libertatem boni neceſſitate ſubuertere. Nec ex Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium cap. 5. & 4. cap. 8. *Fato, & fatali neceſſitate hominem bonos facere.* Et vt ait Iulianus lib. 1. imperfecti. *Sine cura ſanctitatis gloriam efficere:* vt 4. contra ipſam cap. 8. ait *nihil ſtudij ab humana voluntate expectare.* Ideoque vt ex Pelagianis refert D. Auguſt. Epiſt. 2. ad Valerianum: *Non vt nos qui laborauimus, ſed Deus ipſe, vel Dei in nobis coronetur auxilium: ipſum laudetur, ipſum ſuperetur, ipſum culpetur, ipſum damnetur.*

Hæc vero omnia importari in auxilium poſſibilitatis, ſubiectum libero arbitrio, omnem omnino ſuperat fidem: & tamen perſuadere volũt Recentiores eo cæcitatis deueniſſe Pelagianos, vt ſeipſos ab illis ſeiungãt, qui eodem prorſus ſenſu induxerunt ſuum poſſibilitatis auxilium, & illud auxilij, & voluntatis D. Auguſt. omnino aduerſantur, vt alterum horum omnino dicendum ſit, vel Catholicos duce Auguſt. pugnaſſe cum Pelagianis, more Andabatarum clauſis oculis, vt neutrum ferirent, aut intelligerent alteros: vel Pelagianos propugnaſſe gratiam ſufficientem, quæ huius vſum expectaret à voluntate, & Auguſt. eâ reiectâ per ſe efficacem nomine totius Eccleſiæ docuiſſe. Et cum eò reuocata ſit tota Scholæ noſtræ cum recentioribus controuerſia, duplici genere Argumentorum, demonſtrabimus, inter illos pugnatum de gratiâ per ſe efficaci, & prædeſtinante, ad minus quoad bonos actus, qui ad ſalutem conferant.

Paragraphvs Qvartvs.

Quo conuincitur inter D. Auguſtinum & Pelagianos pugnatum de gratia efficaci.

Primvm Argumentum repeto à diſtinctione Pelagianorum, triplicis gratiæ, quam refert, & refellit D. Auguſt. de gratiâ Chriſti Cap. 5. *Poſſibilitatem*, inquit, *voluntatem, actionem tantâ ſubtilitate curauit diſtinguere Pelagius; vt quandocunque legimus, vel audimus diuina gratia adiutorium confiteri, ſiue in lege, atque doctrinâ,*

ſiue vbilibet conſtituat; ſciamus quid loquitur, nec erremus: aliter eum intelligendo quam ſentit: ſcire quippe debemus, quod nec voluntatem noſtram, nec actionem, diuino credit adiuuari auxilio, ſed ſolam poſſibilitatem voluntatis, atque operis, quam ſolam in his tribus, nos affirmat habere ex Deo, tanquam hoc ſit infirmum, quod ipſe Deus poſuit in naturâ, cætera vero duo quæ noſtra eſſe voluit; ita ſint firma, & fortia, & ſibi ſufficientia, vt nullo indigeant eius auxilio: & ideo non adiuuet vt velimus, vt agamus; ſed tantummodo adiuuet, vt velle, & agere valeamus. Non ſic tamen negabant Deum adiuuare ad volendum, & operandum; quin hoc vltro concederent ratione adiutorii poſſibilitatis: ſicut ex illis refert D. Auguſt. de gratiâ Chriſti. Cap. 4. *Ergo, inquiunt, in voluntate, & opere, laus hominis eſt: imo hominis, & Dei, qui ipſius voluntatis, & operis poſſibilitatem dedit; quique ipſam poſſibilitatem gratiæ ſuæ adiuuat auxilio.*

Quod paucis perſtrinximus primum Argumentum pluribus Ioannes à S. Thoma, Aluares, & alij proſequuntur: nobis etiam nonnulla ſunt addenda, neceſſaria futuræ diſputationi cum Aduerſariis, de mente D. Auguſtini. Id ſumme obſeruandum eſt; adiutorium poſſibilitatis, pluribus diſtingui, ab adiutorio voluntatis, eaque diſcrimina cauſam eſſe controuerſiarum, Catholicos inter & Pelagianos.

Primum diſcrimen omnium, & ab ipſis verbis repetitum eſt, adiutorium poſſibilitatis nos dici adiuuare, vt velle, & agere valeamus: quia eo fine adhibetur, vt voluntas, & actio conſequatur; quamuis reipsâ non ſit iunctum actioni: quo maxime differt ab auxilio operationis dato, non ſolum ad hunc finem, vt conſequatur effectus; ſed quia reipsâ conſequitur, & hoc ſatis ſignificat D. Auguſt. libro de Gratia Chriſti. Cap. 5. *ideo*, inquit, *Pelagius, adiuuat non vt valeamus, & agamus; ſed vt velle, & agere valeamus.* At contra inquit D. Auguſt. nos adiuuari dicit: *Non tantum in eo quod operari poſſumus, ſed in eo etiam quod operamur.* Et cap. 47. ad finem libri concludit, *per illud adiutorium ipſam quoque volitionem, & actionem quæ non ſunt in homine, niſi quando vult, & bene agit, diuinitus adiuuari.*

Hinc

Hinc naſcitur ſecundum diſcrimen: quod adiutorium poſſibilitatis pertineat ad actum primum, ſitque eius ſupplementum, quo fiat ad agendum habilis, aliud vero ſit adiutorium actus ſecundi, quem reipsà infert.

Hinc tertium conſequitur diſcrimen, quo duo ſuperiora illuſtrantur: vt adiutorium poſſibilitatis ſit adiutorium, quod vocat D. Auguſt. *ſine quo non*, fieri abſolute poteſt, aut ita facile actio: quale eſt alimentum ex D. Auguſt. de correctio. & grat. cap. 12. ſine alimentis non poſſumus viuere; ſicut nec ſine luce videre: nec tamen cum affuerint alimenta, eis fit vt viuat, qui mori voluerit, aut vt videat præſente luce, qui oculos clauſerit. Ergo adiumentum alimentorum, & lucis, eſt ſine quo non fit, non quo fit, vt viuamus, & videamus. At vero beatitudo quam non habet homo, cum data fuerit, continuo fit beatus: adiutorium enim eſt non ſolum ſine quo non fit, verum etiam quo fit propter quod datur. Diſcrimen ergo vtriuſque adiutorij, & ſimilitudo prioris cum alimento, & luce, in hoc eſt poſitum; quod adiutorio ſine quo non, ſicut alimento, & luce, quiſque ad libitum vtitur & ceſſare poteſt, quantumcunque poſſibilitas adiuuetur: adiutorium vero actionis ſit illud, quod qui habuerit, continuò velit, & agat.

Hinc exiſtit quarta differentia, & iiſdem exemplis illuſtratur, quod adiutorium poſſibilitatis indifferens ſit ad velle, & non velle, & quantumcunque creſcat, nunquam exeat ab ordine poſſibilitatis, eamque trahat ad actum ſecundum, ſicut patet exemplo lucis, & alimenti: neque enim lux corporis, quantumuis cum acie videntis influat ipſam actualem viſionem affert, vt D. Auguſt. notat lib. 2. de peccatorum meritis cap. 5. *Etiam vt conuertamur ipſe Deus adiuuat, quod certè oculis lux corporis iſta non præſtat.* Quibus verbis manifeſtè confirmat diſcrimen, hoc noſtrum inter auxilium poſſibilitatis & operationis. Id enim præſtat teſte D. Auguſtino, quod negat luci, vt ſcilicet adiunctam habeat operationem, ad quam datur.

Idem diſcrimen manifeſtum eſt exemplo alimenti, quod ſimile diximus adiutorio poſſibilitatis, & *ſine quo non*. In eo autem ſita eſt ſimilitudo, quod ſicut, cum quis agit cum adiutorio, *ſine quo non*, vt ſi volens comedat, &

T

viuat, vtendo alimentis: non propterea alimentum deſinit eſſe adiutorium, *ſine quo non*, tantum, etſi per illud actu fiat actio: ita etiam adiutorium poſſibilitatis, vi voluntatis ad agendum applicatum, non propterea exuit naturam adiutorij poſſibilitatis, & in naturam adiutorij voluntatis tranſit: quia non facit vt actu velit, aut agat, ſed nutu & arbitrio voluntatis poſſibilitas adiuta, ab actu primo in actum 2. perducitur, vt patet de ſcientiâ, habitu, luce, & alimento.

Hinc tandem deducitur quintum diſcrimen, quo ſuperiora confirmantur: quod adiutorium poſſibilitatis ſit ſubiectum voluntati, & ab illâ ſui vſum repetat: adiutorium vero actionis, dominetur libero arbitrio. Et ideo Pelagiani illud execrantur, neque vllo modo audire poſſunt, & ferre aliquod genus adiutorij, quod operetur in nobis actionem, & ex nolentibus volentes faciat: nam vt inquit Iulianus libro 1. Op. Imp. folio 38. *Hac igitur voluntas ſeu volitio, quæ alternatur, originem poſſibilitatis in libero accepit arbitrio: ipſius vero operis exiſtentiam, à ſe ſuſcepit*; Et Pelagius: *Quaſi*, inquit, *Deus gratia ſua aliquid imperauerit; & non illis quibus imperauit, etiam gratia ſua auxilium ſubminiſtret: vt quod per liberum homines facere iubentur arbitrium, facilius implere poſſint per gratiam.* Agnoſcunt ergo quodcunque genus gratiæ, quod maiorem facilitatem, & robur afferat, vt cum poſſibilitas ipſa, ſcilicet cum voluerimus, quod iubemur facere, ſimul in actionem, & in voluntatem influendo concurrat.

Hinc dicunt Deum & gratiam prouocare voluntatem, allicere, expectare vt illa cooperetur: eas vero auerſantur voces quibus dicitur Deus præparare voluntatem, operari, velle & perficere: atque ita corrumpunt illud ad Philipp. 1. *Vobis donatum eſt non ſolum vt in eum credatis, id eſt*, vt inquit Pelag. *Occaſio fidei donata eſt à Deo: quia ſi non veniſſet Chriſtus, non vtique crederemus.* Cæterum adiicit, fidem voluntariam in actibus legimus. Ergo Pelagiani admittunt auxilium poſſibilitatis, & *ſine quo non*: quod omnino idem eſt cum auxilio ſufficiente, à voluntate in actum deducendo: *Auxilium* vero *quo*, ſiue efficax, & dans velle, omnino execrantur, & octo inſinua-

tis Argumentis acerrime impugnant, quod ſiue adſit, ſiue deſit, ſui præſentia maxime libertatem tollat, quod voluntatem cogat, &c.

Ex his ergo omnibus, fuſiùs infra forte proſequendis; conſtat gratiam efficacem, quæ det operari, iiſdem Argumentis à Pelagianis, & Recentioribus impugnari: eodem ſenſu à Catholicis olim, & à nobis defendi, quod euidentiùs conſtabit ſecundo Argumento, ab adiutoriis quibuſcumque, poſſibilitatem roborantibus, quæ Pelagiani admiſerunt.

Paragraphvs Qvintvs.

Secundum Argumentum ab auxiliis quinque, quæ Pelagiani admiſerunt.

Non poteſt euidentius demonſtrari Pelagianos vnam gratiam per ſe efficacem impugnaſſe, quam hoc ſecundo Argumento; quo præter illam probamus nullam reliquarum, quæ poſſibilitatem iuuet, negaſſe. Multiplicis generis auxilia poſſibilitatis diſtinguere poſſumus: quædam ſunt externa, interna alia, & vtriuſque generis varia; quæ ad quinque potiſſimum capita reuocabimus, probaturi luculentis Pelagianorum teſtimoniis, admiſſa fuiſſe ab ipſis, vni gratiæ actuali voluntatem infallibiliter flectenti infenſis. Gratiarum vero quæ approbarunt genera quinque hæc ſunt. Primò moralis in lege, doctrinâ Chriſti, & exemplo, vel in cogitationibus ſanctis, intus inmiſſis poſita. 2. Concurſus generalis Dei ſiue ſimultaneus, ad omnes creaturæ operationes, nullâ exceptâ neceſſarius. 3. Gratia habitualis cum omnibus effectibus tum priuatiuis, tum poſitiuis, tum relatiuis, quos illi ex Scripturâ Patres attribuunt. 4. Quod tertio loco recenſendum eſt, ſunt habitus acquiſiti. 5. denique eſt gratiarum actualium voluntatis, ſeu motuum indeliberatorum, qui poſſibilitatem iuuant, non determinant voluntatem.

Primum quidem genus gratiarum moralium, quâcunque ratione explicentur, approbaſſe Pelagianos, ipſorum verbis fuſe demonſtratum eſt: quibus adde ex Auguſt. de Hæreſibus, Hæreſi 88. *Ac per hoc diuinitus nobis*

dari ſcientiam confitentur, quâ ignorantia pellitur. Et in auxiliis non aliud vult Pelagius accipi, quam legem, atque doctrinam, quâ naturalis poſſibilitas adiuuatur. Et ſicut ait D. Auguſt. de Gratiâ Chriſti cap. 12. *Efficiunt vt facienda nouerimus verum etiam vt cognita faciamus.* Et ſicut interpretatur illorum mentem Concilium Carthaginienſe Canone quinto: *Per illa auxilia nobis aperitur quidem intelligentia mandatorum, vt ſciamus quid appetere, aut vitare debeamus: nequaquam vt quod faciendum cognouimus, etiam facere diligamus.*

Et ne dicas hæc auxilia extrinſeca tantum eſſe ab obiecto, & miniſterio hominum: in Spiritum ſanctum referunt interius illuminantem, vt apud D. Auguſt. cap. 4. de Gratiâ Chriſti dicant: *In ipsâ reuelatione Spiritum ſanctum eſſe adorandum.* Sed his omnibus admiſſis auxiliis moralibus, hoc maxime diſſentiunt nomine à Catholicis, quod excludant gratiam actualem Phyſicam, quæ de nolentibus volentes faciat, vt teſtatur D. Auguſt. de Gratiâ cap. 24. *Legant, & intelligant, non à lege atque doctrinâ forinſecus inſonante, ſed internâ, atque occultâ, mirabili, & ineffabili poteſtate, operari Deum in cordibus hominum, non ſolum veras reuelationes, ſed etiam bonas voluntates:* Quare merito Clemens VIII. Congregatio 37. Vaſtidæ gratiam Chriſti totam ad morales inſpirationem reuocanti, reſpondit illius generis gratias omnes à Pelagio, Caſſiano, fuiſſe receptas.

Secundi generis auxilium eſt concurſus Dei generalis, ad omne genus rerum, & operationum, quæ à creaturis fiunt, ad minus ſimultaneus, omnino neceſſarius: hunc vero admiſiſſe Pelagianos omnes, apertiſſime demonſtrari poteſt illorum teſtimoniis, quale eſt illud Iuliani libro 2. operis imperfecti folio 236. *Quatuor hic perſonarum cauſa vertitur; Dei opificis, duorum parentum, de quibus materia præſtatur operanti Deo, & paruuli, qui naſcitur.* Quare idem lib. 2. contra Iulianum cap. 1. acriter impugnat Catholicorum fidem de peccato originali, quod inde viderentur Diabolum facere hominem naſcentium conditorem: & D. Auguſt. contra Iulianum libro 3. cap. 18. amolitur tres calumnias à Iuliano illatas. *Nec puto*, inquit, *quod hominem Deus non fecerit, aut*

Diabolo fecerit, aut Diabolus fecerit. Et operis imperf. folio 51. ſic inducit loquentem Iulianum. *Vt igitur prima fidei fundamenta cognoſcas, noſter Deus factor eſt omnium, quæ non erant, & diſpenſator omnium quæ ſunt.*

Vt à pluribus ſuperſedeam citandis, tota controuerſia inter Pelag. & Cathol. eſt reuocata ad gratiam, quâ Chriſtus venit, non concurſum generalem tribuere, ſed peccatores ſaluare. Atque hinc ſolui poteſt, quod nonnulli obiiciunt, ex Epiſtola ad Cteſiphontem, vt probent negatum à Pelagianis concurſum ſimultaneum, & generalem, quod Hieronymus ex illis Argumentum referat. *Si voluero curuare digitum, mouere manum, ſputa iacere, releuare aluum, vrinam dirigere, ſemper mihi auxilium neceſſarium erit?* Sic enim arguebant Pelagiani, non vt concurſum Dei ſimultaneum negarent, ſed vt Catholicos quaſi ridiculos traducerent: quod vt huiuſmodi actiones, indifferentes prodeſſent ad ſalutem, & in gloriam Dei, referrentur, opus eſſet gratiâ ad ſingulos actus conferendâ. Tantum vero abeſt vt D. Auguſtinum, & Hieronymum pudeat huiuſmodi conſecutionis; quin potius, contra illorum opinionem, & iocos ſacrilegos inculcent ad Deum ſemper recurrendum, iuxta illud, *oculi mei ſemper ad Dominum*, & illud, *non eſt in homine via eius.* Addunt etiam ex D. Iacobo opus eſſe Dei ſingulari prouidentia, vt quæ ſtatuimus, & operationes naturales feliciter ſuccedant: *Ecce qui dicitis hodie, aut cras proficiſcemur in illam ciuitatem, faciemus illic annum vt negotiemur: pro eo quod debeatis dicere, ſi Dominus voluerit, & vixerimus, faciemus hoc, aut illud.*

Tertium genus auxiliorum poſitum eſt in ſtudio noſtro comparatis, habitibus, de quibus Pelagius, Epiſtola ad Demetriadem accurate docet, multoque elegantius, quidquid Theologi tradunt in ſcholis, quale eſt illud: *Occupandum eſt optimis rebus ingenium, & ſancta conuerſationis huius altius inſerenda eſt. Tum vero ad perfectionis faſtigium animus aſcendit; & longa conuerſationis beneficio vti tuo ad bene viuendi facultatem, & virtutes ſuas in ſe miratur quodammodo; natum eſſe putat quod didicit.* Et ibidem. *Si illi, qui longo peccandi vſu, bonum quodammodo obruere natura, inſtaurari per pænitentiam poſſunt, & mutatâ*

voluntate, viuendi conſuetudinem conſuetudine extinguere, & optimi quique de peſsimis fieri. Et infrà. *Mones mutare ſingulaſque virtutes animi formare in ſe, atque perficere, grandis ſtudij eſſe, & longa conſuetudinis.* Atque huc reuocari poteſt ex Pelagianis ſententia relata in Synodo Palæſtina: *Vnumquemque hominem omnes virtutes poſſe habere, & gratias.* Sed hos omnes habitus accenſebant auxiliis poſſibilitatis, quæ voluntatis arbitrio, quoad vſum, omnino ſubiicerentur, ac proinde ab illis nullum libertatis periculum timebant.

PARAGRAPHVS SEXTVS.

Gratia habitualis admiſſa eſt à Pelagio.

GRAVIOR eſt difficultas de gratiâ habituali, aliiſque donis ſupernaturalibus, & infuſis, quæ omnia Suares ait libro 7. de gratia cap. 6. & Prologomeno 5. ignota, & improbata Pelagianis, quod in Concilio Mileuitano Canone 3. damnentur, quaſi gratiam ad ſolam peccatorum remiſſionem valere vellent: & vt inquit D. Auguſt. Epiſt. 95. de Gratiâ Chriſti cap. 2. Pelagius cognouerit gratiam remiſſionis peccatorum, non tamen intellexerit fieri, vel nos ſaluari aliquâ ſubminiſtratione virtutis, ſed propriæ voluntatis; nec vllos actus ſupernaturales admiſerit.

Sed hæc debiliora ſunt, vel minus ſincere relata, quam vt dubiam facere poſſint Pelagij mentem de Gratiâ ſanctificante, doniſque ſupernalibus baptiſmo receptis, cum nullus SS. Patrum ſuperet, & pauci æquent eorum eloquentiam, in explicandis, & amplificandis gratiæ habitualis muneribus, & effectis, quæ verbis elegantiſſimis, & iuxta efficacibus, notat Suares explicari à Chriſoſtomo Homilia ad Neophytos, dum ait: *Non tantum baptizati ſunt liberi, ſed & ſancti: non tantum ſancti, ſed & iuſti: non ſolum iuſti, ſed & filij: non ſolum filij, ſed & heredes: non ſolum heredes, ſed & fratres Chriſti: non tantum fratres Chriſti, ſed & coheredes: non ſolum coheredes, ſed & membra: non ſolum membra, ſed & templum: non tantum templum, ſed & organum Spiritus. Vides quot ſint baptiſmi largitates? Et nonnulli deputant cæleſtem gratiam in peccatorum tantum remiſſione conſiſtere: nos autem*

honores computauimus, decem, & hac de cauſa infantes baptizamus, quatenus non habentes peccatum (id eſt actuale) *vt eis addatur ſanctitas, iuſtitia, adoptio, hereditas fraternitas Chriſti vt eius membra ſint*.

Mirum eſt Suarem agnoſcere, non potuiſſe expreſſius gratiam ſanctificantem à D. Chriſoſtomo ſtatui; & à Pelagianis negatam: cum eam doceant paſſim nihilo efficacioribus verbis. Quid enim ſibi volunt illa Iuliani verba libro 1. contra Iulianum cap. 17. *Vt bono eorum naturali bonum ſanctificationis accedat, vt ſint infantes Sancti Dei filij*. Et illa eiuſdem lib. 1. Op. imper. folio 61. *Per baptiſmum peccatorem fieri ex malo perfecte bonum, ex bono fieri meliorem, id eſt, optimum, & vt ambo quidem in Chriſti membra tranſeant conſecrati*. Vix vlli ſunt gratiæ effectus (præter duos quos infrà annotabimus) à Patribus, & Theologis adſcripti, quos Pelagiani non agnoſcant: & ideo Iulianus libri 1. operis imp. folio 58. ait: *Nos igitur in tantum gratiam baptiſmatis omnibus vtilem ætatibus confitemur; vt cunctos, qui illam non neceſſariam, etiam paruulis putant, æterno feriamus anathemate. Sed hanc gratiam locupletem ſpiritualibus donis credimus, quæ multis opima muneribus, ac reuerenda virtutibus, pro infirmitatum generibus, & humanorum ſtatuum diuerſitatibus, vna tam remediorum collatoine, quam munerum virtute, medicatur. Quæ cum admouetur, non eſt mutanda pro cauſis: Iam enim ipſa dona ſua, pro accidentium capacitate, diſpenſat*. Hoc ideo dicit, quia adultis aliqua, paruulis nulla, per eumdem baptiſmum peccata remitti putat: & adultis cenſet conferri baptiſmum, & gratiam, quia peccarunt, non vt non peccent: ſiue dari ad remittenda peccata præterita, non ad cauenda futura.

Si hæc duo excipias, nihil differunt Pelagiani à Catholicis, quoad reliquos gratiæ effectus. Illorum enim duo genera diſtingui ſolent: alij priuatiui ſunt, vt remittere peccata, abſtergere: alij poſitiui: & ſi rurſus, vel abſoluti ſunt, vt efficere iuſtum, & Sanctum; vel ad aliud ordinati, & relatiui, vt facere Filium Dei, & heredem. Effectuum primi generis, ſeu negatiuorum gratiæ, quinque colliguntur ex Pelagianis, abſolutorum octo, quatuor relatiuorum: vt mirum ſit poſſe negari, ab illis

non fuiſſe agnitam gratiam habitualem, de quâ adeo magnifica docent,& verbis quæ vix poſſint Theologi æquare. Iam loca ex ipſis attulimus, quibus docent remiſſionem peccatorum conferri *à gratiâ Chriſti pro efficaciſſima poteſtate medicinæ* (vt inquit Iulianus libri 2. operis imp. folio 314.) *quæ criminibus ita communiter ſubuenit, vt diuerſas ſpecies reatuum vnius vi conſecrationis abſtergat.* Et ſi dicas, admittere tantum remiſſionem peccatorum condonatione extrinſecâ pœnæ: hoc refellit idem Iulianus folio 401. *Gratia infuſa, ſemel vno virtutis ſuæ impetu, atque compendio, diuerſa, & plurima delet crimina.* Hoc certe genus remiſſionis, impetu gratiæ, efficaciſſimâ ipſius poteſtate, reſipit aliquid altius condonatione extrinſecâ peccatorum. Alia loca ex illo retulimus quæ idem confirmant.

Adde Pelagianos, alios quatuor negatiuos effectus, gratiæ attribuere: quorum ſecundus eſt purgatio à delictis, à quibus ait Pelagius Epiſtola ad Demetriadem: *Nos expiari Chriſti ſanguine, & mundari.* Ille forte coincidit cum primo: ſed expreſſius poteſt diſtingui quem habet Iulianus lib. 2. operis imp. folio 423. *Efficacius operari ad collationem ſalutis, & copioſius gratiam ſaluatoris, quam peccatum Adæ.*

Tertium illi effectum renouandi, & innouandi, attribuit idem Iulianus lib. 7. & Aug. ex Iulian. *Quos fecerat,* inquit, *condendo bonos facit innouando, adoptandoque meliores.* Et ſi D. Auguſt. libro 6. contra Iulianum cap. 13. dicat, ex Pelagio homines, per baptiſmum non innouari, liberari, & ſaluari, ſed quaſi innouari, &c. de paruulis, id eſt accipiendum, non de adultis: quia illis nullam peccati vetuſtatem, ſed iſtis tantum ineſſe, & remitti cenſebant.

Idem confirmat quartus effectus inſtaurandi naturam, de quo Epiſtola ad Demetriadem Pelagius ait: *Vide quid Chriſtiani facere poſſunt quorum per Chriſtum inſtaurata natura eſt.* Et ibidem addit etiam: *Illi qui longo peccandi vſu obduruere, inſtaurari per pœnitentiam poſſunt: quatenus animus per renouationem internam, peccatorum ſorde mundatur; & in priſtinam natiuitatis innocentiam, in quâ dicunt Adam fuiſſe, reſtituitur.*

Quintum addunt effectum liberationis à morte huius corporis, & à contractâ peccandi conſuetudine: quam adeo abſolutam volunt, vt veluti crimen obiiciant Catholicis, ex Auguſtino libro 1. ad Bonifacium cap. 13. *Baptiſma non auferre crimina, ſed radere: ut omnium peccatorum radices in malâ carne teneantur:* quaſi raſorum in capite capillorum vnde creſcant, iterum reſecanda peccata: & item illud baptiſma non vere homines nouos facere, ſed ex parte filios Dei fieri: ex parte autem filios ſæculi, id eſt, Diaboli manere, nempe quia putant, collatâ remiſſione peccati, non habere aliquid quod mortificent.

His priuatiuis effectibus, conuincitur Pelagianos admiſiſſe remiſſionem peccatorum internam: quod euidentiùs patebit, ſi octo decurramus effectus poſitiuos, quos gratiæ attribuunt: quorum primus, & reliquorum origo, eſt regeneratio, quam Iulianus vocat ſuprà citatus conſecrationem. Vndè Auguſt. libro ſexto contrà Iulianum capite 10. cum Deus paruulis, nihil de proprio, tam boni quam mali merentibus, gloriam regenerationis attribuit; hoc ipſo ad ſuam curam, ad ſuum ius pertinere docet: quod eorum voluntatem ineffabilis præuenit beneficii largitate.

Regenerationem conſequitur illuminatio; vt idem Iulianus agnoſcit libro primo operis impefect. folio 50. Dum paruulis ante baptiſmum mortuis, ait non dari illuminationem ſpiritualem, quæ fit per fidem habitualem, quam pro tertio effectu gratiæ agnoſcunt. Et ideo D. Auguſtinus ex illo effectu contra illos, arguit libro 3. de peccatorum meritis cap. 9. *Nam vtique, quos paruulos per Sacramentum fidelium, fideles faciendos eſſe iudicatis; infideles natos ex parentibus fidelibus non negatis.* Et ideo libro ſexto contrà Iulianum cap. 3. ad illos ait pertinere ſententiam dominicam: *Quid non crediderit, condemnabitur.* Et libro primo de peccatorum meritis cap. 2. ait *paruulos credere, non ſolum per corda, & ora geſtantium, ſed gratiâ Chriſti, qua illuminationem, & iuſtificationem intrinſecus operatur: & Chriſtus ſui Spiritus occultiſſimam gratiam latenter infudit, & paruulis.* A quo dogmate Catholico nunquam ſuſpicatus eſt Pelagianos diſſentire.

Iuſtitiam, & iuſtificationem quartum gratiæ habitualis agnoſcunt effectum: vt Iulianus libro 2. operis imp. folio 44. Nempe cum *viuentibus Apoſtolus loquebatur, & his dicebat, iuſtitiam per myſteria baptiſmi, fuiſſe collatam*; quod ad paruulos volebant pertinere: *quia* vt inquit D. Auguſtinus libro primo de peccat. meritis, *ſicut peccatores non ſunt, ita nec iuſti ſunt, & ideo debere baptizari.* Quare illos vrget D. Auguſtinus lib. 2. operis imperfect. fol. 302. *Cur fateri dubitatis, ſic paruulos ex Adam potuiſſe habere peccatum, ſine meritis propria voluntatis mala; quemadmodum à Chriſto ſunt percepturi iuſtitiam, ſuis ſine meritis præcedentibus voluntatis bona.*

Iuſtificationem conſequitur ſanctificatio in Chriſto: ideo D. Auguſtinus lib. 3. de peccatorum meritis cap. 6. ait ex Pelagianis *paruulos non baptizari vt remiſſionem accipiant peccatorum, ſed vt in Chriſto ſanctificentur*, & hoc differre volunt baptiſmum paruulorum ab adultorum baptiſmo. Sanctificationi, addunt ſpiritualem procreationem, vt refert D. Auguſt. lib. 1. de peccatorum meritis cap. 18. Dicunt *paruulos, recenti vitâ editos, non propter remittendum peccatum, percipere baptiſmum: ſed vt ſpiritualem procreationem non habentes, creentur in Chriſto.*

Septimum baptiſmi munus cenſent, Chriſti corpori baptiſatum, veluti membrum inſeri. *Paruulos* inquit D. Auguſtinus lib. 6. contra Iulianum cap. 2. *Fatemini cum in corpus Chriſti tranſeunt, de mundo eligi, neceſſe eſt vt ei naſcantur de quo eliguntur, vt renaſcantur.* Fiunt vero membra Chriſti ratione gratiæ habitualis à Chriſto, vt à capite deriuatæ, ſicut explicat D. Thomas tertia parte quæſt. 69. art. 4.

Octauus denique gratiæ effectus, eſt vnctio Spiritus Sancti, à quâ D. Auguſt. lib. 1. contra Iulianum cap. 4. vrget Pelagianos. *Præclari*, inquit, *prædicatores, ſic Chriſtum prædicatis, id eſt, vnctum, & à quo vnguntur, vt negetis paruulorum eſſe Ieſum, id eſt, ſaluatorem, qui eos à peccato originis ſaluet.*

His effectibus poſitiuis & abſolutis, addunt quatuor relatiuos: primum reconciliationis, quâ ex inimicis ſimus amici mutuâ dilectione, qualem exigit vera amicitia,

cum Deo iuncti. Ideo Pelagius in caput primum ad Galatas: *Gratia vobis & pax: quia*, inquit, *remiſſis delictis omnibus, reconciliati fuerant Deo.* Huic primo effectui addunt ſecundum adoptionis. *Hac gratia*, inquit Iulianus libri primi operis imperfecti folio 139. *qua in baptiſmate non ſolum peccata condonat, ſed cum hoc indulgentia beneficio, & prouehit, & adoptat, & conſecrat.* Et lib. 3. contra Iulianum cap. 3. *Quos fecerat Chriſtus condendo bonos, facit innouando & adoptando meliores.*

Tertio efficit gratia templum Dei, vt egregie docet Pelagius ſecundæ ad Corinthios cap. 5. *Tribus*, inquit, *modis ineſſe Deum legimus: ſecundum infinitatem, iuxta illud nonne cælum & terram impleo? Secundum ſanctificationem peculiarem in ſanctis, iuxta illud: Et inhabitabo in illis. Secundum plenitudinem diuinitatis in Chriſto.* Et in cap. ſexto illa verba Iuſti templum Dei ſunt, *cum vbique ſit Deus, tamen in illis proprie habitare ſe dicit, qui eius gratia perfruuntur, & qui mundum ei præparant, ſui cordis hoſpitium.*

Quartus denique effectus gratiæ, eſt ius hæredis Dei, & cohæredis Chriſti, ſicut refert D. Auguſtinus ex Pelagianis libro primo de peccatorum meritis cap. 18. Hinc dicunt baptiſandos pueros vt regnum æternum adipiſcantur.

Hos vero effectus non aliqua denominatione extrinſecâ, ſed gratia internâ conferri, egregie explicat Auctor quæſtionum veteris ac noui Teſtamenti quæſt. 8. verus Pelagianus: *Senatorum*, inquit, *dignitas, non habet apud Deum meritum, neque ipſa natura conſequitur beneficium; ſed in ſolo ſermone dignitas vertitur, qui currit per traducem carnis:* quia nomine carnis filij Senatores vocantur, *ſed nihil aliud praſtat, quam opinionem dignitatis, ſicut hi qui ſunt conſules, aut ſtatuis honeſtantur gaudent in vano.* Chriſtiani autem cum fiunt, ipſis naturæ accedit dignitas; & eſſentia hominis habet æternum incorruptibilitatis beneficium, vt non opinione ſola, ſed & ſint in effectu apud Deum. Non poſſent Scholaſtici qui verborum proprietatibus ſtudent, luculentiùs, & exactiùs gratiam Chriſtianam, vt formam internam ſignificare, quam Pelagiani quos citauimus: & hic maxi-

mè poſtremus, quem Pelagianum fuiſſe, nemo dubitabit, qui hæc eius verba quæſt. 80. legerit. Neque filij Dei ſunt, qui naſcuntur, neque filij Diaboli.

PARAGRAPHVS SEPTIMVS.

Soluuntur Argumenta Suaris, quibus contendit gratiam habitualem negatam fuiſſe à Pelagianis.

HÆc vero quæ fuſe attulimus, non eleuant Suares coniecturæ, quæ ſi quid virium habeant, à præconceptis Scholæ opinionibus, non à principiis Pelagianorum ſumunt. Quod enim dicit, Pelagianos, actus ſupernaturales agnouiſſe nullos in nobis, & in Adamo; ac ſubinde habitus ſupernaturales ſuſtuliſſe, qui ad actus ſimiles producendos dantur; non admodum efficax eſt ad rem propoſitam conficiendam, nedum ex Pelagianorum, ſed neque etiam ex nonnullorum Theologorum mente, qui cenſent habitus in actus non influere actiue, ſed diſpoſitiue, eâ ratione, quâ figura, & acuties aptant ſagittam ad ſcindendum aërem, & vulnus inferendum: deinde poterant admittere habitus ſupernaturales ad effectus formales explicatos, ſicut ſanitatem & pulchritudinem ad corporis integritatem & ornamentum, non ad actus producendos.

Neque obſtat quod Adamo, & ab eo genitis filiis, nullum concedant habituum ſupernaturalium, qui per baptiſma conferuntur: quia vt inquiebant: *Fiunt, non naſcuntur Chriſtiani:* Et vt ex Iuliano retulimus, *Chriſtus auget circa imaginem ſuam continua largitate beneficia, & quos fecerat condendo bonos, facit innouando & adoptando meliores.*

Quod vero ex D. Auguſtino, & Concilio Mileuitano refert, Pelagium non intellexiſſe remiſſionem peccatorum fieri, per gratiæ interioris ſubminiſtrationem, nec nos ſanari adiutos aliqua ſubminiſtratione virtutis, ſed viribus propriæ voluntatis, detorquet Suares, hæc verba in ſenſum ab Auguſtino, & à Pelagianis alienum. Neque enim iis verbis excludunt gratiam habitualem, ſed

auxilium actuale, quod pertinet vt inquit D. Augnſt. Epiſt. 95. ad Concupiſcentias, tentationeſque vincendas; & plurimum differt ab auxilio gratiæ habitualis: quia ipsâ iuſtificatione ſemel datum eſt: illud quotidie ingruentibus tentationibus datur: primum præterita peccata reſpicit, alterum futuræ: pro illo impetrando dicitur: *Dimitte nobis peccata noſtra*, pro iſto, *& ne nos inducas in tentationem*. Vt eâdem Epiſtolâ fuſe explicat D. Auguſtinus, *Qui enim orat ne nos inducas in tentationem, non orat vt homo ſit quod eſt naturâ, neque id orat vt habeat liberum arbitrium quod iam accepit cum crearetur ipſa natura; neque orat remiſſionem peccatorum, quia hoc ſuperius dicitur: dimitte nobis debita noſtra*, &c. *orat ergo vt non peccet*, id eſt, *ne quid faciat mali*, cuius gratiæ confeſſione ait omnes controuerſias eſſe ſopiendas. *Hoc ille confiteatur*, inquit, *& eum gaudebimus, ſiue rectum, ſiue correctum*: Nempe ſi agnoſcat illam actualem Spiritus ſancti adminiſtrationem neceſſariam ad cauenda futura peccata; quam negabant Pelagiani: quia vt refert D. Auguſtinus Sermone 2. de verbis Apoſtoli cap. 6. *Dicebat ſufficit mihi quod in baptiſmo accepi remiſſionem omnium peccatorum*. Sed reſpondet D. Auguſtinus, *nunquid quia eſt deleta iniquitas, finita eſt infirmitas? Prorſus verum eſt deleta eſſe cuncta peccata in Sacramento baptiſmi, & hoc eſt, quod infuſum eſt in via oleum, & vinum: ſed tamen ſanatur langor in ſtabulo, & adhuc poſt integritatem remiſſionis, accepiſti remedium orationis, quâ petitur ſubminiſtratio Spiritus, qua Deus adiuuat infirmitatem noſtram dilectionem inſpirando, vt id quod faciendum eſſe cognoueris, faciat*. Sicut ait D. Auguſtinus de gratia Chriſti, cap. 3. & eodem libro capite 45. probat exemplo huiuſmodi gratiam actualem quâ latenter Dominus ſubuenit, cor tetigit, memoriam reuocauit, interiori ſuâ gratiâ viſitauit Petrum interioris hominis vſque ad exteriorem, lachrymas mouit, & perduxit affectum: ecce inquit quemadmodum Deus adiuuando adeſt voluntatibus & actionibus noſtris. Ecce quemadmodum velle, & operari, operatur in nobis. Hanc vero gratiam quis non videat diuerſam eſſe à gratiâ habituali; vt hanc conceſſerit Pelegius, illam negauerit.

PARAGRAPHVS OCTAVVS.

Vltimum auxilij genus à Pelagio admiſſum.

SVPEREST vltimum auxilij genus, poſitum in motibus indeliberatis voluntatis, qui quâdam ſympathiâ conſequuntur bonas cogitationes, pro cuiuſque affectu: atque in his, vt ab arbitrio noſtro pendent, & pro inanta libertate determinantur, ponunt gratiam efficacem multi Recentiores, & ſubinde contendunt, Pelagianos admiſiſſe illuſtrationem intellectus, negaſſe vero quoſcumque voluntatis motus, ne cum illis videantur conſentire.

Sed euidentiora ſunt quæ apud D. Auguſt. extant, ex Pelagianis verba, quam vt dubitare merito quis poſſit, quin admiſerint actus indeliberatos, cupiditatemque boni inſpiratione propoſiti: quos tamen vim & rationem habere nedum gratiæ Chriſtianæ, quam propugnabat D. Auguſtinus, ſed nequidem gratiæ primo homini collatæ negabant, quod contenderent huiuſmodi actus, nedum libertati omnino ſubditos, ſed etiam à naturâ ortos, per quandam ſympathiam, non à Deo immiſſos ſingulari aliquâ motione, quæ excederet vim propoſiti obiecti, aut energiam concionatoris; atque ita nomine tenus, gratiam defendebant, quæ legis finibus, & viribus continetur. Atque hinc apertâ conſecutione deducebant, huiuſmodi actus omnino naturales eſſe, magiſque vim reſipiſcere naturæ, quam Dei adiuuantis. Cauſarum enim concurrentium, eam merito cenſebant legem, vt communis ab vtrâque profluens actio, in eam magis cauſam referenda eſſet, eiuſque indolem reſipiſceret, quæ dominaretur, & cauſam alteram ad concurſum traheret. Cum itaque vellent actus noſtros liberos, vt à prima radice, à naturâ emanare, magis in illam, quam in gratiam referendos, & ab eâ naturales, non à gratiâ ſupernaturales exiſtere cenſebant. Et ne quis has putet meas eſſe coniecturas, euidentibus teſtimoniis euinco ſingula.

D. Auguſtinus libro 1. ad Bonif. cap. 15. ſic inducit Iulianum diſputantem. ***Hominem Dei opus defendimus, nec***

ex illius potentiâ, vel in malum, vel in bonum inuitum aliquem cogi. Quod vltro concedit D. Auguſtinus, ſed addit, *Deo deſerente, pro meritis ire in malum; & Deo adjuuante conuerti in bonum: non enim eſt homo bonus, ſi nolit, ſed gratia Dei ad hoc adiuuatur vt velit: quoniam non inaniter ſcriptum eſt; Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle & operari.* Ita S. Auguſt. eiuſdem libri capite 5. Sed loco ſuperius citato addit ex Iuliano: *In bono opere, à Deo gratiâ ſemper adiuuari nos: in malum vero Diaboli ſuggeſtionibus incitari.* Vbi æquat tentationes Diaboli, gratiæ iuuanti: non ſolum vt inuitos non cogant; quia vt ait Iulianus alio loco, *ſufficit homo ingenitis ſibi motibus dare leges, in quamcumque partem inclinent*; *ſed etiam, quod inſpiratio, vti & ſuggeſtio moueat voluntatem*, moraliter; rei obiectæ ſpecie.

Idem expreſſius docet Pelagius ab Auguſt. relatus lib. de gratia Chriſti cap. 10. *Operatur*, inquit, *in nobis Deus velle quod bonum eſt, & Sanctum: dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animantium tantummodo præſentia diligentes, futura gloria magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum vna reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem; dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt.* His verbis Pelagius viſus eſt nonnullis adeo aperte confeſſus gratiam interiorem, qualem ad minus Theologi omnes, primo homini concedunt; vt putarint hæc ſcripta à Pelagio, poſt damnationem Zoſimi Papæ, qui Innocentio ſucceſſit, & ſententiam mutaſſe: ſed hæc opinio laborat duplici ignoratione, hiſtoriæ & dogmatum Pelagij.

Quod ad primum attinet, diſtinguenda ſunt in hac ſerie Pelagianæ hereſis duo Tempora, vnum quod fluxit ab exordio ad damnationem vſque, quâ per Zoſimum Papam, agentibus Concilij Affricani Patribus, hæreſis Pelagiana profligata eſt. Alterum à damnatione vſque ad obitum D. Auguſtini, cum loco proſtratæ hæreſis Pelagianæ, ſuffectus eſt Sempielagianis. Certum autem eſt verba ex Pelagio relata, excerpta eſſe ex libris quatuor Pelagij ante condemnationem ſcriptis: ac proinde non potuiſſe occaſione illius ſententiam mutare.

Deinde D. Auguſtinus Epiſt. 106. ſcripta poſt Concilium Carthaginenſe & Mileuitanum, refellit Pelagium, quod gratiam primo homini conceſſam, neget nobis dari. *Natura*, inquit, *humana, etiamſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret; nullo modo ſe ipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret. Cum igitur ſine Dei gratia ſalutem non poſſet cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia, poteſt reparare quam perdidit*: Ergo Pelagius loco citato, ſententiam non retractauit, conceſsâ homini lapſo gratiâ, quæ præſto erat primo homini, tanquam lumen ſanis oculis, quo adiuti videant, præbere ſe volentibus.

His adde, D. Auguſtinum fateri, ſe nullam gratiam quæ legem excederet reperiiſſe in libris Pelagianorum, ita lib. de Gratiâ Chriſti cap. 30. *Iſtam quippe gratiam, quâ iuſtificamur, id eſt quâ charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, in Pelagij & Celeſti ſcriptis, quæcunque legere potui, nuſquam eos inueni, quemadmodum confitenda eſt confiteri.* Et cap. 10. Relatis Pelagij verbis, *Quid manifeſtius*, inquit, *nihil aliud eum dicere, gratiam quâ Deus in nobis operatur velle quod bonum eſt, quam legem atque doctrinam? In lege namque, atque doctrinâ Scripturarum futura gloria promittitur magnitudo: ad doctrinam pertinet etiam, quod ſapientia reuelatur: ad doctrinam pertinet, cum ſuadetur omne quod bonum eſt.*

At inquies, Pelagius addit ſuſcitationem ſtupentis voluntatis? Ita eſt, ſed natam dixit, ex ſolâ cognitione boni propoſiti non à Deo ſpeciali motione immiſſam: D. Aug. inquit, *Nos eam gratiam volumus, quam iſte aliquando fateatur, quâ futura gloria magnitudo, non ſolum promittitur, verum etiam creditur, & ſperatur: nec ſolum reuelatur ſapientia, verum etiam amatur: nec ſuadetur ſolum omne quod bonum eſt, verum etiam perſuadetur. Hác vero gratia non ſola intellectus illuſtratione facienda nouimus, ſed ſic vt altius & interius eam Deus cum ineffabili ſuauitate credatur infundere, vt cognita faciamus.* Idque non quomodocumque, more docentis, aut rei cuiuſcumque ſenſibus & animo obiectæ, quæ ciet affectus, per quamdam ſympathiam à voluntate promanantes. In hoc enim peccauit Pelagius, quod res ſupernaturales æquarit natura-

naturalibus & temporariis, id eſt, illarum affectus in vnam voluntatem retulerit: affectus etiam imperfectos rerum ſpiritualium, & ſupernaturalium æquari perfectis; & omnium voluerit voluntatem eſſe quaſi ſeminarium.

Atque hinc tandem concludimus, Vaſquem ſuam à Pelagij ſententiâ, verius aut felicius minime ſeiunxiſſe, quàm Suarem, quem ipſemet Vaſquez 1.2. Diſput. 196. Cap. 3. ait ex ignorantiâ vocis & hiſtoriæ negaſſe Pelagium gratiam habitualem. Ita ex eodem capite, id eſt, ex ignorantiâ hæreſis Pelagianæ, Vaſquez aſſerit Pelagium ſolâ inſpiratione intellectus contentum, ſemouiſſe omnes voluntatis actus, & motus, in quibus conſtituit ipſe gratiam, quam tantopere prædicat congruam: hos vero omnes motus, tertio ſuæ hæreſis ſtatu, admiſiſſe Pelagium iam demonſtratum eſt: vnde videtur aliud quærendum diſcrimen Vaſqueſio, quo ſe à Pelagio ſecernat.

Paragraphus Nonus.

Quartus Pelagianiſmi ſtatus de gratiâ ad perfectionem neceſſaria

His motibus voluntatis, & imperfectâ boni cupiditate, gradum ſibi fecit Pelagius ad quartum ſuæ hæreſis ſtatum, quem Semichriſtianiſmum vocare licet: quia gratiam Chriſtianam agnouit, ſed variè corruptam. Cum enim duplex ſit gratia Chriſtiana; vna, quâ inchoamus vitam religioſam, altera quâ proficimus, & tentationes ſuperamus, quamque iuſtificati petimus: *Et ne nos inducas in tentationem*; illam pertinaciter negauit: vnde Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium Cap. 5. ait, Pelagianos confiteri gratiam adiuuare vniuſcuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere. Et eodem libro cap. 8. Iſti volunt in homine, ab ipſo homine incipere boni cupiditatem; vt eius cœpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur: & hunc refellens errorem lib. 4. ad Bonifacium cap. 7. ait: *Fatendum eſt Spiritum ſanctum, etiam antiquis temporibus non ſolum mentes bonas adiuuiſſe, quod & iſti volunt; ſed etiam bonas*

eas feciſſe, quod nolunt: quia concedebant gratiam neceſſariam ad progreſſum, quod antea negauerant, ſed ad initium vitæ ſanctæ etiam 4. ſtatu omnino abſtulerunt.

Hinc facile eſt intelligere partitionem librorum, quos D. Auguſtinus exarauit contra hos duos Pelagianorum errores: nam Epiſtolâ 88. & 96. libris de Naturâ & gratiâ, de Peccatorum meritis, de Spiritu & littera, litteris Synodalibus Concilij Carthaginenſis, & Mileuitani ad Innocentium, eiuſdemque reſponſis, gratiam probat, quæ fidelibus datur, & iuſtis, ad bene viuendum ex fide, qui eſt primus error Pelagianorum. Epiſtola vero 106. ad Sixtum, & libris ad Bonifacium, & aduerſus Iulianum, confirmat gratiam, quæ fidem præuenit, & ex nolentibus, & repugnantibus volentes facit, qui eſt poſtremus error etiam 4. ſtatui proprius.

Huius vero erroris mutationem, & cauſam aperit D. Auguſtinus exordio Epiſtolæ ad Sixtum ſcriptæ ſtatim ab ipſius hæreſis damnatione. *Nolunt*, inquit, *vt ſit illi gloria in iuſtificandis impiis gratuita gratia, qui eius ignorantes iuſtitiam, ſuam volunt conſtituere*: (Nempe arrogantes ſibi, quæ ſufficiant vires ad operandam iuſtitiam.) Sed iam conclamantium religioſorum, & piorum vocibus preſſi, ita ſe fatentur ad habendam ſeu faciendam iuſtitiam diuinitus adiuuari, vt ſui præcedat aliquid meriti, ipſum ſcilicet propoſitum bonum, quod adiuuat gratia.

Quod vero aliquam gratiam agnouerint, idem Auguſtinus explicat de Gratia Chriſti cap. 23. *Quâ arbitrij libertate, qui bene vtitur, inquiunt Pelagiani, ponit cor ſuum in manu Dei, vt illud quo voluerit ipſe declinet. Magnum* inquit Auguſtinus, *adiutorium diuina gratia, vt cor noſtrum quo voluerit ipſe declinet.* Et lib. de Gratiâ & libero arbitrio cap. 14. *Sed cum fuerint conuicti non defenſores, ſed inflatores liberi arbitrij, quia neque ſcientia diuina legis, neque natura, neque ſola remiſſio peccatorum, eſt illa gratia, quæ per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum datur, ſed ipſa facit, vt lex impleatur, vt natura liberetur, peccatum non dominetur.* Ergo veram Chriſti gratiam agnouerunt, quæ ponit cor noſtrum in manu Dei, & quâ fit vt lex impleatur.

Sed cum duplex ſit dos gratiæ Chriſtianæ, primo vt

ſit neceſſaria ad ſingulos actus, iuxta illud Ioannis 15. *Sine me nil poteſtis facere*, & ſi ſit gratia, iam non ex operibus detur, alioquin non eſſet gratia, vt dicitur Rom. 11. vtramque prærogatiuam tollunt Pelagiani. Primam quidem, quod velint vtilem eſſe ad comparandam faciliùs perfectionem, non abſolutè neceſſariam. Deinde contendunt dari ſecundum merita, ſeu initia bonæ voluntatis.

Primæ dotis gratiæ Chriſtianæ quâ eſt neceſſaria ad ſingulos actus, duas Pelagiani moliuntur corruptelas. Primâ eam excludunt ab initio boni operis: ſecundâ ad progreſſum requirunt, vt viam commodiorem, non quod alia via eſſe non poſſit, ſicut inquit D. Auguſt. lib. 6. contra Iulianum cap. 24. Vtramque variis locis coniunctim, aut ſeparatim refellit D. Auguſt. In vtramque cadit ſimilitudo venti, quâ ex Beda libro in Cantica vtebatur Iulianus in libro de Amore Dei. *Nam ſicut ardentem ſiue lucentem ventus iuuat ignem, vt amplius clareſcat, qui quidem ſine flatu venti primum accenſus eſt; deinde ſine illo poteſt ardere: tamen vento impellente magis, magiſque flammeſcit.* Ita Iulianus gratiam prædicat quæ ad augendum charitatis amorem, inſtar venti adiuuat: etſi eodem vento neget illum ignem initio accenſum.

Hoc ipſum ex Pelagianis maxime quoad ſecundam corruptelam explicat D. Auguſtinus Sermone 13. de verbis Apoſtoli cap. 12. *Non ſicut quidam dicere cœperunt, qui coacti ſunt gratiam confiteri, & benedicimus Deum, quia vel hoc aliquando dixerunt. Iam vero dicunt eſſe gratiam adiutricem Dei ad facilius facienda: &c. Velo facilius, remo difficilius, tamen, & remo itur. Iumento facilius, pedibus difficilius, ſed tamen pedibus peruenitur.* Et lib. 6. contra Iulianum cap. 24. *Formidantes multitudinem Chriſtianorum, Pelagianum verbum ſupponitis: & quærentibus à vobis, quare ſit Chriſtus mortuus, ſi natura, vel lex efficit iuſtos? Reſpondetis, vt hoc ipſum facilius fierent, quaſi poſſet, quamuis difficilius fieri. Sed Dominus*, inquit D. Auguſt. lib. 2. cap. 8. *Vt reſponderet futuro Pelagio, non ait ſine me difficile poteſtis aliquid facere: ſed ait, ſine me nihil poteſtis facere.* Et clariùs libro de Hæreſi. 88. diſtinguit totam Pelagianorum ſententiam, de vtrâque gratiâ Pelagianâ, in naturâ, lege, & doctrinâ poſitâ; &

modum veſtrum, effectum voluntatis humanæ dona cæleſtia me crediderns nuncupaſſe, tanquam voluntas hominis ſine Dei gratiâ moueretur ad bonum, vt ei debitus à Deo retribueretur effectus.

Hoc poſtremum eſt Pelagianorum effugium, à quo vt eos depellat D. Auguſt. eos totis viribus contendit ſtabilire gratiam operandi iuſtitiam, non quæ fidelibus, & iuſtificatis datur, ſed eam quæ omnem hominis conatum, orationes, & voluntatem præueniat. Nam eo vltimo ſtatu, Pelagiani negabant gratiam præuenientem, non conſequentem; operantem, non cooperantem. Hoc quarto gradu Pelagiani delapſi ſunt in errorem Maſſilienſium, vel potiùs Maſſilienſes in hunc quartum ſtatum Pelagianorum ingreſſi ſunt, vno excepto quod Pelagiani ex ſuperioribus corollarium deducebant, à quo abhorrebant Semipelagiani: nam ad commendanda merita quibus gratiam nobis comparamus, Origenem ſecuti libro 2. Periarchon cap. ſexto, dicebant Chriſto ex meritis collatam diuinitatem, quia vt canit D. Proſper Epitaphio Hæreſis Neſtorianæ, & Pelagianæ,

Nam fundare arcem meritis prior orſa ſuperbis,
De capite ad corpus ducere opus voluit.

Et ideo ex Caſſiano libro 5. de Incarnatione cap. 3. *Dicebant Chriſtum veniſſe, non ad præſtandam humano generi redemptionem, ſed ad præſtanda bonorum actuum exempla; vt diſciplinam eius ſequentes, per eandem viam virtutis homines incederent, & ad eadem præmia virtutum peruenirent: euacuantes omnem diuinæ Redemptionis gratiam; cum idem dicerent hominem conſequi poſſe viuendo, quod præſtitiſſet Deus pro humana ſalute moriendo.* Atque ad hunc errorem alluſit D. Auguſt. libro ſecundo operis imperfect. pag. 350. nam cum Iulianus Origenem imitatus, neminem dixiſſet præmia virtutis mereri, niſi qui ad ea ſanctitatis Chriſti imitatione contenderet: *Hoc eſt,* inquit D. Auguſt. *occultum virus hæreſis veſtræ; vt velitis gratiam Chriſti in exemplo eſſe, non in dono eius.* Volebant autem (vt idem Caſſianus explicat cap. 3.) *Dominum Saluatoremque noſtrum, poſt baptiſma factum eſſe Chriſtum, poſt reſurrectionem Deum: alterum aſſignantes vnctionis myſterio, alterum merito Paſſionis. Vnde aduertit nouus,*

Digitized by Google

jam non noua hæreſeos Author (ſcilicet Neſtorius) *qui Dominum, Saluatoremque noſtrum natum eſſe contendit, idem ſe omnino dicere quod Pelagianiſta antè dixerunt.*

Verum quidem eſt, Pelagianos initio ſuæ hæreſis, ſanam de Incarnatione fidem habuiſſe, vt teſtatur D. Auguſt. Epiſtola 120. ſed progreſſu eo delapſos fuiſſe, hucuſque erroris, qui initium fuit Neſtorianæ hæreſis, *quo Chriſtum non natum filium Altiſſimi, ſed ex meritis factum aſſerebant.* Ex Caſſiano libro ſeptimo de Incarnatione cap. 21. & lib. 1. cap. 4. *Fuit quidam Leporius Monachus, qui ex Pelagij inſtitutione, vel potius prauitate deſcendens, apud Gallias aſſertor prædictæ hæreſeos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à Deo emendatus.* Sed hunc errorem hauſerant ex Origene, qui à liberi arbitrij meritis, aut peccatis, Angelorum & hominum ſortem, ne excepto quidem Chriſto repetebat.

Articvlvs Qvartvs.

Pelagianiſmus cum Semipelagianiſmo collatus.

Qvod dici ſolet de ſcientiarum ſerie, vbi ſuperior deſinit, ibi incipere inferiorem, veriſſimè cadit in genealogiam errorum, quam contexímus: vltimus gradus Pelagianiſmi, primus eſt Maſſilienſium, ſeu Semipelagianiſmi, quorum collationem inituri, paucis diſcrimina perſtringemus, fuſius conuenientias proſecuturi.

Paragraphvs Primvs.

Semipelagiani quatuor differunt à Pelagianis.

Qvamvis forte verum ſit, quod nonnulli obſeruant, Pelagianos initio ſuæ hæreſis, in totum fine differre à Semipelagianis, & ſublata Chriſti fide, voluiſſe putam Philoſophiam inducere in Eccleſiam, vt cum Philoſophis natura hominis illæſa, id eſt, à peccato originali immunis, beatam vitam, virtute propriæ voluntatis crederetur efficere; non tamen exiſtimo progreſſu erroris ſui à

PARAGRAPHVS OCTAVVS.

Vltimum auxilij genus à Pelagio admiſſum.

SVPEREST vltimum auxilij genus, poſitum in motibus indeliberatis voluntatis, qui quâdam ſympathiâ conſequuntur bonas cogitationes, pro cuiuſque affectu: atque in his, vt ab arbitrio noſtro pendent, & pro inanâ libertate determinantur, ponunt gratiam efficacem multi Recentiores, & ſubinde contendunt, Pelagianos admiſiſſe illuſtrationem intellectus, negaſſe vero quoſcumque voluntatis motus, ne cum illis videantur conſentire.

Sed euidentiora ſunt quæ apud D. Auguſt. extant, ex Pelagianis verba, quam vt dubitare merito quis poſſit, quin admiſerint actus indeliberatos, cupiditatemque boni inſpiratione propoſiti: quos tamen vim & rationem habere nedum gratiæ Chriſtianæ, quam propugnabat D. Auguſtinus, ſed nequidem gratiæ primo homini collatæ negabant, quod contenderent huiuſmodi actus, nedum libertati omnino ſubditos, ſed etiam à naturâ ortos, per quandam ſympathiam, non à Deo immiſſos ſingulari aliquâ motione, quæ excederet vim propoſiti obiecti, aut energiam concionatoris; atque ita nomine tenus, gratiam defendebant, quæ legis finibus, & viribus continetur. Atque hinc apertâ conſecutione deducebant, huiuſmodi actus omnino naturales eſſe, magiſque vim reſipiſcere naturæ, quam Dei adiuuantis. Cauſarum enim concurrentium, eam merito cenſebant legem, vt communis ab vtrâque profluens actio, in eam magis cauſam referenda eſſet, eiuſque indolem reſipiſceret, quæ dominaretur, & cauſam alteram ad concurſum traheret. Cum itaque vellent actus noſtros liberos, vt à prima radice, à naturâ emanare, magis in illam, quam in gratiam referendos, & ab eâ naturales, non à gratiâ ſupernaturales exiſtere cenſebant. Et ne quis has putet meas eſſe coniecturas, euidentibus teſtimoniis euinco ſingula.

D. Auguſtinus libro 1. ad Bonif. cap. 15. ſic inducit Iulianum diſputantem. *Hominem Dei opus defendimus, nec*

ex illius potentiâ, vel in malum, vel in bonum inuitum aliquem cogi. Quod vltro concedit D. Auguſtinus, ſed addit, *Deo deſerente, pro meritis ire in malum; & Deo adjuuante conuerti in bonum: non enim eſt homo bonus, ſi nolit, ſed gratia Dei ad hoc adiuuatur vt velit: quoniam non inaniter ſcriptum eſt; Deus eſt enim qui operatur in nobis & velle & operari.* Ita S. Auguſt. eiuſdem libri capite 5. Sed loco ſuperius citato addit ex Iuliano: *In bono opere, à Deo gratiâ ſemper adiuuari nos; in malum vero Diaboli ſuggeſtionibus incitari.* Vbi æquat tentationes Diaboli, gratiæ iuuanti: non ſolum vt inuitos non cogant; quia vt ait Iulianus alio loco, *ſufficit homo ingenitis ſibi motibus dare leges, in quamcumque partem inclinent; ſed etiam, quod inſpiratio, vti & ſuggeſtio moneat voluntatem*, moraliter, rei obiectæ ſpecie.

Idem expreſſius docet Pelagius ab Auguſt. relatus lib. de gratia Chriſti cap. 10. *Operatur*, inquit, *in nobis Deus velle quod bonum eſt, & Sanctum: dum nos terrenis cupiditatibus deditos, & mutorum more animantium tantummodo præſentia diligentes, futura gloriæ magnitudine, & præmiorum pollicitatione ſuccendit: dum vna reuelatione ſapientiæ, in deſiderium Dei ſtupentem ſuſcitat voluntatem; dum nobis, quod tu alibi negare non metuis, ſuadet omne quod bonum eſt.* His verbis Pelagius viſus eſt nonnullis adeo aperte confeſſus gratiam interiorem, qualem ad minus Theologi omnes, primo homini concedunt; vt putarint hæc ſcripta à Pelagio, poſt damnationem Zoſimi Papæ, qui Innocentio ſucceſſit, & ſententiam mutaſſe: ſed hæc opinio laborat duplici ignoratione, hiſtoriæ & dogmatum Pelagij.

Quod ad primum attinet, diſtinguenda ſunt in hac ſerie Pelagianæ hereſis duo Tempora, vnum quod fluxit ab exordio ad damnationem vſque, quâ per Zoſimum Papam, agentibus Concilij Affricani Patribus, hæreſis Pelagiana profligata eſt. Alterum à damnatione vſque ad obitum D. Auguſtini; cum loco proſtratæ hæreſis Pelagianæ, ſuffectus eſt Semipelagianis. Certum autem eſt verba ex Pelagio relata, excerpta eſſe ex libris quatuor Pelagij ante condemnationem ſcriptis: ac proinde non potuiſſe occaſione illius ſententiam mutare.

Deinde D. Auguſtinus Epiſt. 106. ſcripta poſt Concilium Carthaginenſe & Mileuitanum, refellit Pelagium, quod gratiam primo homini conceſſam, neget nobis dari. *Natura*, inquit, *humana, etiamſi in illa integritate, in qua condita eſt, permaneret; nullo modo ſe ipſam creatore ſuo non adiuuante ſeruaret. Cum igitur ſine Dei gratia ſalutem non poſſet cuſtodire, quam accepit; quomodo ſine Dei gratia, poteſt reparare quam perdidit:* Ergo Pelagius loco citato, ſententiam non retractauit, conceſsâ homini lapſo gratiâ, quæ præſto erat primo homini, tanquam lumen ſanis oculis, quo adiuti videant, præbere ſe volentibus.

His adde, D. Auguſtinum fateri, ſe nullam gratiam quæ legem excederet reperiiſſe in libris Pelagianorum, ita lib. de Gratiâ Chriſti cap. 30. *Iſtam quippe gratiam, quâ iuſtificamur, id eſt quâ charitas Dei diffunditur in cordibus noſtris, in Pelagij & Celeſti ſcriptis, quacunque legere potui, nuſquam eos inueni, quemadmodum confitenda eſt confiteri.* Et cap. 10. Relatis Pelagij verbis, *Quid manifeſtius*, inquit, *nihil aliud eum dicere, gratiam quâ Deus in nobis operatur velle quod bonum eſt, quam legem atque doctrinam? In lege namque, atque doctrinâ Scripturarum futura gloria promittitur magnitudo: ad doctrinam pertinet etiam, quod ſapientia reuelatur: ad doctrinam pertinet, cum ſuadetur omne quod bonum eſt.*

At inquies, Pelagius addit ſuſcitationem ſtupentis voluntatis? Ita eſt, ſed natam dixit, ex ſolâ cognitione boni propoſiti non à Deo ſpeciali motione immiſſam: D. Aug. inquit, *Nos eam gratiam volumus, quam iſte aliquando fateatur, quâ futura gloria magnitudo, non ſolum promittitur, verum etiam creditur, & ſperatur: nec ſolum reuelatur ſapientia, verum etiam amatur: nec ſuadetur ſolum omne quod bonum eſt, verum etiam perſuadetur. Hâc vero gratia non ſola intellectus illuſtratione facienda nouimus, ſed ſic vt altius & interius eam Deus cum ineffabili ſuauitate credatur infundere, vt cognita faciamus.* Idque non quomodocumque, more docentis, aut rei cuiuſcumque ſenſibus & animo obiectæ, quæ ciet affectus, per quamdam ſympathiam à voluntate promanantes. In hoc enim peccauit Pelagius, quod res ſupernaturales æquarit natura-

naturalibus & temporariis, id eſt, illarum affectus in vnam voluptatem retulerit: affectus etiam imperfectos rerum ſpiritualium, & ſupernaturalium æquari perfectis, & omnium voluerit voluntatem eſſe quaſi ſeminarium.

Atque hinc tandem concludimus, Vaſquem ſuam à Pelagij ſententiâ, verius aut felicius minime ſeiunxiſſe, quam Suarem, quem ipſemet Vaſquez 1. 2. Diſput. 196. Cap. 3. ait ex ignorantiâ vocis & hiſtoriæ negaſſe Pelagium gratiam habitualem. Ita ex eodem capite, id eſt, ex ignorantiâ hæreſis Pelagianæ, Vaſquez aſſerit Pelagium ſolâ inſpiratione intellectus contentum, ſemouiſſe omnes voluntatis actus, & motus, in quibus conſtituit ipſe gratiam, quam tantopere prædicat congruam: hos vero omnes motus, tertio ſuæ hæreſis ſtatu, admiſiſſe Pelagium iam demonſtratum eſt: vnde videtur aliud quærendum diſcrimen Vaſqueſio, quo ſe à Pelagio ſecernat.

Paragraphvs Nonvs.

Quartus Pelagianiſmi ſtatus de gratiâ ad perfectionem neceſſaria

His motibus voluntatis, & imperfectâ boni cupiditate, gradum ſibi fecit Pelagius ad quartum ſuæ hæreſis ſtatum, quem Semichriſtianiſmum vocare licet: quia gratiam Chriſtianam agnouit, ſed variè corruptam. Cum enim duplex ſit gratia Chriſtiana; vna, quâ inchoamus vitam religioſam, altera quâ proficimus, & tentationes ſuperamus, quamque iuſtificati petimus: ***Et ne nos inducas in tentationem***; illam pertinaciter negauit: vnde Auguſtinus lib. 2. ad Bonifacium Cap. 5. ait, Pelagianos conſiteri gratiam adiuuare vniuſcuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere. Et eodem libro cap. 8. Iſti volunt in homine, ab ipſo homine incipere boni cupiditatem; vt eius cœpti meritum etiam perficiendi gratia conſequatur. & hunc refellens errorem lib. 4. ad Bonifacium cap. 7. ait: ***Fatendum eſt Spiritum ſanctum, etiam antiquis temporibus non ſolum mentes bonas adiuuiſſe, quod & iſti volunt; ſed etiam bonas***

eas feciſſe, quod nolunt: quia concedebant gratiam neceſſariam ad progreſſum, quod antea negauerant, ſed ad initium vitæ ſanctæ etiam 4. ſtatu omnino abſtulerunt.

Hinc facile eſt intelligere partitionem librorum, quos D. Auguſtinus exarauit contra hos duos Pelagianorum errores: nam Epiſtolâ 88. & 96. libris de Naturâ & gratiâ, de Peccatorum meritis, de Spiritu & littera, litteris Synodalibus Concilij Carthaginenſis, & Mileuitani ad Innocentium, eiuſdemque reſponſis, gratiam probat, quæ fidelibus datur, & iuſtis, ad bene viuendum ex fide, qui eſt primus error Pelagianorum. Epiſtola vero 106. ad Sixtum, & libris ad Bonifacium, & aduerſus Iulianum, confirmat gratiam, quæ fidem præuenit, & ex nolentibus, & repugnantibus volentes facit, qui eſt poſtremus error etiam 4. ſtatui proprius.

Huius vero erroris mutationem, & cauſam aperit D. Auguſtinus exordio Epiſtolæ ad Sixtum ſcriptæ ſtatim ab ipſius hæreſis damnatione. *Nolunt*, inquit, *vt ſit illi gloria in iuſtificandis impiis gratuita gratia, qui eius ignorantes iuſtitiam, ſuam volunt conſtituere:* (Nempe arrogantes ſibi, quæ ſufficiant vires ad operandam iuſtitiam.) Sed iam conclamantium religioſorum, & piorum vocibus preſſi, ita ſe fatentur ad habendam ſeu faciendam iuſtitiam diuinitus adiuuari, vt ſui præcedat aliquid meriti, ipſum ſcilicet propoſitum bonum, quod adiuuat gratia.

Quod vero aliquam gratiam agnouerint, idem Auguſtinus explicat de Gratia Chriſti cap. 23. *Quâ arbitrij libertate, qui bene vtitur, inquiunt Pelagiani, ponit cor ſuum in manu Dei, vt illud quo voluerit ipſe declinet. Magnum* inquit Auguſtinus, *adiutorium diuina gratia, vt cor noſtrum quo voluerit ipſe declinet.* Et lib. de Gratiâ & libero arbitrio cap. 14. *Sed cum fuerint conuicti non defenſores, ſed inflatores liberi arbitrij, quia neque ſcientia diuinæ legis, neque natura, neque ſola remiſſio peccatorum, eſt illa gratia, quæ per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum datur, ſed ipſa facit, vt lex impleatur, vt natura liberetur, peccatum non dominetur.* Ergo veram Chriſti gratiam agnouerunt, quæ ponit cor noſtrum in manu Dei, & quâ fit vt lex impleatur.

Sed cum duplex ſit dos gratiæ Chriſtianæ, primo vt

ſit neceſſaria ad ſingulos actus, iuxta illud Ioannis 15. *Sine me nil poteſtis facere*, & ſi ſit gratia, iam non ex operibus detur, alioquin non eſſet gratia, vt dicitur Rom. 11. vtramque prærogatiuam tollunt Pelagiani. Primam quidem, quod velint vtilem eſſe ad comparandam faciliùs perfectionem, non abſolutè neceſſariam. Deinde contendunt dari ſecundum merita, ſeu initia bonæ voluntatis.

Primæ dotis gratiæ Chriſtianæ quâ eſt neceſſaria ad ſingulos actus, duas Pelagiani moliuntur corruptelas. Primâ eam excludunt ab initio boni operis: ſecundâ ad progreſſum requirunt, vt viam commodiorem, non quod alia via eſſe non poſſit, ſicut inquit D. Auguſt. lib. 6. contra Iulianum cap. 24. Vtramque variis locis coniunctim, aut ſeparatim refellit D. Auguſt. In vtramque cadit ſimilitudo venti, quâ ex Beda libro in Cantica vtebatur Iulianus in libro de Amore Dei. *Nam ſicut ardentem ſiue lucentem ventus iuuat ignem, vt amplius clareſcat, qui quidem ſine flatu venti primum accenſus eſt; deinde ſine illo poteſt ardere: tamen vento impellente magis, magiſque flammeſcit.* Ita Iulianus gratiam prædicat quæ ad augendum charitatis amorem, inſtar venti adiuuat: etſi eodem vento neget illum ignem initio accenſum.

Hoc ipſum ex Pelagianis maxime quoad ſecundam corruptelam explicat D. Auguſtinus Sermone 13. de verbis Apoſtoli cap. 12. *Non ſicut quidam dicere cœperunt, qui coacti ſunt gratiam confiteri, & benedicimus Deum, quia vel hoc aliquando dixerunt. Iam vero dicunt eſſe gratiam adiutricem Dei ad faciliùs facienda: &c. Velo faciliùs, remo difficiliùs, tamen, & remo itur. Iumento faciliùs, pedibus difficilius, ſed tamen pedibus peruenitur.* Et lib. 6. contra Iulianum cap. 24. *Formidantes multitudinem Chriſtianorum, Pelagianum verbum ſupponitis: & quærentibus à vobis, quare ſit Chriſtus mortuus, ſi natura, vel lex efficit iuſtos? Reſpondetis, vt hoc ipſum faciliùs fierent, quaſi poſſet, quamuis difficiliùs fieri. Sed Dominus*, inquit D. Auguſt. lib. 2. cap. 8. *Vt reſponderet futuro Pelagio, non ait ſine me difficile poteſtis aliquid facere: ſed ait, ſine me nihil poteſtis facere.* Et clariùs libro de Hæreſi. 88. diſtinguit totam Pelagianorum ſententiam, de vtrâque gratiâ Pelagianâ, in naturâ, lege, & doctrinâ poſitâ; &

ſine illâ aſſerunt nihil boni poſſe agere, id eſt, ſine libero arbitrio, quod nullis ſuis meritis præcedentibus à Deo accipit noſtra natura: quoad gratiam Chriſtianam, quâ dilectio mandatorum inſpiratur, ait, *Pelagium increpatum à fratribus, eorum correctioni hactenus ceßiſſe, vt non eam libero arbitrio præponeret; ſed infideli calliditate ſupponeret, dicens ad hoc dari hominibus, vt quæ facere per liberum arbitrium iubentur, facilius implere poßint per gratiam.*

Secundam corruptelam videtur à ſe Pelagius deprecari, & depellere in Caput 12. ad Roman. Donum non eſt ex noſtro, ſed ex donantis arbitrio pendet: & in Synodo Palæſtinâ obiectum illud caput, dari ſecundum noſtra merita, negauit ſe dicere: & eos qui dicerent anathematizandos damnauit. Sed fucum fecit Iudicibus Palæſtinis: nam Epiſtola ad Demetriadem cap. 25. ait, *Dei voluntatem faciendo, diuinam mereamur gratiam, & facilius nequam Spiritui, auxilio Spiritus ſancti reſiſtamus.* Quare D. Auguſt. libro de Bono Perſeuerantiæ cap. 2. totam controuerſiam cum Pelagianis reuocat ad hæc tria capita, de peccato originali, de vitâ Sanctorum ſine peccato ducendâ, & de gratiâ dandâ ſine meritis. Ad eam nobis comparandam, tria volunt conferre: Primo boni cupiditatem, ſecundo fidem, tertio orationem. Quæ omnia paucis complexus eſt D. Auguſt. ex iſto primâ ad Valentium: *Diſcernit me fides mea, diſcernit me oratio mea, diſcernit me iuſtitia mea.* Sed D. Auguſt. contendit, hæc nullo modo in nobis eſſe potuiſſe, niſi acceperimus à Deo.

De ſingulis agit variis locis, & de initio piæ voluntatis libro 2. ad Bonifacium cap. 8. *Iſti volunt in homine, ab ipſo homine, incipere cupiditatem boni: vt huius cœpti meritum, etiam perficiendi gratia conſequatur.* Et addit Pelagianos, *carpere Catholicos, quod inuito & reluctanti homini inſpirari dicant, non quanticumque boni, ſed & ipſius imperfecti cupiditatem.* Hunc errorem refellit D. Auguſtinus libro 1. Cap. 19. exemplo D. Pauli. *Quod enim boni volebat? An non potius mala magna, quando ſpirans cædem, &c. quibus meritis bonæ voluntatis Deus ab his malis ad bona, mirabili, & repentinâ vocatione conuertit? &c.*

Fidem etiam adſcribere Pelagianos libero arbitrio qua-

ſi, initium piæ, & bonæ voluntatis, multis locis teſtatur, & refellit D. Auguſt. Epiſt. 107. & de Gratiâ Chriſti cap. 31. de Oratione vero tertio genere meritorum, ait lib. 4. ad Bonifacium, *Idipſum meritum eſſe; quia orando fit dignus, cui gratia diuina ſubueniat.* Et libro 4. contra Iulianum cap. 8. *Ibi vos, vt video, ponere iam cæpiſtis merita gratiam præcedentia; quod eſt petere, quærere, pulſare, vt iis meritis debita illa reddantur, ac ſi gratia inaniter nuncupetur.* Notandum quod ait, *cæpiſtis*, quaſi mutationem innuens, quod ante totam iuſtitiam humanis viribus adſcriberent. Deinde Orationem duntaxat ex fide quæ ſine præcedente bonâ voluntate eſſe non poteſt, veritatem gratiæ Chriſtianæ, intermixtam errore, à Pelagianis agnitam refert clare D. Auguſtinus Sermone 11. de verbis Apoſtoli cap. 8. *An forte*, inquit, *quia vel veniſti audiens venite ad me Matthæi cap.* 11. *hoc ipſum tibi arrogare contendis, quia veniſti? Ecce, inquis, veni ad illum voluntate meâ: Quia veni, reficit me, iugum ſuum imponit ſuaue mihi, quia dat amorem: ſarcinam ſuam leuem imponit mihi amanti, & diligenti. Hæc omnia fecit in me: ſed quia veni ad eum.* Quibus verbis ſine ambagibus declarat quidem gratiam Chriſtianam, hoc eſt facit vt iugum meum ſit ſuaue; idque, non quia dat legem, & doctrinam, quæ gratia eſt Pelagiana: ſed quia amorem dat, & inſpirat, quæ Chriſtianæ gratiæ genuina eſt definitio.

Sed puriſſimum illud vinum aqua Pelagiana diluit, *dum eam datam*, ait, *quia ſuo arbitrio venit*, quo ſe diſcernit: atque ita prætexta in ſpeciem gratiâ Chriſtianâ, Pelagianam obtrudit, & ſuperiorem facit in hâc controuerſia, quæ eo redacta eſt, vtra diſcernat hominem, id eſt, an homo, an Deus, incipiat immutare hominis voluntatem, de malâ in bonum: & ſi obtineat aliquid, quodcumque tandem ſit, ſiue orationem, ſiue fidem, ſiue ipſam bonam voluntatem, priùs ab homine dari Deo, vt retribuatur; vincent Pelagiani, & in vindicanda ſibi perfecta iuſtitia triumphabunt: eſſet enim illa non gratiæ diuinæ munus, ſed effectus hominis, quem volendo, credendo & pulſando meruiſſet, vt ait Diuus Auguſtinus lib. 4. contra Iulianum capite 3. *Quid eſt ergo quod ſecundum*

modum veſtrum, effectum voluntatis humanæ dona cœleſtia me crederetis nuncupaſſe, tanquam voluntas hominis ſine Dei gratiâ moueretur ad bonum, vt ei debitus à Deo retribueretur effectus.

Hoc poſtremum eſt Pelagianorum effugium, à quo vt eos depellat D. Auguſt. eos totis viribus contendit ſtabilire gratiam operandi iuſtitiam, non quæ fidelibus, & iuſtificatis datur, ſed eam quæ omnem hominis conatum, orationes, & voluntatem præueniat. Nam eo vltimo ſtatu, Pelagiani negabant gratiam præuenientem, non conſequentem; operantem, non cooperantem. Hoc quarto gradu Pelagiani delapſi ſunt in errorem Maſſilienſium, vel potiùs Maſſilienſes in hunc quartum ſtatum Pelagianorum ingreſſi ſunt, vno excepto quod Pelagiani ex ſuperioribus corollatium deducebant, à quo abhorrebant Semipelagiani: nam ad commendanda merita quibus gratiam nobis comparamus, Origenem ſecuti libro 2. Periarchon cap. ſexto, dicebant Chriſto ex meritis collatam diuinitatem, quia vt canit D. Proſper Epitaphio Hæreſis Neſtorianæ, & Pelagianæ,

Nam fundare arcem meritis prior orſa ſuperbis,
De capite ad corpus ducere opus voluit.

Et ideo ex Caſſiano libro 5. de Incarnatione cap. 3. *Dicebant Chriſtum veniſſe, non ad præſtandam humano generi redemptionem, ſed ad præſtanda bonorum actuum exempla; vt diſciplinam eius ſequentes, per eandem viam virtutis homines incederent, & ad eadem præmia virtutum peruenirent: euacuantes omnem diuinæ Redemptionis gratiam; cum idem dicerent hominem conſequi poſſe viuendo, quod præſtitiſſet Deus pro humana ſalute moriendo.* Atque ad hunc errorem alluſit D. Auguſt. libro ſecundo operis imperfect. pag. 350. nam cum Iulianus Origenem imitatus, neminem dixiſſet præmia virtutis mereri, niſi qui ad ea ſanctitatis Chriſti imitatione contenderet: *Hoc eſt*, inquit D. Auguſt. *occultum virus hæreſis veſtræ; vt velitis gratiam Chriſti in exemplo eſſe, non in dono eius.* Volebant autem (vt idem Caſſianus explicat cap. 3.) *Dominum Saluatoremque noſtrum, poſt baptiſma factum eſſe Chriſtum, poſt reſurrectionem Deum: alterum aſſignantes vnctionis myſterio, alterum merito Paſſionis. Vnde aduertit nouus,*

jam non noua hæreſeos Author (ſcilicet Neſtorius) *qui Dominum, Saluatoremque noſtrum natum eſſe contendit, idem ſe omnino dicere quod Pelagianiſta antè dixerunt.*

Verum quidem eſt, Pelagianos initio ſuæ hæreſis, ſanam de Incarnatione fidem habuiſſe, vt teſtatur D. Auguſt. Epiſtola 120. ſed progreſſu eo delapſos fuiſſe, hucuſque erroris, qui initium fuit Neſtorianæ hæreſis, *quo Chriſtum non natum filium Altiſſimi, ſed ex meritis factum aſſerebant.* Ex Caſſiano libro ſeptimo de Incarnatione cap. 21. & lib. 1. cap. 4. *Fuit quidam Leporius Monachus, qui ex Pelagij inſtitutione, vel potius prauitate deſcendens, apud Gallias aſſertor prædicta hæreſeos, aut inter primos, aut inter maximos, fuit à nobis admonitus, à Deo emendatus.* Sed hunc errorem hauſerant ex Origene, qui à liberi arbitrij meritis, aut peccatis, Angelorum & hominum ſortem, ne excepto quidem Chriſto repetebat.

Articvlvs Qvartvs.

Pelagianiſmus cum Semipelagianiſmo collatus.

Qvod dici ſolet de ſcientiarum ſerie, vbi ſuperior deſinit, ibi incipere inferiorem, veriſſimè cadit in genealogiam errorum, quam conteximus: vltimus gradus Pelagianiſmi, primus eſt Maſſiliensium, ſeu Semipelagianiſmi, quorum collationem inituri, paucis diſcrimina perſtringemus, fuſius conuenientias proſecuturi.

Paragraphvs Primvs.

Semipelagiani quatuor differunt à Pelagianis.

Qvamvis forte verum ſit, quod nonnulli obſeruant, Pelagianos initio ſuæ hæreſis, in totum fine differre à Semipelagianis, & ſublata Chriſti fide, voluiſſe puram Philoſophiam inducere in Eccleſiam, vt cum Philoſophis natura hominis illæſa, id eſt, à peccato originali immunis, beatam vitam, virtute propriæ voluntatis crederetur efficere; non tamen exiſtimo progreſſu erroris ſui à

Catholicis damnatos, illi conſilio pertinaciter adhæſiſſe: quare excepto peccato originali, & inde conſecuta infirmitate, quarto ſuo vltimo ſtatu occupaſſe videntur, quæcumque Semipelagiani de his controuerſiis ſcripſerunt.

Fatendum tamen eſt differre his potiſſimum quatuor aut quinque capitibus, quorum præcipuum eſt, vt inquit D. Hilarius hæc definitio & profeſſio, *omnem quidem hominem Adam peccato peccaſſe, & ſub peccato originali omnes homines ſimiliter in primi hominis damnatione naſci.* Differunt ſecundo ægritudine inde conſecuta, vt D. Hilarius Epiſtola ad D. Auguſt. his verbis explicat: *Neque inde quemquam proprio arbitrio liberari poſſe conſentiunt, ſed id conuenient aſſerunt veritati, vel congruens prædicationi; vt cum proſtratis, & nunquam ſuis viribus ſurrecturis, annunciatur, &c.* Quare primi hominis poſteros amiſſis & perditis viribus, iuuandos eſſe volunt.

Addunt tertio contrà Pelagianos ex D. Proſpero Epiſtola ad D. Auguſtinum, *neminem per opera ſua, ſed per Dei gratiam regeneratione ſaluari.* Quarto agnoſcunt, vt ait D. Hilarius, *ad nullum opus vel incipiendum, nedum perficiendum, ſibi ſufficere poſſe*: & teſtantur *ſe abominari & damnare; ſi quis quicquam virium in aliquo remanſiſſe, quo ad gratiam progredi poſſit, exiſtimet.* Vnde eorum confeſſionem ita interpretatur D. Auguſtinus, vt voluntatem hominis gratia præueniri debere fateantur. Ita libro de Prædeſtinatione Sanctorum capite 1. *Peruenerunt etiam, vt præueniri voluntates hominum Dei gratiâ fateantur, atque vt ad nullum opus bonum, vel incipiendum, vel perficiendum, ſibi quemquam ſufficere poſſe conſentiant.*

Sed quatuor potiſſimum cum Pelagianis conueniunt, nempe initio piæ voluntatis à nobis ipſis per fidem orationem, & deſiderium ſanitatis repetito. Inde ſecundo conueniunt damnatione prædeſtinationis gratuitæ, & æternæ, quâ D. Auguſtinus ex Scripturâ docet ante præuiſa merita & opera, ſecerni electos à reprobis. Inde conſequitur tertia conuenientia in damnanda vocatione ſecundum propoſitum, quâ ab æterno electi, ex tempore efficaciter à reprobis & malis ſecernuntur. Quarta denique conuenientia eſt, quoad vſum ſcientiæ mediæ, quam

à Deo adhibitam volunt ad prædeſtinationem æternam, & temporariam vocationem, ex præuiſione futuri, aut non futuri conſenſus ſtabiliendam. Has quatuor conuenientias fuſius confirmabimus.

Paragraphvs Secvndvs.

Prima conuenientia quoad initium piæ voluntatis, & ſalutis.

Qvæ ex Pelagianis retulimus Paragr. vlt. nihil aut parum differunt ab iis quæ Semipelagiani docuerunt, de initio piæ voluntatis, & ſalutis: ab iiſdem enim moribus voluntatis repetunt, & vt D. Proſper ait Carmine de ingratis cap. 6. *Sitque ſalus dignis ſaluari ex fonte volendi.* Neque enim ita putant peccato originali corruptam eſſe naturam, quin ſuperſit aliquid integritatis; vnde, ſicut in ægris oriri poſſit, ad minus deſiderium ſanitatis, aduocandi medicum, & fides in ipſum habenda, quæ non ſint pars, aut portio, ſed quoddam inchoamentum ſanitatis: & ab iis actibus remouent omnem meriti rationem, licet ab illis ſuſpendant ſalutis initium, & progreſſum, vt explicat D. Proſper Epiſtola ad D. Auguſt. *Cum in his qui tempus acceperunt libera voluntatis, duo ſint quæ humanam operentur ſalutem, Dei ſcilicet gratia, & hominis obedientia; priorem volunt obedientiam eſſe, quam gratiam, vt initium ſalutis ex eo qui ſaluatur, non ex eo credendum ſit ſtare qui ſaluat; & voluntas hominis diuina gratia ſibi pariat opem, non gratia ſibi humanam ſubijciat voluntatem.* Et ibidem dicit, *in eo latere virulentiam illius erroris, quo principium ſalutis in homine collocatur, quod diuinæ voluntati voluntas humana præfertur.*

Nec ſic vero iſta intelligenda ſunt, quaſi nullam omnino gratiam præcedere velint, ante humanæ voluntatis obedientiam; certum enim eſt, eos admiſiſſe omne auxilium *ſine quo non*, ſeu poſſibilitatis, à Pelagianis conceſſum, qui vt ſuprà demonſtratum eſt, vix aliud negabant, quam auxilium operationis. Conueniunt ergo Maſſilienſes cum Pelagianis hoc capite, quod velint primum actum

voluntatis noſtrum eſſe, qui appoſitâ quâcumque gratiâ, actum illum ipſi ſibi tribuant; non vero actus à gratiâ determinante voluntatem, ac diſcernente hominem tribuatur, vt ſatis indicat ibidem D. Proſper, *quod in eorum ſententiâ diuinæ voluntati impiè humana præfertur, quod non ideo quia adiuuatur homo velit, quod receptionem boni à ſemetipſo inchoare creditur: quod aliunde Deo placetur, niſi ex eo quod ipſe donauerit.* Et hoc dogma refellit Diuus Auguſtinus de Prædeſtinatione Sanctorum capite 5. *Non ait*, inquit, *Apoſtolus, quid autem potes habere quod non accepiſti, vt poſſes habere, ſed ait, quid habes quod non accepiſti*: Vnde patet hanc Catholicorum, cum Gallicanis illis Preſbyteris, controuerſiam ad id reuocatam, quis primum diſcerneret hominem ab homine, ex ſimili maſſa in eadem damnatione procreatum; an homo volendo, an Deus volitionis actum largiendo.

Conſtat ſecundo hoc primum ſalutis initium, Maſſilienſes ex ſua libertate religaſſe, vt fatalem illam neceſſitatem, & inde naſcentem deſperationem, quam conſequi putabant gratiam ab Auguſtino contra Pelagianos defenſam, effugerent; quod vnicum illum voluntatis internâ gratia excitatæ flexum ſibi ſeruando, tanta facilitate, libertatem ſeruarent illæſam, ac ſi nuda illa naturali poſſibilitate, & libertate vterentur: ab his omnibus vix aberant Pelagiani quarto ſuo ſtatu.

Hinc etiam manifeſtum eſt, conueniſſe quoad actus præuios ad iuſtitiam, & ſalutem, hoc excepto, quod Pelagiani huiuſmodi actibus ad iuſtitiam, & ſalutem preambulis, vim meriti aſſererent; Semipelagiani nomen tantum, non rem vindicarent. Sicut enim ad hominis ſanitatem duo diſtinguenda ſunt, primo ipſa curationis opera, qualia ſunt exercitium, diæta, &c. Et quibus ægritudo pellitur; deinde ad curationem præuia, vt deſiderium ſanitatis, aduocatio medici, fides in illum, cuius peritia comperta eſt, quæ tamen pars curationis dici nequeant: ita Semipelagiani ex D. Proſperi & D Hilarij Epiſtolis, agnoſcebant curationem à nobis nulla ratione eſſe poſſe, *nec propter labefactatas peccato vires, ad vllum opus bonum incipiendum, nedum perficiendum, quemquam ſibi poſſe ſufficere: tamen nullam ita deprauatam*

tam, vel extinctam naturam putant; vt non debeat, vel poſſit ſe velle ſanari.

Quo ſenſu profitebantur arbitrium lapſi hominis, ad hoc tantum eſſe liberum, vt velit, aut nolit admitttere medicinam, aut peccare; nec vt inquit D. Hilarius, *alicui operi curationis eorum annumerandum putant, exterritâ & ſupplici velle voluntate ſanari.* Quibus verbis complectitur D. Hilarius, media quæ ex Pelagianis retulimus ad gratiam comparandam neceſſaria, nempe fidem, non qualemcumque, ſed in Chriſtum vt ſanantem, ex quâ conſequatur deſiderium boni, & oratio: & ideo Maſſilienſes nomine fidei reliqua duo complectuntur. De fide autem inquit ex illis D. Auguſtinus de Dono Perſeuerantiæ capite 17. *Sed hac vt à Deo dentur nobis, fides impetrat, qua incipit à nobis.* Et de Prædeſtinatione Sanctorum capite tertio, dicit ſe aliquando in eo fuiſſe errore, fidem non eſſe donum Dei, ſed à nobis eſſe in nobis, & per illam nos impetrare Dei dona: *Neque enim putabam* inquit, *fidem Dei gratiâ preueniri, vt per illam nobis daretur quod poſceremus vtiliter.* Hunc Auguſtini errorem ſecutos ait D. Proſper Maſſilienſes, & ſentire, *poſſe hominem ad hanc gratiam, quâ in Chriſto renaſcimur, peruenire, per naturalem ſcilicet facultatem, petendo, pulſando, nec volunt intelligere*, inquit D. Auguſtinus de Dono Perſeuerantiæ cap. 23. *etiam hoc diuini eſſe muneris, vt oremus, hoc eſt, petamus, quæramus, atque pulſemus.*

Diui Hilarij locus indicat alia opera ad ſalutem neceſſaria præmitti à Pelagianis, à voluntate ſupplici & exterritâ. Primo timorem mortis & ſuppliciorum, de quo D. Hilarius. *Nam ſi non poteſt timere quis, vnde terretur, niſi eâ voluntate qua ſumitur*, (ab alio ſcilicet dante) *non ex eo culpandus eſt.* Addunt ſecundum doloris actum, ſaltem de propriâ infirmitate, quæ recte viuendi propoſitum impediat, quò inquiunt pertinet tanta extrinſecus correptionis inſtantia, ſi non ab homine, & ſi non fides integra, ſaltem vel dolor compunctæ infirmitatis oritur? Addunt etiam ſollicitudinem, ita demum inquit de illis D. Proſper, *poſſe vnumquemque ad correptionem, aut ad profectum vocari, ſi ſe ſciat ſua diligentia bonum eſſe poſſe* (ea impetrando, ſcilicet Dei auxilium.)

Quartus denique actus eſt voluntas imperfecta bene viuendi, & non peccandi, virtuteſque generatim exercendi, & comparandi. Nec ab illo errore aberat D. Auguſt. in Epiſtolam ad Romanos, propoſitione 61. *Noſtrum eſt credere, inquit, & velle, illius autem dare credentibus, & volentibus facultatem bene operandi.* Et ibidem, *liberum arbitrium perfecte fuit in primo homine: in nobis autem ante gratiam non eſt liberum arbitrium, vt non peccemus, ſed tantum vt peccare nolimus.* Ita propoſitione 18. vbi addit, *gratia vero efficit, vt non tantum velimus recte agere, ſed etiam poſſimus, non viribus noſtris, ſed liberatoris auxilio.* Hunc vero errorem D. Auguſtinus retractauit libro primo Retractationum capite 23. ſed illum auxit Caſſianus collatione 13. vbi ait, *per natura bonum quod beneficio creatoris indultum eſt, nonnunquam bonarum virtutum prodire principia.* Sed duobus quoad hoc differt ab aliis Maſſilienſibus: Primo quod huiuſmodi bonarum voluntatum principia velit in quibuſdam proſilire, aliis vero per gratiam inſpirari; quod negabant Maſſilienſes, rati hoc libertati repugnare. Sed alio capite grauius errat, quod in principia bonarum voluntatum, non in gratiam referat admirabilem Zachæi, Centurionis fidem, patientiam Iob, &c. quâ in re notat D. Proſper cap. 13. non ſolum Maſſilienſibus, ſed etiam ſibi repugnare, dum alio loco ait, *bonorum deſideriorum voluntarios motus, ſine auxilio Dei, nec prouehi poſſe, nec perfici.* Et eo prolapſus eſt, ſicut inquit idem D. Proſper capite 23. vt tam incolumes eſſe velit omnium hominum animas naturaliter, quam fuit primi hominis ante peccatum.

Quod ad fidem attinet, Semipelagiani initium illius homini tribuunt, non augmentum. *Conueniens*, inquit, D. Hilarius, *aſſerunt veritati, vt & eo merito quo voluerint, & crediderint à ſuo morbo ſe poſſe ſanari, & ipſius fidei augmentum, & totius ſanitatis ſuæ conſequantur effectum.* Vnde loca Scripturæ, quibus fides adſcribitur Deo, ad id volunt valere vt adiuuet, qui cœperit velle; non etiam vt donetur vt velit. Sollìciti enim erant tantum de initio fidei, quo poſſent libertatem tutari: quare D. Hilarius, *talem dicunt ſe præcedere velle voluntatem, qua tantum medicum quærat, non autem quidquam ipſa*

iam valeat Et hoc qualecumque initium (quod vocant) voluntatis, ſufficere putabant, ad frangendum illud abſolutum Diui Auguſtini decretum, quo mali à bonis ſecernuntur.

Perſeuerantiam etiam in fide ſibi vindicant, vt ait D. Proſper Epiſtol. ad D. Auguſt. qui autem credituri ſunt, quive in ea fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit iuuanda, manſuri ſint; præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum, & eos prædeſtinaſſe: & Diuus Auguſtinus de Dono Perſeuerantiæ capite 17. ad idem ita habet. *Sed hac* (inquiunt Maſſilienſes) *vt à Deo dentur nobis fides impetrat, qua incipit à nobis. Quam fidem & incipere habere, & in ea vſque in finem permanere, tanquam id à Domino non accipimus, noſtrum eſſe contendunt* Et Ibid. *hac dicentes, nolunt hominibus prædicari, dona Dei eſſe vt veniatur ad fidem, & permaneatur in fide.* Ex quibus patet Maſſilienſes ſolam fidem, & in eâ perſeuerantiam humanæ poteſtati arrogaſſe: cætera omnia quibus rectè viuitur, vt continentiam, iuſtitiam, & in huiuſmodi virtutibus perſeuerantiam, agnoſcere Dei eſſe dona ab illo precibus poſtulanda. *Catera*, inquit Diuus Auguſtinus, *ipſum dare concedunt, cum ab illo impetrantur credentis fide.*

Et hoc eſt, quod dicunt Maſſilienſes, perſeuerantiam ſupliciter emereri, vel amitti contumaciter poſſe: nimirum perſeuerantiam in aliis donis, præterquam fidei: illam precibus volunt eſſe flagitandam, iſtam à nobis ſumendam: vnde D. Auguſtinus cum in eo verſaretur errore, ſcribit in Epiſtolam ad Romanos propoſitione 60. *Deus non eligit opera qua ipſe largitur, cùm dat Spiritum ſanctum; ſed tamen eligit fidem*; quia niſi quis credat, & in accipiendi voluntate permaneat, non accipit donum Dei, id eſt, Spiritum ſanctum, per quem infusâ charitate bonum poſſit accipere. Quæ, inquit D. Hilarius, verba Auguſtini Maſſilienſes acceptare ſe, & probare teſtabantur, tanquam conuenientia Euangelicæ veritati.

Ex quo errore ſeu diſcrimine inter fidem, ipſamque curationem, infertur Maſſilienſes arrogare nobis perſeuerantiam in oratione, aliiſque actibus ad ſanitatem præuiis, maximè perſeuerantiam orationis, quâ in aliis operibus perſeuerantiam impetramus. Atque hinc etiam fit,

cum perſeuerantia in fide & oratione ſit noſtri arbitrij, & ab eâ pendeat progreſſus totius ſalutis; illam immediatè nobis arrogare, iſtam mediatè: ſicut è contra immediatè à Deo pendere opera curationis, & à nobis mediate; ſeu fidei & orationis beneficio: quo ſenſu dicunt Maſſilienſes apud D. Hilarium Epiſtolâ ad D. Auguſtinum, quidquid libet donatum ſit prædeſtinatis, id poſſe & amittere & retinere propriâ voluntate, ſaltem mediatè, hoc eſt ſuppliciter in illis donis perſeuerantiam emerendo, aut contumaciter amittendo.

Hinc 3. manifeſta fit cauſa, cur Maſſilienſes perſeuerantiam in fide, & oratione, ſicut initium fidei, & orationis, ad ſuam libertatem & poteſtatem reuocent: hoc enim ipſo quod perſeuerantia, & initium fidei alligantur noſtræ libertati, & reliqua dona à fide inchoata, aut perſeuerante pendent; hoc ipſo reliqua omnia ſuſpenſa ſunt, à flexu noſtræ voluntatis: atque ita euitatur fatalis neceſſitas, quam conſequi putabant ex vocatione efficaci D. Auguſtini, quæ noſtras præuenit voluntates. Atque hinc vltimo patet cauſa, cur tantopere vrgeant voluntatem generalem Dei, quâ velit omnes homines ſaluos fieri; quia ex illâ debent neceſſariò fluere media, quæ non ſolum ad operandum, ſed etiam ad credendum, & in fide permanendum infirmitas naturæ poſtulat, qualis eſt prædicatio, vocatio, baptiſmus, & alia, ſine quibus apertè negant quemquam poſſe proprio arbitrio liberari: & ſi ex illâ voluntate generali Dei ad omnium ſalutem, quibuſdam non obtingat ſalus, cauſam in promptu habent; quod deſit homini conditio neceſſaria, vt velit credere, & orare, & in fide, atque oratione perſeuerare.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Duplex inter Pelagianos & Semipelagianos diſcrimen, quoad meritum, & retributionem.

SIc explicata communi Pelagianis, & Semipelagianis opinione, duo addenda ſunt: Primum, quo maximè Semipelagiani à Pelagianis ſecernuntur; eſt fidei aliiſque operibus, ad curationem præuiis, nomen quidem meriti

aſſerere Semipelagianos, vt conſtat teſtimoniis D. Hilarij, & D. Proſperi, quorum vltimus refert, ipſos ſentire: *Omnem hominem ad credendum diuinitus admoneri, & à piis vitam æternam apprehendi, qui Deo ſponte crediderint, & auxilium gratiæ merito credulitatis acceperint, quam vocant initialem gratiam, cuius ope meremur ad ſaluantem gratiam baptiſmi peruenire.* In hoc tamen nomine meriti, nullam vim ponunt; quod minime ſit neceſſaria ad libertatem tutandam, & plurimum noceat gratiæ, quæ gratia eſſe deſinit, ſi ex meritis detur: & ideo ad vitandam inuidiam ſublatæ gratiæ, fidei aliiſque præuiis operibus omnem auferunt rationem meriti. Ita teſtatur D. Hilarius, dum ait non negari ab illis gratiam, *Si præcedere dicatur talis voluntas, quæ tantum medicum quærat, non autem quicquam ipſa iam valeat.*

Et hoc idem euinci poteſt Argumentis, quibus illos vrgent Auguſtinus & Proſper, non poſſe tolli vim meriti à fide, ſi ex nobis ſit præuia ad ſalutem. Hæc enim eſt vis Argumenti, quo illos premit D. Auguſt. lib. de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 2. *Quis autem dicat, eum qui iam cœpit credere, ab illo in quem credidit, nihil mereri?* Vnde fit vt iam merenti cætera dicantur addi, retributione diuinâ: ac per hoc gratiam Dei ſecundum merita dari. In quod abſurdum compellit inuitos D. Auguſtinus, ac proinde negabant ex meritis dari gratiam, quamuis id conſequi ex illorum principiis Auguſtinus euincat. Quare non de merito gratiæ inter D. Auguſtin & Maſſilienſes, diſputatum eſt, ſed vter præcederet, an homo naturaliter aliquid boni ſuis viribus operando, an Deus illud ipſum per gratiam largiendo. Si primum conſtet, vincunt Semipelagiani; ſi alterum, vincit D. Auguſt.

Cæterum Semipelagiani toti erant in eleuando, & deſtruendo merito fidei, & huiuſmodi operum, quæ ſalutarem gratiam antecedunt. Nec apud Recentiores vllus eſt modus loquendi, in deprimendis huiuſmodi actibus, quem non vſurparint Semipelagiani: nam qui minimum ex Recentioribus illis tribuunt, non dicunt initium eſſe ſalutis, ſed occaſionem; quod verbum familiare erat Maſſilienſibus, vt probant verba ſuperius ex ipſis relata: quibus adde ex Caſſiano lib. 12. Inſt. cap. 14. *Pronuntiamus laborantibus tantum, ac deſudantibus, miſericordiam*

Dei gratiamque conferri: praſto namque eſt Deus occaſior ſibi tantummodo à nobis bona voluntatis oblatâ, ad hæc conferenda. Et collatione 13. *Occaſiones quodammodo quærens Deus, quibus humana ſegnities torpore deſcuſſo, non irrationabilis munificentia ſua largitas videatur: dum eam ſub colore cuiuſdam deſiderij, ac laboris impertit.*

Quare certum eſt, aut nullum omnino, his operibus meritum aſſeruiſſe, vel omnium minimum, quod gratiæ non repugnaret; quam omnino ſaluam eſſe volebant, dummodo ſalus hominis ab ipsâ hominis manu, & voluntate, non ab aliquâ conſtitutione Dei noſtras voluntates præueniente, penderet. Et condignitatem meriti Caſſianus lib. 12. Inſt. cap. 13. longè ſemouet, dum ait, *nullam cordis contritionem ad capeſſendam caſtitatem eſſe condignam.* Et cap. 14. *Petitionem & inquiſitionem noſtram non eſſe condignam, niſi miſericordia Dei, id quod petimus dederit.* Ex quibus omnibus conſtat, vnum eſſe ſcopum Pelagianis, & Semipelagianis, dum Auguſtini gratiam improbant, libertatem noſtram tutari; ſed diuerſas inire vias: eo tamen omnes ſpectare, vt à nobis ſit initium ſalutis: hoc vero differre, quod illud initium Pelagiani velint eſſe meritum, negent Semipelagiani; minus tamen conſequenter quam Pelagiani. Et hoc euincunt Auguſtinus & Proſper, qui præter citata verba, habet hoc etiam Aug. de Prædeſtinatione SS. *Debetur enim credenti, vt à Domino ipſa fides augeatur: & ſit merces fidei cœpta, fides aucta. Nec attenditur, cum hoc dicitur, non ſecundum gratiam, ſed ſecundum debitum ipſam mercedem credentibus imputari.* Hoc ab inuitis Semipelagianis extorquebat, & deducebat ex illorum principiis D. Aug. eodem libro cap. 16. Ideo vtique ne non gratis dari credatur gratia, ſed ſecundum indultâ voluntatis, ſicut contra veritatem, Pelagianus error obloquitur.

Secundum quod addendum diximus huic collationi primæ, eſt merces & retributio, quæ reſpődet huiuſmodi actibus, gratia ad curationem neceſſaria. Recentiores enim ne videantur omnino Semipelagianis conſentire; negant illos veram gratiam Chriſti admiſiſſe, quam vrget D. Aug. contra Pelagianos: idque putant ſe probare ex Caſſiano, qui, vt ſupra diximus, fidem Centurionis refert in libe-

rum

rum arbitrium. Nam collatione 13. cap. 14. de fide Abrahæ (idem eſt de fide Centurionis judicium) ita habet. *Non illam fidem, quam ei Dominus inſpirabat, ſed illam quam vocatus ſemel atque illuminatus à Domino, per arbitrij libertatem poterat exhibere, experiri voluit diuina iuſtitia.*

Atque hinc infert Coninch. Diſp. 4. de actibus ſupernaturalibus num. 92. omnibus Semipelagianis commune eſſe principium, veram gratiam internam, quâ voluntas interius roboratur, euertere libertatem. Sed quamuis ita forte ſenſerit Fauſtus, certum eſt Caſſianum, alioſque Semipelagianos, longè ab illa opinione abfuiſſe: ille quidem eodem loco ita habet, *ex quibus maniſeſte colligitur non ſolum actuum, verum etiam cogitationum bonarum, ex Deo eſſe principium, qui nobis & initia ſancta voluntatis inſpirat, & virtutem atque opportunitatem eorum quæ recte cupimus, tribuit peragendi*: & hanc definitionem Catholiciſſimam, ait, *Proſper corrupiſſe, quod non in omnibus, ſed in quibuſdam tantum veram eſſe velit.* Sed eadem collatione cap. 7. & 8. *Docet nonnunquam Deum bonas voluntates de dura cordis noſtri ſilice excutere; in corde plantare; deſideria inſpirare: nonnunquam vero noſtro conatu emergere, ſcintillamque bonæ voluntatis emicare.* Quamuis ergo Caſſianus illâ limitatione adhibitâ, errauerit, falſum tamen eſt, quod inde inferunt Recentiores, illum negare in totum gratiam, *donatricem, plantatricem, inſpiratricem bonæ voluntatis*, quaſi infenſam libertati: quod obſeruauit D. Proſper, dum verbis illius relatis addit: *Hic ne quis putaret nihil ſupereſſe quod per liberum ageretur arbitrium, non irrationabiliter adiecit, quo probaret non auferri illud his donis, ſed potius roborari, niſi reuolutum ad iniquitates ſuas, ab auxilio Dei ſe malit auertere.*

Nec cum eodem loci negat Caſſianus vllius eſſe meriti, *quam Deus inſpirat fidem*; putat inde libertatem *interimi*; ſed tantum laudem, & meritum: quia Collatione prima cap. 36. hanc ſtatuit regulam: *An dicendum eſt omnes quidem virtutes inter Dei dona numerandas; ſed in illis hominem, quas de proprio habuerit, eſſe laudabilem; nec ibi eſſe merita vbi Dei dona non fuerint?* In quæ verba D. Proſper: *Sic autem putaſti laudata fidei, præmium dicium donis gratiæ poſſe generari; quaſi fides vbi oſtenda*

retur laudata, non doceretur eſſe donata. Ex quibus conſtat Caſſianum putaſſe huiuſmodi fidem donatam, carere quidem laude, quamuis libertati non repugnet; quod putant in nullam hominis laudem redundare, ſi alius eum ad fidem induceret.

Sed quidquid ſit de Fauſto, & Caſſiano, euidentibus Argumentis conuincitur, poſt initium fidei, Maſſilienſes veram gratiam internam approbaſſe, quaſi nihil libertati repugnantem: quod primo ex ſuperioribus euincimus, quia non eſt credibile illos negaſſe, quam Pelagiani ſuo quarto ſtatu admiſerunt gratiam: At Paragraph. ſuperiori ad finem ex D. Auguſt. probatum eſt, illos tandem veram gratiam Chriſti agnouiſſe: Ergo non poteſt id de Semipelagianis omnibus negari.

Deinde id teſtantur expreſſis verbis Hilarius & Proſper Epiſt. ad Aug. nam vltimus ita ex illis refert: *Quod fides deinceps per Dei gratiam ſit iuuanda, quod bona appetentem gratia Dei foueat, quod libertas ſua ad hoc Dei auxilij, iuuanda ſit, ſi quod Deus mandat elegerit.* Et Hilarius: *Non negari gratiam, ſi præcedere dicatur voluntas: adiuuari, qui cœperit velle, non donari vt velit.* Et ita quidem adiuuari, vt gratia non ſolum, *erigat Proſtratos*, verum etiam *ſuffulciat ambulantes*. Et hoc ſolum contendebant, vt inquit Proſper, *quod voluntas hominis diuina gratia ſibi pariat opem, non autem gratia ſibi humanam ſubiiciat voluntatem.*

Tertiò cum D. Auguſtinus verſaretur in errore Semipelagianorum de Fidei initio à nobis ipſis ſumendo; ex illâ ſubinde conſequi aſſerebat veram Chriſti gratiam: Ergo in eâdem ſententiâ erant Semilagiani, quia vt ſcribit D. Hilarius ad D. Auguſtinum, *Sanctitati tua Diſputatione antiquiore ſe probare teſtantur; vbi eandem gratiam, non minore veritatis perſpicuitate docueris.* Eâ vero Diſputatione hæc habentur, *Deum fidei praſtare, vt bene operemur: Spiritum ſanctum non dari niſi credentibus: Deum non eligere opera, quæ ipſe largitur, cum dat Spiritum ſanctum, vt per charitatem bona operemur*: Et alia his ſimilia habet paſſim, vt illud, *noſtrum eſſe quod credimus, Dei quod operamur.* His vero quis non videat, contineri, & explicari veram gratiam Chriſtianam?

Nec minus euidens eſt D. Auguſtini teſtimoniis, probatam fuiſſe à Pelagianis, quorum hæc verba refert de Prædeſtinatione Sanctorum cap. 19. *Nos dicimus, noſtrum Deum non præſciſſe niſi fidem, quâ credere incipimus: & ideo nos elegiſſe ante mundi conſtitutionem, ac prædeſtinaſſe, vt etiam Sancti, & Immaculati gratiâ, atque opere eius eſſemus.* Nempe vt ſuppoſitâ fide, Deus daret gratiam bene operanti. Nam vt eodem libro cap. 7. docuerat iuxta Maſſilienſes, *Fides eſt à nobis, cætera à Domino, ad opera iuſtitiæ pertinentia.*

Atque hinc manifeſtum eſt, gratiam internam à Maſſilienſibus probatam; quidquid dicant Recentiores contra expreſſa D. Hilarij, & Proſperi teſtimonia, quibus magis comperta erant Maſſilienſium dogmata, ac proinde magis fides habenda quam modernis, quæ hanc Maſſilienſibus calumniam important, ne videantur illis aſſentiri. Cum tamen ſi veris agere liceat, conueniant fine, Argumentis, & placitis. Gratiam enim Auguſtinianam auerſantur, quod libertati infenſam putent: reliqua vero gratiarum genera, quæ ad minus beneficio fidei noſtræ ſubiiciantur voluntati, libenter admittunt; quia ab illis nihil timent libertati: Ergo ſin omnibus, certe plurimis Pelagiani cum Recentioribus conueniunt: & fictitium eſt quod diſcrimen apponunt, ex negatâ à Semipelagianis gratiâ internâ, quam ipſimet Pelagiani admittebant.

Paragraphvs Qvartvs.

Vtriuſque hæreſis collatio, & conuenientia, de Prædeſtinatione.

Veriſſime D. Proſper carmine de ingratis cap. 6. inducit Pelagianos, his verbis Maſſilienſes alloquentes. *Quæcumque placent vobis amplectimur, edita à nobis doctrina veſtra eſt pietas, nihil inficiando diſcutimus.*

Profitentur ſe omnia Maſſilienſium dogmata approbaturos; dummodò vnicum ſibi duntaxat liberum arbitrium ſaluum eſſe velint, vt ſalutem ſuam poſſint, *ex vo-lendi fonte ſuſpendere.*

Ex hoc principio omnia ſua dogmata religata conte-xunt, & ad eundem finem diuerſis viis contendunt. Hoc tamen conueniunt omnes odio gratuitæ Prædeſtinationis, quæ noſtras voluntates, earumque conſenſum, ſaltem ad fidem præueniat: quare præſcientiâ Deus ſtatuit decretum prædeſtinationis ex præuiſo conſenſu, & merito quo quiſque ſe diſcernit, & dignum ſe præbet vitâ æternâ. In hâc ſententiâ poſiti, inquit D. Proſper reſponſione ad 8. obiectionem Genuenſium, *conſequenter ſapiunt eos eſſe prædeſtinatos in vitam æternam, quos per libera voluntatis arbitrium fideles futuros præſcierit Deus.* Et expreſſius D. Auguſt. cum in eorum errore verſaretur, loco citato in Epiſtolam ad Romanos: *Non ergo elegit Deus opera cuiuſquam in præſcientiâ, quæ ipſe daturus eſt; ſed fidem elegit in præſcientiâ: vt quem eſſe præſciuit crediturum, ipſum eligeret; cui Spiritum ſanctum daret, vt & bona operando etiam vitam æternam conſequeretur.*

Nec fidem tantum requirunt, ſed in eâ perſeuerantiam, vt ibidem addit D. Auguſt. *Niſi quis credat, & in accipiendi voluntate permaneat;* (hoc eſt in fide, & oratione) *non accipit donum Dei.* Quæ omnia Maſſilienſes acceptare ſe teſtantur ex D. Proſpero, qui ait: *Penè omnium par inuenitur, & vna ſententia; quâ propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam receperunt:* (nempe fidei, & in illa perſeuerantiæ.) *& ob hoc* addit D. Proſper, *Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſcuiuſque præuiderit; & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in quâ futurus eſſet voluntate, & actione præſcierit.* Elegit ergo Deus ad prædeſtinationem, non quæcunque opera, ſed fidem, & in ea perſeuerantiam, cuius remuneratio ſit prædeſtinatio, & gloria: ac ſubinde, vt inquit D. Proſper: *Ipſa electorum prædeſtinatio, non ſit niſi retributio.* Et Epiſtola ad D. Auguſtinum, *quos in fide, quæ deinceps ſit iuuanda per gratiam, permanſuros, & ex hâc vitâ bonâ fide exceſſuros eſſe præuiderit, prædeſtinet.*

His omnibus conſentiunt Pelagiani: totum diſcrimen in hoc eſt poſitum; quod Pelagiani, ſaltem tribus primis ſtatibus ſuæ hæreſis, nihil gratiæ, neque ad credendum, neque ad operandum agnoſcant neceſſarium; ſed illos velint à Deo eligi, quos Deus non modo credituros, ſed

etiam Sanctos futuros ex naturali ſuâ libertate præſciret: Semipelagiani vero, ſolum initium fidei referant ad voluntatem, reliqua ad adiutorium gratiæ.

Et ſi videantur negare, certum eſſe prædeſtinatorum numerum: non ſic intelligendi ſunt, vt Deo auferant futurorum certam ſcientiam; qui etiam concedunt, futura omnia conditionata noſſe per ſcientiam mediam; ſed nolunt eſſe definitum numerum decreto Dei, inconſultâ voluntate humanâ, conſtituto; quod Epiſtolis DD. Proſperi & Hilarij ad Auguſt. *Aiunt tollere virtutem, & ſuperfluum laborem fore, ſi neque rejectus à ſic definito numero, vllâ ratione poſſit intrare; neque electus vllâ negligentiâ poſſit excidere.*

Hinc ergo conſtat conſentire Pelagianos Semipelagianis ſcopo, & fine; & aliquantulum differre progreſſu. Siue enim cœleſtem gloriam illis debere cenſeant, qui liberi arbitrij viribus, omnia Dei mandata cuſtodiant, ſiue illis Dei adiutorium, ad obtinendam iuſtitiæ perfectionem, dari velint, qui ſine Dei adiutorio, propriâ voluntate crediderint, petierint, pulſauerint; quidquid deinceps illis à Deo, propter illud, vel inchoationis exordium, vel perfectionis culmen conferatur; manifeſtum eſt eis non tam tribui, quam retribui: ac per hoc, neque meritum, neque præmium eis gratiâ diuinâ, vel electione prædeſtinari; ſed humanæ libertatis arbitrium offerre meritum, Dei iuſtitiam referre mercedem. Atque ita totum prædeſtinationis officium, ad nudam humani meriti, ſiue fidei, ſiue operum præſcientiam, iuxta Pelagianiſmi ſtatum de inchoandâ, vel etiam perficiendâ ſuis viribus iuſtitiâ, reuocari. Ac proinde Pelagianos, & Maſſilienſes eadem diuerſâ viâ contendere: vtrique quidem, laruâ quadam priſtinæ integritatis vſi, quam Pelagiani augent, Semipelagiani minuunt, & ſubinde plus illi naturæ plus iſtis gratiæ attribuunt; ſeruatâ ſemper libertate, in quam vel progreſſum, vel certe initium ſalutis refundunt; vnde gratuita prædeſtinatio Auguſtiniana tollitur, & Catholica.

Ex his conſtant quæcunque huic prædeſtinationi aſtruunt vtrique, de œconomiâ diuinæ voluntatis, & gratiæ, erga ſalutem humanam; ſed cum Pelagiani neminem velint peccati reum, vel iudicio diuino obnoxium

naſci, ſed capacem vtriuſque rei, non plenum, & vt ſine virtute, ita & ſine vitio procreari; aſſerunt Deum generaliter velle omnes ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire: vt qui voluerint credant: nam vt D. Auguſt. libro 2. ad Bonifacium cap. 6. illorum definitam ſententiam refert, *Deum adiuuare vniuſcuiuſque bonum propoſitum, non tamen reluctanti ſtudium virtutis immittere; quia perſonarum acceptio non eſt apud Deum.*

Paucis his verbis complexus eſt D. Auguſt. omnes errores, & fundamenta præcipua Pelagianorum. Huc pertinent quæcunque ex ipſis ſupra retulimus, de triplici principio iuſtificationis, & ſalutis: primum à lege naturali cordibus noſtris inſculptâ, deinde cum non ſufficeret vitiatis moribus natura iam decolor, addita eſt lex Moyſis, quaſi ſecunda gratia generalis, quâ veluti limâ fulgori priſtino, detritâ rubigine, natura redderetur. Sed poſtquam nimia peccandi conſuetudo præualuit, cui ſanandæ lex parum valet; addita eſt tertia gratia Chriſti aduentu, qui tanquam morbo deſperatiſſimo, non per diſcipulos, ſed per ſeipſum medicus ille ſubuenit, vt à ſeipſis volentes credere, per fidem ſine operibus legis, ſolo baptiſmo ſaluos faceret, vt Pelagius in caput 11. ad Romanos his verbis explicuit: *Electio gratia fides eſt, ſicut opera electio legis.* Vbi duplicem diſtinguit electionem: primam operum, & meritorum, quibus Antiquorum aliqui, impletâ lege naturali, & ſcriptâ, iuſti fiebant apud Deum. Sed vbi deſiit illud genus iuſtitiæ, quo gloriabantur Iudæi; ſucceſſit electio fidei, quâ nos per baptiſmum Chriſtus ſaluat quodammodo gratis, non tamen omnino: quia vt ipſe Pelag. ait eodem loco, *cæterum qua electio, vbi nulla diuerſitas meritorum? Non enim Deus perſonam tuam acciperet, & alios ſine cauſa proijceret?* Vt inquit in eiuſdem capitis hæc verba, *tu fide ſtas*, & in caput primum ad Epheſios: omnium horum ſcauſa voluntas Dei, quam eſſe rationabilem non dubium eſt: quatenus vt inquit Iulianus libro 1. operis imperfecti folio 184. reddens cuique ſuum ſine fraude, ſine gratiâ, hoc eſt, ſine cuiuſquam perſonæ acceptione, quod exprimit nomen gratiæ in definitione iuſtitiæ, quam antea folio 29. dixerat eſſe virtutem, quæ fungitur officio diligenter ad reſtituendum ſua cuique ſine gratiâ.

Quamuis enim Pelagiani dicant nos gratis iuſtificari, & eligi ex fide; fidem tamen illam nolunt eſſe, quam Deus occultâ ſuâ gratiâ operetur; ſed quæ prodeat ex noſtrâ voluntate; & ideo in cap. 1. ad Romanos vocat, *fidem electorum*, quia à ſe ipſis credentes electi ſunt. Et in illam à nobis ipſis fidem elicitam, totum prædeſtinationis arcanum refundit, in cap. 9. ad Roma. vbi vult Iacob, & Eſaü ſeparatos merito fidei apud Deum, & ita etiam nunc, quos præſciuit de gentibus, credituros elegit; & ex Iſraël reiecit incredulos. Eodem ſenſu explicat illam Dei ſententiam, *miſerebor cuius miſerebor*: id eſt, illius miſerebor, quem præſciui poſſe miſericordiam promereri, vt iam illius ſim miſertus. *Hos enim*, vt ait in caput primum Epheſiorum, *prædeſtinauit, qui credere voluiſſent*; ideo apud illum prædeſtinare idem eſt, quod præſcire, & prædeſtinati ſunt per fidem præcogniti, quos præſciuit, vel Sanctos futuros per liberum arbitrium, vel eſſe credituros. Nec aliâ ratione de prædeſtinatione, quam de reprobatione ſtatuunt: vtramque ex ſolâ præuiſione bonorum, aut malorum fieri. Atque vt vtriuſque certitudinem ſtatuant, confugiunt ad ſcientiam mediam, vt quartâ collatione dicemus.

Horum vero omnium errorum, & opinionum, dubitat D. Auguſt. variis locis, an Pelagiani fuerint authores, vel tantum aſſertores, & acerrimi notiſſimique ſuaſores: quia certum eſt illis præluxiſſe Antiquorum plurimos, vt Ruffiunm, Euagrium, Palladium: & hos omnes edoctos ab Origene; qui ſuis ſcriptis ſparſit ſemina quatuor præcipuotum dogmatum de liberi arbitrij naturali, & inamiſſibili poſſibilitate ad implendam iuſtitiam, de vi legis Moſaicæ ad iuſtificationem, de gratiâ, merito, & prædeſtinatione iam explicatis. Sed quia nonnulli exacte probarunt teſtimoniis Origenis, ipſum horum omnium errorum auctorem; ne videar actum agere, vel aliena huc conferre, à longiori probatione, & inquiſitione ſuperſedeo.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Tertia conuenientia de odio gratiæ efficacis, & vocationis ſecundum propoſitum.

QVÆ ex Pelagianis retulimus, ſuo quarto ſtatu ipſos vix vllum genus auxiliorum non admiſiſſe, præter gratiam efficacem, ſeu auxilium voluntatis, ab auxilio poſſibilitatis diſtinctum, in quod congerunt calumnias ex octo capitibus repetitas, à libertate ſublatâ, à fato inducto; vix differunt ab iis quæ Semipelagiani ſcripſerunt contra D. Auguſtinum, & quæ nonnulli per multa capita, ac libros integros colligunt. Nos breuiores erimus, quod à nobis delibata demonſtrent conuenientiam Semipelagianorum cum Pelagianis, vt verbis potius quam re differant: & hoc illis commune ſit principium, homines ſalute dignos, & ſaluos fieri, *ex fonte volendi*; id eſt, primam omnium prædeſtinationis, vocationis, &c. eſſe cauſam cuiuſque voluntatem, à quâ ſit initium fidei, & ſubinde prædeſtinationis: nec poſſe præueniri voluntates noſtras, decreto Dei æterno, diſtinguente electos à reprobis, vel temporariâ vocatione efficaci, quin pereat omnino libertas. Hoc Semipelagiani, & Pelagiani vnum vrgent, & inclamant.

Atque vt paucis, quod multi latiſſime proſequuntur, caput perſtringam, duobus conueniunt: Primo odio prædeſtinationis gratuitæ, & vocationis temporariæ, ſecundum propoſitum æternum efficacis, quibus boni à malis ſecernantur. In hoc decreto æterno duo illis diſplicent; nempe natura, & efficacia: quod humanas præueniat voluntates, & vnum ab alio immutabiliter, ante mundi conſtitutionem diſcernat, idque fiat vi gratiæ efficacis per ſe.

Iiſdem Argumentis Semipelagiani hanc prædeſtinationem, & gratiam efficacem refellunt, quæ ex Pelagianis ſupra inſinuauimus. Primo Pelagiani calumniantur D. Auguſtinum, auxilio illo quod dat velle, nec tantum iuuat poſſibilitatem, tollere liberum arbitrium, ex duplici capite; cum negatur, quia eo ſummoto, non ſupereſt facultas agendi; & cum datur, quia ſuâ vi cogit voluntatem,

neceſſitatem imponit quandam fatalem. Hæc omnia ipſis Pelagianorum teſtimoniis probauimus ſupra, quibus adde aliud lib. 1. op. imperfecti, fol. 53. *Quo collecto*, ait Iulianus contra (D. Auguſtinum) *conuinceris inficiari dogmata tua, vt promittas te liberum arbitrium non negare, quod ante mali, poſtea boni neceſſitate ſubuertis.* Et 18. Pelagiani Epiſcopi relati ab Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium cap. 5. *Sub nomine gratia ita fatum aſſerunt, vt dicant, quia niſi Deus inuito, & reluctanti homini inſpirauerit boni, & ipſius imperfecti cupiditatem, nec à malo declinare, nec bonum poſſit arripere.*

Eadem ad nauſeam vſque Semipelagiani Argumenta obtrudunt ex Pelagianis, de libero arbitrio extincto, de coactione, de neceſſitate homini impoſitâ, de fato inducto illâ prædeſtinatione gratuitâ, & vocatione efficaci ſecundum propoſitum. Nomen autem fati, non eo ſenſu ſumunt, quo definitur à Genethliacis, *vis poſitionis ſyderum, qualis eſt, quando quis naſcitur, ſiue concipitur:* vel à Stoicis, *omnium connexio, ſerieſque cauſarum:* ſed ex Auguſtino lib. 2. ad Bonifacium, cap. 5. *Hanc ipſam Dei beneuolentiam, qua non merita ſequitur, ſed bona indebita, gratuitâ bonitate largitur, fatum potius eſſe dicendum inquiunt:* quod fati tres habeat conditiones, nempe quod noſtras præueniat voluntates, & vt inquit D. Proſper: *Ante mundi initium, vel in ipſâ conditione generis humani eligendorum & reiiciendorum ſit diſcretio.* Deinde quod ſit immurabilis; tertio in voluntatem efficax. Contra primum ait Fauſtus lib. 1. cap. 12. *Recedat hinc originalis definitio, vel fatalis.* Contra alterum cap. 4. *Nam etſi ad quam partem fuerit deputatus ignoret; vtramque tamen partem defixam eſſe & immutabilem non ignorat.* Contra 3. lib. 2. cap. 2. *Oratio intercedit oraculo, reſoluit deprecatio definitionem.* Et infrà: *Elige vtrum velis.* (Aut neceſſitatem nempe prædeſtinationis & vocationis Dei) *confitere mutatam; aut veritatem conuince mentitam*

Retulimus ſupra Pelagianos infamare auxilium actionis, quod ſecuritatem ignauam afferat, laudem, meritum, & præmium tollat: hæc enim eſt vox Pelagianorum apud D. Aug. Ep. 2. ad Valerium, *Nec ſic deffendatis gratiam, vt quaſi de illâ ſecuri, mala operâ diligatis.* Di-

cebant enim, *Si Spiritus vbi vult ſpirat, & diuidit ſingulis prout vult, ſemota omni ſollicitudine; ſecure expectandam cælitus gratiam, velut aqua motionem: nihil ſtudij expectari ab humana voluntate debere*, vt inquit Iulianus lib. 4. Contra Iul. cap. 8. *Contra illud Euangelicum quo ait Dominus petite & accipietis.* Plura alia ſuprà retulimus ex Pelagianis.

Hæc Argumenta Semipelagiani amplificant, & plura addunt. Ex illâ enim prædeſtinatione contendunt naſci deſperationem, & ignauiam, vt teſtatur D. Proſper Ep. ad D. Auguſt. *Hoc propoſitum vocationis & lapſis curam reſurgendi adimere, & ſanctis occaſionem Teporis afferre.* Deſperationis cauſas repetebant ab illius decreti incertitudine, vt D. Auguſtinus ait lib. 2. de Dono Perſeuerantiæ cap. 17. *Nolunt*, inquit, *hominibus prædicari donum Dei eſſe, vt veniatur ad fidem, & permaneatur in fide: ne plus deſperatio, quam exhortatio videatur afferri, dum cogitant, quia audiunt incertum eſſe humanæ ignorantiæ, cui largiatur Deus, cui non largiatur hæc dona.* Et eandem cauſam inſinuat D. Hilarius Ep. ad D. Auguſt. *Nec ad incertum voluntatis Dei deduci ſe volunt.* Et D. Proſper, *ſub incerta ſpe, curſum non poſſe eſſe conſtantem.*

Sed hanc deſperationis cauſam refellit D. Auguſt. de Prædeſt. Sanctor. cap. 11. *Miror homines infirmitati ſuæ ſe malle committere, quam firmitati promiſſionis Dei. Sed incerta eſt mihi, inquis, de me ipſo voluntas Dei: quid ergo? Tua ne tibi voluntas de te ipſo certa eſt*, &c. *Cum igitur vtraque incerta ſit, cur non homo firmiori, quam infirmiori fidem ſuam, ſpem, charitatemque committit.*

Alteram huius diſputationis cauſam inſinuat D. Proſper, *eo quod vtrâque parte ſuperfluus labor ſit, ſi neque reiectus vlla induſtria poſſit intrare; neque electus vlla negligentia poſſit excidere.* (Hæc ratio petitur ab immutabilitate decreti diuini.) *Quoquo enim modo ſe egerint, non poſſe aliud erga eos, quam Deus definiuit, accidere: & ſub incerta ſpe, curſum non poſſe eſſe conſtantem: cùm ſi aliud habeat prædeſtinantis electio, caſſa ſit adnitentis intentio.* Ita D. Proſper.

Tertiam deſperationis cauſam inſinuat D. Proſper ab infirmitate hominis, *quæ tanta eſt, ut non poſſit velle in-*

ſtitiam, niſi voluntate à Deo donata. Hinc etiam dicunt induci ſecuritatem, *qua ſibi expectet cœlitus dari bene viuendi voluntatem.* Hanc cauſam ſocordiæ inſinuat D. Auguſtin. ex Maſſilienſibus, lib. de Dono Perſeuerantiæ cap. 15. *Si qui eſtis necdum vocati, quos gratia ſua prædeſtinauerit eligendos, accipietis eandem gratiam, qua velitis, & ſitis electi.* Altera ignauiæ cauſa eſt, quod putent D. Auguſtin. totum effectum in vnam gratiam referre: & hunc ſenſum refellit Fauſtus, lib. 1. capite 11. *Nunquid Dominus per ſe tantum, velut ſolitaria procuratione ſalutem humani generis adminiſtrat?*

Iiſdem de cauſis quibus deſperationem & ignauiam induci dicunt, addunt etiam præcepta, exhortationes, correctiones, & orationes tolli, aut inutiles fieri: idque multis ex capitibus: primo quidem quod homo nihil poſſit, etiam ad inchoandam ſalutem, niſi per gratiam detur. Hanc cauſam inſinuat D. Hilarius; *Excludi putant omnem prædicandi vigorem, ſi nihil quod per eum excitetur, remanſiſſe dicatur.* Altera cauſa petitur ab immutabilitate decreti diuini. Hanc etiam inſinuat D. Hilarius. *Nam ſi ſic prædeſtinati ſunt, inquiunt, ad vtramque partem, vt de aliis ad alios nullus poſſit accedere; quo pertinet tanta extrinſecus correptionis inſtantia?* Hæc omnia complectitur Fauſtus lib. 1. capite 4. *In alterutram partem ſubſidia orationis excludunt. Quid enim vltra ſperet, quem iam gratia ſuum fecit? In quo è contrario non deſperet, quem prædefinitio violenta damnauit?*

Superioribus Pelagianorum Argumentis, addebant Semipelagiani plura. Improperabant primum D. Auguſt. vt refert D. Proſper Epiſtola ad Ruffinum, *Duas illum humani generis maſſas, duas credi velle naturas, vt ſcilicet tanta pietatis viro Paganorum & Manichæorum aſcribatur impietas.* Et Fauſtus lib. 1. cap. 13. *Quicumque duas humani generis maſſas eſſe arbitrabaris, vnam ſacra ex lectione cognoſce: duas autem facit prauitas ſtudiorum, & diuerſitas voluntatum*, Obijciebant præterea, quod ex D. Auguſtino, Deus omnes homines non velit ſaluos fieri; ſed certum numerum prædeſtinatorum. Hoc recenſet D. Proſper inter obiectiones Gallorum, & Vincentianas, *quod non pro totius mundi redemptione*

Saluator ſit crucifixus; quod vocatorum, non omnes æqualiter ſint vocati; ſed alij vt credant, alij vt non credant. Hoc idem vrget Fauſtus lib. 1. cap. 16. *Si ante ſæcula definitio vetuſta præfixit nouum remedium, nihil agere potuit, nullam Chriſtus veniendi cauſam, nullam habuit moriendi neceſſitatem.*

Addunt tertio ex aſſertione huiuſmodi propoſiti ſequi, *quod Deus majorem partem generis humani ad hoc creet, vt illam perdat in æternum: vt non Dei, ſed diaboli faciat voluntatem. Deum fore authorem peccati; quod tale in hominibus plaſmet arbitrium quale eſt Dæmonum: quod proprio motu. nihil aliud poſſit, vel velit, niſi peccare.* Et hinc apud D. Auguſt. de Dono Perſeuerantiæ cap. 15. dicunt neminem poſſe corripi, *ſi dicunt populis, ſi qui obeditis, ſi prædeſtinati eſtis reijciendi, ſubtrahentur obediendi vires, vt obedire ceſſetis.* Tandem damnabant huiuſmodi conſtitutionem diuinam, quæ humanas præuenit voluntates, quod vt inquit D. Proſper, *contrariam putabant Patrum opinioni Eccleſiaſtico ſenſui*, & ipſimet Auguſtino, qui reuera Semipelagianis ante Epiſcopatum aſſentiebat, vt ipſe fatetur libro primo retractationum capite 26.

Nec ſolum conueniebant Semipelagiani cum Pelagianis, odio gratiæ efficacis, & Argumentis, quibus illam impugnabant; ſed etiam aſſertione cuiuſcumque alterius gratiæ, dummodo voluntati ſubijceretur, eſſet communis omnibus, & ſub illius adiutorio quiſque ſeſe diſcerneret, & à ſeipſo haberet ad minus initium ſalutis, cuius merito, vel occaſione à Deo adiuuaretur. Hoc vnico Argumento ex ſuperioribus facile euinci poſſe certum eſt Semipelagianos nullum gratiarum genus improbaſſe, earum quas ipſi Pelagiani quarto ſuo ſtatu admiſerūt: Atqui iam demonſtratum eſt Pelagianos duplicem diſtinxiſſe Dei voluntatem, ſeu prædeſtinationem; communem vnam & conditionatam, quâ vult Deus omnes homines ſaluos fieri, alteram abſolutam in ſingulos ex præuiſa illarum fide, ſeu bona voluntate: idem docent Semipelagiani, vt ſatis conſtat ex Diuo Hilario, & Diuo Proſpero, Fauſto, &c.

Ex illo vero propoſito generali ſtatuunt profluere plu-

res gratias generales, quarum prima eſt doctrina, & Euangelij prædicatio: Secunda eſt poſita in reliquiis quibuſdam primæ integritatis, ſeu naturalis poſſibilitatis boni, vnde diximus illos deriuare fidem, & initium ſalutis, in quæ prorumpit voluntas excitata prædicatione, inſpiratione, imo & gratia interiori, qualem dicitur habuiſſe Adamus, non ſolum habitualem, ſed etiam actualem. Ab vnâ tantum gratiâ abhorrent, quæ ſcilicet det velle, & voluntati dominetur: neque etiam ab illâ ſibi timent, dummodo aliquod initium habeant à voluntate, quâ fiat diſcretio electorum: eâ autem ſemel conſtituâ, gratiam quæ det velle, agnoſcunt. Hæc multis probata ſunt, pluraque addemus deffenſione Salmaticenſium, & Ioannis à ſancto Thoma.

Paragraphvs Vltimvs.

Quarta Collatio, & conuenientia Pelagianorum cum Semipelagianis, quoad vſum ſcientiæ mediæ.

HOc vltimum tandem caput eſt, quo Semipelagiani conſentiunt Pelagianis, quoad vſum ſcientiæ mediæ: ad eam enim confugiunt quaſi ad Portum, vt ſaluâ libertate noſtrâ, Dei certam prædeſtinationem, & vocationem faciant. Communia enim ſunt hæc duo apud illos principia, prædeſtinare idem eſſe quod præſcire, & quemlibet prædeſtinari ex præuiſo aliquo ſalutis initio à ſeipſo, etiam ſub gratiâ petito: vndè conſequitur neceſſarius vſus ſcientiæ mediæ, vt expreſſe docet Pelagius Commentariis in 8. & 9. ad Romanos, & D. Auguſtinus Epiſtola 105. ad Sixtum ait: *Mirum eſt*, inquit, *cum his coarctantur anguſtiis, in quanta ſe abrupta præcipitent, metuentes retia veritatis, ideo inquiunt nondum natorum alium oderat, ſcilicet Eſau, & Iacob diligebat; quia futura eorum opera prauidebat: & ex ipſorum operibus Deum habere aut odium, aut miſericordiam.* Idem habet Iulianus libro primo operis imperfecti folio 184. *Non in ſeminibus; ſed in moribus eſſe diſtantiam, ſiquidem Iacob, & Eſau vna ſeminis exceptione concep-*

ti, & vna vi parentis effuſi, diuerſos nimium exitus pro diuerſitate meritorum pertulerunt. Quænam vero fuerint illa merita paruulorum, ex quorum præſcientiâ amor Dei, aut odium naſceretur, mirum eſt, vt ea explicent, in quæ diuerſa deliramenta delabantur. Quidam dicunt ipſam luctam geminorum vni vitio, alteram merito eſſe verſam, quod impugnat D. Auguſt. Epiſtola 106. *Quomodo in infantibus hac agentibus, nullum eſt ad bonum, vel ad malum propria voluntatis arbitrium, vnde præmia ſiue ſupplicia meritis præcedentibus ſubſequantur?* Alij volunt paruulos, quorum vnus poſt baptiſmum, alter ante baptiſmum obierit, præuiſos ſi viuerent aliquid proprij peccati, vel boni operis habituros; quorum cauſa vnus alteri anteponeretur. Idem deliramentum Semipelagiani expreſſius docuerunt, referentibus D. Hilario, & D. Proſpero, & D. Auguſtino de Prædeſtinatione cap. 14. & 13. vt videatur præ Semipelag. Pelagianos abſoluere, quod minùs aperte hæc commentitia merita conditionata per ſcientiam mediam nota docuerint, & in illa retulerint totum prædeſtinàtionis arcanum, quod inclamat D. Paulus: *Non volentis neque currentis, ſed miſerentis eſſe Dei.* At Pelagiani hunc locum adulterant falſis interpretationibus, *quaſi hoc non ſit dictum ex perſona Pauli, ſed cum voce interrogantis, & redarguentis vſum fuiſſe, quaſi hac dici non deberent. Vel Paulum aſſumere perſonam impij dicentis non eſſe in nobis recte, aut malum agere, ſed in Dei arbitrio conſtitutum.*

Ex totâ ſerie concertationum Eccleſiæ Catholicæ duce Auguſtino contrà Pelagianos, & Semipelagianos, concludimus hæreticos doctrinam de Prædeſtinatione ab Auguſtino nomine Eccleſiæ traditam infamaſſe multis calumniis, & eam adulteraſſe repetito à nobis initio ſalutis, & per ſcientiam mediam, ſiue ſub gratiâ internâ, ſiue ſub gratia præuiſo, & decreti prædeſtinationis, & vocationis ab Auguſtino traditæ, quoad tria damnaſſe: quoad originem, quoad ambitũ, & latitudinem, & quoad exitum, & efficaciam. Damnant primo originem, quod humanam præueniat voluntatem, nec ab illa expectet aliquod initium præuiſum abſolute, aut conditionate, & inde dicunt extingui libertatem, induci fatum &c. Eandem calumniam ingeminant in ambitum huiuſmodi

decreti, quod velit D. Auguſt. latiſſimè patere, & perſeuerantiam complecti, nullo præuiſo noſtræ voluntatis conſenſu. Iiſdem machinis impetunt efficaciam illius vocationis, quæ infallibiliter conſenſum eliciat etiam non præuiſum.

Poterat D. Auguſt. ſatisfacere Aduerſariis, & ad Eccleſiam reuocare vno verbo, quæ illos peſſime habebant, & tranſuerſos agebant, fieri beneficio ſcientiæ mediæ, nec decretum ab æterno conſtitutum, nec protendi ad perſeuerantiam electorum, nec in tempore impleri, niſi præuiſo electorum conſenſu. Cur ergo tot ſcandala, tot pericula, tot viris grauibus, & amicis flagitantibus, non ſemouit veteris ſententiæ interpretatione? Si id non potuit, ignorantiſſimum, & ſtupidum facis: ſi noluit impiiſſimum & nequiſſimum: eoque inexcuſabilior fuit ignorantia, aut nequitia, quod Pelag. & Semipelag. hanc ſcientiam ſubiecerint D. Auguſtino quaſi malorum omnium remedium: & ab illa abhorruerit Auguſtinus, aut ad minus ab illius vſu, in his de gratiâ, & prædeſtinatione controuerſiis abſtinuerit. Hoc vno præiudicio ſtatuere poteſt prudens Lector, quid de totâ re ſit ſentiendum. Sed ne videar ſolis præiudiciis agere, expendenda ſunt accuratius, quæ in partem vtramque ex Diuo Auguſtino referuntur.

Articvlvs Qvintvs.

Auguſtinus aſſeritur Scholæ Thomiſticæ quoad doctrinam gratiæ, & prædeſtinationis, ſeclusâ ſcientiâ mediâ.

Mentem Diui Auguſtini de ſcientiâ mediâ, & ſubinde de prædeſtinatione, & auxiliis diuinæ gratiæ, duplici methodo inueſtigauimus, nempe ex Doctoris Sanctiſſimi certis principiis, & ex ſerie controuerſiarum cum Pelagianis, & Semipelagianis, quæ tandem in diſputationem deſierunt de ſcientiâ mediâ ab heterodoxis adhibitâ, ad omnes nodos diſſoluendos, quibus putabant ſe Auguſtinum implicaſſe: ab eâ vero ſcientiâ non minùs abhorruiſſe D. Auguſtin. quam Pelagianos à gratuitâ prædeſtinatione, & ab adiutorio *quo*, ſeu volun-

tatis, hâc quam teximus ſerie, duobus potiſſimum locis Parag. 3. & 4. Articuli tertij, & vltimo Parag. 4. aperte demonſtrauimus. Nam Pelagiani quarto ſuæ hæreſis ſtatu, & Semipelagiani, omne genus auxiliorum *ſine quo non*, ſeu poſſibilitatis admiſere, quod beneficio ſcientiæ mediæ, ſeu præuiſione conſenſus conferrentur, & coagerent voluntati, & ab illâ determinationem expectarent, auxilio *quo* excluſo, ſeu voluntatis, quod infallibiliter afferret actum non conſultâ priùs, nec exploratâ voluntate.

Quid vero id eſt, quam quod tota Schola D. Thomæ conſtantiſſime docet? Atque his omnibus Argumentis res videbantur apodictice confecta, & abunde factum ſatis, quamuis minus æquæ poſtulationi, quæ ſingulis cui reſpondemus libri paginis legitur, vt decreta expreſſis verbis apud D. Auguſtinum exſtantia monſtremus, quibus innitatur futurorum veritas; quandoquidem nullum agnoſcit D. Auguſtinus futurum certo ſcitum à Deo ante decretum, & conſilium latens, quod Pelagiani iiſdem infamant calumniis, quibus Scholæ Thomiſticæ doctrina de prædeſtinatione, & gratiæ auxiliis, quotidie laceſſitur. Quid enim apud Recentiores contra nos frequentius auditur, quam quod D. Auguſt. legimus a Pelagij diſcipulis millies obiectum, prædeſtinatione, & gratiâ ab illo traditâ tolli libertatem, induci fatum, & deſperationem; nec vnquam ab Auguſtino dilutum vllo ſcientiæ mediæ vſu, aut beneficio, ſed omnipotentiæ Dei vi efficaciſſimâ quæ humanæ voluntatis libertatem cum præſcientiâ, & gratiâ Dei conciliet?

Sed ne in controuerſiâ tanti momenti videar aliquid prætermiſiſſe, quod ad Scholæ noſtræ doctrinam ſtabiliendam conferat, inuicte nobis Diuum Auguſtinum aſſeremus, nouis ex eodem promptuario aſſumptis Argumentis, id eſt, ex principiis doctrinæ Auguſtinianæ contra Pelagianos, atque inde conſenſum D. Thomæ, & eius diſcipulorum cum Sanctiſſimo gratiæ Doctore, euincemus contra tres ordines Aduerſariorum. Hîc enim pugnandum eſt primo cum Recentioribus, qui duce Molina totam ſalutem hominum, & Angelorum reuocant ad vnius ſcientiæ mediæ vſum, deinde cum Ianſenio & eius Diſcipulis, qui lapſi hominis gratiam ex vſu ſcientiæ mediæ diſpenſari negant: ex ea vero ſtantis hominis, & omnium

nium Angelorum prouidentiam moderantur. Tertio cum Caluiniſtis, qui gratiæ Chriſtianæ efficaciâ humanam libertatem tolli cenſent cum Monachis Adrumetinis; & conſenſum cum illis paſſim nobis improperant Recentiores. Depellendis ergo his calumniis, & aſſerendo nobis D. Auguſtino pugna eſt ineunda cum his tribus Aduerſariorum agminibus.

Paragraphvs Primvs.

Vindicantur teſtimonia ex D. Auguſtino contra ſcientiam mediam à Salmanticenſibus, & Ioanne à S. Thoma deprompta.

EA eſt locorum, ex D. Auguſtino contra ſcientiam mediam copia, vt ſi ſingula referre velimus, libri ſint exſcribendi potius, quam ſeligenda teſtimonia, quibus euincamus ſtare à nobis Sanctiſſimum Doctorem; ea eſt etiam eius doctrinæ conſenſio, & euidentia, vt Molina pro ingenitâ, quam propugnabat, libertate, nihil dubitauerit ſcribere Concordiæ quæſt. 23. Art. 4. & 5. Diſputatione 1. Memb. vltimo ignoratam, aut certe improbatam Auguſtino ſcientiam mediam; vnde addit natam olim Pelagianam hæreſim, & noſtro ſæculo Lutheranam, atque ex illa ſubſecuta fuiſſe infinita ſcandala, & mala, quibus mederi potuiſſet Auguſtinus vno ſcientiæ mediæ vſu, à ſe inuentæ.

Atque hic obiter refellere licet defenſionem eiuſdem Molinæ, quaſi inique à Dominicanis accuſati raptique ad Tribunal, quod rem nouam doceret, nempe ſcientiam mediam, quæ ætate D. Auguſtini docebatur à Catholicis, quamque Salmanticenſes monent ab hæreticis traditam, non tamen hæretice: vnde infertur Diſput. 3. Num. 23. immeritò Dominicanos tanto ambitu poſtulaſſe à Sancta ſede, vt quæſtionem hanc indeciſam, cuius, tempore D. Auguſtini libera fuerat inter Catholicos in vtramque partem definitio, contra Molinam ſanciret.

Illud velim obſeruari à Lectore, vix vnquam ſincere, & bona fide, noſtris Authoribus dicta, & ſcripta; ſed omnia dimidiata, aut tertiata, referri: vt ſeipſis videantur

tatis, hâc quam teximus ſerie, duobus potiſſimum locis Parag. 3. & 4. Articuli tertij, & vltimo Parag. 4. aperte demonſtrauimus. Nam Pelagiani quarto ſuæ hæreſis ſtatu, & Semipelagiani, omne genus auxiliorum *ſine quo non*, ſeu poſſibilitatis admiſere, quod beneficio ſcientiæ mediæ, ſeu præuiſione conſenſus conferrentur, & coagerent voluntati, & ab illâ determinationem expectarent, auxilio *quo* excluſo, ſeu voluntatis, quod infallibiliter afferret actum non conſultâ priùs, nec exploratâ voluntate.

Quid vero id eſt, quam quod tota Schola D. Thomæ conſtantiſſime docet? Atque his omnibus Argumentis res videbantur apodictice confecta, & abunde factum ſatis, quamuis minus æquæ poſtulationi, quæ ſingulis cui reſpondemus libri paginis legitur, vt decreta expreſſis verbis apud D. Auguſtinum exſtantia monſtremus, quibus innitatur futurorum veritas; quandoquidem nullum agnoſcit D. Auguſtinus futurum certo ſcitum à Deo antè decretum, & conſilium latens, quod Pelagiani iiſdem infamant calumniis, quibus Scholæ Thomiſticæ doctrina de prædeſtinatione, & gratiæ auxiliis, quotidie laceſſitur. Quid enim apud Recentiores contra nos frequentius auditur, quam quod D. Auguſt. legimus a Pelagij diſcipulis millies obiectum, prædeſtinatione, & gratiâ ab illo traditâ tolli libertatem, induci fatum, & deſperationem; nec vnquam ab Auguſtino dilutum vllo ſcientiæ mediæ vſu, aut beneficio, ſed omnipotentiæ Dei vi efficaciſſimâ quæ humanæ voluntatis libertatem cum præſcientiâ, & gratiâ Dei conciliet?

Sed ne in controuerſiâ tanti momenti videar aliquid prætermiſiſſe, quod ad Scholæ noſtræ doctrinam ſtabiliendam conferat, inuicte nobis Diuum Auguſtinum aſſeremus, nouis ex eodem promptuario aſſumptis Argumentis, id eſt, ex principiis doctrinæ Auguſtinianæ contra Pelagianos, atque inde conſenſum D. Thomæ, & eius diſcipulorum cum Sanctiſſimo gratiæ Doctore, euincemus contra tres ordines Aduerſariorum. Hîc enim pugnandum eſt primo cum Recentioribus, qui duce Molina totam ſalutem hominum, & Angelorum reuocant ad vnius ſcientiæ mediæ vſum, deinde cum Ianſenio & eius Diſcipulis, qui lapſi hominis gratiam ex vſu ſcientiæ mediæ diſpenſari negant: ex ea vero ſtantis hominis, & omnium

nium Angelorum prouidentiam moderantur. Tertio cum Caluiniſtis, qui gratiæ Chriſtianæ efficaciâ humanam libertatem tolli cenſent cum Monachis Adrumetinis; & conſenſum cum illis paſſim nobis improperant Recentiores. Depellendis ergo his calumniis, & aſſerendo nobis D. Auguſtino pugna eſt ineunda cum his tribus Aduerſariorum agminibus.

Paragraphvs Primvs.

Vindicantur teſtimonia ex D. Auguſtino contra ſcientiam mediam à Salmanticenſibus, & Ioanne à S. Thoma deprompta.

Ea eſt locorum, ex D. Auguſtino contra ſcientiam mediam copia, vt ſi ſingula referre velimus, libri ſint exſcribendi potius, quam ſeligenda teſtimonia, quibus euincamus ſtare à nobis Sanctiſſimum Doctorem; ea eſt etiam eius doctrinæ conſenſio, & euidentia, vt Molina pro ingenitâ, quam propugnabat, libertate, nihil dubitauerit ſcribere Concordiæ quæſt. 23. Art. 4. & 5. Diſputatione 1. Memb. vltimo ignoratam, aut certe improbatam Auguſtino ſcientiam mediam; vnde addit natam olim Pelagianam hæreſim, & noſtro ſæculo Lutheranam, atque ex illa ſubſecuta fuiſſe infinita ſcandala, & mala, quibus mederi potuiſſet Auguſtinus vno ſcientiæ mediæ vſu, à ſe inuentæ.

Atque hic obiter refellere licet defenſionem eiuſdem Molinæ, quaſi inique à Dominicanis accuſati raptique ad Tribunal, quod rem nouam doceret, nempe ſcientiam mediam, quæ ætate D. Auguſtini docebatur à Catholicis, quamque Salmanticenſes monent ab hæreticis traditam, non tamen hæretice: vnde infertur Diſput. 5. Num. 23. immeritò Dominicanos tanto ambitu poſtulaſſe à Sancta ſede, vt quæſtionem hanc indeciſam, cuius, tempore D. Auguſtini libera fuerat inter Catholicos in vtramque partem definitio, contra Molinam ſanciret.

Illud velim obſeruari à Lectore, vix vnquam ſincere, & bona fide, noſtris Authoribus dicta, & ſcripta; ſed omnia dimidiata, aut tertiata, referri: vt ſeipſis videantur

cadere, aut nullo negotio refellantur. Exemplo, & Argumento ſit (vt infinita huius generis omittam quæ ſingulis paginis occurrunt) quod de lite in Molinam motâ recitaui, quaſi hoc ſolum nomine accuſatus ſit, quod ſcientiam mediam inuexerit, quam multi contendunt ab Auguſt. vſurpatam ad hominis ſtantis, & omnium Angelórum regimen. Sed ſummâ calliditate, litis cauſa honeſto titulo tegitur. Non eſt actum in Molinam, quod ſcientiam mediam inuexerit, ſed quod ignotam dixerit Auguſtino, & ex eâ inſcitiâ infeliciter pugnaſſe contra Hæreticos; nec poſſe vinci, niſi ex promptuario ſcientiæ mediæ, noua arma expediantur, quorum vſum neſciuerit, aut neglexerit D. Auguſtinus cum magnâ animarum pernicie. Hoc male habuit Dominicanos, imo ipſos Molinæ defenſores, qui verba in D. Auguſtinum, & Eccleſiam contumelioſa eraſerunt ex poſterioribus Molinæ editionibus, atque hâc fraternâ emendatione, publicam Eccleſiæ in ipſum ſententiam auerterunt.

Bellarmini contra hæreticos noſtri temporis decertantis, præter cæteras dotes eximias, & Catholico Doctore dignas, mirantur ipſimet hoſtes Eccleſiæ illius fidem ab omni fuco remotam, quâ Aduerſariorum Argumenta augeat potius, quam eleuet, multoque fortiora ſibi ſubiiciat, quàm exſtent in illorum libris. Sed hunc candorem paſſim deſideres, in hoc cui reſpondemus opere: & omiſſis pluribus quæ iam obſeruaui, non ſunt diſſimulanda quæ occurrunt examine primi teſtimonij à Salmaticenſibus ex D. Auguſtino depromptì lib. de Prædeſt. Sanctorum cap. 15. de meritis conditionatis eorum qui immaturâ morte, antequam quidquam boni, vel mali egerint, præripiuntur, baptiſmo, aut ſuſcepto, aut negato. Et vt validius hoc Argumentum intorqueat D. Auguſtinus contra Pelagianos, aut Semipelagianos, qui electos, & reprobos, à ſeipſis, & ex ſuis operibus diſcerni pertinaciter aſſerebant, & ex meritis, aut præuiſione operum gratiam conferri: vrget geminorum exemplum ex eâdem matre procreatorum, quorum neuter ad adultam ætatem perueniat; vnus tamen baptizatus obeat, alter ante baptiſmum.

Hoc exemplum habet libro 2. ad Bonifacium cap. 7. libro primo de Origine Animæ cap. 12. & vtrobique, tum

etiam de Prædeſtin. Sanctorum cap. citato, Pelagianos premit hoc exemplo, vt euincat nihil illi, ſupereſſe perfugij, niſi ſe ſe recipiant ad merita paruulorum conditionate futura, ſi ad adultam ætatem viuerent. Ab hoc tamen errore, quaſi à præcipirio abhorruerunt Pelagiani, quem probaſſe Semipelagianos initio ſuæ hæreſis miratur D. Auguſt. libri citati cap. 13. *Quod viderunt Pelagiani eſſe falſiſſimum, & abſurdiſſimum, hoc non vidiſſe iſtos, qui nobiſcum errorem illorum hæreticorum Catholica auctoritate condemnant*; Et addit, *iudicari autem quemquam, non ſecundum merita, quæ habuit quamdiu fuit in corpore, ſed ſecundum merita quæ fuerat habiturus, ſi diutius fuiſſet in corpore, vnde opinari potuerint homines, quorum ingenia non eſſe contemptibilia veſtra indicant littera*, (Proſperum, & Hilarium alloquitur) *& mirans, & ſtupens reperire non poſſum: nec credere auderem, niſi vobis non credere non auderem.*

Duobus verò Argumentis, his tribus locis impugnat huiuſmodi merita conditionate tantum futura, vel adultorum, vel paruulorum. Primum repetit ab abuſu ſcientiæ mediæ, quod homines cuiuſcumque ætatis pœnas dent, aut præmia recipiant, ob merita, vel opera nunquam reuera futura, ſecunda à repugnantiâ huiuſmodi ſcientiæ futurorum. Verba ex primo de Animæ Origine cap. 12. retulimus Sectione 1. Art. 3. Paragr. 2. Idem ſenſus eſt verborum, eadem vis Argumenti ex aliis locis cap. 14. Præd. Sanctorum, ita haber: *dictum eſt Sapien. 4. Raptus eſt ne malitia mutaret intellectum eius, ſecundum pericula vitæ huius, non ſecundum præſcientiam Dei, qui hoc præſciuit quod erat futurum, non quod futurum non erat, id eſt, quòd ei mortem immaturam erat præſtiturus, vt tentationum ſubtraheretur incerto, non quod peccaturus eſſet, qui manſurus in tentatione non eſſet.*

Ex quibus locis colligo primo, hanc de futuris meritis conditionate reſponſionem, perinde Pelagianis, ac Semipelagianis neceſſariam; & ex illorum principiis conſequi, quibus ſortem hominum referunt in propriam cuiuſque voluntatem: ab eâ tamen abſurditate receſſiſſe Pelagianos, omnis conſilij inopes, quibus vel eiurandus fuit error de gratiâ ex meritis cuique dandâ, vel admittenda

merita conditionate futura, quibus geminorum vnus baptizatus, ab altero ante baptiſmum defunĉto ſecernitur, & hoc vltro conceſſiſſe Semipelagianos obſtupeſcit D. Auguſtinus: ſed haud ſcio, an æque mirandum ſit, negari à Semipelagianis aſſerta Numero 26. fuſiſſime, & intricatiſſime. De his D. Auguſtini teſtimoniis agitur per plures paginas, vt facile quiſque intelligat torqueri non minus Recentiores quam veteres illos, quos huiuſmodi locis premebat D. Auguſt.

Ego in re apertâ, paucis & dilucide tot tricas hoc Argumento reſcindam. Indubitatum eſt, Semipelagianos vltro eſſe confeſſos id genus meriti, quo puer poſt baptiſmum mortuus, ſecernitur ab alio ante baptiſmum defunĉto; quod D. Auguſtinus vrgebat contra Pelagianos, ex illorum principiis, quaſi neceſſariâ conſecutione deducendum, quodque ipſi pertinaciter negabant. Atqui certum eſt, pueris ante adultam ætatem defunĉtis cum baptiſmo, aut ſine baptiſmo, non poſſe competere, imo nec de illis fingi aliud genus quam meriti futuri conditionate; ad illud compellebat Pelagianos D. Auguſtinus, ipſi pernegabant: Ergo hoc ipſum eſt meritum probatum à Semipelagianis, cum ſtupore D. Auguſtini, quod initio Hæreſis eo inſaniæ euaſerint, quo non fuerint auſi Pelagiani etiam ad finem progredi. Conſequentia ex præmiſſis eſt euidentiſſima. Argumenti partium ſingulæ, ita ſunt apertæ, & per ſe notæ, vt ſuperfluus labor ſit, in illis probandis immorari.

Atque eodem Argumento refellitur reſponſio Suaris, & Herice, Auguſtinum iis locis refellere merita abſolute futura. Sed indignum plane eſſet ſapientia tanti Doĉtoris Paralogiſare, ſeu quod idem eſt, diſputare cum Aduerſariis præter illorum mentem, eaque illis affingere, quæ ſobrius aut ſanus cogitare nequeat: Atqui omnem ſuperat inſaniam, de pueris ante adultam ætatem mortuis, comminiſci merita abſolute futura: Ergo nec Semipelagianis potuit in mentem venire, id genus meritorum probare, nec Auguſtino oppugnare. Quare aliena prorſus eſt à ſenſu illorum reſponſio Suaris, & interpretatio quâ eorum diĉta explicantur à Numero 37. ad finem vſque Paragraphi, Semipelagianos inuexiſſe merita abſolute futura, quibus puer ante mortem baptizatus, ſecer-

nitur à puero ſine baptiſmi gratiâ defuncto. Atque hoc Argumento facile eſt infringere quæcunque in Salmanticenſes inferuntur.

Sed ne videar quem in aliis improbo, morem imitari vitilitigandi, vltro agnoſco Salmanticenſes aliquantulum à ſenſu Pelagianorum abertaſſe, dum aiunt illis probata huiuſmodi merita paruulorum. Certum eſt enim ex D. Auguſtino, ab illis ſemper abhorruiſſe, ſed fuiſſe à Sanctiſſimo Doctore obiecta, quaſi neceſſariâ conſecutione eorum principiis connexa: & ideo ad has anguſtias redigit D. Auguſtinus, vt negandum ſit illis dari gratiam ex meritis, vel admittenda merita, quibus geminorum diſcretio fiat ex operibus conditionate futuris. Neutram partem admiſere Pelagiani; Semipelagiani vero poſtremæ adhæſerunt: hos omnes damnat D. Auguſtinus: ſed hâc parte ait plus ſapere, aut minus deſipere Pelagianos. Proprium vero Semipelagianorum errorem refellit, quod huiuſmodi futuris, neque vlla vis meriti competat, neque veritas quæ ſciri à Deo poſſit ante actuale decretum.

Quæ obiiciuntur contra D. Auguſt. hanc interpretationem, debiliora ſunt, quam vel poſſint nos à veritate adeo apertâ dimouere. Non capio, quo pertineat quod dicitur Numero 26. abrogatam à Semipelagianis auctoritatem ſcripti Canonici libro Sapientiæ, vnde ſuam Argumentationem deprompſit D. Auguſt. niſi aduertamus totam eius diſputationem duabus partibus conſtare, quarum vna falſam à Semipelagianis immaturæ mortis cauſam à meritis conditionate futuris repetitam refellit; altera veram aſtruit ab ingruentibus peccati periculis, his qui longiorem vitam viuunt; & hanc confirmant ex libro Sapientiæ, & ex Cypriano de immortalitate. Quid mirum eſt, diſplicere Semipelagianis libros, vnde depromuntur teſtimonia, quæ aduerſam ſuo errori D. Auguſtini ſententiam demonſtrant, nempe cauſam immaturæ mortis non eſſe merita quæ finguntur conditionate futura, ſed pericula quæ longiori vitæ impendent.

Nec validiora ſunt, aut magis ad propoſitum, quibus Numero 27. impetitur alter locus D. Auguſt. ex 2. libro ad Bonifacium cap. 7. quaſi mirum ſit, quod ſupponamus D. Auguſtinum eo loci impugnare hæreticos, qui

nondum erant, nempe aſſertores meriti conditionate futuri. Sed hæc obiectio eſt occupata noſtrâ obſeruatione, D. Auguſtinum eo loci, & libro primo de Origine Animæ cap. 12. agere contra Pelagianos inuicto Argumento, vt gratiam baptiſmi, ſine vllo merito, & gratuitâ Dei electione conferri probet; nec vlla eſſe comminiſcenda futura conditionate merita, quorum vi, & præuiſione detur vni paruulorum, alteri negetur: vel ſi adeo abſurdo paradoxo nolint aſſentiri, abiiciendum errorem de gratiâ ex meritis collatâ. Huius dilemmatis neutra pars Pelagianis placuit, primam de meritis elegerunt ſtultè Semipelagiani, cum illis conditionate futuris nulla inſit vis, aut certa veritas, & notitia. Atque hæc eſt legitima interpretatio Argumentationis D. Auguſtini.

Neque obeſt quidquam quod obijcitur num. 12. hunc librum ſcriptum contrà Vincentium Victorem, ab hoc errore immunem. Id enim gratis dicitur, cum D. Auguſt. libro ſecundo Retractationum cap. 5. dicat his 4. libris multos errores, & peruerſitatem præſumptionis Victoris oſtendi, quatum vnâ Semipelagianis præiuit: & cum faueret Pelagianis negantibus peccatum originale, aut gratiam ex merito dari aſſerentibus; illum premit Argumento à meritis conditionate futuris, vt eiuret alterum errorem de gratiâ, ex meritis collatâ: eadem eſt defenſio quarti loci ex 26. libro contra Fauſtum capite 4. & efficax contra futura quæcumque, ante Dei decretum actuale.

At inquies, D. Auguſt. eo loco diſputat contrà Fauſtum Manichæum, non Pelagianum, aut Semipelag. quomodo poteſt ex his quæ cum illo diſputantur, antequam Pelagiani naſcerentur, intelligi quænam fuerit inter Diuum Auguſt. & Semipelagianos contentio? Quaſi quod eo loci affert, non ſit commune, nec pertineat ad omne genus futurorum, quæ à Deo pendere ſtatuit his verbis, *illud ſane ſcimus, hoc de Elia factum, quod Dei voluntas habet, quod autem voluntas Dei non habet, fieri de quoquam omnino non poſſe.* Adeo patet hæc regula, vt in anteceſſum valeat contra errores aliquando naſcituros, qualis eſt ille, quem refellit D. Auguſtin. de meritis conditionate futuris ante Dei decretum. Quinti loci examen differimus ad Paragraphum ſequentem.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Difficiliorum Argumentorum ſolutio quibus ſuperiora impugnantur.

HACTENVS leuioribus argumentis vellicata ſunt teſtimonia per partes;apertiùs omnia vniuerſim per multas ambages impetuntur 5. Argumentis difficilioribus. Certe cum de mente, Authorum agitur, eo magis ſuſpecta videtur interpretatio,& inquiſitio, quo ſubtilior eſt,& apices Metaphyſicæ captantur. Sed ne ſingula quæ his argumentationibus afferuntur, ad longiùs examen vocemus; non omiſſa idonea reſponſione; aperiendus eſt controuerſiæ ſtatus, ex ipſis locis vnde ſunt deprompta teſtimonia, libris de Prædeſt. Sanctorum, contra 2. Epiſtol. Pelagianorum, & de Origine Animæ. Vt ipſimet tituli librorum clamant, non agitur de quibuſcunque futuris, aut operibus, ſed gratiæ, eiuſque auxiliis, non toto ambitu, ſed homini lapſo ad ſalutem neceſſariis. De gratia enim Chriſti agitur ex redemptione captiuis, non homini ſtanti, aut Angelis conferendâ: & ad hoc caput reuocatur quæſtio, an collatis homini auxiliis, quibus poſſibilitas iuuatur, illorum vſus, & actus qui inde exiſtunt, ſint priùs à diuinâ, an à creata voluntate, ſeu vtrum Deus homini præuideat ab æterno, & ex tempore inchoandum à ſeipſo conſenſum, an à Deo detur. Hoc vnice controuertitur D Aug. inter & Pelagianos,& Semipelagianos,& quamuis ab iis quæ de ſubiecta quæſtione docet, & ſtatuit D. Auguſtinus, poſſimus aſſurgere ad principia communia omnibus gratiæ & naturæ operibus; intempeſtiue tamen ad illam regulam generalem noſtra diſputatio reuocaretur, & præpoſtere deſcenſus inde fieret ad interpretenda, quæ D. Auguſt. tradit de auxiliis homini lapſo neceſſariis, nec permiſcendæ controuerſiæ ſunt quæ ſingulares habent difficultates.

His breuiter prænotatis, facilis eſt reſponſio ad quinque Argumenta per ſe ſatis intricata, quibus noſtra interpretatio impugnatur. Solutio primi occupata eſt noſtra obſeruatione, non agi his libris D. Auguſtini de Prędefini-

tionibus generatim quarumcumque rerum, ſed bonarum; neque id vniuerſim de quibuſcumque actionibus, quæ ad ſalutem pertinent, ſed de his tantum bonis, quæ ex gratia Chriſti Redemptoris profluunt. Hinc ergo cadit quod primo Argumento aſſumitur; nos tota molitione eo tendere, vt obtineat apud D. Auguſt. tam late patere prædefinitionem, quam præſcientiam futurorum. Quidquid de hoc ſit, nihil refert ad noſtram controuerſiam; quia ad interpretationem D. Auguſtini ſatis eſt, omnia gratiæ opera ab homine lapſo & ſanato elicita, cognoſci tantum in prędeſtinatione, ſeu prædefinitione quâ dantur, quidquid ſit de operibus hominis ſtantis & Angelorum; quod ad aliam diſputationem ſpectat.

Hinc etiam pręcluduntur difficultates quas congerit ſecundum Argumentum, vtrum ita ſe res habeat, de operibus naturæ bonis, aut malis, aut indifferentibus. Quidquid de his rebus ſtatuatur, ſufficit ad ſubiectam controuerſiam, ex D. Auguſt. cauſam diſcretionis electorum, & reproborum, non eſſe repetendam, neque à naturâ, neque à gratiâ communi bonis & malis, neque à voluntate creata, ſed à diuina, & à prædeſtinatione. Si hoc neges, vincet procul dubio hæreſis Pelagiana, illique decedet, quam propugnat D. Auguſtinus, Catholicorum ſententia: nihilque verius quam quod ex Salmanticenſibus carpitur num. 32. concęſſo decreto conditionato, aut abſoluto, quo nitatur futurus noſtræ voluntatis conſenſus, euacuari errorem Pelagij: quia hoc conſtituto, prima diſcretionis & prædeſtinationis bonorum cauſa refunditur in voluntatem diuinam, quam illi contendebant referendam eſſe ad voluntatem creatam, quâ ſub auxiliis gratiæ communis, ſe ipſum quiſque diſcernit, à ſe ſumit initium ſalutis, & vſum gratiæ, quaſi à Deo ſolum poſſe habeat, à ſeipſo velle.

Hinc etiam ſoluitur tertium Argumentum duobus ſuperioribus duplo longius, & implicatius, quod eâdem obſeruatione excluditur. Si D. Auguſt. ante decretum voluntatis de dandâ gratiâ efficaci ad opus bonum, negaret à Deo ſciri vt conditionate futurum, eâdem inquiunt ratione, negandum illi erat præſciri à Deo non eſſe futurum. Hanc propoſitionem quæ eſt totius Argumenti cardo, negauimus aliàs cum Nazario, ex quo aſſumpſimus

hoc ſumme obſeruandum; propoſitionum de futuro contingenti ante diuinæ voluntatis determinationem, vel cuiuſcumque cauſæ, falſam eſſe affirmatiuam, veram quæ negat rem futuram, veritate tamen non omnino immutabili, niſi propoſitio in ſpeciem negatiua, vim habeat affirmatiuæ. Ac proinde falſum eſt, quod progreſſu illius Argumenti aſſumitur, illo priori rationis inſtanti ante decretum Dei, parem eſſe rationem, ſeu præciſionem futuri, & non futuri: nam pro illo inſtanti rationis, aut naturæ, quo decretum diuinum & omnem cauſæ determinationem intelligitur antecedere, falſa eſt affirmatiua, *res erit*, vera, negatiua, *non erit*, quod veriſſimum eſt pro illo ſtatu, aut inſtanti, quo nulla eſt, aut concipitur cuiuſcumque cauſæ determinatio ad rei futuram productionem.

Dixi veram eſſe, non tamen veritate omnino immutabili, donec accedat decretum de actu non ponendo, cuius vi propoſitio ſpecie negatiua, tranſit in affirmatiuam omnino immutabilem; quo ſenſu, quâue formâ aſſumitur à D. Auguſtino, & opponitur falſæ propoſitioni affirmatiuæ *res erit*, quia D. Auguſtinus diſputat cum Pelagianis, ex regulis Scripturæ, & Theologiæ, non ex præciſionibus Metaphyſicis, quaſi rem futuram, aut non futuram attenderet, vt à decretis Dei ſeiunctam; ſed ſupponit alteri parti adiunctum decretum, cuius acceſſione ſit certò à Deo præſcita. Si vero ſepoſito Dei decreto, veritas futuris conſtaret; vinceret ſine dubio Pelagius, & primas vindicaret voluntati creatæ, poſtremas relinqueret gratiæ, & voluntati diuinæ. Atque hinc manifeſtum fit, futuris quibuſcumque, maxime ad ſalutem ſpectantibus operibus bonis, in neutram partem veritatem competere, aut à præſcientia attingi ante acceſſum decreti diuini: Nam ſi eo poſſibili, & gratiâ poſſibilitatis ſuſpensâ, conſenſus voluntatis creatæ ex innatâ libertate præuideatur futurus, quatenus decreto & gratiæ Dei indifferentibus, in alteram partem dat determinationem; quis non videat, neceſſariâ conſecutione quæcumque negat D. Auguſt. & Pelagiani affirmant, veriſſima & certiſſima eſſe, quemlibet ſe diſcernere, initium ſalutis, & prædeſtinationis cauſam, à noſtrâ voluntate eſſe vt à prima radice? Hinc deffendi poſſunt ſigna rationis, quæ diſtinguunt Salmanticenſes, &

quæ male expunguntur, nec melius refellitur negatiua futuritio rei ad ſenſum Nazarij explicata.

Eâdem obſeruatione expeditur 4. Argumentum. Falſum enim eſt quod prima propoſitio aſſumit, dum Dei præſcientiam de futuro conditionato ſiſtit intrà ſignum rationis quod antecedit omne decretum, vt inde inferatur, non debere D. Auguſtinum prima ratione contrà Pelagianos aſſumere, quod oppoſitum ſit abſolute futurum: ſupponimus enim D. Auguſt. non agere de conditionate futuris Metaphyſicum, ſed Theologum, nec ex ſolis præciſionibus, & oppoſita propoſitione, non futuri ſpecie & reipſa negatiua arguere; ſed ex hypotheſi Scripturæ, vt vi decreti diuini euadit in propoſitionem formâ negantem, reipsâ ac virtute affirmatiuam, quo ſenſu diximus aliàs ex Nazario, propoſitionem *res non erit*, vt habet adiunctum decretum de re non ponenda, cùm propoſitione affirmatiua *res erit* contrariè, non contradictoriè pugnare.

Quid vero ex primâ propoſitione ſic explicatâ emolumenti ſperati poſſit, non video, niſi ex falsâ ſuppoſitione quæ inſinuatur Numero 35. ante omne decretum, conditionate certum & verum eſſe, eum qui rapitur morte immaturâ eſſe peccaturum; vt inde inferatur non futuritionem vnius rei abſolutè, nullo modo opponi futuritioni conditionatæ eiuſdem partis, & male argumentari, quicumque ex vnius poſitione, alterius inferret deſtructionem: quæ tamen tota vis eſt Argumenti Auguſtiniani, non eſſe futurum conditionate peccatum hominis morti immaturâ rapti ante admiſſum peccatum: eſto, nouerit Deus, illum abſolutè non peccaturum, potuit tamen noſſe conditionatè peccaturum, quæ erat aſſertio Pelagianorum.

Vt illius Argumenti nodus reſcindatur, eſt obſeruandum, oppoſitionem abſolute non futuri cum futuro conditionate, duplicem diſtingui debere, ſpeculatiuam vnam, practicam alteram, ſi his verbis vti liceat intricatiſſimæ rei explicandæ gratiâ. Primi generis, ea eſt, quæ ſpectatur oppoſitio vi propoſitionum, non attenta cauſa & origine, vnde illis veritas aduenit; atque hoc ſenſu legitima eſt Argumentatio allata D. Auguſtini: nihil enim repugnat, oppoſitum abſolute non futurum, rei conditio-

nate futuræ, & male ex poſitione illius infertur iſtius de ſtructio: quia ſi ſpectemus vim propoſitionis, poteſt eadem res non eſſe futura abſolute, & eſſe futura conditionate. At ſi cauſam futuritionis expendamus, certum eſt ſecum pugnare. Quid vero id eſt? Paucis meam mentem & reſponſionem aperio.

Pelagiani quibuſcum pugnat D. Auguſtinus, volunt veritatem conſtare futuro conſenſu præuiſo, ex vi innatæ libertatis, decretum poſſibile & gratiam indifferentem ad ſe trahentis, vt ſe ab aliis ſecernat actu illo à ſe vt à prima cauſa deprompto. Hoc negat & pernegat D. Auguſtinus, & ex futuro abſolute conſenſu vi prædeſtinationis, infert deſtructionem actus illius abſolute, vel conditionate præuiſi ex propriis viribus eliciti; *Quia*, inquit D. Auguſtinus, *à Deo, non à nobis ipſis diſcernimur, & initium ſalutis à Dei prædeſtinatione & à decreto eſt, non à nobis ipſis.* Atque ea eſt vis Argumenti, quo D. Aug. aduerſarios vrget, ſumptum ab oppoſitione non futuri abſoluti, cum futuro conditionate; attenta cauſa vnde prouenire poteſt quæ illis inſit veritas, nempè à decreto diuino, non à voluntate noſtra, vt à prima cauſa boni actus ſiue conditionatę, ſiue abſolute futuri.

Huius quarti Argumenti ſolutio fiet apertior Reſponſione ad quintum. Auguſtinus non impugnat ſcientiam conditionatam conſenſus quamcumque, nec ſenſu noſtro, vt à decreto Dei veritatem habet; ſed Semipelagianorum & Recentiorum ſenſu, vt profluit tanquam à prima radice, à noſtra voluntate, cuius Deus expectet conatum, quem tamen ex D. Auguſtino daturus ſit. Hinc ergo manifeſtè patet, dum Auguſtinum aduerſariis opponimus, nulla ratione nobis oppònere; quia reuera nulla futura etiam conditionate, ſaltem eorum quæ ad ſalutem hominis lapſi pertinent, admittimus eo genere futuritionis, quæ à nobis ipſis vt à prima cauſa initium habeat. Patet etiam Auguſtinum non excludere tantum futuritionem abſolutam, ſed etiam conditoinatam quamcumque, quæ à nobis vt à prima cauſa, non à decreto diuino emanet.

Atque hinc ſoluitur quod ad finem num. 36. ſcribitur. Videamus, inquit, quid conſilij capiendum nobis ſit, vt ſuffragio D. Auguſtini à contrario, ſcientiam noſtram

eluceat, eam laudare, & ſi res poſtulet, etiam admirari: non eſt dubium quin toto hoc Paragrapho magnâ contentione, & pari ſubtilitate, ſit diſputatum contra Salmanticenſes. Sed quo ſpectat tanta molitio, & congeries Argumentorum contra germanam D. Auguſtini interpretationem? Nempe vt aliquam veri ſpeciem habeat, quæ ad finem Paragraphi affertur explicatio teſtimoniorum Diui Auguſtini, omnino improbabilis; à ſenſu tum D. Auguſtini, tum Semipelagianorum, & ab omni denique ſimilitudine veri aliena, operibus bonis, aut malis, quæ paruulos mortuos adultâ ætate, ſi eo perueniſſent, ante vel poſt baptiſmum, eliciturος eſſe aſſerebant, & à Deo conditionate cognoſci, vim aliquam meriti ineſſe, quâ Deus moueretur vt bene merito baptiſmum conferret, negaret indigniori.

Licet abſurdum, & ſtultum ſit hoc aſſerere; non tamen ita apertam præ ſe fert abſurditatem, quin poſſit in mentem venire alicui, & admitti, cum grauior aliqua hominem difficultas premit, cuius effugiendæ causâ minus mali putat eſſe huiuſmodi abſurdum vorare. His vero operibus conditionate futuris, & à Deo, vt ſupponebant Pelagiani, certo cognitis, dare rationem exiſtendi, qualem habent abſolute futura, nec quidquam ab illis differre, atque hoc à Semipelagianis aſſertum, & tantum ab Auguſtino impugnatum, illæsâ, & intactâ illorum veritate, & notitiâ ſub ſtatu conditionate futuri; omnem ſuperat ſtuporem & ſtultitiam; vt opus fuerit Semipelagianos hæreticorum ingenioſiſſimos, vt hoc in animum inducerent paruulorum opera ante adultam ætatem defunctorum, nec niſi adultâ ætate elicienda, habere exiſtentiam; qualis competit ſolis rebus future abſolutis; neceſſe eſt, inquam, hominum ſtolidiſſimos, & ſenſus communis expertes fuiſſe. Atque hoc nobis credendum indicitur, ne credamus D. Auguſtinum, in Semipelagianis huiuſmodi paruulorum merita, non aliunde improbaſſe, aut impugnaſſe: quod cum nequidem fingi poſſent, niſi vt conditionate futura; illis tamen exiſtentiam aliquando abſolute futuram aſſererent: tanti eſt ſcientiam mediam tutari, vt illius causâ nos ipſos, vel alios etiam ſubtiliſſimos damnemus, ad fidem rerum quæ prorſus omnem fidem ſuperant, & mentis effugiunt cogitationem.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Defenditur ſecundum genus teſtimoniorum ex D. Auguſtino.

SECVNDVM teſtimonium ſuperius illuſtrabit. Poteſt vero paucis hoc Argumento perſtringi. D. Auguſtinus eam ſcientiam reiecit, tanquam inutilem ad ſeruandam libertatem humanam, & Chriſti gratiæ infenſam, imo in totum Deo repugnantem (quod aliàs diſputabitur) quam SS. Proſper, & Hilarius ſuis ad eum Epiſtolis retulerunt à Semipelagianis adinuentam tutandæ libertati, & cum gratia conciliandæ causâ, eamque adhibitam ad explicanda arcana prædeſtinationis, vocationis, perſeuerantiæ electorum: Atqui huiuſmodi ſcientia reipſa eſt ſcientia conditionatorum, quæ decretum antecedit, eo ſenſu quo gloriatur Molina à ſe excogitatam, & ſi fuiſſet explanata ab Auguſt. approbatum, iri. Ergo ſcientia media conditionatorum repugnat Auguſt. Conſequentia eſt legitima: probandæ ſunt ſingulæ partes Argumenti.

Atque vt à ſecunda, & Minori incipiamus, Aduerſarij vltro fatentur à Semipelagianis cognitam, & vſurpatam ſcientiam futurorum conditionate ante decretum, Ita Suares libro 2. de Prædeſt. cap. 5. hoc videtur inſinuare P. Annatus Diſput. 3. Numero 50. reſponſione ad hoc validiſſimum Ioannis à S. Thoma Argumentum, quando Auguſt. agit contra Semipelagianos & decretum Dei, ac Prædeſtinationem præſcientiæ præmittit, vel ſemper locutus eſt de futuris abſolutis, vel etiam de conditionatis: Reſpondetur de abſolutis ſemper agere, quoties vrget neceſſitatem præſentis, atque actualis decreti ad præſcientiam futurorum actuum. Vt omittam hanc reſponſionem eſſe meram petitionem principij, id ſolum elicio, non negari Semipelagianos vere agnouiſſe ſcientiam mediam, ſeu præſcientiam futurorum conditionate: vnde.

Confirmatur teſtimonium ſuperiotis Paragr. & probatur Minor poſtremi noſtri Argumenti, ſi quæ futura conditionata admiſere Pelagiani ſciri à Deo per ſcien-

tiam mediam, ea maxime fuere merita, & opera quæ certo nouerant non eſſe futura, idque ex ipſis terminis aſtruebant: Atqui huius generis erant merita paruulorum ante maturam ætatem, & vſum rationis defunctorum, quæ tamen non niſi maturâ ætate mpleri & comparari poterant: Ergo huiuſmodi merita ſecundum Semipelagianos pertinebant ad ſcientiam conditionatè futurorum. Modo ſubſumimus: Atqui de huiuſmodi futuris, etiam poſt ipſorum præuiſionem conditionatam, exſtabant ex D. Auguſtino ſecundum Semipelagina. decreta actualia dandi vni paruulorum, & alteri negandi baptiſmum: Ergo falſum eſt quod aſſumitur illâ reſponſione, D. Auguſtinum ſemper de futuris abſolutis, nunquam de conditionatis agere, cum admittit neceſſitatem præſentis decreti ad præſcientiam futurorum.

Probatur eadem veritas Argumento à meritis adultorum: Semipelagiani, cum vrgebantur exemplis paruulorum, & adultorum, quibus conferebatur gratia baptiſmi, aut prædicationis Euangelij, nullo bonæ voluntatis initio præuio, aut prærequiſito, ad ſcientiam conditionatorum confugiebant, vt D. Proſper refert: *Ex paruulis*, inquit, *docent tales perdi, taleſque saluari, quales futuros illos in annis maioribus ſi ad actiuam ſeruarentur ætatem, ſcientia diuina prauiderit.* En conceptis verbis expreſſam ſcientiam conditionatorum, cui decretum diuinum aſtruebant Semipelagiani: quod ita refellit D. Proſper verbis ſequentibus: *In tantum quibuſcunque commentitiis meritis electionem Dei ſubiiciunt, vt quia præterita non exſtant, futura quæ non ſint futura confingant: nouoque abſurditatis genere, apud illos non agenda præſcita ſint, & præſcita non acta ſint.*

Vim huius Argumenti licet ex ſuperioribus colligere, in eo poſitam, quod Semipelagiani operibus conditionate futuris paruulorum in adultâ ætate, perinde vim merendi, aut demerendi apud Deum aſſererent, ac ſi aliquando exſtitura eſſent, quamuis certiſſime ſcirent, nunquam abſolute futura: ideo D. Proſper vocat commentitia merita: neque aliâ ratione potuit eludi hoc Argumentum ex D. Auguſt. & Proſper. contra ſcientiam mediam Recentiorum; niſi affictâ Semipelagianis non ſolum abſurditate incredibili, ſed etiam manifeſta impli-

catione terminorum; vt crederent merita abſolute futura paruulorum ætate adultâ, ad quam ſupponebant nunquam peruenturos, ac proinde ſub ſtatu conditionato manſura. Diuerſa enim ſunt & plurimum diſtant hæc duo paradoxa, futuris conditionate operibus, ſeu bonis, ſeu malis, ineſſe vim futurorum abſolute ad merendum, aut demerendum, & ipſam abſolutorum exiſtentiam. Hoc enim poſtremum non poteſt aſſeri, niſi ex ipſa vocis, & terminorum ignorantiâ. Vtrumque tamen impingitur falsò Pelagianis Diſput. 3. Numer. 23. ſed adeo iniqua viſa eſt ſuo Authori hæc accuſatio, & ab omni ſenſu aliena communi, vt illius retractationem legam Diſput. 4. Num. 24. his verbis, quæ eſt ſumma omnium reſponſionum ad teſtimonia ex D. Auguſtino, *pugnabant autem Maſſilienſes non pro quâcumque libertate hominum, ſed pro illa, quæ ſibi ſufficeret independenter à Dei auxilio, ad dandam cauſam diuinæ conſtitutionis decernentis gratiam, decernentis gloriam poſt finalem exitum, decernentis applicationem, vel ſubſtractionem baptiſmi, atque etiam prædicationes, & cauſam illam ex abſoluta præſcientia traxerunt, quamdiu illa potuit prætexi; quandiu non potuit, confugerunt ad conditionatam.*

Maximum commodum ex contextâ ſerie hæreſis Pelagianæ & Semipelagianæ decerpimus; & ſi alius nos deficeret fructus, certè non eſt pœnitendus, quod reſponſio allata, qua nititur tota defenſio ſcientiæ mediæ, omnino conuellatur. Quid enim magis ab omni ſpecie veri alienum, quam quod aſſeritur primâ huius reſponſionis parte, Semipelagianos pro ea ſolũ libertatis parte pugnaſſe, quæ ſibi ſufficeret independenter à Dei auxilio ad dandam cauſam diuinæ conſtitutionis: cum omnes D. Auguſtini, D. Proſperi, & ipſorummet hæreticorum libri reclament, ex quibus ſole meridiano euidentius fit, illos omnia poſſibilitatis auxilia admiſiſſe, vno excluſo, operationis & voluntatis, quo calumniabantur remoueri omnem induſtriam, tollique virtutem? Mirum eſt ſane, auſos fuiſſe Recentiores, tam craſſum errorem impingere Semipelagianis, renitentibus D. Proſpero, & D. Hilario, qui illos ab huiuſmodi calumniis aperte vindicant. Quid enim expreſſius, quam quod D. Proſper ſcribit D. Auguſtino his verbis?

verbis? *Pene omnium par inuenitur & vna ſententia, quâ propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam receperunt, vt ob hoc Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſcuiuſque præuiderit, & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in qua futurus eſſet voluntate, & actione, præſcierit.* Ergo falſiſſimum eſt quod imponit Semipelagianis, *ipſos aſtruere non quamcumque libertatem hominum, ſed qua ſufficeret independenter à Dei auxilio, ad dandam cauſam diuinæ conſtitutionis decernentis gloriam, post finalem exitum:* cum D. Proſper expreſſe dicat, *ſub ipſo Dei adiutorio vna & pari ſententiâ præſcitos dediſſe occaſionem propoſito, & prædeſtinationi Dei*

Nec veriùs eſt, decretam hominibus gratiam prædicationis, ex libertate quæ ad id ſufficeret, independenter à Dei auxilio: cum idem Hilarius dicat, *qui autem credituri ſunt, quive in eâ fide, quæ deinceps per Dei gratiam ſit iuuanda, manſuri ſunt, præſciſſe ante mundi conſtitutionem Deum: & eos prædeſtinaſſe in Regnum ſuum, quos gratis vocatos, dignos futuros electione, de hâc vitâ bono fine exceſſuros eſſe præuiderit.* Si gratis vocati ſunt ex D. Proſpero, quo animo, quâue fiduciâ, dicitur illis decretam prædicationem, quâ vocantur, à libertate, quæ ſibi ſufficeret independenter ab Dei auxilio? Si nec vocatio gratiæ data eſt niſi gratis; quâ ſpecie veri dicetur, ex eâdem libertate, quæ nullo Dei auxilio egeat, adeptos eſſe perſeuerantiam: de quâ hoc vnum Auguſtini aſſertum improbabant, quod illius donum ita efficax eſſet ex ſuâ naturâ, vt irritum fieri non poſſet? *Illam præſcientiam*, inquit D. Hilarius, *ſic accipiunt, vt propter fidem futuram intelligendi ſint præſciti, nec cuiquam dari perſeuerantiam, à quâ non permittitur præuaricari, ſed à quâ poſſint ſuâ voluntate deficere, & infirmari. Nec poterant pati, eam quoſdam perſeuerantiam percepiſſe, vt nonniſi perſeuerantes eſſe non poſſint* Ergo Semipelagiani nullum genus auxiliorum, & gratiæ excludebant, quâ iuuaretur poſſibilitas, ſed quâ infallibiliter daretur velle, & perſeuerare, quod eſt auxilium *quo*, ſeu voluntatis

Falſum eſt etiam quod paſſim dicitur, Semipelagianos iis actibus, vnde initium ſalutis repetebant, aſſe-

nile verum meritum, quo gratia, gloria, baptiſmus, aut prædicatio compareтur: ab hoc enim errore Pelagianorum receſſiſſe diximus Art. ſuperiori, Paragrapho primo: & Paragrapho ſecundo, ipſorum teſtimoniis euicimus nullum eos detrectare verbum, quo recentiores illud initium bonæ voluntatis, quo quiſque ſe diſcernit, extenuant; ne rationem meriti habeat, vt inde manifeſtum ſit, vtroſque reuera conſentire, vix poſſe ſciungi, niſi affiсto Semipelagianis aliquo errore.

Nec verius eſt, Semipelagianos cum de futurorum præſcientia agunt, quorum occaſione vocantur, prædeſtinantur, &c. locutos eſſe de futuris abſolute, quod cùm multis Argumentis euincere in promptu eſſet, idque iam meditarer, opportunus occurrit locus ex Epilogo qui me hoc labore leuauit, his verbis quæ lego Epilogi Numero 13. Breuiter reſpondere Auguſt. *Illis verbis, vtrum illos præſcierit tantum, aut prædeſtinauerit; intelligere prædeſtinationem, non quæ præcedat, ſed quæ accedat ad pr. ſcientiam fidei conditionate futuræ, faciatque illam futuram abſolute.* His paucis verbis euertitur quidquid reſponſum eſt Salmanticenſium, & Ioannis à ſancto Thoma Argumentis Diſput. 3. cap. 3. Parag. 2. & Diſput. 4. cap. 2. Vnde ſic argumentor ad hominem. Quidquid Semipelagiani volunt per ſcientiam mediam explorari, antequam prædeſtinatio quidquam decernat, pertinet ad fidem à quâ volunt eſſe initium noſtræ ſalutis vt Articulo ſuperiori fuſe oſtenſum eſt. Atqui vt modo relatum eſt ea fides eſt tantum conditionatè futura, nec poteſt fieri abſoluta, niſi decreto ſequenti prædeſtinationis; Ergo quidquid docent Semipelag. de præſcientiâ exploratrice ad prædeſtinationem, pertinet ad ſcientiam mediam, quæ fidem conditionate futuram attingat. Conſequentia eſt euidens, nec minus eſt Maior aperta: Minor eſt deſumpta ex loco citato.

Vnde certiſſimum eſt quod aſſumit primâ ſui Argumenti propoſitione Ioan. à S. Th. Proſperum, & Hilarium ex Semipelagianis propoſuiſſe Auguſtino ſcientiam mediam, ſiue fidei conditionate futuræ, & immerito dicitur Diſput. 4. Numero 24. *Cum Ioannes à S Thoma aſſumit, & probat illam propoſitionem, petere principium, & ſupponere quod eſt in quæſtione, & verba illa Fauſti niſi*

præſcientia explorauerit, prædeſtinationem nihil decernere, eſſe intelligenda de præſcientiâ abſolutâ, non conditionatâ. Nam fides eſt quam maxime explorat, quæ admittitur conditionate tantum futura ante decretum prædeſtinationis.

Eadem Argumei tatione falſi conuincitur, quod eſt additum conſequenter, præſcire Deum quinam eſſent bene vſuri libero arbitrio, Euangelio credituri abſolute, non conditionate: & tum Deum decernere, vt illis daretur gratia, non iam ad volendum credere, & orare, ſed ad vlteriorem ſanctitatem comparandam. Nam ex loco citato Epilogi, huiuſmodi fides, & oratio præſcitur vt conditionate futura, nec in abſolutam tranſit, niſi per decretum, quo proinde fides datur, non vlterior ſanctitas.

Eodem Argumento refellitur interpretatio quatuor locorum ex Hilario & Proſpero, quibus ſcribunt Auguſtino, Deum præſcire per præſcientiam ante prædeſtinationem, quinam credituri ſint, quive in ea fide quæ deinceps per gratiam ſit iuuanda, manſuri ſunt. Neque enim eſt admittendum, quod gratis dicitur, ea loca explicanda de præſcientia fidei abſolute futura, cum ſit iam conceſſum ante decretum prædeſtinationis, non eſſe futuram niſi conditionate.

Nec dicas, excidiſſe non cogitanti, quod eſt ſcriptum in Epilogo, nec anteponendum his quæ ſuperiùs pluries ſint repetita: nam præter quod Epilogus vltimo ſcriptus vim habet quaſi Teſtamenti, & quæ præceſſere retractat; facile eſt idem Argumentis euincere, nec videamur arguere tantum ex conceſſis, & ad hominem.

Sed quid opus pluribus rem adeo apertam demonſtrare, cum ipſa verba quibus D. Proſper proponit quæſtionem aduerſus Maſſilienſes pertractandam, ita ſint de futuris conditionatis expreſſa, vt omnem auferant dubitationem, & tergiuerſationem excludant? Agitur de illâ præſcientiâ fidei, à quâ deſumunt ſalutis initium Semipelagiani, quâ vnâ conciliant libertatem cum prædeſtinatione ſaluandorum, id eſt, conditionate futuram ex ipſiſmet Aduerſariis. Quid vero de illâ ſibi vult ab Auguſtino reſponderi? Nempe, vtrum per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum ſaluandi prædeſtinatum infallibiliter: an ve-

ro vniformiter in omnibus præſcientia ſit ſubnixa propoſito, id eſt, an ſequatur ad propoſitum, & decretum Dei. Hic eſt controuerſiæ nouantiquæ ſtatus, quæ olim à Semipelagianis agitata, hodie à Recentioribus inſtauratur: an ſcientia attingens futuram conditionate fidem antecedat decretum Dei efficax, ac proinde illi non innitatur: an conſequatur ad illud, ita vt nullus futurus actus à libero arbitrio eliciendus poſſit efficaciter à Deo decerni, niſi præuiderit, quid voluntas, ſeu vocata, ſeu præuenta ſub Dei adiutorio, in hâc vel illâ diſpoſitione ageret, aut non ageret: quæ eſt ipſiſſima quæſtio Recentiores inter & Thomiſtas, ad quam ſibi reſponderi ab Auguſtino Proſper efflagitabat.

Eadem eſt Theſis propoſita à D. Hilario. Refert enim, Maſſilienſes aſſerere præſcientiam futurorum operum non poſſe, non præire decreto Dei efficaci, libertatem læſuro, ſi præſcientiam antecederet. Addit, Maſſilienſes hanc ſcientiam decreto præuiam confirmare ex libro Auguſtini ſex quæſtionum aduerſus Porphyrium, quarum vni reſpondet *voluiſſe Chriſtum apparere & prædicari apud illos, quos, & vbi ſciebat eſſe credituros.* Non eſt dubium quin illæ quæſtiones à Proſpero & Hilario propoſitæ, nedum veriori, ſed etiam omnino neceſſariâ interpretatione de futuris conditionatis ſint accipiendæ: & ſi Auguſtinus non potuit hunc ſenſum capere, ſtolidiſſimus fuit; quod ſentire iniurium eſt tanto Doctori; nequiſſimus ſi percepit, & Catholicam doctrinam ratus, noluit approbare, cauſam Eccleſiæ prodidit, paſſus tot calumniis inique patere, quas poterat depellere hoc vno verbo, ſe egiſſe de gratiâ præueniente voluntatem creatam omnibus communi, & ſubditâ libero arbitrio; quam extremæ fuiſſet dementiæ ſuſpicari fatum inducere, aut tollere libertatem.

Neceſſaria omnino reſponſio, & ab Auguſtino adhibenda, ſi veram reputaſſet; quâ vnâ omnes hæreticorum obiectiones profligabantur: quam omiſiſſe manifeſta fuiſſet fidei proditio & præuaricatio: ab eâ vero Auguſtinus adeo longe abfuit, vt toto libro de Prædeſtinatione & de Dono Perſeuerantiæ, quibus reſpondet Epiſtolis Proſperi & Hilarij, toto quidem lib. 1. demonſtrat nullam fidem, & altero nullam perſeuerantiam, ſiue abſolute, ſiue conditionate futuram, aut à Deo ſcitam ante decretum

Dei efficax, ſed ab illo, tum exiſtentiam, tum cognitionem certam fidei, & perſeuerantiæ, vt à primâ radice deſumit. Aut igitur ita cenſuit ſe rem habere, aut diſcordias Eccleſiæ ſolo litigandi ſtudio fouit, & ſcandalo fuit Catholicis, perinde ac hæreticis, cum tot malis mederi potuiſſet vnâ reſponſione, ſe agere de gratiâ omnibus neceſſariâ, omnibus datâ, & ex libero arbitrio ſuſpenſâ, quam Pelagianos ad finem, Semipelagianos initio ſuarum diſputationum vltro admiſiſſe demonſtrauimus.

Præterea, certum eſt hæreticos non ita præpoſtero noſtræ libertatis ſeruandæ ſtudio exarſiſſe, vt diuinam libertatem nihil curarent. At ſi ante decretum actuale ex ſolo poſſibili, Deus videret abſolute futurum pro innatâ cuiuſque libertate, diuina tolleretur, aut certe minueretur, vt agnouit Molina, noſque infra attingemus, reſque per ſe aperta eſt: quia non potuit Deus quidquam mutare eorum quæ præuidebat futura abſolute ante decretum, atque inde prædicandum erat Euangelium omnibus etiam incredulis: neque erat penes Deum negare illam Euangelij prædicationis, aut quamcunque aliam gratiam, quâ præuidebantur abuſuri. Omnes enim ſtabant ſub decreto poſſibili, omnes eâdem ſcientiâ præuidebantur aſſenſuri, aut diſſenſuri; omnibus ergo danda fuit eadem gratia generalis, nec liberum eſſe potuiſſet Deo, quibuſdam dare, negare aliis.

Hinc licet colligere miram aduerſariorum diſſenſionem: certum eſt præuiſos à Deo eodem inſtanti rationis eâdem gratia communi præuentos: quî ergo fieri potuit, vt conſenſus bonorum abſolute, diſſenſus malorum conditionate, ſit præſcitus? Neque enim negari poteſt hanc poſtremam partem ſub ſcientiâ tantum conditionatâ cadere, cum negata ſit illis prædicationis gratia, quâ abuſuros Deus præuidit, ſi concederetur; & inde aſſumpſit negandi occaſionem ex Semipelagianis: Ergo tantum fuit conditionate futurus, & præuiſus: & cum par ſit ratio conſenſus credentium prædicato Euangelio; omnino conditionate tantum præuideri oportuit à Deo: quando quidem eodem momento, & ordine, ratio fuit concedendæ prædicationis, quo diſſenſus aliis negandi: & cum diſſenſus eam vim habuerit vt conditionatè futurus, præpoſtere omnino & inconſequenter dicitur conſen-

ſus credentium fuiſſe abſolute præuiſus, nec decretam illis fidem abſolute dandam ex illâ præuiſione, ſed gradum fieri ad vlteriorem ſanctitatem, quod præter iam probatam diſſenſionem, & implicantiam, atque retractationem manifeſtam, adhuc hoc Argumento euinco.

Cum Deus præuidit prædicationi Euangelij diſſenſuros quoſdam, quibus hoc nomine neganda eſt, aſſenſuros alios quibus eâ de causâ concedetur; vel omnes ſtant ſub decreto poſſibili, vel ſub decreto actuali, vel increduli ſub poſſibili tantum, fideles ſub actuali. Quid horum trium electuri ſint Aduerſarij non video: quia reuera perinde falſa ſunt & impoſſibilia, vt illud Suſannæ locus ſit vſurpandi, *anguſtiæ ſunt vndique.* Si dicas omnes eſſe ſub actuali decreto dandi gratiam prædicationis: Ergo omnibus conceſſa eſt, etiam incredulis, quibus ſupponunt Semipelagiani eſſe negatam. Si velis omnes ſtare ſub poſſibili decreto, & concurſu Dei, reclamabunt hæretici, qui negant quidquam eſſe abſolute ſine actuali Dei auxilio, ſaltem ſimultaneo. Si contendas credituros ſtare ſub actuali, non credituros eſſe ſub poſſibili, euertis conſilium Semipelagianorum, qui hanc ſcientiam exploratricem inducunt, vt diſcrimen ſtatuant inter credituros, & non credituros, cur iſtis negetur gratia Euangelij, illis concedatur: Hoc vero diſcrimen repetunt, quod illi præuideantur conſenſuri, alij diſſenſuri: Ergo exploratrix præſcientia eodem gradu attingit diſſenſum & conſenſum, id eſt, ſub ſtatu conditionate futuri & præuiſi, tam conſenſus, quam diſſenſus, vt illud initium diſcriminis firmetur decreto incredulis negandi, credituris concedendi gratiam prædicationis.

Quid opus ſingula D. Auguſtini loca expendere, cum ipsâ inſpectione finis librorum, & diſputationum cum Pelagianis ſit demonſtratum, omnino improbaſſe ſcientiam illam futurorum, cui decretum prædeſtinationis & vocationis innitatur? Niſi dicas maligne ſenſum ſuum occultaſſe, aut per imperitiam non explicuiſſe. Atque hinc manifeſtior fit vis & ſenſus primi teſtimonij ex Capite 14. de Prædeſtinatione Sanctorum. Cum enim eo loci D. Auguſtinus agat de duplici futuro, abſoluto vno, nempe de morte immaturâ, quâ electus periculis peccatorum erat certo eripiendus; & de conditionate

ſuturis, nempe peccatis, quibus futurus erat obnoxius, ſi longiorem vitam viueret; futuro primi generis certam exiſtentiam & notitiam aſtruit, vtramque alterius negat his verbis, *Deus hoc præſciuit quod futurum erat, id eſt, quod ei mortem immaturam erat præſtiturus, vt tentationum ſubtraheretur incerto.* (En primum futurum abſolute.) *Non quod peccaturus eſſet, qui manſurus in tentatione non erat* (En ſecundum de futuris conditionate futuris.) quæ negat à Deo ſcita. Nec ad mentem Aduerſariorum reſpondiſſet D. Auguſtinus, negatâ exiſtentiâ huiuſmodi futurorum, & veritate ac notitiâ conceſsâ; ſed ſophiſtam egiſſet diſſimulatâ difficultate futuri conditionati, cui concedebant Semipelagiani veritatem futuri, exiſtentiam abſolutam negabant. Si illis aſſenſus eſt D. Auguſtinus; cur litigat, & negat huiuſmodi futura non magis ſciri à Deo, quam extitura abſolute? Si diſſentit; viderint Aduerſarij; num magis ad Semipelagianos, quam ad D. Auguſtinum accedant.

Fruſtra etiam ſingula proſequerer, & refellerem quæ per multas paginas leguntur reſponſa ad Argumentum Ioannis à S. Thoma, cum aſſertum quo omnes nituntur ſolutiones, radicitus ſit euerſum; D. Auguſtini cum Pelagianis controuerſiam eſſe de futuris abſolutis, vel de malo vſu ſcientiæ mediæ: cum demonſtratum ſit quæſtionem à Proſpero & Hilario propoſitam Auguſtino, nomine Pelagianorum, in hoc poſitam eſſe, an præſcientia decreto, vel decretum præſcientiâ nitatur. Primum negabant Semipelagiani, quod cenſerent extingui libertatem, præuia ad præſcientiam decreti efficaciâ: & ideo eam molliebant præſcientiâ futuri conſenſus, ſub decreto poſſibili, & adiutorio Dei conditionate futuri; quam ſi admiſiſſet D. Auguſtinus, aut id ſibi licere putaſſet, extremæ fuiſſet inſaniæ, ſuſpectam habere quamcunque gratiæ neceſſitatem, aut efficaciam ſubditam libero arbitrio, quaſi fatalem neceſſitatem induceret: & fruſtra fatigaremur in confirmandâ re euidentiori, quam vt probatione egeat, quamque ipſa veritas aperta ab Aduerſariis extorſit.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Refelluntur reſponſiones ad teſtimonia D. Auguſtini.

HVIC noſtræ Argumentationi confirmandæ ſupereſt qua illi adhibet ſolutiones P. Annatus Diſputationis 3. Cap. 3. & Diſput. 4. cap. 2. refellere. Nullâ certiori viâ perueniri poteſt ad mentem Maſſilienſium, & Pelagianorum, quam ipſis Argumentis quibus diximus impugnare decretum, & auxilium, quod D. Auguſt. nullâ præſcientiâ fulcit. Vnde calumniantur Pelagiani, octo, Semipelagiani, decem inſinuatis Argumentis tolli libertatem, & virtutes, induci fatum, deſperationem, &c. Is eſt legitimus controuerſiæ ſtatus, idque contendunt omnes hæretici, *vt ſaluus ſit dignis ſaluari ex fonte volendi*, id eſt, vt quidquid ab æterno decretum ſit, quidquid ex tempore paratum, & collatum auxiliorum, ſubiiciatur voluntati creatæ, vt primæ radici ſalutis, quæ auxilia ſufficientia, ſeu poſſibilitatis reuocet ad vſum. Si hæc D. Auguſt admittat, concordiam inibunt: ſi neget, indicent bellum. Quare inuertitur omnino controuerſiæ ſtatus, cum Diſput. 4. Num. 24. ad hoc caput reuocatur, quæ ſit occaſio ab homine data, cur gratiæ prædicationis & baptiſmi quibuſdam detur, negetur aliis.

Præterea mens Pelagianorum inquiritur, ex iis quæ ab inuitis extorquentur, in quæ ab Aduerſariis compelluntur, qualia ſunt merita commentitia paruulorum, & adultorum: at præſcientia exploratrix, quæ decretis præit, Pelagianis loco clypei & teli eſt: hâc vnâ ſaluam libertatem prædicant, & D. Auguſtinum, qui præſcientiam decreto, non decretum præſcientiæ ſubiicit, Manichæum eſſe calumniantur.

Diſtinguenda igitur ſunt hîc, & vbique placita, quæ hæretici ſtatuunt, & totis viribus propugnant, ab abſurdis, in quæ adiguntur; qualia ſunt, quæ ſæpius obiicit paruulorum, & adultorum merita, à quibus abhorruere ſemper Pelagiani, & à Semipelagianis vi Argumentorum extorta ſunt. Hinc iudicet æquus Lector, quæ ſit

certior ad hæreticorum, & D. Auguſtini mentem indagandam via; an quam nos inimus ex placitis Pelagianis, & Semipelagianis communibus; an quam tentant Aduerſarij ex ſingularibus quibuſdam abſurdis Semipelagianorum, quæ acceſſio potius & frutices ſunt, quam radix erroris præcipui; non in hoc poſiti vt primâ & ſecundâ Reſponſione ad noſtrum Argumentum dicitur, quod libertatem humanam tutarentur per præſcientiam abſolutam actionum à diuina gratiâ independentium.

Mirum eſt ſane iſta dici contra fidem totius Antiquitatis, & expreſſum teſtimonium D. Proſpeti, qui illos ab hâc calumniâ vindicat, cum ait, *ſub gratia adiutorio, in quâ futurus eſſet voluntatę, & actione, præſciri à Deo electum & ſaluandum.* Nec verius eſt quod reſpondetur ſecundæ probationi Ioannis à S. Thoma, Diſputatione 4. Num. 25. D. Auguſtinum non improbaſſe huiuſmodi præſcientiam, quâ Pelagiani decretum vocationis, & prædeſtinationis fulciebant.

Vt omittam quæ huic ſolutioni confutandæ plurima præmiſimus, hoc addiderim; fuiſſe D. Auguſtini prudentiæ ex Euangelij præcepto ita Zizania errorum auellere, vt à frumento eradicando abſtineret: nec adeo in ſcientiæ mediæ abuſum exardeſcere, quin vſum ex Aduerſariis ad ſeruandam libertatem neceſſarium commendaret: & ſi inde ex Molina fidei Catholicæ de gratiâ, & prædeſtinatione veritas tota pendebat; non potuit id ne dicam improbare, ſed ne tacere quidem ſaluâ conſcientiâ, & religione. At quo folio, quo angulo librorum D. Auguſtini, extat adhibita ad huius arcani explanationem ſciëntia media? Aut vbinam potius non exploſa? Eam tacuiſſe ſumma fuit improbitas, aut inſcitia, ſi vna ſit ad has inſuperabiles enodandas difficultates ſatis idonea & expedita: eam vero reieciſſe, non occurrit quo nomine appellem. Silentium de hâc ſcientiâ à D. Auguſtino ſeruatum, altius qualibet tubâ clamat, fuiſſe improbatam.

Adde inopiam quam præ ſe ferunt Aduerſarij, vel minimi loci ex D. Auguſtino tot libris de hâc controuerſiâ ſcriptis, quo illius vſus inſinuetur: Nam ſi quando cum hæreticis de illâ diſputat, omnia de abſolutis futuris interpretantur Aduerſarij, ne ſi mentionem de conditionatis fieri agnoſcant, videatur à D. Auguſtino damnata,

& à ſolis hæreticis vſurpata. Et ideo reſponſionibus ad Ioannem à S. Thoma, & Salmanticenſes paſſim dicitur, cauſam decretorum Dei Semipelagianos traxiſſe ex ſcientiâ abſolutâ, quandiu illa potuit prætexi: quando non potuit, tunc tandem confugiſſe ad conditionatam.

Sed cum illos eo compulit D. Auguſtinus, cur doctrinæ vtiliſſimæ & ad res fidei deffendendas neceſſariæ, abuſum vbique damnat, vſum tacet & diſſimulat; vt videatur cum zizania triticum eradicare, & viam præcludere, aut certe non munire qua poterat compendio ad ſanam mentem, & doctrinam hæreticos reuocare? Ad id ſat fuiſſet indigitare hanc ſcientiam mediam, ſublato abuſu, quo res vtiliſſima corrumpebatur in religionis perniciem.

Sic enim poterat errantes compellare: te vobiſcum conuenio, non aliam ſtatuo, aut prædico gratiam, quam quæ Pelagianis ad finem diſputationis, & vobis ſemper placuit, innixam præſcientiæ, quæ exploret, quid voluntas ſub adiutorio poſſibilitatis eius libertatis ſubdito factura ſit, ad quam decretum conſequatur beneficio ſcientiæ, illæſa libertate, aliàs nunquam futurum. Sic mea, & totius Eccleſiæ explanata mente, cur fatum, ignauiam, deſperationem, & alia id genus mala fictitia nobis obijcitis, conſecutura tantum ex decreto, cui nulla præluceret ſcientia media? Duo tantum ad ineundam nobiſcum pacem æternam poſtulo: ne impoſterùm huiuſmodi calumniis nos impetatis, & ſuperſedeatis à commentitiis paruulorum & adulrorum, qui immaturâ morte præripiuntur meritis, à quibus veſtri parentes Pelagiani adhorruerunt.

His potuit, imo & debuit ſi licebat, D. Auguſtinus conditionibus conuenire, & allicere ab Eccleſia extorres Semipelagianos. Verum ab hâc concordiâ adeo longe abfuit, vt negaret futuris quibuſcumque, ſeu abſolutis, ſeu conditionatis, vllam veritatem certo ſcitam conſtare ante decretum: ac proinde præſcientiam decreto, non decretum præſcientia fulciri oportere, ſaltem in his quæ ex Chriſti Redemptoris gratiâ proficiſcuntur. Hoc euicimus multis D. Auguſtini teſtimoniis ſuperiori Paragrapho, & Articulo: hoc ipſum confirmatum eo vindiciis locorum, quæ à Salmanticenſibus & Ioanne à S. Tho-

ma proferuntur, ſi id prius ex ſuperiori ſententia obſeruauero, quod de comparatione futuri conditionati cum abſoluto, & vtriuſque analogia diximus.

Paragraphvs Qvintvs.

Teſtimonia Diui Auguſtini à Salmanticenſibus & Ioanne à Sancto Thoma explicata defenduntur.

VNa eſt aduerſariorum reſponſio ex diuerſis fundamentis alibi conuulſis deprompta, ad futuri conditionati veritatem, decretum poſſibile, ad abſoluti, actuale requiri: nos contra vtrobique actuale conſtituimus, hoc ſolum diſcrimine, quod futuri conditionati veritas, abſoluto quoad potentiam, conditionato ratione obiecti requiratur: abſoluti vero futuri decretum vndequaque abſolutum ſit: atque ita poſſibiles res, vel conditionate, vel abſolute futuras, ſuum è regione regione decretum habeat, aut mere poſſibile, aut actuale, appoſita conditione obiecti, aut omnino abſolutum. Et ne iterum ad incudem reuocetur controuerſia accurate agitata, ſatis fuerit vnum monuiſſe: nos hâc parte ſuperiores, quod decreta eodem quo res gradu promoueamus, poſſibilium aut actualium conditionate, vel vndequaque abſolutorum; Aduerſarij claudicent, quod omnino futurorum generi, poſſibile perinde ac rebus mere poſſibilibus, decretum è regione conſtituant.

Huic obſeruationi alteram ſuperius inſinuatam adiungo: apud D. Auguſtinum prædeſtinationis nomen tria habere ſignificata, quorum omnium latiſſimum recidit in decretum, & conſilium quodcumque, de re abſolute, vel conditionate futurâ. Atque hoc ſenſu D. Auguſtinus capite 9. de Prædeſtinatione futura etiam conditionata *à prædeſtinatione, ſeu latenti conſilio*, vera eſſe docet. Vnde ſic licet argumentari ex noſtris obſeruationibus. Futuris, ſeu conditionate, ſeu abſolute, reſpondere debent decreta actualia proportionata: Atqui D. Auguſt. locis citatis de Prædeſtinatione Sanctorum, & de Dono Perſeuerantiæ agit de futuris vtriuſque generis:

Ergo conſtituit vbique decreta actualia, ſeu conſilia latentia, quibus eorum veritas nitatur; quod fundamentum rei futuræ, quæſtione illa contra Porphyrium, vel ignorabat tunc temporis, nondum accurate diſcuſſa quæſtione prædeſtinationis, & gratiæ Chriſti; vel tacuit, & aliis locis explicuit. Argumenti partes omnes ſuprà probatæ ſunt, conſequentia euidens eſt.

Minor declaratur. Futurorum conditionate duo ſunt genera: primi manent ſemper conditionata, qualis eſt conuerſio Tyriorum viſis miraculis apud Iudæos editis, quæ tamen non erant coram ipſis patranda. Huius etiam generis erant merita paruulorum & adultorum, prouecta ætate comparanda, ad quam non eſſent peruenturi: ſecundi generis futura ea ſunt, quæ ex præuiſione conſenſus conditionate futuri, adiuncto decreto, transeunt in abſoluta. Ex hâc diſtinctione confirmatur Argumentum noſtrum, & refelluntur obiectiones duæ. Diuus Auguſtinus illis locis agit de prædeſtinatione in Chriſto Electorum ante mundi conſtitutionem: Ergo latens illud conſilium non eſt decretum de futuro conditionate; quo eius veritas nitatur, ſed de abſolute futuro, qualis eſt Electio in Chriſto, quæ dicitur negata Tyriis; quamuis præuiſa fuiſſet ſub conditione eorum conuerſio.

Reſpondeo ad illud & ad alia ſimilia Argumenta quæ paſſim ingeruntur, decretum futuri abſoluti, non excludere aliud ſimile & proportionatum decretum, quod reſpondeat futuris conditionatis, qualia his locis permiſcentur ab Auguſtino; atque hinc refelluntur quæ habentur à Numero 39. ad 44.

Hinc etiam præcluditur Reſponſio ad locum D. Auguſtini Numero 44. & 45. per conſilium illud latens, non intelligi decretum quo fulciatur veritas conuerſionis Tyriorum conditionate futuræ, ſed iudicium latens, quo excluduntur à prædeſtinatione, & à ſalute abſolute futurâ, conceſſâ copiâ miraculorum, quibus re ipſa eſſent conuertendi. Hæc enim apertè ſunt contrà mentem D. Auguſtini, & Aduerſariorum, quibuſcum diſputabat. Quia illi vrgebant veritatem futuri abſoluti, aut conditionati, & ex D. Auguſtino probabant: Ergo agendum fuit D. Auguſtino de conſilio latenti, quo huiuſmodi futuri veritas niteretur, non quod alio pertineret: niſi velis D. Au-

guſtinum controuerſiam inuertiſſe contra diſputationum leges.

Ad horum & ſequentium lucem; addo aliud ſumme obſeruandum; conditionate futuris vt præuiſis duo concipi ineſſe, veritatem futuri actus, & metiri vim quandam, quo Deus moueatur ad auxilium concedendum, aut negandum. Primum Pelagiani admittunt, negant alterum: vtrumque Semipelagiani illis ineſſe cenſent. Vim veritatis in eo ponunt, vt præſcitus conditionate futurus conſenſus, omnino neceſſarius ſit Deo, ad ſtatuenda decreta infallibilia abſoluta, quæ nihil lædant libertatem. Hoc ſenſu dixit Fauſtus, *niſi præſcientia exploret, nihil decernere prædeſtinationem:* quia ſi quidquam ſtatueret, non explorato ſub conditione futuro conſenſu voluntatis, periculum eſſe ne decretum irritum fieret, aut libertas periret.

Vt igitur vtrique conſulant, & decretorum firmitati, & libertati voluntatis, præmiſerunt ſcientiam exploratricem futuri conſenſus conditionate, aut abſolute: atque inde petebant diſcrimen electorum à voluntate creatâ, vt à primâ radice, & D. Auguſtini decretum & auxilium hunc conſenſum præuiſum voluntatis præueniens, multis calumniis laceſſebant, quas ſuprà retulimus, nullum locum habituris, ſi D. Auguſtinus conceſſiſſet diſcrimen illud electorum vt à primâ radice repetendum eſſe, non à voluntate diuinâ prædeſtinante, & dante conſenſum, ſed à voluntate creatâ, ſub adiutorio poſſibilitatis gratiæ non negatæ reprobis, quam determinarent, atque ſe ab aliis diſcernerent.

Hinc facile eſt quatuor Salmanticenſium, & totidem Ioannis à ſancto Thoma Argumenta ex hoc D. Auguſtini teſtimonio defendere, aduerſus vitilitigationes prope infinitas, quæ habentur Diſputatione 5. Num. 45. ad Num. 54. & Diſputatione 4. à Num. 25. ad Num. 26. Ea enim, vt ſerie Pelagianorum hæreſis late probatum eſt, controuerſia vertebatur, D. Auguſtinum inter & Pelagianos, & Semipelagianos, quænam ſub adiutorio Dei, radix prima eſſet diſcriminis electorum, à reprobis, quoad vocationem, & prædeſtinationem; an voluntas diuina, dans & prædeſtinans fidem, & vi prædeſtinationis cognitam; an voluntas ſub adiutorio gratiæ præuiſa conditionate,

aut abſolute, conſentiens determinatione data decreto ſuſpenſo Dei, & auxilio penſili, quacumque ratione prævideatur: hoc ſecundo ſenſu, ſeu abſolute, ſeu conditionate futurus ſit à voluntate actus vt à prima radice, qua fit diſcretio Electorum, reuera vincunt Semipelagiani, cadit cauſâ D. Auguſtinus, & fides non eſt a Deo dante & prædeſtinante, ſed eſt à nobis, & à Deo tantum præſcita; quod aſſumunt Salmanticenſes Num. 46. quia plane idem eſt apud D. Auguſtinum fidem prædeſtinari, & eſſe à Deo dante, vt à prima radice.

Hinc etiam confirmatur tertium Argumentum Salmanticenſium Numero 47. D. Auguſtinum à D. Proſpero interrogatum, num propoſitum Dei niteretur præſcientiâ conditionatâ futuri à nobis conſenſus, ſiue abſolute, ſiue conditionate: quo vno diximus Semipelagianos conſulere decretorum Dei firmitati, & noſtræ libertati; & ſi ſecus fieret, id eſt, ſi præſcientia quæcumque niteretur propoſito, quod vnum contendebat D. Auguſtinus; perituram noſtram libertatem. Certum autem eſt Diuum Auguſtinum non ſatisfeciſſe Pelagianis, ſi tacitâ præſcientiâ conditionatâ, reſponderit de abuſu abſolutæ: quia ſolo vſu conditionatæ admiſſo, vt pluries inſinuatum eſt, reuocari poterant hæretici ad bonam mentem.

Quare falſum eſt D. Auguſtinum vtrumque errorem emendaſſe, niſi conſtituta voluntate diuina tanquam prima radice conſenſus conditionati & abſoluti. Nec verius eſt nos decipi, dum quod dicitur ad emendandum abſolutæ præſcientiæ abuſum, interpretamur etiam dictum ad emendandum abuſum ſcientiæ conditionatæ: quia vtrique idem remedium adhibitum eſt; nempe diuina voluntas prima radix vtriuſque futuri. Nam ſi in creatam referatur, vt ad primam determinationis cauſam, etiam futurus conditionate aſſenſus, in eandem refundendus eſt abſolute futurus, cum ſit prima ratio ſtatuendi decretum infallibile illæsâ libertate.

Hinc valide confirmatur quarta Argumentatio aperta, quâ probant Salmanticenſes, eandem eſſe rationem, & futuri conditionati, & futuri abſoluti, quoad neceſſitatem præſentis decreti proportionati, quo fiat futurum: nam vtriuſque prima radix conſtituenda eſt voluntas diuina, quod fieri nequit decreto poſſibili

aut penſili, determinando per voluntatem creatam: alias ipſa euaderet in primam radicem initij ſalutis, quod vnum contendebant hæretici.

Quod vero dicitur Num. 48.& 49.differre futurum abſolutum à conditionato, quod ad illius veritatem requiratur decretum actuale, ad iſtius præſcientiam ſufficiat poſſibile: ſuperius refutatum eſt pluribus: hic addo, Argumentum ad hominem; omne abſolutum futurum prius eſt cognitum conditionate, quam abſolute: quæro igitur, pro illo priori ante tranſitum conditionati in abſolutum, vel cognoſcitur abſolutè tantùm, vel conditionate? ſi primum dicas, ſuperflua eſt ſcientia media, cuius totus vſus eſt, vt præeat abſolutæ ſcientiæ, & decreto abſoluto, ſitque illius fundamentum: ſi alterum aſſeras; Ergo falſum eſt, abſolutè futuri decretum eſſe ſemper præſens, neque poſſibile, aut futurum concipi poſſe: quandoquidem pro illo priori, quo regnat & adhibetur ſcientia media, nondum concipitur decretum actuale; alias inutilis eſſet ſcientia media.

Hinc etiam elucet vis primi Argumenti Ioannis à S. Thoma. D. Auguſtinus cum agit contra Semipelagianos, & decretum præmittit ſcientiæ mediæ, vel ſemper locutus eſt de futuris abſolutis, vel aliquando etiam de conditionatis: primum dici nequit, alias diminuta fuiſſet Argumentatio & reſponſio D. Auguſtini, quia Semipelagiani confugiebant ad ſcientiam conditionatam, ex quo præſidio non depuliſſet eos Auguſtinus.

Nec ſatisfacit reſponſio Num. 5. Auguſtinum agere ſemper de futuris abſolutis, quando vrget neceſſitatem præſentis & actualis decreti: quia D. Auguſtinus vrget decretum, quod ſit fundamentum veritatis futuri, & prima radix ſalutis: Atqui hoc minime conuenit decreto poſſibili, aut penſili, determinando per voluntatem creatam. Falſum eſt etiam quod additur, D. Auguſtinum abunde illi reſpondiſſe, quando ſignificauit abſurdiſſimam eſſe, & inſulſiſſimam cogitationem, quæ motiuum præſentis, & abſoluti decreti, ex eo peteret, quod eſt tantum conditionate futurum: neque enim hoc cogitarunt Semipelagiani, nec in eo viſi ſunt ineptiores Pelagianis, ſed quod meritis conditionate futuris, vellent præmia, aut pœnas rependi. Hinc patet quod ſæpius dixi, nunquam bonâ fide referri Authores.

Hinc vires habet ſecundum Argumentum relatum Numero 51. Futurum de quo agit Auguſtinus in quæſtionibus Paganorum, eſt conditionatum, & ad illud requirit actuale decretum, quo poſito, ruit ſcientia media. Conſequentia euidens eſt, Minor probatur: quia ad illud requirit decretum vt fundamentum veritatis huiuſmodi futuri, & primam radicem cuiuſcunque futuri, quale eſſe nequit decretum ſuſpenſum & poſſibile, determinandum à voluntate creatâ. Quare falſum eſt quod Reſpondetur, Auguſtinum non requirere decretum Dei, vt fiat futurum tantum ex hypotheſi. Nec validiora ſunt, quæ in nos retorquentur Argumenta eodem Numero, à decreto vndequaque abſoluto prædeſtinationis, quod deerat Tyriis; vnde diximus non excludi decretum actuale proportionatum futuro conditionato.

Hinc etiam robur habet tertium Argumentum relatum Numero 52. quando Semipelagiani obiiciebant ſuam Auguſtino reſponſionem ad quæſtiones Paganorum, non id vrgebant vt fides præuiſa eſſet principium noſtræ iuſtificationis, ſed id vnum contendebant, huiuſmodi decretis conſtare veritatem, & poſſe eſſe rationem firmandi decreta diuina, ſaluâ libertate; imo neceſſario debere id explorare præſcientiam, antequam quidquam prædeſtinatio decerneret; quæ eſt vnica ratio, cur Recentiores hunc ſcientiæ mediæ vſum approbent: Ergo conueniunt cum Pelagianis. Hanc vero ſcientiam ſic explicatam, etiam ſecluſo merito, improbauit D. Auguſtinus, niſi decreto ſibi proportionato fulciatur: Ergo aliena eſt ab Auguſtini mente huiuſmodi ſcientia, quamlibet innoxiam fingas. Atque eâ explicatione cadunt quæ eodem Numero exceptiones congeruntur hâc noſtrâ interpretatione depulſæ, vt nihil opus ſit ſigillatim exſcribere, & refellere.

Hinc etiam confutantur, quæ Diſputatione 4. Num. 25. & 26. ad eadem Ioannis à S. Thoma Argumenta, habet P. Annatus; Auguſtinum nunquam reieciſſe ſcientiam mediam, ſed eius abuſum, quo Maſſilienſes conabantur libertatem hominum tueri, etiam in ſuppeditandâ cauſâ baptiſmi, & prædicationis gratiæ: certum eſt enim, multo longius progreſſum D. Auguſtinum, & voluiſſe excluſam illam præſcientiam, quæ prædeſtinationi certitudinem, & voluntati primam ſalutis radicem aſſereret.

Atque

Atque hinc firmantur regulæ, quas ex S. Auguſtino tradit Ioannes à S. Thoma, quæcunque præſcita ſunt à Deo, & quomodocunque, eſſe à Deo prædeſtinata: quia alias prima prædeſtinationis radix eſſet à voluntate humanâ non diuinâ. Inde etiam firmatur altera regula, quoties apud aliquos verbi Dei Tractatores agitur de præſcientiâ & vocatione electorum, eandem prædeſtinationem eſſe eligendam; quia agitur de primâ radice ſalutis & prædeſtinationis. Ex iis omnibus iudicet æquus Lector, an verum ſit quod legitur ad finem Numeri 26. nihil præſidij poſſe à nobis ſperari ex D. Auguſtino.

ARTICVLVS SEXTVS.

Reſponſio ad Caput quartum Diſputationis 3. quo expenduntur alia Auguſtini Teſtimonia.

QVÆ fuſiſſime tractantur eo capite de Pelagianorum erroribus, occupata ſunt hiſtoriâ ſuperius contextâ: quare hic breuiores erimus. Plurimum refert ad cauſam Aduerſariorum, Maſſilienſes grauare variis accuſationibus confictis, quia vix differre comperientur, ſi expendatur quid ipſi ſenſerint, ex ſincerioribus teſtimoniis Antiquorum.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Examen primæ Propoſitionis.

CERTVM enim eſt primâ propoſitione Paragraph. 2. eiuſdem Capitis à Numero 56. vſque ad Numerum 64. illis impingi, erraſſe circa præſcientiam abſolutam, tum quorundam meritorum gratiam Dei præuenientium; tum finalis perſeuerantiæ in gratiâ ſemel acquiſitâ ſine vlteriori beneficio, & falſum eſſe quod aſſerunt Salmanticenſes ex D. Auguſtino de Prædeſtinatione 55. Cap. 12. & de Bono Perſeuerantiæ Cap. 9. erraſſe ſolum ex præſcientia futurorum ſub conditione, vnde diximus deſumpſiſſe initium noſtræ ſalutis, quatenus voluntas ſub adiu-

torio Dei ſufficienti & ſuſpenſo ſe ipſam diſcernit.

Hæc accuſatio ſeptem aut octo Argumentis co[illegible] tur, quorum omnium ſolutio facilis eſt, à diſti[illegible] Paragrapho ſuperiori explicatâ, duplicis conditio[illegible] turi, quorum primum manet ſemper in eo ſtatu fu[illegible] ius generis diximus eſſe merita paruulorum, & adulto[illegible] qui morte immaturâ præerepti ſunt, antequam ad eam [illegible] tem peruenirent; quâ comparanda erant præuiſa [illegible] ſecundi generis ſunt conditionate futura, quæ [illegible] ſione tranſeant in abſoluta, qualia diximus conſtituta [illegible] rima à Pelagianis.

Quare ſeptem Argumenta, quibus accuſatio Se[illegible] lagianorum vrgetur, duplici vitio laborant: vel æquan[illegible] confundunt hæc duo genera conditionatorum; vel ex [illegible] turis abſolutis ſecundi generis, excluditur eorundem [illegible] ſcientia ſub conditione, quod ipſis Aduerſariis, ſi val[illegible] non minus noxium eſſet, quam Semipelagianis, [illegible] nihil abſolute futurum, aut cognitum admittant, [illegible] non fuerit prius conditionate præuiſum; Ergo [illegible] illa, quâ ex abſolute futuris improbatam volunt à [illegible] gianis eorumdem præſcientiam conditionatam, ip[illegible] cauſæ capitaliter aduerſatur.

Primo vitio laborat Argumentatio prima Num. quâ dicitur, ex Auguſtino non tam facile conuinci S[illegible] pelagianos aientes Dei gratiam dari ſecundum mer[illegible] cipientium, in adultis, quam in paruulis accepto bap[illegible] mo decedentibus. Et huius differentiæ cauſâ, confi[illegible] tur merita præcedentia, quæ nulla fingi poterant in pa[illegible] uulis. Vera ergo ratio diſcriminis eſt, quod paruulis [illegible] tantum generis conditionata merita, adultis vtri[illegible] competant. Idem eſt vitium ſecundi Argumenti ex [illegible] ſtola Proſperi: quia agit de meritis adultorum, au[illegible] uulorum primi generis, id eſt, conditionatis nun[illegible] abſoluta tranſituris.

Secundo vitio laborat tertium Argumentum Nu[illegible] Falſum enim eſt Pelagianos, non fuiſſe vſos præſc[illegible] conditionatâ, ſed abſolutâ, cum agebant de futuris [illegible] ribus Eſau, & Iacob; hæc enim ad ſecundum genus [illegible] tinebant, quæ prius explorata conditionate, tranſ[illegible] in abſoluta.

Eadem eſt ſolutio quarti Argumenti, num. 59.

bant enim fidem conditionate præuiſam, vt habetur à noſtrâ voluntate ſub Dei adiutorio, rationem eſſe cur in abſolutam tranſiret, adiuncto, aut potius determinato decreto Dei à voluntate creatâ.

Quintum Argumentum Num. 60. præter vitia ſuperiorum omnia, plura addit. Falſum enim eſt quod dicitur, Pelagianos aſtruxiſſe præſcientiam propriorum meritorum à diuinâ gratiâ independentium, quam Auguſtinus quoque approbauerat, antequam de illa diſputare cœpiſſent. Verum quidem eſt, huiuſmodi futuris D. Auguſtinum, & Semipelagianos cum Pelagianis veritatem à Deo ſcitam conceſſiſſe, cuius præſcientiâ neceſſarium eſſet fundamentum decreti diuini quo niteretur, & libertas humana ſeruaretur: Semipelagianos vero præter veritatem, quæ eſſet ratio decernendi abſolute, addidiſſe vim merendi, etiamſi à ſtatu conditionati non abirent in abſolutum. Et hæc eſt cauſa admirationis D. Auguſtini, & cenſuræ acrioris Semipelagianorum. Sed quid iſta, vt probetur Pelagianos hæſiſſe tantum, & erraſſe circa futura abſoluta? Atqui non minus quam Recentiores conditionata præmittebant: Atque hinc reſcinduntur tricæ quibus illud Argumentum implicatur.

Nec validius eſt, aut ſincerius Argumentum ſextum Numero 71. ex iiſdem paruulorum meritis, quæ iam diximus diſtincta ab adultorum; quod illa conditionata maneant, iſta à conditionatis tranſeant ad abſoluta: Ergo agnouerunt futura ſub vtroque ſtatu, quæ tantum abeſt vt pugnare velint, quin potius ſubordinatione abſolutorum à conditionatis, eodem vinculo nectant, quo Recentiores.

Nec fortius eſt ſeptimum Argumentum num. 62. quamuis enim futura primi generis merita paruulorum nequeant in abſoluta tranſire, vel illis iungi: quid vetat hanc cognationem ſtatui, & approbatam eſſe ab omnibus inter conditionati & abſoluti ſtatum? Atque hinc ſatisfit, cum quæritur Num. 63. quo ſenſu Semipelagiani dixerint, priorem eſſe hominis obedientiam, quam Dei gratiam. Reſpondeo ex comparatione Pelagianorum cum Semipelagianis, hos omnes, nullam admiſiſſe obedientiam hominis, quæ ad minus non haberet adiunctam gratiam poſſibilitatis, ex cuius determinatione à voluntate

Aa ij

factâ, ab vtrâque ſimul prodiret obedientia prius conditionate, & ſubinde abſolute præuiſa, quæ gradus eſſet ad Dei gratiam efficacem, à quâ minus, quam Recentiores abhorrebant: neque enim ab illâ timebant excidium libertatis, dummodo actus aliquis ex gratiâ ſufficienti præceſſiſſet.

Quare ad Argumentum, cum quæritur, an huiuſmodi præſcita obedientia ſit abſolute vel conditionate: Reſpondeo vtroque modo, primùm conditionate, quo fit gradus ad abſolute præſcitum, & ex illa ad gratiam efficacem. Quæ gradatio locum nequit habere in paruulis, nec quidquam nobis nocet, aut iuuat Aduerſarios. Hinc viderit æquus Lector, cuius cenſura timetur, an hæc Argumenta adeo perſpicua ſint, vt ſuperfluam in hâc quæſtione operam luſiſſe videatur illorum Author; & veniam peccati impetrandam ſperet ab hallucinatione Salmanticenſium, quod dixerint, Semipelagianos cauſam electionis horum præ illis, nolle eſſe ex præſcientiâ bonorum operum abſolute futurorum, ſed ſolum ex præſcientia eorumdem conditionate præuiſorum: cum vnicâ ſolutione omnes profligatæ ſint difficultates.

PARAGRAPVS SECVNDVS.

Expenditur ſecunda Propoſitio.

VIDENDVM eſt, an quæ ſequuntur validiora ſint ad rem conficiendam, ſuperioribus, quorum vim explorauimus imparem eſſe propoſito confirmando. Hæc eſt ſecunda Propoſitio, *Semipelagiani confugerunt ad ſcientiam conditionatam, tunc tantum quando abſolutam præſcientiam oſtendere non poterant.* Hæc fuſiùs quam fortiùs à Num. 64. ad Num. 79. confirmantur, à quibus facile me expediam; quia vix quidquam noui affertur, quod non fuerit pluries refutatum. Atque vt breuior & apertior ſit reſponſio, tria capita attingam, quibus totus Paragraphus continetur.

Primo Theſis hoc vnico Argumento probatur. Semipelagiani ſcientiam mediam adhibuerunt tantum, cum D. Auguſtinus inſtabat exemplis paruulorum, & adulto-

rum, quibus ob merita nunquam comparanda, concedebatur gratia baptiſmi, aut prædicationis, aut negabatur: Ergo vſi ſunt tum tantum ſcientiâ mediâ, cum nullum ſupererat perfugium ad ſcientiam abſolutam. Inde ſecundo illorum ſententia detortis, & voluntariis interpretationibus explicatur à Numero 66. ad Num 70. Hinc tandem ad Numerum vſque 79. repetuntur ſolutiones ad Argumenta ſuperius propoſita Salmanticenſium, & Ioannis à ſancto Thoma.

Quod ad primum caput attinet, nihil miror Recentiores adeo ſollicitos eſſe, in ſemouendâ ſcientiâ mediâ à placitis Maſſilienſium, quòd videant ſe illorum erroribus ab Eccleſia damnatis notandos, ſi conſtet ſcientia media ſe aduerſus Diuum Auguſtinum tutatos fuiſſe. Id vero euicimus pluribus Argumentis, quibus tria addenda occurrunt.

Primùm quæro an illud perfugium ad ſcientiam abſolutam damnent tanquam erroneum. Si ita cenſeant, Semipelagianis hæreticis aggregabunt Leſſium inter Recentiores, qui prædeſtinationem & vocationem hominum, ſemota ſcientia media, quaſi inſidiatrice potius noſtræ ſalutis, quam libertatis exploratrice, explicat beneficio ſcientiæ abſolutorum, quæ gratiæ communis omnibus hominibus conceſſæ, attingat bonum vſum à voluntate cuiuſque propria vt à prima radice ortum, quo ſe diſcernat, & prædeſtinet.

Deinde incredibile eſt, quod debili admodum Argumento Probatur; Semipelagianos nunquam vſos ſcientia media, niſi coactos Argumentis D. Auguſtini. Id enim certum eſt, Recentioribus nihilo inferiores ingenio, eloquentia, eruditione, & opinione ſanctitatis, & futuris conditionatis ſponte veritatem, vim metiti inuitos aſſeruiſſe. Quis igitur credat, viros doctiſſimos, omiſſâ huiuſmodi futurorum veritate, ſummè ſibi neceſſaria ad ſuam explicandam, & ad Auguſtini impugnandam doctrinam, meminiſſe tantum meritorum, quæ illi veritati aſtruebantur; quibus conceſſis ſtultiſſimi, propoſita autem veritate Catholici & ſapientiſſimi haberentur?

Addo tandem, Fauſtum Pelagianorum acerrimum lib. primo de gratia cap. 14. improbaſſe reſponſionem gregalium de paruulorum & adultorum conditionatis me-

ritis. *Serpentina*, inquit, *fraudis eſt, ad tenebroſas cauernas, relicta luce confugere. Quid rationis eſt, vt interrogare velis occulta, cum ſollicitudini tuæ pleniſſime videas reſpondere manifeſta? Non intelligis quod in veritatis iniuriam perſcrutaris, quidquid veritas ſcire te noluit?* Nempe de huiuſmodi meritis paruulorum commentitiis.

Vis autem totius Argumentationis in hoc poſita eſt. Semipelagiani abuſi ſunt ſcientiâ mediâ ad conſtituenda merita fictitia: Ergo nunquam ea vſi ſunt, ad ſtabilienda certa merita, qualia Recentiores illi aſtruunt. Dato Antecedente, Nego Conſequentiam: & in Aduerſarios retorquetur Argumentum. Cum futuris conditionatis ineſſe cognoſcerent veritatem, quæ prior eſſet meritis commentitiis, & illorum fundamentum, multo euidentius eſt, viros ſapientiſſimos, & eruditiſſimos illi ſua placita aſtruxiſſe, & vt explorare Deum vellent omnia, antequam quidquam decerneret prædeſtinatio. Adiungenda ſunt huic Argumento ex ſuperiori Paragrapho quæ illi inuictum robur addunt.

Atque hinc refellitur interpretatio ſententiæ Semipelagianorum, & D. Auguſtini, aſtructa duobus falſis fundamentis; nempe Semipelagianos nunquam ſcientia media vſos eſſe, ſed abſoluta præſcientia futuræ fidei ex naturæ viribus, ob quam eligerentur Iuſti ad vlteriorem gratiam, & ſubinde ad gloriam, ex perſeuerantia in eadem fide: vnde colligitur eos ab Auguſtini ſententia receſſiſſe, qui fidem vult cognitam eſſe, in prædeſtinatione, ſeu præparatione gratiæ neceſſariæ ad illam eliciendam.

Sed hæc explicatio vtriuſque ſententiæ, aliena eſt à mente ſuorum Authorum, quod euinci poteſt ex hiſtoria relata hæreſis Maſſilienſium Art. 4. Paragraph. vltimo ad finem, vbi obſeruatum eſt Pelagianis, & Maſſilienſibus, ſummè diſplicuiſſe propoſitum vocationis, & prædeſtinationis Auguſtinianum ex triplici capite; ratione originis, quod humanam præueniat voluntatem, eaque inconſulta, ſeu eius conſenſu non præuiſo, ſaltem conditionate ſancitum ſit: quoad ambitum, quod omnia includat, & nullum ab homine ſupponat initium ſalutis: Tertio quoad efficaciam, quod infallibiliter, è nolentibus credentes faciat, & perſeuerantes. Odio ſententiæ D.

Auguſtini, ſuam omnino oppoſitam ſtatuunt, & his tribus nodis ſuum cuneum ſine Pelagiani erroris notâ, ſine gratiâ, aut propoſiti diuini læſione commenti ſunt.

Itaque his omnibus difficultatibus profligandis, cum non poſſent propoſitum, ſeu prædeſtinationem toties à Scriptura commendatam negare, bicipitem conſtituerunt; vniuerſalem vnam, quæ præueniat humanas voluntates, & abſoluta ſit, quatenus eſt origo multiplicis gratiæ generalis, conditionata quoad efficaciam ex præuiſa conditionate, aut abſolute fide, & in eâ perſeuerantia, vnde electus ad gratiam & ad gloriam abſolutâ alterâ promoueatur. Prædeſtinatione ſic explicata, putabant ſe profligaſſe, & euaſiſſe difficultates, quibus prædeſtinatio Auguſtini implicabatur. Hanc vero prædeſtinationem generalem aſtruebant his verbis ex prima ad Timotheum capite 2. *Deus vult omnes homines ſaluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire*, vt teſtatur Hilarius Epiſtola ad Auguſtinum, *inde eſt*, inquit, *quod illam ſententiæ Apoſtoli expoſitionem, Deus vult*, &c. *non eam quæ à te eſt deprompta*, *ſuſcipiant*, ideſt, *vt non niſi homines omnes ſaluos fieri velit; & non eos tantum, qui ad Sanctorum numerum pertinebunt, ſed omnes omninò, vt nullus habeatur exceptus.* Eundem Maſſilienſium ſenſum, promit Proſper; *itaque quantum ad Deum pertinet, omnibus paratam viam æternam*, &c.

Ex hoc propoſito generali abſoluto quoad media communia, conditionato & inefficaci quoad euentum, & à voluntate creata ſuſpenſum; diximus Art. 4. Semipelagianos quatuor genera gratiarum, velut è fonte paradiſi quatuor flumina deriuaſſe. Primum remotum, nempe vt loquitur Proſper Epiſtola ad Auguſtinum, *vniuerſis hominibus propitiationem, quæ eſt in Sacramento ſanguinis Chriſti, ſine exceptione eſſe propoſitam, vt quicumque ad fidem, & ad baptiſmum accedere voluerint, ſalui eſſe poſſint.* Secunda gratia propior, eſt doctrina, & Euangelij prædicatio, quam negatam dicebant quibuſdam ex præuiſa incredulitate, reliquis conceſſam, qui præuiſi eſſent illi fidem habituri, ſi ad eos peruenirет: vnde concluſimus ſuprà ad diſcrimen illud credentium ab incredulis, neceſſariam fuiſſe ſcientiam mediam, quæ conditio-

nate non minus aſſenſum piorum, quam diſſenſum reproborum attingeret. Tertiam gratiam conſtituebant in quibuſdam reliquiis primæ integritatis, ſeu in naturali Poſſibilitate boni. Ita tradit Hilarius: *Excludi putant omnem prædicandi vigorem, ſi nihil quod per eum excitetur, in hominibus remanſiſſe dicatur.*

Quartam denique gratiam generalem agnoſcebant actualem, internam, ſufficientem ad credendum, non ad operandum, ad minus eiuſdem generis, quâ primus homo ſtante innocentia, ad rectè operandum egere ſtatuunt Concilia, qualem fatetur Auguſtinus ſe ante has de gratia accuratius tractatas controuerſias, tradidiſſe ante Epiſcopatum, libro primo Retractationum cap. 23. & 26.

Si has omnes gratias parandas homini credituro non diffitebantur Semipelagiani, quærendum eſt Aduerſariis aliud diſcrimen, inter Auguſtini & Semipelagianorum ſententiam, quam aſſignatam ex gratiæ præparatione; quaſi omnem gratiam excluderent Maſſilienſes ab initio fidei; vel alias parari velint ex Auguſtino, præter quatuor enumeratas ex mente Maſſilienſium. Atque vt ſolidius ſit illud quod tentatur diſcrimen, inter prædeſtinationem ab Auguſtino præſcientiæ antepoſitam, vel ad illam conſecutam ex Maſſilienſibus, agnoſcenda eſt gratia per ſe efficax, quâ vnâ poſſunt hæ duæ ſententiæ diſtingui.

Atque hinc colligere eſt, immerito Salmanticenſes, & Ioannem à ſancto Thoma accuſari, perpetuâ quaſi illuſione falſos, dum indiſtinctè interpretantur de præſcientia conditionata, ſeu ſcientia media, quæ Semipelagiani paſſim dicunt de præſcientia meritorum. Vt omittam Argumenta, quibus probatum eſt Maſſilienſium fundamentum præcipuum, eſſe veritatem conditionatorum ante omne Dei decretum; hoc nouum ſuperioribus addo etiam ad hominem: nihil ex Aduerſariorum mente medium eſſe poteſt inter prædefinitiones abſolutas, & efficaces, ad voluntatem Dei generalem, & conditionatam ſaluandi homines; Atqui Maſſilienſes abhorruerunt à prædeſtinatione, & definitione quacumque abſoluta, & ea de cauſa calumniati ſunt Auguſtinum, rati huiuſmodi decretorum artificem eſſe, & patronum; &

vt jam retulimus, prædeſtinationem conſtituerunt conditionatam & inefficacem, atque à voluntate humana ſuſpenſam: Ergo ſcientiæ mediæ adhæſerunt, quandoquidem nullum eſt inter hæc duo extrema medium; maxime cum ex prædeſtinatione conditionata Dei, non poſſit ſequi, nec ſubinde cognoſci euentus abſolute futurus, niſi ex eâdem radice, à quâ Aduerſarij volunt profluere veritatem, & præſcientiam conditionate futurorum, nempe ex ſuppoſitione euentus, quem non minùs determinatum cenſent de conditionatis, quàm de abſolutis; hoc ſolum diſcrimine, quod rerum ſeries neceſſaria ad productionem rei, cum penes Deum ſit, de futuro abſolutorum, decernit ponendam, negat conditionatorum.

Quis vero adeo ſtolidos dixerit Semipelagianos, aut potius in Deum impios, vt vnius libertatis creatæ curam habuerint, neglexerint diuinam; & rerum ſeriem, ex quâ futura ponenda ſunt, aut ſuſpendenda, nihil voluerint ad Deum pertinere? Si hoc nec cogitari poteſt citra ſacrilegium, nec de viris doctiſſimis, & Chriſtianis fingi, niſi temere; immerito dicuntur Thomiſtæ perpetuâ illuſione falſi: dum à Semipelagianis prædicatam futurorum præſcientiam, vel de ſola conditionata interpretantur, vel quæ præeat abſolutæ, & in illam tranſeat vi decreti diuini; præter quod ſic explicare omnino conuenit mentem Maſſilienſium. Atque id ſatis aperte euincunt Salmanticenſes, ex Proſperi verbis Auguſtinum rogantis, ſibi ad hanc quæſtionem reſponderi: *Vtrum per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum generatim, an per genera cauſarum, & ſpecies perſonarum, iſta varientur, vt quia diuerſa ſunt vocationes, in iis qui nihil operaturi ſaluantur, quaſi ſolum Dei propoſitum videatur exiſtere.* (Ad paruulos alludit Proſper his verbis, in quibus videtur eſſe ſolum propoſitum ſine præſcientia meritorum) *in iis autem* (proſequitur Proſper) *qui aliquid boni acturi ſunt, per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum?* Hactenus Proſper. Quæſtio ſubiecta Auguſtino latiſſime patet; & omnes adultorum, aut paruulorum ambit ſtatus, quoad omnia futurorum genera; quidni ergo de futuris conditionate, perinde ac de futuris abſolute, explicare liceat, quod proponit Proſper, vtrum per præſcientiam poſſit ſtare propoſitum?

Quare omnino gratis Numero 70. dicitur, manifeſtum eſſe paruulos in eo diſtingui ab adultis, quod in paruulis videatur eſſe ſolum propoſitum ſine præſcientia; in adultis propoſitum ſtet per præſcientiam: nam illud diſcrimen inter paruulos & adultos, nullis Proſperi verbis inſinuatur: imo poſtremis verbis videtur hanc differentiam præcludere, cum addit; *An vero vniformiter licet diuidi præſcientia à propoſito, temporali diſtinctione non poſſit; præſcientia tamen quodam ordine ſit ſubnixa propoſito: & ſicut nihil ſit quorumcunque negotiorum, quod non ſcientia diuina præuenerit; ita nihil ſit boni, quod in noſtram participationem, non Deo Authore defluxerit.*

Ad hæc verba duo ſumme obſeruanda occurrunt: primum quidem hâc quaſi tripartitâ quæſtione, poſtremâ parte inſinuari, *Num vbique præſcientia propoſito nitatur; nullâ rerum decernendarum attentâ differentiâ.* Deinde vltimis verbis rationem, quæ huic determinationi faueat, attingit, nempe, *quod nihil boni poſſit nobis aduenire, quod non à Deo authore defluxerit.* Ad hoc enim tandem caput reuocatur tota Auguſtini cum Pelagianis, & Thomiſtarum cum Recentioribus controuerſia; an rerum futurarum determinata veritas, ſit vt à primâ radice, â voluntate diuinâ, vel à creatâ: ſi referas in voluntatem diuinam, certiſſimum eſt, perinde conditionate, ac abſolute futurorum præſcientiam ſubnixam eſſe propoſito.

At inquies Auguſtinum agere de vocatione & ſalute electorum, quæ ad futura abſoluta pertinent: Ergo intempeſtiuè aduocatur quæſtio de conditionatis. Hoc Argumentum ſoluitur eâdem diſtinctione, quâ ex ſuperiori propoſitione obiectiones ſolutæ ſunt; conditionatorum duo eſſe genera, primum eorum, quæ ſemper conditionata manent, qualia ſunt paruulorum merita, nunquam comparanda: ſecundi ordinis ſunt ex Pelag. & Recentiorum principiis, merita electorum, quæ in abſoluta tranſeunt, vbi eorum veritas conditionate explorata fuit. Pertinet ergo ad queſtionem à Proſper. propoſitam, expendere, vtrum præſcientia cuiuſcunque futuri, propoſito nitatur, an conſequatur ad illud.

Et hic eſt genuinus verborum Proſperi ſenſus quæ in tria membra diuiduntur Numero 71. nec diſtinctioni re-

pugno; ſed male inde colligitur, nihil agi à Proſpero, quam vt petat ab Auguſtino, ſitne admittenda ſcientia conditionata, quam non præcedat præſens, atque actuale decretum. Nec verius eſt quod additur, nihil colligi ex reſponſione Auguſtini, pro decreto illo ſcientiam conditionatam antecedente: multo magis alienum eſt ab omni vero, quod dicitur ad ſecundam partem quæſtionis, reſponſum eſſe ab Auguſtino negatiue, ſicut ad priorem, & ad poſtremam; quod omnium eadem ſit ratio; & propoſitum ſalutis ſit independens à præſcientia meritorum in paruulis: in adultis vero eſſe illius præſcientiæ cauſam. Hâc enim reſponſione adſcriptâ Auguſtino, euertitur controuerſiæ ſtatus; quia non quæritur, an quæcunque gratia præcedat conſenſum voluntatis, ſed à quâ duarum ſit, vt à primâ radice; & vndenam innoteſcere poſſit Deo conſenſus futurus; an ex propoſito & gratiâ efficaci an ex ſuppoſitione futuri conſenſus voluntatis creatæ, diuinum propoſitum, & auxilium determinante. Hîc vero quis neget de ſcientiâ conditionatorum agendum, cum nihil ſit medium inter efficaciam decreti, & auxilij; quo ſcientiam futurorum referunt poſt Auguſtinum Thomiſtæ, & ſcientiam medim, quo Pelagianis & recentioribus confugiendum eſt, ſi velint ſaluam diuinam libertatem, dum noſtram tutantur?

Hinc facile eſt deffendere, quæ à Numero 72. vſque ad finem Paragraphi congeruntur in Ioannem à S. Thoma. Certum enim eſt ex verâ interpretatione Proſperi, an præſcientia ſit innixa propoſito, id eſt, an ratione decreti, Deus ſciat quid ſit in quolibet ordine futurum, eſſe ipſiſſimam quæſtionem ſubiectam Auguſtino, & à nobis inſtauratam cum Recentioribus. Ex eadem interpretatione veriſſimum conſtat eſſe, quod dicit Auguſtinus, *Deum fidem filiorum Abraha, non de ſuâ praſcientiâ, ſed de ſuâ prædeſtinatione promiſiſſe*: quia ſi futura erat ex voluntate determinante gratiam, non à gratiâ dominante voluntati, falſo dixiſſet Auguſtinus, *promiſſam à Deo de ſuâ prædeſtinatione, non de ſuâ praſcientiâ.*

Hinc etiam deffenditur interpretatio à Ioanne à Sancto Thoma adhibita his verbis Auguſtini ex cap. 15. & 19. de Prædeſtinatione Sanctorum, dum negat, *aliter praſcitum initium fidei, quàm prædeſtinatum, ſecundum pro-*

poſitum eius, qui omnia operatur: neque enim ſciri, aut prædeſtinati potuit, ex præparatione gratiæ determinandæ per voluntatem creatam. Cætera quæ adduntur Numero 74. & ſequentibus, repetuntur ex iis quæ de ſcientiæ mediæ fundamentis dicta ſunt, & ſæpius refutata. Preterea ad omnia locum habet diſtinctio inſinuata duplicis futuri conditionati. Ea verò quæ ſuperſunt illo Parag. iam ſoluta ſunt, & iterum recurrent expendenda.

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Referuntur tres poſtremæ propoſitiones.

QVÆ ſuperſunt, tres ex eodem capite aſſertiones, fuſiſſimè diſputatæ, longè ſunt ſuperioribus improbabiliores, & ex vnâ Pelagiani erroris contextâ hiſtoriâ, omnino euaneſcunt. Quis enim niſi apud antiquos hoſpes, vel non ſincerus, credat, aut aſſerat, Maſſilienſes crediſiſſe deſtrui libertatem, ipsâ neceſſitate gratiæ, quocunque modo efficacis, etiam beneficio ſcientiæ mediæ: & ideo pugnaſſe contra neceſſitatem, pro tuendâ libertate, non contra certum efficaciæ modum, quamuis etiam inde impellerentur ad negandam neceſſitatem?

Mira eſt vis apertæ veritatis, quæ ſui teſtimonium à quamlibet inuitis, & reluctantibus extorqueat. Conſilium animo inſederat non minus firmum, quam neceſſarium, totam Pelagianorum cum Auguſtino controuerſiam reuocandi ad gratiæ neceſſitatem, ſeclusâ efficaciâ, quia hoc vnico fictitio diſcrimine, ſecerni poſſunt Recentiores ab Auguſtini Aduerſariis: ſed tantus veritatis ſplendor ab Antiquorum monumentis obortus eſt, & oculos perſtrinxit, vt non ſit paſſa ſe obrui & taceri: & ideo ad finem aſſertionis appoſitum eſt, *quamuis ex efficaciâ gratiæ, impellerentur ad negandam neceſſitatem.* Ergo diſputatum eſt, non obiter, ſed ex profeſſo de efficaciâ gratiæ, quandoquidem inde dicitur excluſa neceſſitas gratiæ à Pelagianis, & ab Adrumetinis Monachis, negata potius libertas, quam gratiæ efficacia.

Non poſſumus inficiari, quin initio hæreſis Pelagianæ vſque ad tertium ſtatum, acerrimè diſputatum ſit de ne-

ceſſitate gratiæ, quam in totum negabant, vel liberi arbitrij ſine vllis meritis conceſſi, vel legis & doctrinæ nomine corrumpebant: ſed non minus certum, quarto ſtatu, & exordio Maſſilienſium hæreſis, admiſſa ab illis quinque poſſibilitatis auxilia, *ſine quo non*, voluntati ſubdita, & ab eâ vt à primâ radice determinanda, ad conſenſum primum conditionate, deinde abſolute præuiſum, quo moueretur Deus ad dandam primum abſolute eandem gratiam, deinde perſeuerantiam, maioremque perfectionem. Sed his omnibus ab Auguſtino probatis, vel vltro conceſſis, diſputationem verſiſſe ad auxilium *quo* operationis, quod actum, nec conditionate, nec abſolute præuiſum daret; & quodcunque ſalutis initium infallibiliter, inuincibiliter, inſuperabiliter tribueret, quo vno tolli libertatem, induci fatum, &c. vociferabantur vno ore & conſenſu: Ergo falſa eſt tertia Propoſitio, crediditſſe Semipelagianos deſtrui libertatem, ipsâ neceſſitate diuinæ gratiæ, ab Auguſtino aſſertæ.

Nec verior eſt 4. Aſſertio, D. Auguſtinum diſputaſſe de neceſſitate diuinæ gratiæ, non de illius efficaciâ cum libertate conciliandâ contra Semipelagianos. Nec probabilior eſt quinta, Semipelagianos, nunquam adhibuiſſe doctrinam de ſcientiâ mediâ, in vſum conciliandi efficaciam diuinarum prædefinitionum, cum libertate actionum prædefinitarum. Hæ omnes Propoſitiones eodem fundamento fultæ, conuelluntur noſtro Argumento, ex progreſſu Pelagianæ hæreſis deprompto; vnde conſtat admiſſa ab illis omnia auxilia poſſibilitatis, & à voluntate ſuſpenſa, damnato vno auxilio efficaci, ſibi voluntatem ſubiiciente, à quo vt à primâ radice, proflueret initium, & progreſſus ſalutis: atque hoc, nedum relata à nobis teſtimonia, ſed ipſamet loca ab Aduerſariis adhibita euincunt.

Quid enim aliud probat Proſper Num. 79. relatus, dum ait, *propoſitum electionis*, quale ab Auguſtino tradi ferebatur ex Maſſilienſibus, *lapſis curam reſurgendi adimere, & occaſionem teporis afferre: eo quod in vtramque partem ſuperfluus ſit labor, ſi neque reiectus vlla induſtria poſſit intrare, neque electus vlla negligentia poſſit excidere?* Neque enim excludi poteſt induſtria, aut negligentia induci, ex quâcunque gratiâ communi, ſubditâ libero arbitrio, cum

in eâ exercendâ, determinandâ induſtriæ oſtentandæ, vel in eâ obiiciendâ negligentiæ, locus ampliſſimus eſſe poſſit; nec timendum ſuperfluum fore laborem; niſi ex auxilio *quo* & actionis. Nec etiam vllâ veriſſimili ratione remoueri dicebatur omnem induſtriam, tollique virtutes, ſi Dei conſtitutio quæcunque generalis, & conditionata, humanas præueniat voluntates, ab illis abſoluta & efficax futura, ſed ab eâ tantum, quæ id à ſe haberet, ante omnem conditionate, vel abſolute præuiſum actum voluntatis, ab ipsâ dandum infallibiliter.

Hinc fatum inclamabant induti, & contendebant, quod eodem Numero infertur, *ſub inſpiratione, & motione diuina, tantum habere hominem facultatis ad bonum, quantum quiſque ad malum: parique momento animum ſe vel ad vitia, vel ad virtutem mouere.* Certum eſt; hæreticos hanc comparationem non promouiſſe, ad arithmeticam æqualitatem, ſed tantum ad geometricam proportionem, vt ex Iuliano aliàs retulimus: quibus aliud addo Argumentum, illuſtrandæ comparationi accommodatum; Pelagianis neceſſariam viſam fuiſſe gratiam, ad facilius, & Maſſilienſibus ad omnino conſcendendum perfectionis culmen: & tamen nulli putabant, eâ neceſſitate gratiæ, tolli libertatem, & diligentiam, quâ vt idem Proſper ait, *ſciebant vnumquemque ad correctionem, & ad profectum vocari; & bonum eſſe poſſe: libertatemque ſuam ob hoc, Dei adiutorio adiuuandam; ſi quod Deus iubet, elegerit:* quia ſatis eſſe putabant ad victoriam, quâcunque gratiâ præuentos, ad initium ſalutis, vel adiutos ad perfectionem, ipſi gratiæ dominari, non ſubiici, ex cuius vſu ſe dignos ampliori efficerent, ac proinde prior eſſet obedientia, quam gratia, cum à voluntate prius quam à gratiâ exiſteret. Sed de his omnibus fuſe egimus Artic. 4. Paragrapho 2. maxime ad finem.

Et ex dictis eo loci, ſoluitur Argumentum ſecundum, cuius ſenſus apertior eſt, ex his quæ apponuntur ad marginem, quam ex ipſo textu. Certum eſt, opus curationis, ſecundum Maſſilienſes, eſſe ex gratiâ, (id eſt Auguſtinianâ & efficaci:) ſed ſanitatis deſiderium, nolunt pertinere ad opus curationis: & niſi ad hoc ſufficiat libertas, (adiuta tamen gratiâ poſſibilitatis,) nullam eſſe. Hæc eſt vera mens Semipelagianorum, fuſius explicata; ex

quâ non video, quid colligi poſſit; niſi Maſſilienſes, Semi-auguſtinianos, & Semi-catholicos eſſe; quod gratiam efficacem excludant à deſiderio curationis, & à fidei, quam requirunt ad incrementum fidei, & ſalutis. Quâ vero de causâ ſic diſtinguant gratiam, ad initium, & ad progreſſum ſalutis neceſſariam, diximus ita factum, vt ſalutem à noſtrâ voluntate; vt à primâ radice deſumant, causâ ſeruandæ libertatis.

Hinc 3. Argumenti patet ſolutio. Malè enim dicitur ex D. Auguſt. cap. 12. de Prædeſtinatione, Maſſilienſes ab omni ſtudio pietatis ſe putare, remoueri, niſi aliquid ſibi aſſignent, quod priores dent, vt retribuatur eis. Falsò, inquam, ſic dicuntur putaſſe, quod non viderentur ſibi liberi, niſi aliquid poſſent ſoli, & ſine gratiâ: neque enim hoc vnquam etiam Pelagianis venit in mentem, ſed quod vellent gratiam ad initium ſalutis admittere, quæ non eſſet ſubdita voluntati: licet ad progreſſum paterentur gratiam efficacem adhiberi, quo propius ad Auguſtinum, quam Recentiores accedebant.

Hinc etiam patet ſolutio ad 4. Argumentum, quod ita habet: eodem modo Philoſophabantur Semipelagiani de fide, aliiſque actibus præuiis ad curationem, quo Pelagiani de tota curatione: hoc concedimus, & probatum eſt, ſi mentio ſit de Pelagianis, quarto ſtatu ſuæ hæreſis, ac proinde falſa eſt Minor, quæ ſuperiori ſubiungitur Propoſitioni, Pelagianos negaſſe neceſſitatem diuinæ gratiæ ad curationem; nam ad minus concedebant, vt facilior fieret. Vnde falſum eſt quod additur, negaſſe gratiam neceſſariam ad curationem, quia deſtrui putabant libertatem; neque enim à quacunque gratiâ timebant libertati, ſed ab ea, cui potius ſubiiceretur, quam ſibi ſubiectam haberet; atque hoc ſenſu interpretanda ſunt quæ ex Auguſtino referuntur num. 81.

Diſſimulantur Argumento quinto, Num. 82. cauſæ cur Auguſtino fatum obiiceretur: nos veras dedimus, eiuſdem Articuli 4. Paragrapho 3. nec inficiamur legitimam eſſe, quæ ex libro 2. ad Bonifacium cap. 5. inſinuatur his verbis: *Hic reſpondetis, hanc ipſam Dei beneuolentiam, quâ non merita ſequitur, ſed bona indebita, gratuita bonitate largitur, fatum potius eſſe dicendum.* Sed interpretanda ſunt hæc verba, ad legitimum ſenſum Augu-

ſtini, & Semipelagianorum explicatum ad finem Paragraphi 2. vnde tantum hoc recolo; quidquid boni ſeu conditionate, ſeu abſolute præuidetur à Deo, ad obtinendam ſalutem vtile, à voluntate creatâ, vt ſubeſt gratiæ poſſibilitatis, habere, vim meriti, ſi conditionatum ſit in actu primo; & in actu ſecundo, ſi abſolute præuideatur futurum. Vnde infert Auguſtinus contra Pelagianos, ſi præuideatur huiuſmodi actus à Deo, fore meritum hominis, & cauſam vocationis, & prædeſtinationis; quod damnat Auguſtinus tanquam hæreticum: & hoc ſenſu dicit, gratiâ Dei omnia hominis bona merita præueniri, contra Pelagianos, qui vt notatur Numero 81. ait laudaſſe Pelagianos legem, & liberum arbitrium quia dicerent gratiam non adiuuare niſi meritum: nempe ex præuiſo conditionate, aut abſolute bono actu, quâ ſub gratiâ communi, cuiuſque voluntas eſt prima radix, diſtinguens ſe ab aliis; quod Auguſtinus execratur.

Nec difficilior eſt ſolutio trium quæ ſuperſunt illo Paragrapho Argumentorum, quorum primum deſumitur à Hieronymo, & Arnobio, qui teſtantur liberum ex Pelagianis deſtrui arbitrium, ſi ope alterius egeat: non ita cenſebant de quocunque auxilio à voluntate determinando, ſed de illo quod voluntati dominaretur.

Iiſdem obſeruationibus ſoluitur ſecundum Argumentum Numero 85. cuius vis magis continetur verbis ad marginem, quam ex textu: Semipelagianos cenſuiſſe, initium fidei non eſſe donum Dei, id eſt ex gratia, ſi ſit liberum. Hoc enim, eodem ſenſu quo ſuperiora explicandum eſt: fidem, & quodcunque ſalutis initium, eſſe oportere à gratiâ poſſibilitatis, & ſi ſit ab auxilio quo certo efficaci, tolli libertatem. Vnde falſum eſt, quod dicitur ad finem illius Argumenti; nullum fore in Semipelagianos Auguſtini Argumentum, niſi negaret concurrere ad initium fidei gratiam ab illis conſtitutam, ad ſapientiam, aliaſque virtutes, præter fidem; quaſi negarent vllam præire fidei, & vellent, ad alias virtutes, neceſſarium eſſe tantum gratiam ſubditam libero arbitrio. Hæc enim obiiciuntur quod non ſatis perſpecta ſit mens Semipelagianorum, eo loci explicata; quod ad initium fidei, & in eâ perſeuerantiâ, requirerent tantum gratiam poſſibilitatis, fulciendæ libertatis causâ, quo fundamento poſito,

poſito, nihil dubitabant admittere gratiam efficacem ad reliqua vitæ Chriſtianæ opera.

Vltimum Argumentum deſumitur ab authoritate Cypriani, Ambroſij, & Gregorij Nazianzeni, quorum Teſtimonia retulimus Articulo 1. huius 2. Sectionis, quibus docent in nullo gloriandum, quando noſtrum nihil eſt, quo ad ſalutem poſſimus nos ab aliis diſcernere; vnde gratia efficax, quæ voluntati dominetur, neceſſariâ conſecutione infertur. Quid vero inde commodi poſſit capi ad præſentem controuerſiam, non video: nec intelligo vim Argumenti, ſi plus negent Semipelagiani, quam affirment iſti Patres, horum teſtimonium non poſſe ſufficere, vt illi conuincantur: Atqui ſufficiunt, vt ait Auguſtinus: Ergo illi non plus negant Facilius hos nodos eſt ſecare, quam diſſoluere. SS. Patres relati aſtruunt gratiam efficacem ad ſingulos actus bonos; id negant Semipelagiani, & ex nobis requirunt ad initium ſalutis gratiam ſufficientem, ex Aduerſariis, nullam: Ergo reuinci poſſunt authoritate Cypriani, &c.

Paragraphvs Qvartvs.

Refellitur quarta Propoſitio.

Nihil improbabilius eſt quarta Propoſitione, qua aſſeritur Auguſtinum diſputaſſe contra Semipelagianos, de neceſſitate diuinæ gratiæ, non de illius efficacia, cum libertate concilianda. Hæc aſſertio cum Numero 87. deducatur ex ſuperioribus, maxime ex proxima, quaſi conſectarium, iis iam euerſis omnino cadit; adde confutari tota ſerie erroris Pelagiani, maxime ex dictis Paragrapho 3. 4. Art. 3. & Art. 4. Paragraph. 2. & 3. hoc commodi habemus ex contextâ à nobis hiſtoriâ Pelagianiſmi, vt vno conſpectu inſpiciamus, quid veri, quid falſi habeant, quæ de illorum hæreticorum mente referuntur. Atque ex multis duo tantum recolenda ſunt, quæ & ſufficiant refutandis omnibus, quæ congeruntur Paragrapho 4. & 5.

Imprimis id certum eſt, Pelagianos quarto ſuo ſtatu, & Semigelagianos primo, plurima admiſiſſe genera au-

xiliorum poſſibilitatis, & nulla timuiſſe, aut recuſaſſe ſubdita voluntati; quia ex illius vſu, & determinatione, deſumebant tanquam à fonte volendi, & vt à prima radice, ſalutem electorum; & tantum cauiſſe ſibi, & abhoruiſſe ab *auxilio quo operationis*, vt ab excidio libertatis: quo tandem reuocata fuit, cum Pelagianis & Semipelagianis Auguſtini diſputatio, illud genus auxilij excludentibus in totum Pelagianis à progreſſu ſalutis, quod Semipelagiani ab initio ſalutis, & fidei, eiuſque perſeuerantia ſemouebant, ad alia opera nihil verebantur concedere. Id vnum miror tota Diſputatione cui reſpondeo, tacitam, & omiſſam diſtinctionem auxilij poſſibilitatis, & actionis, ſeu auxilij *ſine quo non*, & auxilij *quo*, cum præcipuum & forte vnicum ſit omnium controuerſiarum caput: nimirum è re viſum eſt, hanc diſtinctionem diſſimulare, quod nullâ tergiuerſatione, nullis cauillis eludi poſſent Argumenta, quæ inde depromimus pro decretis conditionatis; aut abſolutis ſcientiæ mediæ capitaliter aduerſis.

Aliud quod obſeruandum moneo, ex ſuperiori conſequitur, quamcumque fidem, vel actionem, conſecutam à voluntate præuenta auxilio poſſibilitatis, excluſo auxilio actionis, eſſe vt à primâ radice, à voluntate applicante auxilium poſſibilitatis; & præuiſam conditionate habere vim meriti in actu primo, id eſt aſſumi aptam in rationem meriti, & re ipſa aſſumi abſolute præuiſam; idque Auguſtinus & Proſper extorquent à Semipelagianis, quamlibet reluctentur, & vim meriti eleuent. Hæc omnia late probata ſunt locis citatis, & legendus eſt omnino Parag. 2. & 3. Articuli quarti.

Hinc conuellitur Argumentum primum Numero 33. concedimus regulam conſtitutam, non eſſe, vnde melius intelligamus, quid egerit Auguſtinus in hac controuerſia, quam ex propoſitione quæſtionis diſputandæ, & ex diſputationis concluſione: ſed negamus quod aſſumitur, inde patere, totum hoc negotium, non de efficacia diuinæ gratiæ, ſed de illius neceſſitate fuiſſe; quia tandem deductum eſt, ad duo genera auxiliorum *ſine quo*, & poſſibilitatis Pelagianorum, *quo* & actionis Auguſtini. Primò excluduntur decreta ad omne futurum; ſecundò ſtabiliuntur: ex illo conſequitur gratiam dari ſecundum merita noſtra, quo dicitur eodem Numero, reuocatam con-

trouerſiam, & nos vltro concedimus: ſed ex altero deducit Auguſtinus erroneum eſſe gratiam dari ſecundum merita noſtra, id eſt, ex præuiſo conditionate, aut abſolute noſtro conſenſu à voluntate, vt à prima radice gratiam ſibi ſubditam determinante, & ſecundum Scripturarum fidem, probat Auguſtinus libro de Prædeſtinatione Sanctorum, fidem eſſe donum Dei, profectum vt à prima radice, ab auxilio, & decreto Dei, ante omnem illius præuiſionem. Idem ſtatuit de perſeuerantia libro altero de Dono Perſeuerantiæ: ex quo refelluntur quæcumque illo Numero, & ſequenti, fusè congeruntur: & patet reſponſio ad Argumentum quo tota diſputatio clauditur, *Hoc tantum contendit Auguſtinus ab Aduerſariis, quo impetrato, cauſam ſibi videtur obtinuiſſe*; ita profecto eſt: *Atqui impetratà confeſſione neceſſitatis gratia antecedentis initium fidei, & perſeuerantiam*, &c. *videtur ſibi cauſam obtinuiſſe*. Adhibenda eſt diſtinctio huic Propoſitioni, falſam eſſe de quacumque gratia poſſibilitatis, & veram de gratia actionis, à qua Pelagiani abhorrebant, Semipelagiani excludebant à fide, eiuſque perſeuerantia, ad alia opera admittebant. Aug. contendit contrà Pelagianos, ad ſingulos actus pietatis, & contrà Semipelagianos, malè ab illis diſtinctam fidem, ab aliis operibus pietatis, & quam ad iſta concedebant gratiam, non debere ſalua fide, exulare à perſeuerantiâ, vel initio fidei.

Hinc etiam deſumenda eſt Reſponſio ad 3. Argumentum Num. 91. Proſper petit ſibi ab Auguſtino reſponderi, quâ ratione auxilium *quo* actionis à Pelagianis permiſſum ad cætera opera, negatum ad fidem, quo vno ait, *non mediocrem Pelagianæ prauitatis, & virulentiæ fibram nutriri, ſi principium ſalutis male in homine collocatur, ſtet cum libertate, & violetur Chriſtiana fides hac diſſentione*. Controuerſia ſic explicata, euidentiſſimum eſt dari locum prædefinitionibus diuinis, excluſa ſcientia media, quæ ad nihil vtilis eſt, niſi promouendis illorum conſiliis, qui poſthabita diuina voluntate, & gratia, *à fonte volendi*, ſalutem repetunt.

Sed, inquies, modus ſaluandæ libertatis, qui non tollit diuinæ gratiæ internæ, ac ſupernaturalis neceſſitatem, non violat fidem, nec eſt erroneus; Atqui modus ſaluandæ

libertatis, excluſa; efficacia decretorum antecedenti, & independente à ſcientia media, non tollit neceſſitatem internæ diuinæ gratiæ, ac ſupernaturalis: Diſtinguo Minorem, non tollit neceſſitatem gratiæ cuiuſcumque poſſibilitatis, eſto Minor: non tollit gratiam actionis Auguſtinianam, conceſſam à Semipelagianis ad omnia opera, præter fidem, Nego Minorem. De Conſequentia viderint Aduerſarij, an cum Auguſtino conueniant: quod vnum diſputo: quia Argumentis ago, non Cenſuris. Cæterum inde deducit Auguſt. conſequentiam erroneam meritum gratiæ præire; quia meritum ad operationem pertinet: ea vero quæ à voluntate proficiſcuntur ipſi ſubdita, & ab ipſa determinanda, prius ſunt à voluntate, quam à gratia; ac proinde obedientia, & ſubinde meritum prius eſt à voluntate, quam à gratia, quod vt erroneum infert Auguſtinus Aduerſariorum eſt curare, non meum, quâ ratione ſe ab illis Auguſtini teſtimoniis expediant.

Eâdem interpretatione, & reſponſione, refellitur 5. Argumentum Numeri 92. Prædeſtinatio, pro qua pugnat Auguſtinus contra Maſſilienſes, de quâ cum noſtrâ libertate concilianda ſollicitus eſt, non eſt alia, quam quæ infertur neceſſario, ex eo quod initium fidei, & perſeuerantia, vſque in finem ſit donum Dei, & quod gratia non detur ſecundum merita. Veriſſima eſt hæc Maior, nec minus falſa eſt quæ adiungitur Minor: Atqui huiuſmodi prædeſtinatio non eſt efficax illa, & independens à directione ſcientiæ mediæ; & cum ita probatur, qui negat prædeſtinationem huiuſmodi, adhuc fatetur donum Dei eſſe initium ſalutis, & ſpecialem gratiam ad perſeuerandum neceſſariam, & gratiam non dari ſecundum merita noſtra: Diſtinguo propoſitionem, id fatentur ſecundum verum ſenſum Auguſtini, & conſequenter ad eius principia, Nego: contra Auguſt. mentem, & conſequenter ad ſua fundamenta poſita, Concedo. Et ideo effugiunt notam hæreſis, non tamen falſitatis, inconſequentiæ, & diſſentionis à doctrinâ & gratiâ Auguſtinianâ.

Et hoc confirmant, quæ obiiciuntur Num. 93. & 94. quibus male Reſpondetur. Nam Semipelagiani, tantum aberat vt timerent lædi libertatem à gratiâ ſubditâ libero arbitrio, vt nec etiam vererentur gratiam efficacem, &

actionis, neceſſariam ad quæcunque opera, dummodo niteretur gratia poſſibilitatis neceſſaria ad fidei initium, & perſeueranriam, vt loco citato explicuimus, atque illi ſunt, de quibus ait Proſper, *admiſiſſe auxilium internum ad initium fidei* An vero vlli hoc conceſſo fuerint Semipelagiani, & ſubinde hæretici, an vero Catholici, quod exertè aſſeritur Numero 94. nolim pronuntiare, quia à cenſuris abſtinendum mihi indixi, contentus Argumentis, quæ Lectoris ſubiicio cenſuræ; certum tamen eſt, illos ſi Catholici eſſent, perperam ab Auguſtino non fuiſſe probatos.

Paragraphvs Qvintvs.

Reſponſio ad Argumenta pro quinta Propoſitione.

EA vero aſſeritur, Semipelagianos numquam habuiſſe ſcientiam mediam, in vſum conciliandi efficaciam diuinarum prædeſtinationum, cum libertate actionum prædeſtinatarum; idque tribus Argumentis probatur, quorum primum Num. 95. eſt merum Sophiſma, & ita habet. Qui laborat vt inueniat rationem, qua Dei prædefinitio concilietur cum libertate arbitrij, eo ipſo ſupponit eſſe talem prædefinitionem: veriſſima eſt Major, ſed Minor quæ ſubiungitur, Maſſilienſes nunquam ſuppoſuiſſe prædefinitionem Dei, actuum, de quorum libertate ſolliciti erant; vel omnino falſa eſt, quia loco vnius duas huiuſmodi actuum agnoſcere Semipelagianos demonſtratum eſt locis citatis, maxime Paragrapho 3. Art. quarti, generalem vnam & conditionatam, determinandam à voluntate creata, abſolutam alteram conſecutam ſe præuiſo primum conditionate, deinde abſolute actu voluntatis, à quibus prædefinitionibus cum gratia nulla proficiſcatur, niſi ſubdita voluntati, facile conciliabatur cum libertate; & hanc viam concordiæ iniuerunt. Sed hac Minoris Argumenti vera interpretatione prætermiſſa, adhibetur altera mere ſophiſtica: non admiſerunt Pelagiani, Thomiſtarum (& vt credimus) Auguſtini prædefinitionem præuiam ad præſcientiam quamcunque futuri, & illius fundamentum: Ergo Maſſilienſes nunquam laborarunt,

vt cum illa conciliarent libertatem arbitrij reſpectu actuum huiuſmodi. Fallax conſequentia, ne quid aliud dicam: nam Pelagianorum vnus erat ſcopus, ſuas prædefinitiones duas conciliare cum libertate, noſtram vero, & Auguſtinianam probare illi aduerſam eſſe.

Nec fortius eſt ſecundum Argumentum, quamuis vrgeatur per plures paginas; laborat enim iiſdem vitiis, & prodit ab ignoratione, aut potius diſſimulatione mentis Pelagianorum, de duplici genere operum, & prædefinitionum. Summa eſt, duo ſunt genera operationum liberarum, cum quibus conciliandæ ſunt prædefinitiones: primi, ſunt actiones omnes, quibus poſt receptam fidem ſanctificantur iuſti; & quoad illud genus, concedimus ex Auguſtino inculpatam eſſe illorum doctrinam, nec ad illa opera aduocare ſcientiam mediam, vt exploratricem, & conciliatricem definitionum cum actibus noſtris: quia illos deriuant ab auxilio efficaci actionis, & ſimili definitione, à quibus, vt à primâ radice profluunt, & inde habent pleno iure vim donorum gratiæ. Secus ſentiunt de initio, & perſeuerantia fidei; quam, ne pereat libertas ipſius fidei, & reliquorum, quæ illi innituntur, contendunt profluere à prædefinitione, primum conditionata, dante quatuor genera gratiarum, quæ ſubdantur libero arbitrio, & tranſeat in abſolutam definitionem, vi præuiſæ fidei à voluntate adiutâ gratiâ, & ab ipſa voluntate determinata profluente. Qua explicatione cadunt quæ obiiciuntur, an Maſſilienſes prædefinitionem admiſerint: Reſpondeo ita eſſe, de prædefinitione primi generis conditionata.

Sed inſtant, nimis nos propitios Maſſilienſibus, & Auguſtinum cum Proſpero, atque Hilario, accuſatorem iniquum, & mendacem facere. Abſit à nobis adeo enormis ſacrilegij ſuſpicio. Qua vero ratione nobis conflatur? Nempe hoc Argumento iam ſoluto: qui docet liberum arbitrium non habere aliquid, niſi eleuatum à gratiâ, & adiutum, docet non habere illud à ſe, nec ſine gratiâ Dei adiuuante: & conſequenter docet non poſſe præſciri habiturum illud à ſe, ſed præcipue etiam à Deo, ita eleuante, & adiuuante: Atqui Maſſilienſes ex me ita docebant, Ergo, &c. Ergo ſi quis contrarium exprobrauerit, calumnia fuit, Atqui contrarium exprobrauit Auguſtinus.

Tota vis Maioris, quæ eſt Argumenti neruus, & accuſationis in nos, vel in Auguſtinum, diſſoluitur eadem diſtinctione. Qui docet liberum arbitrium, &c. ſi ſit adiutum, & eleuatum auxilio *quo*, determinante voluntatem; Concedo Maiorem quoad omnes partes: Si ſit adiutum auxilio *ſine quo non*, poſſibilitatis, determinando per voluntatem ſui diſcretionis, ab aliis vt primam radicem; Nego Maiorem quoad omnes partes. Atqui Maſſilienſes admiſerunt ad fidem auxilium ſecundi generis, ad cætera opera conceſſerunt auxilium primi generis: Ergo errarunt, quod non eodem rigore, & ſenſu conceſſerint fidem, & perſeuerantiam fidei, à Deo eſſe præſcitam, & datam vi auxilij, & prædefinitionis, quo cæteros actus ſciri, ſine beneficio ſcientiæ mediæ, & eſſe vera Dei dona concedebant. Ea diſtinctione corruunt quæ congeruntur Num. 96. & 97. quia non attenditur differentia auxilij *quo*; & *ſine quo*, quâ de causâ tacetur.

Tertium Argumentum quod à Numero 98. incipit, pluries ſolutum eſt; ſic vero habet: Semipelagiani, quoad duos tantum caſus, nempe baptiſmi paruulorum, & gratiæ prædicationis quibuſdam conceſſæ aliis negatæ, confugerunt ad ſcientiam mediam: Ergo quoad reliqua capita ſuorum dogmatum, ab illa abſtinuerunt. Sed iam ſolutum eſt, reſponſione millies iterata, ob Aduerſariorum importunitatem, de duplici futuro conditionato; quorum vnum manet ſemper conditionatum, alterum in abſolutum tranſit, eſtque ad illud via: vera Maior eſt Argumenti, de primo genere conditionatorum, duobus tantum annotatis caſibus, Pelagianos vſos ſcientiâ mediâ; falſum eſt de altero genere abſolutorum, & conditionatorum, de quibus interpretari licet verba Proſperi, *an ea quæ ſunt propoſita, ſint accipienda præſcita*, primum conditionate, deinde abſolute. Ad id vero quod obiicitur Numero 100. ſcientiæ mediæ vim, & vſum in hoc eſſe, vt eadem conditionate futura, deinde attingantur abſolute; ita eſt: ſed falſum eſt quod ſubiungitur, Semipelagianos alia ſemper facere conditionate futura ab abſolutis; hocque, non ſolum multis Argumentis falſi conuincimus ſupra, ſed etiam ipſomet teſtimonio ex Num. 13. Epilogi.

Nec detrecto iudicium eruditi Lectoris, ad quem prouocatur Numero 102. *Cui ſperatur perſuaſum, vt ſcire ne-*

lit, ecquid reſpondeatur ſuperioribus Argumentis, quibus hactenus probatum eſt, nullam vim conſtare, niſi ex tacita, aut diſſimulata diſtinctione auxiliorum poſſibilitatis, & actionis, aliorumque capitum præcipuorum huius controuerſiæ intricatiſſimæ per ſe, cui de induſtria plures admiſcentur tenebræ. His vero depellendis aduocandum eſt Argumentum à libertate Dei, cuius non eſt credibile, adeo Semipelagianos ignaros, aut negligentes, vt illius nullam curam habuerint, vel non agnouerint funditus tolli, ſi negetur, ad illam pertinere, præuiſa veritate futuri conditionati, ſub tali rerum ſerie, eam vel apponere, vel negare ad ſuum arbitrium. Si hoc vero ſemel admiſeris (de quo dubitare ſit piaculum) quis non videat, nihil à Deo ex vi creatæ libertatis certo ſciri futurum, niſi præeat ſcientia conditionata abſolutæ: quia hæc non poteſt ſtare, niſi priùs Deus ex ſuâ innatâ libertate ſtatuat, quod ſibi viſum fuit, de illa ſerie rerum, ad futuri conditionati abſolutam productionem omnino neceſſaria? Ergo quiſquis agnoſcit futuris conditionate, independenter à decreto Dei actuali, ineſſe veritatem à Deo ſcibilem, non minus debet agnoſcere priorem veritatem conditionati, quam abſoluti; alias libertatem Dei tolleret: Atqui huius impietatis nunquam accuſati, aut ſuſpecti fuerunt Maſſilienſes: Ergo illo iudicio grauiſſimo euincitur, nullum futurum abſolutum à libertate creatâ, vt à primâ radice pendens, in eum ſtatum deduxiſſe, niſi prius conditionate cognitum, ſi ea rerum ſeries ad illius productionem à Deo libere conſtituatur.

Præter illud Argumentum alia habet grauiſſima Ioan. à S. Thoma, quibus ægre reſpondetur à Numero 104. ad finem vſque capitis. Euidens enim eſt, ſcientiam conditionatam non fuiſſe perfugiũ, & deſperationis remedium, ſed optatum præſidium, quo prædeſtinationis certitudinem, & prædeſtinatorum ſtatutum numerum à præſcientiâ deſumerent, non à diuina conſtitutione humanas præuenientе voluntates. Argumentum hoc vim habet etiam ex Aduerſariis, qui nihil medium patiuntur ad certam prædeſtinationem, niſi ſcientiam mediam, aut decretum Dei efficax: non patiebantur hoc ſecundum; Ergo recurrebant ad ſcientiam mediam, cuius beneficio tota illa moles niteretur, aliàs caſura. Addemus his aliquid vltimo huius Articuli Paragrapho.

Paragraphvs Sextvs.

Reſponſio ad Caput quintum Diſputationis tertiæ & primum Diſput. quartæ.

Interdictvm mihi his grauibus diſputationibus à dicteriis, & ſarcaſmis, ita volui, vt mihi non permittam, iis quibus, Ioannes à ſancto Thoma, & Salmanticenſes, paſſim illiberalius habentur reſpondere. Quare breuius erit horum duorum capitum examen, quod præ cæteris diſputationum partibus, abundent huiuſmodi ſugillationibus, & pleraque habeant ad res facti ſpectantia, de quibus vitilitigandi, & inuicem mordendi, nullus ſit finis, & modus. Viſum eſt tamen ſemotâ omni verborum acrimonia, Argumentis, ſi quæ occurrant ad rem facientia, breui reſpondere.

Superioribus obſeruationibus hanc adiungo; quid Auguſtinus, quid Semipelagiani de ſcientia media ſenſerint, quid compertum habeant, intelligi poſſe, ſi animaduertamus, tria omnino de ſcientia media inquiri: primo huiuſmodi ſcientiæ rationem, & notionem; an ſcilicet conſtet futuris certa veritas à Deo ſcita, ante omne decretum actuale, quo Deus de illis producendis aliquid ſtatuat, etiamſi ſuſpenſa ſit rerum ſeries, in qua præuidentur futura, ſi poneretur. Deinde diſputari ſolet, de huius ſcientiæ ſic explicatæ vſu legitimo, qualem putant Recentiores, ad quem ipſi adhibent. Tertio denique abuſum, in quem delapſos fatentur Maſſilienſes meritis paruulorum, & adultorum morte inmatura interceptis: non potuere vero Semipelagiani ſcientia media abuti, quin eius ratio (quæ eſt prima pars noſtræ diſtinctionis) ipſis proſpecta eſſet: nec credibile eſt viros acutiſſimos latuiſſe, quam late pateret: quamque ad noſtram, & Dei ſeruandam libertatem eſſet idonea. Si ita ſit, quis credat ea interdum abuſos, nunquam vſos fuiſſe? Hoc poſtremum ex duobus ſuperioribus neceſſaria conſecutione deducitur. Primum vero ita demonſtro.

Cui certum eſt, vnum futurum conditionatum ante omne actuale decretum à Deo ſciri; nec ignorare, nec du-

bitare poteſt, quin cæteris eiuſdem ordinis futuris certa veritas inſit, & Deo nota; quia omnium vna eſt ratio, maxime ſi decreto actuali nihil opus ſit, ad adſtruendam illis veritatem: Ergo ex vno futuro conditionato, à Maſſilienſibus probato, reliqua omnia illis perſpecta fuerunt, eáque accommodatiſſima explicandæ diuinæ, & noſtræ libertati: Quis ergo credat, eos quibus vna erat libertatis cura, abuſos aliquando, nunquam vero vſos ſcientiâ ſuis conſiliis promouendis non ſolum vtili, ſed etiam omnino neceſſaria? Ergo ſcientiæ mediæ rationem conſecutis, præſto aderat, ad manum huiuſmodi ſcientia etiam non aduocata Aduerſariis laceſſendis, aut arcendis efficaciſſima.

Eadem obſeruatio, non minus ad Auguſtini, quam Semipelagianorum mẽtem conſequendam, accommodata eſt. Certum eſt abuſum ſcientiæ mediæ Auguſtino compertiſſimum, cum eo ſuis Argumentis Semipelagianos impulerit. Deinde non minùs euidens eſt, ſubtiliſſimum, & iuxta ſapientiſſimum Doctorem, ex huiuſmodi abuſu potuiſſe aſſurgere, ad indagandum huius ſcientiæ vſum, & ſi veram comperiſſet, ſtrauiſſe ſibi viam ad illum, omnino ex Aduerſariis neceſſarium, conciliandæ libertati noſtræ cum diuinis decretis, & auxiliis. Si id potuit, omnino debuit. Quâ enim ratione, eximes virum Sanctiſſimum, à reatu tot malorum, quæ ex huiuſmodi diſputationibus nata erant, & plura timebantur: *Cum certamina tanta, pulueris exigui iactu compoſita fuiſſent.* Hæc omnia fieri bono ſcientiæ mediæ vſu, quâ male abutebantur Maſſilienſes, vnde certa fierent decreta, & auxilia diuina, illæsâ libertate. Vel ergo huius ſcientiæ ratio, fuit perinde nota Auguſtino, & probata, ſicut eius Aduerſariis; aut nota quidem, ſed improbata: ſi hoc vltimum admittas, nihil tibi reliqui facis, commune cum Auguſt. Si primum velis, Auguſtinum reum peragis eiuſdem ſceleris, quo Apoſtolus grauat Philoſophos, nempe veritatis per ſummam iniquitatem detentæ, omnino neceſſariæ ad Eccleſiæ componendas diſſenſiones.

Si dicas abuſum huius ſcientiæ damnatum ab Auguſtino, vſum vero & rationem, cum auxiliis, & decretis ab illo aſſertis, conuenire. Si ita ſit, cur ipſemet Auguſtinus, hanc concordiam, & conuenientiam ſuorum cum

ſcientia media dogmatum, non aperuit? Cur tacuit, cum eâ ſemel manifeſtata, deſitura eſſent tot ſcandala, quibus Eccleſia premebatur; eâ vero occultata, aut tacita, inualeſcerent ſcandala, & maiora timerentur? Cur Aduerſarij, in ſcrutandis Auguſtini ſcriptis, adeo arguti, & eloquentes obmutuerunt; cum vnum ex Sancto doctore locum, ad ſuæ cauſæ patrocinium, arripuerint, quo videbatur hanc ſcientiam mediam innuere: neque enim oportunior, aut neceſſaria magis occaſio poterat Auguſtino occurrere, ſuam mentem aperiendi, & gratiam cum libertate conciliandi huius ſcientiæ beneficio, cuius ſublato abuſu, & ratione compertâ, non poterat vſum legitimum non probare, imo nec tacere. Sane hoc ſilentio, plus Eccleſiæ nocuiſſet Auguſtinus, quam tot ſcriptis de gratiâ, & libero arbitrio libris profuerit.

Atque inde refelluntur tres ad Argumentum Salmanticenſium, reſponſiones; ſi decreta & auxilia gratiæ ab Auguſtino defenſa, conueniant cum ſcientia media, immeritò ex illa ſcandalum paſſos Pelagianos, quaſi libertatem tolleret, nec potuit illud ſcandalum negligi ab Auſtino, cum in promptu haberet remedium, deductis ad ſcientiam mediam ſuis dogmatibus: Atqui ex Aduerſariis, Auguſtinus nunquam adhibuit ſcientiam mediam, ad ſemouenda hæreticorum ſcandala, vel infringenda Argumenta, cum tamen ad hoc neceſſaria eſſet reſponſio huiuſmodi, ſi veram Auguſt. putabat.

Nec dicas, immeritò Pelagianis ſcandalo fuiſſe doctrinam Auguſtini; quod vt ſecunda reſponſione inſinuatur, falsò de libero arbitrio ſentirent, tolli non ſolum efficaciâ, ſed etiam neceſſitate gratiæ, ſi cuiuſquam auxilio, etiam Dei egeret: Sed hanc reſponſionem latè refutauimus Paragrapho ſuperiori. Falſum enim omnino eſt, Pelagianos ad quartum ſuæ hæreſis ſtatum, multóque minùs Maſſilienſes, huiuſmodi libertatis notionem confinxiſſe; cum omnia auxiliorum genera, quæ in confeſſo ſunt apud Catholicos, admitterent, vno excepto auxilio *quo* actionis efficaci, quod execrabantur, quaſi libertatis excidium.

Inde refellitur tertia ſolutio: doctrinam Auguſtini, licet conſonam ſcientiæ mediæ, fuiſſe ſcandalo, quod non ſatis redacta fuerit in vſum intelligendæ concordiæ liber-

ſubtilitatibus annumeranda eſt. Non video, quid ipſi ſcientiæ mediæ hoſtes poſſint de illa peius ſtatuere, quam quod ab acerrimis eius patronis ſcriptum retulimus.

Excuſarem quaſi gratis confiċta, hæc de neceſſitate gratiæ ſolum ab Auguſt. diſputata, de Scholæ ſubtilitatibus, & inuentis quotidianis, quibus ſcientia media annumeratur; niſi infinita legerem apud Auguſtinum, Proſperum, alioſque gratiæ Chriſti defenſores, de illius gratiæ efficaciâ cum libertate concilianda, vt prodigij loco ſit, dici de ſola neceſſitate; non de efficacia gratiæ ſollicitum fuiſſe Auguſtinum, & cum Aduerſariis diſputaſſe: ſed ad ſummum attigiſſe obiter, & obmurmuraſſe hunc vnicum concordiæ nodum, beneficio ſcientiæ mediæ, à poſteris explicandum.

Nec verius, aut ſolidius eſt quod affertur, ad molliendum quod Molinæ excidit verbum, in Auguſtino deſiderari tantum, explanatam huiuſmodi ſcientiam, & ad vſum redactam; cum ipſe Molina dicat, *ſi data fuiſſet, & explanata ab Auguſtino*. Quid vero dari eſt, ex ſenſu Scholæ, niſi concedi & probari? Molina vero perinde negat ab Auguſtino datam, ac explanatam eodem tenore verborum: Ergo agnoſcit improbatam, quod vnum contendimus: & eo ſemel conceſſo, plane euincimus Auguſtinum totum à nobis contra Aduerſarios ſtare.

Refutatis tribus ſolutionibus primi Argumenti à Num. 109. ad 117. Numerum, ſuperfluus eſſet labor, expendere ad alia duo Salmanticenſium Argumenta, reſponſiones, cum iiſdem fundamentis iam euerſis fulciantur. Quibus adde quæ obiter pluribus locis, & ex profeſſo ſcripſimus Art. 3. & 5. Paragr. 3. Si ſola auxilia conſtituta ſint ab Auguſtino, ſubordinata libero arbitrio, & beneficio ſcientiæ mediæ efficacia; immeritò paſſos ſcandalum, ob eius doctrinam Aduerſarios; cum non magis ab huiuſmodi gratiâ impediri poſſit liberum arbitrium, quam à ſe ipſo: quia Pelagius illud primum numerat inter Dei gratias nullo merito conceſſas: Ergo ſi ipſa voluntas ſibi ad libertatem nequeat eſſe impedimento, ita de vllâ gratiâ libero arbitrio ſubditâ, id ſuſpicari ſtultum omnino eſt, cum hæc duo communia habeant ſubiici li-

bertati, & gratis citra vllum meritum à Deo dari. Vnde falſum eſt, quod dicitur ad finem Num. 119. modum vnum concordiæ, nec eſſe intellectum à Maſſilienſibus, nec propoſitum ab Auguſtino, intento magis tuendæ diuinæ gratiæ neceſſitati: nam duo euicimus, notam Semipelagianis, & vſurpatam ſcientiam mediam, ab Auguſtino vero notam & improbatam; ſed neceſſario probandam, & aſſerendam, ſi veram putaſſet, & idoneam fulciendæ efficaciæ gratiæ, de qua magis quam de neceſſitate cum Aduerſariis dimicabat.

PARAGRAPHVS SEPTIMVS.

De Iudicio triginta Cenſorum Romanorum, aduerſam Auguſtino ſcientiam mediam damnantium.

QVÆ numero 120. diſp. 3. & toto Cap. primo quartæ Diſputationis, dicuntur de Cenſoribus Romanis triginta, præfectis expendendæ liti inter Recentiores, & Thomiſtas, falſum eſſe, hos omnes, vno aut altero, nempe Procuratore generali Auguſtinianorum, & Regente Carmelitarum exceptis, pronuntiaſſe ſcientiam mediam Auguſtino repugnare, ſuperſedeo reſpondere; non quod multa non ſuppetant; valida & comperta quæ incertis, & falſis opponam; ſed quod obedientia ſit mihi potior, quam victimæ, aut victoria, & velim cum maximo cauſæ detrimento, parere decretis Pontificiis, quæ vetant Congregationum ſub Clemente VIII. de auxiliis, & Paulo V. habitarum, à duobus quod ſciam, à Franciſco Penna Hiſpano, & Rotæ Romanæ Decano, à Petro le Boſſu Gallo, Benedictini Ordinis ex Sancti Dionyſij Monaſterio Cœnobita, & Doctore Pariſienſi, Congregationum ſecretario, Scriptam hiſtoriam ad has controuerſias vſurpari: quamuis non dubitem quod ſcripſit Sapiens mihi obuenturum, *vir obediens loquetur victorias*, & mei ſilentij, atque obedientiæ mercedem fore ſperem, cauſæ noſtræ victoriam.

Saluâ itaque decretorum reuerentiâ, licet reſpondere, ad id quod inſertum eſt margini eiuſdem Numeri, *Quod*

hodie non potuit ex Auguſtino probari, non probari potuit tempore Clementis VIII. Et ad ea quæ textui apponuntur, *exeſane ſunt paucorum annorum vetuſtate, teſtimonia tam perſpicua, & tam diſerta, vt non liceat modo, eandem ex illis ſcientia media eruere condemnationem?* Reſpondeo ſemotâ omni verborum acerbitate, damnationem ſcientiæ mediæ haberi, nedum ex ſingulis Auguſtini teſtimoniis, ſed etiam ex textu omnium controuerſiarum cum Pelagianis, ex ipſo etiam Sanctiſſimi Doctoris ſilentio, ex Molinæ confeſſione, qui ad has de gratiâ & libero arbitrio concertationes ab Auguſtino, *datam & explanatam negat huiuſmodi ſcientiam.* Nec longa dilatione fatigabo Aduerſarios, dum expectant vt probemus apud Auguſtinum inueniri huiuſmodi ſcientiæ damnationem, nam exclamate licet verbis Archimedis: inueni apud Auguſtinum omnibus paginis ſcriptum quod negatur inueniri poſſe, aut inuentum fuiſſe ab illis triginta viris.

Quæ ad Diſput. 4. præmittuntur verba grandia, & ſelecta ommitto: vnum dicam, quæ ex Ioanne à ſancto Thoma excerpuntur verba, *magis hominum linguis conuenientia quam Angelorum*, quas ſibi aliiſque optabat, ſin omnino probanda, certe condonanda eſſe, quod importunitate Alarcon & Herice; minus quam reliqui Societatis Scriptores modeſtorum, & Molinæ Cenſura in Auguſtinum iniuria, poſterioribus editionibus eraſa extorta ſint, & inuito ſtomacho potius quam ſponte prolata. Thomiſtarum vna mens eſt omnium, futura quæcunque commentitia eſſe ex ſupercomprehenſione cauſarum ſecundarum Molinæ, ex ſuppoſitione aliorum, ex futuris decretis Suares, ex poſſibilibus, aut veritate obiectiua reliquorum, nulla dari niſi fulta decretis actualibus. Quid ad hæc Alarcon, & Herice? Volunt Thomiſtas in totum negaſſe decreta conditionata, ſed ſuis, ſuorumque Argumentis futurorum conditionatorum confeſſionem extortam ab inuitis, & quaſi captiuos, ac reuinctos, tantum non duci ad triumphantium currus. Hæc Ioanni à S. Thoma tuba ſunt: *Et inanes ſonitus, inaneſque Triumphi, ac verborum pompa.* Aſſentient illi quicunque ficum vocare ſolent ficum. *Sed faſtum & inceſſum in mirabilibus adſcribit Molina, & attentiorem facit ru-*

mori, & famæ, quam ſinceræ veritati. Hæc leniora ſunt, quam mereatur Molina, dum ait aduerſus Pelagianam hæreſim & in anteceſſum contra Lutheranam ab Auguſtino infeliciter pugnatum, atque ex illius doctrinâ, multorum caſus extitiſſe: ſe vero ad mala ex hæreſi, & Auguſtino nata, remedium paraſſe præſentiſſimum. Quis neget, niſi forte cui ſancti Patres, præ Recentioribus vileſcant, mitiorem eſſe, quam par ſit, hanc Ioannis à S. Thoma in Molinæ dictum cenſuram, vindicando à tantâ contumeliâ Auguſtino? Nec lucem Molinæ immerito ſugillat, quam dixerit à ſe ſparſam depellendæ caligini, ſub quâ delituerat Auguſtinus, ante exortum ſcientiæ mediæ ſolem. Certe quiſquis Catholicorum iſta æquis auribus audiet; næ ille quod præfert, nomine indignus eſt, nec aduertit promiſſum à Molinâ præſidium aduerſus antiquas, & nouas hæreſes, in Eccleſiæ perniciem, & hæreticorum iuſtam excuſationem, & defenſionem vergere; ſi à viginti Summis Pontificibus probata aduerſus Pelagianos Auguſtini ſcripta Theologi Scolaſtici abiiciant, & cum Pighio Sancheſio, & Molina permittant vſurpanda & fruenda Caluiniſtis. Quid enim ſibi timeant, aut quid potius non audeant in Eccleſiam hodiernam, cum ab antiquâ diſſentire compererint dici, non ſolum impune, ſed etiam cum gloriatione, & magnâ mercede ab iis qui ſe fidei Catholicæ præcipuos, ac pene ſolos deffenſores nouo inuento prædicant? Nec immerito ſe inuictos reputabunt hæretici, quandiu ab Aduerſariis contemptum Auguſtinum & reiectum à ſe. ſtare licebit noſtrorum confeſſione demonſtrare.

Hinc elucet Dominicanos, non aliquâ æmulatione, aut ſtudio partium, vel quocunque affectu præpoſtero, ſed neceſſitate ſibi impoſitâ defendendi, vt veros Eccleſiæ filios par erat, antiquam fidem, in audax Molinæ dictum & conſilium totis viribus inſurrexiſſe. Nec ſapientiſſimus Cardinalis Baronius abnuebat Epiſtolâ ad Archiepiſcopum Viennenſem ſcriptâ & relatâ à Petro Mathæo, dum ait ſe mirari, & omnino improbare defenſionem vnius Molinæ à Dominicanis accuſati ſuſceptam à tota Societate, quam alias teſtatur, ſibi amori & venerationi ſemper fuiſſe. Et ſi Aduerſarios incerta quæque, & interdum falſa, pro compertis & veris vſurpantes imitari

imitari liceret, adderem quod pluries audiui Aquamviuam præpoſitum Generalem Societatis ſapientiſſimum ſæpius teſtatum ſe huius conſilij pœnitere : & niſi iactâ aleâ,& Rubicone tranſmiſſo, dedecus fuiſſet retrocedere, Molinam omnino ſe indefenſum iudicio Eccleſiæ permiſſurum : neque omnino inemendatum voluiſſe, cum verba quæ ſcandalo fuerant omnibus piis, & Dominicanos in illum accenderant è poſterioribus editionibus tolli iuſſit. Quare non eſt cenſenda victrix cauſa Molinæ, & victa Dominicanorum, vt pluries ſcripſit Theophilus, aliique iactant. Nam præter quod reo accuſato nondum damnato, vel conuicto ſua minime conſtat innocentia, quandiu ſub iudice lis eſt, neque pronunciatum eſt male laceſſitum, & inſontem eſſe (quod hactenus Molinæ non contigit :) neque in actores animaduerſum eſt, ſed vtrique parti,ſilentio indicto,ius ſibi ſeruauit Pontifex, rem, cum licuerit aut libuerit dirimendi, ipſimet defenſores Molinæ videntur domeſtico iudicio publicum occupaſſe, aut deprecari, dum præcipuum accuſationis caput à Dominicanis impetitum è Molinæ libris accurate ſemouerunt, vt in illum cadat cuiuſdam iudicis verbum, emendatum à nobis, illum dimittite, & finite abire.

Hallucinationes duodecim obiectas Salmanticenſibus, & Ioanni à S. Thoma prætermittendas omnino cenſeo, quod meræ vitilitigationes ſint, nec admodum conueniant grauiſſimæ concertationi : nec ſi veras daremus, quidquam ad rem faciant : & interdum reſipiant moroſitatem non mediocrem.

Præterea quod valide impugnari nequeant, niſi aduocata hiſtoria Congregationum Pennæ prohibitâ, cuius neque cauſas, neque authores inquirere nolim, nec ſi poſſem, euulgare mihi permitterem. Illud minus graue, & ſerium videtur, triginta Cenſorum Molinæ de ſcientiâ mediâ examen initio huius ſæculi inſtitutum,certa ac recenti traditione compertum, licet de circumſtantiis leuioribus variet fama, in eodem prædicamento reponi cum peregrinatione Pythagoræ ad montem Carmeli; ex quo Philoſophiam deduxiſſe creditur.Verius hanc gratis iniectam dubitationem liceat mihi æquiparare nuperæ, quam Salmeſius mouit magno verborum ſtrepitu de aduentu Petri Romam, neque veriſimilius eſt negare Petri Romæ

morâ per viginti quinque annos, & morte obita, Eccleſiam Romanam in caput omnium Eccleſiarum euectam; quam præpoſitos ex omnibus orbis partibus, & ordinibus Cardinales, Epiſcopos, & diuerſarum familiarum Theologos examini & iudicio de Molina præmittendo Pontificiis decretis. Et quamlibet durior ſit ſchola, & difficiliora ſcholaſticorum ingenia, neque ſe premi putent, dum narrantur confusè quædam miracula, quæ cauſæ acceſſiones ſint, non fundamenta; non tamen adeo auſtera & tetrica fore & intractabilia exiſtimo, quin traditioni ſexaginta annorum compertiſſimæ fidem habeant, Clementem 8. vnius Eccleſiæ & antiquæ doctrinæ, quo flagrabat ſtudio infenſum fuiſſe Molinæ, & iam decrepita ætate, non dubitaſſe, quo ſibi mortem videbat accelerari, ex Auguſtini libris de gratiâ & libero arbitrio noctu diuque lectitatis, laborioſiſſimum & eruditiſſimum ſcriptum colligere, cuius Autographum propriâ manu Pontificis munitum habetur Pariſiis, vt totius doctrinæ de gratiâ Auguſtini teſtimoniis confirmatæ, cum Molinæ opinionibus comparationem iniret, vt priuatus Doctor, ac ſubinde vt Pontifex ex Cathedra quid de illa foret ſtatuendum pronunciaret, atque iis rebus ita comparatis, tum Cenſorum iudicio confirmatis ad Molinæ damnationem accinctum. Et ſi alia deeſſent teſtimonia, quæ id probarent, non immerito confici poſſet ipſa vitæ Bellarmini hiſtoria ab vno è Societate Scriptore, pie & eleganter ſcripta; quâ denunciata refertur mors Pontifici, quaſi Prophetico Spiritu, ſi moliretur, & tentaret, quod in Molinam, eiuſque defenſores meditabatur, & reipſa contigiſſe, intercipiendo huic conſilio Aduerſariis oportuniſſima, ne dicam optata; neque in Dominicanos cadit, in illorum caput intentata cenſura, quaſi hoc ab Aduerſariis diſtent, quod contenti ſint domeſticâ quâdam traditione, nihil curent publicis tabulis conſignare, & vulgare quæ profeſſunt, vt eorum firma atque inconcuſſa veritas haberetur.

Paragraphvs Octavvs.

Reſponſio ad ſingulas hallucinationes.

DOMINICANIS ingenitum ab ordinis incunabulis morem multa præclare agendi, & de ſe loquendi nunquam, etiamſi alia deeſſent Argumenta quæ id probent, teſtatur Congregationum de Auxiliis hiſtoria, vel potius traditio, ex qua licet conſtet plura in decus ordinis ſempiternum contigiſſe, nihil tamen ab illis euulgatum legi, imo nec in tabulis familiæ noſtræ publicis ſeruatum ſcio, (licet pluries Romæ fuerim) ad poſterorum memoriam, ſed extraneorum induſtriâ & diligentiâ factum eſt, ne hæc immortalis gloriæ ornamenta perirent.

Quiſquis nouerit hoc Dominicanorum ingenium, mirabitur ſilentium Aluares, Gonzales, & Nazarij de triginta Cenſorum mente aduerſa ſcientiæ mediæ arreptum fuiſſe in Argumentum confićti à Ioanne à S. Thoma illorum iudicij: Dominicani ab inſtitutione ordinis ad noſtra vſque tempora in quæſitorum, aliiſque Eccleſiaſticis cauſis verſati, perpetuam ſibi legem ſilentij indixerunt, à nullo quod ſciam etiam ex Aduerſariis læſam: & cum nominati Theologi ſcirent adhuc ſub iudice litem, non permiſerunt ſibi viri religioſiſſimi quidquam eorum quæ cauſæ inſeruirent, euulgare. Sed ab illis omnino abſtinuerunt, ſicut ab ipſa tractatione de Auxiliis Apoſtolicâ authoritate prohibita.

At, inquies, ſi iuſta fuerit & vera, aliàs de iis tacendis cauſa, cur illud ſilentium ruperunt Salmanticenſes, & Ioannes à S. Thoma? Illorum nomine reponam, & verbis Apoſtoli, *inſipiens factus ſum, vos me coëgiſtis.* Hoc ipſum à ſede Apoſtolica vſurpatum, aliiſque indictum ſilentium trahi ab Aduerſariis in ſuæ cauſæ commodum & victoriam ac noſtræ noxam facile viris prudentibus iuſtæ defenſionis iura perpendentibus, neceſſariam eſſe aliquam harum rerum mentionem ab inuitis extortam; & quod mirere, non à domeſticâ quâdam traditione & fide, neque à publicis noſtræ familiæ tabulis, ſed ab extraneis

tradita ſcripſerunt. Quid Franciſco Pennæ Decano Rotæ, & rebus Curiæ Romanæ innutrito, & immortuo cum ſumma integritatis opinione, quid Petro le Boſſu, Benedictino, & Doctori Sorbonico commune aut priuatum cum Dominicanis interceſſit, ſi vnum veri ſtudium excipias, vt illorum gratiâ fidem rerum corrumperent, & ab opinione probitatis ac ſapientiæ multis experimentis comprobata exciderent? Hos duos Congregationum Diarium audio ſcripſiſſe; atque inde Argumentum arripio aſtruendæ fidei his, quæ Dominicani fauſtè feciſſe, ſecus Aduerſarii narrantur.

Domini le Boſſu hiſtoriæ ſupra memini, eam vero Romæ conquiſitam, Pater le Golu, Præpoſitus Generalis Fulienſium ſatis notus libris Gallice editis; & legitimus Paternæ linguarum peritiæ, & in bonas litteras propenſionis hæres, hunc Theſaurum in Galliam deportauit. Sed neſcio quo caſu in Petri à ſancto Ioſepho ex eodem Fulienſi ordine & acerrimi Molinæ defenſoris manus incidit, eiuſque copiam habuit, nobiſque inuidit, & ex eâ aliquid arripuit ad ſuæ cauſæ commodum, cætera ſubticuit, quia, vt inquit Diſputatione quarta Cõcordiæ Sectione quarta, Numero quarto, aperte fauebant Dominicanis. Egregium ſane librorum arbitrum, quos metiebatur, aut euulgabat vt è re ſua fore videbat nulla boni publici ratione attentâ.

De Pennæ hiſtoriâ prohibitâ abſit vt meas cogitationes proferam: duo tantum, illæſâ reuerentiâ decretorum Pontificiorum dicam: primum vni è noſtris apud Cardinalem ſatis ſua pietate & ſapientia notum conquerenti de hac cenſura, reſponſum, librum prohibitum fuiſſe, non quaſi corruptæ, aut ſuſpectæ fidei, ſed pacis gratiâ, & iis contentionibus ſopiendis. Addo aliud prohibita nominatim Pennæ, ſuppreſſâ Petri le Boſſu hiſtoriâ viam ſibi putaſſe Aduerſarios munitam ad nouam hiſtoriam texendam, quam primum Annalibus ſuis inſerendam. Quo vero loco ſit futura apud Cordatos & emunctæ naris homines, ipſi viderint. Hoc ſolum denuncio, etſi accuratè cauerint ſuppreſſis extraneorũ Diariis, ne cõuinci queant mendacij, modicam tamen aut nullam fidem facturos. Quis enim credat iis, qui certiorem agnoſcendi veri viam, id eſt extraneorum & minus partium ſtudij ſuſpectorum teſtimonia præcluſerunt, vt tuto fucare, & interpolare li-

ceat rerum narrationem? Congregationum ordinem, certumque numerum ineundi rationem nobis abſtulerunt Aduerſarij, prohibitione & ſuppreſſione commentariorum: non tamen ita potuit obſcurari veritas, quin eorum Argumentis & rebus quas referunt, hallucinationes duodecim nobis obiectæ depelli queant, & inde parari antidotum ad hiſtoriam ipſorum operâ in lucem proditu-ram; his enim refellendis ſatis fuerit duo compertiſſima admonere. Primum Dominicanos Molinæ litem mouiſſe apud Quæſitores Hiſpaniæ, & apud Summum Pontificem vnius Auguſtini vindicandi gratiâ, quem ſub caligine poſitum Molina aſſerebat ex ignoratione ſcientiæ mediæ, ab ipſo nec explanatæ, nec datæ, à ſe primum inuentæ ad has de gratiâ & libero arbitrio difficultates profligandas, hactenus Auguſtino & nobis ex principiis ab illo inſtitutis inſuperabiles; vnde cum ſcientia media & Auguſtini contemptus eſſet totius litis ſumma cum conſectariis inde deductis, quis neget non vna aut tribus Congregationibus de illâ actum, & omnibus fuiſſe à ſummo Pontifice conſtitutam ex authoritate & doctrinâ Auguſtini regulam his dirimendis controuerſiis?

Adde non improbari inſinuatam Ioannis à S. Thoma diſtinctionem Congregationum duplicis generis; quibuſdam iiſque ſolemnioribus diſputatum à Theologis noſtris & Societatis coram iudicibus, & interdum coram ſummo Pontifice: has præceſſiſſe alias, quibus ſemotis contendentium diſputationibus, cenſores ſuo ſtudio expenderent Molinæ doctrinam, cuius caput præcipuum erat ſcientia media ignota Auguſtino, aut certe nec data, nec vſurpata, ſiue in vſum deducta, vt fatentur Aduerſarij: pares vero numero vtriuſque generis fuiſſe, id eſt omnino quadraginta ſeptem.

Hinc cadunt hallucinationes duodecim nobis obiectæ, & quatuor, quibus roborantur Argumenta, aut potius ſuſpiciones: atque vt à grauiori incipiam, non fuit neceſſe, quod eodem loci obiicitur, ita ſibi vtriuſque ordinis Congregationes reſpondiſſe, vt ſi trigeſima ſeptima vnius generis fuerit de ſcientiâ mediâ tractatum, alterius generis Congregatione de eodē Argumento agi debuerit, & ſi quid huius conuenientiæ deſit, falſi credamus conuictam relationem Ioannis à S. Thoma, & aliquid illa diuerſitate tue-

batum: neque enim concentum muſicum, ſed hiſtoriam ex ſincerioribus actis contexímus, vt opus ſit Congregationes numero pares, Argumento conſentire, aliàs perituram rerum fidem, ſicut cantus muſici conſonantiam; & quæ ad eleuandam damnatæ à Cenſoribus ſcientiæ mediæ vno aut altero excepto congeruntur, narrationem, magis valent ad fidem illi adſtruendam, & ad depellendas 12. hallucinationes nobis obiectas.

Quod enim objicitur primo, variare Scriptores de numero Cenſorum, quibuſdam 15. aliis pauciores recenſentibus; hoc verum eſt, cum de ſingularibus Congregationibus agunt, id eſt, Theologorum præuiis ad ſolemniores, à quibus multi aberant, morbo aliiſque impedimentis diſtenti, ad quas non accedebant Cardinales, cum apud Epiſcopum Sanctæ Agathæ habebantur, vt ſecundâ hallucinatione attingitur, quia eorum dignitas non patiebatur eò conuenire. Totius vero diſputationis ſcopus, & cardo, in Auguſtini Sententiâ à Molinæ accuſationibus vindicandâ poſitus erat. Quæcumque agitata ſunt toto Congregationum vtriuſque Ordinis progreſſu, etiam ante decretum ſolemne Clementis, demonſtrant ſuffragium, de quo hallucinatione tertia, aliiſque ſequentibus, interpretandum eſſe iuxta D. Auguſtini, eiuſque Diſcipuli mentem, licet præceſſerit decretum Clementis, quia ad vnum ſpectabat omnium inquiſitio. Quo præcluditur quarta hallucinatio; quaſi ante huiuſmodi decretum non potuerit Hiſpania in colligendis Auguſtini, & Thomæ teſtimoniis ſuum Symbolum conferre; & aliunde, vt dicitur hallucinatione ſexta, Fonſeca, Vaſques, & Suares libris ante has controuerſias editis, ſcientiam mediam Auguſtini ſuffragio non munierint. Sed non eſt ſatis animaduerſum, quod pluries ſignificauimus, nec in Vaſquem, aut Fonſecam, & Suarem, ſed in vnum Molinam litem eſſe motam, quod ſcientiam mediam ad vincendas hæreſes neceſſariam ſcripſerit, *nec datam*, *nec explanatam ab Auguſtino*, cum maximo Eccleſiæ detrimento, atque hæreticorum ſcandalo: neque adeo aperte excluſus Auguſt. à ſcientiæ mediæ conſortio, & conſenſu, eo aduocari poteſt, quod aliorum Patrum teſtimonia adhibuerit Molina, ſin verbis, re tamen ipsâ ſcientiam mediam affirmantium.

At incongrua, & impoſſibilis eſt narratio, cum miſſi referantur Romam ad diſputantes, non ſolum manuſcripti, ſed etiam libri editi ab Theologis Societatis, qui adiumento eſſe poſſent Valentiæ, quaſi egeret his adminiculis eruditiſſimus, & in SS. Patrum lectione verſatus, adiunctis aliis tribus eximiis Theologis. Has omnes coniecturas validiori reſponſo excipio: hanc à Societate paſſim in morem inductam curam, vt ſecuritatem ita cautelæ adiungat, vt illius homines ſic tuti ſint, quaſi nihil eſſet timendum, & perinde prouidi, ac ſi vndique pericula ingruerent, neque ſatis vnquam præſidiorum, ad tantam concertationem parari poſſet, vt ipſe euentus probauit, non adeo munitum locis Patrum, & Auguſtini certo compertis ad pugnam proceſſiſſe Valentiam, quin opus habuiſſet adiutoribus, & collectoribus, quam quibus vſus eſt, diligentioribus, aut ſeuerioribus.

Status quæſtionis de ſcientia media à Ioanne à ſancto Thoma poſitus hallucinatione ſeptima, & octaua, immerito carpitur, quod verbis clarioribus illum explicauerit, cum aliunde nihil medium admittant Aduerſarij, inter decreta actualia Thomiſtarum, ad futuri conditionati veritates neceſſaria, & ſuam ſcientiam mediam: vt ſi controuerſia dirimatur, in gratiam illorum, aut noſtri ſit pronuntiandum.

Quæ obijciuntur hallucinatione ſecunda, & ſequentibus, occupata ſunt diſtinctione Congregationum & conſtitutione litis. Nam licet priuatis Theologorum Congregationibus, de ſcientia media ſit tractatum, tamen ſolemnioribus coram Summo Pontifice, maxime Congregatione 13. & ſequentibus, ex profeſſo, & acrius ab vtriuſque partis Theologis, illâ eſt diſputatum. Neque audax pronunciatum eſt, quaſi careret probatione, Pontifices vt peculiares Doctores ſubſcripſiſſe triginta virorum iudicio. Nam de Clemente conſtat ſcripto ipſius manu munito. Poſſem aliquid grauius dicere de Paulo V. niſi charior mihi eſſet reuerentia decretorum Pontificiorum, quam cauſæ victoria.

Hæc paucis de 12. hallucinationibus, ne eruditus Lector diligentiam in nobis deſideret, quod plura aut prætermittam omnino, aut leuiùs perſtringam, qualia ſunt de miraculis Pennæ Num. 12. & de Iuliis ſolutis Notario,

qui excerpſerat ſuffragium cenſorum ex Commentariis Pennæ, de quibus Num. 13. quia reſponſio ad iſta non diſſimilis futura obiectioni, parum videtur his diſputationibus congruere. De ſilentio Thomiſtarum, quod Num. 14. & 15. obijcitur, dictum eſt alibi, & ex cauſâ litis, atque emendatione Molinæ, cadunt quæ inde trahuntur Argumenta.

Huiuſmodi vero ſilentij ratio omnino eſt duplex, nempe reuerentia in Summorum Pontificum decreta, & iterum emendatus Molina, quoad caput præcipuum controuerſiæ, vt perperam omnino inde coniectent homines *aggreſſionem Dominicanorum non potuiſſe, non modo violentam eſſe, ſed iniquam*, cum illius ſuſtinendæ, aut declinandæ cauſa, caſtigatus ſit locus, qui maxime diſplicebat in Molina, Auguſtino prorſus iniurius. Nec luculentius hâc emendatione optari potuit, aut contingere nobis teſtimonium fere æquandum Pontificis decreto, & aliquâ etiam ratione ſuperius, quod probi homines, & pacis ſtudioſi, & quales Dominicani ſe probarunt, eorum in quos agunt, ne veritatem, & fidem indefenſam, ex ignauia reputentur deſerere, emendationem magis quam infamiam, & mortem velint. Et vbi in meliora conſilia, ſiue clam, ſiue aperte, videntur ſe recepiſſe, ab illis inſectandis abſtinuerunt: maxime cum ea moderata animi ſignificatio, Maiorum ad quos pertinet delata errata caſtigare, ſanctionibus confirmatur.

Et cum conueniret, hanc Thomiſtarum humanitatem, nedum laudare, ſed etiam imitari, miror rapi *in aggreſſionis nedum violenta ſed iniqua Argumentum:* quaſi illius æquitas per 40. annos latuerit in ſcrinio Pennæ, eo mortuo in lucem proditura, nec tacentibus nobis exſtaret certior, & manifeſtior, accuſati libri ab ipſis defenſoribus caſtigati emendatio. Hæc vero correctio omni tuba vocalius, & altius Thomiſtarum modeſtiam, humanitatem, & æquitatem, ipſis etiam tacentibus inclamat. Relinquo quæ eodem Numero habentur, de Gazetario, & victoriarum præconiis omitto, eâdem qua multa ex ſuperioribus de causâ, quod non putem ſaluâ grauitate poſſe refelli: imo hæc pauca omnino inuitus, & repugnante ſtomacho repoſui.

Ex quatuor, quæ his 12. hallucinationibus adduntur,

Argumentum primum Numero 2. repetitur, à ſuſpicionibus Cardinalis Perronij, ne Hiſpani Dominicanis fauerent in odium Ieſuitarum, aut potius Henrici quarti, quod Præpoſitus generalis Societatis, & ſubinde alij omnes eiuſdem inſtituti, excepto Mendoza & Perſonio, aliiſque Anglorum paucis, his duobus obnoxiis, tum in Regem, tum in res gallicas ſtudium non mediocre præ ſe ferrent; non dicam huiuſmodi coniecturis ab ipſomet Cardinale vix habitam fidem: neque inde à nobis exigi, niſi vt meris ſuſpicionibus, quales frequentiſſimæ immigrant in zelotyporum animos: nam magis deperibat res gallicas Perronius, vt intelligas fuiſſe huiuſmodi cogitationibus opportunum, eaſque ex ſincero affectu profectas, noluiſſe Regi ignotas eſſe, cuius gratiam demereri poterant.

Sed ne videar nimium coniecturis indulgere, id velim reſcire, vnde huiuſmodi ſuſpicio in mentem Petronio venerit; nempe quod Hiſpani in Dominicanos eſſent propenſi: hunc vero Hiſpanorum in noſtros affectum, vnde potuit conijcere certius, quam ex iudicio Cenſorum, quorum eſſent plures Hiſpani, atque inter eos eminebat, non minus eruditione, quam Pontificia dignitate Rada, ſatis notus vindiciis Scoti in Caietanum. Hac tamen re, Thomiſtis omnino aſſentiebat: vt facile hinc agnoſcas Scotiſtam Celeberrimum, alias Thomiſtis infenſum, nomine totius Scholæ Subtilis, potius damnaſſe ſcientiam mediam, pluresque ex ſuo ordine repræſentaſſe, quàm quod fingitur Num. 11. de Regente Carmelitarum, & Procuratore Generali Sancti Auguſtini, eos inſtar multorum fuiſſe, & nomine ſuarum Familiarum eſſe locutos. Non magis certe, quàm cum Tartaria ex Ordine Carmelitarum diſcalceatorum, Molinæ quam Diuo Thomæ addictior, cenſendus eſſet ſuffragium dare totius ordinis ſenſu, à quo longiſſime, & ſolitarius ac ſingularis ſemper abijt.

Sed mira eſt Aduerſariorum ſolertia, in attollendis, & amplificandis rebus ſuis; alieniſque deprimendis. Vnus aut alter qui faueat, legio illis ſunt, & nomine ſuarum familiarum loquuntur. Cæteri qui pro Thomiſtis ſtant, vel ambigui, vel nulli ſunt. Atque eadem arte, ſuſpiciones Cardinalis Perronij trahuntur in Argumentum cer-

tum, doctrinam Ieſuiſtarum à viro eruditiſſimo contrariæ eſſe prælatam. Rationem, quâ eiuſmodi iudicium fulcitur, plane non capio his verbis ſubiunctam. *Probabile non eſſe, Perronium adeo peruerſè interpretatum eſſe Hiſpanorum conſilia, vel adeo parum fauiſſe propria ſententia, vt rationem ſtatus, & iniqua conſilia ſuſpicaretur, in ea cauſa protegenda, quam ipſe ſolo veritatis amore, protectione ſua dignam cenſeret.* Omitto aſſumi tamquam certum, quod probandum erat; Perronium ſibi hanc ſcientiæ mediæ opinionem vindicaſſe vt propriam. Quâ ratione negari poteſt, illum nihil ex ſuſpicione, vel ex momentis rerum ſtatus ſcribere, cum eius verba aliud nihil præferant, niſi dubia ab ipſo Rege ſapientiſſimo expendenda? Sed de Cardinali Perronio, alio loco recurret ſermo. Hic certum eſt, explorabundum, & ambiguum loqui; neque quicquam ſtatuere de his controuerſiis: nec poterat, cum vni tantum, aut alteri, quo tempore hæc ſcribebat, Congregationi interfuiſſet.

Leuius eſt ſecundum, quod additur Argumentum, à ſtudio Clementis, ad profligandam ſcientiam mediam: *Et cum proceſſiſſet diuturna multorum annorum meditatio, nec aliud reſtaret, quod humana prudentia requireret, ad ferendam ſententiam; non poſſe attribui, niſi occulta & infallibili directioni Spiritus veritatis, ſcientiam mediam non fuiſſe damnatam.* Hæc omnia eodem quo ſuperiore loco reponenda ſunt, ideſt, inter leuiores coniecturas. Vnde enim probatur, exhauſtam litis materiam, Pontifice Clemente? Damnata, inquies, Cenſorum ſuffragio ſcientia media: quaſi de illa tantum ſtatuendum eſſet, nec ſupereſſent conſectaria inde deducta, ad examen vocanda. Quam vero ſit probabile omnia Clemente VIII. abſoluta ad ferendam ſententiam, demonſtrant Congregationes habitæ ſub Paulo V. niſi velis hunc Pontificem allaboraſſe tantum, iis retractandis, quæ eius deceſſor peccauerat.

Quod tertium adiungitur Argumentum, à Cenſorum authoritate, quam conſtat inferioris fuiſſe ſubſellij, à quo iuſta eſſet appellatio; ita eſſe aſſentimur: neque vllum iudicium à noſtris allatum eſt, quaſi Eccleſiæ, Pontificis

Decretum, ſed quaſi ſententia virorum doctiſſimorum, quibus, viſum eſt Molinam non fuiſſe falſum; cum aſſeruit ſcientiam mediam, ab Auguſtino *nec explanatam nec datam*, & præter illius mentem & vſum adhiberi iis de gratiâ & libero arbitrio controuerſiis. Dicto Molinæ veritatem aſſeruerunt, damnato eius conſilio, quod ipſius defenſores erraſerunt. Quid vltra requirimus teſtes, aut coniecturis indulgemus? Cum vindices Molinæ aſſentiant, corrigendum eſſe, ac proinde non fuiſſe ferendum quod Dominicani in illo accuſabant.

Quod ibidem additur, à Recentioribus magnam nos inituros gratiam, ſi dicere voluiſſemus, ecquis fuerit vltimarum Seſſionum exitus ſub Paulo quinto; quaſi omnino alieno à mente Clementis. Hæc omnia nullo teſte, nullo argumento, nec fundamento ſcribuntur. Nullos comperi Thomiſtarum huiuſmodi rerum commentarios ſcripſiſſe; neque extraneorum præter Pennam, & le Boſſu; quorum copiam & vſum nobis ſubripuerunt: vt iis ſublatis tamquam certioribus, euulgent quidquid libuerit, rati ſe falſi non poſſe conuinci, & ideo antiqua Diaria ſe mouerunt, noua ad arbitrium cuſuri.

Plura aſſeruntur quarto Argumento, nihil probatur. Dicitur Summus Pontifex motus Academiarum, Præſulum, & Principum interceſſione: hæc aut probanda erant, aut tacenda, ne hæretici nobis objiciant, inter ſe pugnantes Pontifices, quaſi Ethnicorum Deos, *dum Iupiter in Troiam pro Troia ſtabat Apollo.*

Nec certius eſt, aut magis ad rem, quod refert Petrus à ſancto Ioſepho ex dictis illius Authoris, quem fatetur Dominicanis apertè fauere, Domini le Boſſu. Nam vt probet Clementem VIII. male affectum in Molinam, eiuſque ſcientiam mediam ex ignorantiâ, narrat Carmelitanum, qui defenſionem ſcientiæ mediæ ſuſceperat interrogatum, quid per illam Deus præſciret? Reſpondiſſe præſcire bonum vſum liberi arbitrij, & tum ſubieciſſe Pontificem, iterum interrogando, aut quem gratia, aut quem natura erat factura? Et hanc reſponſionem hoc Argumento refutaſſe; ſi primum, eſt contrà Molinam; ſi ſecundum, eſt ſecundum Caſſianum.

Hæc diſceptatio Pontificis cum Carmelitano, demonſtrat illum in Auguſtini doctrinâ verſatiſſimum, men-

tem Molinæ Auguſtini aduerſam percalluiſſe. Nam Auguſtino, Pelagianum eſt, & erroneum, quidquid à Deo conditionate vel abſolute præſcitur, vſu liberi arbitrij, ab ipſâ voluntate deriuatum, vt à primâ radice, gratiam ſuſpenſam determinante; quod ſit ratio vocationis & prædeſtinationis. Atque ad illud tandem caput reuocatum ſciebat totum Pelagianæ hæreſis virus, neque ab illâ alienum fuiſſe Molinam, dum vſum ſub gratiâ liberi arbitrij bonum excludit ab effectibus prædeſtinationis, quòd à creatâ libertate determinante gratiam, non à gratia determinante exiſtat. Atque eò deducit ſapientiſſimus Pontifex vim Argumenti. Si quæ ſeligunt Aduerſarij, ex actis, quæ penes ſe ſolos habent, quaſi ſuæ cauſæ commoda, illi aduerſa ſunt; quid putas futurum de iis, quæ tanto ſtudio occultant, vt ſuis opinionibus fidem aliquam concilient?

Nec validius eſt quod additur Num. 22. nihil commotum Paulum V. Cenſorum ſuffragiis, inclinaſſe in ſcientiam mediam, quòd Cardinali Perronio tradiderit legenda acta Concilij Tridentini, quæ ad has quæſtiones ſpectabant: quaſi Pontifex poſt diſputationes omnes anceps adhuc & pronus eſſet: *Ad ſequendum Petronij iudicium, quem probè noſſet ingenio eſſe ſagaciſſimo, & ſupra comparationem eruditiſſimo, quo nemo vmquam ſubtilius tum SS Patrum ſenſa, tum Caluiniſmi fibras diſpunxit.*

Hæc omnia, ne quid aliud dicam ſuſpicionibus accenſenda ſunt, quæ nullam prorſus fidem faciant. Quid enim incredibilius, quam Pontificem, vnius hominis quamlibet docti iudicium, & labores vnius menſis, prætuliſſe, tot virorum eruditiſſimorum, tot annorum lucubrationibus, vt vno verbo difflaret, quæ infinitis concertationibus fuerant conſtituta: hæc ſane magis ſomnium reſipiunt, quam, quæ hoc nomine irridetur ſubſcriptio Pontificis, tamquam priuati Doctoris, in condemnationem ſcientiæ mediæ; cum extet ingens ſcriptum de his controuerſiis, à Pontifice elaboratum verbis Auguſtini, à Molina vbique diſſentiens, & Thomiſtarum doctrinæ conſentaneum. Si iſta minus exacte expenſa conqueratur huiuſmodi rerum auidus Lector, in cauſa ſunt Aduerſarij, qui Diaria Congregationum, aut abſtulerunt

omnino, aut inhiberi curarunt. Probarem hanc ſollicitudinem, niſi ſuſpicarer iſtis præludi ad nouam hiſtoriam, ex domeſtica traditione, & fide, excluſis teſtimoniis extraneorum inſtituendam.

Paragraphvs Nonvs.

Defenduntur tria Argumenta Ioan. à S. Thoma de mente Auguſtini.

AD idem caput, quod late hoc Arti. proſecuti ſumus de ſenſu Auguſtini, reuocantur tria Argumenta à poſteriori, quæ vrget Ioan. à S. Thom. Diſp. 20. Art. 4. quibus ad compendium redactis Diſp. 4. Num. 73. late reſpondetur à Numero 74. vſque ad Num. 90. Superſedere poteram ab examine horum Argumenrorum & ſolutionum quæ adhibentur: quia nihil noui affertur, quod non fuerit refutatum. Verum, ne quid videar omittere, quod ad indagandam, & Scholæ noſtræ vindicandam mentem Auguſtini, conferat, paucis Argumenta Ioan. à S. Thom. & reſponſionum præcipua capita perſtringam.

Argumentorum à poſteriori hæc vis eſt, & forma: ſi beneficio ſcientiæ mediæ peragatur ſalus noſtra, & illius initium, ac perſeuerantiæ donum, ac ſubinde arcanum prædeſtinationis ex Maſſilienſibus adminiſtretur; ſequitur quidquid ex illis referunt ſuis liberis Proſper, & Hilarius, & quidquid duobus ad illas Epiſtolis refellit Auguſtinus, Catholicum eſſe, ac proinde nihil probare eius Argumenta; quod ſalua tantorum Doctorum reuerentiâ dici nequit: Atqui quæcumque Maſſilienſes docent de tribus donis, fidei, perſeuerantiæ, & prædeſtinationis peraguntur duce ſcientiâ mediâ: Ergo erronea & falſa ſunt, vel Auguſtinus vanus eſt, & parum Catholicus in illis refellendis.

Ad hoc Argumentum duplex adhibetur Reſponſio. 1. Num 80. videtur concedi, quod concluſimus noſtro Argumento, Catholica eſſe, quæcumque beneficio ſcientiæ mediæ, ſub gratiæ Dei adiutorio conferuntur dona, fidei, perſeuerantiæ, &c. & de antiquis Patribus, non de

Semipelagianis interpretanda eſſe hæc Proſperi verba: *Illud etiam qualiter diluatur quæſumus inſipientiam noſtram ferendo demonſtres, quod retractatis priorum de hac re opinionibus, penè omnium par inuenitur, & vna ſententia, qua propoſitum & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam receperunt: vt ob hoc Deus alios vaſa honoris, alios contumeliæ fecerit, quia finem vniuſcuiuſque præuiderit, & ſub ipſo gratiæ adiutorio, in qua futurus eſſet voluntate & actione præſcierit* Ex quo loco alibi præcluſimus ſecundam reſponſionem, in hoc poſitum errorem Maſſilienſium, quod eam admiſerint præſcientiam, qua Deo repræſentaretur humanum aliquod bonum, naturæ viribus, & ſecluſo ſpeciali auxilio comparatum, quo ille ad dandam gratiam moueri poſſet, ad modum cauſæ efficientis moralis, meritoriæ ſcilicet aliqua ratione, vel impetratoriæ: Nam Proſper refert, quæcumque merita ad ſalutem conferunt, ex communi ſententiâ, ſub ipſo gratiæ adiutorio comparari.

Sed hîc appellatur fides Ioan. à S. Thoma, quod dictum putet de Semipelagianis, quæ Proſper Catholicis Scriptoribus attribuit. Sed ipſa reprehenſio Ioãnis à S. Thoma, digna eſt grauiori reprehẽſione: nam Maſſilienſes hoc maximè nomine Auguſt. arguebant, quod in his de gratiâ & libero arbitrio controuerſiis, Antiquorum Patrum veſtigia deſeruiſſet, quibus ipſi mordicus adhærerent: ac proinde, parem illam vnam ſententiam, qua prædeſtinatio Dei ſecundum præſcientiam recipitur, ſibi ex Patribus vindicatam iactaſſe, & aduerſam Auguſtino qui nedum ab illis Patribus, ſed etiam à ſe ipſo diſſentiret: Ergo ſi Catholica eſt prædeſtinatio, quam defendunt ſecundum præſcientiam, recepta, perperam ab Auguſtino exagitatur vt hæretica: & ſuſpectus hæreſis potius eſt ipſe, quam Aduerſarij antiquæ fidei defenſores, & nouitatis Auguſtinianæ inſectatores.

Sed huic Reſponſioni parum tutæ, & Auguſtino iniuriæ, addunt alteram; eſto Semipelagiani fuerint, qui ſic ſentiebant, interpretanda eſſe illorum verba, de præſcientiâ abſolutâ, non conditionatâ, quâ præſciebat Deus, in quâ ſub gratiæ adiutorio futurus eſſet electus voluntate. Sed cum idem ſit omnino tenor verborum, de Patri-

bus Antiquis, & de Recentioribus Semipelagianis; mirum eſt, ſub iiſdem verbis latere fidem Catholicam, & hæreſim Pelagianam.

Atque hinc refellitur altera reſponſio iam inſinuata, Semipelagianos negaſſe gratiam ad initium fidei, & perſeuerantiam neceſſariam. Sed nos contra, inuictis ipſorum, & Auguſtini teſtimoniis demonſtrauimus, congeriem omnium gratiarum adhibuiſſe ad perſeuerantiam: neque ad hoc donum comparandum, ſolum fidei initium, ſed etiam illius incrementum, & omnis generis bonorum operum vitæ Chriſtianæ, & ad illa gratias omnino exigebant: Ergo gratis aſſeritur, ne quid aliud dicam, Maſſilienſes excluſiſſe auxilia gratiæ, à donis fidei, & perſeuerantiæ.

Atque hinc conuellitur altera reſponſio generalis, quâ negatur Minor noſtri Argumenti; Maſſilienſes abuſos quidem fuiſſe ſcientiâ mediâ, quoad merita paruulorum, abſtinuiſſe tamen ab illius legitimo vſu de adultorum electione ad gratiam, & gloriam. Si cauſam ſolutionis requiras, hanc vnam lego Num. 74. non eſſe cenſendos Pelagianos, in eo errauiſſe; in quo ipſi Recentiores verum ſentiunt. Bene eſt, quod hunc errorem fateantur ſe cogi illis impingere, vt à ſuo conſortio procul amoueant, alias ipſis quoad omnia concordes futuros. Sed nos minus Aduerſariis fidem habemus, quam Proſpero de Semipelagianis ſcribenti, *vna penès omnes & par eſt ſententia*, Sanctos Patres vt putabant ſecutos recepiſſe prædeſtinationem ſecundum præſcientiam qua ſubiiceretur aliquid diuino conſpectui, quo fierent digni Dei vocatione & prædeſtinatione. Atque hoc non ſolum illis attribuit Proſper, ſed ex illorum præſcientia conſequi demonſtrat lib. contra collatorem cap. 8. *Neque enim*, inquit, *nullius meriti haberi poteſt petentis fides, quærentis pietas, pulſantis inſtantia*, quibus prudenter addit Ioan. à S. Thom. ſi Caſſian. poneret expreſſè merita ante gratiam non opus eſſet per illationes illud Sanctum Proſperum indagare. Sed duriſſimâ neceſſitate nos premunt Aduerſarij vt Catholici præ Auguſtino habendi ſint nobis Pelagiani, ſi ſcientiâ mediâ ſuas opiniones fulciant, vel mortalium ſtupidiſſimi quamuis eruditione, eloquentiâ & ingenio pares & forte ſuperiores ſint omnibus hæreticis

& moribus magis incorrupti. Hanc vero ſcienriam mediam ad omnia ſua dogmata pluribus Argumentis euicimus adhibuiſſe, & cùm ſit totius diſputationis cardo quod dicitur aſſumere Ioan. à S. Thom. non probare, ſuperioribus Argumentis, hæc noua addo vel priora inſtauro nouâ formâ, & vi maiori additâ.

Primo eſt prorſus incredibile Maſſilienſes, qui nonnullorum ſalutem à ſcientiâ mediâ inchoant, & eâ ſolâ duce abſoluunt (vt de paruulis & adultis immaturâ morte raptis diximus) à reliquorum hominum ſalute ſubmouiſſe quaſi inutilem, quæ ſola plures ad gloriam prouehit vt paruulos, atque adultos ad Beatorum ſortem perduxit meritis conditionatè præuiſis, quæ comparaſſent adultâ ætate, ad quam nunquam eſſent peruenturi.

Inde deſumimus ſecundum Argumentum: ſi hæc futura conditionata de meritis comparandis admittunt Maſſilienſes ſcita à Deo; concedent eiuſdem generis futura de hominum poſſibilium peccatis aut meritis: quæ cum maniſeſte priora ſint abſolutis, niſi cæcos & ſtolidos eſſe velimus, credendi ſunt de his, qui ſaluantur, præmiſiſſe conditionatam ſcientiam ad abſolutam, maxime cum ignorare non poſſent ſcientiam conditionatam ad abſolutam comparari vt priorem, & ad libertatem Dei, ſpectare vt iſtâ ſemotâ illa ſtare poſſit: neque conditionata abeant in abſoluta niſi Deo ita decernente, vt ea infinitis hominibus quos præuidit, ſub gratiæ adiutorio conſenſuros aut diſſenſuros, ſi in illâ rerum ſerie conſtitueret libere, voluerit ſaluos aut permiſerit damnari, ad ſtatum abſolute futurum tranſite, aliis in ſtatu conditionato relictis.

Omiſſis pluribus quæ ad rem conferunt, iterum impugno, quod additur, Semipelagianos abuſos fuiſſe ſcientiâ abſolutâ ante vllum præſcitum conditionatum. Ex hiſtoria Pelagianæ hæreſis colligimus, illos communi conſenſu præmittere ad omnem actum voluntatis creatæ, voluntatem Dei generalem ſalutis omnium hominum quæ abſoluta ſit, & efficax quoad media neceſſaria ad ſalutem, & conditionata, atque inefficax, quoad vſum huiuſmodi mediorum, cuius præuiſione eadem voluntas generalis tranſeat in abſolutam, & efficacem, quoad omnes qui præſciuntur his mediis bene vſuri, & ſe ab aliis diſcernere, dignoſque facere vt ad alios gradus proue-
hantur

bantur etiam non aduocatâ aut attentâ ſcientiâ mediâ: quâ ratione Leſſius explicat negotium prædeſtinationis; quâ vero re diſſentiat à Semipelagianis non video: & ſi conſentiant, quî fieri poteſt vt Catholicus ſit Leſſius bene vſus ſcientiâ abſolutâ, ſemotâ conditionatâ, & hæretici ſint Semipelagiani, eodem huius ſcientiæ vſu?

Dices hoc diſtare à Leſſio quod præuiſum abſolute initium fidei velint eſſe ex viribus naturæ, nullomodo à gratiâ præuentæ: neque tantum eſſe cauſam finalem, ſed etiam meritoriam collationis gratiæ. Sed hoc diſcrimen fictitium eſt: quia hunc vſum voluntatis repetunt, ſicut Leſſius à gratiâ generali ſalutis omnium hominum quos Deus inſtruit mediis ſufficientibus, eorumque vſu, à cuiuſque voluntate ſit meritum ſeu gradus, non tam ad ipſam gratiam prius collatam, ſed ad nouam nempe ad fidei incrementum, ad perſeuerantiam, aliaque bona opera, quorum ille bonus vſus ſit cauſa non ſolum finalis, ſed etiam efficiens meritoria, & impetratoria. Ergo nihil differunt Maſſilienſes à Leſſio, ac proinde iniqua eſt ſententia, quæ in eadem cauſa Auguſtinum, & Leſſium Catholicos, Maſſilienſes hæreticos pronunciat, ab vſu ſcientiæ abſolutæ non aliâ ratione adhibitæ, quàm à Leſſio, & vt ſupponitur etiam ab Auguſtino.

Eodem Argumento refellitur reſponſio Numeri 74. ex diſtinctione cauſæ finalis, & meritoriæ: vtrumque enim genus exercet præuiſus abſolutè bonus vſus; primum quidem comparatus ad gratiam, à quâ profluit, cuius nihil prohibet eſſe cauſam finalem, ſicut ſunt operationes potentiarum, à quibus eliciuntur; nam ex communi effato potentiæ inſtituuntur propter operationes. Vicem autem cauſæ meritoriæ habet actus collatus ad incrementum fidei, & perſeuerantiæ. Quare idem videtur eſſe ſenſus Maſſilienſium, & aliquot Recentiorum, & ſi ſit Catholicus, & tamen ab Auguſtino valide impugnetur, quâ ratione hæreſis notam effugerit Auguſtinus, doceri velim.

Neque enim verum eſt, quod additur Numero 75. Argumenta D. Auguſtini eò omnia ſpectare, vt obtineret neceſſariam eſſe gratiam, quâ fidei primordia præuenirentur: atque ita vapulare apud Catholicos Maſſilienſes omnibus modis, quibus probatur gratiæ neceſſitas, à quâ

finguntur aſſerere initium ſalutis omnino independens. At non magis negabant Maſſilienſes, quàm Recentiores omne initium ſalutis à voluntate creatâ profectum, præueniri voluntate generali Dei, ſaluandi omnes homines, non otioſâ, ſed collatrice mediorum, quæ ad inchoandam ſalutem ſufficerent, ex quorum bono vſu, quiſque ſibi gradum faceret ad gratiam incrementi fidei, & perſeuerantiæ. Neque ſic diſpoſitâ ſerie gratiarum, in illud principium impingunt, principium meriti non cadere ſub merito: Neque enim meritum præuiſi abſolutè conſenſus, comparandum eſt ad gratiam à quâ profluxit vt à principio: ſed ad gratiam quæ ſequentium actuum ſit cauſa. Nihil opus eſt expendere quæ Numero 76. habentur; cum ſint conſectaria ſuperiorum, quæ iam refutata ſunt.

PARAGRAPHVS DECIMVS.

Defenditur Argumentum Ioannis à Sancto Thoma de Dono Perſeuerantiæ.

HINC etiam defenditur aliud Argumentum Ioannis à S. Thom. de Dono Perſeuerantiæ, cuius vim ſic explico, De huiuſmodi dono tres ſententiæ omnino eſſe poſſunt. Prima illud abſoluit ab omni influxu gratiæ: & hanc immeritò Maſſilienſibus attribui demonſtratum eſt. Secunda opinio deriuat perſeuerantiam ab auxilio poſſibilitatis, ex cuius bono vſu præuiſo, conditionatè aut abſolutè decernit Deus illud conferre, ſiue bonus vſus ſit ratio, quæ ad id mouet, ſiue conditio ſine quâ non conferretur. Tertia ſententia deducit donum perſeuerantiæ ab auxilio *quo* actionis, vnde infallibiliter emanat; & qui illud accipit, non poteſt non perſeuerare, etiam ſi nulla præceſſerit præuiſio boni vſus, ſeu conditionata, ſeu abſoluta, nec attendatur huiuſmodi vſus vt ratio vel conditio ad perſeuerandum.

His ita explicatis; certum eſt Maſſilienſes primæ ſententiæ non adhæſiſſe, & abhorruiſſe ab extremâ, vt ab Auguſtino inuentâ, contrà cæterorum Patrum mentem: Ergo ſecundam & mediam opinionem ſecuti ſunt, & ſi

Catholica ſit, extrema verò ſit hæretica, quo loco habebimus Auguſtinum, qui poſtremæ adhæſit, duabus ſuperioribus damnatis, quod donum perſeuerantiæ repeterent ex bono vſu, vel ſemoto omni auxilio, vel ſub adiutorio gratiæ à voluntate creatâ, vt à primâ radice profecto? Atque hoc ſenſu interpretanda ſunt verba, quæ ex Maſſilienſibus refert Auguſtinus de Dono Perſeuerantiæ cap. 17. *Tamquam fidem habere, & in ea vſque ad finem perſeuerare, non à Deo accipiamus, noſtrum eſſe contendunt:* Non quòd reuerâ nullâ præuenti gratiâ credamus, & perſeueremus; ſed quòd vtrumque habeamus à nobis ſub adiutorio Dei, noſtrâ voluntate determinato potiùs, quàm determinante voluntatem, vt non niſi perſeuerantes ſimus.

Idem eſt verborum Hilarij ſenſus, referentis opinionem Maſſilienſium, reuocantium perſeuerantiam, non ad efficaciam gratiæ Dei, ſed ad præuiſionem vſus gratiæ, ex noſtrâ voluntate gratiam applicante. Quod vero additur interpretandum eſſe Auguſtinum, cum ait *donum perſeuerantia perdi non poſſe*, de conſequenti neceſſitate, quæ aliquo modo pendeat ex ſuppoſitione liberæ determinationis, quæ præuiſa ſit abſolutè, vel conditionatè; idque conuinci decreto Tridentini, & totius Eccleſiæ ſenſu, de reſiſtibilitate liberi arbitrij aduerſus efficaciam gratiæ; iam ſuprà occupatum eſt, ex Thomæ Lemos reſponſione, ad eandem Vaſtidæ obiectionem, & infrà plura addemus. Interim cum de mente Auguſtini, haud dubiè conſentaneè Concilio Tridentino diſputemus, & certiſſimum ſit diſſentire à Maſſilienſium opinione, inter duas extremas mediâ, vel Auguſtinus damnandus eſt hæreſis, vel ea ſecunda opinio non eſt ſenſus totius Eccleſiæ. Neque enim licet confugere ad primam opinionem, vt proprium errorem Maſſilienſium: cum nihil magis ſit à vero alienum, & à mente Maſſilienſium, illos excludere à perſeuerantiâ omne genus gratiæ quâ noſtra voluntas præueniatur: & cum hac accuſatione falsâ nitatur ſolutio omnium Argumentorum, eâ conuulsâ, ſuperfluum eſt expendere quæ Num. 78. & 79. de Dono Perſeuerantiæ diſſeruntur.

Non diſſimili Diſtinctione & Argumentatione defenditur valide aliud incommodum, quod ex ſcientiâ mediâ

deducit Ioann. à S. Thoma de prædeſtinatione; de quâ totidem dari poſſunt, quot de perſeuerantiâ opiniones, eodemque ſenſu diſtinximus, vt prima ſtatuat prædeſtinationem fieri ex præuiſo ſolis naturæ viribus bono vſu voluntatis; altera ex actibus bonis, ſub gratiæ Dei adiutorio præſcitis, ſiue ſint motiuum, & cauſa, quâ ſit prædeſtinatio, ſiue conditio, ſine quâ fieri nequeat, ſaluâ decretorum certitudine, & noſtrâ libertate: tertia denique, ſecluſis duabus opinionibus, prædeſtinationem defendat, ante præuiſa quæcumque merita, vel rationem, aut conditionem præuiam vllam.

Certum eſt, Maſſilienſes nec primæ, nec poſtremæ, ſed mediæ, & ſecundæ adhæſiſſe, & Auguſtinum illis aduerſatum eſſe: Ergo tertiam ſecutus, eſt cui, cum ſcientia media repugnet, manifeſtum eſt quod contendit Ioann. à S. Thoma ſcientiam mediam viam aperire ad prædeſtinationem Auguſtino improbatam; quia ad minus aduocatur vt Deo prædeſtinanti ſubijciat bonum vſum noſtræ voluntatis, quo fiat vt causâ, aut conditione, ſine quâ fieri nequit: eſſent probandæ huius, & ſuperioris Argumentationis partes ſingulæ, niſi omni Argumento validiorem haberemus Molinæ confeſſionem, qui prima Diſputatione in Art. 4. Quæſt. 23. primæ partis nos verbis expreſſis docet, quæcumque aſſumpſimus diſtinctionum membra, de futuri conditionati præſcientiâ ſine quâ fieri ait non poſſe prædeſtinationem, ac proinde ſine futuro huiuſmodi conditionato, à quo præſcientia hauritur. Licet videatur negare aſſumi vt cauſam aut rationem prædeſtinationis; hoc tamen ipſo concedit eiuſdem diſputatio. Membro 10. de Chriſti, & Deiparæ prædeſtinatione his verbis: *Veriſimile eſſe quod eas animas Chriſti, & Virginis, præuiderit Deus melius, quàm cæteras, pro ſua innata libertate, vſuras ſuo libero arbitrio; eaque ratione, in tantam dignitatem potiùs, quàm cæteras fuiſſe electas.*

De Auguſtino tria aſſerit, & ex illo refert, ac refellit Ioannes à ſancto Thoma. Primo, quod præſcientiam illam, vel futurum conditionatum voluntatis creatæ bonum vſum, ad prædeſtinationem nullo modo aduocauerit, neque vt rationem, neque vt conditionem ſine quâ fieri nequeat; vnde ait nata Semipelagianorum ſcandala Epi-

ſtolis SS. Hilarij, & Proſperi ad D. Auguſt. quòd ſcilicet non addiderit fuiſſe, non ſine præſcientia, quod pro creati arbitrij libertate eſſet futurum ex hypotheſi, quod in illo rerum ordine collocaretur, habitáque conſideratione vſus talis futuri, licet pro qualitate illius dona gratiæ prædeſtinationis non conferrentur, *multum eo tempore aliquos ex fidelibus turbauit, cuius turbationis meminit Proſper, & Hilarius.* Et Proſper petiit ab eodẽ doceri, quomodo diluatur id quod Semipelagiani dicebant, propoſitum, & prædeſtinationem Dei ſecundum præſcientiam dari.

Obſeruat ſecundò Ioannes à ſancto Thoma, & miratur Molinam verbis ſuperioribus addere, *quod ſi Auguſt. & Thomas conſulerentur de hac re, reſponderent, non fuiſſe prædeſtinationem, & reprobationem, ſine hac præuiſa ſcientia, habitaque conſideratione liberi arbitrij, tametſi non vt pro qualitate illius dona gratiæ, & prædeſtinat. ab eo conferrentur.* Et hoc ſecundo aſſerto, merito ait Ioannes à ſancto Thoma, Molinam ſui immemorem cœſpitaſſe, cum ait, ſi de illa præſcientia fuiſſet conſultus, eum non negaturum; cum tamen ipſemet verbis relatis agnoſcat, inter alia explananda ab Auguſtino, Proſperum efflagitaſſe, an danda eſſet prædeſtinatio ſecundum præſcientiam, nempe conditionatam, de quâ ipſemet interpretatur quæſtionem à Proſpero propoſitam Auguſtino.

Sed tertiam quod ſuperioribus addit Molina, illique obijcit Ioannes à ſancto Thoma, omnem ſuperat ſtuporem: *Non tamen aduertiſſe Auguſtinum ad hanc præſcientiam, & quantum conduceret ad auferendam illam duritiam*, quod nullo habito reſpectu ad vſum liberi arbitrij, etiam ſub conditione futuræ, Deus quoſdam elegerit, alios reliquerit: *Et interim dum ſub eâ caligine Diuus Auguſt. ad hoc non attendit, de ſolis prædeſtinatis intellexit illum locum D. Pauli, qui vult omnes homines ſaluos fieri.* Miratur & merito ſane Ioannes à S. Thoma, auſum ſcribere Molinam *Auguſt. in his controuerſiis ſub caligine poſitum*, quem 20. Summi Pontifices iubent ſequi, vt Magiſtrum totius Eccleſiæ tutiſſimum, & vt ſydus fulgentiſſimum.

Hæc omnia deprompſerat Ioannes à ſancto Thoma, ex

Molina, quibus intricatum ita putabat, vt negaret ſe expedire poſſe. Eius definitionem videntur Recentiores in ſpeciem abijcere, nec reducendam putant communem doctrinam ad peculiares eius ſenſus, ſi quos habet, quamquam hoc loco minimè dubitent, *eius ingenii atque eruditionis hominem, ex his caſſibus auolaturum facile, nec ceſpitaturum in planum.* Sed cum Ioann. à S. Thom. tribus Molinæ aſſertis addiderit argumentum ad hominem à prædeſtinatione Chriſti, & Deiparæ, quæ ſit exemplar noſtræ, facta ex præuiſo illorum bonæ voluntatis vſu tanquam ratione & motiuo electionis in tanta n dignitatem præ cæteris electis: mirum eſt, has omnes obiectiones diſſimulatas, aut prætermiſſas omnino, cùm tamen eſſent diſſoluendæ, & expediendæ, ne ex quibus implicabatur caſſibus, auolaret facile, nec ceſpitaret in planum: neque enim planum iter eſt quod habet tot prærupta, & præcipita.

His omnibus tacitis, & omiſſis difficultatibus, Argumentum Ioann. à ſancto Thoma contrà Molinam, ad hoc caput reuocatur; an ſalua fide poſſit defendi prædeſtinatio ex præuiſis meritis, ad quam ſcientia media ſternat quidem viam, vt conditio ſine quâ fieri non poſſit, non tamen neceſſariam, cum ea ſententia connexionem habeat, niſi vt efficiat poſſibilem.

Sed diſſimulantur Argumenta Ioannis à S. Thoma, non diſſoluuntur. Et voluiſſem aliquid reſponderi ad exemplum prædeſtinationis Chriſti & Deiparæ, quam Molina non ſolum fieri poſſe, ſed veriſimilius factam credit, ex præuiſo illorum voluntatis bono vſu, non ſolum vt conditione, ſed etiam vt motiuo electionis præ aliis ad dignitatem Filij, & Matris Dei. Non fuerat etiam diſſimulandum ſimile Argumentum noſtri Authoris, ex præuiſo illo conditionatè bono vſu aliis electis gratiam conferri, & prædeſtinari gloriam ex menſurâ bonorum actuum, conditionatè præuiſorum; vnde concludit ſibi contradicere Molinam, ac proinde caſſibus inuolui, à quibus facile non auolet, dum negat pro qualitate illius ſcientiæ, ſeu præſciti boni vſus, dona gratiæ, & prædeſtinationis conferri.

Non ſatis fuerat ad appellandam bonam fidem, has quinque difficultates, quibus dixerat Ioannes à S. Thom. valde intricatum Molinam, ſilentio prætcrijſſe; ſed quod

peius eſt, detorquentur in alienum ab Authore ſenſum. Neque enim in Antiquorum Patrum ſententiis ceſpitaſſe ait viſum Molinam, in quibus ipſe poſſit lapſus videri, ſed quod quæſitum Auguſtinum de præſcientia ante decretum prædeſtinationis, approbaturum dixerit, cum ſtamen inducat eodem loci à Proſpero interrogatum de eâdem præſcientiâ, ſeu ex mente Antiquorum Patrum, ſeu Pelagianorum; nec tamen viſus ſit vllo verbo huiuſmodi præſcientiam probaſſe, aut ad prædeſtinationem adhibuiſſe. Quare ſi lapſus ſit hâc in re Ioannes à Sancto Thoma, Auguſtinum erroris ſui ducem habet, & comitem.

Neque ſincerius eſt, quod habetur Numero 82 ſolutione argumentationis, quæ immeritò confuſa dicitur. Neque enim ita deſipit Ioannes à Sancto Thoma; vt id ſentiat, quod illi obijcitur, quaſi velit, ſcientiam mediam neceſſariam habere connexionem cum prædeſtinatione ex præuiſis meritis; nec poſſit abſtinere Deus à prædeſtinando homine, cuius aliqua præuiderit futura conditionate merita: quia probè nouit liberrimam Dei voluntatem in largiendis quibuſcumque, præſertim gratiæ bonis, nulli naturæ creatæ debitis: ſed aſſerit, quod maximi eſt momenti in hâc cum Pelagianis de prædeſtinatione Auguſtini controuerſiâ; ſcientiam mediam viam aperire ad prædeſtinationem, cuius initium repetatur à voluntate creatâ, & præcludere ad prædeſtinationem gratuitam, certam non ſolùm ordine præſcientiæ, ſed etiam cauſalitatis à voluntate diuinâ, vt à prima radice deriuatæ, quam cenſet ad dogmata fidei pertinere, & alteram Pelagianam eſſe & erroneam. Non quæro vtrum hæc prædeſtinatio, quæ ſcientiam mediam aduocat, & nititur actu voluntatis creatæ præuiſo, defendi hodie poſſit; ſed vtrum tanta ſit mutatio rerum, & temporum, vt quæ Catholica fuit Auguſtino prædeſtinatio, ſemotâ aut non conſultâ ſcientiâ mediâ, ſit hæreſis ſuſpecta aut comperta, & de re Catholicâ optime meriti ſint, qui prædeſtinationem conditionatâ meritorum præſcientiâ, hoc eſt ſcientiâ mediâ poſteriorem propoſuerint.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Refelluntur obiectiones ad ſuperius Argumentum.

SVMMA Reſponſionum ad Argumenta noſtra, quantum colligere licuit, hæc eſt: futurum voluntatis creatæ bonum vſum ſcientiâ mediâ ſubiectum diuino conſpectui, id tantùm conferre, vt poſſibilis ſit certa prædeſtinatio ad gratiam, aut gloriam, illæſa libertate, ante vel poſt præuiſa merita, vt res ſe habuerit iuxta diuerſas Theologorum opiniones. Sed vt pauca è multis quæ contra hãc ſolutionem occurrunt attingam; illud imprimis incommodum & abſurdum videtur, ad meram poſſibilitatem prædeſtinationis à Deo ſanciendæ, non eſſe ſatis cauſas poſſibiles, ſed neceſſario requiri futuras, quæ ſint diuerſi ordinis à poſſibilitate: nam communis eſt lex, ſuis effectis cauſas reſpondere, vt poſſibilium ſint poſſibiles: ſed ab hac lege recedit ſolutio, quam impugnamus. Deinde cum id quod rei poſſibilitatem facit, debeat, dum in actum prodit, partes ſuas obire eodem gradu & ordine, quo poſſibilem conſtituit; quæro quo loco ſit præuiſus voluntatis creatæ vſus, quoad vtrumque poſſibilitatis, & actualis exiſtentiæ ſtatum: neque enim dubium eſt, quin eodem genere cauſalitatis rem ipſam ponat, quo poſſibilem facit.

Hæc vero conſentio duorum ſtatuum explicanda omnino erat: & cum certum ſit, bonum vſum voluntatis ſub gratiæ generalis adiutorio, habere vim merendi, & impetrandi apud Deum, ſi aſſumatur inter cauſas ad prædeſtinationem conſtituendam neceſſarias, non debere fraudari ſuâ virtute, ac proinde eodem erit apud Deum loco, quem illius bonitas exigit: atque ita latiſſima aperitur via ad prædeſtinationem Maſſilienſium, ex præuiſo bono actu voluntatis, tamquam initio ſalutis; & precluditur ad gratuitam, & Auguſtinianam, aut potius Apoſtolicam Pauli, repetitam ex vocante, non ex operibus. Et huc ſpectant quæ ex Proſpero, & Auguſtino retulimus Argumenta, quibus Maſſilienſes vrgent, ſi præuius ſit aliquis bonus præſcitus ad prædeſtinationem, & vocatio-

nem abſolutam, & efficacem actus fore meritum ad illam: Ergo ſcientia media, quæ huiuſmodi actus Deo ſubiicit, prædeſtinationem gratuitam Auguſtini euertit, eiuſque Argumenta infringit, aut ſi valida ſint, ipſa colliditur.

Præterea demus Aduerſariis, quod aſſumunt, & nulla ratione probant, eos actus ſua bonitate, aut vi meritoriâ fraudari; non eſt dubium, quin valere velint, vt primam quaſi radicem diuinæ præſcientiæ, & rationem, quâ concilietur cum libertate creata, ac proinde Deum futura abſoluta non tam præſcire ex vi ſuæ prædeſtinationis, quod vbique prædicat Auguſtinus, ſed ex illo præuiſo conditionate: ex eodem enim principio repetenda eſt certitudo diuinæ prædeſtinationis, ex quo concordia diuinorum decretorum cum libertate creata; inde enim firmantur diuina decreta: Atqui certum eſt ex Aduerſariis, hanc iniri concordiam vnius ſcientiæ mediæ beneficio: Ergo inde haurienda eſt tota certitudo diuinæ prædeſtinationis, cum decretum abſolutum Dei, ſit quaſi ſecundum principium, & mediatum, quod totam vim ſuam mutuat ab altero, cui ſubordinatur: ac proinde non minus præpoſterè vrget Auguſtinus certam futurorum abſolutorum præſcientiam ex decreto abſoluto, ſcientiâ mediâ, poſteriori; quam ſi quis concluſionem ex duobus principiis ſubordinatis deductam, referat in ſecundum, & mediatum, prætermiſſo primo & immediato.

Confirmatur hæc, & ſuperior ratio. Cum de ſcientiæ diuinæ, & cuiuſcunque rei, principiis agitur, ea ſunt aſſignanda, aliiſque præponenda, quæ rei ſciendæ, aut faciendæ difficultatem omnino euincunt; eaque ſuperata, cætera prona ſunt, & quaſi neceſſario conſequuntur; Atqui difficultas in cognoſcendo electi cuiuſque bono, aut reprobi malo fine, ita ex Aduerſariis profligatur ſcientiâ mediâ, vt nulla ſuperſit vincenda à ſcientiâ abſolutâ, & ita complanat viam, vt nedum Deus, ſed homo quamlibet ſtolidus, poſſit præſcire perinde ac Deus, qualis ſit futurus ſaluandorum, aut damnandorum exitus; quis enim non videat, ſi compertum ſit, quid quiſque hominum facturus ſit, an conſenſurus, aut diſſenſurus, & bono, aut malo, vſu ſub ipſo gratiæ adiutorio ſe vita dignum, aut morte facturus, vnum fore abſolute damnan-

dum, alterum fore ſaluandum, vbi acceſſerit decretum vtrique gratiam communem conferendi, quo præſcitus ille bonus, aut malus vſus è conditionato, tranſeat in abſolutum: Ergo ſi ſcientia media ad prædeſtinationem ſit adhibenda, inepte ludit Auguſtinus, dum certitudinem, & rationem electionis repetit à decreto prædeſtinationis; cum illius ratio deſumatur à præuiſo gratiæ vſu conditionato, vt latere non poſſit, quid ſit abſolute futurum, vbi acceſſerit decretum abſolutum gratiam conferendi.

Atque hinc elucet vis omnium Argument. Ioannis à S. Thoma, quibus probat ſcientiam mediam tollere à prædeſtinatione rationem ſpecialis beneficij, & electionis illius meritum, & cauſam à nobis ſuppeditari, eandem eſſe prædeſtinationis, & reprobationis ex præſcientiâ eodem gradu certitudinem. Euidentiſſimum enim eſt, vbi ſcientia media explorauit, quem oblatæ omnibus gratiæ, quiſque facturus ſit, bonum aut malum vſum, ſi re ipſa velit Deus huiuſmodi gratiam generalem conferre; hoc ipſo mutatâ ſcientiâ conditionatâ in abſolutam, perinde prædeſtinationem ac reprobationem cognoſci, nec difficiliorem eſſe illius, quam iſtius, nec diuerſam cognoſcendi, aut decernendi rationem. Vnde apertè conſequitur, prædeſtinationem non eſſe ſpeciale donum, nec ex electione Dei ſingulari, quod D. Thomas quæſt. 6. de Veritate damnat hæreſis, tamquam communi Patrum ſententiæ repugnans: quia ex eodem fonte, eodemque progreſſu, à generali voluntate oritur, appoſito bono, aut malo vſu, quo ſe quiſque ab aliis diſcernat. Si quid enim ſingulare accedat, proficiſcitur à voluntate creatâ, cui deinde adiungitur abſolutum decretum dandi omnibus gratiam communem, quâ præſcitum conditionate fuerit, electos bene,& male reprobos eſſe vſuros, cui præſcientiæ decretum antè poſſibile fit actuale, vt impleat abſolutè, quod fore certo præuiſum erat ex innatâ libertate.

Hinc tandem inuictum euadit Argumentum, de cauſa prædeſtinationis ex bono vſu gratiæ communis conditionate, aut abſolute præſcito, prout intelligitur, hæc gratia communis proficiſci à decreto poſſibili, aut actuali: tum enim perinde ſe habet Deus, ac Princeps, qui armis inſtruit militem ſtrenuum, & Ducem peritum

præficit exercitui, quòd ſperet his armis eoque exercitu victoriam comparaturos.

Quàndoquidem diſputationis curſus nos deduxit ad hanc comparationem luculentam, quæ mirè has controuerſias illuſtrat, non eſt omnino prætermittenda, aut obiter attingenda: nec dubito quin Maſſilienſium vota impleat, ac forte ſuperet, & illorum concordiam cum Recentioribus,& ab Auguſtino deſſenſionem demonſtret. Nam ex illo exemplo primum colligimus arma militi ad pugnam, & imperium duci in exercitum, quibus bene vſuri præuidentur, aut ſperantur,auxilia eſſe ad victoriam neceſſaria, quæ verbis Auguſtini appellanda ſint auxilia, ſine quibus comparari nequeat victoria, quibus inſtructi vinci poſſint: ſed tamen ſi illorum fortitudo, & peritia attendatur, ſperari magis poſſit fœlix belli exitus, quam infauſtus timeri. Eiuſdem generis eſſe contendunt Maſſilienſes, quæcunque genera auxiliorum, quibus humana præuenitur voluntas, vt dant tantum poſſe, non velle, aut vincere, ſed hoc habeant à flexu voluntatis, & ab vſu, ad quem admouent gratiam ex innatâ libertate. Si hoc concedas Pelagianis, & ſi amoueas omne auxilium quo ex ſe efficax; perpetuam cum Auguſtino inibunt pacem, de neceſſitate cuiuſcunque gratiæ: dummodo communis ſit & vſum habeat à volunrate.

Hoc etiam Pelagianorum cauſa ſuperior eſt illo Regis exemplo; quod cum dubij ſint bellorum euentus, ſperare quidem poſſit, & probabiliter etiam præſcire victoriam ex imperio Ducis in exercitum,& ex armis militi collatis, non tamen certo ſecuturam: nam ſi omnino comperta eſſet,quis dubitat,quin efficacius Regem moueret ad danda militi arma, & conferendum Duci exercitus imperium: ſi non ſolum ſperata eſſet, ſed etiam certo præuiſa victoria, electionis aut liberalitatis Regiæ,quis neget occaſionem eſſe, vel cauſam? Neque enim de verbis litigandum eſt, cum de re ipſa conſtet, Regem maxime moueri peritiâ & fortitudine Ducis, ad illi credendum exercitum, quem ſcit bene vſurum ad victoriam. Certe nihil aliud contendebant Maſſilienſes, quàm vt præuiſus conditionare, vel abſolute bonus gratiæ communis vſus, perinde Deum ad eiuſdem vel alterius gratiæ, & gloriæ collationem impelleret, ſicut ſperata victoria ex peritia

Ducis obtinet à Rege, vt ſummo imperio exercitus præficiatur. Atque hoc nomine poterat placere maxime Maſſilienſibus Regis exemplum, quod vellent ab innatâ libertate repetendum eſſe bonum vſum collatæ gratiæ, ſicut à peritiâ Ducis recte adminiſtratum exercitus imperium ad reportandam victoriam.

Diſputationem de mente Auguſtini cum Aduerſariis fuſius proſecutus, hac admonitione claudo, non eſſe cenſendam & violentam, neque iniquam Dominicanorum aggreſſionem in Molinam, cum defendi non potuerit ab acerrimo vindice, niſi diſſimulatis obiectionibus quinque Ioannis à S. Thom. nec validius depulſis aliis Argumentationibus quas hactenus pro virili propugnauimus.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Vindicatur Schola noſtra Auguſtinus aduerſus Ianſenium.

HACTENVS pro ſalute pugnatum eſt contra Recentiôres: ſupereſt aliud minus periculoſum pro gloria certamen cum Ianſenio. Hunc Authorem primâ iſtius partis Diſputatione quaſi bicipitem diximus, & veluti dimidiatum Molinæ, & Diui Thomæ aſſeclam; & illi quoad ſtatum innocentiæ adhærere, omnia illius ordinis, nempe operationes primi hominis ſtantis & ſani, Angelorum gratiam, & prædeſtinationem, velle à Deo ſciri, & regi auxiliis ſufficientibus, nullo efficaci, & ſolâ ſcientiâ mediâ exploratrice, quam in totum excludat à redemptorum hominum ſalute, cui ſola gratia medicinalis, efficax dominetur, vix admiſſâ vllâ ſufficiente: Idque principiis Auguſtini adeo connexum putat, vt cùm dubitare non poſſet D. Thomam ſecus ſentire, & in vtrumque naturæ tum ſanæ, tum corruptæ, regimen inducere eamdem prædeſtinationem ante præuiſa merita gratuitam, & gratiam per ſe efficacem; ipſemet, vel aliqui illius Diſcipuli audeant pronuntiare D. Auguſtini mentem ita incompertam & inexploratam D. Thomæ, vt ſibi perſuadeant ab illo in totum diſſentire, neque illi lectum vnquam niſi in Gratiano, aliiſque Theologis Anti-

quis, ipſi magis familiaribus quàm D. Auguſtinus & S. PP. Licet nullum legerim qui id ſcripſerit, tamen inualuiſſe videtur apud ipſos hæc opinio, quam breui refellendam ſuſcipio, vt Angelicum præceptorem vindicem ab hac graui inſcitiæ & negligentiæ nota. Nec cauſam difficilem ago paradoxum per ſe incredibile refello. Quis enim ſibi perſuadeat Diſcipulorum Auguſtini nobiliſſimum, & acerrimum, ita in Auguſtino verſatum D. Thomam, eiuſque doctrina tinctum, & imbutum, vt ipſemet aliquo loco contractum Auguſtinum appellet (nempe quod more Dialecticæ, quam manu contractâ adumbrabant Antiqui, diſputare ſoleat, & Auguſtinum eloquentiæ & Rhetoricæ manu porrectâ ſignificatæ, viribus latè differentem ad Scholæ methodum accommodarit;) nunquam niſi in alienis operibus attigiſſe, nec ipſum præceptorem adiuiſſe, vel audiuiſſe per ſe in ſuis libris loquentem?

Si præiudiciis rem expendi, & peragi placeret, innumera ſuppeterent, eáque grauiſſima, quæ commentum illud arguant præfractæ audaciæ, & ſacrilegæ penè temeritatis. Non adhibebo Dominicanorum Diſcipulorum ſuffragia, qui Auguſtinum detriuerunt, Thomam Brauardinum, Thomam Lemos, Petrum Herrera, alioſque plures, qui D. Thomam vnà cum ſancto Auguſt. mente & voce loquentem inducunt vbique, & interpretantur; ſed minus ſuſpecti habebũtur extranei Guillielmus Eſtius, pari Patrum & Scholaſticæ peritiâ celeberrimus, Leonardus Coquætius non minùs affectu, & ſtudio, & Commentationibus in libros de Ciuitate eruditiſſimis, quàm profeſſione Auguſtinianus. His duobus addo, nihil inferiorem eruditione & eloquentiâ, licet aliquâ parte ſuorum librorum Cenſuris Romanis notatum, ſed hâc parte intactum Thomam Anglum. Hi omnes, pluresque alij concordes putant, & ſequuntur Diuos Auguſtinum & Thomam, & eiuſdem gratiæ, ac ſcientiæ ſalutem, ac prædeſtinationem Angelorum, beneficio, quo redemptorum libertatem, & gloriam adminiſtrare pro comperto habent, & ſuo teſtimonio calumniam non lecti à Thoma Auguſtini longè amoliuntur. Sed ſi ſuffragiis doctiorum omni exceptione maioribus fides pertinaciter abrogetur, fidem inuictis Argumentis conficiam.

Digitized by Google

Ducis obtinet à Rege, vt ſummo imperio exercitus præficiatur. Atque hoc nomine poterat placere maxime Maſſilienſibus Regis exemplum, quod vellent ab innatâ libertate repetendum eſſe bonum vſum collatæ gratiæ, ſicut à peritiâ Ducis recte adminiſtratum exercitus imperium ad reportandam victoriam.

Diſputationem de mente Auguſtini cum Aduerſariis fuſius proſecutus, hac admonitione claudo, non eſſe cenſendam & violentam, neque iniquam Dominicanorum aggreſſionem in Molinam, cum defendi non potuerit ab acerrimo vindice, niſi diſſimulatis obiectionibus quinque Ioannis à S. Thom. nec validius depulſis aliis Argumentationibus quas hactenus pro virili propugnauimus.

ARTICVLVS VLTIMVS.

Vindicatur Schola noſtra Auguſtinus aduerſus Ianſenium.

HACTENVS pro ſalute pugnatum eſt contra Recentiores: ſupereſt aliud minus periculoſum pro gloria certamen cum Ianſenio. Hunc Authorem primâ iſtius partis Diſputatione quaſi bicipitem diximus, & veluti dimidiatum Molinæ, & Diui Thomæ aſſeclam; & illi quoad ſtatum innocentiæ adhærere, omnia illius ordinis, nempe operationes primi hominis ſtantis & ſani, Angelorum gratiam, & prædeſtinationem, velle à Deo ſciri, & regi auxiliis ſufficientibus, nullo efficaci, & ſolâ ſcientiâ mediâ exploratrice, quam in totum excludat à redemptorum hominum ſalute, cui ſola gratia medicinalis, efficax dominetur, vix admiſsâ vllâ ſufficiente: Idque principiis Auguſtini adeo connexum putat, vt cùm dubitare non poſſet D. Thomam ſecus ſentire, & in vtrumque naturæ tum ſanæ, tum corruptæ, regimen inducere eamdem prædeſtinationem ante præuiſa merita gratuitam, & gratiam per ſe efficacem; ipſemet, vel aliqui illius Diſcipuli audeant pronuntiare D. Auguſtini mentem ita incompertam & inexploratam D. Thomæ, vt ſibi perſuadeant ab illo in totum diſſentire, neque illi lectum vnquam niſi in Gratiano, aliiſque Theologis Anti-

quis, ipſi magis familiaribus quàm D. Auguſtinus & S. PP. Licet nullum legerim qui id ſcripſerit, tamen inualuiſſe videtur apud ipſos hæc opinio, quam breui refellendam ſuſcipio, vt Angelicum præceptorem vindicem ab hac graui inſcitiæ & negligentiæ nota. Nec cauſam difficilem ago paradoxum per ſe incredibile refello. Quis enim ſibi perſuadeat Diſcipulorum Auguſtini nobiliſſimum, & acerrimum, ita in Auguſtino verſatum D. Thomam, eiuſque doctrina tinctum, & imbutum, vt ipſemet aliquo loco contractum Auguſtinum appellet (nempe quod more Dialecticæ, quam manu contractâ adumbrabant Antiqui, diſputare ſoleat, & Auguſtinum eloquentiæ & Rhetoricæ manu porrectâ ſignificatæ, viribus latè differentem ad Scholæ methodum accommodarit;) nunquam niſi in alienis operibus attigiſſe, nec ipſum præceptorem adiuiſſe, vel audiuiſſe per ſe in ſuis libris loquentem?

Si præiudiciis rem expendi, & peragi placeret, innumera ſuppeterent, eáque grauiſſima, quæ commentum illud arguant præfractæ audaciæ, & ſacrilegæ penè temeritatis. Non adhibebo Dominicanorum Diſcipulorum ſuffragia, qui Auguſtinum detriuerunt, Thomam Brauardinum, Thomam Lemos, Petrum Herrera, alioſque plures, qui D. Thomam vnà cum ſancto Auguſt. mente & voce loquentem inducunt vbique, & interpretantur; ſed minus ſuſpecti habebũtur extranei Guillielmus Eſtius, pari Patrum & Scholaſticæ peritiâ celeberrimus, Leonardus Coquætius non minùs affectu, & ſtudio, & Commentationibus in libros de Ciuitate eruditiſſimis, quàm profeſſione Auguſtinianus. His duobus addo, nihil inferiorem eruditione & eloquentiâ, licet aliquâ parte ſuorum librorum Cenſuris Romanis notatum, ſed hâc parte intactum Thomam Anglum. Hi omnes, plureſque alij concordes putant, & ſequuntur Diuos Auguſtinum & Thomam, & eiuſdem gratiæ, ac ſcientiæ ſalutem, ac prædeſtinationem Angelorum, beneficio, quo redemptorum libertatem, & gloriam adminiſtrare pro comperto habent, & ſuo teſtimonio calumniam non lecti à Thoma Auguſtini longè amoliuntur. Sed ſi ſuffragiis doctiorum omni exceptione maioribus fides pertinaciter abrogetur, fidem inuictis Argumentis conficiam.

gratiam Chriſti medicinalem & redemptorum ſalutem & prædeſtinationem in hanc ſcientiam velut ſui originem referendam. Verùm ſi in principia Sanctiſſimi Doctoris accuratiùs inquiramus, nulla occurrent, quæ ſcientiam mediam ſenſu Molinæ,ad vſum, in quem aduocat, non euertant.

Duo tantum attingam latè ſuperiùs explicata: nihil apud Auguſtinum compertius, magiſque inconcuſſum, quàm Deum creaturas in ſuâ eſſentiâ, vt causâ & medio cognito comprehendere: & res eſſe futuras, quia abillo ſcitæ ſunt, non ſciri quia futuræ: Atqui hæc duo indubitata doctrinæ Auguſtinianæ principia conuellunt ſcientiam mediam: Ergo qnidquid ex illa vt exploratrice, & rectrice fit, in quocunque rerum ordine, ignotum eſt Auguſtino & improbandum. Abſtineo à proſequendis fuſius his Argumentis, ne actum agam, & Lectori faſtidium pariam, nullo fructu eruditionis, eadem pluries iteratâ diſputatione; aliâ tamen formâ idem Argumentum inſtauro. Si Auguſtino probata fuit ſcientia media, illiuſque vſum excluſit dumtaxat à curatione naturæ corruptæ, & admiſit ad prædeſtinationem Angelorum regendam; velim mihi explicari, cui fundamento aſtruxerit; an ſupercomprehenſioni cauſarum cum Molina; an legibus propoſitionum contradictoriarum de futuro contingenti, ex Suare, & Vaſquez; an veritati ipſorum diuinæ menti, ex aliquo alio principio ſubiectæ, & conſpicuæ? Neque enim credibile eſt, diligentiſſimum rerum diuinarum tractatorem, hâc ſcientiâ vſum fuiſſe, & ignoraſſe, aut tacuiſſe quâ ratione ſcirentur decreto excluſo. Quid ad iſtud reſponſuri ſint Ianſenij defenſores, & Diui Thomæ Aduerſarij planè non video: quare ne in incertum pugnare, & quaſi aërem verberare videar, malo ad iſta reſponſionem exſpectare, quàm confingere & impugnare ab eorum mente alienas.

Eiuſdem Argumenti vim aliâ formâ perſtringo, & reſponſiones ad illud quæ veriſimilius confingi poſſint, occupo. Series doctrinæ Auguſtini de gratiâ & prædeſtinatione hominum, & Angelorum, rexi nequit, niſi conſtituamus cum D. Thoma eiuſque Diſcipulis, ſcientiam mediam repugnare Auguſtino, vel ſtatum naturæ puræ cum Ianſenio; vnde ait depromendam, & quaſi cudendam

clauim auream, quâ gratiæ, & prædeſtinationis arcana omnia reſerentur: Atqui pauciora longè ſunt, & obſcuriora loca ex Auguſtino, quibus naturæ puræ quam quibus ſcientiæ mediæ de futuris conditionatis ſecluſo decreto probetur repugnantia: Ergo ineunda eſt potius illa via ad mentem D. Auguſtini indagandam, ſtrata & trita à D. Thoma; & eius Schola cum Eſtio & Coquætio, quam illa noua inita à Ianſenio. Minoris quoad primam partem inſinuata eſt multiplex probatio à duobus principiis apud Auguſtinum compertis, de rerum ſcientiâ in naturâ diuinâ vt in causâ, & de conſecutione à priori rerum futurarum, quia ſciuntur, non ſecus ſcitarum quia futuræ ſunt.

Iis addo tertium: nunquam ab Auguſtino inſinuatam futurarum rerum ſcientiam à decreto diuino diſiunctam & illi non affectam. Quoad alteram partem Minoris à Ianſenio defenſam, de repugnantia naturæ puræ: præter ea quæ dicturi ſumus, Paragrapho huius Articuli ſingulari, hoc præiudicio in anteceſſum Ianſenij vnicum fundamentum impugno. Niſi, inquit, Auguſtinus probaret naturam puram repugnare, vbique ſuis contra Pelagianos diſputationibus luderet, principium peteret, Theſim pro Argumento ſubiiceret, poneret pro confeſſo, & conceſſo, quod Aduerſarij pertinaciſſimè negabant, quod probandum incumbebat Auguſtino, nec vnquam probauit. Ne igitur tot vitiis ſuſpicemur libros Auguſtini laborare, fatendum eſt omninò, negaſſe ſtatum naturæ puræ poſſibilem, idque Argumentis euiciſſe. Inde vero Ianſenius longa deductione, & à ſatis remoto principio depromptâ conſtituit diſcrimen gratiæ homini lapſo, & homini & Angelo ſtanti neceſſariæ, quod illam efficacem eſſe oportuerit dominari libero arbitrio, iſtam ſubiici voluntati, & ab illâ in quam placuerit partem deflecti.

Ad hoc Argumentum, quo continetur cauſa Ianſenij contra D. Thomam, Reſpondeo ſanctum Auguſtinum, ſuis aduerſus Pelagianos libris, non egiſſe Philoſophum, ſed Theologum; eumque non Scholaſticum, ſed vt vocant, Poſitiuum, cui turpe ſit ſine lege loqui, ſine Scriptura arguere, nec diſputationes reuocaſſe ad ſubtilitates Scholæ, ad apices Metaphyſicæ; ſed ad ſolida Scripturæ fundamenta. Nec aſſumpſiſſe probandam repugnantiam

naturæ

naturæ puræ argumentationibus, neſcio quibus, à conuenientia rerum, magis quàm à verbo Dei repetitis: nec peccaſſe contra legem diſputandi Theologiæ poſitiuæ, ſic merito dictæ, quod fundamenta ponat, non comminiſcatur, quibuſcum Aduerſariis agat ex ſcripturâ, & traditione: inde vero deprompſit Auguſtinus, quæ in Pelagianos contorſit Argumenta, nempe hominem rectum à Deo inſtitutum, iuſtitiâ & ſanctitate ornatum, ad ſui Authoris, nedum imaginem, ſed etiam ad ſimilirudinem efformatum, Angelos etiam in veritate illius beneficio ſtetiſſe, à quâ ſuo vitio exciderint.

Hoc poſito fundamento, non probando rationibus extra verbum Dei, quia ſolo verbi diuini teſtimonio nititur; cætera, quæ vrget contra Pelagianos deduxit inde, & proſecutus eſt nullo petitionis principij, & Theſis in Argumentum aſſumptæ vitio. Ergo nihil Auguſtinus peccauit contra diſputationis leges, dum Argumenta in Aduerſarios expedit, non ex ſtatus naturæ puræ repugnantiâ à Scripturæ teſtimoniis alienâ: ſed ex inſtitutione hominis, & Angeli in gratiâ conditi, ex traditione comperta; quam dum aſſumit in Aduerſarios, qui illam negabant, intorſit Argumentum ineluctabile non amento rationum Metaphyſicarum, ſed verbo Dei conſtituente naturam hominum & Angelorum cum gratiâ conditam. Licet nihil vetet omnipotentiâ Dei, condi puram, ſapientiæ tamen ex bonitate infinita viſum fuiſſe naturam humanam & Angelicam condendo, vtrique naturæ gratiam largiri, quam ſuo & poſterorum damno, primus homo amiſerit, Chriſti meritis reſtituendam, quam ex Angelis plures ſeruarunt, & promouerunt ad gloriam, & illorum nonnulli abiecere, nunquam reparandam. Ergo ex totâ Auguſtini diſputationum ſerie contra Pelagianos, nihil poteſt colligi, quod interpretationi mentis illius ex D. Thoma receptæ obſit, vel faueat nouæ à Ianſenio inuectæ. Argumentum hoc attingit Thomas Anglus opuſculo cui titulus: *Mens Auguſtini de gratiâ Adami*. Hypoco. Sext. & cum illo Pater Gonetus Diſputatione citata quinta de voluntate Dei, Articulo vltimo ad finem Paragraphi tertij verbis elegantiſſimis & efficaciſſimis, quorum vim, ſeu elegantiam noſtris Argumentationibus expreſſi; quibus illud caput à ſcientiâ mediâ quod ipſi deli-

Ee

Digitized by Google

bant fuſius proſecutus ſum, alia capita quæ ipſi late extendunt paucis, & nouâ methodo perſtricturus.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Ex aliis SS. Thomæ & Auguſtini principiis demonſtratur illorum concordia de gratiâ primi hominis & Angelorum.

CITATI authores (quibus quartum adde in eandem ſententiam Yſambertum) & præ omnibus fuſiſſime Pater Gonetus viginti Argumentis concordiam SS. Thomæ & Auguſtini, quoad ſubiectam theſim probant, & omnia fere quæ dici poſſint occuparunt. Ne igitur actum agam, atque ea ſcribam, quæ apud ipſos extant; collecta ab illis in certa capita digeram, vt quæ in eis deſiderari fortè poſſet methodus à moroſioribus adhibeatur. Quidquid in hanc rem dici poteſt, reuocatur ad tria principia, à Sancto Auguſtino, à Diuo Thoma conſtituta paſſim vbi de gratiâ agit, & pauciſſimis verbis collecta & perſtricta 1. 2. quæſt. 109. art. 2. Primum principium, idque Generaliſſimum repetit ex ſub ordinatione cauſarum ſecundarum in agendo, à primo mouente & applicante: aliud ſingulariſſimum deſumit ab ægritudine naturæ, peccato primo hominis & originali corruptæ: Tertium inter hæc duo extrema principium ſtatuit, à præſtantiâ donorum, & operationum ſupernaturalium extra captum, & vires cuiuſcumque creatæ naturæ etiam integræ poſitarum.

Ex his tribus principiis, apud vtrumque gratiæ præceptorem receptis, velut ab inſtructiſſimo armamentario, depromuntur quæcumque in hanc rem afferri poſſunt. Ex primo quidem pendent tria à priori, & ſeptem à poſteriori, quæ habet Argumenta Pater Gonetus articuli citati Paragrapho ſecundo, quæ omnia ad hanc formam reuocantur. Si diſcrimen conſtitutum à Ianſenio, inter gratiam Angelorum, & primi hominis ſtantis & lapſi obtineat, ruit ſubordinatio cauſarum ſecundarum à primâ gente vniuerſaliſſima, & vim ſuam ad omnes modos & formalitates entis exerente, & creaturæ vertibili parti-

cipatione immutabilis boni, vt loquitur Auguſt. Ench. cap. 106. adiutorium præbente: hæc à priori deſumuntur tria Argumenta à poſteriori, & inconuenienti. Eodem ſpectant ſeptem quæ illis annectuntur: ſi gratia primi hominis, & Angelorum, eorum arbitrio ſubdita ſit, & ab illa determinanda, ordo naturæ integræ cederet ordini naturæ corruptæ; quia iſti dominaretur gratia, illi ſubderetur, & veluti otioſa expectaret, aquæ motum, vt loquitur Ianſenius, & vltrò concedit libro 3. de gratia Saluatoris cap. 3.

Deinde contrà Ianſenium vrgent quæcumque ipſe in Molinæ gratiam ſufficientem, & à voluntate creatâ ſuſpenſam côngerit abſurda, quæ nequeant admitti etiam de Angelo, & homine ſtante, quale eſt illud primum, ſeo ſtatu innocentiæ vtriuſque naturæ, ſuperfluum ac penè ſtultum fore, à Deo petere donum perſeuerantiæ. *Quid enim ſtultius*, inquit Auguſt. cap. 18. de Naturâ & Gratiâ, *quam petere, vt facias, quod habes in tuâ poteſtate?* Stultè ergo eo ſtatu petiiſſent à Deo homo, & Angelus, gratiam ad vincendas tentationes, & ad perſeuerandum neceſſariam; quandoquidem penès ipſos erat, eorumque ſubdita arbitrio. At ſecus ſentit Diuus Thomas prima parte quæſt. 94. art. 4. ad 5. vbi habet Adamo non fuiſſe collatum auxilium ad reſiſtendum tentationi, quia non habuit recurſum ad Deum pro illo obtinendo: aſſentit Auguſt. libro 14. de Ciuit. cap. 17. *Quis audeat dicere, aut credere, vt neque Angelus, neque homo caderet, in Dei poteſtate non fuiſſe?* Ergo non ſtulta, ſed prudens fuiſſet eo ſtatu oratio ad Deum de dono gratiæ & perſeuerantiæ petendo, quod videtur ad præcepta juris naturalis pertinere. Hoc Argumentum egregie vrget & illuſtrat Gelaſij Papæ locus aduerſus Pelagianam hæreſim tomo 2. Concil. pag. 257. *Si in ipſis primis hominibus, dum ſuâ nimium fœlicitate confidunt, & tantam Dei gratiam in vacuum recipientes, non orando (quod vtique nunquam feciſſe referantur) nec de perceptis gratias referendo, nec vt eadem intemerata durarent, incolumes conſtare nequiuerunt; quantò magis poſt prauaricationis ruinam; in quam malâ ſui confidentiâ Creatorem nullatenus inquirendo, lethaliter inciderunt, abſque diuino munere ſuis viribus*

vel ægri ſtare non poſſunt, ſine quo nec integri perſiſtere valuerunt?

Huic primo abſurdo ex eodem fundamento ſubordinationis cauſarum ſecundarum appendet ſecundum, nempè Deum, non alia ratione de bonis Angelis in gratiâ ſtantibus, ex perſeuerantiâ actuali, quàm de malis ab eâdem gratiâ peccato delapſis, bene meruiſſe: nec ab illis aliquo iure potuiſſe gratiarum actiones exigi, quas mali non deberent; quia par erat in vtroſque Dei beneficium, & boni à malis ſuo ſe arbitrio, non Dei gratia ſecernerent; quod eſt tertium ex eodem fundamento abſurdum. Collatâ enim pari omnibus gratiâ, ſi quod fuit diſcrimen, non eſt natum à communi dono, ſed à cuiuſque arbitrio.

Superioribus annexum eſt quartum abſurdum, Angelis bonis, collatam à Deo ſolam poſſibilitatem perſeuerandi & bene agendi, à ſe ipſis deprompſiſſe ipſum perſeuerare & bene operari: hoc concedit Ianſenius, quod tamen Pius V. & Greg. XIII. damnarunt, cenſurâ huius propoſitionis ex Baio. *Nec Angeli, nec primi hominis adhuc integri merita rectè vocantur gratia.* Ab hoc abſurdo & ſuperioribus, conſequitur apertè quintum, voluntatem creatam Adami, & Angelorum, fore in ſtatu innocentiæ primum liberum, & primum ſe determinans: Conſequentia euidentior eſt, quam vt probatione egeat. Nec minus aperta eſt ſexti, bonorum Angelorum prædeſtinationem non fore gratuitam ſed ex præuiſione meritorum, quod vltrò concedit Ianſenius libro 9. de gratiâ Chriſti: & præter Diuum Thomam eiuſque diſcipulos, improbat Proſper ſecundo de voc. gentium capite 35. *Deus his, quos eligit ſine meritis, dat vnde ornantur & meritis.*

Ad idem primum generaliſſimum ex ſubordinatione cauſarum, adiuncto altero de præſtantiâ donorum, & operationum gratiæ ſuprà omnem naturæ creatæ conatum, reuocantur 8. Argumenta Paragraphi primi, ſi duo attendantur nempe vis omnipotentiſſima, & vniuerſaliſſima Dei adiuuantis, & creaturæ innata omni ſtatu impotentiâ ad bene agendum ex ſe ipſa. Hinc enim lucem maximam hauriet ſecundum Argumentum ex Auguſtino, nempe Sanctum Doctorem diuinorum Decretorum effi-

faciam; & diuinæ ſcientiæ infallibilitatem referre in omnipotentiſſimam Dei poteſtatem, & voluntatem.

Nec dicas illam dominari in homines peccato corruptos; excludi vero ab operationibus hominis, & Angeli ſtantis: nam Auguſtinus apertè hanc ſuæ doctrinæ interpretationem refellit, primum generatim Enchiridij cap. 96. vbi habet *Deum non ob aliud vocari omnipotentem, niſi qui quia quidquid vult poteſt, nec per voluntatem cuiuſquam creaturæ, voluntatis omnipotentis impeditur effectus*: Ergo vim ſuam perinde exerit omnipotentiſſima voluntas, in hominem & Angelum ſtantem, ac in hominem lapſum. Idque ſpeciatim de Angelis ſtatuit cap. eiuſdem Enchiridij, 102. *Quantalibet ſint voluntates Angelorum, vel hominum, vel bonorum, vel malorum, vel quod Deus, vel aliud volentes quam Deus, omnipotentis voluntas Dei ſemper inuicta eſt.*

Hoc Argumentum roboratur tertio. Auguſtinus lib. 11. de Ciuitate cap. 19. diſcretionem bonorum Angelorum à malis refert in voluntatem Dei, & illi accommodat in Pſalm. 70. & in Pſalm. 32. concione ſecunda illud Apoſtoli, *quid habes quod non accepiſti? non habuerunt*, inquit Auguſtinus, *aliquid ex ſe, & tanquam ſupplementum à Domino perceperunt: Spiritus enim eius, non pars, ſed omnis virtus eorum.* Auguſtino accinunt Gregorius libro 25. Moral. cap. 8. & Au[...]ſimus de caſu diaboli cap. 7. qui apud Angelos locum habere volunt dictum Apoſtoli, quid habes quod non accepiſti?

Hoc Argumentum illuſtratur quarto. Auguſtinus libro 11. de Geneſi ad litteram cap. 10. de Angelis ſtantibus, & cadentibus ita diſſerit: *Non poſſet, inquiunt, etiam ipſorum voluntatem in bonum conuertere, quia omnipotens eſt? poſſet plane: cur ergo non fecit? Quia noluit: cur noluerit? Penes ipſum eſt.* Quod falſo diceret Auguſtinus, ſi vſus gratiæ collatæ penderet à voluntate Angeli, & hominis ſtantis, vt à primâ causâ. Inde enim repetenda eſſet ſolutio quæſtionis propoſitæ, non referenda in iudicia Dei impenetrabilia.

Eodem ſpectat quintum Argumentum ex Auguſtino 12. de Ciuitate cap. 9. vbi expreſſis verbis habet, *bonos Angelos ſtantes, aliis malâ voluntate cadentibus, amplius ad-*

tutos, ad eam beatitudinis plenitudinem, vnde ſe nunquam caſuros certiſſimi fierent, perueniſſe. Nec luculentiſſimum hoc Auguſtini teſtimonium eleuat, reſponſio Ianſenij, interpretantis illud maius auxilium collatum bonis, negatum malis, eſſe ipſam beatitudinem: quia Auguſtinus ait, illo auxilio magis adiutos ad beatitudinem perueniſſe: Ergo præuium erat ad beatitudinem, non ipſa beatitudo, vnde meritò Eſtius ait, eâ interpretatione ſenſum Auguſtini reddi ineptum.

Septimum Argumentum vix differt à ſecundo: illud tamen confirmat, & illuſtrat Auguſtinus, cum vim illam vniuerſaliſſimæ & omnipotentiſſimæ voluntatis diuinæ, variis locis, & expreſſiùs cap. 20. de gratia & libero arbitrio, vult pertinere ad omne genus operationum, *dum* ait, *verum etiam illas quæ conſeruant ſæculi creaturam*, ita eſſe in Dei poteſtate, vt eas quò voluerit, quando voluerit, faciat inclinare. Auguſtino accinit Proſper Sent. 58. *dum* ait, *diuina voluntas eſt prima & ſuprema cauſa omnium corporalium ſpiritualiumque motionum.*

Octauum Argumentum noua eſt iſtius confirmatio, authoritate & teſtimonio Diui Thomæ & Diui Fulgentij libro ſecundo ad Traſimundum, ità Auguſtinum interpretantium.

Sextum ordine Argumentum lucem addit ſuperioribus nouam, à conditione naturæ, & voluntatis creatæ. Nam vt inquit, Thomas Anglus Hypocolo quinto, liberum arbitrium etiam in naturâ integrâ, ſi condiſtinguatur contrà adiutorium Dei, eſt eiuſdem rationis, cuius eſt in naturâ lapsâ, & de illâ aſſerit Auguſtinus ſic ſejunćto à gratiæ donis, de correptione gratia cap. 11. *Liberum arbitrium ad malum ſufficit, ad bonum autem nihil eſt niſi adiuuetur ab omnipotente bono.* Et expreſſiùs de correp. & grat. cap. 11. *Si hoc adiutorium vel Angelo, vel homini cum primùm facti ſunt, defuiſſet, quoniam non talis natura facta erat, vt ſine diuino adiutorio poſſet manere ſi vellet, non vtique ſua culpa cecidiſſent, adiutorium quippe defuiſſet, ſine quo manere non poſſent.* Quod ſequitur clariſſimum eſt, Tract. de Cantic. nouô cap. 8. *Quid valeret liberum arbitrium non adiutum, in ipſo Adam demonſtratum eſt, ad malum ſufficit ſibi, ad bonum non, niſi*

adiuuetur à Deo; Rurſus Enchirid. cap. 106. *Homo in paradiſo, ad ſe occidendum, relinquendo iuſtitiam idoneus erat per voluntatem, vt autem ab eo teneretur vita iuſtitiæ, parum erat velle, niſi ille qui eum fecerat, adiuuaret.* Tandem de Nat. & Grat. capite 26. *Sicut oculus hominis pleniſſime ſanus, niſi candore lucis adiutus, non poteſt cernere; ſic homo etiam perfectiſſime iuſtificatus, niſi æterna luce iuſtitiæ diuinitus adiuuetur, rectè non poteſt viuere*; Et conſequenter ad hæc cap. 48. *Si de integra, & ſana hominis natura loqueretur, quam modo non habemus, neque ſic rectè diceret, quod non peccare noſtrum tantummodo ſit, quamuis peccare noſtrum eſſet: nam & ibi eſſet adiutorium Dei, & tanquam lumen oculis ſanis, quo adiuti videant, ſe præbere volentibus.*

PARAGRAPHVS TERTIVS.

Ex ſuperioribus refelluntur præcipuæ Ianſenij obiectiones.

HÆc quæ ex Auguſtino retulimus nihil moratus Ianſenius, non dubitauit ſcribere libro 8. de gratia Chriſti capite ſecundo, totum fundamentum gratiæ medicinalis Chriſti ſubuerti, & Scripturam ſubneruari, dum gratiæ neceſſitas non ex vulnere voluntatis, ſed naturali eius indifferentia, & omnium cauſarum ſubordinatione, ſub actione ſuſpenditur. Inde auſus eſt ſcribere, quoties Auguſtinus inueſtigat cauſam neceſſitatis gratiæ efficacis, non aliam aſſignare, quam ægritudinem naturæ & vulnus læſæ voluntatis: nuſquam verò recurrere ad indifferentiam liberi arbitrij, vel ad generalem dependentiam cauſarum ſecundarum à prima. Præterea fundamentum omnium contrà Pelagianos diſputationum poſuiſſe cap. 11. & 12. de Correct. & grat. diſtinctionem duplicis *auxilij ſine quo*, ſeu ſufficientis, & poſſibilitatis, & *auxilij quo*, ſiue efficacis; quorum primum dumtaxat conceſſum fuerit Angelis, & primo homini ſtanti; ſecundum ex Chriſti meritis conferri in illo electis, & prædeſtinatis. Locum fuſe retulimus, & explicuimus ſuperius, vnde nihil opus eſt hîc repetere: ideo eodem loci ait Auguſti-

nus, Angelos malos per liberum arbitrium cecidiſſe, & per illud ſtetiſſe bonos. Hæc ſumma eſt obiectionum Ianſenij, ad quas accuratè reſpondent P. Gonetus loco citato, & Æſtius in primum diſtinctio. 41. Paragraph. 14. & fuſius Thomas Angelus tota diſſertatione citata, ex quibus meliora ſeligemus.

Ad primam obiectionem patet ex dictis, omnino falſum eſſe, quod aſſumit Aduerſarius, & immerito conqueri, niſi in illud vnicum diſcrimen auxilij *ſine quo*, & auxilij *quo* referatur tota controuerſia de gratia medicinali, & ſtatu innocentiæ, ſubneruari Scripturam, & fundamenta gratiæ medicinalis ſubuerti. Multò iuſtius illi reponit Thomas Anglus Hypocolo 5. & 6. *Palam eſſe qui ita docent laua manu diſpergere lapides muri Auguſtiniani, quem dextra componunt.* Et ſubijcit illis cogitanda dogmata Aquilini Doctoris à nobis primo Argumento inſinuata: *Deum non videre niſi opera ſua: res eſſe quia Deus cognoſcit, non ſecus.*

Statuamus Adamum tentatione ſuperiorem euaſiſſe; vidiſſet ne victoriam Deus, quia futura erat; vel fuiſſet, quia Deus videndo eam fecíſſet? Si hoc dicis, clariſſime gratiam voluntatis dominatricem laudas: ſi illud, quis locus regulæ æternæ ſupereſt, cum poſt effatum nihil Deum videre niſi opera ſua, ſubiungendum ſit, exceptâ determinatione Adami; quis non videt, ſi vnum excipitur, omnia ſimiliter exceptioni patere, quæ à libertate pendent, ſiue hominum, ſiue Angelorum, hoc eſt, exceptâ creatione, quâ aguntur, quæ geruntur omnia?

Nec minus acriter vrget illos relatis ad finem ſuperioris Paragraphi locis, & monet quomodo ſeſe Auguſtini Diſcipulos prædicent, qui poſt adeo ſancta & profeſſa Magiſtri ſui dictata, liberi arbitrij nudi, ſeu condiſtincti contrà adiutorium, determinationes in ſtatum innocentiæ introducere moliuntur? Meminerint tantummodo quæſtionem non agitari de libertate adiutâ, ſed de naturalibus ipſius viribus, vt adiutorio præſuppoſitis, & impoſſibile eſt, vt eam abſurditatem Magiſtro ſuo appingant; quam luculentiſſimè primis diſſertationibus verbis Lectorum conſpectui ſubijcit; *Moderni*, inquit, *libertatis humana Deo ſeſe comparantes laudatores*, ita auxilia

diuina homini neceſſaria eſſe ad bene operandum contendunt; vt ipſa determinatio, quæ contradictionis, biuio impoſita, in ſpeciem, quam habitura eſt, deflectat, purè & liberi arbitrij vi, & ratione pendeat; hoc eſt à naturâ præciſiſſimè & formaliſſimè. Ego, in hac æquatione, & quaſi coniugatione voluntatis cum Deo, vel etiam prælatione (non dubitant enim exprimere Deum voluntatis determinationem expectare,) vim ipſam, & virus elagianiſmi contineri ſcripſi. *Et cum aliqui gratiæ laudatores, hanc ipſam libertatis elationem in Adamo tuerentur, & authorem Auguſtinum contenderent; non reueritus ſum faciem hominum; ſed audenter poſſidens quem inſtiteram gradum, pronunciaui, ſcripſi, nomine ſignatum vulgaui, ſi ipſe gratiæ nutritius Pater Auguſtinus hoc aſſereret, non ceſſurum me, ſed ſub Michaëlis clypeo, & la aro (quis ſicut Deus?) Etiam hunc magnum Eccleſiæ pugilem, cum Origene & Pelagio Anathematiſaturum.*

Viſus eſt quibuſdam his verbis non ſatis detuliſſe receptæ à ſæculis tanti viri in quæſtione de gratia auctoritati, & certam ac indubitatam ipſius ſententiam, cenſurâ percuſſiſſe. Verum à primâ accuſatione merito putat ſe abſolutum, reuerentiâ quam vbique erga tantum virum profitetur; & quod talem eſſe poſſe ipſius mentem inter ἀδύνατα retulerit; à poſteriori autem criminatione ſe eximit, ſuſcepta lucubratione, quâ demonſtrat, ſententiam, quæ naturæ in Adamo tantum tribuit, Sancto Doctori ex diametro repugnare, atque his ſatis putat ſi ſuperiora adiungas, ſolutam eſſe primam obiectionem.

Paulo difficilior eſt altera ex lib. de Correct. & Grat. ſed primùm illam præiudiciis eleuauimus; incredibile eſſe quod aſſumit Ianſenius, eo diſcrimine auxilij *ſine quo*, conceſſo primo homini, & in totum negato auxilio *quo*, Auguſtinum poſuiſſe fundamentum controuerſiarum omnium cum Pelagianis: nam cùm eum librum ſcripſerit inter poſtremos occaſione erroris Pelagianorum, præpoſterè omninò de gratiâ diſputaſſet Auguſtinus, ſi diſtuliſſet poſt annum fere vigeſimum ab inchoata controuerſia hoc fundamentem ponere, & aliis qui iſtum præceſſere libris ædificium penſile molitus fuiſſet, nulli fundamento aſtructum.

Huic primo præiudicio aliud addo ex Eſtio, qui prudentiſſimè monet, ea quæ de adiutorio primi hominis, & Angelorum obſcurius, & vt videtur, extrà Scripturæ authoritatem, ab Auguſtino diſputata ſunt, ad hoc, vt ex eâ comparatione gratia noſtræ per Chriſtum reparationis magis emineret; non debere præiudicare doctrinæ quæ apud alios Patres, ipſumque Sanctum Thomam in huiuſmodi rebus exactiſſimũ Doctorem expreſſior haberetur; maximè propter rationes in eam partem grauiſſimas, & vt ipſi videtur, inſolubiles, & clarè in Scriptura fundatas.

Atque Proſperum & Gregorium, qui videntur ſententiæ Ianſenij fauere, & diſcrimen ab illo inductum probare; interpretandos dicit, eodem ſenſu, quo ſtatim Auguſtinum explicabimus; cuius fere verbis locutum Anſelmum etiam trahit ad eandem interpretationem, & cum videatur repugnare enodationi huius intricatiſſimæ difficultatis, ſimilitudine quâdam, dantis Dei & accipere recuſantis hominis, & Angeli, adhibitâ, popularem magis eſſe, quàm exactam, & ſolidam affirmat, ex quodam ſcripto Iodoci Tiletani ad Ruardum: quia per hoc non ſoluitur quæſtionis nodus cur ipſum accipere fuerit vni datum, non alij. Datum enim fuiſſe conuincit Apoſtoli ſententia, nam ſi dictum eſt, quod non accepiſti, quaſi diceret, quod non datum eſt tibi, quomodo Ioannis 3. loquitur Baptiſta, non poteſt *homo accipere quicquam, niſi fuerit ei datum de cœlo.* Videtur autem Anſelmus diſſimulaſſe illud eiuſdem Apoſtoli dicentis eodem loco: *quis te diſcernit?* Huic enim obiectioni reſponſio ab eò data, minime quadraſſet.

Reſpondet etiam eodem loci Eſtius; cuidam obiectioni ex Ruperto, vnde tertium depromit præiudicium pro causâ, quam vrgemus. Rupertus enim libro 13. in Math. propoſitâ hâc quæſtione, an penès Deum fuerit ne Angelus, & homo caderent, videtur id negare: quoniam, inquit, Deus, ſicut audit, iudicat, ac proinde non potuit ſe communicare creaturæ, quæ cauſa eſt velle ipſam ſufficere ſibi: quaſi ſentiat Deum hoc non potuiſſe impedire, & ſubinde Auguſtinum reprehendit quodam loco dicentem (id eſt libro 14. de Ciuit. cap. 27.) *Quis audeat credere vel dicere, in Dei poteſtate non fuiſſe, vt neque Angelus, neque homo caderet?* Licet iudicet Æſtius authc-

ritatem Ruperti hâc in re, non eſſe magni ponderis: duo tamen obſeruat non omittenda, Auguſtini reprehenſione, Rupertum agnouiſſe ſe ab Auguſtino de prædeſtinatione hominis, & Angeli integri diſſentire, & ideo addit, quaſi illum facti pœniteret, & veritate eſſet conuictus libro primo de victoria verbi Dei cap. 27. hanc ſententiam retractaſſe, & docuiſſe bonos Angelos, ne cum Diabolo caderent, fuiſſe præuentos, & retentos per ipſum Verbum, per quod fuerant conditi. Et capite vltimo addit, eos gratiam per miſericordiam Dei in ſe ipſos agnoſcere, quo ſenſu, ne & ipſi corruerent, præuentos fuiſſe non ignorant. Eiuſdem quippe conditionis cum eſſent, ſuam in perditione aliorum ſalutem reſeruatam, ſtatumque retentum, non leuiter appendere potuerunt, aut poſſunt. Quibus verbis bene notandis, inquit Æſtius, manifeſtè ſignificat Rupertus, eam diſcretionem, quâ alij præ aliis ſteterunt, fuiſſe peculiaris gratiæ Dei præuenientis, & retinentis eos, ne cum aliis caderent.

His præiudiciis poſitis, ad rem accedamus. P. Gonetus videtur facilè ſe ab illo loco intricato expedire, hâc primâ reſponſione, Auguſtinum non agere de quacumque gratia ſtatus innocentiæ, ſed de eâ tantùm, quæ Angelis, & primo homini in peccatum lapſis, conceſſa fuerat; quam certum eſt fuiſſe auxilium *ſine quo* ſufficiens ad perſeuerandum, non efficax; quandoquidem in veritate non ſteterunt; & hoc etiam videntur verba Auguſtini innuere, quia maximè vrget donum perſeuerantiæ.

Si verò inſtes: Auguſtinum addere; malis Angelis per liberum arbitrium cadentibus, bonos per liberum arbitrium ſtetiſſe, & potuiſſe Adamum in iuſtitiâ ſi voluiſſet permanere, quod vt vellet perſeuerare, Deus in eius reliquit arbitrio: ad hoc reſpondet duo, primum hoc à Sancto Auguſtino aſſertum, ſine præiudicio diuini decreti, præparantis auxilium efficax ad credendum, vt ipſemet Auguſtinus capite 9. de Prædeſtinatione Sanctorum interpretatur ſimile quid à ſe ſcriptum de ſex quæſtionibus Paganorum. Et cum ea prima reſponſio totam difficultatem non videatur profligare, multiſque pateat inſtantiis; Reſpondet ſecundo mentem Auguſtini eo diſcrimine auxiliorum, nolle in totum quæ aſtruxit alibi principia euertere: ſed tantum explicare diuerſam fuiſſe

gratiam homini ſtanti; & infirmo, ad bene operandum, & perſeuerandum neceſſariam: nam ſicut aſcenſuro homini ſano ad faſtigium domus, ſcalâ tantum opus eſt, ægro præter ſcalam remedio quo curetur; ita etiam de Angelo & homine ſano, & peccato ægro, ſtatuit Auguſtinus pluribus hunc præ illo egere ad ſalutem. Solutio admittenda quidem, ſed accuratius explicanda, quod Paragrapho ſequenti præſtare enitemur.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Operoſius inquiritur mens D. Auguſtini.

TOTA hæc diſceptatio de mente Auguſtini his tribus continetur capitibus; primo quid nomine auxilij *ſine quo* intellexerit, an habituale aliquid ad actum primum pertinens, an operationem & actum ſecundum: deinde in quo poſuerit vtriuſque auxilij diſcrimen: tertio an præter primum genus auxilij conceſſum omnibus Angelis & homini, aliud admiſerit auxilium *quo*, bonis Angelis collatum, negatum malis Angelis & homini cadentibus. Poſtrema hæc difficultas dirimenda eſt ex legitimâ priorum interpretatione, à quibus inchoanda eſt noſtra inquiſitio.

Quoad primum caput, duobus conueniunt Auguſtiniani Theologi, auxilium *ſine quo* eſſe adiutorium gratiæ, diſtinctum à naturâ; ſeu à vi naturali voluntatis liberæ, & eſſe quid præuium determinationi voluntatis, non concurſum quendam ſimultaneum. Diſſenſio eſt, an ſit habituale principium, an actualis motio, & operatio. Hoc ſecundum aſſerit Ianſenius; primum alij deffendunt: conciliari fortè poſſent, ſi velimus illud auxilium vtrumque complecti, gratiam habitualem, & quoſdam actus, quos diximus etiam ex Semipelagianis oriri, quaſi per reſultantiam à gratiâ regenerans collatâ. Quidquid tandem ſit, magis inclinamus in eorum ſententiam, qui adiutorium *ſine quo* ex mente Auguſtini magis ponunt in gratiâ habituali, vt partem ſuperiorem ſubijcit Deo, appetitum rationi, & præter ſanctitatem animæ, placorem inducit in partem inferiorem.

Hoc probari poteſt triplici genere Argumentorum. Primum ab ipſo nomine repetitur, nam τὸ *ſine quo non*, magis ſonat, non operationem, ſeu abſceſſum operationis, quam operationem poſitam: Ergo accenſendum eſt potiùs principio permanenti operationum, quàm motioni, & actui ſecundo. Secundum Argumentum inſtrui poteſt ad hominem, variis huius auxilij proprietatibus, quas conuenire gratiæ ſanctificanti, & iuſtitiæ originali, ex Auguſtino vltrò agnoſcunt Aduerſarij. Certum enim eſt huiuſmodi auxilium *ſine quo*, iunctum ſtatui innocentiæ, eſſe adiutorium additum bonæ voluntati, in quâ creatus eſt Adam: ex illo Adamum habuiſſe præſtantiam illam libertatis, quâ priuauit Poſteros; eſſe poteſtatem quandam benefaciendi, quæ coniuncta cum naturalis arbitrij viribus, aut impotentiâ, conficiat rationem bene & male agendi; concedunt etiam eſſe donum ſupernaturale à Pelagianis reiectum: Atqui certum eſt has omnes auxilij *ſine quo* proprietates, competere gratiæ ſanctificanti, vt conſtituit iuſtitiam originalem: nihil Ergo differunt, quandoquidem vtrique eædem inſunt proprietates ſingulariſſimæ.

Atque hinc ſoluitur præcipuum Ianſenij Argumentum. Auguſtinus, inquit, diſtinctionem gratiæ hominis ſtantis, & lapſi, ſtatuit ad reuincendos Pelagianos, cum quibus nulla illi lis erat de gratiâ habituali; ſed tantùm de auxiliis actualibus, ad quæ proinde pertinet hæc diſtinctio. Sed duobus peccat Argumentum: primo non attenditur auxilium hoc *ſine quo* non præter gratiam habitualem, continere tranquillitatem appetitus, quam Pelagiani nihil differre contendebant, ab eâ, quâ frui poſſumus mortali corpore grauati. Deinde licet Pelagiani admitterent gratiam ſanctificantem regeneratis Baptiſmo conferri, eam tamen negabant conceſſam primo homini; contrà quos agit Auguſtinus duplici genere Argumentorum: primò ex Scripturâ, quæ tradit hominem creatum *cum iuſtitia & ſanctitate*: deinde ex repugnantiâ inſtituti, primum à Deo hominis in naturâ purâ. Quàm repugnantiam ita interpretor ab Auguſtino vrgeri, non quaſi id neget omnipotentiâ Dei fieri poſſe; ſed id minùs conuenire illius ſapientiæ & iuſtitiæ; maximè ſi attendamus, quæ de primâ inſtitutione hominis Scrip-

tura nos docet. Atque ita eleuantur Argumenta propè infinita, quæ congerit Ianſenius, vt perſuadeat iuxtà Auguſtini principia, in totum repugnare naturæ puræ ſtatum: & re verâ ſi eo rigore interpretaremur Auguſtinum, non poſſet negari, quin tota illâ diſputatione Scripturæ Teſtimoniis deſtitueretur.

Hinc etiam ſolui poteſt aliud Argumentum, Auguſtinus tradit Deum hoc genere adiutorij Adamum rexiſſe, & correxiſſe, id vero fieri non potuit habituali gratiâ: Ergo huiuſmodi auxilium actuali gratiâ conſtat. Facilis eſt reſponſio admiſſâ conciliatione opinionum pugnantium inſinuatâ, gratiam habitualem conficere illud genus auxilij, quatenus infert neceſſariò, & quaſi per reſultantiam actus quoſdam: & ſi minus hæc reſponſio probetur, negari poteſt Minor Arrgumenti: certum enim eſt habibitibus veluti quibuſdam inſtrumentis, & actuum principiis nos poſſe à Deo regi.

Et ſi inſtes: ſic explicato Dei regimine, vix quidquam ſingulare Deum conferre bonis, quod malis neget; quia vtrobique conſeruat principium agendi, ſeu habitum boni & mali operis: latum eſt inter hæc duo diſcrimen, cum enim Deus non ſit cauſa peccati, quia vt mox dicemus, cum nihil ſit, nequit fieri actione Dei, nec ad hoc Deus confert vt habitus peccati proficiat in ipſum peccandi actum, vel in defectus ex eo conſecutos.

Tertium Argumentum, quo probatur auxilium *ſine quo non*, primo homini collatum, non cōſtare principio à gratiâ habituali diſtincto, petitur ex ipſis Diui Auguſtini, & Diſcipulorum eius principiis. Nam ſi ab illo quæras, quandonam receperit Adamus hanc poteſtatem non peccandi, ſiue adiutorium *ſine quo non*, reſpondet lib. 1. oper. imperfect. contrà Iulianum fol. 216. *Quis neſciat eum ſaluum & inculpabilem factum, & libero arbitrio, atque ad iuſtè viuendum, poteſtate libera conſtitutum.* Fulgentius de Incarnatione cap. 18. *Poſſe credere, in conditione primi hominis eſt datum.* Dona vero creationis in habitu, non in motu conſiſtunt.

Si iterum quæras, vnde Adamus poteſtatem non peccandi, eius vero poſteri neceſſitatem peccandi habeant. Reſpondet Auguſt. lib. de Naturâ & Gratiâ cap. 43. *Quia natura in primo homine ſana, iam medico indiget, quia*

ſana non eſt. Proſper lib. 3. de Vitâ contemplatiuâ cap. 2. *Illum iuuare adhuc poterat ſana natura : nos iam impedit vitiata.* Sicut ergo infirmitas & languor eſt quid permanens, eiuſdem ordinis erat in primo homine ſanitas, ſiue auxilium *ſine quo non*, vnde exiſtebat. Hoc apertius explicat Auguſtinus de Correptione & Gratiâ cap. 12. *Fortiſſime dimiſit atque permiſit facere quod vellet; infirmis ſeruauit, vt ipſo donante, inuictiſſimè quod bonum eſt vellent.*

Idem Argumentum confirmatur; adiutorium, de quo agimus, illud eſt, quod vocat Auguſtinus poſſibilitatis, ſeu quod dat poſſe, aut quo poſſit homo ſi velit: Atqui hæ phraſes Auguſtinianæ actum primum, ſeu principium agendi ſignificant, & inclinationem, ſeu determinationem ad agendum, non ipſam operationem: Ergo huiuſmodi adiutorium in habitu poſitum eſt, non in operatione.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Expenditur locus ſingularis D. Auguſt.

EO vero liberum arbitrium in naturâ integrâ egere, ſuprà probatum eſt ex Auguſtino, & iam allatis teſtimoniis. Aliud addam celeberrimum, & iuxta difficillimum, cum ait Auguſtinus *Adamum voluntate, vel libero arbitrio in veritate ſtetiſſe:* intelligendum diximus, non de voluntate diſtinctâ ab adiutorio, ſed illi coniunctâ, & quo integra & perfecta exiſtebat. Et ideo de Correctione & Gratiâ dicit cap. 11. & 12. ait *quia ſine adiutorio hoc, non poterat in bonâ voluntate manere, ſi vellet.*

Quod fuſiùs explicat Proſper lib. 3. de Vitâ contemplatiuâ cap. 2. *Adamum nihil aliud fuit non peccare, quam non velle. Nobis autem irreprehenſibiliter velle, non ſufficit, niſi ipſum velle noſtrum, quod languidâ poſſibilitate deficit, diuina virtus adiuuerit: illum ad non peccandum iuuare poterat adhuc ſana natura, nos iam impedit vitiata: illum peccare fecit ſola peccandi voluntas; nos etiam cogit plerumque peccati iam facta neceſſitas.* Quibus Proſperi verbis elucet naturæ lapſæ ab integrâ di-

ſcrimen; quatenus lapſa pondere quodam concupiſcentiæ, & tentationis in peccatum propendet, nec poteſt ſe ad bonum erigere, quare voluntate ſtare primo homini, erat ſine difficultate operari bonum: ſicut modo voluntate cadere, eſt premi & vrgeri in peccatum concupiſcentiæ, & tentationis pondere. Hoc vero diſcrimen petebatur ab adiutorio *ſine quo*, ſeu à iuſtitiâ originali, quæ ad operandum ſubmouebat difficultates.

Sed dices: ſi gratia naturæ lapſæ ſit maior gratiâ naturæ integræ, cur non æque dicitur lapſus, ac integer voluntate, non gratiâ bonum facere. Reſpondetur τὸ *voluntate* in eâ Auguſtini ſententiâ includere robur intrinſecum ad confirmandam debilitatem naturæ, quæ inerat Adamo, & in eius poſteris deſideratur: quare Adam operabatur rectum conſentanee ad naturam ſequacem, non reluctantem, ſicut apud nos.

Hâc interpretatione phraſis Auguſtini, multa alia teſtimonia enodantur: ſed obſcuriſſimum eſt illud quo aſſerit, ſi homo & Angelus creati fuiſſent ſine adiutorio illo, caſuros ſine culpâ, quia caruiſſent adiutorio *ſine quo* manere non poſſent; vnde videtur ſequi naturæ corruptæ, ſi careat illo adiutorio *ſine quo non*, ſi quid mali admittat, non eſſe magis imputandum ad peccatum, quàm primo homini, abſque ſuâ culpâ caſuro, ſi illo caruiſſet; & ſi verum ſit, nec lapſo, nec integro huiuſmodi auxilio ſpoliatis, non imputandum peccatum, videtur in Deum refundi debere.

Ad hanc inſuperabilem difficultatem communis ſolutio eſt, imputari homini lapſo peccatum etiam ex neceſſitate; quia voluntarium fuit à cauſâ, ſiue à peccato primi hominis liberi. Thomas Anglus hanc refellit reſponſionem, & nouam tentat, ad quam ſibi viam munit quibuſquam obſeruationibus, quarum prima eſt Auguſtinum loco citato magis proprietatem vocum, quam rerum attendere, idque exemplis facilius eſt explicare quam oratione. Vndecumque cæcitas adueniat, ſiue à natiuitate, ſiue à caſu, idem ſemper eſt mali, ſed dolenda magis perdenti viſum, quam illi, qui ſemper viſu caruit: ſic natura humana ſine huiuſmodi adiutorio creata, minus miſeriæ eo ſtatu habuiſſet, quàm in eum delapſa amiſſo adiutorio, quod inde retrahebat, & primo caſu non videretur

videretur exprobrabilis ſtatus, quia non habuiſſet creata nuda poteſtatem vitandi malum, quod incurrit; equidem priuata peccata, vt continuata peccato Adami, induunt ſpecialem deformitatem, eiuſdemque indolis ſunt cum peccato Adami. Sicut enim Talpa dicitur cœcus, non quod viſu careat quoad Talpæ ſpeciem, ſed quia viſio eſt attributum rationis genericæ animalis, quâ Talpa continetur: ita peccatum Petri habet ſpecialem deformitatem, hoc nomine, quod Petrus ſit vnus ex poſteris Adæ, in quo perfectam habuit libertatem. Atque hæc circumſtantia moleſtiorem facit defectum, quam ſi Petro ineſſet, ſepoſitâ origine ab Adamo, & aliunde petita.

Ex iis obſeruationibus infert rationem culpæ ab Auguſtino attentam, differre à ratione culpæ à Philoſophis conſtitutâ, & omnino Chriſtianam eſſe. Culpa enim generatim proprie ſignificat defectum naturæ in agendo, & dici ſolet malum actionis. Actio autem cùm ab eo, quod actu eſt, prodeat, culpa erit defectus à ratione principij actu conſtituti. Si vero naturam in Adamo & in nobis inſtitutam comparemus, certum eſt naturam Adæ, noſtræ collatam, perinde ſe habere, ſicut virum ad embrionem; quia natura Adæ beneficio creationis plura habebat, quam toto vitæ decurſu improbo labore aſſequi poſſimus. Defectus itaque in agendo, quem culpam, vel peccatum nominamus, ſi referatur ad naturam noſtram, erit defectus à principio, quod in nobis eſt in potentiâ, ſicut vir in embrione, ſicut cum infans incedendo offendit, vel cadit, deficit ab actione, cuius principium vir actu, ipſe in potentiâ habet. Itaque cum culpa ſonet defectum in actione, ſeu à principio actuali, & actu exiſtente; manifeſtum eſt, rationem culpæ Adæ, collatam noſtræ, aliam eſſe, magiſque ſibi rationem culpæ vindicare, vt noſtra collata alteri videatur analogice culpa eſſe. Ex quo fit quæſtionem ab Auguſtino agitatam, ſenſu diuerſam eſſe à Modernis, dum illum incuſant, quaſi rationem culpæ tollat, ſublatâ integritate naturæ in Adamo: nec eius mentem videntur aſſequuti, dum putant illum rationem culpæ tollere, quam ipſi aſtruunt, eâ hypotheſi, quâ Adamus iuſtitiâ originali caruiſſet.

Huic difficultati annectitur alia perinde grauis, quâ non minùs quàm ſuperiori Moderni videntur à mente Augu-

ſtini aberrare, dum ſtatuunt niſi Adamus peccaſſet per puram voluntatis ſuæ flexionem; Deum peccati Adæ, & noſtrorum neceſſariò cauſam futurum. Noſtrorum quidem, quia incumbit nobis neceſſitas peccandi, ex lapſu Adæ, cum quâ, peccati ratio non aliter nobis adhærer, niſi quia culpabilis eſt, ex contagio peccati primi parentis, qui ſine neceſſitate peccauit. Vnde noſtra peccara putant eo tantum eſſe libera, quod conſequantur ad Adæ peccatum primo liberum, quatenus non potuit à Deo præueniri, niſi auxilio indifferenti, & ſubdito voluntati.

Sed hæc opinio Ianſenij, multis à vero longe recedit. Primò falsò putat ineuitabilem eſſe hanc Conſequentiam: ſi neceſſitas ſit ad peccandum, Deum fore authorem peccati: ſiue enim peccatum componi poſſit cum neceſſitate, ſiue illi repugnet, nulla eſt Conſequentia, Deum fore eius peccati authorem; nihil enim certius apud Auguſtinum, quàm peccatum nihil ſeu non ens, & non naturam eſſe, ac proinde Dei concurſu fieri repugnare: & cum aliunde non ſit neceſſe peccatum entibus accenſeri, ſi neceſſario ab homine prodeat; hinc euaneſcit Conſequentia Deum fore authorem peccati humani, quantacunque inſit homini ad peccandum neceſſitas: verius ex neceſſitate inferri poſſet, nullum fore peccatum, non vero imputari Deo.

Deinde non effugiunt quod enituntur euadere impium & abſurdum, nam ſi Deus eſſet nobis author peccandi hâc neceſſitate, non abſtergeretur illa noxa ex libero peccato Adæ: quod enim Deus author peccati ſit, vel non ſit cenſendus, ex regulis & principiis rerum phyſicarum, non ex moralibus, aut legalibus regulis metiendum eſt: & ſi aliqua neceſſitas Phyſica vrgeat Cainum ad peccandum, cùm hæc ex peccato Adæ inferatur; libertas Adami, quæ dumtaxat moraliter contingit Cainum, non eſt idonea eximendo Caino à neceſſitate Phyſicâ peccandi, nec à Deo abſtergendæ huic maculæ ex Phyſicâ neceſſitate conſecutæ.

Nec valet, ſi obiicias Adamum hoc commeruiſſe, vt in eam neceſſitatem Cainus induceretur: hoc enim perinde eſt, ac ſi dicas meruiſſe vt Deus Cainum impingeret in peccatum, nec propterea iniuſtum fore. Sed falſum omnino eſt, Caini peccatum vlla ratione à Deo prodire, vel in illum poſſe referri vt authorem & cauſam:

fruſtra ergo ad eam impietatem auertendam, omnis libertatis creatæ vſus repetitur, vt à primâ radice, à voluntate Adæ præuenta auxilio Molinæ indifferenti.

Præter hæc vitia laborat, opinio Ianſenij, alio nihilo minus periculoſo. Nam ſi Adamo ad peccandum neceſſaria fuit libertas illa formalis, omnis gratiæ dominatrix; eâdem opus eſt poſteris: aliàs eodem gradu peccaturis legaliter, non moraliter, vti legalem & imputatam habent libertatem, id eſt, ſicut cenſentur habere libertatem, qua carent, ita illis imputabitur reatus, quem non meruerunt: quæ omnia aliena ſunt à Deo, & ab ea lege, qua ſanxit, *vt anima, quæ peccauerit, ipſa pereat*, quomodo autem libertas non deſit creaturæ, vltima huius partis diſputatione explicabimus.

Paragraphvs Vltimvs.

Duplex difficultas reſoluitur.

Hactenvs de primo capite: breuiores erimus de ſecundo & poſtremo, quæ iiſdem argumentis probantur. Certum ergo ſtatuimus ex mente Auguſtini, præter auxilium, *ſine quo non*, ſeu gratiam habitualem, aliud datum eſſe actuale, ſeu auxilium *quo*, idque etiam tribus ex Auguſtino teſtimoniis euincitur. Primo genere teſtimoniorum conſtat dari aliquem actum gratiæ, & cùm elici nequeat ſolo auxilio poſſibilitatis, ſeu habituali, communi bonis & malis, dandum eſt aliud actuale, quo dicit Auguſtinus, Deum rexiſſe hominem, & Angelos: idque diſtinctius explicat ad finem Pſalm. 44. *Regit nos, quia Rex eſt, ne cadamus: regendo autem non frangit nos: nam quos non regit, frangit.*

Hæc & alia loca Auguſtini detorqueri poſſent ad gratiam præuiam, ſubditam libero arbitrio, quibus exceptionibus non patet locus citatus ex duodecimo de Ciuitate cap. 9. vbi quærit Auguſtinus, vnde nam ſancti Angeli, præ Dæmonibus, acceperunt præſcientiam ſe non caſuros, cum aliquando vtrique de hac re incerti fuerint? An ex diuerſo creationis, & iuſtificationis beneficio, an ex merito? Et concludit non euaſiſſe certos ſuæ miſeriæ, atq;

felicitatis, ex differentiâ gratiæ, in qua conditi ſunt; ſed quæ poſtmodum data eſt ad merendam gloriam, quæ negata eſt malis: & inde dicuntur malis cadentibus, *magis adiuti boni*, eodem inſtanti, quo mali demerebantur damnationem: nec hunc locum eleuat, quod dicit vndecimo de Ciuitate, *poſt malorum ruinam*, quaſi hoc diſcrimen acciderit poſt malorum pœnam & bonorum præmium; illud enim ſignificat tantum præmium bonorum ſucceſſiſſe illorum merito, *ad quod fuerunt magis adiuti*, collato nempe auxilio *quo*, efficaci, quod malis negatum fuit: Ergo Auguſtinus agnoſcit auxilium quo diſtinctum ab auxilio, *ſine quo non*, neceſſarium ad meritum collatum bonis, malis Angelis negatum.

Ex totâ hâc diſputatione, præter plura, quæ elici inde poſſunt, conſtare puto D. Thomam principia doctrinæ Auguſtini, eiuſque mentem verius aſſecutum Ianſenio, ac proinde nimis anxiè religioſos eſſe, & vano timore percelli, eos maxime, qui cum D. Thomæ ſe diſcipulos iactent, Pontificiis conſtitutionibus ſenſum Ianſenij ex Auguſtino damnantibus, acquieſcere nolunt, nec ſubiici; quaſi calumnia ſit aperta, ſuſpicari Ianſenium aberraſſe à legitima S. Auguſtini interpretatione: vt cætera taceam, quæ hoc obſequium iure exigunt, non video, quâ ratione hanc contumaciam excuſent, qui D. Thoma magiſtro gloriantur, niſi obtendant Ianſenium Angelico Doctore felicius D. Auguſtinum fuiſſe interpretatum.

SECTIO TERTIA.

Argumenta à Poſteriori, quibus Duæ Scholæ Thomiſtarum, & Recentiorum ſuam muniunt de ſcientiâ mediâ opinionem.

DISPVTATIONEM tripartitam inſtituimus: nam quidquid de hâc controuerſiâ grauiſſimâ hactenus ſcriptum eſt, commode diuiditur in tres Argumentorum claſſes; primam à priori, alteram ab authoritate, & teſtimoniis, tertiam à poſteriori, & ab effectis. Duas pro ingenij tenuitate partes abſolui; ſupereſt poſtrema om-

nium intricatiſſima, quam ſi vellem pro rei amplitudine proſequi, congerenda huc eſſet tota Theologia; quia vix quicquam habet, quod eò referri non poſſit. Sed conſtituendæ ſunt diſputationi metæ, ne abeat in infinitum. Propoſitum implebo, ſi reſpondeam iis, quæ adhuc inſoluta ſuperſunt, ex diſputationibus ampliſſimis, aduerſus ſcholam noſtram inſtitutis. Ea vero non admodum multa ſunt; quia fere omnia decurri quæ nos attingunt, præter 4. Diſp. caput poſtremum, quo Caluiniſmus nobis impingitur. Quamuis reſponſio ad hanc accuſationem fere occupata ſit primâ noſtrâ Diſputatione ad duos Theophili Raynaudi libros, qui idem nobis conſortium cum hæreticis obiicit, & iiſdem probat Argumentis, quæ iam expediuimus.

Quamuis hi duo Authores ſenſu conueniant, & Theſi; multum tamen methodo diſputandi, eruditione, & animo etiam in nos differre, credo me iam obſeruaſſe: meique iudicij ipſius capitis poſtremi exordio luculentum extat exemplum, cum Author accuratè à ſe amolitur obiecti nobis Caluiniſmi conſilium, & ſuſpicionem. Forte moroſiores aliqui crederent illâ defenſione ſibi fucum fieri, & iſta magis in ſpeciem, quam ex animo ſcribi, quod eiurata verbis accuſatio, totis viribus, & omni genere Argumentorum vrgeatur, & totius capitis ſeries non admodum conſentiat exordio. Ego ita ſum comparatus, vt malim oculis meis omnem fidem abrogare, quam ſuſpicari viros, gauei à ſe diſcordes, aliud ſentire, aliud loqui. Quidquid ſit ſecretiorum cogitationum, remiſſo ad Deum inſpectorem cordium iudicio, id vnum mihi permitto, vt nihil de aliis ſuſpicatus mali, conſulam mihi, & quam propugno cauſæ, ne mei candoris me pœniteat, & fraudi ſit aliis fidem habuiſſe. Atque ita ex præſcripto Euangeli, *ero conſentiens cum Aduerſario*, vt ille proteſtatus, ſe nolle Caluiniſmum obiicere, nihil omittit eorum, quæ accuſationem grauiſſimam veriſimilem faciant; ſic ego nihil hoſtile de Aduerſario ſuſpicatus, illius conatus depellere conitar, quaſi à manu beneuolâ excidium impenderet.

nouitates. Sed cum Hæreticorum Synagogæ, hoc maxime differant ab Eccleſiâ Catholicâ, quod hæc antiquam teneat & ſeruet, illæ nouam quotidie fidem confingant; hinc factum portento ſimile contigit, vt Dordrethana Synodus in Gommariſtas, perinde ac Ariminenſes anathema tulerit, & nouam fidem inuexerit ignotam contendentibus, ſuiſque decretis confirmarit.

Sed vtcumque ſit, certum eſt Caluiniſtarum Sectam in tres Gommariſtarum, Ariminenſium, & Dordrethani Conciliabuli diuiſam Sectas, primam & poſtremam ad cauſæ ſuæ præſidium Thomiſtas, Ariminenſium alteram ſcientiæ mediæ Patronos aduocare. Quos vero ex his Caluiniſmi aſſertoribus, putat Aduerſarius ab Eccleſiæ Catholicæ ſenſu longiùs abeſſe? Non dubito quin Gommoriſtas cum Dordrethanis damnandos in Ariminenſium gratiam pronunciet. Sed quis non videat, iudicium iſtud non carere graui, & iuſtâ, gratiæ & odij ſuſpicione, quod Gommariſtæ cum Dordrethanis in Thomiſtas proniores, ad decreta confugiant; Ariminenſes decretis infenſi vno ſcientiæ mediæ præſidio ſe tuentur?

Quid ad iſta dicent Catholici à partium ſtudio remotiores? Eodem loco reponent Ariminenſes cum Gommariſtis; & inde, vel nihil mali Thomiſtis creari ex Dordrethanorum in illos inclinatione, vel par periculum & damnum aſciſci dicent Recentioribus, ex Ariminenſium in illos ſtudio, & affectu. Quare vel deſerenda eſt hæc in Thomiſtas accuſatio, ex Gommariſtarum conſenſu ficto aut vero; vel ſubeunda eſt ſimilis ex Ariminenſium in illos conſentione.

Nodum iſtum exolui velim ſaluâ æquitate, neque ex præiudiciis propriæ ſententiæ; Ariminenſes Catholicos pronunciari; quia ſibi concordes ſunt, nec damnari Gommariſtas quaſi hæreticos, quod ad Thomiſtarum videantur partes accedere. Si contendas ita pronuntiandum, quod Tuuiſſus, Molineus, Ameſius ex Thomiſtis arripiant Argumenta in Aduerſarios; ego huic iudicio intercedam, aut diuerſum feram, quod Iacobus Ariminius, & illius aſſeclæ Perchinſius, Arnoldus, Voſſius, Groſſius, Molinam laudent, Pennotum diu noctuque legant, Suarem ſibi in Magiſtrum & Patronum aſciſcant, quod ſcientia media ſit illis loco clypei & teli, quâ Aduerſarios de-

pellant & laceſſant. Si dicas Ariminenſes non longe eſſe à regno Dei, & inde putes tua ſenſa commendari, quòd minùs ab illis factio Ariminenſis abhorreat: idem de Gommariſtarum in Thomiſtas propenſione præiudicium pro noſtrâ ſententiâ arripiam.

Igitur hîc æquo Marte æternum certabimus, niſi aliunde probes Ariminenſes, Caluiniſtas æquitate cauſæ Aduerſariis eſſe ſuperiores. Sed hoc non euinces niſi adiungas, vos longius quam Thomiſtas ab errore abeſſe, quod vnum noſtræ controuerſiæ caput eſt, hactenus non probatum, neque illâ conſenſione hæreticorum vnquam euincendum. Nonne præſtaret hîc votum pacis præferre, quam æternæ diſcordiæ ſemina ſerere, & fouere? Per me non ſtabit, quin perpetuam pacem ineamus in commune Eccleſiæ Catholicæ bonum, cum aliquâ noſtræ cauſæ noxâ, compenſandâ vtilitate religionis. Ego ſane nihil dubito polliceri, meo, omniumque Thomiſtarum nomine, Ariminenſes pro Catholicis nos habituros, ſi aliis erroribus abdicatis ad Eccleſiam redeant, quamvis ad partes Molinæ de gratiâ, prædeſtinatione, & libero arbitrio accedant. Sed à vobis exigo ſimile ſtudium pacis, nec vobis hæretici ſint Ameſius, Molineus, quamdiu de gratiâ, prædeſtinatione & libero arbitrio cum D. Thoma, Aluareſio, aliiſque Thomiſtis idem loqui & ſentire viſi fuerint; neque hoc nomine, ſi cæteros errores eiurent, ab Eccleſiâ excluſos velitis. Has vtrinque conditiones pacis acceptas habeamus, nec nimio præiudicatarum opinionum amore incendium, quo à multis annis flagrat Eccleſia Catholica moremur extinguere, vel augeamus. Per me non ſtabit, quin à mutuis accuſationibus, in Religionis Catholicæ perniciem, & Hæreticorum ſcandalum abſtineamus; nec Ariminenſes nos depellemus, quod ſcientiâ mediâ putent iter ſibi munire ad auitam Eccleſiæ fidem, dummodo vos eodem animo excipiatis Gommariſtas, & Dordrecthanos, ſi à ſuis erroribus patiantur decretis Scholæ Thomiſticæ, ſe ad fidem Catholicam trahi.

Licet iis conditionibus & præiudiciis credam ſoluta & contrita, quæ variis locis, ex Caluiniſtarum conſortio intorquentur in nos Argumenta; non tamen deſinam ſingula decurrere, iis reſponſurus, quæ aliquam Caluiniſmi in nos deriuare inuidiam poſſint.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Reſponſio ad primam Claſſem Argumentorum.

E Quatuor Diſputationibus, tertiam in Salmanticenſes, & quartam in Ioannem à Sancto Thoma refellendas ſuſcepi: primam, in Tuuiſium, & alteram in Anonymum nihil moror. Paucis tamen amoliar præiudicium cauſæ, quod ex Tuuiſij conſortio aſciſcitur Diſputationis primæ cap. *1.* magnô verborum delectu. Hæretici petulantiam validè & iuſtè caſtigatam, conuitia, quæ in Catholicos ſpargit frequentiſſima & atrocia, in illius caput intorta probo. Gratulor Aduerſariis non deeſſe eloquentiam, quæ hæreticos exagitet, vt ſi quam voluptatem maledicendo perceperunt, eam male audiendo amittant; neque enim minus acribus verborum aculeis Tuuiſius pungitur, quàm ipſe Catholicos laceſſiuerit: ſed hæc nihil ad nos: Hæretici maledicentiam damnamus.

Ex toto capite vnum, quod ad rem facit, attingo; non magis reputare nos læſos aliquo huius hæretici ad noſtra principia aſſenſu, quam Aduerſarios; quod cum illis & nobiſcum de Trinitatis, & Incarnationis Myſterio conueniat. Quis enim neſciat hæreticos ſic dici, quod Euangelium non eiurent in totum, ſed ſeruatis pluribus Articulis alios abijciant, eâdem authoritate, & reuelatione diuinâ confirmatos? Certè ſi aſſenſus hæreticorum fraudi nobis futurus ſit; Sonciniani inde erroris eâdem ſimilitudine veri coarguent nos, quod Trinitatis & Incarnationis fidem communem habeamus cum Lutheranis, & Caluiniſtis, quos Hæreticos habemus. Et ne quis cauſetur latius hanc defenſionem patere, longiuſque à noſtrâ controuerſiâ abeſſe; ſtrictius reſpondebo in re ſubiectâ Tuuiſium toto ſuo libro, vix meminiſſe Caluini; vnde iuſtam habeo conquerendi cauſam, quod illi affingantur verba ſingulari charactere exarata, quaſi propria ipſius quæ apud illum non extant: *Caluini ſententiam ruere, ſi doctrina de ſcientia media ſarta tecta conſeruetur* Sed, inquies, loquitur Caluini Diſcipulus. Eſto; ſed hic non tam Caluini, quam Scoti diſcipulum ſe.

profitetur. Nam aliquo ſui libri loco ſcribit, Scoti ſubtilitatem ſibi ſumme placuiſſe, & hâc de ſcientiâ Dei tractatione Diuo Thomæ anteponere, eumque ſequi velut ducem, & Magiſtrum: vt ſi quæ ex Tuuiſij conſortio noxa timeatur, in Scotum, eiuſque Diſcipulos caſura magis ſit, quàm in Thomiſtas.

Præterea id in anteceſſum obſerno Tuuiſium, Ameſium, alioſque Caluiniſtas fusè citatos Diſp. quartæ cap. vltimo, Parag. primo, Scoto, aliiſque Theologis Catholicis adhærere; ommiſſo ac pene derelicto Caluino, & libertatis noſtræ concordiam cum auxilio gratiæ, cum ſcientiâ diuinâ, & decretis æternis repetere ab omnipotentiſſimâ virtute, quâ Deus res facit, eo, quo placet, modo, liberè, neceſſariò, aut contingenter. Monſtrent Aduerſarij Caluinum hanc ad tutandam libertatem viam tentaſſe, calcatam Auguſtino, Thomæ, Scoto, aliiſque Catholicis: & tum concedam quod obtenditur, nullo probatur Argumento, hos Caluini Diſcipulos à Magiſtro non eſſe ſegreges; nec ſubinde ab Eccleſiæ filiis veris, eſſe Hæreticis accenſendos, dum ita ſentiunt & loquuntur; niſi ab iis, apud quos præiudicatarum opinionum amor inualeſcit aduerſus antiquæ traditionis, & tranquillitatis Eccleſiæ Catholicæ ſtudium.

De Caluiniſmo genuino multa dicta ſunt à nobis Diſp. prima, eiuſque breuem ſynopſim dedimus: plura hic addemus, ſoluendis obiectionibus neceſſaria, & opportuna, & illius originem altius repetemus, varioſque gradus hic Lector Chriſtiane oculis ſubijciemus.

Paragraphus Tertius.

Caluiniſmi Anatomia ſeu Synopſis.

A Luthero ortum eſſe nemo ignorat, niſi rudis rerum ſuperiori ſæculo geſtarum. Lutheraniſmi verò duplex, & Caluiniſmi quadruplex, aut, ſi velis, quintuplex omnino ſtatus diſtingui debet. Lutherus primo ſui furoris æſtu abreptus in Vuiclephum, in Priſcillianos, & Manichæos conceſſit, & liberum arbitrium ex prædeſtinatione æternâ, omnino ſuſtulit, inductâ Stoicorum

neceſſitate. Hinc prodiit eo Authore liber cum monſtroſo Titulo *de ſeruo arbitrio*, cui præter alios reſpondit Eraſmus, verus Lutheraniſmi parens: ſed ægerrime tulit, quos in dæmone genuerat filios, eò veſaniæ progreſſos, vt hominem ad beſtiarum infimam ſortem detruſiſſent, eoſque libello de libero arbitrio caſtigauit. Licet Lutherus primum contra paternam caſtigationem contumax, errorem ſuum reſponſione ad Eraſmum tutatus ſit; poſtea tamen eum ſuæ inſaniæ puduit, & pœnituit; non eruditione quidem & eloquentiâ Eraſmi, ſed incredibili Germanorum corruptelâ; qui relicta fide auita, ad Lutherum deſciuerant. Rati enim, quod noui Euangelij Buccinatores inclamant verum eſſe, hominem à Deo inſtitutum, aut certe peccato corruptum, non iam liberi, ſed ſerui eſſe arbitrij, & libertatem humanam eſſe ſine re Titulum, in omne ſcelerum genus ſeſe præcipites dedere, & ita proiecti viuebant, vt opus fuerit Lutherum Germaniæ viſitationem ſuſcipere, Palynodiam canere, & quod homini abſtulerat, liberum arbitrium reſtituere.

Hinc ſecundus extitit Lutheraniſmi ſtatus correcti, & emendati: & ideo Bellarminus agnoſcit nullum cum Lutheranis de humanâ libertate diſputandi locum ſupereſſe; quod omnium parens Lutherus, eiuſque fidus Diſcipulus Melancthon, quam commentariis in Epiſtolas Pauli docuerat impietatem de ſeruo arbitrio, & de peccatis in Deum referendis, retractauerint, reſtituto homini libero arbitrio. Hic progreſſus fuit Lutheraniſmi libero arbitrio primum infenſi, deinde vindicis, contra Caluini impietatem, cui placuit magis error quam rettactatio Lutheri.

Neque vnus fuit Caluiniſmi ſtatus: quadruplex enim, aut ſi malis, quintuplex diſtinguendus erit: nam quoad ſtatum innocentiæ, nihil de libertate cum decretis diuinis, & gratiâ efficaci ſtante docuit à mente Auguſtini, & à fide Catholicâ alienum: ſed inde veluti rupes è monte delapſa, in infinitos ſe ſe errores præcipitē dedit; quorum primo gradu, & ſtatu prædeſtinationis, & gratiæ, & fidei iuſtificantis vi, ad ſalutis opera ſublatum eſt liberum arbitrium. Hunc errorem omnium deterrimum deffendit Beza, Caluini primo-genitus, & in peſtilentiæ Cathedrâ Genuenſi ſucceſſor, colloquio Montpelgartenſi, Gom-

mariſtæ in Hollandia illi mordicus adhæſerunt.

Hinc natæ ſunt acerrimæ Gommariſtarum cum Arminianis concertationes, quibus parata eſt via ad ſecundum Caluiniſmi ſtatum, Dordrecthano Conciliabulo conſtitutum: eoque prædeſtinationis Caluini primus rigor, variis remediis, & correctionibus mitigatus eſt: hoc maxime capite, quod arcanum prædeſtinationis & reprobationis, non ad naturæ integræ, vt interpretabatur Caluinum Beza, illius mentis certò conſcius; ſed à corrupta & originali peccato vitiata repetentes: deinde ipſummet Caluinum de libertate emendarunt, eius opinionem, de hominis ſtantis libertate, nihil efficacia decretorum, & auxiliorum læſa, ad ſtatum naturæ corruptæ voluerunt pertinere. Sed id mali ſui parentis emendatoribus contigit; quod abdicato de libertate errore, alios qui inde appendebant, de certâ prædeſtinatione, de perſeuerantiæ dono, & gratiæ, & fidei iuſtificantis incorrupto, omnium peccatorum ſordium patiente, nec minus meriti omnium bonorum operum impatiente, tanquam certa fidei dogmata, ſuis decretis ſanciuerunt: atque ita Caluinum, & Gommariſtas, hinc ſeruatâ libertate, inde Arminianos ſancito dono certo & incorrupto fidei electorum depulerunt, & damnarunt, & Caluiniſmum nutantem, & à fundamentis conuulſum fulcire conati ſunt.

Tertio ſtatu Arminianorum in Bezam, & Gommariſtas, & ſubinde in Caluinum pertinacia in purum putumque Pelagianiſmum Caluiniſmus mutatus eſt: quarto vero gradu Sonciniani Caluiniſtarum filij, Hæreticorum peſſimi, & deterrimi, ſublatâ fide Trinitatis, Incarnationis Chriſti, meritorum & gratiæ efficacis, Caluiniſmi ruinis purum Paganiſmum aſtruxerunt.

En Chriſtiane Lector paucis perſtrictam, ſuiſque coloribus depictam, omnium ſuperioris, & noſtri ſæculi errorum tabellam. Pluribus has Caluiniſmi & Lutheraniſmi mutationes probarem, niſi noſtræ genealogiæ ſeries notiſſima eſſet iis omnibus, qui à primo limine noſtri ſæculi controuerſias ſalutarunt.

Hinc valide depelluntur omnes ſummâ arte in Thomiſtas inſtructæ, de libero arbitrio cum Lutheranis & Caluiniſtis ſublato, calumniæ: falſum enim in primis eſt, & ex ignorantia hiſtoriæ de Hæreſibus ſcriptum, à ſolis

Arminianis mutatam Caluini & Bezæ de diuina prædeſtinatione, & gratiâ efficaci doctrinam. Quam enim Caluinus in ſtatu innocentiæ liberi arbitrij cum diuinâ ſcientiâ, & prouidentiâ iniuerat, & à ſtatu naturæ corruptæ ſuſtulerat concordiam, Dordrecthani Patres Conſcripti, & illorum vindices, Molinæus, Ameſius & Tvuiſius vtroque ſtatu obſtinere volunt, non beneficio ſcientiæ mediæ, quod contendebant Arminiani, & inde in Pelagianiſmum delapſi ſunt; ſed efficaciâ omnipotentiæ diuinæ cum Scoto, aliiſque Theologis Catholicis; imo cum ipſomet Caluino, magis Catholicè de naturæ integræ, quam de corruptæ ſtatu ſentiente.

Quid ergo prohibet, quin Catholici in totum euaſerint? Nempe, quia hoc Caluini errore de libero arbitrio correcto, quos inde deducebat de fide iuſtificante incorrupta, mordicus ſeruarunt. Hinc illis hæreſeos lepra adhæſit, & falſa doctrina veræ intermixta: nam vt inquit, Auguſtino lib. 3. quæſt. Euangelicarum cap. 40. *Vera falſis inordinatè permixta in vnâ diſputatione, vel narratione hominis, tanquam in vnius corporis colore apparentia, ſignificant lepram, tanquam veris, falſiſque colorum fucis humana corpora variantem atque maculantem.* Quid vitij ſeu lepræ Thomiſtis potuit adhæreſcere, ex contagio Caluiniſtarum, eâ tantum parte, qua D. Auguſtinum, qua D. Thomam, qua ipſummet Caluinum de libertate ſtatus innocentiæ Catholicè ſentientem, ſecuti ſunt; aliis omnibus, in quos delapſi ſunt, erroribus damnatis?

Iſta vero ita ſe habere, neque gratis à me confingi, demonſtro ex Bellarmini controuerſiarum tota ſerie, veluti à loco argumentoſo, quibuſlibet teſtimoniis expreſſis, ad rem conficiendam efficaciori. Bellarminus, nedum Catholicorum diligens, & accuratus collector, vt malignè vocabat Antonius de Dominis, obſcurandæ clariſſimi viri gloriæ, ſed egregius Author, nullam de prædeſtinatione cum Hæreticis controuerſiam inſtituit: obiter tantum contra Bezam ex colloquio Montpelgartenſi refellit, quod bonorum à reprobis factam electionem malit, ex natura peccato originali corrupta; & Bellarmini ſententiam Dordrecthani Caluiniſtæ, improbato Beza, & Caluino, ſanciuere: duo tantum ex Caluiniſticâ prædeſtina-

tione inſectatus eſt corollaria: prædeſtinationis, & donorum ex illa conſequentium vi ſublatam libertatem ad opera pietatis, & conſecutam inde certitudinem iuſtitiæ præſentis, futuræ perſeuerantiæ, & prædeſtinationis æternæ, & irrita inde fieri quæcunque ad ſalutem præparata media; baptiſmum paruulis inutilem, adultis bona opera, eorumque merita nihil conferre ad vitam æternam comparandam. Quid ad iſta Dordrecthani, quid Molinæus & Ameſius? Quoad primum de libertate, Auguſtinum, alioſque Catholicos ſecuti, à Caluino, vel ſaltem ab eius interprete Beza deſciuerunt: atque hac parte Arminianis magis, quàm Gommariſtis acceſſerunt; quoad cætera Caluino mordicùs adhæſerunt.

Hinc facile eſt tenebras à luce ſecernere; quid boni & veri, quid falſi habeant relati Scriptores poteſt internoſci, nec credo Aduerſarios noſtros adeo ſuarum opinionum domeſticarum tenaces, cauſæ Catholicæ negligentes, quin habituri ſint pro Catholicis Molinæum, Tvviſium, ſi correcto errore Caluini de ſublata libertate vi prædeſtinationis, alios inde conſecutos bono animo eiurarent: Atqui Caluiniſtæ Moderni cum Thomiſtis conueniunt tantum primo capite, aliis vero, perinde ac à Catholicorum cæteris in totum diſſentiunt: ergo gratulandum nobis eſſet, quòd Heterodoxis viam muniamus, ad reditum in Eccleſiæ gregem & ſinum.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Expenduntur ſigillatim alia teſtimonia Hæreticorum.

IIs ita conſtitutis, adeo apertè & validè conuelluntur Argumenta ex teſtimoniis hæreticorum, vt ſuperfluum videatur ſingulis reſpondere. Omnium vis, qua concluditur Paragraphus, hoc dilemmate continetur. Vel Ameſius, Molinæus, &c. neſciuerunt quid ſenſerit Caluinus, & quid ſentiant Thomiſtæ, vel gratuito mentiuntur. Nihil horum: probe ſciunt Caluinum multò cautiùs de libertate egiſſe, quoad naturæ ſanæ, quam corruptæ ſtatum; quoad primum conuenire cum Catholicis, & Thomiſtis: quoad alterum ab illis diſſentire & erraſſe. Probant

Caluini opinionem de libertate naturæ ſtantis, improbant de ſeruitute, & neceſſitati naturæ corruptæ: Ergo quoad illud caput, nihil impedit quin Catholici ſint, & Auguſtiniani. Quid ergo inde noxæ importari poteſt Scholæ noſtræ ex eorum conſenſu in doctrinam noſtram? His munimentis præſtructis leui brachio depellemus calumnias Caluiniſmi in nos intentatas ex tribus capitibus.

Primum petitur ab hæreticorum teſtimoniis: Molinæus, inquiunt, in Anatome Arminianiſmi inſectatur Arminium, & Pontificios tanquam Caluino repugnantes, qui, vt ait, *Pelagianiſmum ità interpolarunt ſicut Arminiani Papiſmum:* Et cap. 37. num. 12. *Ait Arminianos de Ieſuitarum lacunis hauſiſſe, neſcio quas voces, reſiſtibilitatis, & irreſiſtibilitatis, quibus ingenia implicant:* Ergo hæreticis doctrina Recentiorum de ſcientiâ mediâ exploratrice futurorum, eſt Papiſmus, ſeu doctrina Orthodoxa: quamcumque aliam ſuam putant, ac proinde concordes ſunt Thomiſtis.

Hæc argumentatio nihil contra nos valet niſi ex falsâ interpretatione Hæreticorum, quibus res noſtræ parum compertæ ſunt. Non dicam Molinæum, quæ ex illo referuntur, non habere, quaſi hoc nomine inſectetur Pontificios, quod Caluino repugnent, quem ipſemet cum Dordrecthanis correxit, aut eius opinionem reuocauit ad Auguſtini gratiam per ſe efficacem: quod ſane illis magis laudi, quàm vitio vertendum eſt.

Reſpondeo ſecundò: totam Molinæi inſectationem aduerſus Catholicos Pontificios ortam eſſe ex ignorantia, aut falsâ interpretatione doctrinæ Catholicæ, quaſi cenſeamus omnes, non poſſe ſtare libertatem niſi depulsâ gratiâ efficaci Auguſtiniana, & loco illius aduocata ſcientiâ mediâ, quam ille doctrinam aperto mendacio Papiſmum vocat. Quid vero inde inferri poteſt, niſi falſo imputatus Thomiſtis Caluiniſmus? Abſit adeo graue dedecus ab Eccleſiâ Catholicâ, vt libertas ſeclusâ gratiâ efficaci Auguſtiniana; ſit communis ſenſus Catholicorum. Inde enim Hæretici iuſtam haberent cauſam diſceſſionis ab Eccleſia, & hoc ſaltem nomine, optime de omnibus meruiſſe cenſendi ſunt Thomiſtæ; quod iter hæreticis muniant regreſſus in Eccleſiam, depulſo timore Pelagianiſmi, quo vno deterreri poſſunt Hæretici, ne conſilia ſua in

meliùs referrent, & ad Eccleſiam redirent, quam ſibi non poſſent perſuadere Catholicam eſſe, ſi gratiam Auguſtinianam, id eſt, per ſe efficacem, ſeruandæ libertatis cauſâ reiiceret, quaſi cum illâ ſtare non poſſet.

Eadem eſt Reſponſio ad Ameſium, qui vt refert Petrus à S. Ioſepho Diſp. 2. Sect. 7. de ſuaui concordia, miratur Bellarminum tribuere Caluino, & Zuinglio, quod putat ipſe Thomiſtarum eſſe. Merito miraretur Bellarminum, ſi quamcunque viam ad rectam de gratiâ & libero arbitrio fidem periculoſam diceret, niſi duce ſcientia mediâ ineundam; quia alia ſupereſt ab Auguſtino trita, & calcata: nec cenſendus eſt Hæreticus qui tanti Doctoris veſtigia preſſerit, quod à D. Thoma eiuſque Diſcipulis Sectione ſuperiori factum demonſtrauimus.

Nec verum eſt, quod ibidem aduertendum Lectori ſubjicitur; Hæreticos eo nomine Hæreticos eſſe, quòd negent libertatem gratiæ determinatricem beneficio ſcientiæ mediæ; ſed quod in totum auferant, vt Lutherus exordio ſuæ hæreſis, & Caluinus perpetuo: vel ſi admittant, vt vtriuſque Hereſiarchæ Diſcipuli, ab ipſa gratia efficaci manantem; hæretici ſunt, vt illi fundamento aſtruunt varios errores de certa iuſtitia præſenti, perſeuerantia futura, de fide iuſtificante. Quare licet principiis nobiſcum conueniant, longiſſimè abſunt conſecutionibus.

Atque hinc ſoluitur idem Argumentum aliâ formâ ſubjectum, cuius tamen eadem vis eſt, Caluinus & Caluiniſtæ diſſentiunt à Tridentino, quoad libertatem. Reſpondeo non eâdem ratione differre: Caluinus quidem in totum diſſenſit à Tridentino decreto, ex vero illius ſenſu; quia, negat regeneratis veram libertatem, quam homini ſtanti concedebat. Ameſius verò diſſentit falsâ decreti interpretatione: quia putat eo ſtatu, libertatem ex gratiâ à voluntate determinandâ, ſeclusâ gratiâ efficaci Auguſtinianâ. Nos Ameſij interpretationem damnamus, ſenſum illius Catholicum patimur eſſe, emendato Caluino.

Si Chriſti Charitas vrgeret nos, nec obſtreperet amor præiudicatarum opinionum; gaudendum eſſet quod Ameſius non ſit longe à regno Dei, cum ſtatui naturæ corruptæ reſtituit libertatem, quoad actus tum bonos, tum malos, conceſſam à Caluino ſtatui innocentiæ, & à Thomi-

ſtis

ius vtriuſque ſtatui aſſertam, nec mirum eſt hâc parte Caluinum & Bezam à Diſcipulis emendatos, cum Lutherus & Melancthon eumdem errorem ipſimet retractauerint: & ſanè lætandum eſt, quod hæretici aliquam præbeant reſipiſcentiæ ſpem, pluſque boni poteſt illis accedere ex conſortio noſtro, quàm inde mali nobis timendum ſit; cum eâ tantum parte conueniant, quâ ſequimur Auguſtinum.

Ameſio adiungitur Tuiſius: & quia Præfatione Caluinum laudauit tanquam *Dei Sanctum*; inde deducitur Caluinum in totum ſequi. Hæc obiectio nullam vim, ſicut nec ſuperiores, habet; niſi diſſimulata emendatione Caluini, quoad libertatem à Dordrecthano Conciliabulo, aliiſque Caluiniſtis huius Conciliabuli vindicibus, quos inter præcipuus eſt Tuiſius; vt id tantùm ad eorum ſalutem videatur optandum, ſtudium corrigendi, aut abiiciendi Caluini, quoad alios errores, quod iam præſtiterunt de libertate, quam ſtanti homini dederat, lapſo conceſſa.

Tuiſio breuius excepto, adiungitur Theophilus Brachetus, vulgò Mileterij nomine notior, multiſque de cauſis mihi colendus, quem malim ſequi pœnitentem, quàm errantem, & paſſim ceſpitantem, dum adhuc Eccleſiæ Catholicæ candidatus, totus eſt in quærenda concordiæ ratione ex voto pacis. Iam vero compertum mihi eſt, illum gratiæ efficacis Auguſtinianæ, ſecluſa ſcientia media, acerrimum vindicem agere. Nec in eâ caligine poſitum latere potuit Auguſtini mens, ſed verbis ex ipſo relatis apertè indicat hâc in parte: *Sedis Romana Sententiam priſcam nec dum immutatam B. Auguſtini definitiones amplexam, ſingularis gratia defenſionem videri retinere.* Cætera quæ his admiſcentur, caligine inuolutus ſcripſit; quale eſt illud, *contendere pleroſque omnes Catholicorum communem paremque gratiam cum iis communicari, apud quos diſpar interdum ſequitur effectus*: condonandum id hoſpiti apud Catholicos, nec ſatis rerum noſtrarum callenti, *dum*, ait, *pleroſque omnes Catholicos communem gratiam ab Auguſtiniana diuerſam defendere*; nec dum enim nouerat præter Dominicanos [illegible] Patres excalceatos Carmelitas, & à Mercede Redemptorum, Academias Louanienſem, Duacenſem, ex Clericis Re-

gularibus Oratorij, Barnabitas, alioſque plures [illegible] Auguſtinianos eſſe, & gratiæ per ſe efficacis aſſertores. Illud magis videtur ex caligine profectum, quod Concilij Tridentini emendationem tentet, quaſi eius decretum cum gratia Auguſtiniana non admodum conſentiat.

Atque his omnibus, eleuata, & ad noſtram cauſam apertè deducta ſunt teſtimonia ex Hæreticis, quibus non erat ignotus ſenſus Caluini, nec noſter, ſed Caluinum emendarunt correctione ſuauiſſima, quâ videtur à ſe ipſo poſt mortem emendatus, vti Lutherus à ſe ipſo ſuperſtite: quam enim conceſſerat ſtanti homini libertatem, nihil læſam anteceſſione aut efficacia decretorũ & conſiliorum Diuinorum, quæ ille ſtatus exigebat ex ratione communi prouidentiæ, & cauſarum ſecundarum cum primâ cognatione, paſſi non ſunt negari homini lapſo, & Diuinâ gratiâ adiuto. Quâre Thomiſtæ ſunt & Auguſtiniani, perinde ac Catholici, non Thomiſtæ hæretici euaſerunt. Vtinam quo ad cætera ſaperent: ſed neſcio an aliqui tam moroſi ſint, vt malint in errore pertinaces, quam hâc lege ad Eccleſiam, & ad bonam mentem redire.

PARAGRAPHVS VLTIMVS.

Reſponſio ad 8. Teſtimonia ex Catholicis.

SED contrà noſtrum ſenſum, videntur Catholicorum nonnulli incurrere: ex Antiquioribus Vualdenſis, ex ſuperiori ſæculo, Sotus noſter, ex iſto Cardinales Bellarminus, Baronius, Epiſcopus Bellicenſis, ex Dominicanis Campanella, ex Thomiſtis Gonzales, & Ioannes Vincentius: Hi omnes vno ore pronuntiant nihil omnino Catholicis eſſe poſſe cum Caluiniſtis commune, & qui iſtos pro Orthodoxis habent quoad libertatem, de decretis diuinis ſecluſa ſcientia media, Caluiniſtis eſſe accenſendos: nec ſpem vllam eſſe curationis malorum niſi abdicata decretorum efficacia, & eorum loco ſuffecta, & aduocata ſcientia media exploratrice: hæc ſumma eſt argumentationum Parag. 1.

Ad iſta [illegible] vniuerſim Reſpondeo diminutam eſſe inductionem [illegible] [illegible]ium, ad rem conſi-

tiendam, ſtantibus contrà Catholicorum pluribus; & omnium nomine Lorcam audiamus, licet aliàs Scholæ noſtræ infenſum, abdicatis præiudiciis ſatis æquum. Quamlibet contendant multi ab efficacia Diuinorum decretorum male repeti libertatem, quoad bonos, maloſque actus; ad minus eam ſententiam probabilem euadere ſuffragiis, tot virorum doctiſſimorum, & rationum momentis fultam, & Aduerſariorum regulis probabilitatem authenticam ex vnius aut alterius Doctoris ſuffragio, & rationalem ex argumentis veriſimilibus aſciſcentium.

Reſpondeo ſecundo; primum ex his Scriptoribus, & fere omnes, non bonâ fide, & præter illorum mentem, atque extra ſubiectam theſim referri. Nodus enim difficultatis in eo poſitus eſt, an voluntatis libertas ſtare poſſit cum decreto & auxilio per ſe efficaci; nec ſalua eſſe queat, niſi ex gratiâ à voluntate ſuſpenſâ ſcientiâ mediâ directrice. Id vnum Vuiclefus contendebat, omnia ex decretis Diuinis neceſſario agi, in quem ſcripſit Vualdenſis coætaneus illi, & ex Angliâ conterraneus, magnum ſuæ Patriæ & Familiæ Carmelitanæ ornamentum. Nec Thomas Brauardinus, eiuſdem nationis, & ætatis, à Vualdenſi diſſentit, quem hæreſis accuſatum non lego niſi ab Aduerſariis, Argumento leuiori, quàm vt tanto viro pro cauſâ Dei contrà Pelagium validiſſimè pugnanti, adeo atrox malum creari poſſit, quod ab Ameſio, & Tuiiſſo, de hâc Caluiniſmi parte abdicatâ cum laude, ad ſui ſenſus patrocinium aduocetur. Nam ſi hoc tantum nomine Ameſius & Tuiiſius ab Eccleſiâ Catholicâ ſegregesſint, quod ſtare putent libertatem efficacia Omnipotentiæ Dei, quæ plura efficiat, quàm cogitatione poſſimus aſſequi; Næ illi à doctrina Eccleſiæ cenſendi eſſent minimè aberrare, neque à conſortio piorum excludi conueniret, ſi bona fide, abdicatis aliis erroribus, ab hâc Auguſtini mente ſe abripi non paterentur. Neque adeo durè cum illis agendum eſſet, vt in Catholicorum ſocietatem niſi eiurata illa opinione non admitterentur. Cæterum Vualdenſi (& idem eſt de Soto iudicium) id vnum contendit, & à Vuiclefo, aliiſque aut hæreticis, aut Theologis poteſt exigere, quod Caluinus admiſit de ſtatu innocentiæ, & de naturâ corruptâ inconſequenter ad ſua principia, & hæreticè negauit, libertatem cum decre-

tis, & auxiliis Diuinis conciliari poſſe, vel ea ab arcana, ſi nequeant niſi noxia libertati ea intelligere & tutari; eoſque, ait meritò Vualdenſis, qui ſecus ſentiunt, periculosè Philoſophari.

Hoc idem præ ſe ferunt verba ex Soto relata libro de Naturâ & Gratiâ cap. 15. *Inter Catholicos ſe audiuiſſe dogma*, hoc nempe Vuiclefi *aſſerentes, Deum quadam nos vi ac neceſſitate ad ſe pertrahere; ita vt in noſtra conuerſione merè nos habeamus paſſiuè, & receptiuè, de quâ idcirco Sacroſancta Synodus Seſſione ſextâ.* His verbis adhibetur interpretatio Vuiclefi, & Theologorum, quos meritò carpit Vualdenſis. Nec quod eodem capite addit Soto, negamus; *è duobus, quos Deus paratiſſimus eſt aque conuertere; præſentiſſimâque miſericordia aſpirat, reddendam cauſam proximam, cur hunc trahat, illum non trahat; quòd alter præbeat aſſenſum, & cooperet r, alter minimè.* Conſulto Sotus cauſam proximam aſſignat huius diſcriminis, non primam radicem: abſit enim à Theologo Auguſtiniano, & Thomiſta, vt in voluntatem creatam referat, id de quo Paulus quærit, *quis te diſcernit?* Et ipſemet Sotus arcanum illud explicat, diſtinctione ſenſus compoſiti, id eſt, iungentis aſſenſum cum diſſenſu, quod repugnat, & ſenſus diuiſi, cum conſenſu potentiam ſeruantis ad diſſenſum. Nec verum eſt, quod obijcitur ex Soto, illum loqui de concurſu Dei ſimultaneo, qui nihil differat ab actione cauſæ ſecundæ, non de præuio, quia hanc ſuppoſitionem, ſeu neceſſitatem conſequentiæ repetit à libera in nobis mutatione, qualis non eſt, inquiunt, præuia, ſed ſimultanea. Reſpondeo enim, mutationem ex præuio concurſu ſubiectiuè; ſeu vt in potentiâ recipitur, neceſſariam, actiuè quoad terminum liberam eſſe; quia confertur ad liberè agendum.

Sotum ſequuntur Cardinales duo celeberrimi Bellarminus, & Perronius, qui Thomiſtas quoad hoc caput de libertate, cum Caluiniſtis concordes, ſcripto, aut voce, referuntur eſſe teſtati. Omitto, illos ſcripſiſſe, aut loquutos ante Dordrecthanum Conciliabulum, quo correctus eſt Caluiniſmus. Quod ad Bellarminum attinet, tria breui reſpondeo; primum, ex iuris formulis ab hoc iudicio illi abſtinendum, aut ſemouendum, quod illius ſit inſtituti, à quo Molinæ cauſa ſuſcepta ſit, communibus ſuf-

fragiis; & cum à Maiorum imperio, non putaret ſe purpurâ exemptum, merito creditur communi cauſæ, ex obedientiâ ſubſcripſiſſe, magis quàm ſuo arbitrio. Hæc prima reſponſio vim habet ab alterâ, primis ſuorum operum editionibus, magis fuiſſe propenſum in ſententiam, quæ D. Thomæ certò, & probabiliùs D. Auguſtini reputabatur: ſed in re non omnino indubitatâ apud ſe, proprio iudicio antiquiorem fuiſſe auctoritatem maiorum, & ſui inſtituti cauſam.

Dico tandem, iudicium vltimo practicum ad omnes actus, tum bonos, tum malos ex Sanctis Bernardo & Thoma approbaſſe, in quod recurrunt eædem prorſus difficultates, quæ de gratia efficaci, & libertate vrgentur: nec poſſunt euinci, niſi eiſdem diſtinctionibus ſenſus compoſiti, & diuiſi, neceſſitatis conſequentiæ & conſequentis, ſeu abſolutæ & infallibilitatis, & ſecundum quid, quibus Thomiſtæ eleuant Argumenta ex gratia efficaci.

De Cardinali Perronio multa ſuperiori Sectione dicta ſunt: quibus addo, quod refertur Paulo V. ſpopondiſſe, ſi Thomiſtarum opinio obtineret & ſanciretur decreto Pontificio, ſe omnes Galliæ Caluiniſtas ad illius conſenſum, & ad Eccleſiæ fidem deducturum; vel ita exertè Cardinalis eruditiſſimus, & iuxta ſapientiſſimus promiſit, quaſi eo capite de libertatis cum gratia efficaci concordia conſtituto communibus votis, nihil ſupereſſet controuerſiarum, de Prædeſtinatione certa; de Fide iuſtificante, & incorrupta, de Primatu Petri, &c. Vel ſolùm de eo capite non amplius litem moturos. Hoc ſecùndum vltro concedam, quia Caluinum diximus ea parte à Diſcipulis emendatum, nec longe abeſſe à ſententia Thomiſtarum, quam merito putant, mentis Auguſtini veram eſſe interpretationem. Ad primum caput, quod latius patet, dico non potuiſſe Perronium niſi temere id polliceri (quod longe abeſt à viro Sapientiſſimo) quia plura in ſe recepiſſet, quàm potuiſſet præſtare.

Quod ad narrationem attinet, de eiuſdem Perronij cum Patre Lemos à Ioanne à S. Thoma exſcriptam, de vera Caluini mente quoad humanam libertatem, plura dicam Articulo ſequenti: interim moneo, nos in Cardinali Perronio infinitas mirari dotes, nec vllum validius, & feliciùs illo tum voce, tum ſcriptis, Caluiniſtas (ex qui-

bus fuerat ortus) profligaſſe. Sed hactenus ap[illegible] non legi, hanc de prædeſtinatione & libero arbitrio Controuerſiam ea vbertate Doctrinæ, & vi Argumentorum, qua ceteras, pertractatam; vt mirum, aut incredibile non ſit viſum non improbaſſe, quæ de hoc argumēto dixit Lemos. Veriſimilius exiſtimo, virum prudentiſſimum noluiſſe hac de re tum agere, per tranſennam delibatâ, ne grauiſſimum conſeſſum alio auocaret.

Epiſcopi Bellicenſis laudatiſſimum temperamentum probo, & diſcrimen inſinuatum inter Thomiſtas, & Caluinianos: hos caſtigato Magiſtro nobiſcum conuenire, iam obſeruaui; niſi quod Ameſius, & alij, damnent erroris opinionem, à noſtra diuerſam, nos à cenſura abſtineamus: neque ſimus interceſſuri Armenianis, regreſſum in Eccleſiam rogantibus, ſeruata opinione Recentiorum. Idem beneficium pro Dordrecthanis Caluiniſtis poſtularemus, ne Aduerſarij eorum ad Eccleſiam reditum morarentur: ſi cæteris erroribus abdicatis, vellent ſibi permitti ſententiam Auguſtini, & Thomiſtarum de Prædeſtinatione gratuitâ, & gratiâ per ſe efficaci ſeruare. Neque enim ita ſumus noſtris ſenſibus addicti, quin patiamur, & vltro expetamus, ea lege omnium concordiam iniri.

Superioribus quinque ex Dominicanis, accedit Campanella, quem non admodum moramur, neque miramur ita temere ſcripſiſſe de noſtris dogmatibus, cum non dubitauerit Ariſtotelis Philoſophiam damnare, quaſi ignorantiæ humanæ limitem, neque à brutorum ſtupore longè abeſſe ſcripſerit, nec lectum vnquam D. Thomæ Ariſt. quod ſuarum eſſet conſtitutionum obſeruantiſſimus, quibus cauetur: *Ne fratres noſtri libros gentiles legant.* Quod vero liber Campanellæ, quo iſta effutit, duorum ex Dominicanis Theologorum Pariſienſium Patrum Ioubert, & Mallet, ſuffragiis, & commendatione munitus in lucem prodierit; id factum dicimus, eo animo, quo à Thomiſtis Scotiſtarum libris non negantur huiuſmodi teſtimonia; quamuis ab illorum ſententiâ abhorreant, & toti ſint in Scoti contra D. Thomam confirmandis opinionibus ab Eccleſia permiſſis.

De Gonzale & Ioanne Vincentio nedum Dominicanis, ſed etiam Thomiſtis, vniuerſim dico; mirum non

eſſe, ſi vnus aut alter è noſtris à communi Scholæ doctrina exerret, aut ab aliis diſſentiat, cum relati ſint è Societate quatuor, aut quinque eruditiſſimi Theologi, Pererius, Azorius, Marcus, Henriques, Tiphano, qui improbata ſcientiâ mediâ, Molinæ, & Societatis, prædefinitionibus abſolutis, & gratiæ efficaci Auguſtinianæ mordicus adhæreant, de Gonzalis opinione diximus Diſputatione ſuperiori. Certum eſt, illum pro gratiâ per ſe Phyſicè efficaci, contra ſcientiam mediam, acerrime pugnare. Si quid videatur ſcripſiſſe contra Aluarem, ex diſſidio priuato natum eſt, ſaluâ causâ communi, quòd gratiam præuiam nolit in motione virtuoſa, aut qualitate, ſed in actibus indeliberatis, qualis eſt intentio finis, poſitam eſſe: quæ diſputari non minus poſſunt, illæſâ doctrinâ communi, inter Thomiſtas, quam à Suare, & Vaſque diſceptatur acerrimè, an Deus futura contingentia attingat in decretis futuris, aut præſentibus; & aliis id genus prope infinitis controuerſiis domeſticis perſtrepunt Scholæ Aduerſariorum, ſartâ, & tectâ ſcientiâ mediâ, & causâ communi.

ARTICVLVS SECVNDVS.

Depelluntur Argumenta ex collatione principiorum Caluini cum noſtris.

HACTENVS ex teſtimoniis Auctorum, fruſtra tentata eſt concordia Thomiſtarum cum hæreticis. Nunc alia initur Argumentatio, à collatione noſtrorum, cum hæreticorum principiis. Quamlibet vero intricata ſint, quæ eiuſdem Capitis vltimi Paragrapho tertio depromuntur, per viginti fere paginas, & variis Caluini locis Argumentorum mirâ arte confecta, & pari in nos vi intorta; præter reſponſiones varias, quibus illa huius operis initio excepimus, diſſiliunt planè diſtinctione explicatâ, diuerſorum Caluiniſmi ſtatuum, & ipſiuſmet Caluini à ſeipſo diſcordiâ, vel à Diſcipulis emendatione facta.

PARAGRAPHVS PRIMVS.

Obſeruationes quibus ad omnia Argumenta generatim reſpondetur.

POSSVMVS à fuſiori & exactiori examine Paragraphi ſuperſedere ne actum agamus, & Lectorem fatigemus, iteratis pluries iiſdem reſponſionibus. Ne tamen videamur vllas difficultates ſubterfugere, & nobiliſſimos Thomiſtas, Thomam Lemos, & Ioannem à ſancto Thoma acerrimè laceſſitos, deſerere indefenſos; propugnabo tria, vel quatuor ab illis conſtituta diſcrimina Scholæ noſtræ à Caluiniſtis, perſtricta paucis, notione libertatis, quam ſuprà fuſius proſecuti ſumus.

Obſeruandum eſt igitur, libertatem communi omnium ſapientum ſenſu, nec repugnantibus Aduerſariis, definiri à Diuo Thoma, *vim electiuam*, quæ ad voluntatem, quâ natura eſt, & vt loquitur S. Doctor, quâ boni in commune, & vltimi finis fruendi capax vel compos eſt, perinde ſe habet, ac ratio diſcurſiua ad intellectum primis principiis addictum. Comparationem fusè aliàs explicuimus: ex quâ fit primo, ad libertatis vſum, ſeu electionem mediorum ad finem, ſeu boni priuati ad commune, & infinitum, requiri cognitionem, quæ rei eligendæ merita ponderet, cum aliis conferat, & ex ea conditione iudicet ſibi conuenientem eſſe, non tamen neceſſariò amandam, quòd finita ſit, aut malo permixta, vel ſi infinita polleat bonitate, obſcurè innoteſcat. Hinc fit ſecundo, actibus primo primis, & indeliberatis, deeſſe libertatem idoneam ad malitiam, aut bonitatem moralem, quod abſit mentis ponderatio: Atque ex illo capite repetitur primum diſcrimen Caluini, ab omnibus omnino Catholicis; quod velit actibus indeliberatis quibuſcumque ineſſe peccati malitiam, quamvis libertas in illis deſideretur, vitio cognitionis ſubitæ & præcipitis, quæ non ſat ad veram libertatem rei merita attendat; ſed obuerſetur tantum animo, vt boni proſequendi, aut mali fugiendi ſpeciem præfert, nullâ attentâ contrarij, quod inſit, ratione:

Hac dote ſublatâ, quam cæteris ad libertatis vſum præ-
ire oportebat, omnes funditus euertuntur. Nam ex ma-
turâ, & ſeriâ cognitione rei eligendæ, in voluntatem de-
riuatur, aut potiùs illi innata eſt vis actionum rectrix, &
rerum Domina, quæ licet nequeat (quia id fieri omnino
repugnat) aſſenſum diſſenſui iungere, & vtrumque actum
eodem momento elicere; quo tamen inſtanti aſſentitur,
& eligit, potentiam priùs naturâ habet ad diſſentiendum,
quo ſenſu dicitur, poſſe voluntatem præuentam, reuerâ
actum quem elicit, ſuſpendere.

Hinc ſecundum exiſtit diſcrimen Caluini à Thomiſtis;
quia nullam agnoſcit potentiam ad diſſenſum, in volun-
tate ad actum oppoſitum præuentâ, niſi abiecta præmo-
tione: & inter Sophiſtarum commenta accenſet, cum
diſtinctione ſenſus diuiſi, & compoſiti, potentiam illam
ad actum oppoſitum infallibiliter, & neceſſitate conſe-
quentiæ, cum elicito aut eliciendo. Neque illud arcanum
reponi debere Myſteriorum loco, quæ credi oporteat,
nulla vero ratione comprehendi, aut concipi poſſint, duo-
rum Illuſtriſſimorum è Societate Cardinalium Bellarmi-
ni; & de Lugo teſtimoniis luculentiſſimis demonſtro.

Primus quidem lib. tertio de libero arbitrio cap. 8. con-
ſtituit iudicium vltimo practicum, ad quod infallibiliter
conſequatur actus voluntatis, illæſa libertate. Cur ita?
Nempe quod ipſum iudicium aut Imperium practicum,
aliquo genere cauſæ, & vt loquuntur Theologi, inſtanti
à quo prius ſit, & poſterius actu voluntatis, à quâ vt à ra-
dice prima libertatis, & motionis quoad exercitium
vim imperandi hauriat; alio verò genere cauſæ forma-
lis, dirigentis, iudicium voluntatis actum antecedat.
Atque hac mutua prioritate, & dependentia firmatur li-
bertas infallibilitati coniuncta.

His accedit ſuffragium Cardinalis De Lugo: quamvis
enim improbet genus illud prioris, & poſterioris ſecun-
dum diuerſam cauſarum ſeriem; vltrò tamen agnoſcit,
ſi obtineat illa mutua dependentia, & inducatur, vt ſo-
lent Thomiſtæ in ſubiectam quæſtionem inter Dei mo-
uentis, & cooperantis cauſæ, ac voluntatis creatæ con-
curſum ad agendum; ſaluam fore, & tutam libertatem
humanam, à quibuſcumque laceſſiri poſſit telis & Ar-
gumentis, idque beneficio mutuæ cauſalitatis, & depen-

dentiæ in diuerſo genere principiorum, quod à Deo vt fonte totius libertatis prodeat actio voluntatis alio genere cauſæ, & inſtanti à quo prioris; ſicut iudicium vltimò practicum ſimilem habet cum actu voluntatis cauſalitatem, & dependentiam. Ergo duorum non minus eruditione, quam dignitate Eminentiſſimorum Scriptorum ex Societate præſidio, tuti ſunt Thomiſtæ, à cæterorum inſectationibus, & cenſuris, de libertate cum Caluino extincta vi decretorum & auxiliorum Diuinorum. Bellarminus quidem ſuppeditat exemplum iudicij practici, omnino quæſtioni noſtræ conueniens. Alterius Cardinalis teſtimonium, licet in ſpeciem minus faueat cauſæ noſtræ, validius tamen reputo ad depellendum Aduerſariorum impetum: quia non dubitat eâ Anteceſſione, & Conſecutione cauſarum conceſſa, ſaluam fore libertatem; ſed contendit, ne tantum nobis extruat munimentum, huiuſmodi dependentiam eſſe commentitiam.

Quis vero neſcit Peripateticam eſſe, & Ariſtotelis & D. Thomæ principiis connexam? His ergo teſtimoniis tecti & tuti Parag. tertij Argumenta refellemus, quidquid enim obijcitur, vim habet ab ignorantia, aut veriùs diſſimulatione hiſtoriæ Caluiniſmi à Diſcipulis emendati, & mutuæ illius dependentiæ ac prioritatis, concurſum Dei inter & noſtrum conſenſum, atque explicatæ notionis libertatis; quæ tria ſi præ oculis habeamus, concident Argumenta, quamlibet valida, & probabilia videantur.

PARAGRAPHVS SECVNDVS.

Reſponſio ad Argumenta de Libertate quoad actus bonos.

EXORDIVM Diſputationis ſumitur à modeſtâ, & laudandâ Præfatione; nihil prorſus definiri, ſed ſuſpenſo iudicio Diſputationem aperiri, more dubitantium expectando ſolutionem. Hinc fit progreſſus ad duo, quæ Argumentationibus præſtruuntur fundamenta; Primum eſt, Caluini, & Caluiniſtarum errorem duplicem eſſe de libero arbitrio, & de cauſâ peccati, & vtrumque ab Eccleſia damnatum. Quod ita apertum aſſeritur, vt,

repugnare aliquis velit, ac dicere, in neutro, vel in altero tantum Caluinum erraſſe; accuſare illum neceſſe ſit Eccleſiam Romanam, cuius hactenus communis ea fuit, atque indubitata perſuaſio. Ita eſt. Sed cur diſſimulatur, quod ad vtrumque caput correctum Caluinum à ſuis, aduocata ad ſtatum naturæ corruptæ opinione de libertate, quam volebat ſtante naturâ integrâ valere quoad actus quoſcumque tum bonos, tum malos? Neque, ſi ita cenſeamus, timendum eſt, quod in nobis intentatur malum, ne videamur incuſare Eccleſiam, & Tridentinum Concilium: quia damnauit primum Lutheri de ſeruo arbitrio ab ipſomet emendatum, & perpetuum Caluini de eodem capite à Diſcipulis correctum errorem.

Sed inquies poſt Dordrecthanum Conciliabulum, & Caluinum, aut emendatum, aut vero ſenſu Thomiſtarum explicatum, Caluiniſtas putare decreto Tridentino ſe peti. Ita eſt: ſed ex falſa Tridentinæ definitionis interpretatione; exiſtimant enim Sacroſanctum Concilium, non aliam agnoſcere libertatem, quàm quæ ab auxilio Morali, vel Phyſico poſſibilitatis, à voluntate creatâ, vt à primâ radice ſuſpenſo, & ab illa determinando profluat, ac proinde libertatem perimi ab auxilio quo actionis, voluntatem determinante, & Auguſtiniano, quod à mente, & maieſtate Concilij, aliàs demonſtrauimus eſſe alieniſſimum. Eo itaque decreto Concilij agnoſcimus reuerâ damnari primum Lutheri retractatum, & Caluini pertinacem errorem, de ſublata libertate auxilio efficaci Auguſtiniano; quo niſi ſublato, nullam agnoſcebant potentiam voluntatis ad diſſenſum, & ideo diſtinctionem ſenſus compoſiti & diuiſi, vt Sophiſticam ridebant, niſi ſuo ſenſu explicatam.

Secundum quod præmittitur fundamentum ad Argumenta, eſt, hic non agitari verborum, ſed rei grauiſſimæ diſputationem, niſi ipſemet Caluinus, quas ſcribit ſe abominari λογομαχίας hîc affectarit, à quo illum crimine abſoluimus, quia reuerà de rebus quæſtio eſt, nempe de vera libertate à Caluino quo ad actus bonos, maloſque ſtanti homini conceſſâ, & negatâ lapſo. Quare fruſtra teremus tempus, reſponſione ad quatuor Argumenta, quæ id vnum probant, quod vltrò damus, de verâ libertate contrà Caluinum agi à ſuis caſtigatum, & à Concilio iu-

ſtiſſimè damnatum. His præmiſſis,& ita conſtitutis, poſſemus abſtinere ab his ſoluendis, quæ contra differentias à Thomâ, Lemos, & Ioannes à S. Thomâ inter Thomiſtas, & Caluiniſtas conſtitutas, magno apparatu obijciuntur, quia ab illis tutæ ſunt & immunes duæ à nobis explicatæ, ad quas facile eſt reuocare, quatuor ex nominatis Thomiſtis relatas.

Fateor Hiſpanis Theologis, minùs familiares, & notos fuiſſe libros, & errores Caluini, quàm noſtratibus, quibus longa, & neceſſaria interceſſit concertatio cum hæreticis, vt mirum non ſit, minùs dilucidè ab illis explicatum diſcrimen, quo à Caluiniſtis ſeiungimur. Non tamen adeo aliena ſunt à vero, & à mente hæreticorum, quæ ex vtroque Hiſpano Theologo referuntur, nec adeò efficacia quibus impetuntur Argumenta, vt non poſſint facilè ad verum ſenſum trahi, & ab inſectationibus defendi.

Vera itaque eſt prima reſponſio, Caluinum vtroque ſtatu lapſæ, & integræ naturæ, decretum poſuiſſe antecedens; hoc diſcrimine, quòd primo rerum ordine fuerit neceſſitans, ex multiplici capite; Primò ob naturæ corruptelam, quâ putauit funditus ſublatum liberum arbitrium; Secundò, quia ad actus bonos, & malos moraliter, non præmiſit ponderationem mentis, qualem libertatis vſus requirit. Tertiò non ſeruauit potentiam ad diſſenſum vllo ſenſu, neque etiam diuiſo; & cum ſalutem velit conſtare ſolâ fide iuſtitiæ præſentis, futuræ perſeuerantiæ, & prædeſtinationis æternæ, hanc fidem ſeu fiduciam vel perſuaſionem triplicis promiſſi, aut beneficij Diuini perinde putauit neceſſariam, ac viſionem rei, cum oculo ſano, & aperto ſubijcitur: Ergo ex omnibus capitibus Caluinus inducit decretum, & auxilium neceſſitans.

Nec refert, quod alibi forte aliud agens, videatur ſecus loqui, & ſentire, cum iis locis, quibus libertas ſancienda erat, omnimodam ſtatuat neceſſitatem. Nam is eſt hæreticorum, qui & phreneticorum loquendi mos, vt per interualla aliquantulum ſapere videantur, & interdum aliquid illis excidat veri: ſed vbi ſanæ mentis, vel minimum ſignum dedere, ſtatim redeunt ad inſaniam. Quid ſimile contigit Caluino l. 1. inſtit. c. 16. ſ. 9. non ni-

Digitized by Google

[illegible]dum probar, *nec temere*, ait, *in Scholis inuentas fuiſſe diſtinctiones de neceſſitate ſecundum quid, & abſoluta, item conſequentis, & conſequentiæ.* Sed phreneticorum more, non ſibi conſtat, & ad ſolita deliria relabitur. Atque has diſtinctiones veluti tricas, & nugas ridet. Vnde ex hoc Calüini loco, nihil aliud colligi poteſt, quàm ſicut inſanientium verba, ita deliria hæreticorum non carere aliqua veri ſpecie, & præbere interdum bonæ mentis ſpem, ſi ſibi conſtarent. Quare, cum ex illo loco arguitur, neceſſitatem, quam Caluinus ex Dei decreto deriuari putat, eſſe neceſſitatem conſequentiæ, qua neceſſitatem conſequentis excludat; Reſpondeo Caluinum in ſtatum naturæ integræ admiſiſſe tantum neceſſitatem conſequentiæ, in noſtrum inuexiſſe etiam neceſſitatem conſequentis, qualis competit voluntati elicienti indeliberatos actus, aut quoſlibet alios eâ neceſſitate, quâ oculus apertus, & validus percipit rem ſibi ſubiectam. Eadem enim ratione ait Caluinus electum credere, ſe iuſtum eſſe & perſeueraturum. Inde id conſtat, quod fiduciam prædeſtinationis ponat indubitatam.

Eadem eſt Reſponſio, & ex iiſdem exemplis, ad aliud, quod obijcitur de coactione. Neque enim aliam ab illâ immunitatem exigit, quam quæ inſit actibus indeliberatis. Perinde enim illi eſt ad bonos, maloſque actus, & ad vitam, aut mortem æternam in præmium, vel pœnam illis commerendam, an indeliberati, an deliberati ſint actus; quia parem vtriſque vim aſſerit ad ſalutem, & ad damnationem.

Eâdem obſeruatione, & notione libertatis, defenditur ſecundum diſcrimen conſtitutum à Thomâ Lemos; Caluini decretum, & auxilium, non eſſe prædeterminans, ſeruando libertatem; quia non curat de iudicio indifferenti, & deliberato ad bonos, vel malos actus, nec vllam agnoſcit potentiam ad diſſenſum in voluntate ſenſu diuiſo, vt eſt ſub præmotione ad conſenſum, qualem nos ſeruamus, & defendimus ex Delugo, conſtituta mutua dependentia & Anteceſſione ſecundum diuerſam cauſarum ſeriem, quâ ſtante agnoſcit Delugo ſaluam eſſe libertatem, nec proinde de verbis diſputari.

Verum eſt etiam tertium diſcrimen, quod addit Ioannes à Sancto Thoma, legitimo ſenſu explicatum; Tho-

miſtas admittere decretum non ſolùm excitans cum Pelagianis: nec ſolùm mouens cum Caluino, ſed etiam excitans iudicio indifferenti, & mouens. Licet enim à Dei regimine in hominem Caluinus non excludat cogitationes; nihil tamen curat indeliberatæ ſint, an deliberatæ, & vſui libertatis accommodatæ: imo eò meliores putat, quò fortiùs, & magis neceſſariò perſuadent electis, ſe iuſtos eſſe, prædeſtinatos, & perſeueraturos; Et tum maximè ad iuſtificationem conferre, cum ea perſuaſio tantâ neceſſitate innititur, quanta ineſt oculo aperto rem ſibi ſubiectam percipienti.

Verum eſt tandem etiam, quod addit Ioannes à ſancto Thoma, quartum diſcrimen; Caluinum agnouiſſe efficaciam gratiæ effectricem libertatis in homine integro, eamque negaſſe homini lapſo: atque illâ aſſertione à veritate, à Thomiſtis, & à ſeipſo diſſentire, meritò à ſuis deſeri, & à totâ Eccleſiâ damnari, à quâ conſequutione, cum abhorreamus ab Anathematiſmo in illum lato, tuti ſumus.

Dices Caluinum contra veram Theologiam, & fidem impegiſſe, & hunc errorem debere in aliquam ex præmiſſis referri. Ita eſt, ab illo enim diſſentimus, quòd velimus, efficaciam diuini decreti, ſtante innocentiâ, nihil ex ipſo aduerſam libertati, pertinere ad naturam lapſam à Deo præuentam, & adiutam; non vero quod noluerit liberam eſſe actionem neceſſitate conſequentiæ tantùm elicitam, quales ſunt noſtræ: nam hominis ſtantis actiones ex auxilio diuino vult neceſſarias eſſe tantum neceſſitate conſequentiæ: hominis vero lapſi, vult ex vtroque capite conſequentis, & conſequentiæ neceſſarias eſſe, qualem ineſſe putat neceſſitatem actibus indeliberatis, oculo viſibile, & coloratum ſubiectum inſpicienti. Cui exemplo comparat fidem, & fiduciam electorum, ſibi perſuadentium, ſe iuſtos eſſe, & perſeueraturos. Vide Bellarm. l. 3. de Iuſtific.

Ex his ergo differentiis à Lemos conſtitutis, noſtram inter, & Caluini ſententiam, euidens eſt, nihil nobis eſſe commune cum hoc Hæreſiarchâ, quoad primum caput de bonis actibus liberis, nec diſcrimen eſſe verbis tenus, & rebus procul, cum libertatem ab illo aſſertam ſtatui innocentiæ, excluſam à naturâ lapſâ, pertinere conten-

amus re ipſa ad vtrumque ſtatum, vi omnipotentiæ diuinæ libertatem conciliantis cum efficaciâ gratiæ: vtrobique enim eandem ſtabilimus concordiæ cauſam; ac proinde, promptius nobis fuit hos omnes nodos ſecare vnâ reſponſione, quàm anxiè ſoluere; Tridentinum meritò damnaſſe Caluinum, non ſolum à fide Catholicâ, ſed etiam à ſe ipſo diſſentientem, quod hominis ſtantis libertatem, cui bene conueniebat cum efficaciâ decretorum, eâ putarit extinctam in homine lapſo; quâ nos reſtitui putamus.

Paragraphvs Tertivs.

De libertate quoad actus malos.

Contra alteram diſputationis partem, eadem extruimus munimenta, quoad actus malos ab homine integro elicitos ſolâ conſequentiæ, excluſâ conſequentis neceſſitate; ab homine vero corrupto, licet prodeant vtrâque neceſſitate, qualis ineſt actibus indeliberatis amentium, puerorum, & eodem impetu, quo rem ſibi ſubiectam haurit oculus apertus, & validus; ab illis tamen non putat Caluinus auferri noxam culpæ lethalis, æterna pœna dignæ, quæ nec leuitate materiæ, nec ſublata deliberatione, in veniale, aut nullum peccatum euadat: & cum in hominem illud genus peccatorum referri nequeat, ſui, non magis quàm bruta compotem, merito cenſetur & damnatur, quod Deum faciat mali culpæ authorem; in quem vnum omnis malitiæ inuidia refundenda ſit. At nos, cum Caluino de primi hominis ſtantis actibus conuenimus, abhorremus quoad aliud caput de actibus hominis lapſi: immunes ergo ſumus, & tuti ab anathematibus in Caluinum iuſtè latis. Hâc vnâ exceptione diſſiliunt machinæ Argumentorum magno impetu in nos admotæ.

Hinc excluditur prima obiectio Num. 121. inſinuata, Caluinum nolle proditionem Chriſti à Iuda, & damnationem à Pilato, aliâ neceſſitate prodiiſſe, quam conſequentiæ, nullâ vero conſequentis. Hoc enim falſum eſt, & ſi primam tantum admitteret; non video, quâ ratio-

ne iuſtam in illum damnationem latam effugerent ipſimet ſcientiæ mediæ Defenſores, cum omnia, quæ hac ſcientia exploratrice præuidentur, futura eſſe velint neceſſitate conſequentiæ: Ergo nedum nobiſcum, ſed cum Aduerſariis etiam conſentiret Caluinus, niſi conſequentiæ neceſſitati, alteram conſequentis adiungeret; qualem niſi verbis vellet ludere, non negaret ineſſe actibus malis dormientium, & amentium, quæ tamen non deſinit peccati mortalis damnare.

Eâdem Reſponſione deffendi poteſt, quod ex P. Lemos refertur, & refellitur, erraſſe Caluinum, quod dixerit Deum perinde ad malum, ſicut ad bonum mouere, nec ſciuiſſe diſtinguere entitatem actionis à deformitate peccati: hanc enim ſibi viam præripuit ad bonam mentem, iis quæ de actibus indeliberatis adultorum, vel malis amentium tradit, quidquid alibi garriat; putat enim nihil conferre ad actum peccati noxâ eximendum, an qui elicit, compos ſui ſit, aut meditatus eliciat. Inde enim conſequitur, vel peccatum nihil eſſe, vel in Deum referri oportere: quia amentibus, pueris, vel adultis indeliberatè agentibus imputari nequit. Et cum ipſe contrà libertinos, in quos ſcripſit, contendat, ſuam in his actibus malitiam conſtare, quidquid alibi diſtinguat, vel obluctetur, in Deum refundat, oportet.

Non eſt neceſſe proſequi ſingula loca Caluini, quòd iam explicata ſit huius hæretici mens. Doctrinæ eius ſummam, & veluti molem ſubiecimus oculis Lectorum, compactam partibus ſeſe collidentibus. Nos ne in idem diſſidium delabamur, vni aſſentimur, alteram execramur. Quid ergo ſimile nobis, niſi vt loquitur Ioannes à ſancto Thoma, per ſtuporem obijci poteſt; cum ex Caluino ſana, & Catholica ſeligamus (qualia omnes hæretici ſuis erroribus intermiſcent) corrupta vero, & hæretica abhorreamus? Caluinus agnoſcit, ex decretis ſtatus innocentiæ quamlibet antecedant, prodire entitatem peccati neceſſitate conſeqnentiæ, malitiam vero referri in cauſæ & voluntatis creatæ defectum potiùs quàm virium, quod ex nihilo facta ſit, defectibilis.

Aliud confingit decretorum genus, ad naturæ corruptæ regimen quo amentium, & puerorum actus malitiâ afficiantur, & adultorum etiam, quâcumque neceſſitate

indeliberati

indeliberati eliciantur, peccato imputentur., Primum decretorum genus probamus, alterum abominamur: quid contagii poteſt iſtâ diſſenſione nobis contingere, & obiici, niſi iuxta Ioannis à ſancto Th. dictum per ſtupotem? Quem non video ſatis excuſari iis quibus impetitur dictum illud Argumentis, quamdiu diſſentimus de peccatis lapſi hominis: eo enim ſtatu non minùs vaſtum Chaos inter nos, & Caluinum iacet, quàm quo Abraham, epuloni inclamabat illum à Lazaro diſtare, & eſſe ſemotum.

Neque hoc latuit Aduerſarios, ideo diffiſi Argumentis, quibus vrgemur ex illâ cum Caluino in naturâ purâ corruptâ comparatione; confugiunt ad primum Angeli peccatum, à Deo permiſſum, quod non diſſimulo quamcumque ſequamur ſententiam, ſeu prædefinitionum abſolutarum, ſeu conditionatarum ex ſcientiâ mediâ aliquid incomprehenſum humano ingenio,& forte Angelico continere, ſolâ viſione diuinæ eſſentiæ reſerandum. Sed quidquid ſit de hoc arcano torquendis, quā acuendis aut exercendis ingeniis opportuniore; Reſpondeo, me non legiſſe,nec audiuiſſe quidquam à Caluino de hâc re dictū, quod meruerit, & aſciuerit cenſuram Eccleſiæ Catholicæ: neque enim ad illas ſubtilitates, & difficultatum apices progrediuntur iudicia Eccleſiaſtica: ſed eò propellimur vel otioſorum, vel curioſorum hominum importunitate, vel ſcholæ diſceptationibus, quæ interdum ab illo vitio non longè abſint, vt inde gaudendum nobis ſit, noſtram innocentiam, & immunitatem à Caluiniſmo obiecto ita apertam eſſe, vt accuſatio ſummâ elegantiâ, & eruditione inſtructa, cæteris refractis Argumentis ad primi Angeli peccatum tandem deducta ſit; vt ſi quid veriſimile habeat, inde ſit deptomptura. Sed non patiemur ex illo capite omninò inualeſcere, eaque nos opprimi. Illud tantùm monebimus cum Hylario de Trinitatis arcano accuratius contra Arianos diſputaturo, nos in vitium, ſi quod ſit, vitio coarctari alieno. Neque adeo graue malum fore, ſi clauum trudamus clauo, & ſubtilitates ſubtilitatibus ſcholæ excipiamus.

Sed ne quid videamur confingere, quod ſubtilius, quàm ſolidius in ariſtam deſinat: ſuffragium dandæ ſolutioni ſumam ab ipſiſmet Aduerſariis, à ſummâ ſubtili-

tate laudatis. Multos tulit Societas viros, variis dotibus exornatos; ſed non puto habere ingenij ſubtilitate pares, Cardinali de Lugo, & Vaſqueſio: nam ſi Ariaga, Oruiedo, & Ripalda videantur cum his duobus certare, ingenij acumine, hoc ſaltem nomine decedunt; quod inuenta ſua ab illis tacito ſæpè nomine, veluti à magiſtris hauſerint: quod interdum non diſſimulat Cardinalis de Lugo hac dote celeberrimus: ſed occaſione datâ, modeſtè obſeruat, quæ à ſe primùm excogitata ſunt, alios vſurpaſſe, nec ſibi retuliſſe accepta: vt Diſputatione de tranſſubſtantiatione monet Ariagam à ſe excepiſſe, conſtitutam materiæ primæ à formâ ſubſtantiali dependentiam tantam, vt ſi miraculo, omni formâ ſeiungeretur, annihilari exigeret: à ſe, etiam alio loco obſeruat didiciſſe Ripaldam, & auſum negare communiſſimum illud omnium Philoſophorum, & Theologorum effatum, potentias, habitus, & actus ſpecificam rationem, & diſtinctionem ab aliis, à rebus, quas reſpiciunt, & in quas feruntur, haurire. Nec dubito illius ingenio excogitatam, aut certè excultam, de quâ ſibi mirùm quantùm placeant nominati Theologi, cum Herice, diſtinctionem virtualem, quâ contradictoriis conceptibus obiectiuis (nam de formalibus nihil curant) veritas conſtet, excluſam à rebus omnibus creatis, & ſoli Trinitati aſſertam, cuius vi, & beneficio facile gloriantur ſe intelligere, quî fieri poſſit, vt Pater Filio diuinitatem communicet, ſeruatâ ſibi relatione Paternitatis, licet Diuinitati indiuiduæ & ab illa indiſtinctæ, Idque fieri contendunt, mirabili illâ diſtinctione virtuali, vni enti infinito eximia quâ profligentur difficultates huius myſterij aliàs inſuperabiles.

Mirum igitur nulli ſit, ſi à Cardinali de Lugo, tanto ſubtilitatum artifice, præſidium aliquod repetamus, vt exoluamur à nodis de peccato primi hominis, & Angeli, de auxilio ſufficienti, & efficaci, quibus nos arctiſſimè implicare conantur Aduerſarij: Ex illo igitur adiuncto Vaſqueſio paris ſubtilitatis, & Bellarmino nihilo iſtis eruditione inferiori, & forte in Eccleſiam meritis maiori, Argumentum iam ſupra breui inſinuatum depromimus. Stat vera libertas creata, & ſubinde origo mali in nos, nullâ ratione in Deum refundenda, & libertate ſalua, ſtabit differentia auxilij efficacis, & ſufficientis, atque ita

cadent tria Argumenta, quæ Carterius nos ita vrgere inclamabat, vt nihil nobis ſuperſit, niſi conuitia, omini ſolido reſponſo deſtitutis; tecta, inquam, & ſarta erit libertas voluntatis decreto diuino antecedenti, & auxilio efficaci præuenta, ſi concipi, & intelligi poſſit vera cauſarum ſecundum diuerſum genus, mutua anteceſſio, & dependentia, eaque vtamur ad præſentem quæſtionem de concurſu Dei, ad quoſcumque actus noſtros præuio. Ita enim expreſsè habet Cardinalis de Lugo diſput. 8. de Pœnitentiâ, cui immortales gratias agimus, & habemus, & ſi noſtra id conditio pateretur, referremus ob iſtam hypotheſim conceſſam, quâ ſemel poſitâ non hæreſis aut erroris in fidem, ſed ad ſummum inſcitiæ rerum philoſophicarum argui poterimus.

Sed ab hac etiam notâ eximit nos Vaſqueſius, conſtituta hac mutua anteceſſione diuerſi generis cauſarum, gratiam habitualem inter & actum contritionis, ac charitatis, quo in animum infunditur, vt diſpoſitionem vltimam. Ab hoc etiam ignorantiæ vituperio, & ſubinde ab hæreſeos cenſuris multo nos apertiùs, & validius duobus ſuperioribus liberat Bellarminus, cui ad ſeruandam, & explicandam libertatem vſurpanda eſt eadem ſubordinatio, & dependentia inter voluntatis actum, & iudicium vltimò practicum, vnde infallibiliter conſequitur operatio voluntatis libera, vt à regula directrice, & vi imperij mouente, à voluntate, alio genere cauſæ, vt à primâ radice motionis, quoad exercitium hauſtæ. Idem genus dependentiæ tota Philoſophia Peripatetica, & Domeſtica agnoſcit, inter generationem formæ antecedentem, ſecundum genus cauſæ efficientis, & corruptionem generatione poſteriorem ex causâ materiali; inter diſpoſitionem vltimam, & formam ſubſtantialem in materiam quaſi ſubactam inducendam: Ergo ex principiis, quæ Aduerſarij probant, & illis accepta referimus, ſtat cum præuio concurſu efficaci ad bonos actus materialiter, & formaliter, ad malos materialiter tantùm libertas integra in ſenſu diuiſo, & ſubinde differentia auxilij efficacis, & ſufficientis, nec non origo mali in eandem voluntatem creatam, non in diuinam referenda: quandoquidem ſecundum diuerſum cauſarum genus, hanc mutuam anteceſſionem ſtatuimus, & profitemur, concurſum inter Dei

præuium, & voluntatis conſenſum. Argumenti noſtri primam propoſitionem ſumimus ex de Lugo, alteram ex Vaſqueſio, Bellarmino, & ex omnibus verè Philoſophiæ Peripateticæ ſtudioſis: Conſequentia ex præmiſſis neceſſariò, & euidenter infertur: Ergo hâc vnâ Argumentatione tecti ſumus, & ſalui ab omnibus cenſuris, & Argumentis Aduerſariorum, quæ tum hic, tum Diſputatione primâ magno numero congeruntur in nos, quaſi extinctæ libertatis reos.

Fateor nos hoc immortale beneficium, non vni debere Cardinali de Lugo, ſed cum aliis partiendum eſſe, quos tamen minùs illo de nobis bene meritos eſſe fateor. Illud cumulaſſet, ſibique vni vindicaſſet, niſi conceſsâ primâ propoſitione, alteram negaſſet, & dependentiam illam cauſarum, adeo opportunam ſeruandæ libertati, nobiſque prorſus neceſſariam, quaſi commentitiam improbaſſet; ſed quod noluit ſponte largiri plenum, & integrum, forte ab illo etiam inuito extorquebimus vi Argumentorum, beneficium. Nonnulla retulimus ab illo ingenioſè inuenta, & inuecta in Scholas, ab aliis vſurpata, ſibique, tacito authore, vindicata; quibus addam aliud ſingulariſſimum, quo ſoluit vnum è noſtris Argumentis, præcipuum illius anteceſſionis, & dependentiæ mutuæ cauſarum fundamentum: illud verò petimus ab exemplo Chriſti, apud omnes Theologos fere recepto, eum meruiſſe gratiam Antiquis PP. ſuæque ſanctiſſimæ Matri, à quibus originem traxerat, & concurſu vi originis ab illâ, ſuiſque auis exceptæ conſecuto, eius humanitas à Deo manu tenebatur. Illo igitur Chriſti in ſuos progenitores merito euincitur, cauſas ſibi inuicem cauſas eſſe, cum Chriſtus vitam gratiæ contulerit, à quibus hauſerat naturæ.

Quid ad iſtud Argumentum Cardinalis acutiſſimus? Reſpondet Chriſtum ſuis parentibus, & auis, & proauis nihil potuiſſe promereri, nihil humanitate ab eorum generatione & influxu exemptâ, & immuni, vt eſſet idoneum meriti & influxus in illos principium. Quâ vera id ratione factum fuerit, ſic explicat: Chriſtum oratione in horto ter iteratâ, ſic timori mortis, & impendentium ſuppliciorum, laxaſſe habenas, & occupatâ carnificum crudelitate permiſiſſe, in ſe ſæuire, vt emotâ, & conuulſâ totius corporis ſede, & compage, mors ineuitabiliter

ingrueret, niſi ceſſante, & ſepoſito concurſu quo veluti manu tenebatur vita Chriſti, quaſi iure vim Matris, & auorum generatium conſecuto, tum morti arcendæ impari, alius validior quo ſeruaretur, & fulciretur, ſingulari miraculo ſuffectus fuiſſet: & tum humanitatem Chriſti hoc nouo concurſu ſeruatam, parentum quocunque ſubſidio deſtitutam, neque illorum opis vllâ ratione indigentem, gratiam iis comparaſſe nouis meritis, quia priora, quamlibet efficacia infinitis mundis redimendis, otioſa erant, & inutilia parentibus ſaluandis, quamdiu illis obnoxius erat, & eorum beneficio vllâ ratione viuebat. Itaque Chriſtus nihil potuit prodeſſe Matri ad ſalutem æternam, niſi cum deſiit eſſe illius Filius, nec vlla ratione ab eius generatione pependit. Nos malumus ſane Peripateticam ſententiam de mutuâ cauſarum anteceſſione probare, quam eâ ſubtilitate vti, & ad tam immane abſurdum confugere.

Sed inſtat Cardinalis de Lugo, & alio abſurdo illi periculoſiori, nos vrget. Si hoc effatum mutuæ cauſarum dependentiæ obtineat, vix ſalua erit diuinitas à periculo quod impendet, ne ipſa aliquo genere cauſæ ſuis obnoxia ſit effectis, & ab illis pendere confingatur. Sed hunc timorem facile deponimus: quia hanc cauſarum anteceſſionem negamus poſſe contingere, niſi cum de cauſis ſecundis agimus, quæ id genus mutuæ cauſalitatis exercent, vt primæ ſubduntur; quales ex communiori ſententiâ, quam Suates non videtur improbare, ſunt cœlorum materia & forma cœleſtis, creatione è nihilo vnâ actione Dei indiuiſa concreatæ. Tum verò has inter partes cœlorum neceſſaria fuit omnino partium, quibus componantur, mutua illa cauſalitas, & ſecundum diuerſum genus cauſæ materialis, & formalis anteceſſio, & dependentia mutua: vtramque enim Deus coagmentauit partem conſortis indigam, & mutuo beneficam; quia materia formam exigebat, quâ perficeretur, & exiſteret; nec minùs materiam exigebat forma, quâ fulciretur: Ergo exemplis tum naturæ, tum gratiæ ſatis euicimus, hanc cauſarum anteceſſionem, & conſecutionem, quâ conſtituta, & in noſtram controuerſiam inductâ, Cardinalis de Lugo agnoſcit, nos portum tutiſſimum, & arcem inconcuſſam habere collocandæ libertati, aduerſus omnes hæ-

reticorum, & Aduerſariorum impetus, & inſultus.

PARAGRAPHVS QVARTVS.

Ex mutuâ dependentiâ Concurſus Dei, & noſtri Conſenſus Argumentum de primo peccato Angeli, & de auxilio ſufficienti & efficaci ſoluit Ioannes à Sancto Thoma.

SED ne videamur ſalutem noſtram ſolis Aduerſariis debere, obſeruo ſolutionem hanc, & Argumentationem, à me quidem forte primùm Recentiorum collectis teſtimoniis confirmatam; ſed à Diuo Thoma occupatam variis locis, & inde à Ioanne à ſancto Thoma hauſtam, & ad rem noſtram ab illo accommodatam Diſputatione quinta de voluntate Dei art. 6. num. 56. Hic occurrit locus de noſtris Theologis aliquid Lectorem eruditum monendi; quod forte audire non diſplicuerit. Duos noſtrâ ætate habuit Schola Thomiſtica Theologos, pares ferè celebritate nominis, de quibus meum iudicium hac occaſione datâ ſubijciam: Arauxo ex prima Salmanticenſi Cathedra ad Epiſcopatum aſſumptus, eo ſpontè depoſito adhuc multis annis vt audio ſuperſtes, nuperrime obijt. Ioan. à S. Thom. gente Gallus, natalibus Vliſiponenſis, ex Patre Petricorenſi, qui Regi Hiſpaniæ militauerat ortus, ex Complutenſi primo Theologiæ Profeſſore, ad Regis Catholici munus à confeſſionibus vocatus, ab aliquot annis immaturâ morte, & intercepto, quem inchoauerat & iam promouerat Theologico curſu, maximo noſtro damno, & dolore præreptus eſt: hos inter eruditionis fama libris editis, & dignitate non admodum diſpares, id diſtare video; quod Ioannes à Sancto Thoma communi ſententiæ de Auxiliis diuinæ gratiæ in Scholis noſtris receptæ, tenacior fuerit, & vindex acerrimus, à quâ videtur Arauxo paululum deflexiſſe, alteri volumini in primam ſecundæ addito Tractatu de auxiliis, quem illius Diſcipulus Sibilla lib. contrà Ianſenium de libero arbitrio monet, non eſſe opus genuinum Arauxi: ſed quidquid ſit, ſi quod ſit diſcrimen iſtius ab aliis Authoribus, & noſtræ doctrinæ de Auxiliis interpretibus, inde petitur, quod

Arauxo videatur improbare mutuam illam, auxilij præuij cum noſtro conſenſu, in diuerſa cauſarum ſerie dependentiam, ab Aduerſariis inſinuatam, & à Ioanne à Sancto Thoma, ex S. Doct. depromptam, vt merito illi vindicanda ſit laus defenſæ noſtræ ſcientiæ præ Arauxo.

Sed ſi hac controuerſia de Auxiliis videatur longius abeſſe à mente Sancti Doctoris, quam coætaneus illi Ioannes à ſancto Thoma, addiderim hanc iacturam aliquâ ratione reſarcitam controuerſia de Conceptione Virginis, quam veriùs, & ſtrictiùs ad Sancti Doctoris ſenſum expoſuerit, à quo Ioannes à Sancto Thoma creditur deflexiſſe, detortis quibuſdam interpretationibus, quæ nullis Thomiſtis probantur, nequidem Salmanticenſibus, qui quoad cætera Thomiſtæ exactiſſimi, hâc parte ſui inſtituti decreto, & voto ſingulari à S. Doctoris ſententia recedunt: ſed pro ſuo religioſiſſimo candore, teſtantur ſibi non placere Ioannis à Sancto Thoma interpretationem, quamuis ad illorum, & communem, ac piam opinionem magis accedat; quia vim infert Sancti Doctoris ſenſui, & illum obtorto collo trahit, quo ipſe non cogitauit.

Hæc obiter volui Lectorem monitum, ſed ad rem noſtram. Ioannes à Sancto Thoma felicius enodat difficultates de primo peccato, & de auxilio ſufficienti, quamvis altera magis intricatas, noſtra ex Cardinali de Lugo obſeruatione. Eius dictis breuius, quam ipſe ſoleat vbique fuſiſſimus, ipſo compendio, & quibuſdam de noſtro additis, lucem afferam. Commune eſt Patrum, & Theologorum effatum, *Deum neminem deſerere, niſi prius deſeratur:* cuius veritas aperta eſt, & explicatio facilis, atque obuia, ſi hoc dictum interpretemur de Gratiâ ſanctificante, & habituali, quam ſemel collatam, cum Dei dona ſine pœnitentiâ ſint, nulli aufert niſi peccatum præcedat, quo vel Phyſicè depellitur ex anima Iuſti, vel eâ meretur ſpoliari.

Longè difficilius id videtur poſſe intelligi de auxilio actuali efficaci, vt à Deo negetur ipſiuſmet culpæ reſpectu, & merito, quæ ex auxilij efficacis abſceſſu conſequitur. Sed in illam etiam cadere hoc dictum commune, non difficile capiet, quiſquis meminerit diſtinctionis ſuperioris ad rem noſtram accommodandæ; primam ipſam culpam hominis, & Angeli, nedum comitari caren-

tiam gratiæ actualis, ſed etiam illi præire ſecundum genus cauſæ materialis, eodem plane ordine, quo corruptio, ſeu veteris formæ abſceſſus, antecedit generationem, quâ inducitur noua forma in materiam priore vacuam: quia nullo inſtanti, duas ſimul formas iungere nequit, quibus perficiatur, & integrum ens componat. Atque ea anteceſſio primæ culpæ iuxtà cauſæ materialis ordinem, ſatis eſt ex hypotheſi Cardinalis de Lugo, vt liberè illam admittat Angelus, aut homo iuſtus, & inſons voluntarium 'cenſeatur impedimentum apponere Gratiæ primæ actuali, & efficaci; ſicut ex omnium ſententia, dicitur ſua culpa à Gratiâ ſanctificante excidere, qui eo, quo negatur aut abſcedit momento, liberè peccat. Et tum adeſt peccatum, & inconſideratio, & vtrumque liberum eſt, ac voluntarium.

Atque ita noſtra voluntate, & culpa, opponitur obex Gratiæ actuali efficaci, eius priuatione ſaltem eo genere anteceſſionis prior, quo diximus, corruptionem generationi præuiam eſſe, ſecundum ordinem cauſæ materialis, licet generatio antecedat, alio genere cauſæ formalis & efficientis. Sicut enim noua forma induci nequit, niſi in materiam aptam, & ſubactam, id eſt, priore, & quacumque alia forma ſubſtantiali vacuam; ita nec Gratia habitualis, nec actualis quæcumque ineſt ſubiecto deficienti, cuius culpa, cum ſuas vices prius ſecundùm genus cauſæ diſponentis & materialis obeat, merito dici poteſt obex ad negatum auxilium, & eo ſenſu dici, nos Deum deſerere, quia illum deſerimus, & apponimus voluntarium impedimentum auxilij efficacis eo momento impatiens.

Hanc ſolutionem depromit Ioannes à ſancto Thoma ex Angelico Doctore, & ad illam trahit non inuitum D. Auguſtinum. Equidem Diuus Thomas in caput 12. ad Hebræos Lectione 13. ad horum verbo[illegible] interpretationem: *Contemplantes ne quis deſit Gr*[illegible]*ei*, ita habet, *eam nulli deeſſe, ſed omnibus quant*[illegible]*eſt, ſe communicare, ſicut nec ſol deeſt oculis c*[illegible] Sed ſtatim ſibi obijcit commune illud, & moleſtiſſi[illegible]um in hac controuerſiâ Argumentum, cui diſſoluendo inſudamus? *Si gratia non detur ex operibus; ſed ex hoc, quod aliquis non ponat obſtaculum; habebit gratiam ex ſolo libero arbitrio,*

& non ex electione Dei, quod eſt error Pelagij Huius difficultatis humano ingenio inſuperabilis ſolutionem ſubiungit: hoc ipſum quod quis non ponat obſtaculum, ex gratiâ procedere; ſi tamen ponat, & ad illud remouendum adiuuetur, hoc eſſe ex dono gratiæ Dei vocantis per miſericordiam ſuam, non gratum facientis; & cum à quibuſdam remouetur illud obſtaculum, hoc eſſe ex miſericordia Dei, ſin minus remoueatur ab aliis, eſſe ex eius iuſtitia. Idem ſibi obijcit Argumentum, quod tanti faciunt Aduerſarij 3. contrà gent. c. 159. cum nullus poſſit in finem vltimum dirigi ſine auxilio gratiæ, ſine quâ etiam nequit habere fidem, ſpem, &c. Non videtur illi imputandum, quòd iis operationibus, & virtutibus careat, cum Diuinæ gratiæ auxilium mereri non poſſit, nec ad Deum conuerti, niſi eum Deus conuertat: Nulli enim imputat quod ab alio dependet. Ad hoc Argumentum eandem adhibet reſponſionem.

Licet, inquit, nullus per motum liberi arbitrij Diuinam gratiam promereri, aut aduocare poſſit, poteſt tamen ſeipſum impedire, ne eam recipiat. Sicut Iob. 22. quidam dixerunt Deo, *recede à nobis, &c* & cap. 24. *ipſi fuerunt rebelles lumini:* ac cum hoc ſit in poteſtate liberi arbitrij impedire Diuinæ gratiæ receptionem, vel non impedire, merito ad culpam imputatur impedimentum præbenti. Deus enim, quantum in ſeſe eſt, paratus eſt omnibus gratiam dare; vult enim omnes homines ſaluos fieri: ſed illi ſoli gratiâ priuantur, qui in ſeipſis gratiæ impedimentum præſtant: ſicut ſole mundum illuminante, in culpam imputatur ei, qui oculos claudit, licet videre non poſſit, niſi lumine ſolis præueniatur.

His verbis Sanctus Doctor negatæ gratiæ cauſam refert in obicem, à voluntate auxilio præuenienti appoſitum etiam concomitantem, licet aliquo priori naturæ & cauſalitatis antecedat, ſicut pluries explicatum eſt. Hanc vero ſolutionem valere etiam de primo peccato hominis, & Angeli, ſatis conſtat, tum quod Diuus Thomas vniuerſim loquatur imputandum homini, ſi prædictis operationibus, & virtutibus careat: tum quia capite ſequenti, quaſi ſui interpres addit à ſe dictum, in poteſtate liberi arbitrij eſſe, ne impedimentum gratiæ præſtet, competere his, quibus naturalis poteſtas integra fuerit. De illo

ergo ex mente Diui Thomæ obtinet noſtra Reſponſio ex mutua dependentia concurſus noſtri, & Diuini.

Atque in eumdem ſenſum interpretari licet Auguſtinum lib. de Correct. & Gra. Nam cap. 4. & 5. ex Semipelagianis moleſtiſſimum ſibi objicit Argumentum. Cum ergo & ipſa voluntas præparetur à Domino, cur me corripis, quia vides, me eius præcepta facere nolle, & non potiùs ipſum rogas, vt in me operetur & velle? De quo capite ſuperiori dixerat, rectè corriperer, ſi meâ culpâ haberem, hoc eſt, ſi eam poſſem mihi dare, vel ſumere ipſe, nec facerem, vel ſi dante eo accipere noluiſſem. Hoc Argumentum aperte petit efficaciam auxilij, & decreti diuini ex naturâ ſuâ antecedentem, nam ſi penderet ſuſpenſa à noſtro conſenſu, eò confugiendum eſſet Auguſtino, quod tamen certè non fecit, ac proinde non agnouit, ad id neceſſariam Aduerſariorum ſcientiam mediam, & ex illâ ſolutionem Argumenti, & ideo alio recurrit cap. ſexto, & culpæ hominis imputat, non acceptam perſeuerantiæ, vel auxilij gratiam efficacem. Ac proinde cap. 7. iuſtè eos corripi ait, quia ex bonâ in malam vitam ſuâ voluntate mutati ſunt. Licet verò rem ad prædeſtinationem ſecretam reuocet, cur his, non illis det perſeuerantiam, quibus dedit fidem, fatetur capite 8. ſe ignorare, quia inſcrutabilia ſunt iudicia Dei, ſaltem quoad promiſſionem diuinam lapſus in peccatum. Non tamen omnino excludit impedimentum culpæ concomitantis, & aliquo genere prioris: eam enim inſinuat cap. 11. hic verbis, *Poſſet primus homo permanere, ſi vellet, quia dederat adiutorium per quod poſſet, & ſine quo non poſſet perſeueranter manere, ſed quia noluit permanere, profectò eius culpa eſt, cuius meritum fuiſſet, ſi permanere voluiſſet.* Senſit ergo culpâ ſuâ non permanſiſſe, atque adeo ex culpâ efficax auxilium non habuiſſe; ideſt culpâ concomitante, & aliquo genere antecedente.

Ex iis Auguſtini locis colligit idem Author, ſi efficacia auxilij non conſtaret, niſi ex noſtro conſenſu, fruſtra Auguſtinum defatigatum in eâ ſoluendâ difficultate, quam profligare poterat vno verbo, ſi cum Aduerſariis conueniſſet, nempe hoc vnum ſupererat illi dicendum, quamvis idem pluribus detur auxilium, efficax tamen hoc tantum nomine euaſiſſe, quod vnus præuiſus ſit illi aſſenſiſſe,

& à reliquis fuiſſe abiectum: at non ita Auguſtinus, quin potiùs eiuſdem libri capite 12. auxilium efficax à ſufficienti diſtinguit, & in illud refert infallibilitatem in agendo, vt quamvis infirma ſit voluntas, illo tamen adiuta non deficiat; Ergo Auguſtinus efficaciam decreti non repetit ex præuiſo conſenſu, ſed ex omnipotentiſſimâ virtute Dei.

Eâdem obſeruatione ſubordinationis, ſeu anteceſſionis mutuæ auxilij diuini, & noſtri conſenſus ſoluit Argumentum moleſtiſſimum Aduerſariorum, quo probant tolli auxilium ſufficiens, ſi ad agendum efficax ſit neceſſarium, quo voluntas applicetur: ſummam verò Argumentationis, & Reſponſionis hâc formâ perſtringo

Eâdem ratione decretum, & auxilium efficax præuium, neceſſarium eſt voluntati ad ſuam operationem applicandæ, qua ignis proximitas exigitur ligno comburendo intra Sphæram vt dicitur actiuitatis: Atqui ſi ea deſit, proximitas ignis cum ligno, ſiue longiùs diſtet, quam ex innata virtute poſſit in illud agere, deeſt omnino illi vis ſufficiens ad comburendam ex merâ impotentiâ antecedenti, quòd eâ poſitâ diſtantiâ ex ſuo genere vim non habeat idoneam ad ligni combuſtionem; Ergo, ſi voluntati deſit auxilium, aut decretum efficax ad actum, ex merâ impotentiâ antecedenti, ab illo ceſſat, ac proinde nequit illi imputari, nec in laudem, nec in culpam, & verâ caret ad illum libertate.

Hoc Argumento complexus ſum, ac pene exhauſi omnem vim Argumentorum, quibus Aduerſarij nunquam deſinunt nos inceſſere, & iiſdem ferè armis Ianſenius, eiuſque aſſeclæ nos impetunt, fortè quòd eam cauſarum anteceſſionem, vel ignorent, vel aſpernentur, & Scholæ argutiis adcenſeant, à quibus putant abhorruiſſe ſanctos Patres, & alienum eſſe à Theologorum grauitate illis vti ad has difficultates euincendas. Sed quidquid ſit, cum hanc obſeruationem munitam Aduerſariorum ſuffragiis, ex verâ Philophiâ Peripateticâ, Theologicis etiam argumentis confirmatam deprompſerimus, & aliunde opportuniſſima ſit diſſoluendæ aliàs inſuperabili difficultati, non mihi religioni erit, ſi ſubiectæ quæſtioni adhibuero.

Nego itaque vtramque propoſitionem Argumenti: licet enim à ſimili in ſpeciem exemplo deductum ſit, vnde

totam vim ſuam habet, diſſimillimum tamen eſt, & voluntatem inter, & ignem diſcrimine conſtituto euaneſcet. Ideo igni longiùs à ligno ſemoto, quàm poſſit in illud agere, deeſt ad comburendum vis, quæ ſufficiens dici queat: quòd, cum ad comburendum lignum ſit tantùm comparatus, vis illi innata diſtantiâ, & remotione loci in totum ſuſpenditur, vt nihil agat, aut agere poſſit, quo à ligno comburendo ſibi ipſi ſit impedimento. Et ita inquit Ioannes à S. Thoma, etiam voluntati liberæ contingeret ex impotentiâ merè antecedenti libertati noxiâ, ſi nulla adeſſet applicatio ad aliquem actum, & ab omni omninò operatione ſuſpenderetur quem defectum Ioannes à S. Thoma vocat adæquatæ applicationis, ſeu ab omni actu abſceſſus, qui ſi contingeret, impotentiâ antecedenti, vrgeretur voluntas, & tum auxilio ſufficienti deſtitueretur, ſicut eâdem impotentia antecedenti premeretur intellectus, ſubſtractâ quacunque cogitatione etiam primâ: at ſecus eſt ſi applicatio, fuerit inadæquata; id eſt quæ non ſit data ad aliquem actum determinatum, licet non excludat applicationem ad omnes vniuerſim; plurimum verò differet, ſi adæquata, vel inadæquata deſit voluntati applicatio. Si enim priore vrgeatur voluntas, laborat merâ impotentiâ antecedenti, quæ nullo modo eſt in manu meâ, nec ex merâ voluntate oritur, atque ita ſi illâ caream, hoc accidit à voluntate extrinſecâ, & tum euadit mera impotentia antecedens actum voluntatis, non conſequens, quia nullus datur actus liber vi cuius tollatur huiuſmodi applicatio. At non ita ſe habet applicatio inadæquata quoad aliquem actum ſingularem, qui, cum voluntariè ſit elicitus, vi ipſiuſmet decreti & auxilij, eſt etiam voluntarius, & liber obex, ne alia detur operatio, & applicatio ad illam. Atque ita, ſi deſit, voluntaria erit, & conſequens; quia ſequitur ex actu voluntario, & ideò in manu mea eſt, nec deficit quidquam abſolutè neceſſarium ad primum actum, niſi quia volo.

Hinc eluceſcit diſcrimen voluntatem inter, & remotum à ligno ignem; quod enim igni deſit principium ſufficiens, non voluntati ad agendum, ex alio diſcrimine repetendum eſt, nempe quia ignis arctata ſit virtus ad vnum comburendi actum, & ſi ad illam deſit applicatio, ſeu proxi-

ſinitas loci, antecedenti impotentiâ, nullomodo conſequenti laborat, quia nullum ipſe ponit obicem, cum ad alium actum non ſit comparatus, quo priorem impediat. At longè ſecus ſe habet voluntas, quæ cum latiſſimè pateat, & plurium diuerſi generis actuum ſit principium, attenta vni liberè poteſt ſibi ipſi impedimento eſſe ad alios, ac proinde, ſi quæ ſit impotentia, naſcitur ex actuum diſſenſione, qui eodem momento elici nequeunt: quare hæc impotentia veriùs conſequens, quàm antecedens cenſenda eſt.

Et ſi contra vrgeas, auxilium, & decretum efficax, ſeu applicationem ex ipſis præire actui ſecundo, & ex illo negari applicationem ad alium actum, ac proinde, ſi deſit, impotentiam mere antecedentem eſſe, non conſequentem: Reſpondet ſubtiliſſimè Ioannes à ſancto Thoma, duo ſummè obſeruanda. Primum licet applicatio ad actum naturâ antecedat, non tamen negari applicationem ad oppoſitum ratione ſui, ſed actus ex illâ conſequuti. Quia duæ applicationes, ſi quid repugnantiæ habent, ab ipſis actibus mutuantur, ſicut diuerſi motus opponuntur ratione terminorum, in quos tendunt: Euidens enim eſt, huiuſmodi applicationes irritas fieri diſſenſione actuum, qui componi nequeant.

Et ſi iſtud non omnino ſatisfaciat lectori, adiungendum eſt alind opportunius, & efficacius Argumento eleuando, quod, licet auxilium datum ad aſſenſum v. g. antecedat ſecundum genus cauſæ efficientis, poſterius tamen eſſe aſſenſu ſecundum genus materiæ, & diſpoſitionis diſſenſus impatientis, ad quem ſubinde conſequitur auxilium, ſicut generatio nouæ formæ ad antiquæ corruptionem, & abſceſſum: atque ita ex voluntario actu conſequitur carentia auxilij efficacis ad actum oppoſitum.

Eadem ſolutione, ſeu mutuâ anteceſſione auxilij, & conſenſus noſtræ voluntatis, alias inſtantias depellit. Fateor hanc noſtram obſeruationem, & ad rem ſubiectam vſum, nonnullorum aciem & captum effugere; & in hac re obſcuriſſimâ nondum factum ſatis illis eſſe; ſed attendant velim, hoc Argumento contineri, quidquid controuerſia de prædeſtinatione de gratiâ, &c. habet caliginis & ſalebrarum; id tamen commodi habemus ex

ipſiſmet Aduerſariis, vt, ſi hæc cauſarum anteceſſio ſtet, & capiatur, difficultas deuicta ſit, quantum mortalis hæc conditio ad ignorantiam, & tenebras damnata patitur. Fortè illis depellendis aliquid noui illuceſcet: interim illud debemus duobus Eminentiſſimis ex Societate Cardinalibus, quorum dignitas eſt infrà eruditionem, vt minùs ſimus obnoxij perpetuis inſectationibus Theophili Rainaudi, aliorumque minus huic Theologo, quàm ſuperioribus diſſimilium. Rident Bannem, Aluarem, aliosque Thomiſtas, quòd fidem exigant ab iis, qui hanc concordiam auxilij efficacis, cum gratiâ negant ſe capere, aut intelligere poſſe. Verùm ſi fides vlla ſit Cardinalibus à me nominatis, qui máximam ſanè merentur, poteſt aliqua etiam vltra fidem interlucere euidentia, his duobus conſtitutis principiis, ſi ſtet mutua anteceſſio auxilium inter, & conſenſum noſtrum, ſeu inter iudicium vltimum practicum, ſeu electionem ſalua eſt libertas, & in tuto poſita ex Cardinali de Lugo: Atqui ex Bellarmino obtinet illa duplex anteceſſio: Ergo non ſolùm credi debet, ſed etiam intelligi, & capi poteſt concordia noſtræ libertatis cum iudicio practico, & auxilio efficaci, ex principiis D. Thomæ ab eius diſcipulis inita: ſi id tandem obſerues, hanc auxilij, imo & decreti diuini anteceſſionem non eſſe temporis, ſed naturæ, cauſalitatis ſecundum efficientiæ genus; cum nihil vetet ex Peripatetica Philoſophia, alio genere cauſæ conſequi; hinc manifeſtum erit, & euidens, probè conuenire efficaciam auxilij, & iudicij practici, cum libera noſtra operatione, Et cum ad hanc conſequatur carentia auxilij, & iudicij practicè efficacis ad actum oppoſitum, ſi ab illo ceſſemus, & abſtineamus, ſtabit ad illum vera potentia, nulla verò impotentia antecedens.

Hic omnibus accedunt verba Cardinalis de Lugo Diſp. 8. de Pœnitentiâ num. 169. *Saluatur ergo propriiſſima libertas cum prædeſtinatione, ſi ſemel admittatur poſſibilis mutua illa prioritas, & cauſalitas: quia pro illo priori, pro quo præcedit conſenſus prædeſtinationem, non intelligitur procedere à principio determinato, ſed ſolum à voluntate cum cognitione indifferenti: Ergo intelligitur procedere à principio potente vtrumque factum elicere.* Hactenus de Lugo. Id obſeruo, cautiſſime locutum, dum

ait, *non intelligi procedere pro illo priori*, nempe inſtanti àquo, conſenſus ſecundum genus vnum cauſæ præit; licet ſecundum aliud genus cauſæ efficientis, principium ſit determinatum; ideò dixit non intelligi, nec tamen abſolute negauit determinatum eſſe principium quocumque cauſarum ordine.

PARAGRAPHVS QVINTVS.

Ex Valentia depellitur accuſatio Caluiniſmi à concurſu ad peccatum.

PLVRIMVM debemus tribus, aut quatuor celeberrimis ex Societate Theologis, Bellarmino, de Lugo, & Vaſqueſio; cui addimus Turrianum Magiſtro conſentientem, vt in hac de anteceſſione cauſarum mutua ſecundum diuerſum genus, controuerſia horum omnium ope primam difficultatem de extincta libertate, de ſublato auxilio ſufficiēti, qua nos oppreſſos, nec reſpirare aut euadere nos poſſe inclamabat Carterius, effregimus: nec minus fauſtus, fœlixque nobis præſto eſt quintus vindex Gregorius Valentia, ad profligādam alteram accuſationem Caluiniſmi, à læſa ſanctitate Dei, ex prædefinitione actus peccaminoſi, & concurſu ad illum. Sed prius meum de hoc Scriptore à quo oppido adiuuandi ſumus, iudicium aperiam, collatione cum ſuperius nominatis. Sane differendi de rebus mixti generis, id eſt, quæ ad Theologiam Scholaſticam, & Controuerſam aduerſus hæreticos huius temporis pertinent, nullus eſt è Societate, imo nec forte vniuerſim Theologorum, audiendus magis Valentiâ, illique anteponendus.

Si has partes ſeiungamus, vincent ſubtilitate, & peritia in concertationibus Scholaſticis Valentiam, Vaſquez, Suares, & de Lugo. Par illi, & fortè ſuperior futurus eſt in diſputationibus aduerſus hæreticos Bellarminus. At ſi vtrumque pugnandi genus miſceamus; nulli ſuppar, & fortè cæteris eſt anteponendus: quia in Scholaſtica, quam multis annis Ingolſtadij docuit, exercitatior eſt Bellarmino, quam lego apud ipſius vitæ Scriptorem audiuiſſe tantum, nec vnquam docuiſſe in Scholis. Suarem

verò, Vaſquem, & Delugo quoad Theologiam controuerſam facile vincet: quia in Germaniâ Ingolſtadij magnam vitæ partem detriuit, & cum Lutheranis, ac Caluiniſtis diu multumque eſt exercitus hoc bello, à quo alij in Hiſpania, & Romæ ferè ſemper verſati, cum longius abfuerint, vix cum hæreticis manus conſeruerunt. Nullus verò dubitat, quin peritia diſputandi, ſicut & militandi, vſu, ſub ſole magis, quam in vmbrâ concertationibus comparetur.

Audiamus igitur Valentiam hac de re luculenter diſputãtem cum hæreticis, quorum vires cominus explorauerat, & mentem accuratius inquiſiuerat. Ille igitur Diſput. 1. quæſt. 19. puncto 3. aſſertione 4. ita de malo culpæ ſtatuit, *Deum nullo modo id velle neque per ſe neque per accidens*; neque ſubinde ad illud concurrere; cum eadem ſit concurſus & voluntatis ratio, & illum ex iſtâ metiri oporteat. Hanc ergo ſancit Concluſionem, communem apud omnes Catholicos, nullo excepto, contra Caluinum, & Caluiniſtas.

Sed antequam ad confirmandam aſſertionem accedat, obſeruandum monet circa conſtitutam Propoſitionem, quatuor conuenire inter Orthodoxos, & Hæreticos, præſertim recentiores (vt per parentheſim notat) & de vno controuerſiam eſſe. Conuenit primum inter omnes, malum culpæ, quâ malũ eſt formaliter, nec ſub humanam, nec diuinam voluntatem cadere. Secundo, omnes probant diſtinctionem actus peccati, vt eſt quid poſitiuum, vt ſubeſt malitiæ peccati, quaſi pars materialis, ad quam nulli negant, Deum vt primam & vniuerſaliſſimam cauſam voluntariè concurrere, quaſi ad effectum omnipotentiæ. Conſentiunt tertio malitiam culpæ, in ſe nullâ ratione in diuinam cadere voluntatem, nec præcepto aut conſilio poſſe probare indicere & ſuadere, Quarto denique conſentiunt, peccatum non poſſe in diuinam voluntatem ſic referri, vt peccare & malè agere dicatur.

His quatuor omnium conſenſu receptis, vnum ex Valentia ſupereſt caput, quo totam cum hæreticis controuerſiam reuocat: *Vtrum ſcilicet malum culpa in diuinam voluntatem cadere poßit, ſub aliqua ratione boni, qua contineatur aliquo reſpectu peccati, ad quodpiam bonum?*

Ita

Ita quidem, vt ſub tali ratione, verè & ex certâ intentione, & rectè atque iuſtè, Deus velit ipſum peccatum in ſe, tanquam obiectam quoddam materiale immediatum, & per ſe ſuæ voluntatis, & ad illud, etiam interdum hominem inuitet, atque ſtimulet. Hocque ſenſu interpretatur hic Theologus, in rimandâ hæreticorum mente verſatiſſimus, Antiquos Hæreticos Simonem Magum, Lutherum, Bucerum, Philippum Melanchthonem, aquâ impietate ait reſipuiſſe, ſed illi Caluinum, & Bezam mordicus adhæſiſſe, & fuiſſe immortuos. Quia malum culpæ æquant malo pœnæ: & ſicut iſtud, non ſolum Deus permittit, ſed iuſtiſſimè & veriſſimè vult, ſub ratione boni, ſeu reſpectus pœnæ, ad bonum diuinæ iuſtitiæ, atque adeò vt obiectum quoddam materiale diuinæ voluntatis; ita planè ſentiunt, non minùs malum culpæ quam pœnæ, ſub diuinam cadere voluntatem; idque ſatis conteſtatam fuiſſe demonſtrat Pater Cotonus Geneuam plagiariam, corrupto ex pſalmo 5. hoc verſu, *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*: ſic enim reddit verſio Geneuenſis, *Quoniam non eſt Deus cui placeat iniquitas*; quamvis illam velit ſenſu à Valentia explicato.

Hinc obſeruatum eſt diligenter à Valentia, Hæreticos & Caluiniſtas præſertim recentiores, quatuor præmiſſis ad aſſertionem hypotheſibus conuenire: quare innuit Antiquiores, Bezam, & Caluinum longius in errorem abreptos. Atque hæc fidem aſtruunt, iis, quæ diximus de Caluino, & Beza, à recentioribus eiuſdem Sectæ Scriptoribus derelicto, & emendato. Idem luculenter confirmat Becanus, perinde ac Valentia, aliis ex Societate Theologis, in concertationibus exercitatior aduerſus hæreticos, quibuſcum in Germania perpetuum bellum gerebat. Illi igitur, Caluino & Caluiniſtis improperanti impietatem, quæ in Deum regerit peccata, perinde ac pœnas, quod vtrumque malum velit, vt aliquam boni induit rationem, reſpondet lepide vnus ex Schola Caluini, ſubmouendam ex τὸ *Caluiniſta* vocabulis, vltimam ac tertiam partem *iſtis*, vt in vnum Caluinum, eiuſque aſſeclam Bezam redundet infamia huius erroris, quem cœteri omnes citant.

Ex cum Beza ſuæ impietati præſidium à D. Thoma quæſiuiſſet 2. parte Reſponſionis ſuæ ad acta colloquij Monpelgardenſis, illud valide extorquet, & eripit Valentia, reſponſione ad quintam obiectionem, veriſſiméque ait D. Thomæ ſenſa, dictaque, *nihil habere commune cum blaſphemia Bezæ*. Nam 1. parte quæſt. 49. art. 2. ad 2. & quæſt. 79. art. 1. ad 3. quæ loca citat Beza, Reſpondet, non eſſe controuerſiam de ipsâ entitate prauæ actionis, quam omnes cum D. Thoma, fatentur cadere ſub diuinam voluntatem, vt primam & vniuerſaliſſimam rerum cauſam: *Sed diſputari de ipsâmet deformitate culpa, quam D. Thoma orthodoxè negat eſſe à Deo vllo modo*, ſeu præuio, ſeu ſimultaneo concurſu agat: *Et Beza impiè affirmat, ſub commentitiâ, neſcio quâ ratione boni, à Deo eſſe; cum contendit, Deum illam deformitatem velle, nec ſolum velle permittere.*

Vides igitur interpretatione vnius è Societate Theologi, & in Controuerſiis exercitaſſimi, quò hæc tandem deducta ſit; nempe non minùs malum culpæ, quam pœnæ, aut quodlibet etiam aliud bonum, cadere ſub voluntatem diuinam: & ideo Melanchthon, cum in ea eſſet hæreſi, ſcripſit in caput 8. ad Rom. *Atque fuiſſe opus Dei proditionem Iudæ, ac conuerſionem Pauli:* quod retractauit. Ex eodem peruerſiſſimo errore, Caluinus, non alio ordine reprobationem ad pænam æternam, quam quò prædeſtinationem ad gloriam diſponit: quia perinde cenſet ad reprobi pœnam Deum peccata vt media velle, & eligere, vti bona opera ad gloriam conſequendam. Aquâ impietate obſeruauimus, nec abnuit Valentia, recentiores Caluiniſtas abhorrere. Quare ſi graue futurum ſit contra charitatem peccatum, Caluini Diſcipulos à Magiſtro quo Valentia eius mentem exponit ſenſu, ad nos deſciſcentes repellere; neſcio quo nomine appellem Eccleſiæ portionem non contemnendam, id eſt, totam Dominicanam Familiam, & quæ multo latius pateat, Scholam D. Thomæ, pluresque alios Catholicos, obtorto collo ad Caluini impietatem trahere, & protrudere, a quâ ne dum illi omnes, ſed eius Diſcipuli, & ipſemet Caluinus, ſtante natura humanâ & Angelicâ, longiſſimè receſſerint. Itaque, vt rem luculento exemplo illuſtrem, & concludam, interprete Va-

lentia, his in rebus fide digniſſimo; perinde Deus ad omne peccati genus, etiam cum difformitate ſumpti, comparatur; vti ex Theophilo Raynaudo poſt Origenem alias obſeruauimus, nos habere ad mendacium, alicuius commodi & vtilitatis causâ honeſtatum: vt perinde Deus quodlibet peccatum velit, & ad illud nos vrgeat, ſicuti licet nobis fraudem illam piam & mendacium fucatum vſurpare.

Præſummâ decretorum Pontificiorum reuerentiâ, quæ prohibent certam haberi fidem Pennæ Diario, caput maximè controuerſum, in quo poſita ſit efficacia gratiæ diſputare, alioſque ſecus ſentientes damnare; ab his omnibus abſtinui, multaque alia tacui, quæ ad Congregationes de Auxiliis ſpectabant, aliunde excerpta, quam ex Pœnnæ ſcriptis, ne ex illo hauſiſſe viderer. Quod Cardinalis Perronij ſenſum, de his Controuerſiis, audiui à viris fide dignis, omnino aliena, ab his quæ de illo relata ſunt, ſeu minus vera ſint, quæ circunferuntur, ſeu mutauerit ſententiam. Petri Leboſſu, ſcriptum quo propoſitiones plures Molinæ à Conſultoribus damnatæ continentur, cuius copiam mihi facturus erat vir quidam Religioſiſſimus, vnde potuiſſem hanc Diſputationem locupletare; ne quidem legere, aut videre mihi permiſi: ſed non credo mihi fraudi fore, aut vitio verſum iri, ſi ſuperiorum ex Societate Scriptorum teſtimoniis, addam poſtremum ex Ripalda tom. 2. Diſput. 113. ſect. 9. num. 33. quo mirum in modum Caluiniſmi inuidia à noſtrâ familiâ, & Schola depellitur, huius accuſationis origine Ripaldæ verbis explicatâ; quibus ingenuè fatetur, aliundè quam à vero, id eſt, à deffenſionis, aut verius vltionis neceſſitate, aut æſtu repetitam.

Ille igitur loco citato, ſic rem ordine narrat. *Bannes & plerique eius Diſcipuli, in publicis Diſputationibus, priuatiſque ſermonibus & ſcriptis, cœperunt, notare ſententiam illam* (Molinæ) *Pelagianam... contra Noſtri, vt notam Pelagianiſmi ſua ſententia vitarent, obiiciebant oppoſita notam Caluiniſmi.* Eiuſdem Diſputationis & ſectionis num. 55. ſcribit, ſexaginta Molinæ Propoſitiones in Congregatione de Auxiliis fuiſſe damnatas. Quæ laudando candore ſcribit Ripalda, certus

ſum, nos ſponte, nec vi etiam tormentorum dicturos plures eiuſdem inſtituti, ſed profundioris calliditatis Theologos. Ad quid enim duodecim hallucinationes, tantâ vi eloquentiæ, Salmanticenſibus, & Ioanni à S. Thomæ impactæ ſunt, & quæ ſcribunt inſomniis, & fabulæ de Pitagoræ peregrinatione ad montem Carmelum accenſita ſunt; niſi vt falſi ſuſpicio crearetur aliqua, iis quæ exertè & ingenuè ſcribit Ripalda, quibus ſimilia habet ſuo Apparatu Pereretius, vt inde agnoſcas interdum vitilitigatum eſſe his Diſputationibus, de rebus certis, & indubitatis.

Hoc etiam monui alias Lectorem, & iterum monitum volo, meis reſponſionibus deffendendam ſuſcepiſſe noſtram ſententiam, non iuxta mentem aut interpretationem Tuuiſſij & Anonymi; ſed ad Salmanticenſium, & Ioannis à S. Thoma ſenſum. Hinc factum eſt vt Diſputationes poſteriores duas, exactius expenderim; primam vero contra Tuiſſium vix attigerim, & alteram contra Tiphanum delibauerim tantum; quia non erat mei inſtituti, niſi Scholam noſtram tutari, & mihi graue damnum, aut vituperium impendiſſet, ſi hæretici vindicem egiſſem. Quod ad Tiphanum attinet, vno aut altero concordes, cum pluribus diſſentiremus, vix aliquot harum Diſputationum partes decurri. Et ſi quæ obiecta ſunt, quæ perinde illorum, ac noſtram ſententiam laceſſerent; communis tantum deffenſionis iure ac nomine, per tranſennam depuli, quod nihil meum conſilium remorarentur.

Addo etiam aliqua conſultò prætermiſſa, aut leuius perſtricta, quod ſcirem Patrem Gonet operosè iis reſpondiſſe, multis ſuorum librorum locis. Videri poterit Tomi 4. Diſput. 6. Art. 6. parag. 2. & ſequentibus, vbi fusè ſoluit Argumenta ex Diſputatione 1. cap. 6. quibus probatur libertatis eſſentiam conſtare indifferentiâ abſolutâ, quæ temperari nec âfinis ordine, nec ab immutabilitate, nec aliunde poſſit, citra libertatis excidium, de quibus nos tota Diſp. 1. Conſuli poteſt idem Author eiuſdem Diſputationis Art. 9. paragr. 2. vbi mentem Anſelmi de libertatis ratione explicat, de qua nos plura eiuſdem Diſputationis Sect. 2. vbi explicatur Anſelmi de libertate definitio, & diuiſio in tres gradus naturæ &c. Multis etiam

accurate depellit Tom. 3. Diſp. 8. Art. 4. paragr. 10. Caluiniſmi conſortium, ab extinctâ libertate, aut læsâ diuinâ ſanctitate, ex præuio concurſu ad quoſcunque actus, à quibus abſtinui, & malui, quid noui afferre, quam ab illo erudite tradita exſcribere, eandem vbique vt ſpero æquitatem ſeruaturus; quod nonadmodum difficile agnoſcet, quiſquis S. Doctoris, ne dum hoc Argumento, ſed aliis omnibus quæ verſat, in exhauſtam vbertatem explorauerit: ea enim eſt eius ingenij, & doctrinæ copia inexhauſta, vt ea quæ hinc deprompta ſunt, pars minima ſint, eorum quæ eruenda ſuperſunt. Quod vero ad iſtius de ſcientia Dei difficultatis, dignitatem & amplitudinem pertinet, vix materiam ſubigere, ne dicam exhaurire licuit. Sed cum retractandum ſit 2. noſtræ Theologiæ Analyticæ libro, nec iam dictorum iteratione fatigandus ſit Lectoris animus, noua S. Doctor ſuppeditabit, quibus has difficultates inſuperabiles iterum mollire tentabimus. Ad huius diſputationis calcem viſum eſt paucis aperire, quid noſtra Theologia Analytica D. Thoma Magiſtro meditemur.

PARÆNETICA

AD NOVVM QVADRVPLICIS Theologiæ Scholaſticæ, Controuerſæ, Ethicæ, & Scripturarum ſtudium & vſum D. Thoma Magiſtro.

FELICITATI imputo; (Chriſtiane & erudite Lector,) quòd à priuato Inſtituti Religioſi ac bonæ mentis ſtudio, (quo nihil prius & antiquius nobis eſſe debet,) ſi quid otij reliquum fuit, ſi quid ſubduxi temporis; id totum lectionibus Scholæ, aut concertationibus aduerſus hæreticos huius regni & ſæculi, aut ad populum concionibus, mihi impenſum abierit; non alio conſilio aut operæ pretio, quàm nè fruſtra aut falsò Diuorum Dominici & Thomæ Diſcipulis annumerarer. Neque enim ita aut mei cœcus amor, vel ſuſcepti laboris ignoratio mihi imponit; quin apertè agnoſcam & præ me feram, nedùm multiplici huic Theologiæ docendæ, ſed vel Vni addiſcendæ, longiſſimè me imparem; méque temeritatis arguam, quòd has omnes Diſciplinas vno titulo iunctas ſuſceperim explicandas. Verùm ad-

uerſus has proprij ſenſus, aut publicas accuſationes me in tuto eſſe credam, & etiam largè ſolabor, hac vna deffenſione: me vltra facultatem aliquid tentaſſe, & infirmitatis oblitum, ne officio deeſſem, & in nomen (quod profiteor) Dominicani & Thomiſtæ Theologi negligentiâ peccarem. Magnam planè nobis Perſonam imponit D. Dominici inſtitutio & D. Thomæ Schola; quorum cum alterum fidei zelo & poteſtate Petri, alterum Pauli Sapientiâ Deus donarit; quas vterque Apoſtolici Spiritus impleuêre partes, filiis hæreditario iure vel onere datæ ſunt; quas niſi ſpurij & degeneres eſſe velimus, ſummâ curâ nos obire, ac illis immori oportet. Et quamvis nullum Chriſtianæ Pietatis & Sapientiæ munus in his præclariſſimis Ducibus deſideres: præſtant tamen & prælucent maximè, Scholæ Magiſterio, Hæreſum excidio & victoriis, ac Verbi diuini Miniſterio. In vno D. Thoma Platonem & Ariſtotelem Chriſtianorum omnia Lycea & Academiæ amplectuntur, tanto conſenſu, vt omnes ſibi aſſertum velint. In D. Dominico Pæconem & Vindicem acerrimum agnoſcit Eccleſia, tum illuſtrì Titulo quò eius inſtitutum ornauit, tum authoritate collatâ in hæreticos inquirendi. Itaque tria hæc exercitationum genera, quæ vel ad palæſtram & pugnam in Scholis ſub vmbrâ, vel ſub ſole aduerſus hæreticos, vel ad concionatorium munus pertinet, tanquam Patrimonium Parentum labore partum, & per Deceſſorum manus traditum, ſibi colendum ac fruendum, quiſque Dominicanæ & Thomiſticæ Familiæ Alumnus, iurè

vindicare poteſt. Nos etiam Illuſtriſſimorum Procerum filij, quamvis abortiui hæreditatem adiuimus; quæ nihil decreſcit fratrum numero, nec ſic diuiditur vt exiguum in ſingulos cadat: ad vnumquemque tota peruenire poteſt, ſicque indiuiſa partibus vix ſeiungitur, & tam tota omnium eſt, quam ſingulorum cuiuſque inſtituti.

Partes legitimi Theologi.

HÆc fortè Titulum noſtri operis ab audaciæ, & temeritatis notâ, vindicabunt apud cordatum Lectorem; quòd maiora nedùm meis, ſed etiam humanis viribus, in me recipiam præſtanda. Quis enim, non dicam ſtudio & diligentiâ, ſed ne cogitatione quidem conſequi, vel amplecti poſſit, vaſtam illam Quadruplicis Theologiæ & immenſam amplitudinem, quam (velut Oceanum in ſcrobem) in anguſtias alicuius Compendij deriuandam, & cogendam aggredior? Sed qui hac Cenſoria ſeueritate mecum agunt; certè de rigore remittent, ſi attenderint harum Diſciplinarum cognationem, ac neceſſitudinem penè indiuiduam; vt breuiùs omnes aſſequare, quàm ſingulas ſecteris. Tota ſiquidem ſtat conuenientiâ Partium: quas ſi diuiſeris, non debilitabis modò, ſed labefactabis. Neque enim credas velim, Theologiæ vitam & rigorem conſtare viliſſimorum more ſerpentum, qui victitent etiam diſſecti: ſed nobiliſſimorum inſtar animantium, quæ diuiſiſſe, funditùs peremiſſe ſit. Ac multò veriùs in hanc ſacram Doctrinam, quàm in humanam conuenit,

quod de Philoſophia Tullius: difficile in ea eſſe, pauca ei eſſe nota, cui non ſint aut pleraque aut omnia; nam nec pauca, niſi è multis, eligi poſſunt: nec qui pauca percipit, non item reliqua eodem ſtudio proſequetur.

Nec facilè potero inuidiam Tituli amoliri, niſi quam animo concepi, huius Sacræ Triadis Theologicæ cognationem in omnes vitæ Humanæ & Chriſtianæ vſus indiuulſam, tuis oculis (erudite Lector) ſubjecero. Non dubito, omnes quibus diſciplinarum Encyclopædia abſoluitur, ſcientias & artes maximis in totum genus humanum meritis abundare & variis exuberare beneficiis. At quis neget vel vnam Theologiam plura reliquis omnibus, vel commoda Reip. conferre vel ſubire diſcrimina; & vti latiùs vſu patet, ita dignitate ac meritis præſtare? Quas ſingulæ curas aut laudes partiuntur; vna Theologia auctas exaggeratáſque habet omnes, & ad cumulum multò plures addit. Depellit Ars Medica morbos corporis: Iuriſprudentia lites morbis longè grauiores dirimit & compeſcit: Soſpitatem illa, pacem & tranquillitatem iſta mortalibus ægris impertitur. Hæc beneficia, licet per ſe maxima, ſi Theologiæ meritis conferas, modica ſunt ac penè nulla. Quid enim corporis incolumitas (quæ operæ pretium eſt Medicinæ) ad ſalutem animorum quos vna Theologia curat? Quid temporaria Reip. tranquillitas (quam Iuriſprudentia ſemotis litium tumultibus, ſeruat & tuetur) ad æternam Eccleſiæ pacem, quam depulſâ vitiorum & hæreſum peſte ſancit ac firmat Theologia? At Iuriſpru-

verò, Vaſquem, & Delugo quoad Theologiam controuerſam facile vincet: quia in Germaniâ Ingolſtadij magnam vitæ partem detriuit, & cum Lutheranis, ac Caluiniſtis diu multumque eſt exercitus hoc bello, à quo alij in Hiſpania, & Romæ ferè ſemper verſati, cum longius abfuerint, vix cum hæreticis manus conſeruerunt. Nullus verò dubitat, quin peritia diſputandi, ſicut & militandi, vſu, ſub ſole magis, quam in vmbrâ concertationibus comparetur.

Audiamus igitur Valentiam hac de re luculenter diſputãtem cum hæreticis, quorum vires cominus explorauerat, & mentem accuratius inquiſiuerat. Ille igitur Diſput. 1. quæſt. 19. puncto 3. aſſertione 4. ita de malo culpæ ſtatuit, *Deum nullo modo id velle neque per ſe neque per accidens*; neque ſubinde ad illud concurrere; cum eadem ſit concurſus & voluntatis ratio, & illum ex iſtâ metiri oporteat. Hanc ergo ſancit Concluſionem, communem apud omnes Catholicos, nullo excepto, contra Caluinum, & Caluiniſtas.

Sed antequam ad confirmandam aſſertionem accedat, obſeruandum monet circa conſtitutam Propoſitionem, quatuor conuenire inter Orthodoxos, & Hæreticos, præſertim recentiores (vt per parentheſim notat) & de vno controuerſiam eſſe. Conuenit primum inter omnes, malum culpæ, quâ malũ eſt formaliter, nec ſub humanam, nec diuinam voluntatem cadere. Secundo, omnes probant diſtinctionem actus peccati, vt eſt quid poſitiuum, vt ſubeſt malitiæ peccati, quaſi pars materialis, ad quam nulli negant, Deum vt primam & vniuerſaliſſimam cauſam voluntariè concurrere, quaſi ad effectum omnipotentiæ. Conſentiunt tertio malitiam culpæ, in ſe nullâ ratione in diuinam cadere voluntatem, nec præcepto aut conſilio poſſe probare indicere& ſuadere, Quarto denique conſentiunt, peccatum non poſſe in diuinam voluntatem ſic referri, vt peccare & malè agere dicatur.

His quatuor omnium conſenſu receptis, vnum ex Valentia ſupereſt caput, quo totam cum hæreticis controuerſiam reuocat: *Vtrum ſcilicet malum culpa in diuinam voluntatem cadere poſſit, ſub aliqua ratione boni, qua contineatur aliquo reſpectu peccati, ad quodpiam bonum:*

Ita

Ita quidem, vt ſub tali ratione, verè & ex certâ intentione, & rectè atque iuſtè, Deus velit ipſum peccatum in ſe, tanquam obiectam quoddam materiale immediatum, & per ſe ſuæ voluntatis, & ad illud, etiam interdum hominem inuitet, atque ſtimulet. Hocque ſenſu interpretatur hic Theologus, in rimandâ hæreticorum mente verſatiſſimus, Antiquos Hæreticos Simonem Magum, Lutherum, Bucerum, Philippum Melanchthonem, aquâ impietate ait reſipuiſſe, ſed illi Caluinum, & Bezam mordicus adhæſiſſe, & fuiſſe immortuos. Quia malum culpæ æquant malo pœnæ: & ſicut iſtud, non ſolum Deus permittit, ſed iuſtiſſimè & veriſſimè vult, ſub ratione boni, ſeu reſpectus pœnæ, ad bonum diuinæ iuſtitiæ, atque adeò vt obiectum quoddam materiale diuinæ voluntatis; ita planè ſentiunt, non minùs malum culpæ quam pœnæ, ſub diuinam cadere voluntatem; idque ſatis conteſtatam fuiſſe demonſtrat Pater Cotonus Geneuam plagiariam, corrupto ex pſalmo 5. hoc verſu, *quoniam non Deus volens iniquitatem tu es*: ſic enim reddit verſio Geneuenſis, *Quoniam non eſt Deus cui placeat iniquitas*; quamvis illam velit ſenſu à Valentia explicato.

Hinc obſeruatum eſt diligenter à Valentia, Hæreticos & Caluiniſtas præſertim recentiores, quatuor præmiſſis ad aſſertionem hypotheſibus conuenire: quare innuit Antiquiores, Bezam, & Caluinum longius in errorem abreptos. Atque hæc fidem aſtruunt, iis, quæ diximus de Caluino, & Beza, à recentioribus eiuſdem Sectæ Scriptoribus derelicto, & emendato. Idem luculenter confirmat Becanus, perinde ac Valentia, aliis ex Societate Theologis, in concertationibus exercitatior aduerſus hæreticos, quibuſcum in Germania perpetuum bellum gerebat. Illi igitur, Caluino & Caluiniſtis improperanti impietatem, quæ in Deum regerit peccata, perinde ac pœnas, quod vtrumque malum velit, vt aliquam boni induit rationem, reſpondet lepide vnus ex Schola Caluini, ſubmouendam ex τῷ *Caluiniſta* vocabulis, vltimam ac tertiam partem *iſtis*, vt in vnum Caluinum, eiuſque aſſeclam Bezam redundet infamia huius erroris, quem cœteri omnes citant.

lentia, his in rebus fide digniſſimo; perinde Deus ad omne peccati genus, etiam cum difformitate ſumpti, comparatur; vti ex Theophilo Raynaudo poſt Origenem alias obſeruauimus, nos habere ad mendacium, alicuius commodi & vtilitatis causâ honeſtatum: vt perinde Deus quodlibet peccatum velit, & ad illud nos vrgeat, ſicuti licet nobis fraudem illam piam & mendacium fucatum vſurpare.

Præſummâ decretorum Pontificiorum reuerentiâ, quæ prohibent certam haberi fidem Pennæ Diario, caput maximè controuerſum, in quo poſita ſit efficacia gratiæ diſputare, alioſque ſecus ſentientes damnare; ab his omnibus abſtinui, multaque alia tacui, quæ ad Congregationes de Auxiliis ſpectabant, aliunde excerpta, quam ex Pœnnæ ſcriptis, ne ex illo hauſiſſe viderer. Quod Cardinalis Perronij ſenſum, de his Controuerſiis, audiui à viris fide dignis, omnino aliena, ab his quæ de illo relata ſunt, ſeu minus vera ſint, quæ circunferuntur, ſeu mutauerit ſententiam. Petri Leboſſu, ſcriptum quo propoſitiones plures Molinæ â Conſultoribus damnatæ continentur, cuius copiam mihi facturus erat vir quidam Religioſiſſimus, vnde potuiſſem hanc Diſputationem locupletare; ne quidem legere, aut videre mihi permiſi: ſed non credo mihi fraudi fore, aut vitio verſum iri, ſi ſuperiorum ex Societate Scriptorum teſtimoniis, addam poſtremum ex Ripalda tom. 2. Diſput. 113. ſect. 9. num. 33. quo mirum in modum Caluiniſmi inuidia ânoſtrâ familiâ, & Schola depellitur, huius accuſationis origineRipaldæ verbis explicatâ; quibus ingenuè fatetur, aliundè quam à vero, id eſt, à deffenſionis, aut verius vltionis neceſſitate, aut æſtu repetitam.

Ille igitur loco citato, ſic rem ordine narrat. *Bannes & plerique eius Diſcipuli, in publicis Diſputationibus, priuatiſque ſermonibus & ſcriptis, cœperunt, notare ſententiam illam* (Molinæ) *Pelagianam... contra Noſtri, vt notam Pelagianiſmi ſua ſententia vitarent, obiiciebant oppoſita notam Caluiniſmi.* Eiuſdem Diſputationis & ſectionis num. 55. ſcribit, ſexaginta Molinæ Propoſitiones in Congregatione de Auxiliis fuiſſe damnatas. Quæ laudando candore ſcribit Ripalda, certus

ſum, nos ſponte, nec vi etiam tormentorum dicturos plures eiuſdem inſtituti, ſed profundioris calliditatis Theologos. Ad quid enim duodecim hallucinationes, tantâ vi eloquentiæ, Salmanticenſibus, & Ioanni à S. Thomæ impactæ ſunt, & quæ ſcribunt inſomniis, & fabulæ de Pitagoræ peregrinatione ad montem Carmelum accenſita ſunt; niſi vt falſi ſuſpicio crearetur aliqua, iis quæ exertè & ingenuè ſcribit Ripalda, quibus ſimilia habet ſuo Apparatu Pereretius, vt inde agnoſcas interdum vitilitigatum eſſe his Diſputationibus, de rebus certis, & indubitatis.

Hoc etiam monui alias Lectorem, & iterum monitum volo, meis reſponſionibus deffendendam ſuſcepiſſe noſtram ſententiam, non iuxta mentem aut interpretationem Tuuiſſij & Anonymi; ſed ad Salmanticenſium, & Ioannis à S. Thoma ſenſum. Hinc factum eſt vt Diſputationes poſteriores duas, exactius expenderim: primam vero contra Tuiſſium vix attigerim, & alteram contra Tiphanum delibauerim tantum; quia non erat mei inſtituti, niſi Scholam noſtram tutari, & mihi graue damnum, aut vituperium impendiſſet, ſi hæretici vindicem egiſſem. Quod ad Tiphanum attinet, vno aut altero concordes, cum pluribus diſſentiremus, vix aliquot harum Diſputationum partes decurri. Et ſi quæ obiecta ſunt, quæ perinde illorum, ac noſtram ſententiam laceſſerent; communis tantum deffenſionis iure ac nomine, per tranſennam depuli, quod nihil meum conſilium remorarentur.

Addo etiam aliqua conſultò prætermiſſa, aut leuius perſtricta, quod ſcirem Patrem Gonet operosè iis reſpondiſſe, multis ſuorum librorum locis. Videri poterit Tomi 4. Diſput. 6. Art. 6. parag. 2. & ſequentibus, vbi fusè ſoluit Argumenta ex Diſputatione 1. cap. 6. quibus probatur libertatis eſſentiam conſtare indifferentiâ abſolutâ, quæ temperari nec â finis ordine, nec ab immutabilitate, nec aliunde poſſit, citra libertatis excidium, de quibus nos tota Diſp. 1. Conſuli poteſt idem Author eiuſdem Diſputationis Art. 9. paragr. 2. vbi mentem Anſelmi de libertatis ratione explicat, de qua nos plura eiuſdem Diſputationis Sect. 2. vbi explicatur Anſelmi de libertate definitio, & diuiſio in tres gradus naturæ &c. Multis etiam

accurate depellit Tom. 3. Diſp. 8. Art. 4. paragr. 10. Caluiniſmi conſortium, ab extinctâ libertate, aut læsâ diuinâ ſanctitate, ex præuio concurſu ad quoſcunque actus; à quibus abſtinui, & malui, quid noui afferre, quam ab illo erudite tradita exſcribere, eandem vbique vt ſpero æquitatem ſeruaturus; quod nonadmodum difficile agnoſcet, quiſquis S. Doctoris, ne dum hoc Argumento, ſed aliis omnibus quæ verſat, in exhauſtam vbertatem explorauerit: ea enim eſt eius ingenij, & doctrinæ copia in exhauſta, vt ea quæ hinc deprompta ſunt, pars minima ſint, eorum quæ eruenda ſuperſunt. Quod vero ad iſtius de ſcientia Dei difficultatis, dignitatem & amplitudinem pertinet, vix materiam ſubigere, ne dicam exhaurire licuit. Sed cum retractandum ſit 2. noſtræ Theologiæ Analyticæ libro, nec iam dictorum iteratione fatigandus ſit Lectoris animus, noua S. Doctor ſuppeditabit, quibus has difficultates inſuperabiles iterum mollire tentabimus. Ad huius diſputationis calcem viſum eſt paucis aperire, quid noſtra Theologia Analytica D. Thoma Magiſtro meditemur.

PARÆNETICA

AD NOVVM QVADRVPLICIS Theologiæ Scholaſticæ, Controuerſæ, Ethicæ, & Scripturarum ſtudium & vſum D. Thoma Magiſtro.

FELICITATI imputo; (Chriſtiane & erudite Lector,) quòd à priuato Inſtituti Religioſi ac bonæ mentis ſtudio, (quo nihil prius & antiquius nobis eſſe debet,) ſi quid otij reliquum fuit, ſi quid ſubduxi temporis; id totum lectionibus Scholæ, aut concertationibus aduerſus hæreticos huius regni & ſæculi, aut ad populum concionibus, mihi impenſum abierit; non alio conſilio aut operæ pretio, quàm nè fruſtra aut falsò Diuorum Dominici & Thomæ Diſcipulis annumerarer. Neque enim ita aut mei cœcus amor, vel ſuſcepti laboris ignoratio mihi imponit; quin apertè agnoſcam & præ me feram, nedùm multiplici huic Theologiæ docendæ, ſed vel Vni addiſcendæ, longiſſimè me imparem; méque temeritatis arguam, quòd has omnes Diſciplinas vno titulo iunctas ſuſceperim explicandas. Verùm ad-

uerſus has proprij ſenſus, aut publicas accuſationes me in tuto eſſe credam, & etiam largè ſolabor, hac vna deffenſione: me vltra facultatem aliquid tentaſſe, & infirmitatis oblitum, ne officio deeſſem, & in nomen (quod profiteor) Dominicani & Thomiſtæ Theologi negligentiâ peccarem. Magnam planè nobis Perſonam imponit D. Dominici inſtitutio & D. Thomæ Schola; quorum cum alterum fidei zelo & poteſtate Petri, alterum Pauli Sapientiâ Deus donarit; quas vterque Apoſtolici Spiritus impleuêre partes, filiis hæreditario iure vel onere datæ ſunt; quas niſi ſpurij & degeneres eſſe velimus, ſummâ curâ nos obire, ac illis immori oportet. Et quamvis nullum Chriſtianæ Pietatis & Sapientiæ munus in his præclariſſimis Ducibus deſideres: præſtant tamen & prælucent maximè, Scholæ Magiſterio, Hæreſum excidio & victoriis, ac Verbi diuini Miniſterio. In vno D. Thoma Platonem & Ariſtotelem Chriſtianorum omnia Lycea & Academiæ amplectuntur, tanto conſenſu, vt omnes ſibi aſſertum velint. In D. Dominico Pæconem & Vindicem acerrimum agnoſcit Eccleſia, tum illuſtri Titulo quò eius inſtitutum ornauit, tum authoritate collatâ in hæreticos inquirendi. Itaque tria hæc exercitationum genera, quæ vel ad palæſtram & pugnam in Scholis ſub vmbrâ, vel ſub ſole aduerſus hæreticos, vel ad concionatorium munus pertinet, tanquam Patrimonium Parentum labore partum, & per Deceſſorum manus traditum, ſibi colendum ac fruendum, quiſque Dominicanæ & Thomiſticæ Familiæ Alumnus, iurè

vindicare poteſt. Nos etiam Illuſtriſſimorum Procerum filij, quamvis abortiui hæreditatem adiuimus; quæ nihil decreſcit fratrum numero, nec ſic diuiditur vt exiguum in ſingulos cadat: ad vnumquemque tota peruenire poteſt, ſicque indiuiſa partibus vix ſeiungitur, & tam tota omnium eſt, quam ſingulorum cuiuſque inſtituti.

Partes legitimi Theologi.

HÆc fortè Titulum noſtri operis ab audaciæ, & temeritatis notâ, vindicabunt apud cordatum Lectorem; quòd maiora nedùm meis, ſed etiam humanis viribus, in me recipiam præſtanda. Quis enim, non dicam ſtudio & diligentiâ, ſed ne cogitatione quidem conſequi, vel amplecti poſſit, vaſtam illam Quadruplicis Theologiæ & immenſam amplitudinem, quam (velut Oceanum in ſcròbem) in anguſtias alicuius Compendij deriuandam, & cogendam aggredior? Sed qui hac Cenſoria ſeueritate mecum agunt; certè de rigore remittent, ſi attenderint harum Diſciplinarum cognationem, ac neceſſitudinem penè indiuiduam; vt breuiùs omnes aſſequare, quàm ſingulas ſecteris. Tota ſiquidem ſtat conuenientiâ Partium: quas ſi diuiſeris, non debilitabis modò, ſed labefactabis. Neque enim credas velim, Theologiæ vitam & rigorem conſtare viliſſimorum more ſerpentum, qui victitent etiam diſſecti: ſed nobiliſſimorum inſtar animantium, quæ diuiſiſſe, funditùs peremiſſe ſit. Ac multò veriùs in hanc ſacram Doctrinam, quàm in humanam conuenit,

quod de Philoſophia Tullius : difficile in ea eſſe, pauca ei eſſe nota, cui non ſint aut pleraque aut omnia; nam nec pauca, niſi è multis, eligi poſſunt : nec qui pauca percipit, non item reliqua eodem ſtudio proſequetur.

Nec facilè potero inuidiam Tituli amoliri, niſi quam animo concepi, huius Sacræ Triadis Theologicæ cognationem in omnes vitæ Humanæ & Chriſtianæ vſus indiuulſam, tuis oculis (erudite Lector) ſubjecero. Non dubito, omnes quibus diſciplinarum Encyclopædia abſoluitur, ſcientias & artes maximis in totum genus humanum meritis abundare & variis exuberare beneficiis. At quis neget vel vnam Theologiam plura reliquis omnibus, vel commoda Reip. conferre vel ſubire diſcrimina; & vti latiùs vſu patet, ita dignitate ac meritis præſtare? Quas ſingulæ curas aut laudes partiuntur; vna Theologia auctas exaggeratáſque habet omnes, & ad cumulum multò plures addit. Depellit Ars Medica morbos corporis : Iuriſprudentia lites morbis longè grauiores dirimit & compeſcit : Soſpitatem illa, pacem & tranquillitatem iſta mortalibus ægris impertitur. Hæc beneficia, licet per ſe maxima, ſi Theologiæ meritis conferas, modica ſunt ac penè nulla. Quid enim corporis incolumítas (quæ operæ pretium eſt Medicinæ) ad ſalutem animorum quos vna Theologia curat? Quid temporaria Reip. tranquillitas (quam Iuriſprudentia ſemotis litium tumultibus, ſeruat & tuetur) ad æternam Eccleſiæ pacem, quam depulsâ vitiorum & hæreſum peſte ſancit ac firmat Theologia? At Iuriſpru-

dentia Patronos peragendis reis aut inſontibus tutandis inſtituit, Iuri probè adminiſtrando Magiſtratus efformat, regendis imperio populis aut Principibus conſilio dirigendis Politicos docet: nullum eſt hominum genus, in quod illa Beneficiorum à Iuriſprudentia, velut à perenni fonte, non profluat ac deriuetur varietas & multitudo. Verùm licet hac gloriâ eſſloreſcat: Theologiæ ſponte concedet; ſeu beneficiorum in eas numerum, ſeu attendas magnitudinem. Illa forum cauſidicis, Tribunalia Iudicibus implet. Hæc Eccleſiaſtes ſapientiſſimos & altioris ac interni ſubſellij iudices Eccleſiæ miniſtrat. Illa Regum ac Imperatorum edicta, ſapientum cōſulta commentatur: Hæc in Scripturis Sacris, legibus diuinis interpretandis tota verſatur. Illá populis Præpoſitos, Regibus Conſiliarios ad Reip. tranquillitatem commodat: Hæc Paſtores ac Principes Eccleſiæ ad æternam omnium ſalutem è ſinu ſuo largiſſimè effundit. Illa iuris humani, fidei publicæ propugnatores contrà malas aſtutiæ aut nequitiæ artes armat: Iſta fortiſſimos fidei diuinæ Pugiles hæreticorum furori ac veſaniæ opponit.

Hac luculenta Theologiæ cæterarúmque ſcientiarum collatione conſtat, quàm arduum ſit, quàm immenſum munus, quàm humanis viribus impar, Theologiæ ſtudioſi aut Profeſſoris. Has enim omnes, quas enumeraui, & multò plures partes implendas habet: ſi cui deſit, officio deeſt quod ſuſcepit, & quod ipſo nomine Theologi profitetur. Hinc popularem & craſſum nonnullorum errorem refellas, qui Theologiæ vnicum aut certè præcipuum munus cen-

ſent, quibuſdam immorari,ac penè immori diſputationum tricis; quique præſtantiſſimâ omnium Diſciplinarum ad oſtentationem ſubtilitatis & ſcientiæ, non ad vitæ legem, abutuntur. His vnum ſtudium, litigare: ſicut quibuſdam canibus, latrare. Si ab Diſputationis & Scholæ diſtinctiunculis ad grauiora negotia, ad curandos animos, ad docendos aut regendos populos, ad interpretandas Scripturas, aut ad refellendos hæreticos auoces: videas loquaciſſimos in concertationibus Scholaſticis,in concionibus vel mutos, vel ineptos, ſe ridendos propinare. Videas in otio litterario & in vmbra pugnaciſſimos, in luce aduerſus hæreticos inermes & ignauos ad mulierculæ impetum turpiter arma & clypeum abjicere. Videas in Ariſtotele acutos,in Paulo vel Salomone interpretando plumbeos,aut ſtupidos hærere ad aperti loci ſenſum. Illi Theologiam honeſtiùs neglexiſſent, quàm vendant: cuius ſanctiſſimum nomen (quaſi Diſputare, non viuere aut aliud ſerium agere doceat) paſſim apud ſapientes traducunt. At verus Theologiæ alumnus, etſi argutias non neſciat, in his tamen operæ pretium non ponit: ſed per omnes ampliſſimæ Diſciplinæ partes latè vagatur; atque illâ Duce & Magiſtrâ, Scripturæ ſenſus rimatur & aperit, hæreticorum refellit inſaniam, ſalutaria documenta ſeligit,quibus populos imbuat, & ad omne munus Eccleſiaſticum ita verſatile ingenium parat & efformat, vt illum Eccleſia loco teli,promptuarij,& armamentarij repoſitum habeat. Vides hîc veris coloribus delineatam Theologiæ Tabellam. Fateor me qualemcum-

que huiuſmodi rerum vſum habere, vnde hauſi quæ toto hoc opere traditurus ſum. Vbi enim per plures annos Diſcipuli aut Præceptoris officio functus, diuinæ illi Sapientiæ docenti operatus ſum: Vtentem ad varia miniſteria, ad animorum remedia, ad populorum inſtitutionem, ad bonæ mentis ſtudia, ad Scripturarum interpretationem adhibui; & aliquali eius præſidio munitus, ad populum conciones habui, hæreticos variis locis, verbo, ſcripto laceſſiui, illorum caſtra aggreſſus ſum, vires & artes tentaui. His experimentis, quam concepi animo, veri Theologi Ideam toto hoc opere exhibitum ibo.

Verùm hæc, inquis, inuidiam huius Tractationis conflant & augent, potiùs quàm auertant. Quis enim mortalium citra temeritatem hoc Theologiæ Promptuarium inhauſtum ad omnes Eccleſiaſticæ Diſciplinæ ac militiæ vſus ſuis ſumptibus, ſuo ingenio, apparandum ſuſcipiat? Abſit vt id mihi aſſumam, vel aliis pollicear: qui ingenij ac induſtriæ inopiâ ab illa beatiſſima vbertate & copia, quâ Theologum inſtrui conuenit, longiùs abſum; quàm qui ad diem viuit Mendicus, à gaza & opulentia Regia. Sed quid mali, quid culpæ fuerit; ſi ad extruendam Theologiæ hanc Ædem Sacram aut munitam Arcem ditiores me prouocem? Si ligna ſecem aut aptem? Si lapides comportem? Si aliquot minuta in ſumptus conferam? Si variis experimentis & animaduerſionibus iter ad ſapientiam muniam? Si nouis argumentis, ſi noua methodo, totis viribus Rem Chriſtianam adiutum eam? Cùm harum rerum aliqualem vſum habuerim;

nonnulla etiam, in has omnes Theologiæ Partes, interdum poſito in arena & vt gladiatori noua conſilia occurrere mihi. Hæc & alia id genus, quæ paraui, hîc depromo: An verò aliqua lux rebus fidei huiuſmodi inuentis accedat, aliorum eſto iudicium; dum, quæ in has Theologiæ Partes meditatus ſum, aut illuxere, paucis aperiam.

Theologiæ Scholaſticæ Summa & Analyſis.

PRIMVM damus Theologiam Scholaſticam noua Methodo breuiorem, nec fortè minùs apertam aut accuratam. Illius Analyſim vniuerſam tentamus: quâ omnes huius ſcientiæ concluſiones inter ſe aut communi principio annectimus, ordine altè repetito ab illo ſingulari Dei Nomine quod ipſe ſibi impoſuit & Moyſem docuit: Ego ſum qui ſum: quod Diuinitatis æmulum Cacodæmon ſibi vindicauit & delphico templo inſcribendum curauit hoc verbulo, Εἶ; quaſi vellet dicere, qui eſt, hîc colitur: vt mirum ſit vaſtiſſimam Theologiæ molem per omnes partes, quâ latiſſimè patet, duplici littera, vnâ ſyllabâ, quaſi cœleſti diffluuio, coagmentari & (vt ita dicam) ferruminari potuiſſe. Atqui totius operis ſummam & præcipuam dotem in hoc glutino partium ſibi aut communibus principiis appendentium repono. Cæterorum pleraque apud Authores obuia ſunt, (plurimi enim ita ſenſu & verbis conueniunt, vt iures omnia ſibi aut commodaſſe, aut præripuiſſe:) at nullus

(quod ſciam) hanc partium conſenſionem tentauit aut curauit; quâ tamen conſtare puto ſententiarum pondus, concluſionum firmitatem, ipſam denique Demonſtrationis vim reſolutoriam, quæ vna ſcientiam efficit & abſoluit. At, inquies, ſi ea ſit dos & energia huius methodi Reſolutoriç, vt inde tota ratio ſcientiæ conſtet. Quî fieri poteſt, neglectam vel omiſſam ab omnibus fere Theologis, à te vno inuentam; quaſi cæteri inertem ſcientiarum molem compegerint, quam tu iſtâ Analyſi diſtinguas & ornes? Bona verba. Quis neget, quotquot ſcientias tradidere, iſta arte vſos? Sed plurimùm intereſt, an inſit eorum libris, vel extet. An illam adhibeas, vel vrgeas: an miſceas aliis, vel ſolam aut eximiam ſectere: an vni parti inſeratur, vel totum Theologiæ Corpus fulciat. Longiſſimè diſtant; à te rem excogitaſſe & quaſi ex nihilo eduxiſſe, aut aſſidua lectione è variis Auctoribus, quaſi ignem è ſilice elicuiſſe. Fateor frequentem huius Methodi vſum apud Theologos: ſed multi ſtudio occultant, ſicut Rhetores oratoriam Artem. Nos apertam volumus & exerimus: Dialecticorum leges, non oratorum, ſecuti. Qui vtuntur Analyſi, raro & obiter adhibent vni vel alteri parti: nos totã Theologiam, nedùm Scholaſticam & Ethicam ſed Controuerſam, iſta Methodo digeſſimus. Nec eâ, quaſi noſtro ingenio partâ, gloriamur: totam referimus Doctoris Angelici libris; quorum aſſiduã lectione ac meditatione comperi Theologiam Thomiſticam, eodem quo Phidiæ Mineruam, ordine & artificio conſtare: atque vt ſtatuæ huius celeberrimæ partes omnes

in vnam coibant, cuius ordine luxato, cæterarum confuſio & totius operis ruina ſequebatur; ita planè Theologiæ Thomiſticæ & Christianæ inſtitutio huic ſingulari Dei Nomini, *qui eſt*, appendet, in hoc principium tota inclinata recumbit.

Huius rei fidem abſoluet prima & ſecunda pars huius operis: ad cuius editionem poſt longas moras, præter monita amicorum & maiorum imperia, penè inuitum impulit duplex, quam ſpero, huius Methodi vtilitas. Nempè Doctrinæ Thomiſticæ, quam multi falsò obſcuram & difficilem cauſantur, vno filo contextæ, ac vno penè intuitu conſpicuæ, exacta complexio, & clara legitimáque cum partium omnium conſenſione interpretatio. Vnde præter vindicias Sancti Doctoris ac Diſcipulorum eius, redundabit commune, hoc in Scholas commodum; nempè ad Theologiæ ſtudia Compendium, quod multum temporis & laboris redimet citrà noxam profectus. Liceat mihi, Lector erudite, quod ſentio, liberè apud te profari. Quamlibet floreant ac ferueant ſtudia Theologorum, & fortè antiqua prouocent: cenſeo tamen progreſſum nec diligentiæ, nec ingenio auditorum reſpondere: quia duplici vitio retardatur, quo maximè laborant: Ignorantiâ vel neglectu mentis Angelici Doctoris; & prolixitate ſcriptorum, librorum copia & mole quâ orbis obruitur, vt nec poſſis decurrere, etiamſi in Scholis conſeneſcas. Quamvis Academiæ ferè omnes Aquinatem communem Magiſtrum agnoſcant: pauci tamen eius mentem capiunt, aut inquirunt. Alij notam

credunt & aſpernantur: alij ſe aſſecutos gloriantur, & prædicant ab ea Thomiſtas aberraſſe. Itaque diſcerpitur & dilaceratur Præceptor Angelicus manibus diſcipulorum, aut potiùs aduerſariorum. At nos harum Controuerſiarum, ſin omnium, certè præcipuarum, finem ſperamus ex conſtanti & aperta Sanctiſſimi Doctoris mente; quam omnium eius Doctrinæ partium conſenſio inuincibiliter demonſtrabit, & Thomiſtis eius diſcipulis vindicabit.

Huic priuato Scholæ noſtræ bono, fortè ex hac Analyſi alius communis Theologorum fructus accedet. Nam tot morarum in Scholis omnes tædet, ſcriptio longiorum quaternionum multos grauat, & plures deterret: deſperationem facit, ingentium voluminum (quorum nec finis eſt, nec numerus) lectio infinita: de quibus veriùs, quod de prolixa oratione Laco ille; Antequam medium attingas, memoriâ excidit initium: vbi ad calcem perueneris, antecedentium obliuio inducitur. His malis, quibus ſtudia retardantur; iamdiu præſcripta ſunt & adhibita Compendiorum Remedia, & noſtro ſæculo frequentantur, quibus faſtidij morbus & laborum pars aliqua leuatur. Sed conqueruntur omnes compendiis redimi tempus grauiſſimo rei pretioſæ, eruditionis, ſcilicet, diſpendio: Illis potiùs nos ſcientiâ tingi, quàm imbui: duobus verbis perſtringi minùs poſſe longiſſimas Quæſtiones, quàm Geographicis notulis & punctis immenſas regiones. Ita eſt; ſi res plurimas & varias ac penè infinitas (vt fieri ſolet) in compendia congeras, ſi paucis explices, vno alteróue Argu-

mento probes. Niſi partes vinculo aliquo anne-ctas, niſi Concluſionem vnam ex altera deducas; niſi denique ex tota veritatum collectione veluti exercitum inſtruas, aut vnitatem conſtituas eo ordine vt mutuò ſe tutentur ac firment, vt ſibi vltrò citróque lumen offundant & per vices ſibi vires accommodent: fatigabunt memoriam, ingenij aciem obtundent tanta rerum incompoſitarum varietate, & præ nimio labore à ſapientiæ ſtudio deterrebunt.

Curam horum malorum ſuſcipio. Curationem polliceri non auſim, ſed aliquod ſolatium & leuamen hac Analyſi: Quæ collatione veritatum, memoriam rerum multitudine fatiſcentem firmabit, menti, tum breuitate, tum varietate concluſionum confuſæ, lucem accendet, collatione & conſecutione ſententiarum: quarum poſtremæ mediarum, & hæ primarum memoriam refricabunt, & parient intelligentiam; atque ità rerum cognatione Reminiſcentiam Platonis veram non fictam inducet hæc Methodus, vt omnes Theologiæ partes in promptu, & in numerato habeas. Vtque is, qui vel vnum catenæ longiſſimæ annulum manu tenet, totam ad libitum verſat, protendit, contrahit: ſic iſta Analyſis Theologiam habilem & verſatilem dabit; & (quod mirêre,) cum breuitate perſpicuam, cum claritate profundam: quia quod lucis & alti ſenſus habent libri fuſiores, vel à rationum numero, vel à ſolutionibus argumentorum, vel à ſuppoſitionibus præuiis; ſupplet connexio ac neceſſitudo partium, quæ ad intelligentiam lucem affundit, ad propugnationem vires, ad pro-

fundam eruditionem notiones miſcet, accommodat ſingulis omnium rationes. Hactenùs de Scholaſtica.

Theologiæ Controuerſæ Compendium Analyticum.

CONTROVERSIARVM Tractationem, partibus multiplicem, quæſtionibus perplexam, ſophiſmatis obſcuratam, & incredibili Partium contẽtione tantùm non deſperatam, Eccleſiæ hoc ſæculo cum primis neceſſariam, ſecundo poſt Scholaſticam loco conſtituimus, & vnam alteri annectimus, ſimilitudine methodi, & arctiori fœdere mutuæ ſocietatis ad bellum in Hoſtes Eccleſiæ; quà Scholaſtica Controuerſæ vires miniſtrat & arma verè Vulcania cudit: ac niſi id ſociæ & laboranti Eccleſiæ conferat auxilium, digna foret partis conuitiorum quæ in eam congerunt hæretici, vt illata ſibi vulnera vlciſcantur: ſed non minùs inimicorum maledictis & odio, quàm ſuis meritis, & Bonorum ſtudio, ac laudibus commendatur. Hoc immortale bẽneficium Sanctiſſimi Doctoris in ſe prædicat Eccleſia; quòd illo Duce in ſcriptis ſuperſtite, & certante, omnes ab inferis natas Hæreſes vicerit, & naſcituras vincere poſſit. Id luculento argumento tertia noſtræ Theologiæ Pars polemica probabit; expugnatis omnibus huius ſæculi erroribus, his armis quæ veluti præſaga mente in anteceſſum parauit, & in Summa velut in Armamentario repoſuit, & quaſi ad Turrim Dauidicam appendit.

Synopſis & breuis Deductio Hæreſum huius ſæculi.

QVOTQVOT infeliciſſimo omnium ſæculorum, ſuperiore ac noſtro, Eccleſiam exercent Hæreſes; ad duo genera reuoco, & ad quatuor capita. Quędam communia ſunt Dogmata omnium ferè ſectarum quæ à fide deſciuerunt. Alia ſunt Caluiniſtarum propria. Sed quò apertior & validior ſit horum omnium expugnatio, petitis ab origine malorum argumentis aut remediis: locum, vnde iſta impietatum colluuies manaret, non minus anxiè quàm veteres Ægyptij principia Nili, ſed fortè feliciùs quæſiui. Nam poſt longam indaginem certiſſimè comperi, à quatuor aut (ſi breuiùs malis) à duobus Capitibus natas omnes quæ extant hæreſes.

Communes quidem 1. generis è falſa notione peccati originalis, quod ſitum volunt in concupiſcentia prona ad bonum ſenſibile, & in primis motibus qui iudicium rationis & conſenſum voluntatis anteuertunt: Pudendâ certè hallucinatione, miſeria illis malitia eſt, ac pœna loco culpæ, ſenſumque mali pro conſenſu reputaret: Atque ex hoc putido fundamento, apertè deducunt ſecundum ſectæ capitale principium, de iuſtificatione per imputationem & fidem. Cùm enim ſitam velint culpam originalem in motibus concupiſcentiæ indeliberatis, quos interdum poſt baptiſmum & iuſtificationem acriores ſentimus; conſequens eſt vt aſſerant, iuſtificatione

non infundi gratiam quæ culpam eluat, ſed imputari per fidem iuſtitiam externam Chriſti, quæ relictâ & tectâ culpâ nos omni pœnâ leuet. Si ea ſit iuſtificationis ratio. Cùm Sacramentis fiat; non eſt quòd illa inſtruamus verbis operatoriis, quæ gratiam vt inſtrumenta Phyſica vel moralia efficiant; ſed concionatoriis, quæ ſignificatione promiſſionem fidem excitent. Si imputatione meritorum Chriſti culpa tegitur, pœna tollitur; Ergo nulla ſuppetit nobis facultas ad ſancta opera, quia omnia corrumpuntur ſenſu mali & peccati, quod viſceribus inhæret: Et quamvis poſſent elici, ſuperflua foret ad ſalutem quam ſolis Chriſti meritis debemus. Vana ſunt figmenta ſatisfactionum, Prægatorij, Indulgentiarum; hæc enim comminiſcuntur Catholici, vt remedia aut ſolutiones pœnarum, quarum rei ſumus, deletâ per iuſtificationem culpâ: quandoquidem hæ pœnæ nullæ ſunt, & omnes funditùs tolluntur imputatione per fidem, ex qua (vt breui hac Analyſi conſtat) velut ex equo Trojano emicuerunt incendia, quibus adhuc flagrat Chriſtianus orbis.

Impietates, quas ſecta Caluiniſtica habet ſingulares, velut ex infelici ouo infauſtiſſimum pullum excluſit, à fide iuſtificante, quam ſolis Electis propriam aſſerit incorruptam, ſui & diuinæ beneuolentiæ ac perſeuerantiæ futuræ non minùs certam, quàm eorum quæ fide diuina creduntur. Principium iſtud repetit altiùs, ex Reprobatione poſitiuâ; quâ nudo Dei arbitrio (vt loquitur Caluinus) citra vllum demeritum in æternam mortem mali damnantur, negatâ omni

gratiâ, quâ reſipiſcere, peccata vitare, aut ſalutem conſequi poſſint. Ex hoc duplici principio, velut è bicipiti fonte omnium impietatum, deducunt primò Eccleſiam ſolis electis conſtare, & procul reprobos arcent. Hinc veluti rupes è monte præceps, in nouas ſubindè hæreſes deuoluüntur nullo fine, niſi quem vltima impietatis meta dederit. Inde Eccleſiam fingunt inuiſibilem; quia ſolos electos habet, Deo & ſibi notos. Hinc ad inſaniam delabuntur: cum ſolos veræ fidei tenaces credant, ſua peccata quamlibet grauiſſima, etiam parricidia, venialia ſtatuunt, apertà conſecutione; quia fidem incorruptam non extinguunt, tanquam immortale ſemen. nullis concupiſcentiæ flammis amburendum. Hinc ſe Catharos, hinc ſe Gnoſticos & Theodidactos prædicant; Eccleſiam vniuerſam erraſſe, defeciſſe, & per mille ducentos annos in ſitu ac tenebris jacuiſſe, à ſe ſuſcitandam, emendandam & (niſi errorum pœniteat) vltimo ſupplicio afficiendam: ſe veras Chriſti oues eſſe, quæ vocem Paſtoris audiant, veras Scripturas ab Apocryphis, legitimum Scripturæ ſenſum à falſo ſecernant, certiore iudicio, quàm ſit vniuerſæ Eccleſiæ ſententia & conſenſus, (hanc enim errori obnoxiam euenuts probauit;) ſeque omnis fallaciæ ac fraudis immunes, nec minùs Sanctos quàm omniſcios, naſci ſe, non fieri Chriſtianos, ſe nedum ab ortu, ſed à 1. conceptionis inſtanti iuſtos, eo genere Iuſtitiæ, cui nulla iniquitas noceat, quæque omnia etiam futura peccata, quaſi præcoquâ imputatione tegat; ad ſe ſolos ſpectare Sacramenta, cæteris,

omnibus illudere ; quia teſſeræ ſunt prædeſtinationis æternæ, quæ ad reprobos non niſi per ludibrium dirigantur. Hæc retuliſſe, non refutaſſe modò eſt ; ſed diris & totius humani generis execrationibus deuouiſſe.

Nec conquerantur ſua Dogmata traduci, corrumpi ; euidentiſſimum enim eſt, hæc omnia Paradoxa, & multò plura ex illo immortali ſemine fidei electorum non deduci modò neceſſariâ conſecutione ; ſed & velut agmine facto, quâ data porta, prorumpere. Nam huius Analyſeos Controuerſæ, cuius duplex aut quadruplex caput aperuimus, multò certiores & euidentiores ſunt conſecutiones quàm ſuperioris : quòd Scholaſtica abundet diſputationibus problematicis, quæ vtrinque ſuos habent defenſores citrà noxam fidei, qui refellere ſine pertinaciâ, & refelli ſine iracundiâ debent ; neque enim veris & euidentibus, ſed probabilibus argumentis agunt, & nos deductionum plurimas, vt veriores, aut veriſimiles damus, non vt certas, & extra dubium omne poſitas.

Præter hoc euidentiæ bonum ac lumen, quo ſecunda hæc Analyſis primæ præſtat, duo addit commoda, quæ ſpero fore Theologis accepta ; breuitatem, diſpendij & obſcuritatis expertem ; & inuictam artem expugnandi hæreticos, à vulgari, quæ hodiè frequentatur, diuerſam, & viro erudito digniorem. Nam quæ ingentibus & innumeris voluminibus Controuerſiarum Scriptores ſparſere, Enchyridio collecta habet, & in vno álteróve principio, etiam minùs perſpicacibus peruia, & conſpicua vno obtutu. Si enim

ſemel illam, quam recenſuimus, ab hæreticis omnibus receptam de peccato originali, vel de iuſtificatione imputatâ, opinionem euerteris, cætera his fundamentis adſtructa primi generis Paradoxa funditùs conuellentur & ruent. Si fidem incorruptam electis eximiam, & reprobationem poſitiuam, nudo Dei arbitrio ad pœnam, eodem ordine quo fit Prædeſtinatio ad gloriam, dejeceris; reliqui Caluinianæ Confeſſionis Articuli, velut paries inclinatus, & maceries depulſa, præcipites ſpontè cadent.

Ex his enim 4. capitibus, quaſi ex inferni faucibus, virus omne erupit, quod per orbem graſſatur. Si verò in ſingulos errores velis diligentiùs inquirere; præter deductionem ex fundamento hæretico (quod eſt primum, & euidens eorum falſitatis argumentum,) addimus alia, quæ etiam ſepoſitâ à falſo principio conſecutione, apertiùs falſa eſſe conuincent: Atque hæc, veluti arietes, intorquere poteris in illud totius ſectæ fundamentum; quod tot machinis dirumere poſſis, etſi millies reſurgat, quot errores illi neceſſariò iunctos numerabis. Adde hanc diſputandi Methodum Theologo conuenientiorem; quia ex ſcientiæ arcanis & veluti viſceribus, ac medullis argumenta depromit: Et quia certum eſt ignorationem & contemptum Theologiæ Scholaſticæ, hæc monſtra de peccato originali, de iuſtificatione, de fide incorruptâ, de reprobatione poſitiuâ, peperiſſe; vix aliis armis perimi aut confici poſſunt, quàm quæ Theologia ſuum contemptum vltura, in aduerſarios ſuppeditat & intorquet.

Ex iſta verò errorum huius, & ſuperioris ſæculi compendiariâ Analyſi, præter duo relata, totidem ſuperſunt percipienda, nec hîc tacenda commoda. Primum quidem: cum virtus & veritas poſita ſit in partium conuenientiâ, quam æmulantur, non aperta, ſed fucata vitia, erroreſque ſubtiliores, & arte atque eloquentiâ defenſi, quales ſunt Caluini, eò peſtilentiores, quò acrius ingenium, illi quam Luthero contigit: certum eſt perſpicaciores vno intuitu, totam hæreſum contexturam, omneſque commiſſuras peruidere, & comprehensâ ſingularum origine, nihil nos latere poſſe, etiam non lecto Caluino, quid de quaque re ſenſerit, aut ſcribere potuerit homo à veritate ſemper, à ſe rarò diſſentiens.

Quod Iulium Cæſarem narrant, monentibus ſe caueret ab Antonio, nullum reſpondiſſe ab hoc temulento, ſed à Caſſio abſtemio, & à Bruto Sobrio, & macilento, grauius impendere periculum; in Lutherum vino recoctum, & ad ſympoſiaca pernoctantem, & in Caluinum, tetrico & horrido quaſi nitentis, aut aliquid mali machinantis vultu, veriſſime cadit; plus ab iſto, quam ab altero, damni Eccleſiæ importatum. Neque enim quod ſemel animo inſederat, mutabat vnquam, longiſſiméque aberat ab illa leuitate mentis, quâ Coclæus teſtatur Lutherum eâdem de re octogies centies variaſſe ſententiam. Ex eâ hominis pertinaciâ, ſubtilitate, ac firmiori contexturâ errorum, ad certam mentis illius notitiam aſſurgimus: vnde conſequuntur perinde aperta ab aliorum ſenſibus diſcrimina.

Et quod ad Scholam noſtram attinet; multis

conſtituta eſt infinita diſtantia, & intercapedo, quâ diſiungimur ab hoc hæreſiarcha, quem nobis ſummâ charitate quidam germaniſſimum dabant. Sed contrà ego contendo, Catholicorum nullum, cum Caluino conuenire. Abſit vt Ianſenium cenſurâ ſummi Pontificis, Clerique Gallici notatum, velim defendere: ſed id certiſſimè pronuntio, à Caluiniſmo cuius ab Aduerſariis, quaſi apertè reus traducitur, eſſe immunem: eamque accuſationem proficiſci non poſſe, niſi ab ignoratione veri Caluiniſmi, & ab æſtu laceſſendi Catholicos, & propellendi ad partes Caluiniſtarum, quos eſſet è re Catholicæ Eccleſiæ, debilitare aut minuere, reuocatis ad bonam mentem pluribus errore excœcatis, quam tantâ virorum doctiſſimorum acceſſione augere.

Totum Caluinianæ hæreſis venenum, & origo, eſt à fide incorrupta, eximia electis, & à peccato originali, in motibus indeliberatis concupiſcentiæ, à quibus abſtergi nequeat peccatum actuale æterna morte dignum. Quiſquis ab his duobus dogmatibus, & quæ ſubſtrauit Caluinus, fundamentis, aut inde deducit, conſecutionibus, abhorreat; verbis tenus, huic Sectæ adhærebit, ſenſu & re procul. Atque eo ordine delineauimus Theologiam Controuerſam; vt illâ paulò fuſius explicatâ; totum Bellarminum breui validéque defenſurus ſim, contrà Ameſium eius eneruatorem, & Chamierium profundioris eruditionis, ac Caninæ facundiæ Scriptorem, meo judicio omnium Caluiniſtarum doctiſſimum. Hos noſtræ Methodi beneficio eneruа-

re, etiam eorum viribus impares, minuſque eruditi docebuntur.

Sed proprij nominis deffenſio cogit, ſuperioribus aliqua addere. Vtinam perinde euidens eſſet, Ianſenium Auguſtini verborum tenacem, ab illius mente non aberraſſe; vti certum eſt à Calũino receſſiſſe: neque enim tamdiu in Eccleſiâ turbatum eſſet, neque Scholæ & Pulpita quæſtionibus facti, & Iuris perſtrepuiſſẽt; quibus cum ſopiendis occaſione cuiuſdam diſtinctionis, ad defenſionem D. Fagnani aduerſus Vendrochij cenſuram neceſſariæ, nempe veritatis ad ſpeculationem, & ad vſum, atque officium pertinentis, breuiter ſecundæ Partis Moralis Diſputationi quartæ vnum verbum inſeruiſſem, in varias incurri ſuſpiciones, quaſi bonæ cauſæ præuaricatus eſſem, datâ copiâ dubij innoxij, & inculpati, de his quæ Decreto Pontificio & Eccleſiaſtico ſancita ſunt; licet adiunxiſſẽm quaſi antidotum, dubium illud, qualecumque permittatur, ſpeculatiuum eſſe, nec excuſare eorum contumaciam, qui decretis obſiſtunt, eaque recuſant ſuâ manu firmare, quaſi ſenſus interni illo dubio ſanioris ſignaculo. Sed vt paucis eius loci ſenſum, & quo vſus ſum Argumenti vim aperiam.

Obſeruandum eſt, quaſi apud omnes receptum, hæç duo, plurimum differre, quem ſenſum quinque Propoſitiones famoſæ facerent, & præferrent; & quo ſenſu traditæ eſſent à Ianſenio, Auguſtini verbis ferè ſemper vſo. Prima Propoſitionum interpretatio, ad Iuris quæſtiones pertinet, & Apoſtolicis definitionibus, fide indu-

bitatâ, ac diuinâ recipiendis, idonea eſt, atque opportuna. Alteram vero Propoſitionum explicationem, contendunt plures cadere in quæſtiones facti, aut illi adiunctas habere. Ex hac diſtinctione inductâ ad controuerſias dirimendas, natæ ſunt prope infinitæ; quibus ſin extinguendis, (quia id ſperari vix poteſt:) ſaltem minuendis, & elucidandis, nolebam meam opellam deſiderari. Et ſi minutiores ſubmoueamus difficultates, tota lis hoc duplici capite continetur; an reuera quæſtio facti, vtrum Ianſenius verbis expreſſis, aut æquiualentibus, & quo ſenſu has Propoſitiones docuerit; dirimi poſſit definitione, quâ res certò ſanciatur fide diuinâ credenda, vel ſi nec eò non deducta, aut deduci poſſe, gratis concedatur peruicacioribus, eximantur à præcepto ſubſcribendi Decreto Pontificio, damnanti Propoſitiones vt hæreticas nedum ſenſu quem præferunt, ſed quo etiam verbis expreſſis aut æquiualentibus ab Auctore ſuo operi inſerta ſunt.

Duobus itaque præſidiis ſeſe muniunt, qui Decretis Pontificiis detrectant ſuum chyrographum aſcribere in conſenſus interni teſtimonium; hocque vno Argumento putant, nedum ſe tutos, ſi ab hoc obſequio reſiliant, ſed nec poſſe ſaluâ conſcientiâ præſtare. Quæſtiones rerum facti, quæ vel ſub ſenſus cadunt, vel multis implicatæ ſunt difficultatibus, ad Tribunal fidei non pertinent, niſi noua reuelatio diuina acceſſerit, nec vlla definitione eo prouehi poſſunt, vel aſſeri illis certitudo indubitata fidei diuinæ; Atqui quam præ manibus habemus

quæſtio, rebus facti continetur: Ergo temerè exigitur conſenſus internus, vel ſubſcriptio teſtis fidei diuinæ internæ, quam præſtare nequeas, nec ſubinde ſignificare à te pręſtitam, ſaluâ religione juramenti.

Cauſam Cenſuræ harum Propoſitionum ſatagentibus, & ſubſcriptionem perſuaſuris depellendi ſunt Aduerſarij, ab iis quibus ſe tutantur, vtroque vel altero præſidiorum. Multi primum aggreſſi ſunt, magno conatu, & in id totis viribus intendunt, quæſtionem facti recidere in iuris definitionem, illique indiuiduam eſſe, quod identitatis, aut inſeparabilitatis vtriuſque generis quæſtionum nomine ſignificant, & vrgent infinitis Argumentis; quibus pari ſubtilitate, & majori eloquentiâ reſponſum eſt: & cum his viris pugnaciſſimis reuincendis, atque huic primæ difficultati ſuperandæ, me imparem ſentirem; alteram aggreſſus ſum, ratus meis viribus accommodatiorem, à quâ ſperabam me faciliorem, & forte fœliciorem exitum conſecuturum. Atque ita tacite apud me reputabam: eſto res facti prouehi nequeant in definitiones fide diuina credendas, niſi noua acceſſerit reuelatio diuina; male inde aſſumitur, nec debere, nec poſſe huiuſmodi rerum facti Conſtitutiones in obſequij & conſenſus interni ſignum chyrographo ſignari; idque eâ digreſſione contendo. A primo capite abſtinui multis de cauſis, maxime propriæ infirmitatis conſcientiâ, quia ſentiebam me Argumentis id conſequi non poſſe. Quare valentioribus me hoc primum præſidium impugnandum reliqui, eo-

dem prorſus animo, quo totâ primâ Parte Ethicæ aduerſus Caramuelem diſputaui.

Probabilitatis cauſa, à Caramuele defenſa, hoc vnico continebatur fundamento; quidquid ex ignorantiâ inuincibili cuiuſcumque juris, etiam naturalis ſit & exiſtat; dogma fidei eſt omni culpa carere: Atqui propoſitiones probabiles vniuerſim imbutæ ſunt ignorantiâ inuincibili, ex ipſa probabilitatis ratione: Ergo quæ ad opinionem probabilem exiguntur, omni peccato vacant. A primæ Propoſitionis diſputatione abſtinui, ne Controuerſiæ curſum expeditum implicarem difficultate intricatiſſima, de quâ adeò pugnantes ſunt ſententiæ, vt Caramuel tanquam dogma fidei ſtatuat, inculpabile eſſe quod fit ex ignorantia; multi ſecus ſentiunt, & putant eſſe dogma fidei definitum contrà Pelagianos, nullâ, quod admittitur contrà jus naturale, ignorantia à peccato excuſari. His omnibus difficultatibus hinc & inde ebullientibus, ſepoſitis, totam diſputationis aleam ad ſecundam Argumenti Propoſitionem reuocaui, breuius & fœlicius pugnæ finiendæ & conſequendæ victoriæ cauſâ.

Simillima planè eſt controuerſia, & excuſatio detrectantium ſubſcriptionem Conſtitutionis de ſenſu Ianſenij. Ad quæſtionem, inquiunt, facti pertinet, quo loco, quove ſenſu has propoſitiones docuerit Ianſenius: quidquid ſit de hac aſſertione, quam ad altius ſubſellium remitto; falſam demonſtro alteram quæ ſubiungitur, ad nullius quæſtionis facti determinationem exigi ſolere, aut poſſe ab Eccleſia, con-

ſenſum internum, ſeu diuinæ, ſeu humanæ fidei. Contrà contendo: judicium de rebus facti Pontificium & Eccleſiaſticum, ne dum externâ reuerentiâ proſequendum; ſed etiam interno aſſenſu, ex illa regula, in dubiis tutiorem partem eſſe eligendam, & ſtandum pro lege, atque Imperio majorum, niſi euidens ſit præceptum à vero & à recto aberrare. Quamvis aliud nihil hac reſponſione, quam breuem & dilucidam ex fundamentis poſitis intricatiſſimæ difficultatis deprompſiſſem ſolutionem, boni conſulenda eſſet explicatio, & diſtinctio veritatis ſpeculatiuæ & practicæ, infinitis recuſantium conſenſum infringendis Argumentis aptiſſima. Hoc vnum volui & puto me conſecutum, neque tamen meo ſenſui ſic adhæreo, quin paratus ſim corrigere, ſi acceſſerit Eccleſiæ & Summi Pontificis judicium cui me ſubijcio. Argumentum tantum ad hominem in Aduerſarios expediui, quo illorum cauſa labefactatur.

Hoc enim litteraria, & vt ſic loquar, argumentoſa præſidia à militaribus differunt, quod ex iſtis interdum vnum vallum vincendis aut arcendis hoſtibus ſufficiat: at cum Argumenta tribus terminis, & partibus, præmiſſis duabus, vnâ concluſione conſtent, ſolitarium præſidium inutile & infidum eſt. Hoc etiam diſtant (idque magis ad inſtitutum facit;) hæc duo præſidiorum genera, quod bellicorum, ſi plura jungas inęqualiter firma & munita, vno effracto, aliud ſtare nihil vetat, & expugnato debiliori, tutari te validiori potes. In re litteraria ſecus omnino agitur; præmiſſæ Argumenti loco ſunt

duplicis valli, hac conditione, vt ſi falſi vnam præmiſſarum conuincas, tota ſit confecta controuerſia, aut verius res infecta. Imò nedum falſitas, ſed vel etiam dubitatio vnius ineptam efficit alteram, quamlibet compertam, legitimæ conſecutioni, ex illa firmiſſima lege concluſionem ſequi partem debiliorem. Quid ergo mihi opus facto fuit, occaſione tantam controuerſiam de ſubſcriptione breuiſſimè delibanti? E' duobus præſidiis aut principiis, quibus detrectantes conſenſum conſtitutionibus Pontificiis ſe tutabuntur, relicto vno quod longioris erat diſputationis, aliud aggreſſus ſum expugnatu facilius, quo nedum euerſo, ſed infirmato, corruebat tota Aduerſariorum defenſio, ex lege immota concluſionem ſequi debiliorem partem: vnde mihi videbar pro tempore decretis Eccleſiaſticis reuerentiam conciliare, qualis mea induſtria poterat aduocari, & ſatis idonea videbatur reſponſio ignaris, minuſque peruicacibus ad obſequium pelliciendis.

Non omnia poſſumus omnes. Mihi delegi vt aliàs cum Mercoro dixi, pugnam Dauidis fundâ peragendam: quia non ſatis habeo virium nedum admouendis, ſed nec etiam ſuſtinendis grauibus Saülis armis. Hac vnâ tantum re potui Theologum agere, quâ ratione libri ſcribuntur. Satis me tutum & munitum putabam, præſtructâ diſtinctione duplicis veritatis, ex regula partis tutioris deligendæ in dubiis, àduerſus telorum & Argumentorum imbrem, quibus hunc conſenſum Aduerſarij impetebant. Contrà alteram Argumenti & diſputationis partem,

cùm me ſentirem minus firmum, nec locus pateretur longius diſputandi, à quæſtione abſtinui non ſolum breuitatis causâ, ſed etiam infirmitatis & ignorantiæ conſcientiâ: cuius tantum abeſt vt me pudeat, quin etiam illa glorier; quia inde ſentio diuerſiſſima eſſe Theologi, & fidelis officia; quod ad me attinet, multo plura credere poſſum, ſi majorum imperium accedat, quam diſputare. Optimè mecum agi reputo, quod modica aut vèrius nulla mihi ſit parta Theologia, collatione ad fidem; quâ ſic comparatus ſum, vt quæ illius auxilio, nec docere nec confirmare poſſim, aut deffendere, fide certiſſimâ credam, cùm legitima poteſtate fuerit definitum. Hactenus de Theologia controuerſa.

Theologiæ Moralis multiplex pars & ſumma.

TERTIA Theologiæ Thomiſticæ Pars omnium vtiliſſima eſt Ethica, quæ Chriſtianum inſtituit, & perfecta ſui cognitione imbuit; ad quam velut ad certam Regulam tota Vita exigenda eſt. Sunt nonnulli Theologorum, (vt initio iam monui) qui ſubtilia magis quàm ſolida ſectati, ſolis argutiis immorantur; quæ nec ignoranti nocent, nec ſcientem iuuant: ſed ſine noxâ decipiunt, (vt inquit Seneca,) quomodo præſtigiatorum acetabula & calculi in quibus fallacia ipſa delectat. Legitimus Theologus qui Sanctiſſimi Doctoris Diſciplinæ hæret, iſta magis aſpernabitur, quàm neſciet; ac ſemper ſeriâ & ſancta animo verſabit; & vbi cum Apoſtolo mente

mente excelſerit Deo, ſublimia ſpeculatus, ſalutaria ſeliget, quibus Chriſtianam Ethicam ditet.

Quam, etſi latiſſimè pateat, ad duo capita reuoco: ad motiua, quibus pij affectus cientur; ad regulas quibus vita Chriſtiana & humana emendatur. Hæc autem duo, hominis Chriſtiani juribus, & officiis continentur. Iura ſeu Beneficia Chriſtiano collata omnes pietatis affectus efficaciſſimè mouent: officia, juſtitiæ vniuerſæ partes complectuntur. Atque hinc inexhauſta Concionatoribus ſeges exuberat, imò ſola materia eſt digna Concionibus; & qui à Chriſtianiſmi tractatione recedit, indignus eſt qui audiatur. At Concionatorum plerique ab iis omnibus abhorrent, otioſis & ſubtilibus delectantur, atque his nugis populorum plauſus captant. Sed liberè pronuncio, alienum eſſe ab Eccleſiaſte, (quidquid dixerit, quamlibet eruditum ſublime, ac diuinum, ſi velis,) quod Chriſtianum ſui officij non moneat, & ad illud implendum non juuet, inſtituat, hortetur; atque hoc vnum agat vt auditores ad omnem officij quæſtionem ſciant, & in promptu habeant, quantùm Chriſtianus nedum animalibus, ſed reliquis hominum, imò & Angelis antecellat, quam ſibi perſonam Deus impoſuerit, magnâ cum excellentiâ præſtantiâque reliquarum creaturarum. Et ne videar Eccleſiaſtem, præſcriptâ hac metâ, in ordinem cogere, & Miniſterium diuini verbi (quod latiſſimè patet & liberè vagatur;) addictum vnius hominis Chriſtiani cognitioni ac officio, ad inopiam & in anguſtias conijcere: agnoſce ex defi-

nitione Chriſtianiſmi, (quod vnum Concionatori Argumentum permitto,) quàm inexhauſtam ſegetem metiendam ſuppeditem, quam immenſas regiones decurrendas, quàm opulentas auri & argenti venas effodiendas aperiam.

Chriſtianiſmum voco, ſtatum & ordinem gratiæ, miſſione Spiritus Sancti, quâ adoptamur in Filios Dei & hæredes, conſtitutum; & poſt ruinam peccatum primi hominis conſecutam, inſtauratum Verbi Incarnati miſſione, ſub Euangelij œconomiâ.

Pauciſſimis his verbis, totius Ethicæ Chriſtianæ ſummam & omnia Eccleſiaſtæ argumenta complexus, paulò fuſiùs explico.

Cùm ad cuiuſque rei aut veritatis indagationem, nulla ſit familiarior aut certior ratio, collatione cum ſimilibus, aut diuerſis rebus; vt agnoſcas, quâ conueniant, quâ diſtent, & ex ſimilitudine ac differentia definitioni lux accedat: hâc viâ ad Chriſtianiſmi notitiam progredimur. Quatenùs enim nos ad ordinem gratiæ euehit, & Spiritu Sancto, ac jure Filiorum Dei ad hæreditatem nos donat; ab ordine naturæ ſeiungit nos duplici diſcrimine, ſtatus & finis, & nos ſocietati Angelorum inſerit, eiuſdem adoptionis & hæreditatis conſortio. Hoc jus peccato primi hominis ablatum, alterâ miſſione Verbi reſtitutum, nos ſuprà ſortem Angelicam ad diuinam tranſmiſit tribus beneficiis; nempè gratiâ vnionis hypoſtaticæ, quâ humile ſemen Abrahæ prætermiſſis nobiliſſimis mentibus, ad intimum diuinitatis conſortium prouehitur: gratiâ Redemp-

tionis, quæ pretium infinitum pro ſalute noſtrâ appendit: & reſipiſcendi facultate quâ ad gratiam peccato amiſſam reditus conceditur poſt repulſam Angelorum. Hæc beneficia, licet per ſe ampliſſima, ſi incrementum pati poſſint, capiunt propè infinitum; quòd nos illis Deus dignatus ſit, poſthabitis Angelorum agminibus, quibus caſus mors fuit, & qui primo peccato præcipites è cœlo in infernum cecidere. Verùm quotquot ab orbe condito juſti ac pij fuere, (quorum laudes fusè proſequitur Apoſtolus,) trini huius beneficij vſuram habuere nobiſcum communem. Licet enim ante Chriſtum nati, illi nihilominùs adhæſerunt vt capiti; ſicut manus paruulis exerta, antequam in lucem prodeat caput, corporis membris accenſetur. Eiuſdem etiam Agni ſanguine, ab origine ſæculorum occiſi, ſalus illis comparata eſt: plures quoque illorùm, lapſi in peccatum, veniam conſecuti ſunt.

Horum beneficiorum conſortio pariáne nobiſcum facturi ſunt? Nequaquam: infinitis partibus ſuperiores ſumus vnâ Euangelij Oeconomiâ, quæ definitionem Chriſtianiſmi abſoluit, & nos à jugo legis in libertatem Filiorum Dei aſſerit; nos ab exilio ad patriam reuocat, ab ymbrâ figurarum ad lucem rerum; à ſpe bonorum ad vſuram; nos à grauiſſima ſeruitute vindicat, & (vt vno verbo complectar;) iis iuribus & donis ſuprà omnes præteritarum ætatum juſtos attollit, quibus Apoſtolus omnibus ferè Epiſtolis nouum Teſtamentum veteri anteponit.

Quamvis harum collationum ſingulæ Ethicam

noſtram locupletent, & copiâ nos inopes efficiant: prior tamen cum Helleniſmo vberiorem ſuppeditat materiam; cuius non abs re fuerit opulentiam vno verbo indicaſſe. Cùm primùm conditos nos Deus ſecundâ generatione inſtituat, & hominis conditionem, Chriſtiani nomine augeat, & gratiam naturæ, veluti cœleſte germen terrenæ arbori, inſerat: continuò die noctúque id animo verſandum, nec vnquam ab eâ cogitatione vel momento ceſſandum; quid à nobis vtraque ſors, officij exigat. Quia ſemper hominem agere oportet, vel Chriſtianum; id eſt, ratione duci, vel fide. Nam ſicut ratio eſt fides hominis, de quâ verè Apoſtolus pronunciat, peccatum eſſe quicquid ex fidei ſeu ex rationis regulâ non fit: ita fides eſt tota ratio Chriſtiani, ex quâ illi viuendum eſt; ſiquidem juſtus ex fide viuit. Itaque illud ſemper præ oculis, præ manibus habendum; quid fides, quid ratio iubeat: quæ ſit hominis, quæ Chriſtiani dignitas, quod vtriuſque nominis officium. Neque iſta noſſe poteris: niſi gratiam naturæ, fidem rationi, Hieroſolymam Athenis, Euangelium Philoſophiæ, ſeu Helleniſmum Chriſtianiſmo conferas. Id verò proſequemur primâ Ethicæ collatione, hoc ordine.

Si quæras, quid ſit ſimilitudinis hominem inter & Chriſtianum? Dico hoc præcipuè conuenire, quòd cætera omnia condita ſint cauſâ vtriuſque, ad vſum corporis vel animi: & vterque Dei cauſâ; cui pareat vt principio, quo fruatur, vt fine ac ſummo bono. Sed quibus differt nominibus? Propè infinitis. Duo præcipua no-

tanda. Diſtant ſtatu & felicitate: vnde innumera conſequuntur, quæ Chriſtianiſmum ab Helleniſmo diuidunt. Breui omnia perſtringo.

Licet natura in homine, vel Angelo quocumque, etiam (ſi velis) poſſibili, vires omnes educat & exerat: nunquam ei fas erit prætergredi ſeruitutis gradum, & ad amicitiam vel adoptionem diuinam tranſmitti, aut diuinitatis viſionem conſequi. Hæc ſunt gratuita Dei dona, quæ gratiam à naturâ ſejungunt. Hæc ſeruos generat, illa filios; hæc Deum in effectu velut in ſpeculo operum contemplatur fruendum, illa Deum in ſeipſo, & creaturas in omnipotentis arte, velut in ſpeculo intuetur.

Quæ primum hominis & Chriſtiani diſcrimen conſequantur, ratione ſeruitutis & adoptionis, pauca ſeligo. Certum eſt, quocumque gradu & loco ſimus, nos Deo charos, Deo plenos eſſe, donis eius cumulari, prouidentiâ defendi, legibus regi. Verùm hæc quinque bona, communia genere, partibus diuerſa ſunt, ratione conditionis; neque enim eodem loco ſeruum habet ac filium, diuerſo illos amore proſequitur, aliâ prouidentiâ tutatur, aliis legibus regit, auguſtiori filium dignatur præſentiâ, & illi ſeipſum, ſeruo ſua bona largitur. Si plura conferat Deus Chriſtiano, jure plura exigit. Itaque alia ſunt naturæ, alia gratiæ officia, quæ his legibus & beneficiis reſpondeant: aliæ virtutes, quibus hæc officia impleantur: diuerſa etiam & grauiora ſunt hominis Chriſtiani peccata, quibus tota tota Deo collata bona, hæ leges, hæc officia peſſumdantur: alia ſunt peccatorum in legem gratiæ,

vel naturæ remedia quibus curentur : aliæ denique & efficaciores vires à gratia conferuntur, quibus vitari poſſint. Hæc omnia conſequuntur Chriſtianum, jure ſtatus ſeu filiationis diuinæ.

Altero diſcrimine, ſcilicet beatitudine, latiſſimus ſeſe campus aperit, de finibus bonorum & malorum diſputandi. Hîc Hieruſalem Athenis committimus; adeò felici huius collationis vel pugnæ exitu, vt Ethica Chriſtiana Philoſophiam humanã ſibi obnoxiam faciat,& quatuor deuinciat beneficiis.Primò confirmatur,quæ de virtute cæteris bonis æternis ac temporariis anteponendâ verè dixit. Secundò quæ ſecùs de eâdem virtute beatitudinis loco habitâ, (cùm ad illam ſit dumtaxat medium) emendat. Tertiò quæ Ariſtoteles & Plato ſtatuunt de felicitate in Deo per effectus cognito quærenda, ad fruitionem apertamque viſionem Diuinitatis euehit & transfert. Quartò denique dùm hac ſummi boni fruitione vota noſtra implet ac ſuperat, veterum omnium communem defectum ſupplet; quod deſperationem indueant cumulatæ fœlicitatis, quæ nos omnium votorum compotes efficiat. Vnde ſolus diuinæ huius Ethicæ Author Chriſtus dicere poteſt, *ſi quis ſitit, veniat ad me*: cuius hîc Breuiarium placuit attexere, vt nota ſit ſeries huius Analyticæ Tractationis.

Hanc partem præ cæteris excolui, multóque plura, quæ ad illam ſpectant, collegi ex vberrimo S. Doctoris promptuario, & inde elucubraui Apparatum Concionatorium, in omnes ab Eccleſiâ hodie receptos, per Aduentus, Quadrageſimæ & anni curſum, Concionandi vſus; ab iis

qui in lucem prodierunt, methodo rebuſque diuerſum. Totus accedit ad Reynerij Pantheologiam, & Moralem Iauelli. Ille quidem ex D. Thomæ operibus excerpſit, ſubtilitatibus ſemotis, quæ ad bonam mentem conferunt, quæ cient pietatis affectus: alter mirum in modum Ethicam Chriſtianam locupletauit, collatione cum Peripateticâ, aliiſque Philoſophorum Sectis, quas omnes vno Helleniſmo complector.

Vtriuſque inſtitutum mihi ſemper placuit; & modo etiam impenſius probatur, quod videam à ſapientiſſimis, & in hâc paleſtrâ exercitatis Nicolao Griletio & Lingendio laudatos, aliiſque commendatos, vt lectitarentur. Horum duorum exemplum ſecutus ſum, & methodum junxi; cumque litterarum humaniorum, quod iſti neglexerunt ſtudium, plurimum conferre poſſit Ethicæ Chriſtianæ adiumenti, non eſt dubium quin ſitu & ſqualore rudioris ſtyli abſterſo, hæc pars Theologiæ Thomiſticæ eleganitiori cultu donata, vberiores fructus ſit relatura.

De Theologia Caſuum Conſcientiæ.

FATEOR Ethicam hactenus à me explicatam, plurimum differre, ab ea quam Caſuum Conſcientiæ Theologiam vocant; ſed adeò latum diſcrimen, magis vitio ſæculi inductum eſt, quam ab illarum partium indole & conditione natum. Ethica ſeu Moralis Chriſtiana, vna eſt quæ vitam inſtituit, mores componit, affectus pios mouet, actiones Chriſtianas humanaſ-

que ad certas regulas exigit. Sed temporum corruptela, has omnes noſtræ Ethicæ indiuiduas dotes diuiſit, & Moralem induxit nouam, non tam ſtabiliendis, quam relaxandis legibus, nec cohibendis, ſed permittendis affectibus. Neque enim quid nos facere conueniat, aut oporteat quærit, quidve ex lege implendum: ſed verius quid ex illa detrahi poſſit; ne jugo legis grauemur: & hoc potiſſimùm ſe inſpexiſſe teſtantur plures, vt illud Chriſti Verbum impleant, aut potius nimiâ indulgentiâ corrumpant, *jugum meum ſuaue eſt*, &c.

Non crediliſſem hanc partem, non dicam primùm, ſed vix vnquam me tractaturum; de quâ tamen mihi prius, quàm de reliquis ſcribendum fuit, datâ occaſione, aut potius impoſitâ neceſſitate eos refellendi, qui hanc Euangelij partem præcipuam, mandatorum liberiùs interpretati, ea laxamenta in noſtros Authores coniecerant: à quâ accuſatione vindicandi fuerunt, & ad certas regulas reuocanda Ethica Chriſtiana; cuius aliquod ſpecimen dedimus; vnde agnoſcet Chriſtianus Lector, eâdem quâ digeſſimus Scholaſticam & Controuerſam Theologiam Methodo Analyticâ, poſſe hanc etiam ex principiis regulîſque D. Thomæ plenam cumulatamque confici; ſi duabus partibus hac de re editis addantur eidem fundamento, de opinionum pro lege delectu ſingulorum dubiorum de agendis, quos vocant Conſcientiæ Caſus, in omni re Morali aſtruantur reſolutiones: quod ſe facturum promiſit Iulius Mercorus, & nos aliis intentos poſſet hoc labore leuare, & munere dignius deſun-

gi, cum in iudiciis fori interni, & externi ſit verſatiſſimus, magnamque vitæ partem detriuerit, hodie à Mantuano & Papienſi, ad Mediolanenſem inquiſitionem vocatus, & forte auditurus ſit: *amice aſcende ſuperius*, vnde velut è ſpeculâ inſpiciat, quæ impendeant pericula, laxiorem Moralem ſecutis, eaque certis conſiliis amoueat.

De Theologiâ Poſitiuâ, & Scripturæ interpretatione.

CÆTERVM quas hactenus enumeraui partes tres, aut ſpecies, vix vllum operæ pretium edituræ ſunt, niſi quarta acceſſerit quam Scripturarum & poſitiuam vocamus, quæ breuem & apertam totius Scripturæ interpretationem contineat. Hæc ſi cui deſit, nedum dimidiatus, ſed pœnè nullus ſit Theologus: & in informe, atque mutilum opus euadet triplicis Theologiæ, niſi quartâ cumulentur ex eodem fonte hauriendâ.

Exiſtimo enim modico temporis, & laboris impendio confici poſſe, catenam auream, in omnes Scripturæ libros ex Summa S. Doctoris, quam meritò Thomiſticam aut Dominicanam catenam vocare poſſis. Audio nonnullos moroſiores, qui D. Thomæ aliquot ex enumeratis dotibus concedant, ſed Scripturarum & traditionis in illo peritiam deſiderent; & crebriora Ariſtotelis, quam SS. Patrum, & Scripturæ teſtimonia apud illum legi criminentur. Sed qui ita reputant, dubitare meritò poſſis, an illis vnquam

lectus ſit D. Thomas; cum paſſim infinita ex SS. Patribus, & ex Scripturæ libris loca occurrant, quæ interpretetur, quibus ſua dicta, ſenſaque confirmet. Atque vt ex infinitis pauca attingam, quod nam de Quæſtionibus D. Th. de opere ſex dierum & de legibus, in Geneſim, & in Leuiticum ac Deuteronomium, luculentius & exactius ſcribi poteſt Commentarium? Certè Paulus Burgenſis, ex nobiliſſimâ Iudæorum familia, & Rabinorum ſui ſæculi facile princeps, vnâ quæſtionum de legibus lectione, eiurato Iudaïſmo teſtatus eſt ſe ad Chriſtianiſmum vocatum. Adeò illi viſus eſt Legiſlatoris mentem Sanctus Thomas fuiſſe conſecutus. Nec alios Scripturæ libros minùs erudite genuinoque ſenſu interpretatur.

Inde mirari ſubit beatiſſimam Summæ huius Angelicæ copiam, quæ omnibus enumeratis à me partibus Theologiæ ſufficiat, & exuberet. Narrant in India naſci arborem prodigio ſimilem, incredibilis magnitudinis, tot rerum, tot fructuum feracem, vt vni naui onerariæ ſufficiat; ligna ad totam fabricam, & ſuppellectilem nauticam, materiam ad funes & vela miniſtret, fructus ad merces, & juſtum pondus ſine ſaburrâ: ſola denique ampliſſimum nauigium turri ſimile conficiat, inſtruat, oneret, impleat. Miraculum iſtud vmbram voco infinitæ (& ſi fas ita loqui,) portentoſæ fœcunditatis; quam in Summa Doctoris Angelici, qui non videat nimium cæcus ſit: inuidus vel ſtupidus qui non miretur. Hæc licet vnam in ſpeciem Theologiam præferat, omnes complectitur: ſubtilitatem Scholæ nul-

lam non habet; ſola hæreſes omnium ſæculorum euertit, Concionatores vberrima, rerum copia ditat; conſcientiæ caſus omnes non minus dilucidè quàm tutò expendit & dirimit; Scripturam ferè omnem perpetuis Commentariis interpretatur: quæcumque nos dixerimus, illi accepta referimus.

Apologia D. Thomæ aduerſus quatuor Scriptores.

ITAQVE hoc vno Magiſtro ac duce, tutò, ac facile huius quadruplicis Theologiæ Sacris initiari, & arcana intimius penetrare licebit, illum ſequi volentibus. Sed cum ex Ambroſio *primus diſcendi ardor ſit nobilitas Magiſtri*; & quem omnibus ſuadeo audiendum, nonnulli auſi ſint grauiſſimè inceſſere, ab horum calumniis vindicias, quarta & poſtrema huius Manuductionis parte, toti quod molior operi præmittendas cenſui, quaſi loco Prolegomenorum. In Diuum eiuſque Familiam & Scholam videntur Claſſicum cecinisſe præter Antiquorum aliquot quibus ab eius diſcipulis abundè reſponſum eſt, è Recentioribus quatuor, aut quinque. Mirum eſt quantâ verborum & conuitiorum atrocitate laruatus Scriptor ſub nomine Petri à Clauſa-valle, ſatis ſuo ſtylo & nomine notus, illum cum diſcipulis inſectetur: ſeruili, & pecuino ait Spiritu agi, qui in eius verba iurant, & fatuo amore dementari, in illo ſuprà omne quod dicitur doctum attollendo. Quamvis laudes à

nobis in illum collatæ ſordeſcant, præ Encomiis quibus à Chriſto & Summis Pontificibus commendatur; cæterum vt ex vno agnoſcas, quid toto opere moliatur in Prædicatorum Familiam, & Scholam Thomiſticam; caput illi præficit Magiſtrum generalem, quaſi Opilionem Arcadicum, & nos omnes tribus quaſi furiis tranſuerſos agi ſcribit in ſuos, ex noſtra inſcitia barbarie, & ſuperſtitione.

Æquus & modeſtus eſt hic Author, præ altero nomine Petro Alua, qui operis quindecim Nodorum jam bis editi, titulo quid toto libro agat ipſemet vult omnibus notum. D. Thomam deformat nomine Sebæ perduellis in Dauid Regem, Abelam profugi, cuius Ioab muros cingit, vniuſque caput Sebæ depoſcit, promiſſa ciuitati veniâ, ſi ſpontanea vniùs Sebæ traditione vim redimat & excidium: ita Petrus Alua in Ducem militiæ Dei exercituum à ſeſe conſtitutus, D. Thomam quaſi in Deiparam ſacrilegum proſequitur, *Spirans minarum & Cadis*, tantoque zeli æſtu abripitur vt non dubitet prædicare, ſe tot meruiſſe elogia, quot habet litteras ſuus liber benè longus & ſpiſſus, quod Elogia D. Thomæ funditus euertat; & approbationes quæ pro doctrina Angelica circunferuntur, omnes ferè fictas eſſe, & falſas, aliquot dubias, & incertas, nullam aut rariſſimam veram, eamque multis vitiatam inuictis argumentis demonſtret.

Accedit tertius D. Thomæ Maſtix, ſuperioribus in ſpeciem moderatior, minuſque iniquus. Hic aliquot Epiſtolis, eò acrioribus conuitiis, quò ab acerbitate verborum abſtinet, D. Tho-

mæ ſupinitatem, inſcitiam, malam fidem traducit; quod nonnullis ex Cyrillo, aliiſque Patribus Græcis, teſtimoniis, quæ vt loquitur non magis apud ipſos quam apud Heſiodum, & Virgilium extant, inductus & deceptus, crediderit Petro & Sedi Apoſtolicæ aliqua jura inſtitutione diuinâ collata, pluresque in hunc errorem impulerit, quos traducit hic Auctor, quaſi palpatores Curiæ Romanæ, & hoc verſu inceſſit,

Gens ratione furens, & mentem paſta chymeris.

Has atrociſſimas cenſuras leuiſſimis munit Argumentis, ideſt, congeſtis nullo delectu & millies repetitis aliquot Patrum & Pontificum teſtimoniis, quæ vt eius verbis, & exemplo vtar, non magis ad rem faciant quam Heſiodi & Virgilij verſus.

Quartus ſupereſt & vltimus P. Nidardus, qui omnium acerbitates & corruptelas vincit, hoc nomine, quod illi ſæuiant verbis tenus, factis procul: hic conuitiorum parcior, quos conſciuit in D. Thomam, eiuſque Diſcipulos, turbines tempeſtateſque, prætextâ vltimæ Conſtitutionis Pontificiæ maligna, magis quam ſubtili interpretatione honeſtat, in quam veriſſimè cadit illud Tullij ex 1. Officiorum, *totius iniuſtitiæ nulla capitalior eſt, quam eorum, qui tum cum maxime fallunt, id agunt vt viri boni eſſe videantur.*

Prohibuit ſeueriſſimè Summ. Pontifex de Conceptione Immaculata Conſtitutione poſtrema, ne quis peccati mortalis, aut erroris, incelleret aduerſam opinionem, aut eius aſſeclis quidquam moleſtiæ inferret: peſſimè habuit Nidardum

hæc Pontificia charitas & cautela, quæ in tuto Dominicanos poneret aduerſus illorum conatus & conſilia, qui aliquam Pontificiorum Decretorum rationem haberent. At nihil iſta moratus, vt impunè & innoxiè in nos omnium manibus ſæuiret, ſublatâ etiam ſuſpicione læſæ Conſtitutionis, interpretatus eſt, eâ prohiberi, ne quis definiat de re, an hæreſis & peccati lethalis noxam incurrant & pœnas dent, qui ita opinantur: liberum verò eſſe cuique, in eos ſæuire ex problematica opinione, quam vt ſatis firmam efficiat, honeſtandæ adeò atroci damnationi, per omnes certitudinis gradus Conſtitutionem promouet, & ſuprà Moralem, Phyſicam, Metaphyſicam, Primorum Principiorum quale eſt totum majus ſua parte, euehit, ſancitâ à Summo Pontifice laudabilitate opinionis, quæ ad omnimodam infallibilitatem, ſi vnam fidei diuinæ excipias, attollit; vt inde ſalua conſcientia & ſalute, moliri liceat in Dominicanos, quidquid ex officina probabilitatis prodire poterit malorum.

Hæc è multis pauca, quæ in Diuum Thomam, eiuſque diſcipulos eduntur, annotaui; quorum Auctoribus abſit, vt paria imprecer mala, aut etiam reponam verba; contentus demonſtrare Diuum Thomam eiuſque diſcipulos, ſemper de Eccleſiâ, & toto genere humano bene meritos, inique tot calumniis & inſectationibus vexari. Cæterum nullam pœnam deprecabor, ſi mihi has vindicias ſcribenti, exciderit quidquam præter grauis Theologi officium, ſi gratis laceſſen-

ibus ſimilia repoſuerim. Deni que ſi aliud atrox & immane occurrerit, quod poſſit eſſe Lectori offendiculo, niſi quod accuſationes iniquiſſimas relaturus ſim, vt ſepoſita omni acerbitate verborum, ſola vi Argumentorum refellam.

FINIS.

Extraict du Priuilege du Roy.

IL eſt permis au R. P. VINCENT BARON, Profeſſeur en Theologie, de l'Ordre des Freres Preſcheurs, d'imprimer où faire imprimer par qui bon luy ſemblera vn Liure qu'il a compoſé, intitulé *Manuductio ad nouum Theologiæ Scholaſtica, Controuerſiæ & Ethicæ ſtudium vſus*, en vn ou pluſieurs volumes pendant le temps & eſpace de dix ans, durant lequel temps nous faiſons tres-expreſſes défenſes à tous Libraires, Imprimeurs, ou autres de vendre & debiter ledit Liure ſans la permiſſion dudit Pere, où de ceux qui auront ordre de luy, à la charge qu'il ſera executé ſuiuant ſa forme & teneur contenuë en l'original. Donné à Paris le Mars 1658.

Par le Roy, FALENTIN.

Regiſtré ſur le Liure de la Communauté, ſuiuant l'Arreſt du Parlement en datte du 8. Auril 1653.

Ledit R. P. BARON a cedé, quitté, & tranſporté ledit Priuilege cy-deſſus à SIMEON PIGET Marchand Libraire à Paris, pour en joüir en ſon lieu & place, ſuiuant l'acte paſſé entr'eux le 19. Aouſt. 1664.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le Traitté de Libertate & Scientia Dei *le 12. Nouembre 1665.*

IN ROMA

544

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google